

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

MESSUE
DE
Remedie

615
11
M63j

615.14
M 63j
Ioannis Mefuæ

DAMASCENI,
DE RE MEDICA
LIBRI TRES.

IACOBO SYLVIO
Medico Interprete.

Cum annotationibus & scholijs eiusdem.

INDEX LOCUPLETISSIMVS

*Cum Capitulum, tum omnium quæ scitu
digna sunt operi præfixus est.*

M D LIII

PARISIIS.

IOANNIS
MESVAE DA
MASCENI
LIBER PRIMVS,
SEV METHODVS

medicamenta purgantia simplicissima

deligendi et castigandi, Theore-

matris quatuor absolutus, IA

COBO SYLVIO

Medico inter

prete.

IN NOMINE DEI MISE=

ricordis (cuius nutu sermo recipit gratiam, et

doctrina perfectionem) principium sit uerbo=

rum Ioannis filij Mesuae, filij Hamech, filij

Hely, filij Abdela Regis Damasci.

Pia Mehe
in uocatio.
Genealo-
gie modus
Hebreorum
biblije co-
incisio.

PROE MI VM.

E CASTIGANDIS

medicamentis simplicibus purgato-
riis mentio a quibusdam ueteribus
habita, sapientes plerisque impulit
in eius rei inquisitione multam po-
nere operam, ac de inuētis a se mul-
ti multa scripserunt, sed capita tan-
tum quaedam rerum sparsa nullaq;

Medica-
metorum
purgantia
celestia
maximo-
rum; re-
habita est
marina.
Gaudeat
et im-
pulsus his.

scribere
 lib. 1. de
 et ac utro
 10. et Ga
 le. de
 pent cam
 Meipont
 Meipont
 tas.
 Methodo
 e i. et lib.
 n. prior
 rib.
 Exercita
 tio i. p. cu
 l. 1. Ga
 le. i. Met.
 et lib. fin
 et. et ali
 bi possum.

Methodo coherencia. Ob id rogauerunt nos amicorum
 integerrimi, quorum amicitia multa debemus; ut imper
 fecta & dispersa huius inuentionis precepta perficeremus,
 in opusq; unum exacta Methodo transferremus. Quorum
 iustis precibus uicti, commentarium hunc aggredimur, co
 nsi auxilio, ac bonitare Dei, qui sit benedictus. Ergo pie
 Deus, horum preceptorum collectam compositionem
 que fac felicem, qui ex thesauris largitatis tue, summa
 que tua benignitate, omnia for. uas & felicia facis. Opus
 autem hoc in libros duos diuidemus, quorum priore uni
 uersalem castigandorum certis quibusdam rationibus me
 dicamentorum scientiam trademus, posteriore uero ubi
 cuiusq; medicamenti purgantis essentiam, & species, dele
 ctum & facultates castigationem particularem executi eri
 mus, finem faciemus. In hoc autem priore Libro quatuor
 Theoremata, seu proposita docere statuimus.

THEOREMATA

PRIMI LIBRI

QUATVOR.

- Li. 3. fin
 plac. 14.

1. *Quae in medicamento purgante deligendo sunt obseruanda, ac aestimanda, primo propria scilicet ipsius essentia, secundo, facultas.*
2. *Qua ratione uis medicamenti malefica priusquam sumatur, corrigenda sit. Quod duplici fit ratione, una quidem, admisto ei altero medicamento, & eo ipsi contrario, uel tota sua substantia seu proprietate sua, uel temperie, uel effecto, admisto inquam proportionem iusta. Altera uero ratione per quadruplicem artificis industriam. 1. coctio nem. 2. lotionem. 3. infusionem. 4. triturationem.*
3. *Quibus remedijs propulsemus incommoda tria in nobis*

3
a medicamento excitari solita purgandi tempore.

Primum materias ab eo moueri, sed non uacuari.

Secundum, eas uacuari quidem, sed moleste & illegitime.

Tertium, uacuari ultra quam conuenit.

4 Quibus auxilijs sanemus affectus in corpore post purgationem relictos, quales ferè sunt tredecim, singuli capitibus singulis à nobis traditi, 1. Febris, 2. Cephalalgia, 3. Vertigo, 4. Visus obtusitas, 5. Vètriculi

imbecillitas, 6. Sitis, 7. Singultus, 8.

Ventriculi dolor, 9. Intestino=

rum ulceratio, 10. Deie=

ctio cruenta, 11. Tenef=

mus, 12. Corporis

laxitas & debi=

litas, 13. Con=

uulsio.

THEOREMA

PRIMUM.

EDICAMENTVM est purgatorium, non a tēperamento: neq; ut contrarium agens in cōtrarium, quatenus contrarium, neq; ut simile trahens & euellens alterum, aut, ut contrarium, neq; ut leue sursum, graue deorsum: agitās purgandam materiam, sed quia talem & cœlitus

Medica-
mentū pur-
gatorium
humore
sibi fami-
liarē tra-
hit siliu-
dinetoti-
substan-

est sortitum facultatem. } Omnis enim res (ut a Philo-
phis dicitur) facultate duplici est dotata & prædita, una qui
dem elementari, qua calefacit, refrigerat, & humectat, sic-
cat, } non autem purgat altera uero cœlesti, hacq; uel cōi-
uel sibi ppria, & temperiem illam dirigēte, & qua hoc me-

tia, sed adiutū calore, Gal.li. facul. natu. & simp. Quod Ga-
le. uocat totius substantiæ similitudinem, seu qualitatis pro-
prietatem sola experientia noscendam, Mesues uirtutem cœ-
lestem seu formam specificam, seu occultam qualitatem,
appellat.

Medicamentum qualitatibus sensui alicui manifestis similē
sibi humorem non trahit sed tota sua substantia seu qualita-
te occulta similem.

Medicamentum potestate calidum est, actu uerō calidum fit
ā nostro calore natiuo, tuncq; attrahit humorem quemuis,
prius tamen sequi paratiorem, substantia uerō tota prius fa-
miliarem, deinde sequi promptiorem.

* Medicamentum purgans largius sumptum, largiori tan-
tum uacuatione per se nocet, per accidēs uero spasmū, syn-
copem, tremorem, &c. inducit.

dicamentum est purgatorium, illud hanc, uel illam uocationem prouocat, aliud aliam atque aliam habet uirtutem. Quæ omnia potest medicamentum a cœlesti uirtute ad temperaturam accedente. Rebus enim omnibus natura (ut inquit Plato) proprietates quasdam indidit, quibus hæ ipsæ quod sibi est proprium agunt, idque pro formæ natura & motione iulita, cum nullius rei actio propria esse possit ulla, nisi quæ forma ipsa excitat & dirigit. Hoc autem demonstrare, medici non est: sed philosophi, altiora speculantis. Absurdum igitur fuerit existimare, a simili trahi simile, absurdius, a contrario, contraria enim mutuo se expellunt, non attrahunt. Medicamentum præterea humores purgat: sed natura cius actionem inchoante, limitante, dirigente. Nam ipsa humorum uacuatio naturæ est opus sed per medicamentum ipsius naturæ artificis instrumentum. Natura enim (ut ait Hippocrates) morbos curat, non medicus, medici uero munus præcipuum est, naturæ instrumenta suppeditare, quæ si opus naturæ, aut quantitate, aut qualitate malefica uincunt, immoderatis agunt magno naturæ incommodo. Quâritate uero si plus quam natura exigit, uincant, noxam multitudinis inuehūt, si autem qualitate malefica, non multitudinis modo noxam, sed aliam quoque atque aliam excitant. Quapropter tua inter-

✠ Medicamentorum purgantium qualitate malefica noxiarum differentia Gale. initio. libr. II. simpl. & fine lib. 2. ad Glauc. & in usu theriaces.

* Medicamentum, ut materias cæteras, salubre faciunt, quantitas, qualitas, tempus, Galen. lib. I. & 4. san. tuen. & alibi passim.

✠ Medicamentum maleficum à benigno secernes, substantia quantitate, qualitate, actione situ, tempore.

Qualitates hæ tactiles, quia substantiæ per se non sensibiles sunt proxime, ipsum declarant.

Quæ medicamenta purgantia commendant. Leuitas. graui

LIBRI I. IOAN. MESVAE

tas tenacitas.

Abstergendi potentia, & in gustu asperitas & lenitas, notæ sunt medicamenti consistentiæ, lib. 9. simpl. initio, in terra.

Effecta calidi ordine. I. & 2. 3. 4.

Effecta fri. ord. I. & 2. 3. 4.

Effecta humidis sicci, plura de his initio libro. 2. de ratione comp. med. scripsimus.

Vita enim à calido in humido, mors à contrarijs, ob id interperies fri. sic. perniciosior, licet aliæ etiam immodicæ nocent. 3.

Sequentes temperaturam qualitatis.

Tactiles aliæ in substantia sunt dictæ.

Olfactiles.

Gustatiles sapes temperamentum certius indicant, quàm odores, colores lib. 4. simpl.

Effecta saporum seu temperamentorum, quæ ipsi sapes sequuntur.

est, *medicamenta malefica a salubribus discernere. ✠ Sūt autem malefica quædam toto genere, quorum uirtus effrenis omnibus est cognita, ut thymelæa, lathyrus, euphorbium. Alia { specie tantum, uel accidente maligna, eaque } in multis generibus, ut turbit nigrum, agaricus niger, & durus colocynthis vnica in planta sua, scammonium. S. eniticum, a quibus { ambobus } abstine, nisi si quando in magnis affectibus est his { prius omni ratione correctis } utendum, idq; cum formidine, & præmeditatione. Morbis. n. quibusdam venena sunt salubria, ut uipera elephantiasis, malefica ramen ui eius modis omnibus, uel saltem quibus nobis licet, fracta: ut dicemus { lib. 2. } quanquam stolidi quidam, præcipue rustici: & idiotæ improvidi, quibusdam non castigatis utuntur, ignorantes, quantam noxam prin-

THEOREMA PRIMVM

cipibus corporis partibus, & virtutibus ipsius corpus
 gubernantibus, afferat venenum illorū perniciosum. Neq;
 tū hęc deleteria sunt vitanda, sed oī quoq; alia medica-
 menta ēt benigna, nisi dicendū pōit (si per Dei grām mihi
 licuerit) : conditiones obseruentur. Huius autē obseruatiōis ī
 scernendo * medicamentum benignum a malefico, me-
 thodus versatur in consideranda medicamenti substantia,
 temperatura, sequentibus temperaturam qualitatibus, ta-
 ctibus, olfactibus, gustatibus, { visibilibus } tempore,
 loco natali, vicinia medicamenti alterius, numero. Ab his
 enim singulis differentiis dispositio quādam propria & vir-
 tus medicamento acquiritur. Porro a medicamenti tuba
 differentiæ ipsius sunt obseruandæ, si id est leue, graue, ra-
 rum, densum, crassum, tenue, lētum, friabile. Per quæ me-
 dicamēta bona a malis scernere poteris. Quæ enim sunt
 inter hęc facultate valentiora, qualia sunt omnia trahēdo
 purgantia, quō sunt leuiora, cō meliora, grauiora autē ma-
 ligna. Ob id scammonium, colocynthis, euphorbium, aga-
 ricus, nitrum, aloē & similia leuiora sunt præstantiora, silt
 quæ humiditatem habent excrementosā, vt agaricus,
 turbit, polypodiū, scilla, & similia leuiora sunt meliora.
 Contra vero grauiora sunt meliora, vel quibus coacta esse
 substantia debet (vt hermodactylus, iris, cyanus lapis:) vel
 quæ comprimendo purgant (vt myrobalani, species rha-
 barbari, absinthium, absinthii succus) vel quæ leniēdo pur-
 gant & iubricando (vt psyllium, pruna, myxa, cassia fistu-
 la,) vel quæ plena, non vacua esse oportet, qualia cassia fi-
 stula, tamar Indi, balanus myrepica, enicus, granum nil,
 { quod cartamum Indicum quidam vocant, } ricinus, &
 similia De substantia rara, vt de leui: de densa, vt de graui
 est iudicandum. Quamuis autem substantia friabilis esse
 tenuis, & lenta esse crassa videatur, tamen id absolute verū
 non est, cum ex his quæ substantia sunt crassa (vt idem de
 tenui pollicear) quædam lenta & friabilia inueniantur, vt
 ex aloē crassa quædam lenta, alia friabilis. Idem ostendunt
 scammonium, salis species, & nitrum. Sagapenum quoq;

LIB. I. IOAN. MESVAE

Sancta
Raritas.
Densitas
Tenacitas
Crassitas
Lentor.
Friabilitas.

est lentum & tenax, sed tenue: & item anacardus. Non est igitur vnicum tenue, friabilis causa, neq; crassum lenti & glutinosi, sed à puritate & impuritate cū tenuitate & crassitie iuncta, proficiscitur vtrunq;: nam purum & tenue est friabile, impurum simul est crassum, & lentum. Præter illa quorum essentia est humida lenta, vt saccharum, saccharū candum, māna. In his. n. q; purius & tenuius, ē glutinosi.

A temperamento autem medicamentum benignum à malefico scernitur, per qualitatum primarum actiōes & opera: nam medicamentum calidum, calefactio, tenuatio, rarefactio, maturatio, coctio, viarum apertio, & similia effecta propria consequuntur: si autem immodice calidum est, morsus, desiccatio, sitis: si deniq; est summa calidum: inflammatio, visio cauterii modo, morsus acerrimus, attractio immodica, consumptio, phœnigmos, id est, rubrificatio. Frigidum aut frigefactio, cruditas, & similia: si supra modum ē frigidum, coarctatio, obstructio: si extreme frigidum est, congelatio, { stupefactio } mortificatio. Humidum item, humectatio, lubricatio, lenitio, glutinatio: si admodum est humidum, obstructio flatus, nausea, & similia { præsertim si etiam glutinosum sit. } Siccum deniq; siccatio, rarefactio, emaciatio, coarctatio cavitatū, cutis corrugatio, cutis scissio, furfuratio, & similia. Propterea medicamentum purgans calidum, salubrius frigido: humidum sicco, & etiam calido. In summa quanto medicamentum est temperamento hominis medio propinquius, rāto salubrius, quāto remotius, tanto malignius. ✠ Quod si qualitatibus his, à media hominis tēperatura extreme recedat, venenum potius est dicendum, q̄ medicamentum.

Tactus index est certus, mollis, duri, asperi, lenis: molle est, quod cedit nostræ carni: durum contra, cui nostra caro cedit: illud quoq; facile patitur, alteratur, corrigitur: hoc difficulter. Asperum quoq; à siccitate est, lene ab humiditate: ob id quæ medicamentā purgantia, præsertim virium violentarum, sunt lenia, sunt salubriora, & alia similiter, præsertim quibus & lenibus & asperis in codē genere esse

THEOREMA PRIMVM.

6

contingit aspera contra. Sic colocynthis, absinthium, fumaria, elaterium, agaricus, & similia lenia probantur, aspera improbantur.

Medicamenta bene olentia sunt salubriora, quia odor ille bonus, partes principes facultatū, seu fontes roborat, spiritus iſtaurat, & facultates animamq; exhilarat; grauis contra ob id effecta moleſta, & difficilia illi ſuccedunt.

Sapor autem præter cætera obſeruandus in iudicando medicamēto purgante ſalubri: aut inſalubri. Nam hic medicamenti virtutem immutat, & modice diuerſam facit, hoc autem loco de ſaporibus tantum nobis eſt dicendum, quantum ad diſcernendum medicamentum bonum a malo pertineat, quatenus ſcilicet eos propriæ quædam & puræ diſpoſitiones omnino conſequantur.

Acce enim medicamentum facile inſtāmur, mordet, Acce. penetrat, aperit, vrit, vlcera, ſtatus diſſipat, tenuat, icidit, ſeparat, reſoluit, e lōginq; attrahit, ſiccatur, emaciat: ſitim facit: ob hæc omnia cito & valenter agit, & ſua tenui eſſentia amarum medicamētum: & cætera imbecilliter aut tarde purgantia, celerat, & purgantiora reddit.

Amarum autē ſiccatur: conſumit, vlcera, aperit oriſcia venarum, hæmorrhagiam mouet, a putredine vindicat, terget, incidit, torminoſum eſt, conturbat, reſoluit, attrahit, Amara. ſed tardius, q̄ acce: ſtatus diſſipat, ſitim excitat, valēter agit ſed tarde, ſuaq; craſſa ſubſtantia acce obtundit.

Salſum vero icidit, terget, tenuat, liquat, mordet, a putredine vindicat, conturbat. ſubuertit ventriculum, & ad vomitum impellit, ſiccatur, ſitim excitat, aſperat, expurgat radendo, aperit, & hæc omnia opera imbecillia & tarda efficiunt: ob hæc, ſuaq; mediocrem ſubſtantiam, omnia imbecilliter, & tarde ſoluentia roborat. Salſa.

Vnctuoſum item lenit, lubricat, laxat, molliſcit, abominabile eſt, & nauſcabundum, ſtatus gignit, obſtruit, Hæc oia imbecilliter & tarde pſicit, ſuaq; mediocri ſubſtantia acce amarum, ſalſum reprimat. Pinguia.

Dulce lauat, lenit, obſtruit, ſtatulentum eſt: omnia autē Dulcia.

LIB. I. IOAN. MESVÆ

hæc præstat imbecilliter, nec cito, nec tarde, sed in horum medio: acre autem amarum, salsum quoq; reprimat, sed insipidum roborat.

Acidi. Acidum penetrat, aperit, incidit, diuidit, tenuat, terget, desat, asperat, extinguit colorem, cito agit hæc opera, sed in medio valentium, & imbecillium est: sua deniq; suba tenui acre obtundit, dulci & insipido vigorem addit.

Acerbi. Austeri. Stypticum intro cogit, densat, repellit, roborat, diuisa glutinat, tarde & imbecilliter agit, suaq; substantia crassa prædicta omnia obtundit, quibus acre, & amarum, & salsum vires addunt.

Inspidi. Inspidum deniq; lubricat, flatulentum est, obstruit, desat, congelat, calorem extinguit, & hæc omnia tarde, & debiliter, sua tamen substantia mediocri, acre, amarum salsum, acidum reprimat.

De medicamentis purgantibus. Propter hæc, quæ medicamenta purgantia sunt solum & omnino acria, vt euphorbiū, thymelæa, sunt maligniora, q̃ synceriter amara, vt colocynthis, cucumer agrestis. In horum medio sunt acria simul & amara, vt scammonium.

Innocentiora his sunt acria simul & styptica, vt thymum, epithymum. His adhuc mitiora, quæ amara, simul & styptica sunt, vt rhabarbarum, absinthium, fumaria, & aloë: in horum medio acria & amara, & simul styptica, vt stœchas. In summa quanto medicamentum ab acri & amaro sapore recedit longius tãto est benignius: quoq; acris & amari medicamenti proportionem styptica substantia magis vincit, eo est sanius medicamentū.

Alimēta medica. cū mētofa sūt meliora. li. 8. ppo. ph. part. i. compo. Andromachi cyphodib. cia magis vincit, eo est sanius medicamentū. Saluberrima quoq; sunt dulcia, vt cassia fistula, māna: & insipida, vt psylli viscago: & dulcia simul & acida, vt pruna, ramar Indi. Minus his salubria, dulcia & amara simul, vt violæ: meliora, quibus ad dulcedinem et amaritudinem accessit styptica substantia: vt rosæ: stypticitas enim medicamenta omnia purgantia reddit salubriora. Quibus autem natura deest, salubre aliquid ars naturæ imitatrix & ministra, id sufficere debet, quo autem modo, dicemus postea.

9. Ex colore autem secretio medicamēti benigni a mali-

THEOREMA PRIMVM.

7

gno certa, & vniuersalis sumi nequit, quanquam ex acci-
denti in quibusdam generibus sit ordinata & scientifica, vt
agaricus, colocynthis, turbith, alba sunt præstantiora, ni-
gra, malefica scammonium subalbum aut varium, est bo-
num: nigrum uero, malum: rosa exacte rubra, melior, &
alia aliter, vt in simplicibus singulis docebitur. De his au-
tem qualitatibus temperamentum sequentibus, si plura re-
quiris, lege philosophiam naturalem.

Vitales.
Gal. c. vii.
li. 4. sim-
pli.

Ad medicamentum quoque delectum recte indicandum: et
bonum sit an malum expendendum, tempus iuuat, tum
quo medicamenta sunt præcipue colligenda, vel non colli-
genda, tum quanto virtus medicamentorum durare præ-
stet. Quædam enim recentia sunt meliora, quæ vetera: alia cõ-
tra, dum antiquata sunt, euaserunt meliora, alia in horum
medio sunt.

4. Tps.

Meliora siquidem recentia sunt, primo styptica & ama-
ra: (nam cum ipsa sint siccissima, vetustate adhuc sicciora
euadunt, ob id deteriora) secundo loco, quorum facultas
imbecilla est, aut superficiali, aut facile resoluibilis, ob ra-
tam corporis medicamentorum texturam. Antiquatis. r.
his tempus vires omnes resoluit. In contrariis horum cõ-
tra res habet, hoc est: antiquata sunt præstantiora, & acria
similiter Tempore etenim calor eorum inflammabilis &
superficialius (quo hæc, dum recentia sunt, mordent &
vrunt) expirat, acrimonia autem a reliquo obrunditur.

Salis recte
tranantica
bunda ob
largam hu-
mi ditatem
puram, ob
siccitatem
non antea
atriguata.
mordet. E
pitryma
rhabarba
rũ et tri-
ma, sicut
hic recentia.
Li. 2. f
singulis
simplici.

Media autem recentium & antiquariorum, dulcia: infu-
pida, & falsa sunt præstantiora. Nam falsa recentia tur-
bant ventrem, & euertunt ad nauseam & vomitum: ve-
terata eadem, morsu violenter pungunt. Reliqua duo re-
centia quidem ob largum humorem excrementosum
sunt flatulenta: & vetusta vero, exanimata sunt. } Re-
centia vero & antiqua intellige pro cuiusque generis na-
tura, & non eodem dierum, mensium, vel annorum nu-
mero metienda: } nec quæ germini proxima sunt recen-
tia, nec iam vetustate putrentia, & velut iam cinefacta: ve-
terata hic intelligo, sed minus diu, aut magis, post collectum

LIB. I. IO AN. MESVE

seruata. Quo autem sint tempore medicamenta colligenda, quandiu & viribus integris seruari possint, postea Deo auspice dicemus.

5. Locus. Locus autē natalis, quia medicamentis simplicibus multis non modo promptam generationem & foelicem præstat, sed & propriam quandam virtutem impertit, in medicamentorum delectu, maximi faciendus est. Natura et-

In Thim. enim (vt Plato inquit) locis quibusdam, aliquas virtutes proprias impertit, quas illa rebus in se genitis & crescentibus communes faciant, sed tantum diuersas, quantum causæ harum differunt: & artifex natura est multiplex. In

Triticum locis itaq; liberis: excrementaq; nulla sortitis: plantæ proprietatem perfectionemq; assequuntur generi suo debitā: in non liberis, excrementorum naturam induunt: & a perfectis degenerant. Attrahunt enim singuli ex terra alimentum sibi familiare: & conueniēs: vitis (verbi gratia) dulce, lupinus, nitrosum: colocynthis: cucumer agrestis, amarū, ex partibus terræ adustis natum. Eius autem rei inquisitio sermonis non est præsentis, sed altioris.

Ob id plantæ humido excrementoso præditæ natura, in locis { humidioribus quidem, deteriores, } siccioribus vero, præstantiores enadunt, sicciores contra, in locis siccioribus, peiores, { meliores: in humidioribus, } se agari cus, hermodactylus, turbiti: in locis humidioribus damnātur: & thymelæa, cucumer agrestis: colocynthis in siccioribus & calidioribus mala sunt & venenosa, absinthium itē maritimum est maleficum vt scāmonium ex regione Scenitarum, Antiochenum vero est præcipuum, { quæ enim immoderatus calidæ sunt: vt scammonium, i locis calidioribus, peiores et enadunt, & frigidæ ad portionem. }

Adhæc terræ, & per hanc plantis virtutem magnam impertit, & variā non sol tantum: sed aliorum quoq; corporum cœlestium aspectus: hunc locum & illum aliter atque aliter afficiens. In quo causarum genere, quædam plantæ locum & cœlum habentes suæ temperaturæ contrarium, sunt meliores: aliæ simili emendantur: sic guaril,

Abſinthium
seri
ppia
scen
maritimum
et danant
Diosco
Gal. li 6.
simpli.

THEOREMA PRIMVM.

3

& aquaticum si symbrium, & quæ aliæ humido abundant
excremētoso: sub cœlo suæ naturæ dissimili meliores sunt
turbidæ quoque, agaricus, scammonium, sub dissimili sunt
meliora. Plantæ præterea nonnullæ ex alterius cuiusdam
vicinia * uel contactu, meliores aut peiores euadūt, sic her
modactylis scilla, aut raphanus vicina, vigorem addit, &
thymus epithymo, & quercus polypodio & fennæ ruta.
Contra autem maligniora euadunt, scammonia, esulæ aut
tithymalis propinqua / polypodium, lapidibus, epithymum
ozino. Numerus, quoq; plantarum uel fructuum, uires eo
rum mutat, nam cassia fistula singularis & sola est præstan
tior, contra sola colocynthis, scilla, cucumer agrestis: dete
rior, uis enim plantæ & terræ, diffusa, multisq; distributa:
est remissior, tota uero in unicam plantam, aut fructum
solum coacta, ualentior. Eodem pertinet fructus quantitas
& in paruum uirtus coacta, est ualentior, in magnum solu
ta, imbecillior, ob id colocynthis magna est melior.

Quarup
tat lacer
ta sylue
stria col
tū ualde p
nocas: s;
huic loco
nō puenit
agenti de
plantis.

6
Vicinia
? taci?

11

De medicamentorum delectu, indicatione sumpta ab ipsorum facultate.

Medicamentum purgans a nostro calore in energe
ian reductum, motu uiolento uacuat, neque enim
uacuaret, nisi naturæ vim afferret, uacuaret autem p
prium & familiarem sibi humorem: non est alium quem
uis, nisi actio eius, ob quantitatem iniustam { & qualitatē
alienam } effrenis ac immodica euaserit. Quanquam uero
omnia prope medicamenta purgantia genere sunt deletera
ria, ac sua uiolentia naturæ nostræ grauissima: ipsa tamen
natura, quibus potest modis, illorum motibus facultates
nostrum corpus dispensantes purgando dissoluentibus oc
currit, dum corporis excremēta illis trahentibus, non mo
do facilis permittit, sed etiam his per medicamenta expel
lendis, tanquam onere leuata, recreatur, non minus quam
si ipsa motu suo naturali expelleret.

LIBRI .I. IOAN. MESV AE

Aph. 2. H. Porro fit purgatio duobus potissimum modis (ut libro
1. Aph. primo Aphorism. memnit Hippocrates) interdum vomitu
4. 6. 7. 8. agitata sursum ad stomachum materia, frequentius, de-
9. lib. 4. iectione, excrementis ad aluum deurbatis. Ne putes autē
 medicamentum purgans ventriculo receptum ad humo-
 rem vacuandum penetrare, sed ut attrahit sibi insita de-
 lectu quodam cognatum humorem & familiarem, ex ve-
 nis et corporis meatibus sensum latentibus, ad se in ven-
 triculum & intestina, rapere, quo modo Magnes ferrum,
 & succinum festucam, & alia quaedam alia attrahunt. Hoc
 autem humore ventriculi & intestinorum natura dum gra-
 uatur, eum expellit, quanquam ad ventriculum rarius re-
 pat, uomitu, si stomachum agitet, aut deiectione, si ad py-
 lorum declinet, vacuandus, frequentius ad intestina, pro-
 pter multas causas, Materia enim ob insitam gravitatem
 1 ad inferna ruit. Prætereavenarum meatus, excrementis, ex
 2 pellendis dedicati, plures ad intestina, quam ad ventricu-
 3 lum, feruntur. Tercio loco intestina vacuandis excremen-
 4 tis destinauit natura, non ventriculum. Excrementa enim
 5 ad partes ignobiles, & propinquas sedi, a natura transmi-
 6 ti, fuit melius, quam ad nobilem particulam, & a sede re-
Gal. aph. motum ventriculum, in quem si repant, ea deici quoque
21 lib. 1. per intestina præstat, quam per gulam euomi, & pylorum
 inferiorem ventriculi portam expulsionem, gulam vero attra-
 ctioni, dedicauit natura. Ex quibus apparet, eandem natu-
 ram medicamenti purgantis opus deiectione potius, quā
 uomitu moliri, omnis enim partis actio cōtra primum na-
 turæ institutum facta, est improspera.

Est igitur medicamentum purgans aut vomitorium, aut
 deiectorium.

Medica- Vomitorium est, quod stomachum (id est, os ventris su-
mentū pur- perius) suæ substantiæ proprietate debilitans, & in ipso im-
gino du- morans, ad ipsum ex hepate intestinis, & partibus cæteris,
fic. Vo- materias attrahit, a quibus offensus stomachus, & ad nau-
mitonū. seam euersus, vomitu per os expellit, motu scilicet suæ na-
 turæ contrario.

Deiectorium

Deiectionum est, quod in ventriculo manens, ab hepate, & cæteris partibus humorem sibi familiarem, ad intestina potius attrahit, propter commoda prius dicta: a quo quidem humore irritata naturalis intestinorum facultas, ipsum, ut solet alia excrementa, ad sedem protrudit. Sicq; vomitorium medicamentum, est tantum vomitorium, & deiectionum nihil aliud, quam deiectionum. Est autem quando deiectionum fit vomitorium (ut etiam aliquando contra vomitorium fit deiectionum) illudq; ob naturam vel medicamenti, vel ægri, vel utriusque simul. Medicamentum enim, si ventriculo supernatat, aut stomacho molestum est, ipsumque valenter agitat & subvertit: aut nimis abominabile est, fit pro deiectione vomitorium. Ad hæc, cui stomachus tum est imbecillus, cum sumitur medicamentum deiectionum, cuive sterces iam siccius intestinis obstruuntur, pertinacius hæret, aut intestina ipsa ardata & angustiora reddita sunt, aut status aliquis medicamentum subleuat vomitorium coadit. Postremo corporis aut animi motus aliquis imoderatior, vel tætor, vel rei abominabilis aspectus, & similia medicamentum, deiectionum reddunt vomitorium. Vti contra, quod natura sua est vomitorium, coadit deiectionum, causa similiter medicamenti, vel ægri, vel utriusq; sed rationem diuersa. Si enim medicamentum ex sua natura prompte ad aluum descendat, aut ei grata quædam sint admixta, si item stomachus tunc est robustus, aut ob inanitionem & vehementem famem valenter appetit, aut alius natura est lubrica & facilis, si deniq; iucunda quædam obiecta externa apprehensionem medicamenti prohibeant, id pro vomitorio fiet deiectionum. Huc accedit, quod natura in melius omnia prudenter dirigens, rem vomitoriam efficit deiectionem, propter dicta prius commoda. Ex vomitoriis prætera quædam sunt vehementia, alia clementia, quædam mediocria. Vehementia quidem, quæ naturæ ipsi vim magnam afferunt, vt vomitu vacuent, quæ sunt elleberus albus, struthium, thymelæa, balanus, myrica minor, lathyrus, ricius, thapsia, ruta agrestis, cucu-

deiectionis.

Medica-
menti ex
deiectione
fit vomito-
rii tribus
causis.
Medica-
menti.
Ægri.

Vtrumq;

Medica-
menti ex
vomito-
rio fit de-
iectionis
quod causis.

23
Medica-
menti.
Ægri.
Vtrumq;
Vomito-
riorum
dicitur res,
a maioris
& minoris
ratione sunt
res.

LIBRI L. IOAN. MESVÆ

mer agrestis, & similia. Clementia, vñ nulla, aut minima natura molesta, uomitum cient, cuiusmodi sunt, asarum, flos myricæ, semen cæparum, anechi, atriplicis, inelanthii, rapæ raphanidis, raphan⁹, sal, & similia. Mediocria sunt, nux vomica, cnicus, nitrum, sal gemma, sal Indus, balanus myrepica maior, & similia. Medicamentum autem deiectorium uacuat facultate propria sibi insita eaque aut dissolvente: vt scammonium, turbith, aut per adstrictionē exprimente, vt myrobalani, aut leniente, ut cassia fistula, manna, aut lubricante, ut mucago seminis psyllii. Cæterum quæ dissoluendo purgant & deiciunt, fere eadem vel attrahunt, vel eradicant, attrahunt quidem, a supernis partibus materias, eradicant ab infernis. Reliquis uero tribus deiectoriorum generibus facultas purgatrix insita, est admodum imbecilla, ob idq; parum perspicua, ut quæ solū materias, quibus ipsa occurrunt, euacuet neque hepar trāscendat. A capite autem per accidens uacuare uideri hæc possint, quod materias ad ipsum tolli consuetas uacuant. Medicamenta enim purgantia iouant per se, quædam etiā per accidens. Per se enim, quæ ex sua temperie, & propria facultate commodant, vt pituitæ turbith, bili fianæ tamar Indi. temperatura & proprietate opponuntur. Per accidens uero, idest, alio aliquo interueniente, quando quædā ab aliquibus fiunt contra propriam ipsorum facultatem, ut hæc ab his posse fieri non facile credatur, vt scammonium cum sit calidum, corpus tamen refrigerat, per accidens scilicet, seu per calidæ materiæ uacuationem, quæ enim causa præsentē sit hoc eadem absente sit contrariū.

Facultas præterea medicamentorum, in materias ostēditur, quando ea humorum sibi familiarem delectu quodam educunt, non autem (ut quibusdam uisum est) cum qui cæteris in corpore sit largior, & post hunc, aliū copia illi proximum. Nam omnia medicamenta purgantia pituitam fere uacuarent, utpote in nobis vtraque bile prope semper largiorem, quod falsum est, imo humorem absolute non uacuant, sed hoc genus medicamenti, humore

Delecto-
riorū
quatuor.
Trasido
Coprime
do.
Lentido.
Lubrican
do.

THEOREMA PRIMVM 10

hunc sibi familiarem delectu quodam expellit, cumq; interdum tenuem crasso in nobis relicto, interdum contra. Cuiusq; enim medicamenti purgantis actio infra, & bene directa, hæc eligit, illa relinquit, hunc uel illum humorem respicit, non omnem, nec ultra quam passurus humor exigit, transgreditur, nisi immoderatus agat. Rei cuius abunde scientem te naturalis philosophia reddiderit. Medicamentum igitur omne, humorem sibi familiarem primum educit, deinde illum, qui ad sequendum magis est habilis, postea alium sequi paratiorem, postremo sanguinem, quem ceu thesaurum quendam natura, quandiu potest, retinet: trahique prohibet: tandem uero victa, trahentibus permittit expellendum in hac autem humorum successione primum sibi cognatum trahit medicamentum, suo iure directum, alios uero tanquam degenerans, ob actionis uolentiam, quomodo si quis irasci facilis, ira sic incitetur, ut furiat, Tunc enim rectas actiones suas, ultra quam par est, & quam statuerat, transgredietur. Hoc autem ordine uacuant materias hæc purgantia medicamenta, ut cholagogum bilem primum trahat, hinc pituitam, postea atram bilem. postremo sanguinem, phlegmagogum pituitam primum educat, postea bilem flauam, hinc atram, postremo sanguinem, Melanagoga deniq; bilem atram primum, deinde flauam, tertio pituitam, ad postremum sanguinem. Nullum enim medicamentum facultatem habet primam, & per se hæmagogam, id est, qua sanguinem abigat & uacuet, quem natura usq; ad postremum retinet, neque trahi permittit, nisi coacta ui medicamenti immoderatiore. Quod si sanguis iam corruptus est, ac computruit, sanguis esse desit, & portione tenui in bilem flauam abiit, crassa in atram, ut inquit Gale. quam utranque medicamento purgante vacuari posse, nemini ambigitur. Omnia autem, quæ summe & effreni uirtute purgant medicamenta, sanguinem tandem non tamen propria ui educunt, sed uel excoriatis uenis, uel orificiis uenarum late apertis. ut sanguis effluat, uel sua ui immoderatiore, extremam uacuationem molietur

Hip. li. de
nat. hu-
mana.

Lfb. 2. de
differet. se-
br. ca. 22.

LIBRVL IOAN. MESVÆ

15 te. Quæta sunt, aloë niala, cucumer agrestis, centaurium, colocynthis, vnica in planta una, scammonium e regione Scenitarum, euphorbium, thymelæa seu granum gnidium præsertim paruum. Sunt tamen medicamēta quædam, sanguinem purum & clarum efficientia, ut lupulus: adiantum album, rhabbarbarum Sceniticum, serum lactis, præcipue earum prarum bono pastu educatarum, succus rosarum, cassia fistula, absinthium, fumaria, aloë, succus bonorum fructuum, ut damascenorum, asphodelus, potissimumque ipsius succus, & similia. Medicamenta autem præcipue cholagoga sunt, aloë, scammonium, absinthium, eupatorium, lupulus myrobalani citreæ, fumaria, rhabbarbarum, serum lactis, succus rosarum: violæ, cassia fistula, tamarindi, manna, psyllium, pruna, succus fructuum bonorum. Phlegmagoga vero magis sunt, myrobalani cepulæ, emblicæ, bellericæ, sal gēma, colocynthis, turbith, stœchas, iri, sarcocolla, balanus myrepfica, ricinus, hyssopus, thym^o, opopanax, sagapenum, euphorbium, aristolochia, cnicus, centaurium, eupatorium, agaricus cucumer agrestis, hermodactyli, scilla, cuminum, asarum polium, polypodium, vrtica, zingiber, serum lactis, mel, saccharum rubrum. Bilem atram proprie & potissimum uacuant, epithymum, stœchas, myrobalani nigræ, polypodium, esula, calaminthe mōrana, senna, elleborus niger, sal Indus, sal naphthicus, sal niger, lapis cyaneus, lapis Armenus & similia.

Medica-
mēta q̄q̄
pres respi-
ciat Gal.
lib. 5. simp.
cap. 23.
Paries q̄
lōgi^o ab-
sint a vē-
triculo &
testinibz
meatibz
angustio-
res eo e-
gr^o p̄r-
gantur.

Humores quoq; vitios, senna myrobalani nigræ, fumaria, lupulus, volubilis maior, serum lactis, & similia.

Aquas denique, turbith, thymus, adiantum album, euphorbium, ricinus, cucumer agrestis, centaurium, aristolochia, sal, sal gemma, aquā autem rufam, iris cucumer agrestis, agaricus, sagapenum, granum gnidium, esula, æs vstū, & similia. Medicamentorum quoque facultas quædam est partibus quibusdam familiaris, eas iuuans & humoribus superfluis expurgans. Expurgantur autem hi humores a ventriculo, & intestinis facillime, a venis mesaraicis, minus profect, & his adhuc ægri^o ex venis simæ hepatis { & gibbæ. }

THEOREMA PRIMVM. 11

Difficiliter item a uenis tenuibus singularum corporis partium, difficillime a iuncturis, præsertim cum ipsi dictis partibus diu immorati sunt, & impacti tenacius adhærent. Cuius autem medicamenta soluendo purgantia possint a partibus remotis, supernis quidem attrahere, infernis uero eradicare, tria uero reliqua purgantium genera materias potius obuias educunt, { illis in parte difficulter uacuanda, his in ea quæ promptè vacuatur, utendum est, } obseruata simul proprietate medicamento cuius purganti insita, hæc uel illam partem magis respiciente. Vt partes capitis, agaricus, colocynthis, stœchas, aloë, scylla, epithymū, myrobalani cæpulæ & Inde, sal Indus, lapis cyaneus, lapis Armenus, respiciunt magis, & ab his materias potius uacuāt. Vt thoracē & pulmones, agaricus, thymus, hyssopus, volubilis, māna, cassia, fistula, sarcocolla, iris, colocynthis, & silia. Ventriculū, & intestina, absinthium, aloë, myrobalani, & quæ alia obuias tantum materias educunt. Splenem uero, agaricus, fenugrecum, epithymum, elleborus niger, stœchas, eupatorium, absinthium calaminthe montana, sal Indus sal niger, & similia. Hepar item, agaricus, volubilis maior, lupulus, serum lactis rhabarbarum eupatorium, absinthium, & utriusque acrosarum succus, myrobalani, tamar Indi, fumaria, iris, granum gnidium, senna, efula, æsustum, sagapenum, sarcocolla, & similia. Iuncturas denique ac partes alias remotas, hermodactylus, sarcocolla, opopanax, sagapenum, euphorbiū colocynthis, turbirh, tal gemma, sal Indus, centaurium, cucumer agrestis, elleborus niger, polypodium, & similia. Ab ipsa uero cute, materias educunt ac expurgant serum lactis, fumaria, colocynthis, epithymum, agaricus, polypodiū myrobalani Indæ, volubilis & similia. Præter iam dicta indicatio ab aeris temperie magni est momenti ad rectum medicamentorum purgantium usum. Nam aere multum calido aut frigido, a medicamentis purgantibus abstinendum est, quod insinuauit Hippocrates, Sub cane, & ante canem difficiles medicationes pronuntians, quia (ut inquit Galenus) natura ab aere calidissimo inflāmata { nec acrimoniā

Apb. 5.
lib. 4

LIBRI I. IOAN. MESVÆ

Gal. h. oia medicamenti purgantis ferente } febres excitantur, & nig-
 i cometa- tus a multo calore externo resoluta, & infirmata, a medi-
 rio eius cameto purgante magis deicitur. Adde quod aer externus
 Aph balnei modo calore suo præsertim immoderatiore medica-
 Aph. 4. menti intro trahentis, uim ad cutim attrahens } purgatio-
 li. 4. G5 ni obstitit. } Quod si æstate uacuandum est, purgabis (ut æ
 m. rario. iuber Hippocrates) superiorem uentrem, ut hyeme infe-
 Hec si bêt iorem. Recte siquidem (inquit Galenus) imperat Hip-
 eo loco Gal. sed i crates æstate vomitu purgandum corpus, quia tunc bilis
 natura. flaua abundat, & tota animalis natura, ob ambientis cali-
 ditatem omnino magis ad superiora mouetur, humores
 enim per anni partium dispositionem sibi similem augent
 aut minuunt per contrariam sibi aeris temperaturam,
 ut æstate bilis flaua augetur, calida ite & acria } & leuia }
 17 facile ad superiora feruntur. Dandum igitur medicamen-
 tum hoc tempore, quod bilem per superiora educat. In
 hyeme uero augetur pituita, quæ cum grauis sit, ad infe-
 riora repit, dandum igitur tunc medicamentum, quod per
 inferiora educat. Medicamenta igitur æstate uitanda sunt,
 quæ acria & ualentia sunt, purgantq; dissoluendo,
 hyeme uero purgantia lubricando. Illa enim
 febres, ulcerationes, dysenterias, prom-
 pte excitant, hæc diarrhœas, & liente-
 rias. Acria uero illa non in æstu so-
 lum, sed etiam frigore uitanda,
 quia ut in illo excoriationem
 & febres (ut diximus)
 prompte excitant, sic
 i hoc hypercathar-
 sin, hoc est, pur-
 gationem imo
 dicam & ui-
 rium disso-
 lutio-
 nem.

THEOREM ¹² A

SECUNDVM.

De medicamentorum purgantium correcti one

EDICAMENTORVM pur-
gantium tam bonorum, quam male-
ficorum differentias prius demōstra-
uimus, nunc autem horum maligni-
tatem auferre, uel saltem obtundere
& quibus poterimus modis corrige-
re, partim malitiam eorum, & exces-
sum frangentibus, partim salubrem
aliquam facultatem afferentibus, Dei benedicti beneficia
adiuti, tentabimus. Corrigimus autem medicamentum
purgans maleficum, aut misto ipsi altero facultatem haben-
te contrariam ipsi excessui: aut arte aliqua, & industria me-
lius ipsum reddendo. Verum facultatis contrariæ mistio tri-
bus modis perficitur, ut inquit Democritus. Aut enim ma-
litiā a proprietate innatam; ut qualitatē uenenosam, & vi-
tæ nostræ inimicā, aliis proprietatem oppositam natura
sortitis, emendamus, aut intemperiem eorum calidam, fri-
gidam, humidam, siccam, contraria qualitate mista, permu-
tamus, aut denique effectis ipsorum noxiis post dicendis, cō-
traria opponimus. Duo præterea omnino obseruantes, pri-
mum, ut medicamenti prædictis sit quædam proprietatū
inter se concordia, & cognatio, qua sese mutuo afficiant, ut
transmutatione absoluta, ex his duobus contrariis uirtus
una cōsurgat, ut exempli gratia, zingiber, turbith ipsi vim
miram imprimat, & raphanus, hermodactylis, raphanus au-
tem cum turbith: frustra permiscetur, quia his duobus insi-
ta nō est inter se concordia. Scammonium quoque cor- p-

Corrige-
di medica-
menti rōdus
plex.

Miscendo-
rum co-
gnatio q-
dā neces-
saria ē ad
sui muta-
tionem &
unionem.
Art. li. i.
de gñone
ca. 7.

LIB. I IOAN. MESVE

prietate sua & calore ipsum inflammante, ac multum dissoluente, lædit, licet uero ambra cor roboret, & crySTALLUS inflammationem extinguat, & galla partes dissolutas cogat, tamen nullum eorum recte scammonio miscetur, quia hæc ac scammonium agendo inuicem & patiēdo in vnius virtutis concordiam non conspirant, nec contendunt. Quæ uero medicamenta proprietatibus suis concordent, ac symbolum habeant, ab his discere, qui rerum variarum arcana scrutantur. Secundum tibi obseruandum est, ut proportionē idonea misceas hæc, medicamento corrigendo opposita, inuicēq; agere & pati idonea, ut ex his iam consentientibus, medicamentum resultet unum, uelut pacatum, pugnae omnis expertis, magnarumq; uirium. De his autem proportionibus, quantum operi proposito expedit, postea dicemus.

Correctio
medica-
mētoꝝ p
alia oppo
sita pprie
tati uirtu
et pñtia.

Medicamento purganti proprietatem quandam laudabilem. quæ miscentur opposita conferunt, quorum propria uirtus ab ipsorum forma proficiscens, in his atque aliis uariis, aliquam medicamenti noxam peculiariter respicit, ac corrigit, qualia sunt triplicia. Medicamenti enim purgantis uirtutem uel imbecillam augent, uel uiolentiam minuunt, uel malignam permutant.

Canon primus.

Siquidem medicamentorum actio imbecilla est intendenda, misto proportionē iusta eorum aliquo: quæ actionis vigorem ipsi tribuunt, ob agendi inuicem ac patiendi proprietatem cognatam, seu ob totam suam substantiam non ob caliditatem uel frigiditatem. Quomodo corallium sanat stomachi imbecillitatem, pæonia epilepsiam, non quia illud frigidum, hæc calida, aut quia illud graue, hæc leuis, sed quia hanc uirtutis dorem utrunque est sortitum, sic serpens iuuenescere facit, magnes ferrum attrahit, & alia similiter. Porro medicamenti facultas purgatrix est imbecilla, quando debiliter & minus quam opus est purgat, aut tarde purgat, tum scilicet primum cum corpus cibo aut somno

THEOREMA SECVNDVM. 13

reficiendum est: imo interdum die postero: & interdum hu-
 mores mouet, non vacuat: interdum coactionem vitiat,
 cibum crudum, aut tñ coqui cœptum, vna secum detra-
 hens, ac deturbans. Si igitur medicamento purgatio fit de-
 bilis, imperfecta, parciior q̄ opus est (vt turbith reuera pi-
 tuitam tñ tenuem vacuat, epithymum parum aut nihil
 vacuat, nisi eius larga vis sumatur, manna, hermodactyl⁹,
 & alia multa debiliter vacuant) robur facultatis ei adden-
 dū est per ea, quæ ipsi sunt familiaria, & sese mutuo ferūt,
 vt ex vtriusq; conflata virtus vna, purgationem absolutam
 perficiat, vt turbith, zingibere adiutū, pituitam crassam,
 & succum crudum vacuat, alioqui per se non vacuaturū.
 Epithymum cum sero lactis, vel hydromelite, vel sale In-
 do, vel sale gemma, vel myrobalanis nigris potentius pur-
 gat. Manna cum thymo, aut ammi, aut cardamomo, lau-
 datam & absolutam facit purgationem. Hermodactylus
 cum camino, aut pipere, item hermodactyli puluis cū suc-
 co scillæ, vel raphani in trochiscos coactus, materiam cras-
 sam & lentam a iuncturis mire educit. Si autem tardius &
 longo post tempore purget medicamentum, (vt agaric⁹,
 aloë, hermodactylus, turbith, & similia) misce purgationē
 tuto accelerātia, vt agarico oxymeli, sale gemmā, aloë,
 aromata: hermodactylo, scillā, raphanū, turbiht, zingiber.

Canon secundus.

Medicamēti malignitatem permutamus, his mistis,
 quæ proprietate quadā id præstant. Malignitas aut
 medicamenti in eo pars plurima est, quod corpus
 & senescere cogit, & vsu crebro lædit pres ipsas principes
 virtutum nos gubernantium, seu fontes, & spiritus, calo-
 remq; natium, harum motores, infirmat. Quapropter
 medicamentis soluendo purgantibus miscere cogimur, q̄
 cor & alias partes principes, quadam proprietate roborāt,
 illaq; purgantia salubria reddant, adeo vt mistis vtriusque
 corpus sit sanū, & iuuenescere videatur. Qualia sunt car-

LIB. I. IOAN. MESVÆ

diaca, stomachica, cerebrica, & quæ alias quoq; ptes principis, & viscera roborare cognoscuntur. Cor namq; in oī vacuatione imprimis roborandum est: (q̄ ipsum cor, ceu vī ræ basim, symptomata purgationi succedentia primum ī- festent) secundo loco ventriculus, vt qui medicamentum primus sit suscepturus. Aliarum vero partium robori non admodum, nec primo studemus, nisi cum ab ipsis vacuan- dum est. At medicamentum facultate cardiacum, quadru- plex eligendum est, vel roborans tm̄, vt poma dulcia, & aromatica, xylaloē, doricum, & similia, vel alterās pur- gantis medicamenti temperiem, tam calidam, vt dū scā- monio rosa, santala, & similia, miscētur: q̄ frigidam, vt dū tamar Indis miscetur macis, & similia: vel roborans, & si- mul purgationem adiuuans, vt succus rosarum, & violarū, & myrobalani emblicæ, & similia, vel purgantis violētīā, & immodicam vacuationem exoluens, ac remittens, vt succinum, spodium, & similia. Stomachicum vero ēt mi- scendum medicamenti dissoluendo purgātibus, vt stoma- chum, { & hepar } facultatis naturalis fontes, muniat & tueatur: cuiusmodi est, mastiche, spica nardi, & similia, vt ēt a medicamenti excitatam intemperiem corrigat, cali- dam, frigidam, humidā, siccam. Quam ī remvīctus quoq; ratio idonea iuuat, a nobis contra hęc institui consueta.

*Lib. secre-
torū Galēo
ascrip^t ē:
hęc nam
cē ignora-
nt.*

Miscendum item cerebricum aliquod medicamētum, quamobrem pleriq; medici (vt ait Galenus) hieris miscue- runt nucem moscatam, cerebrum, & nervos roborātem, quod idem præstat stœcas, gallia, castorium, & similia. He- paricum similiter miscēdum, & aliis partib⁹ familiare me- dicamētum, qualia plurima inuenias in tabulis medicamē- torum simplicium.

Canon tertius.

M Eliorem medicamenti purgationem reddunt, quæ ipsius virtutem ad partem purgandam insita sibi proprietate deducunt. Natura enim medicamenti

THEOREMA SECVNDVM. 14

actionem dirigit, & hæc & illam ipsius virtutem distinguit
& dirigit. Medicus autem naturæ ipsi, rebus iuicem, q̄ opti-
me fieri potest, missis, suffragatur. Domini enim benedicti
operæ factum est, vt retum sumptarum proprietates nā
dirigat, aliter tamen atq; aliter, vt exempli gratia, agari-
cus cū stœchade aut acaro, capitis affectibus prodesse cer-
to cognoscitur, hepatis autem, intybus & cichorium agre-
ste, spica nardi, thoracis, thymus, & hyssopus. Confidimus
igitur naturam at partes virtute medicamentorum varia
egentes, hoc & illud trāsmitturam, cum sint hæc instia ipsi
auxiliantia, quæ natura sapiens distinguit & dirigit: quō,
exempli gratia, artifice norma, & perpendiculum subser-
uiunt, illa ad angulum cōstituēdum, hoc ad operis rectitu-
dinem. Sic naturam confidimus his vel illis partibus, hæc
virtute rei sumptæ necessario egentibus, porrecturam, p-
staturamq; Præstantiora igitur medicamenta purgantia
efficiamus, miscendo quæ illorum virtutes ad partem va-
cuandam deducunt. Illa vero sunt, (vt diximus) quorum
virtus huic vel illi parti est familiaris. Hoc autem loco do-
cere libet medicamentorum cum partibus cognationem,
quæ aliorum medicamentorum virtutes ad partes ipsas p-
ducit. Ad caput enim medicamenti purgantis facultatem
deducūt, nux moschata, pæonia, stœchas, acorus, xylalcē
sal Indus, sal gemma, balsamum xylobalsamū, carpobalsa-
mum, anacardus, thus, ladanum, burthur scenden, myrrha
chamædrys, chamæpitys, schœnu anthos, scilla, spica nar-
di, castorium, gentiana, thymus, hyssopus, opus Cyrenai-
cus, strobili, piper, maiorana, sagapenū. Ad thoracem ve-
ro & pulmones, iris, thymus: hyssopus: crocus: glycyrrhi-
za, eius succus: vuzæ passæ: ad: âtum: scilla: ammi: cardamo-
mum: succus brassicæ: q̄s galli antiqui: nasturtium: amyg-
dalæ: strobili: auellanæ: pulmo vulpis: fœli: opopanax:
myrrha: sagapenū: raphanus: calamus aromaticus: aspho-
delus: volubilis maior: laurus: calamintha sabina: viotæ ari-
stolochia { vtraq; } cragacantha: gūmi: thus: mel: saccha-
rum: morum: fœnum græcum: marrubiū: liliū: & sifia.

LIBRI. I IOAN. MES. V. A. E. S. T.

Semē cu-
cumeris,
cucurbitæ
melonis,
citreoli.

Ad hepaticum, spica, asarum, anisum, fœniculus, & ei⁹
succus, intybus, cichorium agreste, amygdalæ amaræ, fo-
lium, daucus, eupatorium, absinthium, cancamum, cassu-
tha, * grana quatuor, cinnamomum, asparagi, decoctum
cicerū, chamædrys, arnoglōssa, volubilis, iris, laurus, scœ-
nu anthos, chamæmelum, fumaria, serum lactis, petroseli-
ni & fœniculi succus, polium: scilla, et similia. Ad splenem;
daucus, calamintha, spica nardi, tamarix, capparis, cycla-
minus, cortex salicis, sal gēma, sal Indus, iris, acorus, pra-
sium, rubia tinctoria, absinthium, eupatoriū, anisum, fœ-
niculus, asparagus, cassutha, asplenon, scilla, asarum, volu-
bilis, scordium, agnus, chamæpitys, amygdalæ amaræ, ari-
stolochia & similia. Ad iuncturas deniq; medicamenti pur-
gantis vim deducūt, zingiber, ruta agrestis, opus Cyrenai-
cus, opopanax, thapsia, cardamomum, aqua porri, succus
brassicæ, acorus, triplex piper, scordium, chamædrys, cha-
mæpitys, thymus, amomum, polium, & similia. Quæ ad
alias quoq; partes deducunt, virtutem medicamenti ex ra-
bulis medicamentorum simplicium, collige nobis præstā-
tiora & præcipua scripsisse sufficit.

Medicamentorum purgantium correctio, per ipsorum temperaturæ contraria.

Medicamēti purgantis temperiem immodice calidā,
vel frigidam, vel humidam, vel siccam, { vel harti
coniugatione aliqua noxiam } contrario aliquova-
lentiore, imbecilliore, æquali, pro scopis, & indicationi-
bus variis permuramus. Hac autem de re fusius scribere
non statui, quæ plenius apud Haly senem, & Alchindum
legere potes.

Medicamentorum purgantium correctio, per ipsorum effectis contraria.

Medicamenta valenter purgantia, opus excitant violentum, & effecta sæpe malefica, & noxia symptomata, naturamq; prostermentia, qualia sunt cõturbatio, animi deliquium, morsus stomachi, flatuum generatio, inflatio, punctio, incisio, vlceratio, venarum in orificiis apertio, attractio immodica, viscerum lubricitas, congelatio, siccatio, corrugatio, inuiscatio seu adhæsus, obstructio, arctatio, & similia. Quibus per ipsis effectis contraria è occurrendum, qualia plerumq; sunt odore aut sapore, aut tota substantia iucunda, ob id medicamentum melius & salubrius reddentia. Odor enim iucundus, medicamentũ reddit melius, q; agitationem, & nauseam sedat, cor & cerebrum roborat, animum gaudio exhilarat, foetens vero atq; grauis, contraria molitur. Odoratum vero purganti medicamento opponatur, calidum aut frigidum, quantũ ipsius medicamenti intemperies postulat { & egri, morbi, ætatis. } Medicamenti quoq; actionem temperant sapores iucundi, & medicamenti effecto contrarii, acerbus, austerrus, acidus, dulcis, vinctuosus, salus, amarus, acer, prudẽte medico coniectore, qua horum differentia sit opus, ad frangendos medicamenti purgantis excessus varios. Res enim acres, vt aromata, flatu a medicamẽto excitatos, tenuat & dissipant, ob id ipsi hæc miscentur, vt daucus, fœnicul⁹, piper longum. Fœniculus, anisum, polypodium, & siliã, scammonio mista, materiam crassam, lentam incidendo, apparant scammonio expellẽdam, id quod ipsum forsã per se nõ effecerit. Scilla hieris magnis ratione eadem addita est vt materias euulsu cõtumaces vacuent. Pip quoq; hieris, & raphsia, & acria alia catapotis foetidis, vim qdã trahendi a partibus remotis impertiũtur. Eadem acria medicamenti purgationem imbecillam aut tardam celerant, & efficaciorẽ reddunt, ob id ipsi turbith miscetur zingiber, raphanus, hermodactylis, cnico, cardamomum, quod necessario humorum congelationem tollit, & obstructiones aperit, medicamentoq; penetrãdi virtutem impertit, cum eam per se nõ haberet, quo sine & scordium & diu-

Ad li 7. retica acriā magnis medicamentis miscentur. Medicamēta
simpl. cen- item amara, medicamentum acrimonia purgatorium, nō
taurū ma- modo substantia sua quadantenus frangunt ac reprimūt,
ius.

Amara sed etiam purgationem adiuvant: ob id recte quidam scā-
cacosto- monio aloē miscuerūt. Amara præterea stomachum fir-
macha mant, & flatus dissipant, med camentum { corpusq; sumē
Gal. ut ab tis } a putredine imminente & præsentē vindicant. Salsa
rotonam, item medicamēta purgantem vim debilem ac tardam ce-
scripsiū lerant & perficiunt: ob id salem gemmā, & alias salis spēs:
nisi simul recte agarico miscuerunt, & epithymo, & aliis purgantib;
astrigāt ut aloē: permultis. His enim vigorem, & facilem actionem, crassas
abstīpiū

& lentas materias incidendi, & tenuandi: & tergendī facul-
 ratem impertiuntur, siccitatem intendunt, ob id sitim ex-
 citant, eaq; putrere & putrefacere prohibent, & fieri cœ-
 ptam putredinem emendāt, humores partibus mersos &
 imbutos exiccant, obstructions liberant, flatus dissipant,
 quosdam tamen conturbant, aliis contra turbationem se-
 dant. Vnctiosa vero medicamentum lubricādo purgato-
 rium, magis lubricum faciunt: & quod adhærere est procli-
 ue, simul lubricant, & tardius purgans cito deturbant, acri-
 moniam morsumq; pungentium frangūt, asperitatem le-
 niunt. Quibusdam tamen nauseabūda sunt: & stomachum
 infirmant. Dulcia medicamentum purgās ēt prius abomi-
 nabile, efficiunt gratius, magisq; tum lauās, tum tergens,
 tum expurgans: turbationem sedant, acrimoniam & mor-
 sum ferrantem frangunt, purgationem tardam celerant,
 & ne medicamentum adhæreat, lubricādo prohibent, cor-
 pus roborant. Ob hæc sunt velut fundamentū & mā com-
 positionum. Quibusdam tamen inflammationem pariūt,
 aliis flatus. Insipida purgans medicamentū lubricāt, eiusq;
 inflammationem extinguunt acrimoniā obtundunt, mor-
 sum ferrantem auferunt. Acida medicamenti purgantis
 calorem, & ab eo cordis, ventriculi, & corporis reliqui in-
 flammationem extinguūt, morsum, & acrimoniam obtū-
 dunt, nauseam & conturbationem sedāt, vim penetrādī,
 & incidendi, & tenuādī augent. Styptica omne medicamē-

Mel sac-
charum, &
dulcia a-
lia cur cō-
positis mi-
scentur.

THEOREMA SECVNDVM. 16

tum purgans, præcipue quod acrimonia soluit, & immodice trahit, & venas proprietate innata sic aperit, vt sanguis effluat, & viscera excoriat, vel ea immodice lenit & lubricat, melius reddunt tribus de causis: prima, quia medicamento sic purganti repugnant substantia sua, non modo crassa, sed frigida, qua illius acrimoniam & inflammationem frangunt. Ob id recte maiores scammonium in malo cydonio coxerunt, & eidem ipsum etiam commiscuerunt: Secunda, mistis quoque stypticis, facta ventriculi compressio, citius & facilius, purgatorium illud vehemens a corpore propellit, quocirca recte etiam scammonio, myrobalanos miscuerunt. Styptica denique eor, ventriculum, & reliquasque partes nutritorias, ne a vehementibus illis lædantur muniant, roborant, nauseamque ac ventriculi subuersionem sedant. Non solis autem purgantibus valenter, sed omnibus quoque aliis mista styptica, ipsorum actionem reddunt salubriorem. Dulcia vero omnibus commode miscentur, præterquam falsis. Vnctuosas commode miscetur acris, amaris, mordentibus, pungentibus, vlcérantibus, ægre lubricantibus: dulcibus autem, & insipidis, incommode: acidis autem mista, ventriculum ad vomitum promptius evertunt. Acida salubriter miscentur acris, vrentibus, mordentibus, dulcibus, & aliis incendiis aptis: inutiliter, amaris, falsis, stypticis, vlcérantibus, ferrantibus. Insipida utiliter miscentur acris, amaris, falsis, ferrantibus, mordentibus, vlcérantibus, inflammantibus: stypticis inutiliter. Salia inutiliter miscentur acris, amaris, dulcibus, vnctuosis: præterquam quibus actio imbecilla, aut tarda, vigore ob id indigens. Omnia enim tarde ac imbecilliter purgantia, ab acris & salso vigorem accipiunt. Amara & acris quadantenus utiliter miscentur: falsis vero, vlcérantibus, ferrantibus, siccantibus, inutiliter. Postremo glutinosa omnia, sua substantia, medicamento rum malignitatem frangunt, & exulcerare viscera, venarumque ora aperire, interpositu suo prohibent. Quapropter tragacanthum, aut mastiche, aut bdellium, recte miscent aloë, colocynthidi, cucumeri agresti, & similibus. Hanc in

Gal. lib. 13:
simpli. ca.
14.

25 rem quoque laudanum esse mirum prædicant nonnulli, præsertim si pauco oleo rosato solutum, colocynthidi miscetur. Alia aliorum sunt remedia a nobis particulatim dicenda in singulis simplicibus purgatoriis.

De proportionē medicamentorum inui cem miscendorum.

PRadicta autem medicamenta proportionē quantitateque idonea sunt permiscenda, ut ex his licet diuersa potentibus, vna tamen facultas consurgat. Quæ gē mensura vnum alteri miscendum sit, ut salubre fiat medicamentum, indicatione ab ipsorum proprietate cum sumpta, hic breuiter docere statui, non etiam a quantitate & qualitate. Id enim liber Hialy senis & Alchindi abunde docet: quod autem breuiter persequi statuimus, est huiusmodi. Omne medicamentum purgans aut violentum est, ut scammonium, euphorbium granum gnidium, & alia multum acrimia, aut imbecillum, ut cassia fistula, manna, violæ, & alia similis dulcia & salubria: aut mediocres, ut subacrimia subamara, & alia violentorum & imbecillorum media, quorum magna est latitudo, ac per magis & minus in bonitate & malignitate differentia. Adhæc omne alexiterium (Bezahar Arabes vocant). quod medicamentum * purgans emendat, aut valenter, aut imbecilliter, aut mediocriter iuuat, id est: medicamenti purgantis noxam oppositu suo frangit, vel intemperiem corrigit, vel virtutem { cordis } regit. Valenter autem iuuant, quæ præterquam hæc tria præstant, etiam nos nutriunt, ut dulcia. Parum iuuant, quæ vno modo, vel duobus iuuant, tamen non nutriunt corpus, sed ipsum alterando permutant, ut amara, salsa, styptica, & sinulia. Mediocriter iuuant, quæ pluribus modis commodant, & quæ dantenus nutrire possunt, ut vinctuosa, insipida, ex austero dulcia, ut dactyli, cydonia: aut dulcacia, ut mel: aut acidulcia, ut * mela: aut dulcia, & simul insipida, ut poma. Si est igitur

Medicamentum est
notum ista
sua male-
fica: quanta
ribus per-
mis, ut a-
les cor-
dibus. ob
santiam
corrigit.
Grana
vel fructus
alia acido-
sa & dul-
cium me-
di.

THEOREMA SECVNDVM. 17

est igitur medicamentum violentum: alteri plurimum iuuant miscendum, amboque proprietatibus inter se ad missionem concordant, & consentiunt. De vtriusq; quantitate sic statues, ut quod plurimum, iuuare confidis: largius misceas, ceu a quo commodum expectas, violentum autem parcius, vt a quo propter actionis vehementiam, noxa corpori aliqua impedit. Id quod Democritus his verbis volebat, Medicamentum ex violento imbecillum, efficias oportet, Quia medicamentum alteri proprietatibus concordanti mistum: quantitate idonea est salubrius, non correctum autem, malignius. Quod si medicamentum violentum, alteri parum iuuant miscendum est, utrunq; est minuendum, illud quidem ob impendentem noxam, hoc, quia tantum illius temperaturam alterat, uel { actionem } immutat.

Si autem medicamentum imbecillum alteri valde iuuant miscendum est, illud vt pote ob debilitatem innoxium, est augendum, vt ei quantitas vigorem & robur adiiciat (q; etiam voluit Democritus, medicamentum ex imbecillo valentius faciendum, imperans,) augendum quoque quod magno opere iuuans est, ob dictam prius causam. Si denique medicamentum imbecillum alteri parum iuuant miscendum est, illud augendum, hoc minuendum, propter dictas prius causas. Hæc de miscendorum quantitate tibi cognoscenda sunt, quanquam sunt, qui alia quoque addant, scopis aliis intenti.

*Quibus modis ars medica-
menta corrigit, et co-
ctionis differentiæ.*

Medicamenti purgantis malitiam ars reprimat: & facultates novas impertit, quatuor modis, coctione, lotione, infusione, tritura. Coctio, vna est elixatio, altera affatio. Elixatio medicamenti humorem excremen-

*Artifex
medicus
his modis
noxas me-
dicamento-
rum quædam
corrigit.*

LIBRUL IOAN. MESVÆE

rosam coquit; resoluit, status ab eodem crassos, mordaces ad nauseam ventriculum euercentes, dissipat, eius denique acrimoniam, motus in corpore molestos, vim valide serratam, excoquantemque frangit, & prohibet. Propterea scammonium in pomo vel cydonio coctum, vel in vase vitreo cum succo rosarum, & oleo amygdalarum dulcium, est persistentius ut mox in simplicibus dicemus. Attractio quoque medicamenti vehementior & malignior elixatione obtunditur, ut cum medicamentum maleficum intra cavitatem alterius benigni coquimus, ut illius virtus in hoc fracta maneat, qualiter, exempli gratia, si radicem raphani, radicibus ellebori transfixam, sub cineribus coquimus, & eam damus edendam. Habet enim virtutem ellebori purgatricem, sed multum repressam. Sapam quoque, aut syrupum rosarum quibus incoctum sit scammonium, propinamus. Id quod philosophi appellant separationem rei, secundum speciem, a re quæ est secundum materiam, hoc est formæ, & virtutis specificæ, a materia transumptionem. Præterea medicamentorum multorum malignitas reprimatur ipsorum coctione in herbarum, vel seminum, vel aliorum, succis & aquis sua facultate illorum violentiam permutantibus. Cæterum coctionem non sustinent omnia æqualem, sed quædam debilem, alia ualenter. Quorum enim virtus facile resoluitur, quia vel imbecilla est, vel in superficie est posita, uel in subiecto raro consistit, omnia eiusmodi parum diu; nec valenter coquenda sunt, quod virtus eorum a coctione immodica resoluitur. Talia sunt, semina quatuor scilicet frigida maiora, scilicet adiantum album, epithymum, uiolæ, & flores scilicet prope scilicet reliqui. Contrario his modo affecta medicamenta diu coquenda sunt. Omnia enim crassæ essentiae cocta, sunt clementiora, omne item medicamentum, arte & legitime coctum, parte plurima est benignius. Sic omnia acria decocta, sunt meliora (horum enim violentiam, si qua inest, coctio frangit) nisi si qua horum virtutem habent aut imbecillam, aut superficialiariam. Quæ denique inter hæc duo extrema sunt media, mediocrem quoque decoctionem susti-

31

Coquenda parum.

Coquenda multum.

THEOREMA SECVNDVM. 18

nent, Purgantia autem humiditate multa, aut lubricando, uel nihil uel minimum coctio iuuat. Præter hæc coctio facultates medicamentorum diuersas omnium optime permiscet, ut ex his omnibus una resulet, uelut concreta, faciens actionem, quarum si qua erit imbecillior, minus ualenter coquenda est, uegetæ uero magis. Calorem enim coquentem temperabis proportionem & naturam, tum substantiæ, tum facultatis coquendorum medicamentorum. Flammeus enim ac uehemens calor, medicamenti facultatem resoluit, Assatio autem in frixorio uel patella facta coctio, medicamenti uirtutem nunc auget, ut assata scilla purgantior euadit, nunc minuit, ut psyllium per assationem humiditate lubrica spoliatur, minus purgat.

*Assatio
facultas.*

Alia quoque multa sunt assatio reprimat, & alteram uigentior reddit, ut myrobalani, rhabarbarum, assando uirtutem purgatoriam remittunt, astringentiam intendunt, sunt enim ambo duplici hac facultate prædita. Sic balanus myrepica, cum sit uomitoria simul & deiectionaria, per assationem excoquitur humiditas eius excrementosa & nitrosa, ad nauisam uentriculum cogens, remanet autem uirtus deiectionaria,

*Mefues in
simplicib.*

*Lib. 6. sim
pl. Mefues
i simplicib.*

De lotionibus.

Lotio medicamentis multis modis meliora reddit, nunc acrimoniam eorum superficiariam auferendo (ut ex aqua aut muccagine tragacanthi lotum semine urticæ guttur, & partes alias, quas pruriet, adurere desinit, sal quoque naphthicus { .i. Sodomites } aqua cucurbitæ aut sili lotum, sic clementior,) nunc facultatem eorum maligniorem auferendo salubriorem uero relinquendo, (ut lapis Cyanus & Armenus moleste uomitoria, & deiectionaria, per lotionem multam uomitoria esse desinunt, tantum clementer sunt deiectionaria & cæcæcum lotum clementius purgat, tamē obstructions ut

*desues, i
simpl. ca.
de aloe.* illorum liberat, & aloe lora potentius roborat partes nutri-
torias minus aluum subducit, non lora contra,) nunc facul-
tatem eorum ualentiores efficiendo, (ut aloe ex aqua aro-
matum lora potentius roborat, ex decocto autem ualenter
purgantium, ut agarici, turbith, & similium, si lauetur, pur-
gantior euadit: lora denique ex aqua bdelii, aut tragacan-
thi, oravenarum sic aperire, ut sanguis inde effluat, desinit)
nunc partes impuras auferendo. Quibus autem medicame-
tis uirtus in superficie est (ut in tybo, cichorio agresti, rosis,
& similibus) illa lotione dissipatur, { ob id lauanda non
sunt, } cetera magis, & minus lauentur, quatenus scilicet
eorum uirtus ferre potest.

De infusione.

Infusio quoque medicamenta efficit meliora, facultatem
eorum nunc maleficam auferendo, (sic granum gnidiū
& esula aceto macerata, acrimoniam superficialiam ser-
rantem amittunt, & turbith lacti recens mollio infusum &
siccatum uentrem turbare desinit.) nunc bonam augendo
(sic turbith, succo cucumeris agrestis maceratum, materiā
crassam a partibus remotis ualentius educit, & hermodacty-
lus aceto scillato aut scillæ succo, aut raphani infusus, a iū-
cturis potenter trahit & agaricus oxymelite maceratus, sic
purgantior,) nunc in liquorem cui infunduntur transferen-
do, (ut liquor cui infusa sit aloe, aloes uirtutem adipiscitur
& in aliis similiter, quod multis, de causis facimus, interdū
ut medicamenti uirtus ad partes remotas promptius pene-
tret, ut cum decoctum aromaticum cui infusa sit aloe propi-
natur, interdum ut uirtus illa mitior fiat, ut dum scammo-
nium panno ligatum incoquitur syrupo vel sape, vel aliis
succo interdum ut facultas una separetur ab altera, ut rha-
barbarum: & myrobalani infusa, uirtutem deiectionariam li-
quori transmittunt, astrictoriam retinent) nunc nouam, ut
lubricam impartiendū sic medulla colocynthidos mucca-

THEOREMA SECVNDVM.

19

gine tragacanthi imbuta, uentriculi uillis adherere desinit, cito permeat, nec sedi, nec uesicæ nocet, sic scammonium oleo uiolato infusum, & similia. Nectamen medicamento rum omnium uirtus sola in eum liquorem cui infunduntur transit, sed quorundam, ut cassiæ fistulæ, tamar Indorum & similium aliqua quoq; substantia.

De tritura.

Tritura medicamentis admodum confert, multa quidem crassis, ut scammonio crasso, pauca uero tenuibus, & texturæ debilis, & uirtute cito exhalabili præditis, ut scammonio Antiocheno, mediocris denique amborum mediis, quantoque medicamenti essentia crassior, tanto largiore tritura eget, quanto tenuior: tanto parciore. Confert autem medicamentis tritura, ut in unum melius misceantur (quæ res theriacæ & aliis compositionibus est multum utilis & necessaria) ut aliquam facultatem nouam adipiscantur (sic Galenus cuminum læuissime terendo efficit ureticum, quod prius erat deiectorium. Nam purgatoria acria interdum tenuissime puluerata promptius per orauasorum penetrant in partes urinarias, & alias remotiores per easque uacuant) ut denique ius quædam malefica obtinatur. Colocyntidis enim medulla quantum tenuissime fieri potest puluerata: innocenter purgat. Quod si portiones quædam crassiores sensuq; perceptæ iurantur uillis, uentriculi & spiris intestinorum adherent, humoreq; inibi reposito imbutæ tument, & partes dictas tumefaciunt ac ulcerant ut inquit filius Sarapionis. Fiat autem tritura omnis clementer & pro terendorum substantiæ ratione. Quæ enim est immodica, uirtutem dissoluit. Rhabarbarum uero contra quædictum nuper scammonium habet, nam purius & grauius est melius, probeq; tritum uegetius euadit rarum uero & laxum impensius pulueratum uim purgatricem prope omnem amittit.

*In dispositio
lib.
iiiij. sanct.
tuenda.*

THEOREMA

TERTIVM.

Correctio symptomatum a sumpto purgante medicamento nondum uacuato excitatorium.

SYMPTOMATIBVS formā dandis, iisdemque causis multorum morborum & senii & mortis acerbis, a medicamento purgante oriētibz, occurrendum est. Ea autem sunt humorum prauorum cōmotio citra uacuationem, uacuatio illegitima & molesta, vacuatio deniqz

immoderatisima & multo largior, quam necessitas postulat. Quorum causa est incompetētia & uitium, uel fumentis, uel medicamenti, uel accidentium vtriqz superuenientium. Quæ tria si commoderate se habent, magni sunt momenti ad corpus incolume seruandum. Vitio autem fumentis purgatio male procedit, quia is vel est ex eorum numero, quibus est interdictus medicamentorum vsus, uel materiam uacuandam non æquauit, nec obedientem naturæ coquendo reddidit, nec meatus, per quos faciēda erat vacuatio, aperuit, & leues ac lubricos reddidit. Quæ præparamenta cum præcesserunt, reuera corpus ab impendente periculo securum reddunt. Medicamentum autem improspere uacuationis est causa, quando est genere malignum, aut notas non habet omnes boni medicamenti, aut nec proportionem artificialem, cuius ante meminimus. Vitanda igitur tibi sunt medicamēta quæ nec arte: nec ratione alia fieri meliora possunt, eligenda vero alia, obseruatis conditionibus, & modis proportionum prædictis. Vitio deniqz accidentiū supraenientium uitiosa sit purgatio, si in victus ratione, per sex res non naturales, tibi notas, æger deliquerit. Medi

camentum autem humores prauos commouet, sed non vacuat, aut tardius vacuat ob ipsius actionem remissam & debilem, vel ob materiam expellit contumacem, quæ commouetur quidem, sed expulsionem resistit, & latius in corpore spargitur & increfcit, vel ob imbecillam sumentis virtutem, non potentem in medicamentum agere: quo fit, ut nec medicamentum in uirtutem & naturam agat, vel ob flatus crassos medicamentum lauantes, & in poros corporis impingentes (unde febres putride, syncope, & mors festina) vel ob facultatis expultricis imbecillitatem, vel ob meatus per quos uacuandum est, obstructos aut constipatos. Quibus causis omnibus qua ratione optima prospicias, accipe. Si ob naturæ imbecillitatem id contingit (quod sensu deprehendere potes, aut enim ex morbo reualefcit homo, aut alia simili causa imbecillus est) & medicamentum lauando & lubricando est purgatorium, cibo naturam mox roborante, dato & potu aquæ minimè frigida, medicamenti adiuuatur. Si ob flatus, & malam humorum qualitatem (quæ præcedentia flatuum signa, aut intemperiei cum humore æqualis vel inæqualis declarant) clysteribus aut vomitu vacuandum est, deinde flatus dissoluendi aut mala qualitas contrario est alteranda. Si facultas expultrix est imbecilla, aut medicamenti actio debilis aut remissa, data aqua modice frigida, & hora post adstringente aliquo, ut cydonio, pyro, vel simili, medicamentum potèter ad inferiora detruditor. Ob intestinorum obstructionem, clysteribus affectui conuenientibus medendum est, & aliis constipatam aluam expedientibus. Quibus auxiliis, si purgatio non procedat nulla inde noxa insignis metuenda est. Si autem medicamentum purgans comprimendo non uacuet, aquam frigidam priorum nonnulli propinandam censent, quod adaucta per aquam grauitate, citius lubricet ac descendat medicamentum. Quod uerum est, si libera habent intestina, si uero obstructa sint: aut in suis anfractibus arrestata, augetur per aquam frigidam angustia. Id quod cum intellexeris potabis tepidam, quod hæc præter quam

Vt gale. fecisse narrat i. iuuene, q. scdm. monit. su. pferat. li. 2. alimēt. paulo ante cydonia. Hac de purgāt. & lubricatō. nē medica. mento.

LIB. I. IOAN. MESVAE

quod angustiam non augeat, lubricare cogit medicamentum huiusmodi. Non est igitur id auxilium absolute, & sine limitatione scribendum. Omne enim medicamentum comprimendo purgans nisi uacuet, intestina praesertim tenuiat & alios meatus exiles laedit. Quapropter vacuandum est praedictis tum lubricantibus, tum ad inferiora trahentibus. Si autem medicamentum soluendo purgatorium, & ob id fugiendum, non vacuarit, quam potes celerrime a corpore expellatur vel vomitu, vel potius deiectione, ad quam clysteribus etiam potenter attrahentibus, ipsum reuelles, si ad superiora moneatur, tale enim nisi cito uacuetur, angustiam, aestuationem, convulsorium quendam motum, in quo partes extenduntur & retrahuntur totius corporis molestiam violentam, cordis morsum, praefocationem in quibusdam, scotoma, capitis & oculorum dolorem tantum, ut hi foras elidi uideantur. Praeter dicta auxilia horum medicamentorum malignitatem frequenter obtundit, & acrimoniam frangit. Rufo autore, potus aquae uehementer frigidae, & in eadem seslio, & quaecumque eius uehementiam, acrimoniam, inflammationem, furiosum impetum frangunt, adhuc theriacae, & caetera partim paulo ante dicta, partim dicenda. Si autem medicamentum benignum est, tamen non uacuarit sed angustiam, uentris tormina, aestuationem corporis, capitis dolorem, uertiginem, scotoma seu oculorum obtenebrationem, pandiculationes, oscitationes exciter, cito expellatur, sumptis primum abstringentibus, ipsum deturbaturis, ut cydoniis, mastiche, & similibus, deinde balanis & clysteribus ad inferiora trahentibus. Plurima enim talia medicamentum infra ualenter compellunt. Sed in clysteribus praeuaro affectu compositis, spes omnia haec deturbandi, & a magnis periculis uindicandi magna est quod si haec non profuerint, & symptomata praua multiplicentur, & materia tenuata seorsum feratur, secanda necessario uena est, praesertim brachii interna, deinde uena malleoli, phlebotome enim ad haec est efficax. Vomitus autem tunc praeuocandus vel intendendus, quando a medicamento

*Astringē
tia si post
alia sumā
tur ea de
turbant
Gal. li. i. et
ij. Alimē.
Et lib. vi.
Sanit. tuē
da.*

THEOREMA TERTIVM. 21

stomachus per os ventriculi (quod et cor nominant) mor- 19
detur, & nausēā aut singultum suffocatorium, excitat me-
dicamentum gñe strangulatorium: non neglectis, et cum
clysteribus, præsertim si ventrem aut hypochondria angit
medicamentum, & torminibus ac æstuatione fatigat.

De medicamento illegitime et molestè uacuant.

Medicamentum illegitime & molestè purgat, quod
vacuat quidē, sed nō quos humores vacuari oportet
ruit, idq; præterea facit cum subuersione, vomitu,
torminibus, æstuationibus. Si autem vacuat corruptū *Apho. ix. lib. ij.*
quidem & impurum, non tamen quem volebamus humo- *Vt alexite-
ria iuuat
alterādo et
vacuādo.
li. v. simpl.*
rem his ipse alio purgante sumpto, est vacuandus: alioqui
latius in corpore spargetur & crescet, ob agitationem &
commotionem in eo factam, & aliarum materiarum af-
fluentium, in ipsum conuersionem: quomodo in lacunam
dum diuersa tum pura, tum impura affluunt, eam subuer-
tunt, & totam tandem impuram reddūt. Quod si non cor-
ruptum humorem, sed benignum & necessarium vacuat
medicamentum, æger, æstuat, vexatur, viribus immodi-
ce deiectis languet, nā expulsionem repugnante, (quorum
nullum adest, ubi excrementa sola vacuant) proinde mox
eius medicamenti vires frange, ipsumq; a corpore lubricā-
do deturba: quæ duo aqua calida in horas pota p̄stat: aliaq;
idem potētia plenius trademus. Si autem vomitum & aīæ
subuersionem medicamentum excitat, vomitorium, vel
natura, vel quia ē abominabile, aut a flatibus leuatur, aut
ob stomachi imbecillitatem, aut stercus siccus, aut intesti-
norum angustiam: si ob hæc postrema c'ytere idoneo ster-
cus molliatur, & intestinorum ab his obstructio liberetur:
qui si non sufficit, vomitu expellatur medicamentum. Qd̄ *Cæcæ medi-
camētū ex
deiectione
vomitorii
facientes
p̄dictæ.
aph. xiiij.
et. xv. li. 4*
si sumptum est abominabile medicamentum, aut stoma-
chus est imbecillis, ob idq; vomitus timeatur, à corporis

LIB. I. IOAN. MESVAE

*Remedia
vomitus.*

*Absin-
thiū Pōti-
cū seu Ro-
maniū itel-
lige ex Ga-
le. libr. vi.
simpl.*

& animi motibus, quantum potes, abstine, donec in medi-
camentum ipsum natura vndiq; agat, aliter i naturam nō
aſurum: odoretq; æger flores, & alias plantarum partes
ſuauiſſe olentes, mentham, ſampſuchum, citri folia & fru-
ctum, apium, abſinthium, cydonia, maſcianum, roſas, bolū
aqua roſarum & aceto aſperſum, lutum quo panni abluū-
tur, roſis recentibus, & aqua roſarum nutritum. Extrema
quoq; fricuiſſe, & vinculis dolorificis aſtrinxiffe, man^o itē
ac pedes aquæ calenti multum mordēti impoſuiſſe, iuuat.
Si autem medicamentum eſt ſtypticum, mordere { aliqd
prædictorum } quaſi lambendo bibere, faciē aqua roſa-
ta, vel alia redolēte leuiter aſpergere, gaudere, delitias cu-
rare, præſertim nauſea icipiente, vomitum prohibet. Vbi
vero anima eſt ſedata, ambulet, ac paululum moueatur,
quo promptius medicamentum deſcendat, vt docuit Hip-
pocrates. Tormina autem medicamentum excitat, quod
ſtomachum & partes, quas permeat, pungendo lædit, vel
intemperie ſua afficit, aut quod immodice trahit humorē
tam benignum, q̄ malignum. Ob id vim eius cito obrundi-
mus, ipſumq; cito à corpore expellim^o, vt à nobis partim
dictum eſt, partim mox dicitur.

De medicamento immodice uacuante.

*Gal. li. iij.
ſim. c. 26.
c. 27.*

Hypercathariſis, hoc eſt, á medicamento purgāte va-
cuatio immodica, ſit ratione ſumentis, medicamē-
ti, accidentium vtriq; ſuperuenientium. Ratione ſu-
mentis, q̄ is vel excrementis ad fluendum paratiſſimis re-
dundet, vel venarum facultate retentrice ſit imbecilla, vel
orificiis earum amplioribus, vel ex iis eſt, quibus purgatio
eſt interdicta, quos in libro de pharmacía declarauimus.
Ratione vero medicamēti, quoniam id aut qualitatem ha-
bet alienam & deleteriam, venenofamq; aut largius ſum-
ptum eſt, aut proportionē ſui vētriculi, & inteſtinorū vil-
lis adhæret, aut venarum ora mordet, pungit, aperit, aut
cor itemperatius reddit, quas hypercathariſeos cauſas ex-

his quæ præcesserunt, discernito. Ratione deniq; illorum quæ vtriq; superueniunt: australis enim constitutio, vt inquit Gale, si vincat, aperit, rarefacit, humores ad fluendū idoneos reddit: aquilonia quoq; si præpoleat, fluxiones et comprimendo & exprimendo excitat: quapropter per hos flatus, qui prompte tunc fluxionibus tentantur, purgandi non veniūt. Potus quoq; largior aquæ frigidæ, ac errores alii quidem in sumendis, admonendis, educendis, faciendis, hypercatharsis * promouent. Huic immodice vacuatiōi ne vires prosterнат, resistēt? per auxilia dictis fluxus causis (quas precedentia declarant) contraria: qualia sunt quæ medicamenti virtutem frangunt, obtundunt, incrassant, compingunt, motu molesto exauant, expellant vomitu, opposito scilicet motu fluxui ventris, adhuc quæ recenter vim venarū, & orificiorum laxiorum & intestinorum roborāt cogēdo & constringēdo; quæ denique cor ipsum roborant, & animam recreant, exhilarantque: his enim omnibus tota hypercatharseos curatio perficitur.

*Aphor. v.
lib. ii.*

*Hyperca-
tharseos
remedia
causis ipsi-
us contra-
ria.*

Canon primus.

SI igitur fiat ob medicamenti actionem immodicam, frangenda virtus eius est, ipsumq; cito a corpore expellendum per lauaria, vt aquam calidam, aut aquā hordei, aut mucaginem seminum psyllii & cydoniorū, vel tergentia, vt saccharum rubrum, mel decoctum vuax passarum, hydromel, & similia: vel comprimētia, vt cydonia, syluestria poma (maciana vocat) pyra, mastichen, myrobalanos, & similia. Eadem ratione cum medicamentum aliquod violentum, præsertim expulsiu difficile, deturban- dum est. Rufus primum propinat mucaginem proposito affectui idoneam, cum aqua tepida, & paucō oleo amygdalino, horis postea duabus aliquid comprimens exhibet, sic medicamenti virtutem rotam a corpore expellit, vt nullū ipsius vestigium supersit. Addit Gal. aquam calidam lavare expurgare, medicamentumque purgatorium etiam si ali-

*Remediū
triplex me-
dici etū
ex corpe
pellit.*

35

*Li. iii. rati-
visti. acua-
torum.*

LIBRI .I IOAN. MES V AE.

cui parti hæserit, deturbare: frigidam vero, q̃ villis viscerum adhæret, magis impingere. Serum denique lactis caprini cum melle, & pauco sale medicamentū probe expellit, vt Ioannitius ait, vt nullum eius maneat vestigium.

Canon secundus.

Intestinatorum vero ac venarum, & in ipsis orificiorum atque etiam corporis pororum vim retentricem firmamus, sumptis modo quo poteris optimo, vel etiam clystere si opus est, iniectis rebus odoratis ac cōstringentibus, cogenribus contrahentibus. Quæ prope omnia mastiche præstabit: cogendo enim & contrahendo roborat. Si igit̃ mastichis drachmæ duæ aut tres cum succo cydoniorum bibantur, medicamentum reliquum expellent comprimēdo, ac tandem aluum adstringent, vt Hamech visum est. Adhæc stomachum & ventrem reliquum, oleo rosato, q̃ pati potest calidissimo, illeuisse, pulueremque mastiches, et gallæ, aut rosarum, supersparisse, in id est mirificum. Idē, Hamech autore, præstabit, tragacantha assata a drach. tribus, ad drach. quatuor, ex lacte dulci, aut acido, si affectus id exigat, cocta, & pota. Adhæc semen nasturtii tostum, à drach. duabus vsque ad aureos duos, cum succo cydonioꝝ aut myrtorum, coquendo impinguatum, in id est omnium valentissimum, præsertim si semen non sit tritum: nam terendo lentorem a mittit. Coriandro autem tibi est vtendū, cum icrassare, & compingere materiam studes: sphragide vero Lemnia, & sanguine draconis, cum vlus susp̃ caris: spodio autem, & adipibus, & muccagine seminis psylli, cū pungens, & mordax, & excorians dolor est sedādus, & reliquum medicamentum expellendum. Acacia vero, & sanguine draconis, & succino, cum sanguinis deiectio sistēda est. Succo item bārbæ hircinæ, quando venarum, poroꝝ, orificioꝝ amplitudo laxior materias intestinis permittit. Narcoticis denique, cum est stupefaciendum, somnus cōciliandus, materiæ incrassandæ. Id quod postremum est tē-

THEOREMA TERTIVM. 23

tandum, ac in deploratis, & magnis, & periculosis causis, ubi cætera non satis conſulerunt. Porro inter conſtipatiã, in vnum cogentia, roborantia, ſiſtentia, primas tenent maſtiche, roſa, ſemen roſarũ xylaloie cruda, balauſtium, acacia, ſacc^o barbæ hircinæ, galla, gummi, lutum Lemnium, ſpodium, acini granatorum, rhus, ammi, ſemē portulacæ & arnogloſſæ, fructus tamaricis, & coriãdri folia, & grana myrti, cyminum, vel aniſum aceto iſuſum & torrefactũ, cortex thuris, coagulum leporis, ſanguis draconis, ſemen naſturtii aſſatum, gallia, fructus rubi, & ſimilia. Ex cõpoſitis vero in idem ſymptoma vtenda ſunt ſaccharum roſatum, cum maſtiche, & gallia, & ex cydoniis malis compoſiciones, & alia id genus. Inter quæ noſtrum electariũ Dia cyminum eligimus ad cohibendum alui fluorem, medica mentum purgatorium in corpore frigido ſequentem. Nã viſcera calfaciendo roborat, ſtatus diſſipat, hæmorrhoidũ quoq; fluorem & ſtatus compelſcit. Eſt autem eiufmodi. *Cõpoſita ẽ hypocibar ſin corpis frigidi. Electariũ Diacymi. num.*

Ligni aloes, ſpicæ nardi, galliæ moſchatæ, cyperi, caiami aromatici, ana drach. duas : cymini Carmani aceto horis 24. macerati & torrefacti, drach. tres: ſeminis porri torrefacti, drach. vnam & dimidiam: myrobalanorum emblica rum, ſucco cydonii maceratarum & toſtarum drachm. 2. & dimidiam: ſeminis naſturtii toſti drach. ſex: ſeminis vuarum paſſarum drach. 5. baccarum myrti tenuiſſime tritaꝝ drach. 16. balauſtii, concharum uſtarum, thuris fructus tamaricis, ana drach. 2. & ſemiſſem, ammeos drach. 3. tere omnia tenuiſſime; & iterum vino odoro frangãtur, & ſiccantur: deinde frangãtur aqua cydoniorum, aut aqua baccarum myrti, & hypociſthidos, & ſiccantur, ubi erunt pbe perſiccata in vaſe vitrato, iterum tere, & miua excipe. Dãtur drach. 3. cum ſyrupo cydoniorum, aut myrtino. *Diacymi.*

Trochiſci ad fluxum.

IN eundem fluxum, præſertim diuturnum, efficaciffimi quoq; ſunt hi trochiſci noſtri. Balauſtiorum, corticum glandiũ aceto maceratorum & toſtorum, rhois, bacca

37

4

In hypha-
tissim cor-
poris cali-
disposita.
Ex fluctu
vhu, recen-
ti pulpa se-
paranda.
Cortex
hordei de-
terforiusē
ob id va-
cuationē
pmoueret
Epithema
.i. scutum
seu empla-
strum ptis-
alium.
Ramie in
trochiscis
dicerur.
Est pās li-
quore ido-
deo, vt aq̃
rosarum,
mersus et
aliquoties
assatus vt
biscoctus.

THEOREMA TERTIVM.

24

thii, ana drach. duas. probe omnia terantur. Tunc tortello
 rum de seni drach. tres, dactylos siccos duodecim numero
 gummi assii drach. quinque. * myuæ glutinosæ vncias. iis. *Hac my-*
 horis. 24. macera, aquæ rosatæ, uini austeri, succi rosarum *ua cydo-*
 succi foliorum myrti, & foliorum rhamni ana, vnc. vna & *nioru lon-*
 dimidia: calfacta post coque igne lento, ad mellis spissitudi- *ga coctioe*
 nem: tunc iniectis pulueribus cere in mortario, donec glu- *lente scia.*
 tinofum euadat, extende, linteo, aut alutæ, & suffi xylaloe
 & ventri toti impone. Alterum recipit, rosarum, & semi-
 nis earum, pulpæ rhois, santali albi & rubri, spodii, sangui-
 nis draconis, luccini, balaustii, gallæ, acaciæ, hypocistidos,
 galliæ, moschatæ, corticum mandragoræ, caputim grana-
 torum, ana drach. tres: caphuræ drach. vnam, & tertiam
 drach. vnus, puluera tenuiter, tunc accipe succi extremica-
 tum vitis, vncias duas: omphacii vnc. semissem: succi extre-
 mitatum myrti & aceti ana vnciam vnā: quibus infunde
 horis. 24. hordei excorticati vnc. duas, gummi vnc. vnam
 granorum myrti tenuissime tritorū vncias tres: quibus adde
 minæ acetatæ vnc. tres: coque igni lento ad viscosam spissi-
 tudinem, tunc in mortario species tundendo permiscæ itē
 dantur linteo, & cum xylaloe suffiatur, & ventri toti im-
 ponatur. Est enim sanum hoc & expertum epithema. Cly-
 steribus quoque si affectus postulat, vt edum idoneis, qualis
 fuerit optimus ex butyri drachm. xxx. sanguis draconis
 drach. tribus, aut pluribus, aut paucioribus, p̄ necessitate.

Canon tertius.

Reuellimus item medicamentum ad loca sedi immo-
 dice fluenti opposita, vt cutim, balneo & frictione
 sudorem prouocantes: vt cola, vinculis ipsorum do-
 lorificis, & cucurbitulis: vt vesicam per uretica, & p̄ os vo-
 mitorium dantes. Præstantissima autē iter hæc sunt frictio
 & balneum, præsertim ex aqua dulci, cui chamæmelum,
 absinthium, sampsuchus, folia citri & similia incocta, effica-
 cius ipm reddiderunt, q̄a poros dilatāt, & corpus roborāt.

LIB. I. IOAN. MESVAE

Ne autem cum imperitis quibusdam adstringentia inco-
quas, corpore enim densato materiæ & vapores intro cō-
pelluntur, quæ res fluorem auget. Præcipuo igitur studio

*Nō fāt du
ra, q̄a den
sant, sed
multa po-
tius q̄ dige-
rūt. li. ij. et
iij. sanitā.
Apbo. lib.
iij. sub ca-
ne.*

poros rarefac, & foras quibus potes modis attrahe, vt per
cutim materia, & vapores acres expirent: id quod sudor i
balneo, vel aquæ calentis vapore, præstabit. Frictiones au-
tem fiant primum lenes, post etiam valentiores, ne tamen
ægrum lædant: idemq; repetatur, donec multus red-
datur sudor, idemq; frequentissimè tergendus est: hoc. n. mō
promptius effluit, cum in poris diu relictus concresecat, &
alterū vel sudorem vel vaporem exitu prohibeat. Fricui-
se etiam extrema multū iuuat. Ac vero vulgus medicinæ

imperitum, omnes a medicamento indiscriminatim lauat
ignorans balneum foras trahere (vt Galenus ait) & mæ-
reliquias virtute medicamenti purgantis ad intestina om-
nino repentes, in oppositum mouere, ac facultate sua ad
totum corporis habitum reuocare: tūc quidem facile erit
iuuare, ut promptius reperet, vel saltem exolueretur:
nunc autem difficile: Præterea damnandum est balneum,
licet ipsius virtute attractio materiæ ad exteriora, eaque
ignobilia speratur: ipsa enim transmittitur ab ignobilibus
partibus intestinis, ad ignobilem cutim, sed per partes no-
biles, hepar & venas, cum præsertim natura melius vacuet
propinqua: maxime si viæ adsint convenientes. Materia. n.
vacuanda est per partem, ad quam magis declinat, præci-
pue si ea erit idonea, inquit Hippocrates. Errant igitur oēs
39 sine discrimine, post sumptum medicamentum lauantes,
obstructionesq; & cutis vitia excitant. Reuera autem bal-
neum nequaquam salubre est, post medicamentum purga-
torium, nisi cum immodice vacuat, tunc enim euertendo
materiam fluorem siliit. Postquam vero in balneo diu su-
datum est adstringentibus vires sunt firmandæ, ne laxata
purgando viscera, materias recipiant, & vt materiæ ad op-
positum conuertantur. Si vero hæc non contulerint, cor-
pus eius totum pannis lineis aqua infusis tam diu i balneo
vndiq; percutiat, donec ipsa cutis rubeat & infletur, tunc
fricetur

*Li. i. apbo.
xxi.*

THEOREMA TERTIUM. 25

fricetur vt fuder. Sedere autem in balneo, sup cāldos late res, aut lapides leues raros, aliis vero hypochondria, uentre, lumbos calfacere, in id mutum confert.

Extremorum item ligaturæ per institas dolorificæ, & frictiones materiam per aluum fluentem in contrarium auertunt præsertim si ab alis & inguinibus cœptæ descen dat. Idem præstant diuretica, hoc est, urinam mouentia.

Mictus enim noctu plurimus, paruam significat deiectionem, ut inquit Hippocra. quoniam urina largior, ut etiam sudor, multam deiectionem sistit, materia ab intestinis, & sima hepatis, ad renes uel poros partium retracta. & ob stercus siccum, & ad excretionem pigrum relinquire, ut Humain uisum est.

Vomitum quoque in hoc affectu pro uocare in contrarium reuellit } ut a longo alui profluuio habito, spontinus uomitus superueniēs morbum soluit. } *Is fuit Ioā nitijs App. exo pefitor. App. 15. lib. sexto.*

Quomodo enim fluor alui uomitum, aliquando, sic uomi tus fluorem alui curat, autore Hippocra. quando. s. mate ria illorum causa ad oppositum trahitur, ut ait Humain. Auertunt etiam alui profluuium cucurbitulæ, hypochon driis, lateribus, uentriculo, lumbis, affixæ.

Canon quartus.

Molestam autem humorum in corpore agitatio nem & fluctuationem quiete: & somno sedamus, cum enim uacuationem ab elleboro immodicam sistere uoles, somnum impera & quietem, inquit Hippoc. corporis scilicet ac animi, ut Heben Mesues interpretatur idque sensuum obiectis celebribus: & iucundis homini adhi bicis. Somnus etiam induendus est animum demulcenti bus melodiis, & cantionibus, & musicis omnibus instru mentis, ad hæc remediis somnificis, & reliquis delirium sedantibus. Somnus enim profundior, & quies omnes hu morum agitationes maxime sedat, ut contra Hippo. Præ terea in hoc affectu a cibo & potu omnino abstinendus ho mo est, nisi syncope, hoc est, uirium præcips lapsus, timea-

App. 15. lib. 4.

App. 14. lib. 4.

LIBRI L. IOAN. MESVAE
tur, hi enim humorū agitationem augent, non remittūt.

Canon quintus.

SCopus tibi sit præcipuus, animum exhilarare, corpꝰ roborare, sumendis, admouendis, educendis, faciendis. Hominem igitur in domo temperata compone, non autem frigida (quoniam frigus humores intro compellit, quos foras ad cutim traxisse fuerit salubrius) neque item calida, quod calor corpora resoluēdo infirmat vires ac deicit. Cibus autem & potus, omnis est tibi deligendus qui animum recreet, ac ipsum corroboret, de quo postea plenius dicturi sumus.

Canon sextus.

HVmores uero congelare, & narcoticis uti per fugiū est vltimum, tūcꝰ solum, qñ prædicta omnia nihil contulerūt, & curatio ppe deplorata est, narcotica aut fortia tibi utenda sunt, qualia antidotus theriace & Philonis, & similes, at uero grauissime errant, qui horum affectuum initio narcoticis utuntur, hæc enim uere non curant, sed uelut cōgelatam materiam intus cohibent: quæ nō multo post impetu maiore ruit, q̄ prius, relictis in corpore per hæc cōgelationis, & mortis quibuscūqꝰ rudimentis. Vera aut curatio fuerit cāæ fluorem excitantis ablatio partibus interea & facultatibus nos gubernātibꝰ, in unū reductis, & roboratis, uti diximus. Vbi uero necessitas inuitat: præsertim quando p̄dicta oīa non contulerunt, narcoticis uti cogimur, prius tamen castigatis s̄m modos & condições, quibus ipsorum nocumenta emendantur, eaque quam plurima, uitæ.n. sunt omnino contraria (congelant namqꝰ, & stupefaciunt, & mortificant) præcipue si simplicia sint, & eo magis si sint recentia. His aut narcoticorum noxis, ars tribus remediorum mistis generibus p-

cavet, & horum actiones tutas reddit. Primo loco miscen-
tur, quæ narcoticorum congelationem resolvunt, & aufe-
runt, ut castorium, piper, crocus, hæc enim sunt velut
theriaca narcoticorum, piper quidem & castorium resol-
vendo, & dissipando, crocus autem coquendo, & narcoti-
ci vim cohibendo. Secunda miscentur, quæ facultates no-
strum corpus dispensantes firmant, & spiritus instaurant,
ut spica, doricum, zedoaria, & alia tum cardiaca. tum
stomachica, vitæ. seu dictis facultatibus commodantia.
Tertia miscentur narcoticis, quæ materias de parte in
partem fluentes agitarasque sistunt, & cohibent, ut myr-
rrha, thos, gummi juniperi, & similia. His enim narcotico-
rum malignitas reprimitur. Verumtamen si narcoticis
abstinere potes, præstantius quidem fuerit, sin uti cogaris
potui ne da, sed emplastris adhibe, aut si per hæc parū pro-
ficitur, balanis aut clysteribus. Quod si potui dare cogaris,
cum præmeditatione & caute dabis idque antiquatum po-
tius, quale scilicet minus est noxium, virtute narcotici: co-
ctione & rerum aliarum mistione, cocta & fracta. Vespere
autem dormituris tempestive datur, quia somnum co-
ciliat agitationes sedantem. Dant item nonnulli mane,
præsertim, quando egrum in somnia non torquet, tuncq;
minus crebram desurgendi necessitatem, morsum excre-
mentorum obrudendo, faciunt. Sed narcoticorum usus
est fugiendus mox a cibo, & in plenis corporibus aut im-
puris, purgatis autem est tutior. Cave item ea dare dieb;
simul multis, sed tempus interpone, quo roborantia dabis
quæ vitæ seruent thesaurum. Adde quod narcotica, oculis
quoque & sensoriis aliis nocent, nisi horum noxam stu-
diose vitas, ut dando tam parvam quantitatem, quæ viri-
bus nostris non officiat. Pauco enim & sæpe quam multo
semel uti, præstat. Quod autem ad dolorum insultus atti-
net, ante hos narcotica adhibere est satius, quanquam in-
terdum in ipsa commotione violenta, ut colico dolore ve-
hementi, exhibere oporteat quod significavit Galen. dum
colico dolori multum vehementi, interdum necessariam

LIBRI I. IOAN. M E S V A E

magis esse dicit, per stupefacientia falsam curationem, præsertim cum magna est doloris intentio, quam ueram, ne uires interim resoluantur & collabantur. Hæc uero narcotica fuerit usu tutiora, primum quod scripsit israelita valenter adstringens, ob id salubre ad fluorem alui, a medicamento uel alia causa excitatum, recipit thuris. ʒ. i. coaguli leporis. ʒ. ii. opii. ʒ. i. gallarum. ʒ. tres, fiant ex eis trochisci drachmæ unius. Datur autem unus potui. Catapotia quoque hæc filii Zesar, ad alui fluorem & fluxiones ad uiscera uel a uisceribus, recipiunt bdellii, gummi iuniperi, opii, thuris minuti, mirrhæ, croci, ana, fac catapocia ciceris magnitudine da uespere a tribus ad quinque. Nostri præterea trochisci sunt efficaces ad immodicum alui fluorem a medicamento purgante excitatum, uel alia causa & ad choleram morbum. Nam & uomitum a causa præsertim frigida stringunt, & facultates corpus gubernantes roborant, & somnum conciliant, recipiunt uero cyperi, thuris minuti, ameos, gallæ, croci galliæ moschatæ, caryophyllorum, balaustii, cyamæ pityos, malicorii, myrrhæ, spicæ, ana drac. ii. hyoscyami, opii, ana drac. i. & dimidiam, fac trochiscos aurei unius, datur unus. Sunt & alii nostri trochisci in præsentem scopum efficacissimi, hoc est, ad stupefaciendum, & omnem alui fluorem & vomitum a causa calida. Recipiunt spodii, seminis rosæ acaciæ, hypocisthidos, balaustii, sanguinis draconis, gallæ, croci, ana drac. duas, boli drach. unam & dimidiam, opii, hyoscyami, ana drac. unam, fac trochiscos drachmæ unius. datur unus cum aqua rosarum.

T H E O R E M A

Q. V A R T V M.

VARTVS nobis scopus superest, correctio scnoxarum in corpore a medicamento post purgationem relictarum, capitibus tredecim absolucunda.

Curatio febrium purgationi superuenientium. Cap. I.

DE morborū purgationi immodicæ succedentiū curatiōe agamus, primumq; de febribus. Has autem medicamentū purgans excitat, vel quod ipsum immodice calidū & acre intemperiem calidā siccā in corpore relinquat, vel quod materiam commouit, non expulit, hæc autem velut cōculcata putrescit, & febrem excitat vel quā sumpto valenti medicamento purgante, motus vehemens corporis aut animi superuenit: vel quia frigus occursum poris sunt densati qui vaporem transpiratione prohibuerūt: vel quia soli humores iam motos incendit: vel quia post medicamentum purgans homo cibū celerauit quo factum est ut medicamenti aliquid cū alimento in venas penetrarit, & fluxū valentem concitauit, aut materiam conculcavit, & ob id putredini parauit: vel quia quæ materiam coquere & expulsionī parare debebāt, ante nō sunt sumpta. Quapropter medicamentū purgans, dū crudā materiam trahit interdum naturā dissoluit, nec vacuat humores, sed conculat & putredini parat. Atq; ut summam dicā, error omnīs inuictus rōne febres has excitare potest. Has autē febrium causas præcessisse cum certo intellexerimus, abigere per contraria, si adhuc perseverāt, oportet, nisi febris magnitudo curandi ordinem interpellet. Interdum. n. causæ febrium gignentis maior est habenda ratio, interdum febris, preferim cum malignior est. Quæ duo tibi diligenter sunt discernenda. Quod si cā febris est frigus, poros densans, adhibe quæ diximus poros aperire, & vapores transpirabiles reddere, quas ad res sudorem puocasse est imprimis salubre.

Si autē vel solis æstus, uel medicamenti calor vehemens & acer, febriū excitat, calorem hūc exstingue refrigerantibus, & acrimoniam obrunde remediis post dicendis. Si præterea materia uacuanda tūc est, commota & inde conculcata putret, æquetur, & expulsionī parata uacuetur. Si a

*Curatio
statim se
exhibet post
effluuiis
causæ cognō
nē, libr. 7.
metod.*

LIBRI I. IOAN. MESV AE

motu corporis aut animi post medicamentum febris est, cura ut d. ariam ab his causis natam. Si a festina comestione sequuta est febris a cibis abstinendo curatur. Si praeterea febris est multum ardens, calorem flammam exstinguentibus cura aerem appara, cibum, potum, vnguenta, emplastra cordis, & hepatis frigida sufficit; & odora menta frigida, & medicamenta cardiaca frigida. Postremo balneis temperatis corpus humecta & utere reliquis omnibus, quae contra febrium ardore a petitis scripta sunt. Si autem pigra febris est, interdum eius causa aequanda, expulsiōni paranda, uacuanda, est quando febris maius est momentum.

Cephalalgia post purgationem. Cap. 2.

Dolor capitis a purgatione fit, vaporibus in caput sublatis, a medicamento purgante, praesertim uoluto, aut imperfecte vacuante, aut materiam mouente quidem in capite, sed non educete, aut a causa aliqua externa superueniente, ut capitis calore, frigore, & similibus. Eius autem doloris curatio est quoque in promptu, causa ipsius cognita. Si enim a vapore est sursum ascendente: ad contraria is reuoluitur dictis prius remediis. Si uero iam sit elatus, idemque calidus, hameralem uenam incidimus. Si autem frigidus est curandus quo alii doctores a causa frigida. Ad id autem secta malleoli uena remedium est praesentissimum. Si denique crassus est uapor & frigidus, curatur remediis morbo conuenientibus, tibi non ignotis. Verum si materia est mota, tandem ubi cocta erit: uacuetur purgatione idonea. Si postremo dolet caput ab intemperie, medicamento uel aliis causis succedente, curetur alterantibus contrariis conuenientibus.

De uertigine post purgationem. Cap. 3.

*Ut si phiala aë pleu-
na circum-
gas &
corpus ver-
tas phiala
& te ge-
scite, mo-*

Vertigo inde accidit quod interdum uapores a medicamento moti & sublatis, caput petunt, ibique motum rebus agitatibus proprium excitant, qualis est aquae in gyrum commotae, uel in uorticibus circumactae ob altius occursum: qualis item est rerum leuiam uenti vertiginosi turbinofo statu circumactarum. Vertigo autem a uapo-

THEOREMA QVARTVM

28

ribus i nobis fit, qñ. hi i cerebivētriculis & arteriis circūacti
una secū spūs circūagūt, & maxime quo loco nervi sensuū
opifices oriunt. Quapp imaginat æger oīa sup seipsum vo-
lui, & terrā sub pedibus tremere & moveri. Istud aut sym-
ptoma hoc mō curabis, si abūdet sanguis, humeralē incide,
scāificato, item auriū cartilago, & cucurbitulæ cervicib⁹ af-
fixæ & cruribus, in id admodū cōducūt, & pter hæc uisus
rō tenuis, quæ sanguinē minuat post hec oīa aque dulcis bal-
neo lauabis. Si aut vertigo est ab humorē copia, vacuētur vo-
mitu, aut { potius } deiectione, post hæc cerebrū his quæ af-
fectui quoq; pueniūs, roborādū ē frictio q̄q; partiū inferiorē
& alia quæuis i pteritiū reuulsio: pdest. Prouidēdū quoq; ē
partibus his, uapores in cerebrum transmittentibus, ut ven-
triculo, hepati lieni, folliculo fellis, & aliis, Postremo quod
in capite, reliquum est uaporum, id resoluendum est.

De uisus imbecillitate post purgationem. Ca. 4.

Visio fit imbecilla post purgationē interdū ab oculi
partiū siccitate imodica supfluevacuationi succedēte
interdū ab humore in nervi optici cavitare coactio,
quē medicamētū liquauit, & nō uacuauit, interdū a uapore
crasso turbido, quem medicamētū ad caput & vidēdi ista
subleuat. Si aut uisio imbecilla sit ob siccitatē vacuatiōi im-
modicæ succedēte, humectātib⁹ curāda, cibo, potu, pba nu-
tritione, balneo, somno, & cæteris corpus totū, & oculos p-
cipue: humectātibus. Si ab humore p medicamētū liquato
i nervo optico curabitur catapotiis coccis, & ex hiera & ex
aromatibus, quæ in antidotario descripta habes. Destillato
quoq; i oculū succo chelidōii, & sceniculi, & felle pdicis, aut
ericii, aut aqlæ, aut capræ, aut collyrio ex fellib⁹. Si ex uapo-
re crasso & turbido excitat uisio ibecilla, humor est uacuā-
d⁹, a q̄ tenuato uapor attollit, & uapores sursum ascēdētes sūt
tū repellēdi, tū ad inferiora reuellēdi p horū frictionē, & ex-
ercitationē. In oculū nō dicta collyria istillāda. Añ salubre
est ieiuno qdē uentriculū excrementis purgare hieræ picræ
iūso, aut aloes aut absinthii decocto, aut oxymelite scillino.

d iiii

Post pastum uero vapores a cibo leuari solitos phibere, co-
riandro præsertim, & cydonio, & siliibus. Postremo adhi-
be oculis, quæ ipsos, roborēt, & tergeāt: quā tibi videbit.

De uētriculi imbecillitate post purgationē. Ca. 5.

Ventriculi imbecillitas interdum est communis toti
ipsius corpori, tūcque oīs facultas nālis (cuius origo
est ventriculus) imbecilla simul efficitur, interdum
ori ipsius (quem stomachum appellant) est propria, tunc
appetentia fit imbecilla, interdum fundo ipsius: & villis re-
tinentibus, tunc retentrix imbecilla sequitur, Ventriculo
autem imbecillitas post purgationem accidit, quod medi-
camētū ei intemperie pariat, aut ipsius corpus inanitione
immodica extenuet & rarefaciat, aut humorem benignū
supernatantem uacuet, & noxium relinquat poris immer-
sum, aut adhærentem, aut imbibitum, aut materiam mo-
nit in eo, sed non expulit, aut ipsum medicamentum in
vētriculo pmanet, villis eius adhæres, aut ipsum est igneū
& multum acre, ob id vētriculi superficiem vehemēter affi-
cit, & ulcerat. Agēs nāque in partem sensu exacto pditam
vehemētius imprimitur, & magis afficit. Huic autē mor-
bo alios multos excitaturo, facile cognita tibi ipsius causa
occurres, nunc per ea, quæ corrigunt quantum incommo-
di a medicamento ventriculus accepit: nūc per ea, quæ im-
becillitatis causas vel auferūt, vel corrigunt, tunc per ip-
sum roborantia, nunc per ea, quæ prohibent materias ab
aliis partibus in ipsum effundi & affluere.* Idque frequen-
ter contingit, præsertim cum materiæ redūdant in aliqua
parte uicina, eaque robusta, transmittit enim ad imbecillū
ventriculum, ob id prōptum ad recipiendum. Agens enim
etiam non ita ualidum, facile imprimit in corpus ad patiē-
dam præparatum.

*Curatio.
lib. 7. me-
thodi et do-
cetur.*

*Lib. 2. de
diff. feb.
ad finē
li. metho-
di. 12.
Li. I. Feb.*

Canon primus.

*Medica-
mēti natu-
ra. lib. 3.
recept. et in-
itio simpl.*

Cum medicamētis purgantibus ppe oībus pprium
sit vētriculo nocere multisque causis & modis ipm la-
cessere, ob suæ. s. subæ contrarietatem, & actionis

THEOREMA QVARTVM. 29

violentiam, in ventriculum ipsa recipientem, totamq; ipsius naturam: multa cura, præcipuoq; studio, his tum causis, tum modis molestiarum est resistendum, his præsertim remediis, quæ ipsum roborant, & quietem somnumq; conciliant, vt alimentis his delectis, & paulatim datis, quæ ventriculum roborant, eiusq; partes in vnum cogant, & lassitudinem ab eo purgante medicamento ipsi impressam abigant. Neq; imitandi sunt, qui post purgatorium medicamentum festinâter iura pingua, & pulmenta mollia propinânt cum hæc ventriculum laxent, & emolliant, & repleât, ob hæcq; cibi fastidium & nauseam generent. Quamq; iusculum huiusmodi sorbere interdum est necesse, tum præsertim, quando medicamentum violentius à partibus nutritoriis deturbandum est. Iusculum enim lauat, & cito lubricare facit medicamentum. Dandus itaq; tunc cibus, qui ventriculi partes laxas in vnum cogat, ipsumq; roboret: qualis maxime idoneus fuerit subacidus, & subausteris aromatibus parum astringentibus conditus, vt miua & segles, conditum cydoniorum, & similia. Paucus autem dandus est, quâtes scilicet ventriculû grauaturus non est, sensimq; augendus donec ad consuetam ventriculo quantitatem ventum sit. *Sic Gal. B. 7. metho.*

His autem cibus omnino miscere oportet mentham, omphacium, cydonia, * matiana mala, succum granatorum et rhois, cydonia pedita, cydonioꝝ cõditum, aromata, et silia. *Cestiana Gal. ibide.*

Bibat autem vinum tenue, odorû, leue, aqua sole vel igni parum cocta, quanta opus est, dilutum, pauca quoq; rosata adiecta. Vitet autem vinum dulce, crassum, turbidum, aquam præterea tum calidâ, tum exacte frigidam, illa. n. ventriculum laxat, & virtutem eius dissipat: hæc imbecillum calorem exstinguit. Potus vero sit parvus, etiam si magnasit is est, quam potu largo placare netentes. Nam sitim tolerare, ventriculum roborat. Vitet præter hæc pingua, pisces, fructus, cibos coctu difficiles, & mali succi, coitum, & irâ. Hæc enim post purgationem corpus senescere faciunt, & in morbos præcipitant. Somnus vero post purgationem ventriculum & corpus reliquum emendat, & pristino vigo

47
Vt libr. x.
meth. &
aph. 21. li.
5.
Sicca retet
tricẽ vtri
culi robo
ar li. sim.

LIB. I. IOAN. MESVAE

*Balneu autē
tēperata
ad cutim
auertit.
Sic at bre-
ue, & si
opus ē, fre-
quēs, ne vi-
res reliqs
dissipet.*

ri maxime restituit. Omnes enim ventriculi molestias ex
vacuationis agitatione proficiscentes sedat. Deligatur itaq;
cibus & potus talis, & paucus aer temperatus, gaudium,
deliciae, & reliqua id genus, victus ratio. Balneum vero his
est nocentissimum, nisi immoderatus vacuentur: tunc. n.
necessarium ob id per immodicam huiusmodi vacuatio-
nem imperandum est.

Canon secundus.

*Hac li. 7.
metbo.*

*Olea, vno
guetacera-
rata, & pla-
stra, li. 7.
metbo.*

IN auferendis vero causis imbecilli ventriculi, danda est
opera, vt quæ illas auferunt remedia omnino etiam vē-
triculum robovent, vt his integra succedat ventriculi
sanitas. Quam rem præstabunt mista illis cardiaca medica-
menta, & stomachica. Si autem imbecillus est ventriculus
ab intemperie per medicamentum excitata, curabis ido-
neis ei intemperaturæ mistis remediis. At si imbecillus est
ventriculus, ob id quod per purgationem latera eius sint
rarefacta & attenuata, sanatio est difficilis. Curabis tamen
partim victus ratione, virtutem eius paulatim instauran-
te, potissimum quiete, & cibo boni succi cito nutriente sed
paucō, qualis est vitellus oui recentis & sorbilis, hepar gal-
linæ iuuenis & pinguis, alæ auium & pullorum, vinū odo-
rum: partim medicamentis virtutem ipsius congreganti-
bus sumptis, qualia sunt astringentia, odorata, non valen-
tia. Emplastrum quoque ex medicamentis astringentibus,
& odoris ipsi iposuisse pferit; pferuat. n. ipsi? calorē resolu-
pichantem, ob vētricoli raritatem. Quod si adeo attenua-
tus sit ventriculus, vt hectica immineat, ventriculum mo-
dis omnibus humecta, præcipue his, quæ tum corpus, tū
virtutem instaurare partim diximus, partim dicemus. Si
præterea ventriculus est imbecillus, ob id quod humore
benignum vacauit medicamentum, & prauum reliquit,
aut quia humorem prauum commouit quidem, sed non
vacauit: eo humore vacuato sanabitur, si ventriculum
quoque postea roboraris. Quod si imbecillus est, quia me-

THEOREMA QVARTVM. 30

dicamenti portio villis ipsius adheret, dictis remediis curatur. Si ventriculum vlcus a medicamento imbecillum fecerit, idque recens sit, da roborantia, & vlcus glatinantia, si vetus, tergentia aliquā, aliquā glutinantia & roborantia.

Canon tertius.

Modis autem tribus ventriculum imbecillum roborabis primo, causa lædēte ablata, quemadmodum ante docui: secundo, his quæ ipsius lassitudinem tollere scripimus: tertio, cibo, potu, & aliis omnibus, quæ roborant, & virtutem instaurant, adiuuantibus in id aromatis stypticis, & rebus aliis parū acidis, præsertim primæ aut secundum { caloris aut frigoris } gradum non excedentibus, quibus nā gaudet. In lingulis autem tribus modis prædictis, cor vitæ thesaurum roborare conuenit.

Canon quartus.

Vacuata ex ventriculo materia, ad ipsam affusa, iterum recipi i eundem prohibebis bisariam: primo, Balnea fistulæ materiae ad fluxum excurrunt. materiæ ad contraria reuulsione, per frictionē extremorum, & alia iam dicta, præter balnea: secundo, virtutem ventriculi in vnum cogendo, ipsumq; ventriculum roborando, ne humores ab aliis partibus transmissos recipiat. Virtus namq; vnica contrarium fugat, non admittit.

De siti post purgationem. Cap. 6.

Sitis ante interdum fit, quam purgatorium medicamentum vacuet, interdum purgationem sequitur: est quod do immodicam purgationem. Si ante vacuationem excitetur sitis: eius causa est, vel medicamentum, vel ventriculus, vel humor vacuandus. Medicamentum quidem

Hæc ibi
dicitur ex
m. 1. 1. 1.
Gal. 1. 1. 1.
19. lib. 4.

LIB. I. IOAN. MESVAE

Sitis a calido, vel sicco, vel utroque.
30. Apho. 19. lib. 4. ab hoc diversus est.
 calidum, acre: salsum, amarum, aut aliter desiccans: ventriculus vero natura calidus aut siccus, aut calidus simul et siccus humor calidus & acer, ut bilis, flaua praesertim, & falsa pituita ventriculo consuetior. Hic autem cum medicamento ubi uacuatus erit, sitis cessat, nisi forte is humor intemperiem in parte reliquerit. Si autem ventriculus humore crasso, lento, & pituitoso abundat, sitis non gignit.

Hoc autem ui purgatrice medicamento uacuato, sitim succedere bonum est. Id quod Hippocrates innuit hoc apho-

49 rismo. Si quis ob suam plenitudinem non sitiat purgatus, iterumque sumpto medicamento non sitiat, iterum atque iterum purgandus est, donec sitiat. Qua sententia uoluit

αἰσθητός
Græce,
vulgo si-
mi & se-
mel.
 Hippocrates, ut Rufus est interpretatus, * confertim exquiritissime corpus esse uacuandum, donec sitiat. Rufus autem male oblitus erat sermonem hunc Hippoc. in Epidemiiis dicentis, per opus medicamenti purgatorii non uenire dum esse ad ultimam uacuationem, quod hæc natura ter-

Rufus
Ephesus
medicus
carpitur.
 ret. Ob id salubrius putauit Galenus, uacuationem iterare quam semel multam facere. Hac igitur ratione sitis a purgatione laudatur. Sitis uero illa laudabilis Ioannitio significatur, cum qua simul adsint etiam laudabiles & legitimæ læuitas, incunditas, quies. Immoderate autem actioni purgantis medicamento succedens sitis, ab Hippoc. non intelligitur, quod inanitio immodica hecticam, & attenuationem uentriculi, & sitim, & asperitatem excitat: estque illa

terroris signum potius, quam commodi alicuius. Siti uero quam Hippocrates intellexit, nullis opus est remediis, præterquam tolerantia, & somno. His enim duobus sic sedatur, ut etiam probius coquat uentriculus. Ne igitur tam confidenter porum multum mox propines. Hic enim uirtutem abolet, sitimque potius auget, quam minuat. Ad hæc obstructions prauas excitat, quibus hydrops interdum succedit. Cum uero sitis est a calore uentriculi, blandæ tractanda est: quoad medicamenti purgantis actio erit absoluta. Tunc enim si uentriculi intemperies perseueret, sitim curato his quæ intemperiem conuenienter permutant.

THEOREMA Q V A R T V M.

31

Cauendum autem tibi est, ne naturā potu multo obruas, cum sitis potius frangenda sit his, quæ lambendo sumunt qualia multa doctis scribuntur. Si deniq; sitis uacuationē immoderatam sequatur, modis omnibus, totaq; vigus ratione humectat: cautione tamē interim adhibita, ut coctio sumptorum fiat, & prædictis roboretur.

*vt siccitate
reemēdat.
Gale. li. 7.
meth.*

De singultu post purgationem. Cap. 7.

Singultus est ventriculi motus conuulsorius, à re ipsa noxia excitatus: seu, est partium ventriculi motu violento aggregatarum contractio. Is autem medicamentum purganti aut interuenit, aut succedit. Interuenit quidē, nunc medicamenti purgantis ratione, uunc ob materiæ ipsi motæ naturam. Medicamenti ratione, quia ipsum aut suo calore immodico & acrimonia mordet ventriculum, aut siccitate eundem corrugat & coarctat. Ob materiæ vero per medicamentum motæ naturam, cum ipsa in ventriculum effusa aut calida acris, mordax, suo morsu conuulsionem excitat: aut crassa frigida eundem grauatur & replet: aut in flatum est soluta crassum, replentem ac extendentem ipsius tunicas. Succedit autem singultus actione medicamenti purgantis, ob siccitatem ab immodica vacuatione excitatam, & eam aut nondum consummatam, aut confirmatæ proximam, quæ Hippocrati signum est lethale. Singultus vero quem medicamentum purgans per se excitauit, curatur, his vicissim adhibitis, quæ ipsius virtutem alterant. Ob materiæ vero naturam factum curabis, blande acrimoniam ipsius frangentibus, donec ipsa materia vacuetur: quando etiam vestigia ab ipsa ventriculo impressa alterare oportet. Factus vero singultus à siccitate non consummata, humectantibus iuuatur: quin & interdum sanatur. A siccitate autem velut sigillo impressa, & consummatæ propinqua, vix sanatur, vt inquit Hippocrates in Aphorismis. Id quod eo posteriores quoq; asseruerunt.

*sic Gal. 2
symp. dif
se. et aph.
3. lib. 7.*

*Libr. 7.
meth.*

Initio 22.

LIB. I. IOAN. MESVE
De dolore uentriculi post purgationem.

Cap. 8.

*Dolor ab
alteratione
fobit aut
solutoe co
tinet Gal.
ut hic Me
sic. Li. 6.
f. 2. tuc et
ic. 7. met.
Gal. ibi.
Galen. lib.
mesbo.*

DOlet ventriculus post purgationem, vel ob intem-
periem ipsius æqualem vel inequalem, a medica-
mento purgante excitata; aut ab eodem vlcera-
tus, aut flatu calido acri pungente, vel crasso frigido, quem
medicamentum in ventriculo mouit non dissipauit. Si in-
temperies est, ea que solat; curabitur contrariis alterantibus
quantum conuenit. Si vero non sola est, sed cum materia,
ea prius coquenda, post vacuanda. Si vlceratus est ventri-
culus, hæc solutio continui curanda remedijs a nobis di-
ctis. Si a flatu calido aut frigido, resoluatur hic remedijs,
quæ docti scripserunt.

De ulceratis intestinis post purgationem.

Cap. 9.

INtestina vlcerantur aut a medicamenti facultate, aut
materia acri, incidente, vlcerante, a medicamento mo-
ta. Diximus autem medicamenta, quibus est incidendi
ac vlcerandi proprietas. De hisque iterum dicemus in
simplicibus.

Distinguenda vero tibi sunt intestina vlcerata, siue
superiora seu tenuia, aut inferiora & crassa, aut media.

⁵¹
*Gal. lib. 6.
loc. affec.
cap. 2.* Quam rem ex situ doloris & puncturæ discernes, &
strepitum { βόβογ-γυεδ's Græci, vulgus gurgulationes vo-
cat } differentiis, & alijs signis, quæ a peritis medicis con-
scripta sunt; a quibus etiam ratio curandi vlcera intestino-
rum superiorum, inferiorum, & mediorum exacte est tra-
dita; & ex illis tibi est cognoscendum. Quod si hæc a medi-
camenti purgantis reliquijs excitata suspitio est, curabis vir-
tutem medicamenti frangentibus remedijs, & foras ex-
tredientibus. Si a materia acri & vlcerante, eam coque &

THEOREMA QVARTVM.

32

blande clemēterq; expelle, ne noxam noxa cumules. post
hæc tergentibus & glutinantibus dictis vtere.

De cruenta deiectione post purgationem.

Cap. 10.

Diectione fit cruenta vel intestinis a purgatione vlceratis, vel vasorum orificiis a medicamento mordēte, vt colocynthis, cucumere agresti & similibus: adeo patefactis, vt sanguine manent: vel ob id, q̄ vacuatio tam immoderata per medicamentum attractionem superfluum excutatur, vt vis naturæ afferatur, cogaturque ipsa magno suo incommodo sanguinem trahenti violentius medicamento permittere. Vlcera autem curationē iam diximus. Si venarum ora immoderatus pateant, curabis remediis prius dictis, præsertim quæ partium essentiā vniunt, roborant; glutinant. Si deniq; cruenta sit deiectione: a purgatione immodica est iam dicta prius curatio.

Hip. li. de na. humana.

De tenesmo post purgationē. Cap. 11.

Tenesmus fit spinctere vel vlcerato, vel medicamēti, aut materiæ per sedem vacuatæ acrimonia commosso, vel perfrigerato. Cb quæ sit inanis quædam desidendi cupiditas. Curatur tenesmus balanis, enæmatibus, emplastris, pro varia affectus causa scriptis a doctoribus.

Spincter musculus sedis transversus, eā claudens. A pituita et viurea et salsa mordetur.

De lassitudine seu imbecillitate corporis post purgationem. Cap. 12.

Corporis imbecillitas interdum vacuationi immodicæ succedit tanta, vt vires prosternantur, ob id recte Galenus vacuationem repetere, quàm exquisitè semel vacuare maluit, & in morbos a plenitudine, quā

Syncope ē p̄ceps vitii lapsus.

LIBRI I. IOAN. MESV AE.

*Aph. 5. li.
1. i. pg. li.
2. rat. vic.
acutorū.
Copia q̄
iōpiepntis
remediū.
* Natura
morbos sa
nat.
Plenū in
auitur oī
ppemodū
gñe carū
salubriū,
māne autē
corpus vi
uum sola
nutritione
repleri p̄r,
vt libr. 7.
meth. p ci
bū coctū a
virtute ro
būta, q̄lis
i plēis ē po
tius, q̄ ina
ntis.
Curatio.*

ab inanitione, aliquem prolabi, tolerabilius esse existima
uis: id ipsumque uerbis Hippocratis confirmauit, dicentis
facilius esse repletum inanire, quam inanitū replere Mor
bum autem posse curari, uel non posse, ad uirtutem refer
tur, auctore Ioannitio: Illud quidem saluam, & integram:
hoc uero lapsam, uel imbecillam. In morbis autem a re
pletionem, salua magis est natura: in his uero, quos inanitio
parit, uelut lapsa facit. Est igitur repletum inanire prom
ptius, quam contra: Corporis quoque imbecillitas inter
dum sequitur medicamenti purgantis malignitatem, ob
excitaram scilicet ab eo intemperiem; aut naturæ fatiga
tionem, propter ipsius cum natura contrarietatem. Quae
propter æquum esse censuit Democritus, ualens medica
mentum reddere imbecillum, malignum uero salubre. Id
quod opere hoc toto contendimus, & præstare conamur.
Imbecillitas corporis purgati item gignitur, interdum ab
externo calore & æstu, natium calorem & spiritum dis
soluente, & a corpore profundo ad cutim trahente. Ira
quoque purgationi accedens, & sollicitudo, & coitus, & la
bor, & reliqua uiuēdi ratio praua, vires deiecit. Hæc autem
corporis imbecillitatem sanabis, cognita ipsius causa: ad
quam propulsandam interdum conatus omnes nostros di
rigimus, eaque demum est rite curandi methodus, & opus
medici præcipuum Est tamen quando prius contra ipsum
symptoma nobis pugnandum est: tunc præsertim, cum
ob ipsius uehementiam uirium resolutio timetur. Si autē
imbecillitas hæc ob uacuationem immodicam contingit,
analepticæ artis parte, hoc est resectoria & renutritoria,
utendum est, ut in uentriculi imbecillitate diximus, * Si
uero imbecillitas hæc corporis ab intemperie est, contra
riis ante dictis profigitur, Si fiat spiritibus ab æstu, labore,
coitu, ira, resolutis, prædicta uictus ratio est necessaria. Cū
uero contra symptoma pugnamus, renutritoria uictus
ratione & roborante est opus. In id etiam perquam com
moda est delectatio, & alimenti paulatim pro uiribus fa
cta accessio. Adhæc somnus: quies, iucunda & suaueolentia
adhibita,

*Sic oīno
Ode. li. 7.
meth.*

THEOREMA QVARTVM.

33

adhibita, medicamēta cardiaca & stomachica, Balnea quoeque præteritū dulcis aquæ. absoluta propemodum curatione sunt saluberrima, & in his ipsis ius pullorum & auis aliarum, & vitellos ouorum sorbere, præsertim si lenis frictio præcefferit, & nervorum musculorumque unctio ex oleo aliquo temperato, quale est oleum ex spica, oleum chamæmeli, oleum leucij lutei. Oleum quoque uetus, autore Galeno, lasitudinem soluit. Adhæc oleum mastichinū cum oleo rosato, & nino antiquo factum, lasitudinem, debilitatemque nervorum aufert.

*Sic. lib. 7.
meth. Gal.*

33

De conuulsione post purgationem.

Cap. 13.

Conuulsio in purgatione ipsa interdum accidit: interdum post ipsam. Quæ autem in purgatione accidit interdum fit ob materiam multam a medicamento commoram, non tamen uacuam, sed ad nervos & musculos aliquando procumbentem, eosque replentem, & illos ipsorum extendentem. Quo fit, ut nervi & musculi in latum aucti, breviores euadant, longitudine scilicet naturalium minuta. Quapropter ceu chordis tensis uinæ partes, motu contrahuntur dolorifico multum, qualiter arcum chordæ breviores reddite. Porro ad hanc conuulsionem propensi sunt magis, quibus est corpus impen- se plenum, & meatus in eo angusti, quib² item nervi sunt humidiores, qui denique uino se multo frequenter ingurgitant. Fit item conuulsio hæc interdum a uapore turbido crasso, quem cum flatu infante medicamentum ad nervos sustulit. Fit etiam a frigore vehemente, nervos & musculos corporis purgati lædente, cogente, densante. Quapropter hi uersus principium suum contrahuntur. Nonnunquam fit a medicamento quantitate venenosa, nervos & musculos feriente, quam ut hi a se expellant aut ut uino uicent, contrahuntur. Quæ uero ex siccitate conuul-

*Conuulsio
nis. cēnsia
Ga. Aph.
39. lib. 6.*

*Aph. 5.
lib. 5.*

LIB. I. IOAN. MESVAE THEO. IIII.

7. aph. 1. lib. 5. Aph. 3. et 4. li. 5. et alijs passi & initio prognos. Aph. 26. li. 2. et 57. li. 4. et 5. et 70. li. 5.
 sio ab Hippocrate ceu lethalis damnatur, ea potissimū intelligitur, quæ sit a siccitate consummata. Quāquam autem ex replectione conuulsionem febris superueniens soluat Hippocrati, recte uiri huius consilium est accipiendum. Quedam enim a plenitudine conuulsio est, quam febris superueniens tantum abest ut soluat, ut etiam febrem ea de causa excitasse, malum geminet, qualis ea præsertim fuerit conuulsio, quam parit materia multa per medicamentum commota, sed non uacuata, quæ in nervos & musculos, ut dixi incubuit. Medicamentum nanque purgans, febrem flammeam dum reddit uenenosam ei qualitatem acquirat longe nocentissimam. Recte autem curabitur, si repente materiam commotam vacuaris, idque uel medicamenti uim adiuuando, acquisita scilicet ei & facultate plenitudinem uacuatura, uel etiam superdato ualenter purgante alio, si opus esse tibi uidebitur. Posthæc noxas nervoso generi impressas corrige, ipsumque robora, & spinalem medullam, & cerebrum, & corpus reliquum. Si autem a uaporibus elatis conuulsio fiat, curabis dicta victus ratione, & dictis omnibus remediis, quæ uapores in contrariū reuellere possunt. Si a frigore, calefacientia nervos & musculos omnia sūt remedio. Si a qualitate uenenosa, curabis per ea prius dicta, quæ malignitatem hanc cito de corpore detrudunt, adhæc tum ea, quæ nervos & musculos a noxis in idem accepris vindicant, tum per ea quæ ipsos roborant. Conuulsionem uero ab euacuatione immodica, lethalem scripsit Hippocrates, quæ a siccitate omnino est, quā si consummata est, insanabilem diximus. Si non est confirmata, curetur ratione victus humectante, & auctiore tum cibo, tum somno, & similibus.

Sic Ga. li. 5. met. in pucto neruo.

Aph. 3. et 4. li. 5. et alibi passi Galen. lib. 7. & Io. met. & li. febrili & de magasi mo.

INDEX MEDICAMENTORVM SIMPLI- ss

*cium purgantium à Mesue libro secundo tractandorum.*MEDICAMENTA SIMPLICIA
PURGANTIA.

Clementer.		Valenter	
Chola- goga.	{ Aloe.	trahendo & astringendo, flauæ, nam aliæ aliud uacuant astringendo Radices Lubricando.	{ Agaricus,
	{ Absinthium:		{ Asarum,
	{ Rosæ.		{ Aristolochia,
	{ Rhabarbarum,		{ Bryonia,
	{ Myrobalani,		{ Cyclaminus,
	{ Pruna.		{ Cucu. agrestis,
	{ Tamar Indi,		{ Dracunculus &
	{ Cassia,		arus,
	{ Manna,		{ Elleborus,
	{ Viola nigra,		{ Esola,
Phleg- mago- ga.	{ Psyllium:	Lachry- mæ.	{ Hermodactylus
	{ Adiantum etiã		{ Iris,
	{ phleg.		{ Scilla,
			{ Turbith.
			{ Euphorbium,
			{ Opopanax,
			{ Scammonium,
			{ Sagapenum,
			{ Sarcocolla,
			{ Balan ^o myrepica
Melano- goga.	{ Cnicus,	Fructus & flores.	{ Centaurium,
	{ Lupulus,		{ Colocynthis,
	{ Hyssopus,		{ Coccum Gnidii,
	{ Eupatorium & cholag.		{ Genista,
	{ Stœchas,		{ Ricinus,
	{ Aqua lactis.		{ Senna.
	{ Fumaria,		{ Armenus lapis,
	{ Epithymus,		{ Cyanus lapis,
	{ Thymus leuiter magis		{ Nitrum,
	{ phleg. Polypodiũ,		{ Salis genera.
	{ ius gallorum phleg. cum phleg.	Terrea.	
	{ melanogogum cum melanog.		

I O A N N I S

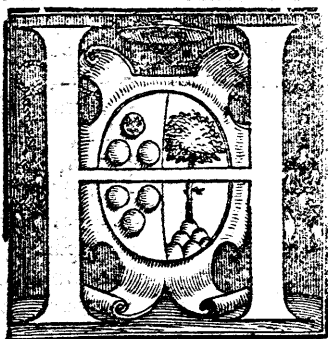
M E S V A E D A

M A S C E N I

Liber secundus, de singulis medicamentis pur-
gantibus deligendis et castigandis, I A-

C O B O S Y L V I O M e-

dico interprete.

A C T E N V S genera-
lem quendam medicamē-
ta purgantia deligendi, &
castigandi, modum produ-
ximus, libro superiore. In
quo scopos distinximus,
quibus intentus quis ipsa
inueniat, & modo idoneo
exploret, an cōditiones il-
las celebriores habeant,
idque scrutādi principio a
nobis breuiter ac pulchre

tradito. In eo autem Theoremata quatuor ad hanc rem
necessaria pertractaui. Nunc vero consilium est, singula
purgantia medicamenta seorsum explicare, & in horum
quouis substantiam, facultatem, castigationem noxarum
corpori ab ipsis impendentium. Quibus absolutis, li-
brum finierimus. Deum igitur adiutorem implore-
mus, ad quem conspirant omnia, & a quo misericor-
dia omnis proficiscitur, qui sit benedictus. Incipia-
mus autem a medicamentis purgantibus, quæ ob id be-
nedicta uocamus, quod harum actio nullam corpori no-
xam imprimit, horumque primam Aloen ipsam sta-
tuamus.

De aloë. Cap. 1.

ALOË medicamentorum purgantium p-
stantissima, & ob suam quandam pr-
rogatiuam excellentissima. Cum enim cæ-
tera purgantia partes nostras principes. &
ex his ceu fontibus profectas facultates no-
strum corpus dispensanter. uel actionis ve-
hementia lædant { uel nihil iuuent, } Aloë sola eas partes
imbecillas roborat, & ad functiones suas reducit nulla oi-
no actione, noxia præterquam quæ uenarum ora tamen aperit ut
per hæc sanguis effluat. Ad has eius doteis accedit, quæ cæte-
ris purgantibus: & his præsertim quæ uacuando corpora dis-
a Syriaca non bona, Cœlesyriaca & Arabica melior. In-
dica optima Gale. 571

b ὁ ποῦν καὶ ὁ πατὶς τοῦ Diosco.

c Sic Diosco. Planta tamen tota odor est graui. Idem.

d Sapore parum adstringente multum amaro Dio-
scor. Galen.

e ἄσβολος καὶ ἄλιθο Dioscor.

f Calida. 1. ordine intenso, uel. 2. remisso Gale.

g Id etiam literæ sacræ confirmant.

h Ut Auicennas qui experientia subscribit in hepate ca-
lidiori & sicciore.

i Gale. lib. 7. metho.

k Hæc interpretatio Mesue Gale. 7. metho. conciliat.

l Vide Gale. 6. simpli. & hieram eius picram libr. 7. met.
ab. 6. com. p. p. & lib. 6. san. tu.

a Tuta est frigidis & humidis siccis ut biliosis iuuenibus
& senibus usu multo & crebro est noxia. Calido legendum
uidetur, quia calida sicca calidis corporibus æstate noxia.
34. lib. 2. uis, uacuata. bile plus pro fit, quam lædat calfa-

LIBRI II. IOAN. MESV AE

*sto & siccato magis corpore. Intemperaturæ uentriculi sicce
cali & sicce frigid. obest. Gal. li. 6. sani. tuæ. & li. 7. meth.*

57 solunt, aloë mista, hæc ipsa corrigit, & noxis corū phibi-
tis meliora reddit: Nam sua crassiore suba tenuem illorum
acremq; naturam frangit, & noxam partium ab his pro-
ptam, celeremq; pprietate quadam suba inhibet, sua deni-
que purgandi tarditate, horum celeritatem contemperat,
purgationemq; auget, His igitur ipsis nunquam non misce-
da aloë. Eam uero mittunt India, Persis, Armenia, Arabia.
Optima autem est a Indica, post hæc persica, tertio loco
Armenia, Arabica ignobilissima. Bonitatem eius p̄cipuam
declarāt color, odor, sapor p̄odus, cōsistētia, & in singulis,
cōditiones quædam spectādæ. Colore. n. est b flauo in ru-
brum inclināte hepatis modo ac p̄spicuo & splēdēte, opa-
ca. n. & obscura ē deterior & quæ uetustate nigrescit. Odor
vero inest c bonus q̄dem: sed suus, nō aut p̄ adulteriū ac-
quisitiuius. Sapor aut primo gustatu d dulcis, subamarus
} mox valēter amarus. } Suba deniq; sic tenera: friabili
} puta. je doli experte, rara } ob id leui, quoq; leuior, eo
p̄stātor, & q̄to a dictis cōditionibus abest lōgius, t̄aro est
deterior. Adulterantes eā insitiores ac sophistæ partes eius
crassas & ipuras, lotionē secretas, aquā marinā paucū cro-
cū hūte aliquoties lauāt, & siccāt, donec lucida colore fla-
uo, odore bono euadat, sed odor croci dolū p̄dit. f Calfa-
cit ordine secūdo, siccatur tertio: sed tñ sine morsu, ob id ex-
cremēta cōsumit, & a putredine vindicat, et cadauera p̄ser-
tim g myrrhæ mista, sanguini uero draconis, & myrrhæ
iūcta sanat vlcera putrida & maligna, q̄a ut dixi, sine mor-
su siccat, ora tñ uenarū aperit, p̄sertim hepatis. Quapp he-
par ab ea lædi h quidam putauerūt, utq; ipsum potius iu-
uaret, correctionē effecerūt. Adhæc i aloë lota, minus aluiū
subducit, stomachum magis roborat, nō lota p̄. Postremo
melle excepta minus trahēdo q̄dem purgat, magis aut par-
tes quas p̄meat, tergēdo k Bilē pituitāq; purgat, ob id asse-
tibus uentriculi, & cerebri, & reliquarū partiū, inde natis,

ut dolori inflammationi sic p̄cavet, ut eius creber l vsus sen-
sum in ista & corpus reliquum, nullo insanabili affectu tē-
rari sinat, sed sensus acuat, cogitationem reddat meliorē.
Hepati cōfert, itez tollit, hæmorrhoidibus & sedi nocet ob
id vicāda his, quibus istæ partes dolent, & acre a frigido
quia tūc sumpra excoctis sanguinem educit. Vinum at
vel aqua rosata, vel succus fœniculi quo aloë fuit macera-
ta, oculos lotionē terget, uisionē acuit delachrymationem
sistit, datur ab aureo, uno ad. 3. ii. Infusa aut ab aureo vno,
ad. 3. iii. Verūtamē cum & tardī⁹ purget aloë, ob id diu an-
te cibū sumēda, & tam imbecilliter ut eius facultas purga-
rix hepatis uix trāseat, nisi largior sumat: cum deniq; adeo
venarum ora patefacit, ut inde sanguis emanet, his eius in
cōmodis hac rōne occurrimus. Imprimis tarditatē purgā-
di aloë ipsi celeramus, si cum aromatibus essentia tenuio-
ris & acrib⁹, ut mace, nuce moscata, cinnamomo, spicanar-
di, calamo aromatico, cubebis, schœnāto, asaro, mastiche,
caryophyllis, portione pari, croco aut portione dimidia, i
aquæ sextuplo igni lēto, ad aquæ eius tertiam, coquantur,
aloes vnciæ sex, in libras aquæ singulas, post siccant in vni-
bra p̄mum, deinde in sole. Idem alii sūff efficiūt p̄ aromata
sex, qbus cum aloë mistis Gal. hieram picram componit.
Eius. n. actionē talia citatiorem reddūt, & p̄terea hyssopus,
cinnamomum, cassia, & alia plurima. Sunt qui celeritatem
purgandi aloë acquirant, macerantes aqua illa, cui incocta
sunt aromata deinde expressum potui dantes, a partibus
aut remotis, trahendi p̄tatem aloë cōciliamus, aliis purgā-
tibus ualētē (qualia sunt colocynthis, turbith, & silia) mi-
stis, uel in decocto illo aromatum, uel in sero lactis, uel in
trochiscis, uel catapotis, uel in alia medicamēti forma.

Postremo uenas aperire desinit aloë, bdellio, aut tragacā-
tho, aut mastiche, aut sili p̄missa. Hæc aut tria eius incōmo-
da nō modo maiora hēt aloë, dictas bonitatis notas egressa
sed p̄terea uentrem totum torminibus dolorificis p̄turba-
uēt̄riculū, & hepar, & uiscera alia lædit molesta adeo uacua-
tione, ut sua uirtute illis hærente, interdū sanguis ē quoq;

LIB. II. IOAN. MESV AE

vacuet, Hæmorrhoidibus & sedi eadem maxime nocet. Lotione igitur partes huius impuræ separentur, & quod purius est, ornatum decocto maceretur, & his milceantur que ipsam prompte lubricando per intestina deturbent qualia sunt aqua hordei, cum oleo nucum, aut uarū passarum decoctum aut aqua tepida cū melle. Bdellium aut & tragacanthū, pter cætera oēm aloen castigant, & emēdāt.

Li. 5. met.

Aloe oui albumine dissoluta euadit emplastica, tuncq; sanguine non ex uenis hæmorrhoidibus solis, sed undecunq; ^s que fluentem per ora, uel diuisionem uenarum atque adeo per arteriam apertam sistit, rupto quoque, uel eroso uel hiante in pulmonibus uase si liquore idoneo soluta, faucibus diu & sæpe contineatur, sic enim foris quoque uasis sanguine fluentibus admouetur & si hæmorrhoidibus imo dice fluentibus, similiter soluta adhibetur, adiuuante talē ipsius actionem facultate aloes adstrictoria & non minimū sarcotica cuius gratia præcipue id a Galeno commēdatur in hæmorrhagia liber. 5. meth. Deuorata uero multa & sæpe, et in hepar, aliasq; partes distributa, calore suo et crassa substantia uenas tum hepatis, tum hæmorrhoidas aperit.

Li. 5. sim.

Anastomotica enim sunt maxime quidem calida, crassa, acria mordatia nō minimū tamen calida crassa qualis aloë. Quod autem calore & crassitie sanguinē efficit melācholi cum magis, id ēt nō parum ad uasorum apertionem facit uī adstrictoria eius leuicula, hoc opus ob imbecillitatem prohibere non potente. Quam rem experientia quoque confirmat. Vsu enim crebro catapotiorum, aloen multam recipientium, hæmorrhoides multis tumere cœperunt, & quibus iam prius aliquoties fluxerant, frequentius, & largius & periculosius fluunt. Vt uerissimum sit Galeni Theorema, nihil sumptū & admotum uires habere easdē, sed quæ-

Li. 3. tēpe.

dam genere etiam contrarias, alia maioris & minoris tantum ratione, ut in methodo componendi medica. probauimus. Quod symptoma uenarum scilicet apertionem, si aloë facit, per se, ut. Mesues uelle uidetur, aut per humorum acrium uacuationem, qui intestini recti finem mordeant, & calfaciant, quod & medicamentis melanogogis Gale- nus tribuit Apho. 147. lib. 6. Id quia longiore eget oratione, in præsens omitto. Aloë succotrinam Auicenn. et Mesues præferunt, Diosco. & Haly Abbas hepaticam.

De myrobalanis, citrinis, nigris, & Indis.

Cap.

II.

MYrobalani, citreæ, nigræ, cepulæ, eiusdem arboris fructus quibusdā uidetur, ut immaturi sint citreæ, maturi nigræ. Cumq; arbor eo his autoribus sit bifera, primi partus sunt citreæ & nigræ, secundi vero cepulæ. Aliis diuersarum arborum fructus videntur, idq; creditur, qd eorum facultates, & opera variant. Sunt autem hæc medicamenta benigna. Tantum enim abest, ut purgādo vires deiciant, ut etiam cor, ventriculum, hepar, corpusq; reliquum confirment, cogendoq; in unū roborent: qua re uicā his incommodant, qui sunt obstructionibus obnoxii, has enim excitant. Præterea medicamentis acribus, & purgando exoluentibus, ut scāmonio perfecte corrigendis recte miscentur: sed huic præsertim citrinæ sunt miscendæ. Id enim contraria, tum substantia, tum qualitate frangit, & purgationem iuuat.

Citrinæ autem colore sunt multum citrino, in viridem inclinante, graues, quia magnæ, & carne multa dēsa: si frāgitur gummosa, osse exiguo. Cepulæ subnigræ in rubrum inclinātes: quo maiores, eo meliores, carne multa, ob hæc etiam graues, adeo ut aqua mergantur. Inde sunt nigræ, magnæ, carne densa, graues, tamen exossæ. * A quibus no-

Myrobala
nus. i. vno
guentaria
glās. Hæc
at gna. 5.
Gracis idē
sta, poma.
rū aut pri
uorū gnis
verius sūt
q gladiū.
De myro
balanorū
gnibus le
ge li. I. no
stræ metho
di op. me.
Tēperatu
ra & fa
cultas.
Chrysoba
lanus Gale
ni cū calo
re digerat
eē nequit
myrobala
nus citria
de q vide
nostra sim
plicia.

LIB. II. IOAN. MESVAE.

tis quo harum singulae absunt longius, eo sunt deteriores: hae autem omnes sunt frigidae primo gradu, siccae secundo. Siccando enim excrementa partium putrida valenter absorbunt, mollesque partes, & laxas durant, & densant, multaque adstrictione cogunt. Cor, stomachum, reliquumque ventriculum, & hepar roborant: quapropter exhilarant, colorem cutis, odorem oris, & sudoris commendant: corpus floridum & iuvenile diu tuentur, tremori cordis conferunt, haemorrhoidibus commodant. Purgant ventriculum bile, ab eaque tertianam, & reliquas febres biliosas & ardorem extinguunt, praesertim citrinam. Hae enim praeter ceteras sunt cholagogae: ob id calidis & biliosis naturis salubres.

Eadem omphacio, vel aqua rosarum, vel succo foeniculi maceratae, confricatae, oculum terget, intemperiem eius calidam auferunt. Earum quoque pulvis tenuissimus, per se quidem delachrymationem stringit, oculum ab humore multo laxiorem iuvat: cum mastiche vero, ulcera siccando sanat. Capulae vero sunt phlegmagogae, ventriculum purgant, & roborant, rationalem animae partem vegetant, visum { & sensus alios } acuunt: praesertim coditae, hydro-
61 pi & febribus diuturnis conducunt. Nigrae melancholiam purgant, & bilem viscam, tremori, tristitia, lepra quartana, & ceteris affectibus melancholicis profunt, coloremque

Castigatio cutis viuidum efficiunt. Quia vero dictae myrobalani omnes obstructionem prompte excitant, in corpore obstructioni opportuno, & villis ventriculi, & intestinorum facile adhaerentes, ceu rugis quibusdam ea exasperant, non dantur obstructioni obnoxii: aliis vero dantur cum diureticis, vel infusae fero lactis, vel succo fumarum, vel cum absinthio, agarico, rhabarbaro, spica nardi. Oleo autem amygdalae dulcium, vel rosato, vel violato, vel sesamino imbutae & confricatae, vel cum amygdalis dulcibus, aut visis passis, aut harum melle tritae, vel cum cassia, vel manna, vel tamar Indis, vel violis praeditis, vel alio leniente medicamento sumptae, ventriculum & intestina leniunt, & cito per ea lubricant, etiam si quibusdam aliter visum est: neque amplius his

adherent, aut rugas inducunt. Hæc vero ipsarum incommoda sic emendabis, & saporem delicatum acquires. Tritas æstare merges oleo amygdalarum dulcium, confricabis, & lubricas reddes in umbra, siccabis sole, affusoque eodem oleo confricabis: idque triduo cum feceris, altero deinde triduo aqua saccharata, vel sero lactis parum saccharato, aliquandiu mersas, in sole iterum siccabis, affusoque frequenter eodẽ liquore confricabis, coges in trochiscos, in umbra siccabis. Alii ipsarum tritarum partem unam diebus octo macerant sero lactis caprioi, in vase vitreo oris angustiori, deinde semel feruefaciunt, manibus perfricant, colant, aqua deinde siccata trochiscos, vel catapotia fingunt. Hisque addunt nonnulli medicamenta purgantia benigna. Hæc vel illa per scopis & indicationibus variis. Dat circinae tritarum pulvis a drachmis duabus, ad drach. v. maceratarum vero expressum, a drachmis. v. ad drach. xx. Indarum & cepularum pulvis a drach. ii. ad drach. iiii. expressum infusarum a drach. iiii. ad drach. x. Ne fume flante Borea: & his sumptis, piscibus abstine. Veruntamen harum decoctum propriius & valentius obstruit, quam maceratarum expressam. Assæ ite ipsæ minus purgant, potentius constipant, & adstringunt, & his magis vix. Harum quoque tritarum pulvis quo tenuior, eo vehementius adstringit: maceratarum vero expressam, minus adstringit, osum maxime purgat. Ob id eas infundimus, quoniam solam vacationem experimus. Cepulae vero conditæ purgant quidem minus, partes nutritivas roborant magis, non conditæ e contra. Conditur autem vel recentes, si hæc est facultas: vel siccæ, sed industria humane statæ. Recentes quidem, dentæ, stylo prefixæ: postea igni lento coctæ, quantum sufficit: aqua deinde expressa, uno die super tabulam siccantur, post multa biduo macerant, igni lento percoquantur, vase vitreo reconduntur, post sex menses vtendæ, si vero siccæ sint, aqua sub sole dies octo macerentur: deinde in dolio, vel alio vase magno vel fossa in arenis humidis tertio quoque die mutandis secretas identidem aqua irrigabis, donec tumescant. reliqua vt prius persequere.

*Electariæ
Albaril
prius idem
b3 i Anti
doto.*

*Id repetat
i Codicem.*

Emblicæ parum frigent, siccant ordine primo, pituita etiam putri ventriculū purgant cumq; & cerebrum, nervos, cor, hepar, & partes laxas constringēdo roborant, ob id tremori cordis conferunt, appetentiā inuitant, vomitum sistunt, furorem & latratus eius cohibent, vim animæ rationalem augent, calorem viscerū insigniorem, & inde nātam sitim extinguūt. Præstantiores sunt magnæ, carnis multæ, densæ, graues, ossium, paruorū largius purgant, & rugis ventriculo minus incommodāt, si aqua in sole macerentur, donec humectatæ tumescant.

Nutritio. Postea expressæ multa biduo macerantur, igni lento coquantur: vbi coctæ refrixerint, mellis albißimi parte q̄rta exceptæ reconduntur: aromatibus quoque, cinnamomo, xylaloe, cardammo, croco, gallia, & similibus nonnulli condiunt. Eæ etiam lacte mane & vespere mutato, macerant triduo, siccantur vento, & in vmbra, & recondunt.

De belliricis. Cap. 4.

Rhabarbarū, hoc à rhabōtico veterū diuersas res ē, priscis ī cognita. Paulo tñ ī podagra bis adhibetur.

Bellericæ etiam sunt benignæ, & roborant: frigidæ primo gradu, siccæ secundo, cætera emblicis viribus proximæ. Optimæ sunt magnæ, multa & densa carne, graues.

De rhabarbaro. Cap. 5.

* **R**habarbarum etiam clemens, & excellens est medicamentum, multas doces medicamento purganti maxime expertitas complexum. Calidum siccum
 63 ordine secundo potius, q̄ primo, substantia duplici cōstitat, vna aquea, terrea, adstringente, corpus dante, profunda: altera aerea, & ignea (à qua rarum efficitur) superficialia, quæ suam terream, essentiam adurendo amarum effecit, & purgatorium, & obstructa liberans. Has autem substā-

Mistū rhaponticum ex terreo frigido adstringente cōstat, acrem quoq; & calidam substātiā ubi multum est māsum, ostendit, tenuem eius substantiam & aeream raritas & leuitas ostendunt Galen.

Rheo suo ueteres Græci uim purgatricē nō adscripserūt. Rheon hepaticis, nephriticis torminibus, lieni, pectori, uescæ uitij, uentriculi dolori, imbecillitati, & inflationi salubre Diosc. Alijs quoq; uires suo rheo tribuunt Dioscori. & Gale. de quibus hic non putauī dicendum.

Mumiæ & rubiæ non ita ualentium medicamentorum mēsurā hic est parcior, ut mendi suspicio sit, præsertim cū Aui. (quem Mes. passim est sequutus) rubiæ drachmam unam rhabbaro misceat, ca. de rubia, & lib. 3. in curando abscessu calido hepatis. Rha ex locis supra Bosphorū, seu supra Pōnū afferebatur, ex India nullum. Rhaponticum simile cocto nigro, sed minus & paulo rufius Plin. uel centaurio magno sed minus nigro colore, crocum dum manditur, aliquo pacto referente Dioscorid.

Spicæ ueræ radix afferri cœpta ex India, misceri tuto potest, si uires eius species in Gal. etiam si rhabarbarū illis parum egeat. Quibus affectibus conuenit rhabarbarum infusum, Tritum. Assum Vstū. Potest igitur coqui rhabarbarū, nihil tñ nimis, coquendo aut uis in liquore abit purgatoria.

Tres in Mesuæ legendum puto, nec tam stupidus fuit, ut ad drachmas decem daret, ut omnes eius codices habent.

Quæ mensura si Mesuæ placuisset, a drach. sex, septem, uel circiter ad drach. decem scripsisset, non a drachma una & dimidia, interualla scilicet inter hæc immodico, nec Mesuæ consuetudo ut cæteras doses intuenti apparet: triti drach. quatuor multæ sunt.

LIB. II. IOAN. MESVE

Cassia Syrinx, id est fistula Græcorum est quam hodie cassiam ligneam uocant, aut uerius quod de cinnamomo uendunt. Cassia uero hæc nigra, & cathartica, est Arabibus inuenta, pulchre Actuaria descripta, salubris sanis, & ægris, ad aluum clementer leniendum. quouis tempore tuto sumitur, etiam initio epularum, aut paulo ante coenam. Saccharo recens condita Italici affertur ad eosdem usus. nondum Gallicis. Vires seminis quam pulpæ, internæ maiores Manardus tribuit, Musa negat, ego periculum nouum feci.

tias macerando separamus, ut calida & purgatrix in humorem transferatur, terrea uero adstringens remaneat. Bilem uero pituitamque illa vacuat, præcipue à ventriculo & hepate, & inde sanguinem purgat, obstructions liberat, & affectus inde natos sanat, icterum, hydropem, splenis tumorem, febres putridas, et dururnas, dolorem hypochondriorum puncturatum. Hac uero hæmorrhagiam pulmonum, uel aliarum partium sistit; ex casu quoque idu contusa, rupta, fracta, interna, & externa sanat, si eius drachmas una cum * mumia granis duobus, & rubiaë tinctorum grano uno & dimidio, & uino austero bibatur. Oleum quoque eius contosis & contractis musculis utiliter illinitur: singultum item & dysenteriam sanat, præcipue assum, & cum succo plantaginis & pauco uino austero potum, Rhabarbarum quoddam est Indicum, alterum Barbarum generis nomine appellatum, tertium Turchicum, omnium ignobilissimum, ut Indicum est præstantissimum, præsertim si recens est, & subnigrum, in rubrum inclinans: si rarum, tum graue, si fractum ex rufo & glauco, alternat; si massum, uel aliquo liquore solutum, croci modo tingit. Indigenæ ipsum dies quinque aqua macerant qua siccata, trochiscos fingunt regibus. Reliquum uero est siccatum, sed iam exanimatum, & uel purgatrice tota, aut prope tota priuatum, uenale ad nos transmittunt. Hoc autem est densum, ualenter adstringens, croci colore non in-

ficit, contractum intus nigricat, amissa colorum dicta varietate. Innoxium est rhabarbarum, omni tempore tuto datur, omni est ætati salubre, atq; adeo pueris & prægnantibus. Efficacius autem agit sumptum ex sero lactis, præsertim caprini: aqua quoq; intybi & apii, vel plâraginis cocta, & colata maceratum idq; omnino cum * spica nardi, actionem eius imprimis iuvante, expressumq;. Quod si ad liberandas obstructions propinandum est, vini albi, puri, & odori, modicum macerando admisceatur, expressumq; eius tunc sumatur, & cum deterfione ac purgatione opus est. Quod si post purgationem viscera adstringendo roborari volumus, pulvis ei⁹ triti datur: si adstrictio maior expetitur, assum datur: si maxima, vstum.

Rhabarbarum legitimum & integrum, aliquândiu teri coquiq; viribus integris potest, rariori autem & laxiorive hemens contritio & coctio virtutem resoluit.

Datur expressum à sesquidrachma ad drach. * tres, tritum vero, à drachma una ad drach. quatuor. Annos tres aut quatuor integrum incorruptūq; servatur, si cera sola, vel cera cū terebinthina liquata circūlinatur, aut melle albo, aut psyllio, aut milio mergatur.

Cum alia res sit rhabarbarum Mesuæ a rheo ueterum, etiam Manardo medicorum ætatis nostræ doctissimo, mirū mihi est, cur ex Dioscor. Plin. Gal. rheo seu rechomate testimonia contra Mesuæ rhabarbarum opponat.

De cassia fistula. Cap. 6.

Cassia fistula * calido frīdo tēpara, nisi q; paulo ē calidior, humida primo gradu, clementer & innoxie a uentriculo bilē & pituitā purgat leniendo, febrib⁹ ide ortis pfert, sanguinē hac rōne puriorē reddit, ac eius sāguinis, & bilis flauæ acrimoniā frāgit, resoluit thoracis

LIBRI II. IOAN. MESVÆ.

6; & pulmonis, & asperæ arteriæ phlegmonas, easq; partes lenit ipsa morsus expers, sitim sedat, præsertim sumpta cū succo inrybi, vel cichorii, vel solani arte depurato. Intem periem deniq; renum calidam mitigat, cū diureticis sumpta, & glycyrrhizæ decocto, ob idq; calculum in his gigni prohibet. Deligenda est fistula insigni, plena, ob id graui, splendente foris ac etiam in pulpa pingui, quæ recens sumenda est potius q̃ vasis seruata: si autem viscera sunt sicciora, cassiæ lubricitas augenda est oleo amygdalarum dulcium: si debilia & lubrica sint, minuenda myrobalanis vel rhabarbaro, vel aqua cum mastiche cocta, vel spica addita si ad vias vrinarias ferri eam volumus, vretica misceant. Quoniam vero tardius & imbecillius purgat, acre aliquid (quale thymum, hyssopum) actionem eius intendens miscetur, aut potius aliquid medicamentorum valenter purgantium: efficaciusque purgat hæc, si ex sero lactis propinetur. Tam est benignum & innoxium hoc medicamentum, vt omni ætati, & ipsis etiam pueris & prægnantibus tuto sumatur.

Huius dosim Mesues omisit, quod sit medicamentum tussissimum, hodie datur, cortice, membranis, & seminibus per cribrum purgata, ab uncia dimidia ad fescuntiam, uel drac. decem mane ualente cœnam, sed paulo ante pastus duos tres proximos, etiam drachmis duabus tribus, quatuor datur his, quibus est aliua natura pigrior. In quem usum quibusdam iucundius est pulpam lata culteli cuspide exceptam, deuorare. Conditam saccharo ab indigenis dum recens est, ostendunt Veneti, & Lusitani. Quam autem uim purgatoriam tribuit Manardus semini ipsius, maiorem scilicet, quam pulpe, ipsi, non recipiendam cōfirmat Musa suo multiplici experimento. Cortex uero huius ad menses mouēdos, aut partum inuandum inefficacior est multo, quam cassiæ aromaticæ, de qua nos in simplicibus.

De Tamar

De Tamar. Indis.

Cap. 7.

Tamar Indi dactyli sunt aridi, fructus palmæ sylue-
stris Indicæ, med. camentum quoque excellens ac
innocens, frigidum siccum ordine* secundo. Ob
id humorum acrimoniam reprimat, bilem purgat, eiusq;
& sanguinis feruorem furoremq; compescit, febres aco-
tas lenitione egentes & icterum sanat, sitim ac omnem
ventriculi hepatisq; ardorem extinguit, vomitum sistit.
Præcellunt subnigri, splendentes, teneri, uillis seu radicib;
quibusdam permixti, recentes, pingues, dulcacidi. synceri.
Adulterantur carne prunorum, sed obscura nigredo do-
lum detegit, præterea humiditas largior & prunorum tū
odor, tum sapor. Quidam siccis uino puro humectant, ut
recentes uideantur. Ne ventriculum frigidum lædant, ca-
uetur mistis hunc roborantibus, spica nardi, mace, mastic-
he, succo absinthii, fœniculi, apii intybi, cichorii agrestis.
Actionem uero eorum imbecillam intendit, serum lactis
caprini, uel succus fumariz, lupive salictarii. Macerantur
autem sextuplo prædictorum liquorum, uel aliorum sim-
plicium, aut compositorum, ut triplicis granati, deinde
manibus fricantur, post semel feruescunt, postremo celan-
tur, donec potio sit liquida & clara, præsertim quando flā-
meum calorem citius extinguere libet, quando etiam ro-
sæ, santala præcipue, citrea, spodium simul cum his mace-
rata, ut potentius refrigerent. Non colati quoque dantur,
quando potentius ardor ille extinguendus est. Addunt q-
dam prunorum par pondus. Mediocriter coqui (viribus
seruatis) possunt, si opus est, quas tamen immodica coctio
adimit. Ob id uero, quod imbecilliter purgant: ab vncis
duabus ad quinq; propinantur. Annos tres seruantur in va-
sæ uitreato bene obstructo, & in locum purum & persflati-
lem seposito, nisi externus uel calor uel humor putredinis
initium ipsis attulerit.

*Tamar
Barbarus
ē dactylus,
ut sunt Ta-
mar indis
palni a cu-
iusdā sy-
uestris
India fr-
ctus semio-
ne pximo
cassie. Res
ē noua ē,
priscis ino-
dicta.
* Tertia
Auer. De
his multa
in nostris
simplicib.*

MEl est ros frigore noctis æstiuæ concretus, ex hali-
tibus a terra & aquis Solis calore sublati æstate,
id est, die calido sicco, ac deinde exacte tenuatis &
coctis. Manna est ros exvapore elato, & cocto in aere tem-
perato, fecundo, lætis aspectibus cadens super quasdam
plantas & lapides, a quibus duæ ipsius differentię statoun-
tur. Quæ enim lapidibus icidit, guttarum aut feminis mo-
do coagulatur, quæ si recens, dulcis, alba, aut saltem subci-
trina, est melior, mala uero, antiqua, fusca, coenosa. Quæ
plantis harum cum facultatem aliquam assumit, tum fo-
lis & floribus est permista, neque id nimis, quæ si præte-
rea recens est, & subalbida, est melior. Temperata est,
aut paulo calidior, guttur, thoracem, uentriculum lenit,
terget bilem clementer purgat, sitim sedat. Adulteratur
saccharo, & folliculis sennæ, sed hæc tempore maturari
eget, dumque mollescit, & liquefcit, dolum prodit. Quo-
niam uero imbecilliter uacuat, præsertim cruda (costa n-
citius agit) rhymo & hyssopo, uel alio, uis eius ut cassiæ in-
tenditur. Valentibus autem medicamentis mista, eorum
actionem reddit meliorem, cum suo dulci sapore illa na-
turæ magis familiaria reddat. Ob id eam Galenns * scam-
monio miscuit, quod a posterioribus est laudatum; alii de
inde turbit, alii aliis. Datur a drac. sex ad drachmas quin-
decim, annum seruatur.

*Gal. ē mel
aeris seu
frigidum.*

*67
Calida bis
mida prio
gradu A.
uetroi.*

* Mel, rem mannæ congenerem miscuit Gale. ubi autem
mannam non legi, nisi in libris falso illi adscriptis. Par-
iceps caloris libr. 3. alim. frigidum autem & humidum li.
4. simpl. cap. 16. Vim subducendi aluum sero lactis tribuit
Dioscor. & Galen. in alimentò. & simpli.

Serum lactis calidum siccum gradu primo usque ad secundum lauat, tenuat, nitrosa sua substantia obstruenda aperit, terget, purgat clementer, & sine morfu bilem flavam & viscosos humores. ob hac mania, melancholia, impetigini, pruritu: lepræ, ulceribus malignis, & cæteris cutis vitis, morbis omnibus obstructions sequentibus ut hydropi, ictero, febribus a bile putridis, lienis tumori, serum optimum est lactis caprarum nimirum nigrarum, bonis pabulis nutritarum, recens foetarum recens, iucundi odoris & saporis, & sui non alieni, non corruptum, secundum in bonitate est bouinum. Eo fere medicamenta alia maceramus, est innoxium, sed cum sit imbecillum ad purgandum, cum melle & lupi salictarii germinibus, uel floribus, sanguinem potentius purgat, bile flava & humoribus, adustis, præterea cum myrobalanis, rhabarbaro, tamar Indis, cassia fistulari, fumarie succo, aut semine rosarum, aut uiolearum succo. Cum myrobalanis, cepulis, hyssopo, thymo, agarico, bilem, & pituitam uacuat. Cum myroba Indis, epichymo, polypodio, melancholiam, & alios humores viscosos. Cum asaro, iride aquas serosas educit, addita semper spica ipsius actionem intendente, sed cum cichorio agresti, inthybo, cassia: lingua arietis, uolubili, spica, rhabarbaro, absinthio, eupatorio, asaro: fumarie, apio, fœniculo, amygdalis amaris, scolopendrio, seminibus quatuor, & aliis etiã diureticis, obstructions potentius aperit. Fit autem ex lacte ebuthyrato, seu a quo est pingue innatans secretum, quando lubricitatis causam ex partibus excretoriis auferre uolumus, ex lacte non ebuthyrato, cum pastes eas lenire magis & lubricare studium est. Datur ab uncii sex ad libram ynam.

Hæc ei tribuit Diosc.

Hemina Diosc. sextario uno pueris, duobus uiris, Pau-

LIBRI III. IOAN. MESVAE

lus. Rubor signum inseparabile est formæ rosarum rubrarum manentis, non causa. Unguentum rosatum soluit aluum Dioscor. Experimur rosas bilem & aquas purgare, etiamsi ueteres id tacuerint. Rosæ partes Plini. folia, flores, pars lutea, caput foliorum partes candidæ ungues dicuntur, florum semen capillus, sunt partes capitis, caput, calix Incarnate uulgo dictæ ambarum ceu mediæ odoratissimæ & purgantissimæ sunt initio. Damascenas albissimas purgatissimæ scribit. Manard. *

De rosæ. Cap. 10.

Rosa est frigida primo gradu, sicca secundo, ex substantiis diuersis etiam separabilibus composita, aquea quidem mediocri & terrea, adstringente, materiam ei multam præbente, aerea uero dulci & aromatica, ignea denique tenui, aqua est amaritudo, rubor, perfectio, & forma. Ignæ tamen substantiæ uis quæ ruborem & speciem impræssit, ualentior fuit, quam quæ amaritudinem. Ob id hæc sola siccatione perditur, illis adhuc permanentibus, quæ si perierint, non magis rosa fuerit, quàm homo mortuus est homo, recentes tamen sunt amare magis, quam adstringentes. Ob eamque amaritudinem rosæ recentes succo præsertim purgant, siccatae uero resoluta caliditate amaritudinem excitante, substantiam stypticam & constipantem ostendunt. Succus autem rosarum calidus est prope ad primum gradum, quia est a substantia terrestri & frigida secretus, purgat, resoluit, aperit, terget. Sicca uero rosa est frigidior, & magis styptica, & ea magis, quæ non fuit perfecta, & alba magis quam rubra. * Rosa præterea resoluit, intemperies calidas extinguit, partes cogendo & constipando roborat, id autem semine & pills in calicis medio inuentis maxime. Cum autem rosæ

sint rubræ & albæ, & ambæ foliorum multorum vel paucorum, crispiorum uel planorum. in utroque genere est præstantior, cui color genuinus est perfectior, & folia ad sunt pauca & plana. Albæ nihil aut minimum purgant, potentius adstringunt & roborant, quam rubræ. Succus completarum est melior, idemque & aqua, in qua ipsæ recentes & perfectæ sunt maceratæ, purgat bile flaua sanguinæ venarum & arteriarum, confert ictero, quia obstructions uentriculi & hepatis aperit & expurgat. Cor, uentriculum, hepar roborat, cordis tremorem sanat, uacuata eius causa. Febribus biliosis confert. Eisdem partes roborat oleum rosatū & aqua sublimando ex rosis educta. Congendo substantiam ipsarum laxam, facultatem retentricem, roborant, inflammationem omnem extinguunt, & ab ea dolorem sedant, somnum conciliant, coryzam tamen & sternutationem excitant, catarrhis obfunt, uiam stringunt, & guttur, & roborant ea, crapulam auferunt. Rosa cum sit medicamentum benignum, sed ad purgandum imbecillum, adminiculis quibusdam eget, ut sero lactis, melle, succi enim rosarum, 3. i. cum seri lactis uncis duabus, aut tribus, & pauca spica, commode uacuat, foliorum quoque sero lactis infusorum, cum pauco melle expressum, sine molestia purgat. Syrupus quoque ex succo rosarum, & rosis ipsis est clementer purgatorius. Oleum uero rosatum ualentium medicamentorum, ut scammonii euphorbii, acrimoniam potu obtundit, & noxam a siccitate myrobalanorum corrigit, ut oleum uiolatum, amygdalarum dulcium, sesaminum, omphacinum, Rosæ melle conditæ tergent, purgant, roborant, saccharo autem, minus tergent, magis roborant, & adstringunt. Aqua cui infusæ sunt rosæ: mundum facit, terget, purgat, per sublimationem uero facta, multum roborat: non purgat: quia subtilis eius caliditas igni est dissoluta. Acetum rosatum inflammationes omnes sedat: incidit, purgat, roborat. Rosæ, præsertim recentes, coctionem nullam sustinent, facultas. n. earum tergens & purgatoria, mox igni resoluitur, remanet.

Mel rosatum.

LIB. II. IOAN. MESVAE

net adstringens iam manifestior. Succus autem earum mediocriter coquendo fit tenuior & potentius terget. Oleum praesertim omphacinum cum rosis imperfectis insolatum, valentius refrigerat, & adstringit. Oleum uero dulce ex maturis oliuis expressum, vel sesaminum cum rosis perfectis insolatum, potentius resoluunt. Datur rosarum succus ab uncia una ad uncias duas, syrupus autem cum succo earum factus, ab uncias duabus ad uncias quinque.

De uiolis. Cap. II.

*Multiplex
recensio i-
fusu pur-
gat, et eo
magis se-
men,*

Viola recens, est frigida humida ordine primo, siccata, minus cum frigida, cum humida. In recente enim excrementosa: in superficie humiditas purgatrix lubricando caliditatem obtundit: perfectionis ipsius, & formae causam. Haec autem siccando resoluta cum est, caliditas prius obruta emicat, & ab ea sapor amarus, siquid trahendo purgatrix. Viola recens refrigerat, narcoticorum ritu dolores calidos sedat, inflammationes omnes exstinguit: asperam arteriam & thoracem lenit, & purgat bilem flauam, & ab ea calorem exstinguit, & cephalagiam a causa calida, somniferæ sunt, conferunt uiræ, cynanchæ, præter cætera uero pleuriticæ, & cæteris tumoribus thoracis, phlegmonem hepatis, obstructionem eius siccam, icterum, valde iuuat, & febres symptomáticas seu inflammatorias, sitim sedant, sed coryzam excitant. Melior est viola matutina, cuius virtutem neque solis calor resoluit, neque pluuia dissipauit. Cum imbecilliter purgent, additur a quibusdam uiolarum parti dimidium turbith, ab aliis scammonium, & finguntur trochisci. Violæ & oleum violatum, ut medicamentorum vehementiam obtundat ipsis adduntur, succus uiolarum, & syrupus leniendo soluit. Violæ melle conditæ magis tergent, minus refrigerant, cum saccharo contra. Nec uiolæ, nec harum succus, multam coctionem sustinent. Acetum uiolatum, febrium ardorem mire sedat: Oleum sit omphacinum, aut amygd-

dalinum, ex quo oleum violatum fieri. Dantur potu expresso ab unc. iiii. ad unc. viii. Succus ad unc. i. ad, unc. ii. Syrupus violatus ab unc. i. duabus, usque ad unc. iiii. Conditum violarum, ab unc. i. & semisse ad uncias tres.

De absinthio. Cap. 12.

Absinthium cum sit multiplex, Romanum eligimus foliis albis, lauibus, & planis, non asperis odore iucundo, absinthium marinum nihil imitante, lectum in terra libera, calidum ordine primo, siccum * secundo, in quoto etiam calet flos. Constat substantia duplici, vna calida, amara, nitrosa, purgante obstructa liberante, altera terrea styptica, partes cogendo roborante, largiore perfertim siccatum. Cum autem substantia eius calida sit superflua ubi sumptum est absinthium, ab ea prior fit actio, a terrea styptica posterior, per quam comprimendo ventrē solvere nonnulli male sunt opinati. Blem enim flauam, & aquas a vetriculo intestinis, hepate, uenis, uacuat etiam interdum per vrinas. Picuitam uero aut non uacuat, aut maxime paucam, licet phlegmagogum quoque ipsum Auenzoar censuerit. Absinthium a putredine uendicat, præcipue potu quotidiano uncie unius, uel duarū, uino aut aquæ, cui infusum uel incoctū fuerit, uel aquæ ex eo sublimatæ. Siccum idem pannis interpositum a tinea & uermibus uindicat, & cutos reddit. Partibus attritis aut confusis præcipue cum melle aut uino, & pauco cymino calfactum, & appositum mire confert. Si uino itē, aut aqua, aut oleo, cui absinthium, radix cucumeris agrestis incocta fuerint spongia mersa & expressa temporibus alligatur. hemicraniam sanat. Auris quoque suffusa uino aut aqua, cui incoctum sit absinthium, dolore, rinitu, surditate liberatur. Acerum item autem aut uinum cui incoctum sit absinthium, cum cortice citri, oris foetorem a gingiuarum & dentium, uel materiarum in uentriculo, putredine emendat. Idem præstat aqua eius distillata. Succus absinthii cum nucleis persicorum, uermes aurium, & aliarum par-

*Absinthium.
Poricum
sen
Cappadea
cum
Diosc. &
Gal. dicitur.
Me-
sue Roma-
nū, ut i no-
stris simp-
licibus
* Tertio
Gal
Chalago-
gæ vi Dio-
sc. & Gal.
Gate. tri-
bunt.*

LIB. II. IOAN. MESVÆ

tiam enecat, & educit, sed maxime hoc electuario lumbricos enecat, absinthii. 3. ii. euphorbii, 3. i. & dimidia, cornu cerui vsti vnc. dimidia, mellis quantum sufficit. Ex absinthio, fumaria, passis vuīs purgatis, myrobalanis citreis, potio fit commoda contra pruritem & scabiem. Absinthium ventriculū & hepar roborat: appetentiam excitat obstructions tollit, & inde natos affectus, ut icterum, hydropeim, febribus putridis etiam diuturnis confert. Absinthium innocenter sumitur succo tamen lædit ventriculū ob nitrosum saporem. Quia autem imbecilliter soluit rosā fumaria, serum lactis, spica vuā passā purgatā, illi miscentur, vt melius & tutius purget. Colligitur verā & succus ex eo, aerā medio præsertim. extractus, sole vel calidis cineribus in vase vitreo siccatur, ut aloë, aqua ex eo vt rosā & aliis sublimando destillatur eodem verā, flos vero estatis principio legendus, mediocrem sustinet decoctionem. Absinthii decoctum vel infusum bibitur ad vnc. quinq; ad vnc. octo, succus a drac. tribus, ad drac. quatuor puluis a drac. duabus, ad drac. tres.

Capitis do-
lorē facit
Diosco.

Destillan-
da calore
uaporis
aq̄ feruē-
tis ut odo-
rē, sapore
viret reti-
neat, non
ignis prio-

* Est et
Gallica ex
insulis Stæ-
chadibus
ad Maßi-
liā, Gra-
cis lauda-
ta facultate
in pur-
gatrice ab-
his omni-
sa.

Semen drach. sex cum marinæ aquæ sextario purgationis gratia antiquos dedisse, testatur Plinius Dioscoridi thoracem purgat cum iride, & icterum, inappetentiamque sanat.

De Stæchade. Cap. 13.

Stæchas laudatior Arabica, * est herba foliis tenuibus oblongis, stipite gracili, cinericio, cubitali, flore spicarū filiginis æmulo, breviorē, sine semine, calida recessu primo, sicca secundo, duabus constans substantiis, una terrea, frigida, styptica, & ea pauca, altera ignea, tenui, modice amara, acri multum, tenuat: terget, purgat resoluit, aperit hæpatis & lienis, & aliorum viscerum obstructa,

putredinem prohibet, omnes internas partium intemperies, præsertim cum materia: corrigit cerebrum, nervos: cor: & alia viscera partesq; omnes internas ui pauca adstringente roborat, Purgat autem bilem atram & pituitam et ex cerebro, nervis & sensuum instrumentis, easque partes roborat: omnibus frigidis affectibus est salubre, foru, laudatio, potu. Oleum quoque stœchados cerebrū, & nervos calfaciendo, ceu uitam illis restituit. Sumpra stœchas cum scilla uel aceto scillire, epilepsiam & uerciginem iuuat. Cū lapide Cyaneo, aut sale Indo, aut aliis ualentibus, confert melancholicis affectibus, quibus timor & mœror comes adest. Cum succo autem buglossi, aut pomorum dulcium affectus cordis melancholicos iuuat, dolorem neruorum, iuncturarum musculorum, sedat, quouis modo adhibita: suffitu narium obstructionem expedit. Syrupo, uel alia forma stœchas sumpra, quartanis, & reliquis diuturnis febribus, præsertim pituitosis, succurrit. Calidis siccis, biliosis, præsertim quibus multa bilis flaua in uentriculo redundat, est noxia, quia turbat uentriculum, & sic in uomitum: ardore molestem excitar. Quia imbecilliter purgat, ipsi additur pars sexta salis, & salis gemmæ: additur & myrobalanus nigra aut cepula, ut ualentior eius fiat actio, & scilla præcipue in capitis affectibus: item sero lactis macerata, uel cocta, fit potentior: cum uvis autem passis purgatis succo pomorum dulcium cocta, innocentior. Oleum uetus cū stœchade & pauca spica factū, est efficax. Pars stœchados potior est flos, paucam decoctionem sustinens: longiorē uero eius folia floribus: ignobiliora. Potatur stœchados decoctum ab uncis quinque, ad uncias septem: puluis autem à drach. tribus, ad drach. quinque.

De fumaria. Cap. 14.

Fumaria in superficie calida est, in profundo frigidior, non absolute frigida cum quibusdam, sicca ordine secundo. Ab illa autem substantia calida (quæ semini

Tenuet, terget, obstruit, aperit, menses ciet, viscerum oia ex corpus reliquū roborat, rheumatis dolore et alios affectus leuat byssopi modo Plin. Gal.

Aui. frig. pigra. Amara acris, acerbæ, purgatrix, Gal.

LIB. II. IOAN. MESVAE

major inest) est amara & subacris, purgatoria attenuans, penetrans, obstrueta aperiens. A frigida autem styptica costringendo, ventriculum, hepar, & caetera viscera laxiora & molliora roborat. Quapropter ad actionem nullo externo eget auxilio, cum per se purget ac roboret. Purgat veno-
Cholesta- ga et Plin. vretica. Diosc. & Gal. bilem & vitos humores, etiam ex venis: clarum ob id & purum sanguinem efficit. Ob id mire prodest morbis omnibus, hos humores sequentibus leprae, scabiei, pruritui, impetigini, serpigini, & similibus cutis vitiis. Quia ite ob-

73 strueta liberat, morbos omnes inde natos sanat, ut febres biliosas putridas. Herba est innocens, quia tamen magna ubique copia luxuriat, vilescit. Flore est nunc subalbo, cinericio nunc, nunc pallido, violaceo. Optima est viridis, tenera, foliis teneris, planis, non crispis, flore subviolaceo. Herba & succus eius initio veris sunt efficacissima, tamen veris exitu. Quoniam vero imbecillius purgat, fortior euadet cum myrebalanis, senna, sero lactis, passivuis semine caretibis, melle ex his passis. Succus extrahitur ut succus absinthii, in vase vitreo diu seruari potest, oleo superfusos succus * datur ab uncia dimidia, ad uncias. ii. pulvis a drachmis tribus, ad drach. v. decoctum ab unc. x. unc. xv.

Aetius tuto dari febrientibus ait. Lachrymas quoque educit sumi modo, unde illi nomen sed visum acuit.

* *Auic. dat ad uncias. 3. alii et ad plures innoxie propinant.*

* *Nec eupatorium vulgare, folio cannabis, nec verum, agrimoniam dicta, est sed corryze species videtur intelligi.*

De eupatorio. Cap. I 5.

Eupatorium * herba est cubitalis, eximie amaritudinis, foliis, centaurii parvi, viridibus, asperis, incis: caulæ tenui, quæ siccata flavescit, floribus subluteis oblongis. Quibusdam herba pulicum dicta, ob lentorem et adhaerentem, calida est gradu primo, sicca secundo: duplici quoque constans substantia calida tenui, qua bilem & pituitam facile purgat, tenuat, incidit, terget, expurgat, pu-

treclinem prohibet, resoluit sine attractione, obstructions tollit, & morbos ab his natos sanat, febribus diuturnis mire subuenit. Altera est terrea adstringens, qua ventriculū, hepar, & cætera viscera cogendo roborat. Cum sero lactis efficacius purgat, per se enim est imbecillum. Herba colligitur, succus exprimitur, vt ex absinthio sine veris Decoctum eius datur ab .ʒ. iiii. ad .ʒ. vi. puluis a .ʒ. ii. ad .ʒ. iii. Eius penuria absinthii & asari ana pondus dimidium.

Cum Mesues diuersum a Græcorum eupatorium pingat huius vires ex Græcorum eupatorio non sunt expendendæ.

De epithymo. Cap. 16.

E Pichymum thymo, thymbræ, cuidam speciei originis, supercrescit cassiæ hæ modo: duplex id est, Cræticum, idemq; præstantius, præcipue capitulis florulætis, subrusum, acre etiam odoratu absolum, graue. Alcerum Syriacū, minus rufum, ignobilius, vt etiam pallidū & subejerinū, calidū siccū secūdo ordine Gal. 3. Duplici subaria compositum, terrea pauca, parū adstringente, & ignea acri, melancholiam præter cætera, tanquam prærogatina quadam, facile & citra molestiam purgante (ac ēt pituitæ aliquid quorundam sentētia Humores quoq; adustos paulo vñ vacuare, sed falso, non. n. eos ab hoc vacuari inueni) ob id affectus melancholicos potissimum capitis melācholiā, epilepsiam, desipientiam, timorem, vertiginem, cephalalgiam melancholicam: syncopem quoq; cardiacam, cordis tremorem, & affectus alios cordis melancholicos. Obstructionem lienis & morbos inde ortos sanat, & melancholiam hypochondriacam, obstructions renū, cæcrū lepram, vlcera nigra, quartanā, vsu multo sanat, nam tenuat, resoluit, obstructions apit, viscera roborat. In calidis & siccis naturis non vtendū: quia calorem imodice auget, ac inde sitim excitat. Imbecillius & tardius purgat: nisi largi sumat, aut cū myrob. Indis, aut pauco elleboro nigro, aut

LIB. II. IOAN. MESVAE.

mulsa, cum pauco sale, aut vuarum passarum decocto, cū sale præsertim gemmeo, vel Indo, vel Naphthico, aut ferro lactis caprini, vel pipe aliquo, zingibere, vel alio acri, sic enim cito ac facile purgat. Sumendum autem omnino est, vel cum oleo amygdalarum dulcium, vel decocto vuarum passarum purgatarum, vt leniēdo aluum magis subducatur, & ne substantia nitrosa partes lædat quas permeat. Parum diu coqui sustinet. Dat decocto ā drach. v. ad drach. xx. puluere ā drach. iiii. ad drach. vii. cauendo æstatem.

Epythimum Arabum uelut cassuta thymi est, ut etiam hyssopi, satureiæ & sampsuchi sæpe uidi. Quod sine radice Plin. ait, a Græcorum epithymo re & uiribus est diuersum Manardus caput hoc loco interserit de tymbra seu satureia quod non habent exemplaria nostra, multaq; idē in plerisq; notat, quæ desideramus.

De Thymo. Cap. 17.

75 **T**Hymus quibusdam hyssopus hortensis videtur, aliis origani species. Planta est multis caulibus, gracilibus semicubito altis: foliis origani, minoribus, in summo minutis in capitula quædam subpurpurea coeuntib⁹. Flore calaminthes in rubrum inclinante, cui epithymum innascitur. Calidus siccus recessu secundo, aut potius tertio cū Galeno. Calfacit, tenuat, incidit, resoluit obstructa aperit, status etiam crassos dissipat. Pituitam clemēter educit, & vt quibusdam placet, etiam melancholiam sed imbecilliter & cum sale gemmeo vel Indo. Illam vero pituitā etiam crassam & lentam, potissimum a thoracis partibus & respiratoriis euocat: et a cerebro. Ob id harum partium & nervorum affectibus frigidis & pituitosis mire succurrit ut asthmata, tussi, dolentibus a frigido pulmonibus, præsertim ex ipso syrupus, vel decoctum, vel oleum ex eius flore incoctis factum: quod etiam visum acuit, & sanitatem conseruat. Partes nervosas calore suo roborat. Suffitu au-

tem dolorem auris & tinnitum flatuosum sanat. Saluber-
rimus est senibus, & contra hyemis frigida humidæ iniu-
riam: apperentiam excitat, coctionem iuuat, cum nitro &
melle lumbricos necat, menses ac vrinas mouet, rigori fe-
brili prodest. Caliditas eius vehemens aliorū mistione ob-
tunditur, siue coquatur cum passis uvis, siue aceto infunda-
tur, siue mulsæ cum paucō sale gemmeo, purgationē eius
augente. Decoctio eius mannæ drachmæ septem dissolutæ
clementer & quantum satis est, subducunt. Coctionem &
triturationem mediocrem sustinet. Quod si tenuius pulueret,
penetrat magis, & vrinas largiores mouet, deiectionē ve-
ro minorem. Datur decocto a drach. v. ad drach. x. pulue-
re autem a drachmis duabus ad drachmas quatuor.

*Galeno lege non cum quibusdam exemplaribus Diosco.
apud quem nulla est graduū definitio. Gal. autem thymum
calidum siccum ordine tertio scribit lib. 6. simpl. & capita
reliquarum uirium latius hic explicatarum addit.*

** Cum sale & aceto pituitam per aluum purgat Diosco.*

De Hyssopo.

Cap. 18.

HYSSOPUS duplex, hortensis & montanus: ille semicu-
bitalis, caulibus & ramis paucioribus, quā thymus: fo-
liis thymi, sed maioribus: flore purpureo: hic bre-
uior & foliis minoribus. Hyssopus est calidus siccus ordine
secundo, vel potius tertio. Pituitam etiam crassam & putrē
purgat, sed minus quā thymus. Thoracem & pulmones par-
tesque alias respiratorias pituita eadem, & humoribus aliis
putribus & pure expurgat, & tenuando, ac incidendo ter-
gendoque sputum facile reddit. Ob hæc asthmata, tussis a ma-
teriis prædictis est salubre, & epilepsiæ pituitosæ, cæterisque
cerebri affectibus pituitosis: præsertim sumptus tyrupe vel
decocto cum oxymelite scillitico, & cum origano, etiam in
omni ætate expertus: coctionem quoque iuuat propter hæc

LIBRI II. IOAN. MESV AE.

respirationem leuat, & cutis colorem floridum efficit. Co-
ctus cum vino, hepatis, & lienis, & aliorum viscerum tu-
mores resoluit sumptus, & cum ficubus, & iride, & nitro
admotus: lumbricos necat, cum ficubus coctus: cum aceto
autem vel oxymelite, dolorem dentium sedat: suffitu au-
tem aurium tinnitum dissipat. Nam tenuat: terget, digerit
flatus dissipat. Odore & sapore acerrimo est præstantior,
præsertim qui habiliior est, & quo tempore florere incipit
quando etiam colligendus. Imbecilliter purgat, nisi carda-
momum, & ius misceatur, aut cum manna, vel melle, vel
vuis passis purgatis, vel scilla coquatur. Mediocrè sustinet
coctionem & triturā, vt thymus. Datur decocto a drach-
se, sex ad drach. decem, puluere a drachmis tribus vsque ad
drachmas septem.

*Cum oxymelite & sale est phlegmagogus Plin. crassos
humores per aluum uacuat Dioscor. ualentius autem cum
ficus cardamo, uel iride, uel erysimo.*

De prunis. Cap. 19.

Pruna aluum subducunt, & alterant: sed alba, flaua,
rubra, minus sunt medicamentosa, quam nigra: quo-
rum, quæ μέσση, id est, dulcacida sunt, alterant ma-
gis. Dulcia uero soluant largius, tamen utraque alterant,
& soluant, magis scilicet & minus. Damascena uero, &
Armena, utrunque præter cetera præstant: humida tamē
potius quam sicca, quæ etiam in ventriculo promptius q̄
sicca, corrumpuntur. Dulcia calido frigido temperata,
aut paulo frigidiora, humida ordine secundo: μέσση, id est,
dulcacida frigida, principio secundi. Omnia ramen lauant
leniunt, refrigerant: bilem educunt, ob hæc duo biliosis,
tum febr. bus, tum morbis aliis sunt salubria: stomacho
nocent, pauci sunt alimenti: quia imbecilliter soluant, eis
adduntur præsertim in fusione, Tamar Indi, cassia fistula
manna, viola condita. Ex horum succo fit syrupus, & ex

catnibus electarium in eadem salubre Armeni truncum pruni arboris locis duobus vel tribus palmæ vnus intervallo tenuiter perforant: immissoque scammonio lurant, pruna, ob id purgantiora evadunt. Dantur succo seu decocto cum saccharo ad libram vnam.

De psyllio. Cap. 20.

Psyllium purgat leniendo, alterat. Est vel album vel nigru, vel subpurpureum: duabus substantiis compositum, medulla, scilicet interiore, calida, sicca ordine quarto, acri admodum, incidente, rubrificante, vlcerante, venenosa: cortice vero frigido multum, rufus autem frigidus humido ad gradum tertium, vel potius cum Diosco. ad secundum. Nam res frigida simul & humida, secundum gradum non transcendit, vt inquit Hippocrates in Epidemiis. Vbi & Galenus ait rem humidam non transire metam, quam hominis victus assequitur. Ob id humidum perse non est dolorificum: sed tantum copia distendente & continuitatem solvente. Aqua frigida maceratum & agatum est cholagogum, ob id febribus biliosis est salubre, & inflammationibus thoracis. Thoracem quoque lenit, sitim extinguit. Cum aceto autem agitarum, phlegmonas, erysipelata, herpetas, & cæteros tumores calidos extinguit, & harum dolorem sedat: præsertim cataplasmate impositum. Sic & cephalalgiam calidam mitigat. Frixum vero, & (vt dixi) conquassatum, fluorem biliosum, dysentericum, a medicamento acri, vt scammonio, excitatum, sedat cum oleo rosaceo sumptum vel iniectum. Ex psyllio sic macerato cum aqua fontana frigida, & quassato: mucosa potio, præcipue cum oleo violato, aut syrupo violato, alnum subducit. Deligendum maturum: magnum, graue, & quod aqua mergatur. Datur potu a drach. vna, vsq; ad drach. tres. Non sumendum autem quibus viscera sunt imbecilla, neq; etiam tritum. Nam sic sumptum substantia medullari detecta vlceret, & excoquat.

77
Auc. lib.
2. cap. I.
Venenito
ta suba po
tius q̄ calo
re, v̄ etiā
Gracis fr̄
gidu solū
s̄aueit
ob id raro
sumitur.

LIBRI II. IOAN. MESVÆ.

Galenus frigidum secundo gradu, humidum & sicci medium. Dioscorides & Hippocrates graduum non meminerunt. Ex libro igitur aliquo, qui falso Dioscoridis aut Hippocratis titulo circumferebatur, hæc sumpsit, quod quæ ratione sit excusandum, in præfatione docui.

De Adianto. Cap. 21.

*Adiantū al-
bū, vulgo
capillus ve-
neris.*

Adiantum album, capillus veneris, vel hominis nemoralis, vel fontium, vel coriandrum putei dicitur: foliis est coriandri viridibus, tenuibus, cauliculis semicubitalibus, setarum porcinarum modo tenuibus, colore ex rubro nigrescente, præsertim circa radicem, & ubi iam adoleverunt, sine flore, in puteis, fontibus, & aquosis, temperatus est, aut temperato proximus: constat substantia aquea & terrea, sed tenui modice, eaq; styptica, altera vero superficialia, calida, tenui admodum, ob quam virtus eius facile resolvitur. Quia virtus imbecilla à subiecto imbecillo prompte dissipatur. Hac autem tenuant, obstructa aperiunt, digerunt, ventrem solvunt, præsertim recentes: sicci enim constringendo fluxum sistunt, bilem vero flavam, & pituitā ventre toto & hepate humoresque crosos quanvis imbibitos etiam ex thorace & pulmone scruatu educunt, respirationem ob id liberiores reddunt, sanguinem clarum reddunt, & inde colorem commendant, & partium prædictarum dolorem leniunt, obstructions hepatis, lienis, tollunt: ob id ictero & morbis omnibus obstructionem sequentibus infusi, præsertim aqua apii, & i-tybi, aut decocto cicerum nigrorum, aut seminum quatuor, aut sero lactis. Cū oleo autem chamæmeli strumas delent. Syrupus ex his, pleuritidi, peripneumoniæ prodest: urinam movet, Decoctum eorum calculum frangit, purgat uterum a partu.

Parte vero styptica fluxiones cohibet, * sanguinem sistit, ventriculum & ventrem reliquum roborat, ne excrementa

DE MEDIC. SIMP. PVRG. 49

menta prompte recipiant, roborat etiam capillorum radices, ob id eorum defluuium sistit, quinetiam pilis partem replet, praesertim cum oleo myrrino, aut oleo ladanii, & uino styptico. Idem praestat puluis eorum ustorum, cinis ipsorum uel decoctum ex uino furfures abigit lotiones fistulas lachrymantes sanat imbecillitatem eorum in purgando corrigunt uiolam, cassia fistula, manna serum lactis, paruam sustinent decoctionem. Meliores sunt bene habiti, foliis uirentibus, strigosi enim, & flauescuntibus foliis inutiles. Dantur decocto ad aluum subducendam, libra una.

Græci nullam uim purgatoriam tribuunt. Absolute strumas etiam, id est, scropulas Dioscori. & Gale. etiam delent, sed recte oleum addit Mesues. Plin. nigro praecipue uim saxifragam tribuit, & ob id etiam appellatione.

* Sputum sang. Diosco. pota ex uino uentericulum roborant eidem. Achoras, id est, tineam cum lixiuio sanat, Dioscor. Minora & rotundiora hederaceis, Dioscori.

De Asaro. Cap. 22.

Asarum herba montana, foliis ut hederam angulosissimis floribus * hyoscyami. Tota planta est aromatica, & gustum mordens. Radice praecipua, praesertim magna odore tenui, sapore acri, & parum styptico. Calida sicca ordine tertio, uel potius cum Dioscoride calida secundo, sicca tertio. Tenuat, resoluit, obstructa aperit, hepatis lienis, & horum duritiem soluit, & affectus alios innatos, febres putridas & diurnas, icterum, hydropem, praesertim uino infusum. Purgat uomitu. & deiectione, & urinis bilem, sed pituitam manifestius, etiam exilibus, ischio. & aliis articulis, ob id harum partium dolores mitigat, praesertim infusum, uel aliter exhibitum. Oleum asari cum la

LIBRI II. IOAN. MESYAE.

dano spinæ illitum sudores mouet, & rigorem febrilem inhibet. Urinas mouet, semen auget. Valentius agit cum sero lactis, spica & hydromelite. Mustum his radicibus cōditum, post tertium mensem hydropes & splenem sanat. Mediocriter coqui & teri potest, & quo tenuius est tritum eo magis urinas mouet, nimis autem aluum ducit. Dat. tur infuso ab aureis duobus ad. 3. quatuor, puluere autem a drac. una, ad aureos duos.

* Cyini Dioscori. sed etiam recte Mesues. Asari radices ellebori albi modo purgant, & alia præstant. Crateye, Dioscor. Plin. Asari unc. tres musti heminis. 12. miscet Dioscor. ad lotium, hydropem, ischiadem, icterum. Drachma septem dat Diosco.

Validiorem asarum acoro calido sicco gradu tertio Galenus scribit.

De iure Gallorum. Cap. 23.

GAllorum & gallinarum iuuenum mediocriter pinguium, caro alimenti est inter aues optimi: quia facile in sanguinem uertitur, & parum excremento sa est. Caro autem gallinarum est melior quam gallorum, nisi sint castrati. Nigrarum quoque, & quæ nondum pepererunt est melior, & leuior, ut gallorum qui nōdum coierunt. Decrepitorum autem præcipue gallorum caro nitrosa & salia, cibo inepta, medicamentosa est iure suo maxime, potissimum uero gallorum ruforum, qui ad mortem sunt alacres, ad coitum ardentes, ad dimicandum fortes, obesorum & macrorum medii, quoque uetustiores, eo magis sunt medicamentosi Galeno. Id ins ob nitrosam & salis substantiam calidum est, lauat, terget, renuat, flat dissipat, cum semine anethi, uel dauci, & polypodio, & sal

DE MEDIC. SIMP. PURG. 50

se gemmæ coctum, & dolorem uentriculi, cœli, ilium, renum, a flatibus ortum sedat, obstructa aperit. Purgat pituitam quidem cum turbith, & cnico, ob id cōfert arthriticis doloribus ex hac natis. Melancholicam uero cum epithymo & polypodio, & cum iisdem atque thymo, hyssopo, anetho, & sale gemmæ, arthriticis confert. Gallus autem furfure a Galeno nutritus, aliis etiam melle & pauco sale, plurimum fatigetur uel a nobis uenanebus, uel potius dimicando decapitatus, & exenteratus cum sale, aut sale gemmæ, igne lento, aqua * sufficiente coquatur ad duarum aquæ partium consumptionem, aliis atq; aliis simul incoctis pro uariis medicorum scopis. Potatur eius decoctum ad libras duas.

*Ius gallorum aluum subducit, gallinarum astringit. Gale. Quidam brassicam marinam. mercurialem, cnicum, polypodium incoquunt, ut uacuent humores crassos, lentos, crudos, nigros, Diosco. * Sextarijs. 20. Diosco. congijs. 3. Plin. reducatur ad tres cotylas, id est libras.*

De volubili.

Cap. 24.

Volubilis multæ sunt species. Vna enim est magna lactaria funis arborum dicta, flore albo campanæ æmulo. Dioscoridi est temperata, uel paulo calidior, sicca ordine secundo, resoluit, maturat, terget, soluit, aperit orifica uasorum, ob id datur cum tragacantho, mastice, spica nardi, sero lactis, obstructionem uenarum mesaraicarum & hepatis liberat, ob id sanat icterum cū succo apii, & intybi, uel sero lactis, bilem uisam clementer purgat, ob id febres putridas, præsertim bilicas diuturnas, thoracem, & pulmonem excrementis repurgat: ob id asthma ac confert, phlegmonē hepatis externam iuuat,

*Cissampelos videtur
Diosc. Gal.
Pauli.*

LIB. II. IOAN. MESVAE.

Phlog. fr.
quens.

Periclime
nus ē po-
tius q̄ cle
matit alie
ra Diosc.
Lupus Pti
mi. dicitur
et lupus
salutari?

Flores bu
ius cercu
sia largi
us incocti
caput ten
tant.

Heptima
uel bede-

81

ra, folia
molliora
sriaguli fi
gura, flo-
ris albi ro
ridi, caui
calati for
ma Diosc.

præsertim cum polenta & oleo rosacco, & aceto. Cephalalgiam antiquam, præsertim cum oleo rosato aut chamæmelino, & aceto, succus eius aurium ulcera sanat. Secunda est parua, foliis & floribus minor, super terram & aliarum plantarum ramos serpit. Tertia etiam lactaria, foliis subalbis, lanuginosa, immodice calida, incidit, ulcerat, & ita soluendo sanguinem educit. Ob id prorsus uitanda, tãquam uenenosa. Quarta est foliis citreoli modo asperis, flore foliaceo, squammatim compacto, & quod sicut ampulæ adhærentes, male vertit interpres. Lupulus vocatur temperatus, vel potius frigidus principio ordinis primi. Sanguinem bile flammam modice purgat, eumque clarum reddit, & sedato eius calore temperat, præsertim sero lactis infusa, iterum syrupus ex eo sanat, febribusque biliosis & sanguineis prodest. Ipsa quoque & succus eius cum ordeï polenta cephalalgiam calidam sanat, & uentriculi ac hepatis intemperiem calidam. Cumque tam sit efficax medicamentum, mirari subit, cur a nostræ tempestatis medicis in usu tam uero habeatur. Quinta est radice bryoniæ, aut maiore cucurbitulæ magnæ instar, caule bicubitali, foliis angustis, paruis in sagittæ pennatæ modum figuratis, leui causa deciduis, lactis præter cæteras fœcunda, quo fit scammonium, ob id domina lactiarum uocatur, calida sicca ordine secundo vel potius cum Galeno tertii principio, in eiusdem uero fine succus ipsius lacteus, idemque acer, & mordax magis, quam cæteræ ipsius partes, minus quam tertia, tergetur, ac resoluit, ut mox in scammonio audies. Hæc & magna cæteris præferi, præsertim si ex locis sint temperatis. Huius denique radice cum oleo rosato, uel chamæmelino emplastrum, cephalalgiam frigidam, & antiquam, ac hemicraniam sanat. Decocti primæ dantur vnc. quatuor, infusi autem in sero lactis libra una.

Conuoluuli seu uolubiles, & quæ nicinis plantis se implicant, sunt similax, læuis, aspera, hortulana, clematis duplex, cyclaminus altera, & aliæ non paucae Dioscoridi.

DE MEDICAMENTIS⁵¹ uiolenter, & moleste purgantibus, iisdemq; deleteriis.

De scammonio. Cap. I.

CAMMONIUM EST medicamentorum purgantium maximum, ut purgatorii nomine simpliciter pronuntiato, per *ἡ τοιοῦτον* ar: scammonium intelligatur, ut ait Democritus. Est autē lacteus ipse succus, postrema uolubilis natæ in Antiochia, Armenia, regione Scenitarum, Arabia, Turchia. Plurima ē

apud nos nascitur, sed praua, loci (opinor) natura, & colendi modo, & arte conficiendi. Quibus tribus euadit hæc bona, alia mala. Fit autem multis modis. Primo, cum primū radix super terram extiterit pars eius non euulsæ, quæ terræ, supereminet incisa, succum quendam gummeum quotidie remittit, qui siccatu seruatur. Deinde radix omnino euulsa inciditur, lacq; inde profluens siccatu, uel igne lento, uel Sole, & in offas quasdam formatur, & obsignatur. Colore autem est subalbo, uel uario. Postea taleolæ radicum tritæ exprimuntur, & succus, dixi, siccatu, sigillo notatur. Nunc autem bonitatis fides per sigilla hæc perit: est autem hæc crassa, nigra, grauis. Sunt etiam, qui ex foliis & caulibus tritis succum extrahunt, & quo dixi modo, siccant, coguntque, sed hic ex nigro uirescit, estque odoris terri. Præstantissimum est Antiochenum, præcipue quod primum summa radice incisa exudat, reliqua hoc inferiora, uiride pessimum. Secundas tenet Armenium.

LIB. II. IOAN. MESV AE

Nostras uero, & quod ager Scenitarum mittit, omnino prauum est, etiam quod primum profuit. * Sic autem clarum gummi modo, aut subalbum, aut uarium, precipue quod primum effluxit. Idem fractum, saluæ aut aquæ attractu lactescit. Sic præterea tenerum, & friabile, pulueratuque facile, leui pôdereo, doris proprii, sed boni, non tetri. A quibus notis quanto magis recedit scammonium, tanto est deterius. Viginti annos seruatur, sed quò antiquius, eo imbecillius. Calidum est ac ficcum, ordine tertio, acre minus tamen quam planta ipsa acrimoniæ opinor, parte per artem fracta & obrusa. Est etiam amarum, incidit, terget purgat, bilem flauam ex sanguine attrahendo, etiam a remotissimis partibus, tanta eius est ceu furiosi uehementia. Cor, uentriculum, hepar intestina lædit, reliquæque uiscera conturbat, uentriculum subuertit: appetentiam deiicit, nauseam mouet, sitim excitat. Ex scammonio autem myrrha, costo, croco, omphacio, opio pauco, cum uino austero fiant trochisci drach. unius pondere. Quibus ex utello omi & aceto forti solutis, & illitis, fronti quidem ac temporibus, cephalalgia frigida uetus, & hemicrania soluta contumax sanatur, denti uero, eius dolor & rosio cessat, strumis autem, præsertim cum succo apii uel dauci, eas discutit, * occipiti denique cum succo sisymbrii & aceto caron & lechargum magnopere iuuat, si opii loco habuerint castorium. Scammonium item cum lana subditum menses mouet, & abortum facit. Scorpionis idem cum succo menthæ aut uino illitum sanat. Non sumendum igitur calidis & siccis naturis, & febricitare paratis. Sumpro autem eo, frigus, æstus, fructus præsertim frigidi, aqua frigidior, somnus longior, exercitatio, ira & ceteri uehementes animi affectus uitantur. Nostris corporibus ualde noxiu est scammonium, quod flatu mordaci uentriculum subuertit ad nauseam: & moleste turbat. Id quod ne contingat, coquitur in pomo, præsertim cum dauco, galanga, semine apii, fœniculi & similibus, his enim coquitur vapor eius, flatulentus, ser

transque & mordens dissipatur, & noxa præterea eius alia 83
 mitescunt. Deinde quod calore uehementi corpus accen-
 dit, & febres in eo si ad eas est paratū, accendit, sitimq;
 inexpletam. Et autem noxa tollitur mistis coquendo refri-
 gerantibus, & accimonia: rarius flammeamque caliditatē
 frangentibus, muccagine psyllii, succo & carne prunorum
 succo & aqua rosarum, & uiolarum recentium, cydonio-
 rum acido dulcium, rhois, spodio, oleo quoque rosato
 aut uiolato, ante coctionem eadem ratione inuoluen-
 dum. Tercio loco uehementer attrahendo uenarum
 ora immodice dilatat: unde fluxus uentris scire fit im-
 moderatio.

- * Scammonia proprie planta, scammonium, liquor &
 succus. Colophonium Plin. ex Mysia Asia Dioscor. lau-
 datur. Syriacum & Iudacium, malum, densum, graue,
 Dioscori. Resecatur radice caput in cauum, quo liquor
 colligendus est. Alij liquorem excipiunt folijs iuglan-
 dis suffossam souseam tegentibus. Secundum Prienense
 alijs. * Taurino glutini simillimum splendens, nitidum,
 decorum, rarum, fungosum, tenuissimis fissulis, spongiosum
 Dioscor. Plin. quam leuiss. cito liquefcens, uirus redolens
 Plin. lingua, & cum diluitur albescens, sed linguam non
 urens, quod tithymali succo adulteratum facit. Omnis
 liquor & succus planta est ualentior. Ellebori modo pur-
 gat & magis bilem Paul. & phlegma Dioscori. Sto-
 machonocet plusquam cætera purgantia Paul. ob id sal,
 piper zingiber uel aliud stomacho gratum miscet.
 * Dat Paulus his, qui bono sunt stomacho, & febris
 bus carent. *

LIBRI II. IOAN. MESV AE.

22 Quod incommodum uicamus mixtis coquendo, quæ
 partium harum uires tuentur, & laxam substantiam co-
 gendo roborant, qualia sunt styptica, quæ præterea scam-
 monii acrimoniam superficiali collunt: tenuitatem &
 penetrandi facultatem reprimunt, ut mastiche, succus &
 caro cydoniorum, cydonium ipsum myrobalani citreæ,
 aloë. Quarto dolores punctorios visceribus rodendo ad-
 fert, ac intestinis rodendo excoariatis, dysenteriam uel ti-
 nelsum excitat. Hæc ne fiant, medicamenta illi miscem^o
 quæ cum cito ac clementer ipsum uelut furiosum decur-
 bent, & corpore expellant, tum uirtutem eius ferrantem
 & acrem obdunt. Prioris generis sunt lubricantia, ut
 mucaggo psyllii, caro prunorum, adstringentia, ac masti-
 che, cydonia post ipsum sumpta, præsertim ubi iam pur-
 gare cœpit ipsum, cum celeriter descendere ac egredi cō-
 pellunt. Aqua quoque calida pota aliquandiu post ipsum
 sumptum, furiosam eius uehementiam frangit. Idem psyl-
 lii mucaggo cum aqua calente, extracta cum oleo rosato,
 sumpta horis quatuor, uel quinque post scammonium, ef-
 ficacissime præstat Rufo autore, addico horis post duabus
 myrobalanorum infuso, hæc enim ipsum cito decurant.
 Secundi generis sunt humida, pingua, & lenta, ut tra-
 gacanthum, bdellium, oleum rosatum, & amygdalinum,
 & similia. Postremo substantiæ suæ totius proprietate, læ-
 dit cor, uentriculum, hepar, facultatum quarundam nos
 gubernantium ceu fontes quosdam.

Quibus noxiis per quædā proprietate & facultate con-
 traria resistimus. Quæ incommoda cum sint maxima,
 iis accurate resistimus, miscendo quæ medicamēti actionē
 efficiūt tutiorem, & partes dictas facultatesq; in his sitas
 roborāt, qualia sunt medicamenta cardiacha, stomachica
 hepatica, tā calida, q̄ frigid. In hac quoq; rē p̄modat nō pa-
 rum eius per artem p̄paratio, quæ Rufo sic perficitur. Scā-
 monium oleo violato aut rosato, aut amygdalarum dul-
 cium toto p̄pe die inuoluit, identidem reuoluēdo, postea
 tritū inuoluit infuso myrobalanorum citrearum ex succo

cydoniorum factis: donecque siccetur in scutellam reuoluit: tunc in malo cydonio coqui, formatque trochiscos quarta parte drachmæ vnus graues, quorum singuli citra molestiam purgāt. Vel seminis apii, fœniculi, dauci, ana drach. duæ succo cydoniorum igni lento incoquantur & colant. Hocque succo scammonium, vt dictum prius est, inuoluit, & siccatur. Post in malo cydonio cum myrobalanorum citrearum prope dimidio coquitur eidem Rufo, non solum minuenti, sed etiam augenti, vel mutanti vires scammonii pro scopis variis, si affectus postulat, & res patitur. Gaie
 nus autem mannæ sextuplo, & succi rosarum triplo, scammonium in malo cydonio probe coctum miscuit: quo parandi modo multa eius nocumenta sustulit, interdum muc
 caginem psylli, aliquando cardiaca, aliquando alia, pro variis scopis. Hamech vero ex scammonii parte vna, foliorum violarum partibus duabus, glycyrrizæ parte dimidia oleo rosato inuolutis, format trochiscos drach. vnus. pondere, quibus vnum exhibet. Humain quoque scammonium in oleo amygdalino cum pauca mastiche dissolutum in sole biduo agitatur, oleum paulatim & sæpe affundendo: deinde in aqua rosarum, in qua bdellium fuit dissolutum, biduo similiter agitatur, & siccatur: post in malo cydonio coquit, & cū
 tertia parte myrobalanorum citrinarum, format trochiscos. Dantur hi drach. dimidia: Paulus autem zingiber, piper longum, cum scammonio miscens, coquendo in pomo acido, vel austero, innocentius efficit. Nos autem frustra scammonii amygdalis purgatis, & tritis inuoluta: foliis quoque quibusdam regimus, & sub cinere calido coquimus: amygdalis deinde abiectis, scammonium in aqua cydoniorum acidorum (cui spica, anisum, & alia quædam aromata, cum semina odorata fuerint incocta) dissoluimus: post siccamus, & cum mastiche, & bdellio coquimus in cydonio, vel pomo austero, maza circumdato. Deinde trochiscos cum æquali portione rhois, & quarta parte spodii formamus, vt priores longe optimos pondere scriptuli vnus. Dantur singuli, & purgans innoxie. Idē

Cū cydonijs miscet Gale. li. i. alimē. vbi autē cū melle acrio, scumā na misceat, nō legi.

LIB. II. IOAN. MESVAE

scammonium postq̄ oleo rosato, aut amygdalino. est inuo-
 3 scutum, cum octupla miua, & pauca spica in pomo etiā co-
 quimus. Aloe item scammomi violentiam frangit, & my-
 robalani præter cætera. Costum etiam in succo portulacæ
 vel mucaginis seminis eius, noxas multas exuit. Coquat
Alij accu- ratius terē, dū prædū. autem clementi calore: nam calor repentinus malignitatē
 eius anget, & parum diu terator, quia trituram longiorem
 non sustinet. Datur per se à granis. v. ad. xii.

Ultra duodecim grana & etiam scriptulum, sine noxa
 quidam dederunt, obolis duobus aluum soluit Diosco. inter
 dum tribus, etiam duobus ellebori obolis. & drach. i. aloes
 cum largius purgandum, aut ipsius per se drach. i.

Deturbith. Cap. 2.

Turbith radix est herbæ lactariæ, folia ferulæ, sed mi-
 nora habentis. Est autem turbith quoddam horten-
 se, alterum sylvestre: & in his magnum & paruum,
 & album, flauum, nigrum. In locis siccioribus, quia lacte ē
 crassiore, gummosius euadit, & melius. Laudatur enim gū-
 mosum, album, vacuum, arundinosum, cortice c.nericio
 & plano, recens mediocriter, fractu facile. Non gumino-
 sum autem imbecillum est, ac ventrem conturbat. Malū
 quoq; est flauum & nigrum, crassum & gracile, cortice cri-
 spo, & dū frangitur intus ceu neruoso: quod est sylvestre.
 Recens etiam minus viscera conturbat, ac euertit: vetus
 imbecillum est. Corticibus extremis liquato gummi illitis
 ipsum quidam mentiuntur: quod si frangatur, intus gum-
 mosum handquaq; erit. Calidum est ordine tertio, purgat
 trahendo mediocriter, flatu excitat, ventriculū ad nau-
 scam euertentes: siccit quoq; excrementis etiam tenuib;
 vacuatis. Correctum enim turbith pituitam crassam, & lē-
 tam, & putrem à ventriculo, thorace, nervis, etiam à re-
 moris, præcipue iuncturis educit. Ob id ad dolores art hri-
 ticos vsus eius est: à p̄sora, lepra, baras, & aliis vitiis pitui-

Hæc Sera- pio et suo- Turbith tribuit.

rosis, cum cutis, cum aliarum partium : & pituitosis febribus, aut praeseruat, aut vindicat. Hoc autem sumpto, vitabis austum, & vsum piscium. Purgat tarde & imbecilliter & stomachū ad nauseam subuertit, & vso crebro corpus extenuat. Ob id cortex eius ad album vsq; abradendus ē. Acris autem, vt zingibere, sic eius actio intēditur, vt proprietate quadam mirabili per id cumulatum, etiam a iunctoris & his remotissimis & profundissimis pituitam crassam & lentam extrahat, cum per se solam tenuem pituitā educat, idq; tarde.

Ne vero stomachum exagitet, ac euertat, medicamēta sto machica miscentur, & odorata agitationem eius placatura, vt massiche, zingiber, piper longū, gallia, & aromatica alia. Ne deniq; corpus emaciet, oleum amygdalinū, vel amygdala, vel saccharum ei miscēda sunt, vel cū Ruso pistata. Iudæus aut turbith partem vnā, zingiberis partē dimidiā, amygdalarum duplum, cum cōdito vel siccatō succo cydoniorū miscet, tanq; purgatoriū salubre. Haniech vero turbith partem vnā, foliorū violarū partes. ii. zingiberis partem dimidiā miscet in trochiscos citra molestiā purgantes. Ioannitius aut, dactylorum aceto dies duos infusorū, partes centum, penidiorū partes quinquaginta, amygdalarum purgatarū, partes. xxx. turbith partes. xxxv. scā mōii partes. xii. zingiberis pipis lōgi, foliorū rutæ siccorū, ana partes. iiii. miscet cum melle despumato, & medicamētum sit mirabile. Sed filius Zezar, turbith partes. x. zingiberis partes. v. sacchari partes. xx. interdum massiches drach. iiii. alias alia miscuit pro variis indicationibus, ad morbos hoc remedio egentes. Idem quoq; turbith a raso cortice purgatum succo cucumeris agrestis, horas. xxiii. macerat & siccāt. Fitq; sic valentissimam ad articulares affectus. Si quam in corpore noxam reliquit, pota mulsā calēte, aut quæ saccharo rubro est dulcorata, aqua calida eam profigabis. Coctionem & trituram mediocrem iustinet. Datur puluere a drach. i. ad drach. ii. Decocto aut a drachmis. ii. ad drachmas. iiii.

LIB. II. IOAN. MESVÆ

Turbith Serapionis est Dioscor. tripolium folio isatidis. Pityusa autem Dioscor. turpes dicta folio pini, uulgare uero turbith est radix tithymali myrtitæ a myrtaceo folio, Mesuæ autem turbith folio ferulæ quid sit, hodie parum est comperitum.

De agarico. Cap. 3.

Agaricus medicamentum efficax oritur in truncis arborum magnarum, vetustate iam putrescentiū & erosarum, tanquam earum vel apostema, vel fungus. Est autem his duplex mas, * & fœmina. Mas est malus præsertim qui longus, niger, durus, densus, grauis, & in fragmentis ceu villos nervorum ostendit. Fœminâ si rotundior, alba, porosa, & rara valde, & frangi facilis, lenis, dulcis, primo gustatu, mox amara & styptica, est melior, præcipue summa corporis sui parte. Nam stipes q̃ ligni putrefacti aliquid præferat, malus est, vt erosus agaricus. Calidus est ordine primo, siccus secundo, constatque substantia duplici, aerea superficiali, dulci primo gustatu precepta: & terrea styptica, sed tenui obvincentem in hac igneam substantiam, amaritudinis effectricem, quibus incidit tenuat, terget, obstructa omnia liberat, flatu dissipat purgat. * Pituitam autem crassam, lentam, putrem, & bilem flauam, & atrâ purgat Galeno, a cerebro, nervis, musculis, sensoriis, spina dorsi: thorace, pulmone, ventriculo, hepate, liene, renibus, vtero iuncturis. Ob hæc medicamentum familiæ Democrito est dictum, q̃ ad omnes omnium partium internarum affectiones, præcipue cephalalgiam veterem, epilepsiam, vertiginem, maniam melancholicâ, & alios cerebri ac nervorum affectus etiam cum tumore coniunctos: ad asthma item, & spirandi difficultatem, & thoracis, aut pulmonis vlcera: ad affectus ventriculi, & vasorum aliorum: ad icterum, hydropè, lienis duritiè, & dolorem, & tumorem, tum ipsius, tum hepatis, & renum & reliquos morbos obstructioni succedentes. Vrinam quo-

que mouet, ac menles vterumque expurgat. * Cutis colorem floridum reddit, lumbricos necat, ischiadi, & cæterorum articulorum doloribus confert, & febribus diuturnis ex materia varia natis, easque ad typum aliquem reducit, præsertim potius cum idoneis illi materię alijs medicamentis. Viscera reddit imbecilla, ob id tergentibus miscet, ne in ea virtus eius altius penetret. Tarde quoque & imbecilliter vacnat. Diosco. nisi cum tertia parte salis gemmæ, & manna in trochiscos cogatur. Per se tamen eidem saluber dicitur ob substantiam & dulcem & stypticam, legitima portione mistam. Humain vero mulla ei vires, & celeritatem addit. Haly autem ex agarici parte vna, lugsistici, vel dauci parte sexta, salis gemmæ parte quarta cum polypodii recentis muccagine trochiscos virtutis mire facit, quando est eo opus. Iude² oxymelite scillitico vires eius auget, & acris alijs. Galenus puluerem eius vino (cui infusum est zingiber) macerant, & cogit in trochiscos efficaces multum. Additur eadem ratione & spica & serum lactis, præcipue caprini. Cõtionem & trituram mediocrem sustinet. Datur pul. à drach vna ad drach. duas: decocto à drachm. duabus ad drach. v. seruatur annos quatuor

Paul. dat
3.ij. cum
mulla,
Diosc. va
riū pōdus
paffectiū
varietate.

- * Mas rotundus, & undique sibi coalitus Dioscor. 87
Foemina mare melior, cursu uenarum recto constat eidem.
Dulcis uterq; eidem. Subacris & modice stypticus Galen.
albiss. fractu facile minimum lignosus aut pforatus Paul.
* Crassos humores incidit obstructions uiscerum purgat.
Gal. Vbi autem cætera hæc scribat, nondum legi.
* Præfocationi uteri confert. In coxendicis, & aliorum articulorum doloribus cum oxymelite datur, & ad omnes inter nos affectus stomacho dissoluto, per se si edatur.
Pibificis cū defruto torminib. cruditati, acido ructui Diosc.
Tarde agit agaricus uentriculo parum molestus. Paulus nō Dioscor. noster. Hos trochiscos apud Gal. nondum legi.

LIBRI II. IOAN. MESVÆ.

Agaricus aut radix est cum Galeno, aut uelut fungus quidam candidus, odoratus, nocte lucens, truncis ilicum & aliarum arborum glandiferarum truncis innatus.

De colocynthidæ. Cap. 4.

Colocynthis est cucurbitæ sylvestris fructus, & planta, fel terræ etiā quibusdam dicta, & Arabibus plātarum mors, q̄ herbas alias sibi vicinas veneni mō interficit: vt vicina illi terra adusta videatur. Foliis, sarmētis super terram serpentibus, fructu licet minoribus, cucurbitam imitatur. In ea mas est foris lanuginosus, nigricans, subasper, durus, grauis, & fœmina præstātor; præsertim si est magna, exacte matura, alba, lenis, rara, leuis: vti eius interior medulla albissima, rara, lenis, & leuis, quoq̄ lenior eo melior, sitq̄ ex agro laxo, arenoso, libero, Autumno lecta, cum languescente virore coeperit in luteum colorem mutari. Immatura, & his notis destituta mala, flatus torminosos & molestissimos excitat immodice purgat, vt etiam sanguinem educat, & sæpe mortem afferat. Pessima est et

Id verū canonibus demonstrauit alij id pui faciūt Pituitā bilē, & strigmētā Dio scor. purgat. ac venenosa, quam produxit vnica tota vna plāta. Quæ planta si loco illo est vnica, multo perniciosiorem fructum parit: præsertim si locus ille est vliginosus, vel puluerulentus, vel thermis propinquus, vel serpentibus abundet. Calida est ac sicca ordine tertio, ignea substantia & terrea p̄visionem tenuata { exiniē amara } constar. Pituitam & alios humores crassos & glutinosos, magis ex profundis partibus & distantibus, vt cerebro, neruis, musculis, iñcturis, pulmone, thorace, q̄ ex venis attractos, vt censet Dioscorides, purgat: ac etiam bilem flauā, vt voluit Humain. Quapropter dictarum partium morbis mire subuenit, cephalalgia, antique, dolori crani totius, hemicrania contumaci, epilepsia, apoplexia, vertigini, aquosa fluxio i oculum, podagra frigida, ischiadi maxime, ac reliquis nervorum iunctionarumq̄ affectibus: asthmaticem, ac tussi antiquæ, dyspnoeæ ex thoracis repleti angustia. Ac præterea

somme omnium prodest colico dolori, tam a pituita, quā
 flatibus, & hydropi. Omnia autem hæc siue sumpta, siue
 clystere, aut balano intestinis immissa præstat: vtero autē
 imposita, foetum necat. Eadem cum aceto forti affricta, al
 phos, lepram { pforam } e ephantiam sanat. Oleum de
 niq; super cineres calidos incoctum cortici eius inanito, ca
 pillos illitu nigrat, eosq; ne cadāt firmat, canitiem tardat.
 Idem auri isillatum eius dolorem ac tinnitum sanat. Ace
 tum autem similiter incoctum collusione dolorem dentiū
 sanat: incidit enim, tenuat, terget, digerit. Ne autem cordi
 ventriculo, hepati, & cæteris visceribus noceat turbando,
 subuertendo, violenter trahendo, miscenda ei sunt dictas
 partes roborantia, vt mastiche, gallia, & similia, vti miscē
 tur glutinosa, lubricando citius decurbantia acrimoniam
 mordacem obtundentia: vt gummi, tragacantha, bdelliū,
 mastiche, & similia, ne amplius vias ulceret { per quas fer
 eur } & ora venarum adeo vehementer aperiat, vt inde
 sanguis manet. * Filius Serapionis colocynthidem mulsā
 cui incocta fuerat ruta macerabat, siccabat, læuissime te
 rebat, ex mulsā prædicta dabat. Græcus quidam colocyn
 thidem rosato oleo fricabat, & cum æquali portione ladāi
 in catapotia formabat, vtilia prædictis affectibus. Ego autē
 eā minutissime forpicibilis incido, glutino, & muccagine
 tragacanthi, aut bdelli pertino, sicco, tenuissime tero: cum
 ladano, vel mulsā, vel mastiche oleo rosato dissoluta, ī pa
 stillos cogo citra molestiam purgatorios. Quod si noxam
 corpori impresserit, mulsā, vel vuarum passarum decoctū
 cum oleo amygdalino, vel oleo nuxum, eam abolet. *

Longam decoctionem sustinet, estq; vt mihi cum Sera
 pionis filio vi 3 filii Zezar suam, pulveranda tenuissime,
 vt eius facultas malefica permista illi exquirere alia plenius
 obtundatur, vtq; viscera celerius permeet, neq; ī ipsis ob
 partium minus trita: crassitiem cesser: qua fortasse sit, in
 visceribus pigra retineatur, eaque vlceret, præsertim cum
 sensu perceptibiles fuerint eius particula: Datur a filiis
 sex ad decem, frigus, & æstus vitantibus.

*Pulpa colocynthidis uacuat præcipue bilem & muccos, non a sanguine, ut elleborus & scammonium sed a nervis et nervosis partibus, Paul. non Diosc. Danda quibus caput est læsum, & meninges, aut pericranios, uertiginosis, hemiparesibus, epilepticis, apoplecticis cynico spasmo, asthmaticis, orthopnoëicis. Paulus. Cum oleo spinæ affricatum lumborum & coxarum dolores sanat, & alia multa potest, Dioscor. Plin. Gal. Paulo. * Eius drach. unam in mulse cyathis duobus cum ruta coquit Paulus non Serapio.*

** Serapio parum, Paul. & Auic. multum teri uolunt, quia aspera eius partes interioribus hærentes ulcerant. Paul. ad drach. unam, seu octodecim ceratia, id est siliqua propinat. Truncis arborum præcipue roborum & lapidibus muscosis. Dioscor. * Digni minimi crassitudine Dioscor. Plin. Cum mulsæ potest quod colocynthidis Paul. Bilem trahit, & pituitam Dioscor. sine graduum mentione etiam Galeno, dicta item qualitates mitius calfacere ostendunt gra. 2. Auic. temperatum Auer. Clementer purgat sine morfu, stecat securi: epithymo Auer. Mandunt per se multi sine stomachi subuersione, stomachum tamen ab eo offendi et Plin. scribit.*

De polypodio. Cap. 5.

Polypodium radix est plantæ, lapidibus & arboribus incrementis quam *δρυόγοντερον*, id est arborum filicem Græci vocant. Quod lapidibus innascitur, humiditate excrementosa, cruda, flatulenta, ventericulum ad nauseam euertere, abundat, Præstantius quod arboribus, præsertim glandiferis, innascitur: præsertim si * magnum est, recens, solidum, nodosum, foris ex nigro rubescens, colore intus herbaceo, ut pistacium, sapore dulci, austero, tandem subamaro, nonnihil aromatico. Dioscoridi calidum est

DE MEDIC. SIMP. PURG. 57

tertio gradu, siccum secundo, humores crassos, lentos terget, digerit, siccatur, bilem atram, & pituitam vel crassam uel lentam purgat etiam a iuncturis. Affectibus ob hæc melancholicis prodest, ut quartanis, præsertim cum mulsa, epithymo, sale Indo, colico etiam dolori, & splenis duritie quouis modo usurpatum. Contra rimas, quæ inter digitos fiunt, trita illinitur. Corpora enim extenuat & siccatur. Ne vero uentriculum ad nauseam euerteret, utque citius uacuet, datur ex mulsa, uel aqua hordei, uel uuarum passarum, uel ex iusculo gallorum & gallinarum, ut suavit Hammech, coctum, uero sero lactis. Bibitur utilissimum mistis feminibus odoris, uel aliis aromaticis, ut daucus, aniso, feniculo, zingibere, uel simili, animam & facultatem uentriculi naturalem corroborante. Longam satis coctionem sustinet. Datur a drac. duabus, ad aur. quatuor.

Dioscor. etiam cum beta uel malua coquit, uel aridum musæ inspergit. Vncia una nostratis uacuat parum et sine molestia.

De Scilla. Cap. 6.

SCilla, autore Galen. *bifariam utilis, tum quod humores expelli apparat, tum quod apparatus uacuat. Melior est, quæ alteri connexa eruitur (sola enim & singularis, ut etiam prope thermas orta, est venenosa sapore dulci, acri, amaro, laminis splendentibus, ex agro libero, calida ordine tertio, sicca prope tertium. Substantiam 91
habet superficiariam, igneam, acrem admodum, ac terream adustione amaram, aeriam denique mediocrem, eamque dulcem. Humores crassos ac lentos, bilem atram incidendo, tenuando, tergendo, ut promptius expellantur apparat, & maxime oxymeli ex ea scillites, & eosdem ipsa purgat. Quapropter capitis affectibus (cephalalgia, cephalæa, epilepsia, uertigini, scotomati) neruorum, & iuncturarum, pulmonis & thoracis, præsertim electarij

LIBRI II. IOAN. MESVAE

ex succo ipsius & melle sumptum lambendo, confert. Idem uocem claram reddit, & oxymel scillites, & acetum scillites. Eadem splenis obstructionem & tumorem sanant putredinē in corpore prohibens, ob id sanitatem tuentur, iuuenile corpus diu seruant, sed emaciant. Gingiuas quoq; laxas sanat: dentes consumptos ore colluto acetum scillites firmat, oris foetorem tollit, & halitum reddit odoriferum, dolorem uētriculi sedat, coctionem iuuat, corporis colorem commendat, corpus molle & laxum confirmat, quouis modo usurpatum, scilla enim, tenuat, incidit, terget foras trahit, resoluit materiam crassam lentore partibus adhærentem, a putredine uindicat ulcerat, urit. Assata scilla facilius soluit, immissa autem aceto humores crassos, lentos, altius merfos, expelli proptos reddit, laminæ autem ipsius maza separatim inuolutæ sub cinere calido quantum sufficit, coquantur, exlountur, in usum ueniunt, pel ipsæ lamine uase luteo nitrato, sursum stricto, operculato, pergameno includuntur. Dies quadraginta per æstiuos dies insolantur, uase identidem uerso, ut ex æquo undique caleat, extracta usurpetur, uel cum equali farina orobi, fiāt trochisci, quādo opus est, utendi. * Ex his sic assatis etiam fit acetum scillites, uel cum Paulo mox ubi a scilla exemptæ sunt laminæ aceto mersæ insolenter in uase simili a Veris initio ad Acistatis finem, post usurpetur. Datur autem portio a drac. quinque ad drachmas duodecim, oxymeli autem scillites ab aur. sex ad unc. tres, trochisci autem a drachmis duabus, ad drachmas quatuor. Mediocreem ferre coctionem potest scilla.

* - Id in Galen. nondum legi. Id in canonibus demonstrauit. Candidissimam Plin. utilisissimam addit albam Gal. in Therapen. Calida secundo gradu Gale. Tusci antiquæ, & asthmatis, tribus obolis sumpta eclegmate, prodest. Dioasco. urinam ciet, isterum, hydropem eodem

pondere iuuat. Idem. Vredinem qualis ab urtica fit, in partibus mollibus excitat, quam oleum sanat. Galen. libr. 2. simpli. capi. 5. non autem causticum uult. Multi usus fit per assationem Diosco. per eamque uel elixationem eius uehementia reprimatur Galeno.

* De his trochiscis, & farine mensura in trochiscis fallinis dicitur. Acetum scillites Vni scillæ parti octo salis partibus additis cochlear. i. uel duo dat Diosc. ad aluum leniendam. De hoc in nostris simplic. Serapionem & Auicenn. sequitur. Alexander. Trallianus. Paulo malus est stomacho, decocto radix purgat peculiariter arthriticos in ipsis fluxionibus. Castigatio. Aluans. Ireos flores albos, pallidos, luteos, purpureos, cœruleos Dioscori. scribit, radices non florum colore distinguit.

De Hermodactylis.

Cap. 7.

Hermodactylus est radix herbæ cuiusdam montanæ, & ea uel digitum longa, uel rotunda, ac eadem præstantior, si multum est alba, intus & foris magna mediocriter dura, altera scillæ aut raphano proxima, si creuit, si uere lecta est, & menses deinde sex siccata est. Rubra autem & nigra mala est, & quæ in loco pingui & humido provenit, quod inde humor eius inflans, & excrementosus ei largior insit. Rara uero laxa, leuis, est imbecillior. Calidus est ac siccus ordiais secund. initio, cum humiditate tamen excrementosa, flatulenta, napseabunda, qua uentriculo nocet, præsertim quando in eum ex partibus aliis excrementa confluent. Pituitam crassam præsertim a iunioris trahit, ob id podagræ & aliis arthritidis differentiis

LIB. II. IOAN. MESVÆ

confert, non sumptus modo, sed etiam cataplasmate ad motus, præsertim cum vitellis ouorum, & farina hordei uel mica panis. Impinguar, sperma auget, ulceribus confert, quia terget sordem eorum, & carnem in his putrè consumit. Cuminum, zingiber, piper longum, libysticum mentastrum, mastiche, mista: hermodactylum prohibet, ne suo humore excrementoso, & flatulento lædat uentriculum, neue status crassos & nause abundos in eo excitet aut multa in ipso excrementa colligat. Si uero hermodactylus cum pauco zingibere, & succo raphani, uel cum scilla assata, aut scillæ succo, & zingibere, & pauca spica, in trochiscos fingatur, purgat celerius & plenius, (per se enim trade & imbecilliter uacuat) Myrobalani quoque roborando stomachum hermodactylos cito deturbant, & humorem in uentriculum affluxum prohibent. Datur ab aureo uno ad aureos duos, annos tres seruator.

Mesues agit de hermodactylo, radice etiam Paulo diuersa, ab utroque ephemero, quorum Colchicum uenenosum, radice rotunda quamuis sit, tamen id non est Mesuæ hermodactylus optatior, ut nec Pauli. Ephemerum uero absolute dictum, aliter iris agrestis, folijs & caule lilij, aut sat irii, radice una digitali crassitudine longa, licet a Dioscori. Plin. Galen. inter medicinas recensetur, tamen id Mesues & Paulus hermodactyli nomine non accipiunt.

De Iride. Cap. 8.

IRIS radix est herbæ, quam *κιννάμωμ*, id est: liliæ in uocat auctor Græcus, cuius flos uel cœruleus, ac uersicolor, ut iris arcus cœlestis, unde illi nomen, uel albus.*
 93 Alterius radix optima est, si magna, dura densa, crebrogenuiculata, ex albo rubescens, odore seu uiola aromatico, sapore acri, & mordente. Veris initio collecta, Secun-

dam bonitatis rationem flos obtiner, cœruleus præsertim, albus enim ad omnia est imbecillior radix est calida sicca ordine tertio, acris, terget, coquit, resoluit, lenit aperit obstructa, sedat dolores, pituitam crassam & mistam illi bilem purgat, ac præter hæc aquas serosas, idq; clementer. Materiam crassam, lentam hærentem in thorace, ac pulmone coquit, tenuat, ac prompte educit, visceraque omnia expurgat. Hepatis quoque ac lienis, & vicinarum partiū tollit obstructiones, affectus, ab ea excitatos, hydropem, dolorem, tumorem, duritiem: & similes sanat, aut lenit. Omnes quoque tumores etiam duros, & strumas digerit, præsertim nervorum, & iuncturarum, maxime cum betæ uel brassicæ succo, uel uino, & melle, & oleo chamæmelino. Cephalalgiam ueterem sanat, præsertim cataplasmate imposita, & succo eius in nares attracto. Hic enim sternutamentum mouet, & per nares detrahit uim maximam excrementorum in partes alias, per meatus occultos, alioqui defluxurorum. Succus autem ex ea ut absinthio extrahitur. Cum sapa autem tussim ueterem ab humore crasso, lento, factam, multum iuuat, & ab eodem spirandi difficultatem. Vterum præterea expurgat. Pesslo quoque supposita uel emplastro admota, uteri dolores sedat, menses euocat, abortum facit. Vlcera antiqua, sordida, putrida, purgat, terget, carne probe limplet, quale etiam ossa nuda uestit. Ischiadi salubriter aut clystere iniicitur, aut emplastro imponitur.

* Optima Diosco. est Illyrica densa, submutila, frangi cōtumax, subrufa. ualde odorata sternutamenta mouens dum frangitur gustu amara. Radices colligendas incipiente foliorum defluuiū docet Dioscorides. Tenuat, terget, coquit Paulo. Cum aceto pota, spleni, cum aceto et rosaceo admota, doloris capitis confert Diosco.

* Cū alo
leboro alo
bo & duo
pio mellis
Dios.

* Os si colluitur aceto cui incocta fuerit, densum do

LIB. VI. IOAN. MESVAE

lorem sanat, & rheumatismum sistit. supposita item hæ-
 morrhoidas aperit. Innitam seminis uacuationē sampta
 cohibet. Succus eius cum farina fabar & ciner illitus, fa-
 ciem expurgat, eiusque maculas deterget. Oleum de-
 nique irinum nervos & iuncturas, firmat, spasmus ex-
 repletionē, cephalalgiam, dolorem hepatis, splenis, re-
 num, uteri iuncturarum, thoracis & podagræ, pleuriti-
 dem, peripneumoniam oblitum iuvat, catarrhum co-
 quit, somnum conciliat temporibus inūctum, aurium
 dolorem instillatum auri, narium graueolentiam ipsis
 iniectum corrigit. Fit autem ex floribus iridis, & radicū
 dimidio, ut rosatum oleum, & violatum. * Ne uentricu-
 lum lædat, sumatur ex mulla & pauca spica, uel cum se-
 ro lactis, melle mastiche, ad affectus autem thoracis, &
 pulmonis, cum sapa, ut dixi, propinatur. Teri, & coqui
 mediocriter potest. Datur a drach. duabus, ad drac. sex.
 annos duos seruat.

* Dioscori. dat drac. 7. cum mulla, Paulus obolos octo
 dicit agarici mō purgare, mō nō sit antiq̃ nec p̃forata.

De cucumere agresti. Cap. 9.

Cucumber agrestis foliis sativi cucumeris, sed aspe-
 rioribus, fructu eiusdem, sed paruo, asperissimo,
 amarissimo, cuius perfecti, ac præcipue ex eo suc-
 cilauis est præcipua, secunda radice. Idem fructus iam
 absolutus si maturitate palleat, uiridisq; esse desierit,
 & amaritudine sit eximia, siccumque remittat album,
 & suppinguem, est calidior. Imperfectus autem tam est
 noxius, ut sanguinem educat. Succus autem exente Ae-
 state excipitur, radix sine ueris colligitur. Eadem in me-
 dicamenta multum efficacia, & celebria recipitur. Ca-
 lidus est ac siccus ordine tertio, substantia ignea, & ter-
 rea uita constat.

*Cucumber asininus. Elaterius succus ex huius fructu quo
 trahatur, Dios. docet amarus extremē Gal. Tepestius ē*

*hic fructus qñ tactu solo succū ei aculatur Dios. autūmo Plī.
Tempore quo folia decidunt, Manardus. ex Diosco. Ca-
lidus secundo gradu Gale. Quibus iunctum elaterium
nunc uoratum, nunc deiectionem faciat, docet Diosc. Pau-
dicit uacuare ut scammoni tribus obolis tritū cū lactis coty-
li, bilē, & pituitā trahit, & egrē spirātibus pdest Dios.**

Purgat potēter pituita vomitu & deiectione, & iterdū <sup>* Hoc
fusi⁹ Dia-
sco.</sup> bilē, si uacuari parata est, seorsum quoq; extremētum, & euulsu cōtumax: atq; adeo a iūcturis mirifice trahit p̄serti succo & radice, ob id earum dolores sanat, ischiadē ēt iū-
uat aperte cataplasmate impositus, vel clystere iniectus.

Vim nāq; purgatricem scammonio p̄ximam ei tribuit Ioannitius. Si n. uacuet, immodice ēt sanguinem trahit.

Radices itē eius cū absinthio i aqua, & oleo p̄coctā, hemi-
craniā molestā, & curatu difficilē sanāt, si ipso decocto tē-
pora foveātur: & iisdē radices eadē, & herbæ tritæ cata-
plasmate applicētur Succus quoq; ipsius naribus iniectus
cū pauco lacte idē efficit. Extremēta. n. cerebri euocat, &
nāsi foetorē ab horū putredine ortū p̄sanat, cephalalgiam
quoq; ueterē & epilepsiā. Idē cataplasma, p̄serti si fierē ca-
prinū addat, tumores magnos & duros, & strumas resol-
uit. * Succus quoq; & decoctū tū fruct⁹, tū radicis hydro-
pē iuuat potu (valēter. n. aquas ferofas vacuat) & iſtē, &
obstructionē hepatis & lienis. Puluis radicis cū melle cic-
atricē foedā tenuat, ecchymomata prusionibus succedētia
dissipat. Succus radicis cū farina fabarū, sordē faciei & fo-
ditatē cutis illū terget. Rad x ex aceto forti alphis a ffric-
ta, eos delet, & lentigines. Resoluit. n. renuat, terget, sic-
cat, soluit moleste, & tarde, aperit obstendā, & ora uena-
rum. Ne ora uenarū aperiet & viceret hic succus, &
cum torminibus, & anxia molestiā vacuet, datur cum bdel ⁹⁵
lio uel ragacantho, uel lacte dulci recēter mulso, aut mul-
sa & sale: promptius autem purgat cum pauco sale gem-
mā, & aromatibus. Succus autem ex fructibus per ma-

LIBRI IL IOAN. MESVÆ

turitatem pallentibus clementer sine compræssione multa extractus siccat, ut scammonium, & aloë. Nonnulli inter siccandum ei immergunt aroma ta nodulo ligata: quem extrahunt, dum siccando cogiincipit, alii alia immittunt, pro scopis uariis. * Triennio seruatur, post sex menses utendus. Noxam autem ab eo corpori impressam delēt: aqua hordei, mulsæ: uinum, oleum, Datur succus a granis decem ad drachmas unius partem tertiam, puluis radicis a granis. xv. ad drachmæ semissem. Decoctum ab unciiis duabus, ad uncias quatuor.

* A bimatu ad decennium purgationi est aptum Diosco. A trimatu incipere & nullum ex medicamentis longiore æuo durare. & quo uetustius eo melius, scribit Plin. & ducentis annis seruatum, testatur Theoph.

Dioscoridi integra mensura est obolus, minima semio bolus, infantibus dichalcos, id est, æra duo seu grana quatuor, maiore copia est periculosum, Pau. dat obolos tres.

De centaurio. Cap. 10.

Centaorium est maius & minus, notis plurimis distinguuntur, ad omnia minus est præstantius, idque suis floribus pallidis, & citreis, ac semine, Coligitur A estatis, initio. Calfacit: siccat, ordine * secundo, uel cum Rufo tertii initio, constans terrea suba ob vstionem ualde amaro, & alia terrea non adusta, aquosæ mista, qua modice adstringit, & aerea parum dulci & ignea subacri sine morsu. Ob hæc: ulcera & vulnera efficacissime curat, & glutinat. Terget enim, siccat: excrementa consumit, aluum soluit aliquñ tam uolēter, ut aperiat ora uenarum, quibus sanguis emanet. Qua de re dubita ult. Hermes, præsertim cum uulnera cōglutinet & sanat,

& Alkindi sententia, sanguinis spuro conferat, ipsum sistendo & apertam vasis partem glutinando, Sed ambiguitatē hanc soluit substantiarum in eo præcipuarum cōtrarietas, amaræ scilicet, & hæc largioris stypticæ, quæ prima cogen- do agit, & à dominante substantia hæc facultas sit ad agen- dum promptior. Post longam autem eius actionem calor mordax ex acri substantia excitatus, corpus agitat, & no- xas prædictas affert, non semper tamen, sed quando im- modice purgat.

Centaurium maius est vulgare rha Ponticum. Vtrique sunt sue dotes. Flos nostrati ex punico purpurascit sed quod maius uocant flauescit. Exprimitur cum semine, prægnās est Diosc. Auic. tertio, Galen. ordinem non signauit.*

* Purgat autem centaurium præsertim minus, pituitā crudam, bilem flauam, & materias alias etiam a nervis & iuncturis & hæc tarde. Ob id harum partium affectibus cō fert, ut etiam ischiadi, clystere iniectum, vel cataplasmate impositum. Musculus item attritis, sed cum panis mica, sa- le pauco, & melle, vel oleo. Obstructionem hepatis & lie- nis sanat, colico dolori & ventris prodest: lumbricos ne- tat, & vacuat, menses mouet, vteri dolorē sanat, foetum educit.

* Hic modus loquendi innuit, hætenus de utroque lo- cutum & utrunq; pituitam et bilem uacuare, sed minus ma- gis cui saluus hæc a Diosc. Galen. Pau. tribuitur, non etiam magno, & sanguinem uacuare, si clystere, in ischiade iniici- tur, Galen. minori tribuit, ad rupta, & conuulsa, datur ma- ius Dioscor. & Galen. Succus minoris ad hæc optimus Ga- len. sumptus & ad motus, ut etiam duratum splenem sanat. Cum contu.

L I B. II. I O A N. M E S V A E

Styptica vero substantia sputum sanguinis sistit, vulne-
ra glutinat, vlcera etiam dyssepulotica glutinat, præsertim
pulvere per se vel in vnguentum coacto, ac etiam potu de
coctu ipsius fistulas, & vlcera cacoethe sanat.

Ambitiose autem quidam ab eo carnibus diuisis icocto
eas glutinari aiunt. Cum malsa, vel oxymelite, & sale pau-
co, vel decocto ameos mellito, & salem gemmæ habenti
promptius purgat, & clementius, Mastiche autem addita,
venas ab eo aperiri prohibet. Coctionem & trituram
perfectam sustinet.

Datur a tertia parte vnc. vnus vsq; ad fescunciam. De-
cocto autem ab vncia. i. ad vncias. iii.

Radicem inutilem, ramos, magisq; folia & flores uale-
re scribunt Dioscor. Galen. Si centaurium paruum Gale.
amariss. ac subadstringens est, magnum autem acre, adstrin-
gens, subdulce, quasdam utriusq; centaurii qualitates, & ui-
res Mesuem confudisse, nihil miri est, cum etiam maius sub-
amarum, & minus subdulce sit, dum recens est, cum etiam
Galenio quibusdam conueniat. Succus enim minoris supposi-
tus, menses foetumq; educit, maioris autem radix, menses
prouocat, mortuos foetus extrahit, uiuos corrumpit, & dei-
cit Galeno. Eadē pota, torminibus medetur, & sputū crue-
tum sanat cum uino, si febris abest, cum aqua, si adest Diosc.
Maioris etiam adstringens qualitas ex hoc patet, quod uul-
nera glutinat, præsertim si recens tusa adhibetur, minor
quoq; uirens uulnera etiam magna glutinat Dioscor. & Ga-
len. Maioris herba, adhuc recens, ulcera antiqua ad cicatri-
97 cem difficillime euntia. purgat, & ad cicatricem adducit
Dioscor. & Galen. quod Mesues minoris pulueri recte etiā
tribuit amaro, ob id tergenti, & siccāti, et quatenus adstrin-
git, glutinat, & cicatricem inducit. Cum etiam Galenus feri

bat minorem siccitatem siccantibus & glutinantibus misceri, quæ sinus, fistulas, & maligna ulcera sanent, & durities molliant, quamvis potius non meminerit, nisi quod succum à quibusdam bibendum dari scribit in nervorum passionibus, seu siccantem, & absq; molestia uacuam eundem cum melle illitum oculis purgare ea, quæ luminis claritati obstat. Dioscor. Galen. ad spirandi difficultatem, & tussim antiquâ & lateris dolores, maius salubre faciunt ambo.

De Cnico. Cap. .I.I.

CNicus est agrestis (nam quem Indicum addunt, & nil vocant, cnicus non est) & satius, idemq; melior semine, præsertim & eo albo magno, { in æquali } plano, pleno medullæ pinguis, cortice tenui. Nec inutilis est flos croci pilorum effigie. Calfacit ordine primo, siccatur secundo, agrestis calidior, siccior: minus flos. Pituita & aquas vomitu, & deiectione vacuat sumptus, & clystere iniectus. Ob id morbis inde natis ut colico affectui, & similibus confert. Thoracem quoq; & pulmonem expurgat: præsertim eclegmate sequente & oleo suo: unde & vocem claram reddit: sperma quoq; visu anget, sed alimentum est prauum. Stomacho valde noxium, in eoq; & mammis lac dicitur cogere, fastidiendum ac nauseabundum est, ac conturbans. Facultate est lactariarum plantarum, sed remissa, terget, aperit, etiam flore cum multa icterum sanante.

Carthamus sic Theo. diuisit Diosc. satium facit solum, sed attractylidem cnico similem facit.

Sic Auicenna. 3. Galen. Paul. si foris admoventur.

Gal. lib. 5. sani cnici & fici pares portione miscet ad tuto purgandum senis pituitam, in quam rem cæteris medicamentis Auerro. præfertur. Paulus etiam coquit drachm. 5. cum pistana & salibus ad aquas educendas sine cardamomo.

LIB. VII. IOAN. MESVAE

Ne ventriculū lædat, ei misce stomachica, anisum, galangan, mastichen: acria vero, vt cardamomū, zingiber, sal pannis, sal gemmæ, addita actionem ipsius celerant, & intestinorum noxam prohibent. Sic medullæ eius drach. x. cum cardamomi aureo vno in catapotia cicerum magnitudine, drach. v. sufficienter purgat Paulo autore. Eadem medulla panno ligata, exymeliti præcipue scillitico dum coquitur mersa, purgatoriū id facit. Medullæ eiusdem aurei. xii. penidiorum aurei. iiii. cardamomi, zingiberis ana aur. vnum, cum melle forma bolos nucis magnitudine. Da vnā. vel duas. Medulla eadem ex iure galli vel gallinæ cum speciebus prædictis cocta idem præstat Gale. Vel medullæ eius drach. iiii. amygd. drach. vna, strobilorū drach. semis, cum melle cocto & succo scillæ fac eclegma mirificum in thoracis affectibus. Oleum ex eo semine, vt amygdalis & balano myrepfica, extrahitur. Datur. a. 3. quatuor, ad aur. v. Flos a drach. vna, ad aureos duos.

Idem. Alchansi. Diosc. contundi eius grana & dari cum aqua mulsā aut gallinacei iure. In Gal. nondum legi. Cnici albi, anisi ana sextarium, amygd. Thasiarum tostiarum & ex purgatarum cyathos tres, aphronitri drach. ficus siccas triginta Diosc. Ben Arab. Myrobalanus Galen. Plin. & Aetio dicitur, Fructus magnitudine auellanæ Diosc. Plin. capparis quantitate & figura. Theophra. a basi triangula æquilatē surgit in pyramidem etiam triangulam.

Recens melior Dioscor. sed uetus est oleosior.

Caloris gradum Galen. tacet. Cum aqua mulsā podagricis imponit Dioscor.

De balano myrepfica. Cap. 12.

Balanus myrepfica, id est, glans vnguentaria, fructus est magnus quidē nucis auellanæ magnitudine: triangulus. Paruus vero ciceri similis, malus, vterq; ta-

men medulla leni, & vinctuosa. Magnus est peccantior præsertim si verus est, cortice est albo, læui, tenui, medulla intus alba, leni, pingui, & parvus, si ex nigro albescit, & medulla est alba, leni pingui, & verus, est innocentior. Cal facit maior initio ordinis tertii, siccatur secundo. Humiditatem habet excrementosam & acrem, qua ventriculum subuertit, nauseam excitat, viscera conturbat. Pituitam crassam & lentam vomitu & deiectione purgat: quare cōfert colico affectui pituitoso & flatulento, sumptus, balano, clystere iniectus, cataplasmate ex ipsius medulla hordei farina, & melle appositus, & calore suo nervorum frigidis affectibus, spasmo, tetano, contractioni. Tumores quoq; duros, strumas, nodos, resoluit cum melle. Hepati autem aut lieni obstructo, vel durato cum farina lupinorū & spica confert imposita. * Adhæc autem fructus minor & eius oleum efficacius admoventur.

* Ad splenem farina erui uel lolii miscet Gale. cum oxycrato pota drach. una viscera purgat præsertim hepar, lienem quem etiam absumit. Galen. Dioscor.

Myrobalani pyesma Galen. huius fæx terget, incidit, totus autem fructus etiam adstringit.

Idem oleum auri infusum, tinnitui, sibilo, surditati auxiliatur, cicatrices fœdas, lentiginis, alphas, & cætera cutis vitia emendat. Incidit enim, tenuat, terget, expurgat, aperit obstructa. Paruus autem ad omnia est valentior, moleste purgat, vires deicit, sudoremq; frigidū mouet. Ob id non vitendus etiam oleo, nisi emplastro, vinctio- 99 ne, cataplasmate. Magnus ne ventriculo noceat, facit assatio, ut in canonibus diximus. Ea enim humiditatem excrementosam & acrem horum symptomatum causam coquit, & resoluit, tuncq; solum deiectione purgat. Additur præterea ipsi, præsertim coquendo, semen anisi, & fœniculi. Ex huius autem ita cocti medulla cum dimidio ponere amygdalarum dulcium, & melle vuarum passerarum,

LIBRI II. IOAN. MESVÆ.

formæ sunt auellandarum effigie. Ipsi autem fructus integri, vel potius horum medullæ multum tritæ aromatis aliquibus, vel anni, & fœniculi semine adiecto, inuoluunt papyro, & maza post coquuntur sub cinere calido. Oleum autem ex his extrahitur, ut ex amygdalis. Datur à drach. semisse ad drach. vnam & semisse.

Plena candida suo cortice, facilis spoliatu, recens, Dios. optima. Petreæam nigro cortice, albo nucleo, optimam uult Plinius. Stomacho nocet, etiam ualde Dioscor. Oleum ex cortice extrahi uult Hermolaus, quod Theophi. & Plinius innuunt. Succo carnis eius unguentarios, id est, unguenta odorata parantes, ut ait Galenus. Balaninum oleum simili modo ut amygdalinum fieri dicit Dioscor. Ob id ex carne seu nucleo faciendum uidetur, alium soluit, stomacho aduersatur, eidem. Nucis quoque unguentariæ nucleo Græcarum nucum more trito, humorem reddere ait, quo ad pretiosa unguenta pro oleo utuntur. Carnis drach. cum mulsâ pota uomitoria est, & sæpe largius deicit Galenus. Oleum hoc ut stigmati ulcerum, & aliis adhibet Mesues, totam glandem Dios. pyesina cum aceto Galen. apponit scabiei, lepræ, nitro autem addito, alphis, cicatricibus nigris cum urina lœtigni, uaris, ephelidi, Dioscor.

De lapide Armeno. Cap. 13.

Albus Alexand. apud quos ualentior lapide cyaneo nō legitur. **L**apis Armenus atram bilem purgat tutius, quàm elleborus, & ualentius, quàm lapis cyaneus, autore Alexandro Tralliano. Eligendus colore inter viridem, & obscurem terream, Indumque, medio maculis tum viridibus, tum nigris distinctus, tactu lenis, asperitatis expers, lapideæ nondum duritie, sed facile friabilis, & puluerabilis. Calfacit, siccatur principio secundi ordinis, atram bilem vacuat & ex cerebro. Proinde melancholicis affectibus, melancholia morbo, mania, epilepsia, vertigini, cephalalgia, mor-

rori, timori sine causa manifesta: quartanis, cancro, lepræ: lienis denique malis succurrit, quia etiam terget, ac resoluit: sed quoniam non solum deiectione purgat non lotus, sed etiam vomitu, ventriculum turbando, & evertendo, & angendo. * Lotus est dandus, q̄ is solum deiectione purget, & citra molestiam. Tritus autem lauetur aqua dulci, tricies mutata. Deinde aqua rosarum, vel potius buglosfi cum Alchindo, decies mutata, ut ei vis quædam mira ad affectus melancholicos acquiratur. Dat non lotus à drach. semisse ad sesquidrach. lotus autem a drach. i. ad. 3. ii.

* Lotus autem nec calidus, nec ficcus ualde, uti nec amarus, nec in suavis Alex. Alex. quinquagies Aetius gram mata quatuor, id est, obolos octo. Alex. illoti scriptula tria uel quatuor, loti quinque uel sex præbet.

Leuis, cœruleus, ubique fractu facilis lapillis carens, Dioscor. probatur. Plinio autem maxime uiridis, communicato colore cum cœruleo. Lapides & metalla Gale. lauat, lib. i. c. ph. gen. & in simpl. donec in aqua nec sordes, nec medicamenti qualitas aliena ulla supersit. Atram bilē, & quicquid crassum & tenax sanguini mistum est, purgat Aetio, ob id elephanticis, nephriticis, asthmatis, synanchicis, orthopnoëicis, ut chrysocolle, sed hac ualentior Dios. Plin.

De lapide cyaneo. Cap. 14.

Lapis cyaneus marmoris species, vulgo etiam stellar⁹ dicitur, q̄ maculas quasdam aureas stellarum modo radiantes habet, colore ex viridi, cœruleo, splendēte, pur⁹, grauis. Qui vero albus est, ipurus, marchasitæ mist⁹. Marchasitæ itē dictus, maculæ expers, leuis, improbat. Calfacit ordine secūdo, siccatur tertio, vel etiam tertio calfacit Humana: acer est cum pauca stypticitate. Purgat melancholiam, & vltos humores, hisq̄ venas sanguinemq̄ expurgat. Ob id affectibus melancholicis magnopere confert, melancholiæ morbo, mania, epilepsia, mœrori, & ti

LIB. II. IOAN. MESVAB

101 mori & sine causa manifesta } a lepra præseruat, quartanas fanat, tremori cordis, syncope prodest. Cor enim roborat eius noxas aufert, animam exhilarat, corpus floridum diu ruetur, vitam reddit beatam, thoracem & pulmonē crassiss, & lentis humoribus expurgat.

Lapis stellatus & laxuli coeruseus Latinis. Marchasita Arabum, pyrites Græcorum esse quibusdam uidetur Cianeus acer purgat, discutit cum quadam adstrictione Galen. reprimit, ex est modice, crustam efficit, & exulcerat Diose. scilicet admotus.

Ob id pertinet asthmati ab his nascēti, splenis affectibus remedio est. Mēses suppositus educit, hæmorrhoidib² recentibus vlu² pdest. Acrimoniā vrit, vlcera, putrefacit, terget icidit, nō lot² quoq³ pilos radit, lot² eosdē seruat, pduciores reddit, & in palpebris novos gignit. Noxas habet cū la pīde Armeno cōes: ob id est vt ille abluendus, diutiusq³ teri sustinet q³ Armenus. Nonnulli eius loti drac. viii. miscuerunt vni libræ confectionum laticantium, & dederunt cum succo buglossi depurato, & vino tenoi antiquo, cōtra cordis affectus melancholicos, aīumq³ ita recrearunt, & gaudii ceu mineram quandam effecerunt, & nos hoc mō vtimur. Serici cocco baphica tincti lib. i. mergatur, hora vna, succi pomorum dulcium & aquæ rosarum ana lib. i. & dimidia, post modice coquatur, donec aqua rubeat: extracto tunc serico, reliquum ad mellis spissitudinem percoquitur cum sacchari albiss. lib. vna & dimidia. Ab igne deposito, & adhuc calenti iniice ambrae crudæ frustatum p̄ci se. 3. vi. qua liquata, superda puluerem sequentem: ligni aloes crudi & cinnamomi ana drach. iiii. lapidis cyanei loti & præparati. 3. xii. margaritarum. 3. ii. auri boni drach. i. & tertiam, misce prædictis, remedium est præstantissimū ad cordis tremorem, syncopen, desipientiam, tristitiā sine causa, animamq³ mirum ī modum roborat. Datur a. 3. i. ad drach. duas, & dimidiam.

Quamuis

Quamuis cyaneo uim purgatoriam non dederunt Graeci, tamen lotum ualde iuuare dictos affectus nulla aut minima lesione, certo scire se scribit Manardus, ne tanquam uenenum perniciosissimum, ut quidam autumant, fugias.

De senna. Cap. 15.

Senna est folliculus plantæ Persis dictæ abalzemæ, oro bi modo nascentis, satiuæ est, & agrestis. Folliculo quam foliis est efficacior, præsertim si is ex viridi nigricat, modice amarus, subadstringit absolutus, recens: in quo semē amplum compressum, uerustate enim exanimatur, subalbidus & imperfectus improbantur. Folia autem viridia sunt præstantiora subalbidis & tenuibus, surculis est inutilibus. Calfacit initio secundi ordinis, siccat primo, folia etiam primo calfaciunt. Terget, expurgat, digerit, purgat clementer melancholiam & bilem uisam a cerebro, sensoriis, pulmone, corde, hepate, liene. Proinde morbis dictarum partium ab humore hmōi proficiscen-
tibus succurrit, ut melancholicis febribus & antiquis, gaudium gignit ablato humore sine causa externa tristante, & floridum corpus efficit, obstructions uiscerum aperit. Foliorum huius & chamemæli decoctum lotione cerebrū nervos, roborat. Eadem quouis modo usurpata, uisum & auditum firman-
t eius purgationem tardam & imbecillam celerant, & intendunt mista acria, ut zingiber, sal gemmeus, sal Indus, ne uero stomachum lædat, cardiaca, & stomachica sunt miscenda. * Ob id Galeni decreto coquenda largo pondere ex iure galli, gallinæ, uel aliarum carniū ut citra molestiam purget, uel sero lactis infusa, cum spica deinde parum diu feruifac-
ta, uel puluis eius ex lacte dulci sumendus est. Vino musteo albo miscebat quidam nim magnam sennæ, post tres menses potandum dabat, sicq; purgabatur cerebrum, & sensoria, & gaudium augebat. Sunt qui decocto eius cum prunis, & spica foeliciter purgant.

Paræ cali
da & sic
ca Sarap.
Sicca. 2.
Auer.

LIBRI II. IOAN. MESVAE

Mediocre[m] aut[em] coctionem sustinet infunditur ab aureis tribus ad unciam unam.

* Græci huius non meminere, empetron sic Diosc. coquit, & nos sennam & facile purgat. Tritæ drac. unam, coctæ drachm. quinque dat Serapio. unciam ex aqua coctam mediocriter purgare affirmat. Manardus.

Hanc Dioscoridis quidam delphinium, alij pelecynon, alij peplium, alij empetron, alij alypon, putant. Res autem vana potius uidetur nobilis, & efficax.

Aegyptia est præstantior quam Apula, & hæc quam nostras. Folia purgantiora folliculis affirmat Manardus. Non debilitare stomachum, quia subamara, & adstringens expertum se dicit Manardus, tamen torminosum maximum medicamentum hic omnes experimur. Idem purgare pituitam contra Auerrois sententiam & morbo Hispanico ualere, se expertum, aquas etiam nobis purgare sæpe uisa est.

Sales.

*Qui sal li-
gnis sit ni-
gricat, ru-
bet Menbi-
rusus cir-
ce Oxii Cē*

De salis generibus. Cap. 16.

*103
turipis
purpure.
Hæmōnia
cum pferit
Diosc. Sal
abstringit
terget, ex-
purgat, dis-
fundit, re-
primat, et
tenuat eru-
sias facit
urcū mo-
Diosc. Ad*

S Alii spēs sunt memorabiles quatuor, sal panis, sal gē-
mæ, sal naphthicus, sal Indus. Sal panis, uel fossicius est
idemque durior, & amarior, uel marinus est, & hic aqua
facile soluitur. Sal gemmæ crystalli modo scinditur. Sal
naphthicus, est subniger naphthæ odore. Sal indus, uel sub-
niger, uel subrufus, obicurus omnibus fortior, & subru-
ber, melior subnigro, & subniger est, fortior, & horum
quouis quanto est amarior, tanto ualentior. Post hunc sal
naphthicus, post hunc sal gemma, cui proximus est fossi-
cius, marino omnium maxime imbecillo fortior. Sal est
calidus, siccus ordine secundo, & quo est amarior, eo cali-
dior est, & siccior. Sal constat substantia terrea per adustio-
nem amara, & aquea insipida, quæ ambæ si sint æquales,
sapore[m] suum perficiunt, si terrea uincit amarior, euadit

si aquea, salugo est mitior. Sal liquat, incidit, tenuat, mor-
det, purgat: densat, adstringit, siccat, a putredine ob hæc vi-
dicat ventericulum euertit, turbat, ad vomitum incitat, pur-
gat humores crassos, lentos, ipsos ui sua liquando, postea
stringendo. Sal panis purgat clementissime, apperentiam
excitat p̄ligato cibi fastidio, purgātib⁹ additus actionē eo-
rum iuuat, clystere iniectus pituitam vitream & lentam
educit. Puluis ex sale vīto & portione æquali vasorum de
seni fracturum, vel cum smyrde lapide, lapides alios incidē-
te, vel vitro fracto, densificium fit. Optimum. Nam den-
tes purgat, firmat adhæc gingiuas laxas. Cui addunt non-
nulli cyperum, spumam maris massacumiam, cornu cerui
& similia. Oleum cui is sal incoctus est, tepidum, ambustis
illitum: uescas gigni prohibet, nervos firmat, puncturam
nerui occultam, adiecta terebinthina a phlegmone & spal-
mo uindicat, phlebotomiæ cæcæ est remedio. Idem sal
cum sulfure & melle. attritis neru s cōtūsis lapsis: aurium
dolori prodest: saggillata cum oleo & melle discutit. Om-
nis sal oculi maculas, pannos, ungues, carnem putrem, &
similia consumit, cynanchæ confert, uux productioni, lin-
guæ ob humiditatem largam molliori & solutæ, uentricu-
lum euertit, vomitoriū est sperma minuit, scabiē gignit.

Sal gemma pituitam quoque vitream educit & humo-
res alios euelli difficiles, sensoria expurgat, uertiginem iu-
uat, præsertim cum agarico, & tribus myrobalanis, terget
thoracem, ventriculū expurgat, & dolorem eius soluit,
dentifricio quoque est aptus. Naphthicus & Indus aliis
sunt ad omnia ualentiores, & ambo melancholiam ualen-
ter educunt, & pituitam, corpusque a putredine præseruāt
& a lepra, & cæteris affectibus melancholicis. Per se tamen
non usurpantur, sed aliis miscentur, in catapotiiis confe-
ctionibus, enematibus, collyriis, & cæteris remedio-
rum formis. Sal ut alimentum non est, sed condimen-
tum, sic purgatoria basis non est, sed aliis mistus uigorem
addit, ac stimulos omnibus medicamentis tarde ac im-
becilliter purgantibus. Salis autem acrimoniam,

*lastitudes
hydropē
podagra p
cautione
Dioscor.
Pau.*

LIB. II. IOAN. MES VAE

& morsum præter cætera tollūt myrobalani, & cætera ad stringentia, ac etiam insipida.

Sal cum aceto oleo, melle, synanchem iuuat cum solo mele tostus tonsillas & aphthas, cum melle & farina luxatos Diosc. Sal cum melle suggillata delet. cum aceto et oleo prope ignem inunctus pruritum, impetiginem, scabiem sedat, sacros ignes & herpes cum aceto ut corporibus totis nihil sale, & Sole utilius dixerit Plin.

Sal Dioscoridi marinus & fossitius, bicq; uel hammoniacus uel communis, candidus, lucidus, illapidosus, densus, & equalis, qui sal gemma ob luciditatem & perspicuitatem gemmis familiarem, uidetur esse crystallo simillimus, & ut hæc scissilis. Sal autem hammoniacus facilis scindi scissuris rectis Diosco. idem alumini scissili colore similis, longis globis, non perlucidis, nunc tantum factitius est hammoniacus, argentarijs usui magis quàm medicis non naturalis. Sal naphthicus Plin. asphaltites, seu sodominus Gal. quod naphtha asphalti specie separata fit in Babylone & mari asphaltite ad Sodomos montes in Palestina Syriæ.

*Sal Indus Auicennæ nigredinem habet propriam, non acquisititiam, ut naphthicus, alius eidem Paulum secuto, est colore salis, sapore mellis. Sal in india ex Oromeno monte exciditur Plin. officinis quibusdam pro sale Indo sunt glebulæ salis in albo nigricantes metæ forma.

De nitro. Cap. 17.

Nitrum *aliud minerale, aliud artificiale. Minerale mittit Armenia, Aphrica, Aegyptus, Roma. optimum in his est laminosum, fragile in fracturis, luci-

dum leue, spongiosum, ex rubro & purpureo, album, salsum, mordax ualentius Armenum Aegyptio, & id Aphrico: & Romano. Artificiale imbecillius naturali, spuma nitri dicitur, alba, leuis, salsa, mordax. Alterum artificiale, flos parietis, uel salis dicitur, nitro ualentius. * Calidum initio tertii gradus, siccum tertio, salsum maxima sui parte, subadstringens terget, siccatur, incidit, humores crassos purgat etiam vomitu, praesertim cum melle, pituitam crudam, crassam, lentam partibus valenter impactam, ob id colico affectui pituitoso & flatulento prodest, uermes necat, & uacuat. Usurpatur cum melle & aliis, sumptus, uel balano suppositus, uel clystere injectus, praesertim ex rutae decocto & oleo rutaceo. Idem emplastro cum ficis & stercore murelae prodest hydropi, dolori splenis & stomachi frigidus. Medicamentorum basis non est, ut nec sal, ob id de hoc idem quod de sale statuendum est. 105

* Baurach olim quotidiani usus in balneis & escis, iam uix cognitum, ob id usu rarum. Vera autem nitri spuma, naturalis est Diosc. & Gal. Salpetrae.

* Auic. in fine secundi. Nitrum & nitri spuma uires salis similes habent Diosco. Calfacit, extenuat, mordet, spissat, siccatur, ulcerat, euocat, discutit Plin. Tritum cum symino, & potum cum aqua mulsa, uel simili flatu dissipante, prodest colicis, & torminibus sumptum, & admotum. Vires alias Diosc. & Plin. tribuunt.

* Salpetrae quod pro sale nitro male supponunt officinae ueteribus ignotus fuisse uidetur, Nam sal arte in Aegypto aliter olim fiebat Plin. Optimum aphronitrum leuissimum, crustaceum, fractu facile, subpurpureum, spumeum mordet roseo colore uel candido, foraminulentum, ut spongia Diosco. purum, syncerum, tenuissimum, resolutum facillimum addit

Pli. Que aphronitri notæ nitro hic tribuuntur. Quod adulteratum est pungere scribit Plinius, Aphronitro adstrictionem negat Gal. & suo baurach Auicen. cui tamen eam paucam post eodem capite tribuit.

De sarcocolla. Cap. 18.

Sarcocolla * est arboris fruticolæ, spinosæ ramis nodosis arbori appressis, gummi album, thoris modo vel pallidum idque amarum, & ob id ualentiùs. Calfacit ordine secundo, siccatur minus, coquit, terget, aperit, digerit, vulnera etiam uetera putrida terget, carne implet, glutinat, { unde illi nomen. } Purgat pituitam crudam, & humores alios crassos, præcipue a cerebro, nervis, iuncturis, ut ischio, pulmonibus. Ob id scenibus pituitosis, asthmaticis, ruffientibus prodest, sed clauicium accersit, corpus impinguat, & sperma auget Dios. * Ophthalmiam, & lippitudinem & alios oculorum morbos, mire iuuat nutrita in uase uitreò dies quinque in lacte asinæ, nouo quotidie affuso. Aurium ulceri putrido, & fanioso utiliter imponitur linamentum mulsu mersum, & puluere huius inspersum. Datur cum zingibere & cardamomo, ut citi⁹ & ualentiùs agat, uel his catapotis Halv senis, sarcocollæ drach. tres turbith drach. quatuor, medullæ colocynthidis, zingiberis ana d. ac. unam & dimidiam silisgemma drac. i. sarcocolla in aqua rosarum soluta, fiant pillulæ in dicta opera efficacissime. Ventriculo calido & bilioso est nocetissima sarcocolla, ob id uitanda picrocholis est, aliis datur a drach. una ad drach. duas.

* Quod carnem glutinet, Græc. dicta. tanquam sit carnis colla, nam uulnera glutinat, & sine morfu siccatur Gale. Albam rufæ præfert. Pli. & annis nigrescere scribit. Alijs primo aut circiter, calida uidetur, nam Dios. subamara. Pli. cum quadam acrimonia dulcis. Gale. emplastica, & parum amara dicitur, siccans sine morfu.

* Hoc non lego in Dioscori. Ophthalmias discutere expertus est Manard. ubi hæc constituerunt, initio enim cum uino fluxiones oculorum sistit Dios. & Plin.

Sarcocolla ueteres tantum foris usi sunt purgatricem uim non dederunt, quæ etiam hodie parum est cognita. Si purgat, & uentriculo calido est noxia impinguare uidetur tantum per accidens, uacuat scilicet excrementis, probam nutritionem impredientibus, id quod alijs purgantibus est commune, sed dum correctæ est lacte asinino, calida humida euadit, ob id semen augere, & promouere potest. Hanc dies quinque asinino lacte in dies mutando macerant, post aqua rosarum dissoluunt, ut castigent.

De sagapeno. Cap. 19.

Sagapenum* est liquor fruticis ferulacei oleandro mon-
tano similis, bonum quidem, colore ex albo subruben-
te, odore porri, substantia crassa, sed in aqua facile solu-
bili, leue, improbum uero notis his destitutum, ac præte-
rea odore sylphii perfici uiros (assam fœtidam uocant) aut
galbani, quo est adulteratum. Calidum ordine tertio, sic-
cum secundo, amarum, & porri modo acre, subæ tenuis &
igneæ plus quam terreæ cõplexum. Purgat pituitam cras-
sam, & alios humores, lentos, & aquas a uentriculo, inte-
stinis, cerebro, nervis, thorace, pulmone, iuncturis etiam
longinquis & profundis. Morbis harum partium & alia-
rum frigidis inde, natis succurrit, quouis modo usura-
rum, ut cephalalgia antiquæ, hemicrania contu-
maci epilepsia, paralyti, uertigini, spasmo cynico, tre-
mori, dolori uentriculi, aut coli pituitoso aut flatulento,
cum succo rutæ & aceto dictis partibus illitum, & artro-
tis musculis, uel cum liquore idoneo sumptum, & clyste-
re iniectum, cum aqua rutæ uero aut helenii nutritum.

LIBRI II. IOAN. MESV AE

& potum, crassa & lenta ex pulmonibus & thorace potenter educit. Illitum quoque tussi antiquæ, difficultati spirandi, dolori laterum prodest. Cum duplo item myrobalanorum citrearum in hydropo aquas serosas mire extrahit. Splenis quoque duriciem & inflationem dissipat potum, & cum succo capparis, & aceto illitum, item charadas, nodos, & alios tumores dueros. Nutritum quoque cum succo rutæ aut fœniculi, & felle avis alicuius rapacis, visum clariorem reddit. Fluxionem in oculum præcipue factum, ab ea cohòl sanat, hordeolum ex aceto illitum delet. Menses quoque potum & suppositum euocat, foetum necat, dolori uteri, & præfocationi prodest, quoniam tenuat, resoluit & dissipat, prouocat, soluit. Quod autem ventriculo & hepati noceat, cum stypticis, mastiche, spica: & similibus sumitur, cum enula quoque proprietate quadam mira perficit. Si colocynthis feminibus tantum abiectis, aqua cum pauca spica & mastiche impleta sub cinere calido ad tertiam partem consumptionem coquatur, & hac aqua paulatim sæpe affusa nutriatur sagapenum, ex eoque siccato trochisci fiæ magnarum sunt uirium ad iuncturarum affectus, & aquas serosas uacuandas. Potest nutriri aqua macerationis myrobalanorum citrearum, uel succi enulæ non purgati uncis septemdecim cum mastiches & spicæ nardi ana dra. tribus coctis ad dimidii consumptionem, & colatis. Datur a drac. semisse ad drachmam unam.

107
Aceto suo
luto si mu
liter odo
ret, p̄foca
tionē ab
utero solu
uit.

*Sapapenum arbor similis panaci Gale. in anti dotis. optimus liquor, splendidus foris rufus, intus albus acer odore medio inter sylphium & galbanum Dioscor. quod in sagapenu mutatur Gal. in ant. Crassos humores ex pulmoue expurgat Dios. sed uim p̄ inferna purgatricē. Græci tacuerūt Arabes inuenerunt. Opisthotono ruptis conuulsis prodest. Dios. Cicatrices etiam oculorum tenuat & expurgat Gale. & morsibus serpentum insigniter auxiliatur,

Verum sagapenum aqua infusum aut uino statim dissoluitur Galen. Galbanum calidum in fine secundi, aut initio tertii, & similiter calidum sagapenum ipsi proximum, licet caloris ordinem in hoc Galen. taceat, tenuium partium, nonnihil tergens.

De euphorbio. Cap. 20.

EVphorbium liquor est arboris in deserto frequentis hispida, foliis item prioribus hirsutis, quibus delapsis succedunt alia polio marino similia. Id esse debet leue, fragile, clarum, colore pallido, acerrimum sapore, & odore: recens & annotinum est venenosum: igneum, calidum siccum ordine quarto, omnium lachrymarum calidissimum, tenuissimum, urit, rubrificat, ulcerat, penetrat, terget, tam violententer agit, ut praeter angustia & labore syncopen & sudorem frigidum accersat. Purgat autem praeter cetera pituitam crassam & lentam, quantumvis impactam etiam a nervis & iuncturis remotis & profundis sumptum, sed ut mox dicam, emendatum. Idem ex oleo leucolii lutei solutum, affectibus nervorum frigidis, paralyti, stupori, tremori, spasmo: spasmo cynico: nodis, illitu mire educit: hepatis quoque ac lienis tumoribus, & dolori ab intemperie frigida, & flatu, & ei qui per iuncturas, & partes alias turget, occurrit. Pulvis eius ex aceto alphis valenter affricus eos delet: idem sternutamentum valentissime ciet. Cum oleo de spica illitum occipiti, lethargicae obliuioni prodest: aquas quoque vacuat. Ventriculo & hepati nocet suae actionis vehementia: ob id parum tenuiter est terendum, & miscendum acrimoniam obtundentibus, calorem flammeum extinguentibus, lubricantibus, & horum omnium tanta copia, ut superficies eius undique tegatur, & vestiatur. Alkanzi quoque euphorbii grana oleo amygdalino iuolota mergit: mali citrei diuisi succo acido, & malum maza circumdatum, coquit. Sic obtusa acrimonia fit innocentius vel oleo amygd-

LIB. II. IOAN. MESVAE

dalino inuoluta, deinde cum succo glycyrrhizæ, vel manna, vel sapa ex larga stypticorum copia soluto, in cataportia formentur: danda quibus opus est. Humain quoq; euphorbium propinat cum mulla, & aromaticis quibusdã, & mastiche, spica, communibus aliorum medicamentorum valentium epicrasticis. Aqua hordei autem, & alia labricantia cum oleo amygdalino sæpe post euphorbium potanda, vt calorem extinguant, & leniendo celeriter ex corpore deturbent. Aureo vno sumptum necat Dioscori. * Datur à siliqua vna ad siliquas tres, quo sumpto frigus vitadū ē. Anno primo est venenosum, ad annum vsq; quartum est validum, præsertim cum initio, vel lentibus, vel fabis seruat.

Splendidum ut sarcocolla acre, erui magnitudine vitreo in uentribus ouium collecto præfert. Dioscor. Plin. lacteum. Galen. recens album, uetus flauum scribit esse.

Pituitam purgat, sed magis aquam Paul. Si cum odorata portione bibatur, ischiadi medetur Dioscori.

Euphorbium cum mastiche & tragacantho coctum in pane dedit in morbo Italico Manardus, & sine manifesta noxa iuuit. Cum melle tã:um Diosc. cū melle cocto Paul. præbet.

** Id in Dioscor. non legi, sed drach. tribus necare scribunt, Rhazes, Serap. Auic.*

Euphorbium liquor ferulaceæ arboris Dioscori. herba foliis acanthinis in monte Athlante, Plin. in Tmolo Mauritania Diosco. a Iuba rege inuentum, ab Euphorbo suo medico, Antonij Musæ fratre, uocatum. Paul. dat siliquas quinq; uel septem, imo drach. unam cum melle cocto, ad pituitam & aquam ducendam ad drach. unam accedit Diosco. Auic. tres obolos. Serapion duos. Cætera de hoc, et allis ex nostris simplicibus locupletare potes.

Opopanax * est liquor plantæ similis ferulæ, caule cubitali, vel bicubitali pallido, foliis ferulæ, sed minoribus, floribus anethi modo in umbella dispositis, odoris, flauis. Secto autem caule digitis duobus, aut circiter supra radicem liquor effluit. Flauus qui coagulatus est opopanax optimus, si intus albus est, foris flauus amarus, fragilis, in aqua mox solubilis, odoris boni, sed sui. Adulte ranc hammoniaco, interdictis scilicet ex ipso grani opoponace vero. Dolui prodit odor & albedo in fracturis. Radice etiam planta hæc utilis est, calida sicca tantum ordine secundo, tertio autem opopanax utrunque terget, digerit, tenuat, flatus dissipat crassos, lenit, expurgat. Purgat pituitam crassam & letam clam a remotis partibus, cerebro, 109 nervis, sensoriis, iuncturis, thorace.

* Panacis Herculei liquor omnibus dicitur, tamē Asclepium panax hic potius describi cognosces, ex utriusque notis a Dioscor. expressis. Radix scinditur cum caulis germinat, caulis autem scinditur tempore messis exitque liquor candidus, sed ubi aruit, croci colorem foris acquirit, optimus intus candidus uel sub rufus, foris croceus amaris, grauis odoris pinguis, friabilis, dissolui facilis, leuis, et uerus, qui digitis in aqua contritus diluitur, et lactescit, malus est niger et molliu Diosc.

Ob id prodest harum partium affectibus frigidis inde nativis, visui imbecillo, tussi antiqua, difficultati spirandi, schiadi, gonagræ, podagræ. Vino musleo incoctum post tres menses potu hydropem leuat, & lienis tumorem. Ex multa calente potum, stranguriam sanat, menses mouet, abortum facit, alioqui ab utero pfocationi & frigidis uteri affectibus saluber. Stomacho itē nocet, sitimque excitat, tarde purgat, corrigit ut sagapenū. Idē aceto solutū collutiōis dētū dolorē & erosionē sanat. Potum cum aceto hora una

LIB. II. IOAN. MESVÆ

an accessionē, & cū succo apii, & oleo anethino spine illitū, rigorem febrilem prohibet. Ex ipso autem & succo apii, & aceto bono empl. lieni impositum ipsius duritiem dissipat. Dat a drach. vna, ad drach. duas. Nodos, strumas, emplastro dissipat, & resoluit, & ischiadem, gonagram, podagram, & aliorum articulorum dolores quouis modo vsurpatum, hoc est, sumptum, clystere iniectum, admotum p̄sertim cum succo brassicæ, melle, pauco sale. Vlcera fistulosa, antiqua, putrida, cacoethea, dyspulatorica, expurgat, carne implet etiam super ossa nuda (quod opus illi est peculiare) & cicatrice regit, si Ebengezar ait opopanax vncia vna, rasuræ panni antiqui tenuis, mundi, vncia dimidia cū vino & melle, & oleo rasato paulatim alternis affuso, terat in mortario, donec fiat vnguentum. Huic tamen posteriores addiderunt lithargyri, aloes myrrhæ, sarcocollæ, ana drachmas duas.

Oppopanax calidus ordine tertio, siccus secundo Galen. calefacit, mollit, discutit radix uero terget, siccatur, & quia non uehementer calefacit, carnem generat. Ad claritatem oculorum iniungitur, ad lateris dolores, tussis, rupta, conuulsa, cum mulsâ sumitur, cum eadem uero aut uino, ad strangurias, uescicæ scabiem, & tormina. Durities uteri & inflationes discutit, & foetus occidit, cum melle solutus, & radix abrasa & supposita, foetum educit. Fructus cum uino potus præfocationi uteri medetur, podagræ cum uua passa, illius opopanax, podagram, ischiademq; sanat. Dioscor. uulnera antiqua, & cacoethea radix sanat, carnemq; in his generat, & ossa nuda carne uestit Dioscor. Galen. acopis & capitis medicamentis miscetur, cauis dentium dum dolent, imponitur, carbunculos rumpit, cum pice mistum ad canis rabidi morsum optimum est emplastro. Dioscori. Vim purgatoriâ Græci tacuerunt..

Thymelæa (quæ Persis mezereon, * id est, rapiens vi-
ram, aliis faciens viduas, multis leo terræ vocatur)
planta est lactariarum maxima, caule bicubitali, fo-
liis oliuæ, sed * maioribus, fructu nigro, myrtarū magni-
tudine, eaq; multiplex, vna foliis magnis, tenuibus, altera
foliis quidem paruis oliuæ modo, sed multo spissioribus,
alia foliis crispis, asperis. Ex his item quædam foliis viren-
tibus, alia nigricantibus, colorem pauonis referentibus.
Præstantior est, quæ foliis est magnis, tenuibus, virentib;
in loco libero nata prope alias speciei eiusdem. Quæ vero
sola in magno agri ambitu oritur, perniciofa est, uti etiã,
quæ prope thermas, & quæ foliis est paruis, & spissis, item
quæ crispis, asperis, item quæ nigricantibus. Calida est ac
sicca ordine quarto potius q̃ tertio, vt filius Zesar celsuit.
Vis enim ei inest valenter acris, ignea, vlcerans, mordens,
inflammas, consumens, virtutes dissoluens. Aquas sero-
sas valenter purgat, melancholiam quoq; vt ait Alexand.
si melanogoga miscetur, pituitam, si phlegmagoga: bilē
flauam, si cholagoga, vt absinthium duplum, aut myroba-
lani, hydropem ob id myre iuuat aquis ex ventre educis.
Lumbricos & animalia alia interanea necat, pellitq;. Sed
hepati, cæterisq; partibus nutritoriis nocet. Ad quartanã
cõmendatur a Ioannicio. Turunda ex ea & melle vlcera
fistulosa cacoethæa, id est, maligna curat. Acetum cui hæc
incocta est, collutione dentium dolori & erosioni, gingiu-
rum cruentarum mollitiei medetur. Eadem cū aceto oleo
cera, vnguentum est ad scabiem vtile, cum aceto autem
forti, melle, & sulphure, alphas, leucum, lēiginem delet.
Quin & folia ex aceto forti iis affricta idem possunt.

Quoniam autem id partibus principibus facultatū nos
gubernantium, ceu fontibus veneni modo nocet, eas deii-
ciens ac dissoluens, eius vis acerrima & maligna frangatur
contrariis, acrimoniam, & calorem flammeum obtunden-
tibus & extinguentibus, qualia sunt olea frigida, & adstrin-

LIBRI II. IOAN. MESV AE.

gentia. Muccago psyllii, succus porrulae, & magis intybi aut halicacabi, aut solani humidi, aut fonchi aut aqua oxya cãthæ, myrobala: i quoq; absinthium duplum autore Zazar: acetum item yno die trad: tam sibi thymelæam corrig: Dioscori. Idem acetum cui incocta vel infusa fuerit in syrupo acetofo coctum, magnarum & expertarum est virium, melius si eodem aceto ante macerata fuerint cydonia, vel maciana, vel vua oxya. a: hæ. Folia quoq; eius lacte, vel asinino, vel caprino, dulci vel acido, vel lero lactis infundantur. vel igni lento coquantur dispumando, & colector. Turo id propinatur malicia eius sic ablata.

* Mezereon. Ramis tenuibus speciosis, bicubitalibus Dios.

* Minoribus Diosco. fructus initio uiridis, post rubet, operimento tegitur duro foris nigro, intus albo Diosco.

Thymelææ fructus ui caustica fauces urit, folia fauces mordent, & scarificant, chameleæ minus calet.

Chameleæ pituitam, & bilem uacuat Diosco. hydropem sanat Paul. thymelææ semen. coccum gnidium dictum bilem, Pituitam, & aquam uacuat alio Dioscor. Thymelæa nocet stomacho Diosco. Chameleæ cum melle ulcera sordida, & crustosa purgat Diosco. & Galen. dentium dolori, & scabiei, impetigini, alphis nec chameleam, nec thymelæam adhibet Diosco. sed schameleontem nigrum, Chameleontis nigre radix habet quid uenenosam, thymelææ autem & chameleæ, qualitatem uenenosam nemo ueterum tribuit, tamē ob actionis urentis uehementiā malefica, & uenosa dici pōt.

Syrupus rosatus anteq̃ sit percoctus, si eo maceretur aliquid quantisper thymelæa, saluber est ac securus Galeno. Idem ius galli antiqui si in eo macerata sit pollicetur.

Oleum quoq; thymelææ aliis mistum virtutem ipsius fragrantibus est efficacissimum. Fit autem sic.

Foliorum thymelææ uncias quinque, macera horas vi-

DE MEDIC. SIMP. PURG. 72

gintiquatuor, aquæ dulcis libr. tribus, coque igni lento ad dimidias, colato adde olei amygdalarum dulcium vncias octo, percoque ad aquæ cōsumptionem. Foliorum quoq; horum vnciæ duæ, cado magno multū impositæ.

Apud Auic. id legitur, non Diosco. Syruporum non meminit Galen. Vinum thymelæites & chamelæites parat Diosco. Nam drach. triginta thymelææ coliculorum foliorū & seminis in uini congios tres inijcit, coquit ad unius cōsumptionem, & similiter ex chamelæa nisi q. non coquit, sed mustum bullire sinit duos menses.

Post tres mēses vinum id ad hydropem efficacissimum reddunt autore Rufo, expulsis ab eo citra noxam ferolis excrementis. Ad eundem hydropem benedictum confectus medicamentum ex foliorum thymelææ præparatorum drach. decem: carniū cydoniorum ex aceto coctōe sacch. albiss. ana drach. septuaginta, mannæ drachm. quadraginta, feri lactis cui infusus sit agaricus drach. triginta, olei thymelææ prædicti drachm. duodecim, saccharum & manna in sero illo soluantur, carni cydoniorum misceatur, coque igni lento ad mellis spissitudinem. Pulvis foliorū oleo dicto inuoluatur, & misce omnia. Cataportia idem valenter, & tuto præstantia recipiunt foliorum præparatorū drachinas quinque, myrobalanorum citrearum drachm. quatuor, cepularum drach. tres, misce cum manna vel ramar indis, aqua intybi solutis. Mediocriter coqui potest multa tritura vis eius vanescit. Aqua hordei & vuarū passarum noxas eius in corpore abolent: aqua autem intybi & sonchi calorem ab eo in nobis relictum extinguunt. Syptica quoque medicamenta depellunt ex corpore, & frangunt violentiam acrium. Datur decoctio à drach. semiss. ad drachmam vnam, pul. autem à siliquis duabus, ad siliquas quinque.

*Thymelææ
coq. Diosc.
ad tertiaz
ptis. vini
cōsumptionē,
chamelææ.
Serap. ad
duarū ex
tribus ptis
q. vtrique
coctio mul
ta dici pōt.*

LIB. II. IO. AN. MESVAB

Mezereon Serapionis est chamælea Dioscor. Mezereon autem hoc Mesue est thymelæa Dioscor. cum uero differentias eius describit, Mezerei nomine utranq; , & præterea chamæleontem utraq; comprehendere uidetur cum Auic. nā foliis magnis, et subtilibus chamæleam intelligere uidetur. Paruis autem oliuæ similibus, multum spissis, thymelæam foliis angustioribus & pinguioribus Dioscorid. Crispis & asperis chamæleontem (nam chamælea, & thymelæa foliis sunt oliuæ) uiridibus album subnigris nigrū. Hic enim nomen habet a coloris foliorum, uarietate, quæ nunc ualde uiridia, nunc cyanea, nunc subalba, nunc rubra pro locorum differentia sunt Dioscor. modo chamæleontis animalis colores uarios mentientis. Folia thymelææ tussa exemptis febribus dantur, aut ut minus purgent, elixa, & cum lente uel concisis oleribus mista & sumpta dantur Dioscor. Exfoliis chamæleæ cum duplo absinthio, & aqua dulci catapotia format Dioscor. Paulus drach. quatuor chamæleæ in aqua mulsa, cotylis duabus coctas, donec quarta pars supersit, dat, & catapotia ex duabus absinthii partibus, & una chamæleæ dicit purgare ut elleborum, gnidia uero grana uiginti ad triginta.

113

Deesula. Cap. 23.

E Sula herbarum lactariarum species, rusticorum purgatorium. Huius una est magna, radicibus rotundis magnis, densis & graui cortice intestis. Altera parua, radiculis exiguis, cortice tenui intestis. Maior uiscera ulcerat, ob id perniciofa. Parua est præstantior, præsertim cortice radice tenui, leui, fragili, subrubro cassæ modo, ante sex menses collecto. Nam recens quo mense collecta mala est, uti & niger, & orta loco aliquo prope thermas.

thermas. Colligenda est Veris initio. Lac autem quod calidus, ac ualentius, sine Veris. Calida sicca principio tertii gradus, substantia constat tenui, ignea acri, incidente, renuante, fundente, siccante, aperiente, & terrea styptica et siccante materias altius immerfas, purgat valenter pituitam, aquas, atram, bilem etiam a iuncturis, ob id harum doloribus confert, & hydropi insigniter, sed nocet cordi, stomacho, hepati, viscera excoriatur, venarum ora disrumpit, corpus immodice siccatur, semen absorbit, febres inflammando excitat, lacte suo maxime. Ob id miscenda ei sunt cardiaca, stomachica, hepatica, adhuc glutinosa, co-gentia, & adstringentia, glutinantia ut gummi, tragacanthum, bdellium, muccago, psyllii, succus portulacæ. Postremo refrigerantia & calorem illum extinguentia. Infundatur ergo in acetum, præsertim quo cydonia sunt macerata, aut decocta, & succum intybi, uel sonchi: uel portulacæ: uel solani, additis autem myrobalanis, absinthii, aloë, præstantior euadit. Iudæus infundendo in acetum, aut lac sæpe mutando, & siccando corregebat.

Si te autem immodice purgat, sede in aqua frigida ex Ruffi consilio.

Alsebran. Hæc pityusæ Dios. in quibusdam inuenta uidentur conuenire. Malam Serapion & Auicenn. etiam dicunt. Lac radice ualentius, & semen ex Gale. doctrina uidetur. Lactariorum liquor calet ordine quarto, sed radix minus calida est lacte ipso. Auicenn. & Paul. idem cōsulunt. Ex pityusæ succo cum farina fiunt catapotia Dios.

Radicis pityusæ drac. duas, fructus unam, foliorum tres succi cochlear dat Dios.

Frigus enim ambiens & medicamento uirtutem in unum cogit, ipsumque roborat, & per accidens iuuat, protrusis a se materiis ad meatus per quos sunt uacuandæ, succur-

LIBR. II. IOAN. MESVAE

rendumque est, ut in canonibus diximus. Catapotia ex ea facta idem possunt, recipiunt autem esulae preparatae, myrobalanorum citreorum ana drac. quatuor, aloë drac. quinq; cum succo fœniculi aut intybi misce, datur a drac. vna & dimidia ad drac. tres. Quidam ex lacte eius & farina faciunt oblas purgatorias Alii ex lacte, aceto, saccharo, alii carne cydoniorum & mastiche. Datur autem cortex radicis a siliquis duabus, usq; ad siliquas septem, lac vero & siliqua una, usque ad tres.

Scirapionis esula est Diosco. pityusa, Mesua autem esula tithymali species uidetur cyparissia, uel potius paralios, quæ pityusæ satis similes sunt folijs ex Diosco. descriptione. Paralios enim folio lini est, quod etiam esulae herbariae tribuunt. Vtut est, lactaria est esula. Nam tithymali & pityusæ etiam lactariae sunt.

De dracunculo. Cap. 24.

DRacunculus (colum draconis dicta quibusdam) duplex, un^o folijs planis, radice foris nigricante, intus alba, alter est folijs crispis radice foris cinericia intus alba pallecente. Caulis utriusq; maculis ceu serpentis est uariiegatus. Radice ualet, magna perfecta, in locis liberis nata, legenda Veræ, aut Aestatis initio. Crispa Dioscoridi calidior, quam plana. Nam Ruff^o illa est calida secundo gradu, hæc primo, seu potius cum Galeno crispa calida i fine secundi gradus, plana in principio eiusdem, substantia constat ignea calida, acri, superficialia, terrea, largiore. Terget, incidit, tenuat humores crassos, & lento re hærentes, aperit, penetrat, sed crispa potentius, quam plana. Picuitam tenuem & crassam purgat, etiam a thorece & pul. nonibus, ob id asthmati & tussi humidæ confert, præsertim eclegmate ex succo eius & melle, & sapa,

vel data cum ouis, renes roborat, urinas mouet, penem excitat. Vterque hæmorrhoidum dolores & status vel suppositus, vel emplastro admotus, vel quouis alio modo vterque parus, mire sedat Democrito, id quod experti sumus. Humorem quoque crudum ventriculi, & renum mire iunat.

Tumores etiam duros splenis & aliarum partium resoluit, carnem supercrescentem in* ulceribus fistulosis: & malignis, & naribus consumit, rosionemque ac cancrum in eis nasci prohibet. Succus eiusdem cum melle in aurem instillatus tinnitum, surditatem, dolorem auris sanat, terget eius sordem, & ulcera in ea siccant, faciem uterque ter-

Lufa Syris dicitur lupha, Diosc. Arus Plin. radice nigra, Diosc. alba. Dracunculus radice candida, rotunda, tenui cortice Dioscor. & albæ radice nomine intelligitur ab Hippo. Viriusq; dracuntij radicem mensibus legit Diosco.

Arus calidus siccus primo gradu, dracunculus aro calidior, acrior, amarior, tenuiorum partium quàm arus Gal. Folia ex aceto & sale aluum inaniunt Plin. Græ. neuter ca-tarticus dicitur, sed crassos & lentos humores tenuare, & expectorare, ex thorace obstructa liberare Diosc. Gale.

* Hoc de utroq; Diosc. semen cancrum, & polypum curat Gal. collyrijs factis cum melle fistulas Diosc. cum oleo seu succo seminis in aures infundunt Diosc. Plin.

115

ger: & cutim expurgat: lentigines, panum, alphas, præsertim cum melle delet. Cum melle item & stercore caprarum podagram, & contusionem nervorum & dolorem, emplastro sanat. Pello menses trahit, & abortum facit. Fugare etiam serpentes, uiperas, uermes venenosos dicitur. Vterque dracunculus nocet acrimonia sua uentriculo & hepati imbecillis, morsuque suo sex vicinis partibus in ventriculum fluxionem allicit. Priorem noxam periti prohibent, miscendo sapam, aut mel uuarum, & aromata, secundam additis stomachicis adstringenti-

*Arus podagris illi-
nuntur Dio-
sc. folia
cū sale re-
cētia uel
sicca arti-
culis poda-
gricis Plin.
Castigao-
tio.*

LIB. II. IOAN. MESVÆ

bus, ut mastiche, cydoniis. Trochiscis quoque diarrhodon post dracunculum sumptis. Hamech. uero ex radice crispe in uino lota, cocta, si imbecillius uis medicamentum, non cocta, si ualentius, trita ad libras duas, cum sapæ libris sex uel mellis & sapæ ana lib. tribus, & piperis, cinnamomi, zingiberis, macist Caryophyll. ana drach. sex facit electariū dandum a drachmis tribus ad drach. sex, quod certissime humorem crudum & ab eo flatu in ventriculo, partibusque aliis nutritionis & renibus resoluit, & inde natum harum partium dolorem mitigat, hæmorrhoidas sanat, uenerem excitat. Ex eadem radice Hermes hierā descripsit efficacem ad cephalalgiam: hemicraniam, uertiginem, epilepsiam, paralysem, tremorem, torturam. Humores enim crassos, lentos, & tenues educit a capite, neruis, uentriculo iuncturis, & corpore reliquo. Ob id natis inde doloribus renum, iuncturarum, uteri, mire subuenit. Recipit autem aloes unciam unam, pulpæ colocynthidis drach. octo, radicis utriusque dracunculi siccæ, ireos, turbith: agarici, sagapeni, myrobalanorum citrearum, cepularum indarum ana drachm. unam & semissem, zingiberis, cinnamomi, mastiches, ellebori nigri euphorbi, asari, cassiæ lignæ, salis indi, croci, castorii, apii, libystici, seminis thymelæ, stœchados, ana drachm. unam, scillæ assatæ drach. duas & semissem, scammonii drachm. duas. Omnia curiose terantur, & succo cucumeris comprehendantur, siccantur, iterum eodem comprehendantur, & paucum oleo iterum siccantur, & melle despumato excipiantur in mazæ crassitiem. Post sextum mensem detur a drac. una ad drachm. duas. Philagrius ex radice plani, recenti, munda pertrita curiose cum æquali farina tritici tortellas format, & panis modo coquit, & dat quotidie ad hæmorrhoidas delendas. Vterque dracunculus perfectam cōtionem sustinet.

Qui secundus est in Dioscoride, dracunculus est ociosus, ob id ex nostris exemplaribus Latinis recte sublatus. Arū

autem Mesues dracunculi nomine continet, tertium tamen non facit. Eumque ut dracunculum folijs & radice fauces, & uenter uelut exurere quotidie experimur, nō multo post gustatum. Nam initio nihil sapit, quamuis amarus, acer, adstringens sit, licet in agro Ferrariensi, à quibusdam citra noxam madi libenter folia scribat Manardu. & Dioscori. ob minorem acrimoniam in cibum expeti, & Galenus radicem dracunculi & ari inter uestica libr. 2. alimentorum reponat, non tamen ubique addit sed locis quibusdam. Cleophantus purulenta screantibus dedit apud Plin. farina permistum in pane cocto. Ex minoris radice cum multo melle placentas parant. Baleares, & in conuiujs dat Diosco. Minor urinas. & uenerem mouet Dioscori. pota uino, maior uenerem mouet eidem, Odor radicis solius aborsum facit Diosc. in pestilentia salutaris est radix Manardo. Nos uel cocta ex aqua, uel sub cineribus tosta, melle excepta uitimur foeliciter in asthmate.

* Hæc radicis foris nigra, intus buxea Dioscorid. uiti alba ad omnia similis, sed imbecillior, libr. 6. simplic. Folia, fructus, radices dicit acres. Ordine non expressit Dioscori. Moderatè calet Gale. Auicen. nunc calida ordine tertio, nunc temperata dicitur.

* Hoc non habet Gale. lib. 6. simpl. Albæ radicis succus Veræ expressus, cum mulsa potus pituitam educit Diosc. Radicis drac. una anno toto potui datur epilepticis. Diosco.

De Bryonia. Cap. 25.

Bryonia * est planta quam uitem albam uocant, radice foris terrei coloris, intus alba, ex aqua pullulant stipites arboribus, alijs plexu multiplici innolui soli-

LIB. II. IOAN. MES. V. AE.

ti, & i his racemi vuis siles, quos vūas lupinas uocāt. Alia est uitis nigra radice foris cineritia, intus alba, minus tū q̄ prior, quā reptiliū cucurbita dī. Minus itē calida, & ad oīa imbecillior quā alba, q̄ in ea plus sit subā terreā amarā, quā igneā acris. Bryonia enim Dioscoridi calida sicca ordine tertio: cōstans subā terreā, pauca adusta, ob id amara, multa autē ignea, acri, mordēte, * Gal. autē incidit, tenuat, terget rubrificat, subadstringit. Vriusq; radix, ac p̄cipue succus pituita ēē putri, cerebrum nervos, partes respirato
117 rias purgat, obstructions uiscerū, renū, aperit, urinas mouet. Quā p̄ epilepsia, uertigini, & ceteris { cerebri, & } nervorum affectibus frigidis confert aperte ac ēē tulli & asthmari, p̄sertim lambendo sumptum, & laterum dolori. Turiones eius cum primum crescū: eduntur p̄cipue cum aromatibus, orisq; odorem tetrū emendant, p̄sertim quem humorum in uentriculo corruptio excitat. Spiritus tū in cerebro miscere dicitur vsu crebro.
 * Tumores ēē splenis resoluit. p̄serti cū uino & sic s empla stri mō iposita radix, & oxymelite ex hac facto & sūpro.
 * Asparagi eius boni sunt stomacho, quia subamari, leuiter acres adstringūt, & Vere elixi & sumpti aluum & urinas mouent Dios. & Gal. Asparagi, seu prima Veris germina nigra menses mouent, lienes minuunt, epilepticis, paralyticis uertiginosis utiles Dios.

Paronychiam cū uino sanat, cōfert vlceribus malignis, fragmēta ossiū extrahit, & spinas, & ligna, p̄sertim cū uino & melle, sorbitio ex succo eius, frumēto cocto, & melle, lac auget, bene coctū uterū purgat, aborsum facit sumptus & suppositus. Tā radix, quā ipsius succus faciē terget & cutis reliquā fœditatem, panū, uulnereū uestigia, p̄sertim cum farina cicē, & fabā, coctūq; cum oleo sugillata delet. Fiūt inde trochisci faciem claram reddentes, fœditatem cutis tergēs. colorem bonum ac roseum seu, rubro p̄mixtū faciētes, accipe farinā purā tritici, hordei, cicceris albi, fabarum, amygdalā dulcium, tragacanthi ana-

3.ii. radiceis bryoniæ sicce. 3.i. & dimidiâ, cū albumine oui
 fac trochiscos, linæ cū decocto hordei, & post duas horas
 ablue decocto furfuris. Ex sacco aut bryoniæ nigre melle
 & uino p̄ferti ana, fit potio ad strumas expta, & emplastrū
 ex ipsi⁹ radice, & melle easdē delect. Cōfert morib⁹ aialū
 uenenoſorū. Corrigit ut diacūcul⁹ ob id illi mox hāc lib. cci
 m⁹. Ex bryonia medicamētū a Democrito p̄positū apte ef
 ficax, ad epilepsiā, paralyſim, uertiginē, & ceteros affect⁹
 frigidos cerebri, ſpinalis medullæ, & ortorū utrinq⁹ neruo
 rū, accepit radiceis bryoniæ mūdare, & tritæ lib. dimidiā, ſa
 pæ, uuaꝝ paſſarū lib. 4. squillæ aſſaræ, ſtrobylorū purgatorū
 ana. 3.i. & ſemiſſem, nucis moſcharæ, cardamomi, macis,
 zingiberis ana. 3.ii. caryophyllorū, piperis lōg: ſicē chados
 ana. 3.i. & ſemiſſem ſeleleos: ſalis gēma, galliæ, ana. 3.i. ſpi
 cæ, 3. dimidiā, agarici. 3.iii. Dat⁹ poſt ſex mēſes a. 3.ii. ad. 3.
 v. Idē accipit ſucci bryoniæ. 3.v. aceti ſciſſini librā .i. aquæ
 coctionis origani, hyſſopi ſicci, libyſtici, ſeleleos, cardamo
 mi, ſicē chados ana. 3.i. ſape, uuaꝝ paſſarū librā dimidiā,
 mellis libras.ii. Fiat ſyrupus idē pollēs, q⁹ prior compō, ſi
 detur unc.iii. ex ſucco e uſdem & ſapa uuarum paſſarum
 eclegma ad tuſſim, & aſthma efficax filius Zezar cōponit.
 Dat⁹ aut radix bryoniæ, & uitis nigre ſiſt⁹ ab aureo uno ad
 aureos duos, ſuccus autem a drac. una ad drac. duas.

Calet multū bryonia baccis rubētibus, quibus depilat, &
 ob id coria, denſantibus eſt utilis Gal. li. 6. ſimp. & quicq^d
 attigerit, rubriſcat ignis mō, unde noſtratibus ignis ardēs
 tota plāta dicitur, Gallis colubrata, forte q⁹ ſub hac colubri
 ſape ſtabulātur, Radix albæ uitis cōfert epilepticis, attoni
 tis, uertiginofis, ſerpētū morſibus, aborſibus, ſed mētē inter
 dū turbat, q⁹ ſpiritus permiscere uocat Meſues. Vitis albæ
 radix, quia terget, ſiccat, moderate calfacit lienes indura
 tos liquat pota trium obolorum pondere, per dies trigin
 ta cum aceto, & foris cum ficibus admota. p̄ior am quoque

LIBRI II. IOAN. MESVÆ

et lepram sanat Dioscorid. Galen. phlegmonas ex uino disciuit, emplastri modo imposita, et abscessus rumpit. Oleo incocta donec colliquescat, pterygia delet, et suggillata Diosc. Cum sale, radix, folia, semen albæ, ad chironia, gangrænica, phagedænica, putrida crurum ulcera faciunt imposita, eadem radix trita imposita ossa educit. Succus cum triticeis grauis coctus potus, lac auget. Cum eruo ephelidas, ionthos, lentigines, nigras, cicatrices delet, moribus uiperæ prodest, drac. duarum pondere pota.

De Cyclamino. Cap. 26.

Cyclaminus panis dictus, his fauni, aliis porci, maior inuenitur, & minor. Maioris radix rapæ mō* rotūda, foris terrea & nigra, intus alba, a qua folia & flores violæ nigræ similes, subalbi, sine cuale. Minoris radix sub terra, plurima auellanae, & cicerum forma, uterque est medicatorius, calidus siccus initio tertii ordinis, incidit, tenuat, resoluit, terget, expurgat, obstructions aperit, sudorem copiosum mouet, cutem foeditate eius ablata omnium maxime expurgat. Pituitam lentam & crassam sumptus, & suppositus, atque adeo femori, ilibus, & uicinis partibus illicitus purgat. Obstructions uiscerum præcipue splenis aperit, maximeque ex oxymelite: & sumptus & emplastri modo admotus colicum dolorem a pituita, aut stercore suppresso sanat, caput, & oculos insigniter expurgat, præsertim errhino ex ipso in nares recepto præsertim post purgationem per hierani, aut theodoricō, aut catapotia foetida, aut similia. Quapropter uisui imbecillo, & aquis in ipsum ruentibus, hemicrania, cephalalgia, torturæ: paralyti, & cæteris cerebri affectibus frigidis confert, errhino, ut dixi, attractus. Iterum sanat experientia certa, præsertim succo cum oxymelite, uel œnomelite sumpto, & operito deinde diligenter corpore. Nam sic sudore largo materia etiam in uaporem uersa:

bilioso excremento exonerabitur. Duro leni confert quo-
uis vtendi modo, & tumoribus aliis, vt etiam strumas iu-
uet. Menses mouet, sumptus & suppositus hæmorrhoidas
potentissime perit. Eius radix collo mulieris appensa, con-
ceptum prohibere dicitur, sedis procidentiam illi u iuuat.
Corrigitur vt dracunculus, & bryonia, succi huius drach.
quatuor cum saccharo solutas, & ad tertiam coctas, mane
sumptas, icterum sanare, ceruissimum & expertissimū af-
firmat filius Serapionis. Idem præstare succum eū cū æqua
li portione oxymelitis, vel œnomelitis, vt prius coctum,
& sumptum Græcus testatur.

Panis porcinus. * Parum lata est, & nigra, caule di-
gitorum quatuor nudo Diosc. Flos rosaceus quidem & ad
purpura uergens, sed forma uiolæ nigræ, altera autem eius
species flore candido, radice inutili, nulla multitudinis men-
tione Diosc. Galen. Gradus non fuit Galen. nec Auic. Attra-
hit quoq; Galen. cum hydromelite potus pituitam, & aquā
educit & umbilico, pectini, coxendicibus illitus aluum ducit
& abortum facit Dioscor. Galen. Succus cum melle errhi-
num fit Diosc. & oculis suffusus, & hebetibus inungitur (nō
naribus immittitur Diosc.) Drachm. tribus cum passo, aut
melicato potatur radix in ictero Dioscor.

Vnguentum præterea est Alexandri ex cyclamino, &
ventri, femori, ilibus iunctum, aluum deiectione purgat,
stomacho autem vomitu vacuat aquas serofas, idoneum
hydropicis, & à medicamento abhorrentibus: recipit autē
succu cyclamini libras tres, succu cucumeris agreſſis libram
vnā, olei irini libras duas, butyri vaccini libram vnā,
euphorbii vnciam vnā, pulpæ colocynthidos vnc. tres,
polypodii vnc. sex, trita, quæ teri possunt, succis octo dies
mergantur in vase vitreo angustioris, obstructo probe,
post hos semel ferueſcat, coletur: colato adde sagapeni au

LIB. II. IOAN. MESVAE

reos quinq, myrrhæ aureos tres in aceto prius dissolutos quanto est opus, coque semper rudicula mouendo, donec succus prope omnis consumptus erit, tunc adde ceræ vnc. quinq, felis vaccini aur. quinq, coque donec cera erit li. quara, tunc adde scammonii, aloes, cocci gnidii, colocynthidos, turbich, ana aur. quinq, salis gemmæ aur tres, euphorbii, colocynthidos, turbich, ana aur. quinq, salis gemmæ aur. tres, euphorbii, piperis longi, zingiberis, chamæmeli, cinnamomi, ana aur. duos, puluerisata in mortario permisceantur. Vnguentum quoq, alterum ex cyclamino fit ad resoluendam duritiem splenis et lapidosam, & strumas, recipit succi cyclamini, humoris lenti ex radice filicis emulsi, ana lib. vnam, succi extremorum tamaricis sarcu-
lorum vnc. ii. olei irini libras. ii. cæsypii vnc. xv. aceti vnc. ii. hāmoniæ, bdellii ana vnc. i. & semissem, ceræ flauæ vnc. sex, fac vt prius Cyclaminus coctionem sufficientem sustinet. Datur præsertim Incco ab aureis duobus ad aur. 4.

Alterius cyclamini acinorum denarius in uini albi cyathis duobus, dies quadraginta potus lienem per aluum, & urinas emittit Diosc. Prior aut miscetur medicamentis, quæ tubercula strumas, omnemq, duritiem discutiunt Gal. Cum uino deniq, bibitur contra omnia uenena Diosc.

De aristolochia. Cap. 27.

Aristolochiæ tres sunt species, longa, rotunda, & cle-
maritis, idest, sarmentaria dicta, & radices vitis sar-
mentorum similes spargat. Oēs calidæ sunt Diosc.
in principio ordinis tertii, siccæ secundo, longa tñ calidior
vñ, quis terræ in ea substantiæ plus sit, q̄ in rotunda, quæ
ob id tenuioris est substantiæ, & ad oīa efficacior. Vtraq, tñ
obstructiones aperit, resoluit, attrahit, spinas extrahit
& lignorum fragmenta carni infixæ, tenuat, sed hæc oīa ro-
tunda magis ob dictam prius causam, pituitam purgat, &
quorundam sententia et bilem, thoracē quoque & pulmo-
nes, pituita et putri expurgat insigniter, quapropter tussē

humidæ, & asthma: etiã antiquo maxime prodest quouis
 vsus modo, vt et si suffitu vaporem per infundibulũ æger
 inspiret, horum præsertim trochiscorum accipietum ari
 stolochiæ rotundæ, arsenici pares portiones comprehen
 dendas oui vitello in trochicum aut auellanæ formã fin
 gendas, vnius fumum certis interuallis, vt dixi, per infun
 dibulum inspiret æger.

*Longa, mas rotunda, fœmina Diosc. Auicennæ non Dio
 scor. sunt hi gradus. Longa non minus calfacit sed forte ma
 gis minus tamen tenuium partium, quam rotunda, amara,
 sub acris utraq; longa terget digerit minus quam rotunda.
 Ob id sarcoticum utilius est ulceribus & fomentis uteri Ga 128
 len. Rotunda spinas trahit Dioscorid. Galen.*

* Cum pipere & myrrha pota & pessa subdit a Dioscor.
 de longa. Rotunda cum aqua pota ualet rigori Dioscorid.
 Clematidis cum oleo aut suillo adipe iniuncta spinæ rigori
 ualet, suffitu uero ad graues febres Galen.

Aristolochiã quoque præsertim rotunda cerebrum ex
 purgat, ob id epilepsiæ confert, stomachum et eadem iu
 uat, singulru a flatibus conficitur. Hos. n. non modo a
 stomacho, sed liene & aliis visceribus dissipat, horumque
 obstructions liberat, & natos inde dolores sedat, p̃sertim
 cum oxymelite radicato. Ois aut aristolochia vterũ a par
 tu * expurgat, menses mouet, abortum facit. Rotunda
 præter hæc vlcera maligna, fistulas mire iuuat, quia terget
 & carne implet. Podagram quoque & musculos cõtusos
 cum melle & pauco sale emplastri modo admota iuuat,
 cum hydromelite vero curat aurium vlcera & auditum ro
 borat. Acerum denique cui incocta est, gingiuas adũringit
 & putredinem ab his aufert, dentes, quoque cõfritatu de
 terget. Rigori et febrili remedium est singulare. Purgãdo
 non nocet, sed visceribus confert. Quod ad alia attinet, vt
 dracunculus corrigenda. Coqui terique plurimum potest.
 Datur a drachma vna ad aur. vnum.

LIB. II. IO AN. MESVAE

Clematidis sesquidrachma Paulo purgat ut colocynthis.
Aetio fructus sicci drach. duabus purgant bilem & pituitā.
Rotunda auxiliatur asthmaticis, singultientibus, epilepticis
podagricis, si cū aqua bibatur, ruptis itē & uulsis, & dolori
bus ab obstructione, aut flatu crudo & crasso, putredinibus
prodest, ulcera sordida, dentes, gingiuas expurgat.

De ricino. Cap. 28.

Ricinus * granum regium est duplex, paruum & ma-
gnus (quod kerua Mauris dicitur) uterq; medica-
mentis aptus, sed magnus magis, ob id eligendus.
Calidus siccus gradu tertio Dioscori. Hamech autem in
principio tertii. Pituitam ac interdum bilem violenter pur-
gat, deiectione & vomitu materias quoq; & aquam sero-
sam à iuncturis attrahit.

* Magnus est Palma Christi, uulgo lathyrus, uulgo cata-
putia, est paruus. Gradus etiam huius tacet Galen. tergere
& digerere tantum dicit. Triginta granis pituitam, bilem,
aqua, purgat supra & infra ricinus, lathyrus uero granis
septem uel octo eadem similiter purgat Dioscori. recini folia
tergent, digerunt, purgant minus, quam fructus Gale. Oleū
id ad lucernas est utilissimum, tenuium partium, & calidius
quam commune.

Dantur autem grana eius cocta & trita in iure galli an-
ticipi, conferuntq; colico dolori, & iuncturarum, ut poda-
græ, ischiadi, aut coquantur in aqua casei, aut lac caprinū
super ea mulgetur & colatur, & datur hydropicis utiliter.
Oleum autem cicinum seu ricinum colico dolori a pitui-
ta & flatibus confert. Corrigitor ut balanus myrepsica.
Ex utroq; oleum extrahitur ut ex amygdalis. Datur a gra

nis quinque ad grana septem, alterius a granis septem ad grana * quindecim.

* Alij
duodecim

Folia latbyridis cum gallinaceo aut oleribus cocta idem præstant, quod semina, Diosc. Oleum id purgat aquam, lumbricos necat, scabiem, capitis ulcera, sedis inflammationem uteri præfocationem sanat Diosc. Ricini grana triginta, iathyridos grana septem uel octo dat Diosc. cum caricis aut dactylis aqua frigida super bibula. Paulus usq; ad quindecim in robustis scilicet ut ea mandant, imbecilliores autem & malo stomacho integra deglutiant. Viginti grana pota cum aqua pura aut mulsâ purgât facile Plin. bilem & aquâ si munda sumatur, si autem cum folliculo, uehementius purgant & stomachum lædunt.

De genista, seu sparto. Cap. 29.

Spartum, genista Latinis & myrica est arborum capitrum, est autem arbor montana, cuius rami desinunt in virgas multas rectas, flexiles, fractu cõtumaces, quibus vites & alia ligantur, flores habet flauos, lunata figura siliquas * orobinis similes, & semina in his lenti similia, interuallis distincta. Ultra marina & orientalis est, melior calida sicca ordine secundo Dioscor. Semen vero calidius, floribus & ramulis humiditas inest incidens, sed excrementosa, & ob id vomitoria.

Myrica tamen Latinis est tamarix. Virgas habet longas absq; folijs solidas ad frangendum difficiles, flores leuicorii Dioscor. * Phaseoli Semina & surculorum succus strenue trahitur Galen.

Quin planta hæc omnibus suis partibus conturbat, pro uocat, incidit, tenuat. Pituitam & materiâ a iuncturis vio-

LIBRI II. IOAN. MESVÆ.

123

lenter purgat vomitu & deiectione, renes omnibus excrementis perpurgat, urinas valenter movet, calculum frangit in renibus, atque adeo in vesica, nec i his materias figi, hac in calculum durescere sinit. Flores quoque huius cum melle rosato aut ovo, strumas resolvunt. Oxymelitem ex his vel feminibus, tumores lienis resolvit. Vomitus quoque cum his frequens ischiadi, podagræ, & renum doloribus prodest. Nocet stomacho & cordi, ob id cum melle rosato sumi vult Philagrius, ut his partibus nocere desinat, & eadem ratione cum rosis & mastiche. Semen vero eius cum aqua mellis rosati tumendum est, anisum quoque, & foeniculi, vel dauci semen eius noxas castigant, flos modi cum coqui potest, semen diutius. Datur, præsertim flore, a drachmis.ii. vsque ad drach. v. semine autem a drach. iii. ad drachmas quatuor.

*Seminis et
floris obo
los. v. dat
Dioscori.
Plin. sesq
drach.*

Semen & flores cum melicrato pota tuto purgant per superiora, ellebori modo, semē quoq; infra purgat, & succus ex ramis aqua malefactis extractus, a ieiuno cyathi mēfura potus, ischiade & angina laborantibus est utilis. Plin. aceto pluribus diebus macerat ad ischiadem, & succū eiusdem cum oleo iniungit. Sunt qui maceratum muria, aut aqua marina, clystere inūciunt ad ischiadem, cruentaq; & strigmenta uacuant. Semen quoq; stranguriam sanat Plin. & idem genista tusa cum axungia genua dolentia curat.

De elleboro. Cap. 30.

*Ellebo. oli
terribilis
fuit, postea
tā pma
scius, ut
plerique
studiorū
cā sumptu
rint, alb
aū multo
terribilio
nigro Pij.*

Elleborus duplex, albus, & niger, idemque salubrior albo, quin et albus symptomata terribilia minatur: niger autem corpus incolume, & velot iuvenile tucetur. Eligendus in eo genere est sapore acri, gustantem mordente, colore asari, fragilis, medius ampli & gracilis, recentis & vetustis, gravis & levis, aut potius levis q̄ gravior, levis aut ac sine asperitate. Radix eius est præstantior, & in ei fibrarum ac radicalium cornices, Vere, aut Aestate

colligatur. Albus autem minus est tum acer, tum mordax, neque mox acrimonia eius apparet, si maior est nigro. Cætera nigro facultate est similis, nisi q̄ diutius seruari potest. Niger est calidus siccus ordine tertio, tenuat, terget, resoluat, carnem vlcibus supercrescentem excidit. Adde, q̄ si is ad arboris alicuius radices crescat, fructus ipsius purgatorios reddit.

Albus aut̄ calidus siccus in medio tertii, similiter terget mordet, sed vomitu multo purgat, & sternutamenta violententer mouet. Virandus autem hic est, q̄ strangulet. Niger autem omnium consensu sumendus, præsertim castigat^r natura & arte, solis robustis & animosis dandus, & Vere ipso. Datus autem, quando & cui conuenit, temperamentum facit melius, ob id mores quoque probatiores reddit, & corpus incolume, ac velut iuuenile efficit. Hæc. n. ppria ipsius sunt opera, Hippocrate autore. Corpus. n. totū excrementis corruptis expurgat, clementer ac sine molestia vacuat bilem vtrāque, & pituitam, sanguinem proinde puriorem reddit attrahēdo. s̄ excrementa in venis sanguini mista, non à solis capitibus partium, sed a toto corpore, ac etiam remotis partibus, & cute ipsa.

Ad cerebrum quoque purgandum, & caput rotum, & sensuum instrumenta, & nervos, & viscera, & vesicam, & vterum est efficacissimus, cerebrique affectibus, vt cephalalgia hemicrania, mania, melancholia, vertigini, epilepsia, paralyti, aquarum in oculos defluxui, aperte confert, iuncturarum quoque morbis, vt nodis, & tumoribus scirrhis aliis, strumis etiam. In summa, est velut theriaca, & per antonomasiam medicina elephantiæ, cancri, herpetis, erysipelatis, * exanthematum, phagedænarum. Pulvis quoque tenuissimus ellebori nigri, visum roborat. Acetū quoque cum hoc decoctum, auri instillatum tinnitui confert, & auditum roborat. Idem acetū si os colluat, dentium dolori cōfert, præterea splenis affectibus, febrib. diuturnis quartanæ biliosæ, reliquis affectib⁹ melancholicis sanatu cōtumacibus, urinā, & menses mouet, corporis colorē & odo

* Bo-
thor p̄stus
las vocat,
variolarū
gūi affe-
nes.

LIB. II. IOAN. MESVÆ

* *Mor.* rem bonum efficit, ac etiā oris, cutis affectus, * & alphas
pheā. Er vtrosq; quouis vtendi modo sanat, ex aceto affricus cuti
bas. cū scorditate & panos delet. Albus autē vomitu inmodico
 & violento symptomata excitat terenda: foris autē affri-
 ctus cutis vitia, scabiem, impetigines, lētigines valenter iu-
 uat. Vterq; autē fistulis & vlcibus putridis ac malignis
 medetur. Albus igitur quia huius tempestatis corporibus
 est molestus, quin & velut venenum, præsertim suffocās,
 vitetur. Nigri autem virtus ad nostra vsq; tempora est ro-
 lerabilis, licet et difficilis. Sanis, n. corporibus elleborus est

*Aph. 16.
 li. 4. & al
 bo, non de
 nigro. Ois
 aut medi-*

*125
 catio sa-
 nis ē picu-
 losa Aph.
 36. et. 37-
 lib. 2.*

*Cū simili-
 bus verbis
 Paul. dat.*

*Albus in
 pul. potius
 ualde noc-
 et et sus-
 focat, ni-
 grū autē
 tritū dat
 cum moli-
 crato Pau-
 lus.*

cerat, colatum dat, in quo virtus est ellebori. Idē fit in mel-
 le vnto, aut iure gallinarum vel carniū, aut oxymelite,
 aut vino dolci, aut condito, aut syrupo, aut sapa aliqua, su-
 peraddentes polētā vel orizā, aut pultem, & forbitio
 ni per se datur. Sunt qui in radicem raphani perforatā
 ellebori fibras immittunt die vno, postidie fibris ablatis,
 dant raphanum vires ellebori habentem. Daucus itē &
 piper longum, anisum, petroselinum, hyssopus, succus cala-
 minthæ, origanum, opus cyrenaicū, efficaciorē ipsum red-
 dunt, & præter hæc, epithymus, polypodium, sal Indus, &
 siliā. sc. n. hæc confirmāt. Ex hoc item catapotia formauit
 Haly ad affectus melancholicos, elephantiā, alphas nigros
 contumaces efficacissima, quæ recipiunt hieræ picræ drac.
 xii, ellebori nigri, polypodii, ana drach. v. epithymi, stœ-
 chados, ana drachm. vii agarici, lapidis Cyanei, salis Indi,
 colocynthidos, ana drach. iii. Datur turo a drachma vna
 ad aureos duos. Vtriusque vero ellebori virtutem ex
 corpore deturbat multa decoctum vntarum passarum, aut
 hordei, aut gallorum, aut gallinarum, cum oleo nucū, vel
 amygdalarum dulcium, vel simili, puluerem vero ellebori
 sumere tutum non est. Datur autē a siliquis sex ad tertiam
 drachinas vnius, vel vsque ad drachmā vnā.

Radicalæ

Radiculae graeciles, breues, & uelut decurtate ex cepo-
so uelut capite procedentes, in usum sola ueniunt Dioscori.
nec hæ totæ, sed harum cortex diligendus, carnosus, specio-
sus, medullosam intus partem, quæ eximenda est, habens
tenuë gustu acer & feruidus, asperis tumulis & locis siccis
qualis Anticyra est, natus, in frangendo puluerem emittens
Plin. semen tamen a quibusdam purgationibus adhibetur,
summa quoque radix quæ uelut cepe canibus datur purga-
tionis causa, Messibus albi radices leguntur Dios. & Plin.
Albus amarior est, & minus acer nigro Gale. Albus eligen-
dus gustu feruens, non tamē uehementer, sed saluam parti-
culatim, non simul mouens, mediocriter extensus, candidus,
fragilis, carnosus, non acuminatus aut iunceus, nec, dum frā-
gitur, puluerulentus, medullam interiorem habens exilē
qualis Cyrenæicus. Improbatur Galatius, Cappadocius Ita-
lus, albior, & magis puluerulentus. Pauli tempore uteban-
tur elleborismo per album, & nunc quoque, si enim bonus
est, uenenosus non fuerit. Quin ellebori nomine apud Hippo-
cratem & Galen, albus uenit, ut Apho. 1. lib. 5. Apud Ara-
bes contra. Ellebori nigri cum alijs misti usus non est diffici-
lis, sepe magno successu in melancholia morbo, sum usus sy-
rupi saporis, largo satis elleboro nigro incocto, et Manar.
non difficilem eius usum expertus est, & drachmam inte-
gram solam potam parum profecisse. Paulus infundit
aqua dies quinque uncias duas, ergo multus satis mannae,
uel melli, uel alijs incoquatur. Si in radicem raphani
immittatur albus elleborus, elleborismi modus simplicior
est Paulo.

Albus datur per se, & cum sesamo, aut thapsie succo,
aut alica, aut mulsæ, aut pulie, aut lenticula, aut sorbitione

Cum hoc
succo cali-
dissimo
nollem de-
re.

LIBRI II. IOAN. MESVAE

alia. Niger autem coquitur cum lente, aut iure aliquo Dioscori. Nigrum cum scammonio & sale dat idem. Album debilibus cum succo ptissanae, aut alicae, aut alio simili, Paulus.

Niger pituitam & bilem inferne purgat Diosc. Bilem maxime flauam, Paulo. Albus autem uomitu purgat res uarij coloris Diosco. Rem iusu terribilem in uarijs coloribus uomitionum Plin. Elleborus bonus ad exanthemata, impetigines, lepras, herpetas, erysipelata, icterum, Paulus. Albus oculorum collyriis contra caligines imponitur Diosc. Oculorum caliginem fo tu discutit Plin. niger aur i inditur, & post biduum aut triduum eximitur in difficili auditu. Albus & niger menses ciet, & foetum occidit suppositus Diosc. uel appositus. Niger scabiem curat cum thure, aut cera, & pice, & cedrino oleo inunctus, cum aceto uiciliginem, impetiginem et lepras Diosco. Albi puluis suffocationem facit, ob id incidendus in formas sesamorum magnitudine. Qui uibus uero per os accepisse suspectum est, duarum drachmarum decoctum clystere iniiciatur, & balanus ex eo, & melle facta Paulo supponitur, & Diosc. cum aceto facta balanus. Niger appositus si triduo maneat, fistulas purgat Dioscor. Nigri obolos tres, aut drachm. unam dat Diosco. adiecto etiam scammonio. Manardus quoque drac. unam dedit cum granis duobus scammonij in malo cydonio asi, mitiusque & leuius purgant quam iusta dosis pilularum, quas aggregatiuas uocant. Albi Themison dabat drach. duas, sequentes quatuor, antiquorum uitium cognoscentes, qui ob metum parcius dabant, cum celerius erumpat, quo largius sumi. Vetat tñ dari senibus & pueris, & mollibus, ac foemineis corporibus. Paul. dat ʒ. 3. i. ad. 3 ii.

Plin.

debilioribus i succo alicæ, aut pitissanæ, fortioribus i aq̃ calida aut melicrato, sectū tñ, nō i puluerē tritū, ut ante monuimus. Albo non est usus Manard. ex Italis tamen robustos ferre posse putat, non dandum tamen nisi in diuturnis & ualentibus morbis per alia remedia non sanatis, ut hydropi, cachexia, elephanto, paralyphi, epilepsia, podagra, morbo Italico, qui pessimus & longissimus esse consuevit, & auxilia communia uelut contemnere.

Cum præter simplicia medicamenta ad alium ciendam a Ioan. Mesue scripta, alia nonnulla apud medicinæ autores inuenerim, ea annotationibus hisce nostris præmittere, iussum est non inutile. Ea sunt Myxa, id est, sebesten. Cynocrambe, hoc est, Canina brassica Pulegium, Bdellium Arabicum Partheniū, id est, Matricaria, Tragoriganum, Iulianus iuglandis, catuli uocati, Fœx uini, Tartarum dicta, Atriplex, Malua, Asphodeli radix, Allium, Beta, Blitum, Cestri, id est, Vetonice folia, Brassica semicocta. Aqua stilans a cucurbita in fornace excocta. Chamæpitrys, dicta Iua Lapathon, uulgo Rumex uocatum. Lac præcipue asininū. Butyrum. Lentis primum ius. Semen cornicularis, & spumei papaueris, Resina pini piceæ, et laricis, quæ uulgo putatur et uocatur termintina. Item uera, quæ nunc adfertur ex Terebintho, Terebinthina, Vrtica, Sesamoides maius et minus, Peplis, Peplos, Chamefica, Lappago, Clematidis semen, Picnocomon. Apios, id est, syluestris Rhabbanus, Alipon, Empetron, Heliotropion, Magnes, Cortex radices Caparis, Thlaspi, Flos, æris, squama æris, Mandragoræ succus, Daphnoides, quæ & Laureola, Sambucus, Ebulus, Lac, & cimæ ficus, Filicis feminae folia, Peponis & cucumeris radix, Lactuca syluestris, radix Peucedani, Staphis

LIB. II. IOAN. MESVAE

agria, Tbapsie succus, Androsamos, Ascyros, Hippo-
phaes, Hippophestos, Lactarie multe species, Mercurialis
Struthion, idest, radícula, uel condes. Horum historiam &
uires ex ipsis autoribus licet edificere, mihi sat is sit hoc lo-
co nomina conscripsisse.

FINIS.

IN ANTIDOTARIUM

Ioannis Mesuæ Annotatio-
nes quædam.

Gal. i ni-
tio lib. de
Antide.

ANTIDOTARIUM

est uocatum, quod conti-
neat descriptiones antido-
torum, hoc est, medicamē-
torum, quæ non foris ad-
mota corpori, sed in cor-
pus recepta affectibus me-
dentur. Antidotus autem
hæc, uel hoc antidotum
Græcis dicitur contra as-

fectus datum, unde Gal. lib. de hac materia scriptum $\pi\epsilon\tau\iota\delta\epsilon\iota$
 $\delta\alpha\tau\iota\delta\epsilon\tau\omega\upsilon$, idest, de antidotis uocauit, nostrates uero libros
hac de re scriptos, Antidotarium inscripserunt, etiam si nō
sola antidota, quæ omnino sumuntur, sed etiam admo-
uenda olea, unguenta, cerata, emplastra, ex æquo continerent.
Quæ duo causarum salubrium materias præcipue compre-
hendunt, quanquam educenda & facienda ipsarum reli-

qua duo genera magni etiam momenti sunt in multis morbis. Desumendis igitur tantum & admouendis Mefu. scribit, & illa tāq̃ pręstātiora, plura, usu frequētiora, & fere priora pręponit, quibus ēt educendorum ratio quędam cōplicatur. Hęc propter oppositas rationes postponit, in ipsorum tamen utrisque quorundam ordinem cur mutarim paucis accipe. Inter sumenda statui prima omnium condita quod hęc parte sua plurima sint alimenta, non omnino medicamenta, Vt igitur a re nobis familiari magis incipiat oratio, hęc in prima acie locavi. post hęc autem iulepos et syrupos natura prope tota, uiribus, consistentia, parandi modo conditis proximos (nisi si qui in his sint medicamento si magis & compositi) ut omittam syrupo suo condita seruari. Sunt item syrupi succorum & pliorum quorundam uelut conditura, ad saporis gratiam, & custodię diuturnitatem: Quoniam uero in syrupis plerique sunt thoracici et pulmonici, pręsertim quos descripsimus postremos, ob id eclegmata uiribus his affinia prope omnia subiunximus sectione tertia. Sectione autem quarta descripsi decocta atque infusa his consistentia proxima, & quibusdam syrupis aluum soluentibus facultate affinia, ut alicunde inciperet antidotorum proprie appellatorum tractatio. Quanquam & infusiones & decoctiones syrupis sint necessarię, sed alię multo quam quę his Mef. decoctis & infusis, uel purgatorijs, uel saltem¹ ecoproticis, & stercus deicientibus describuntur. Sectione quinta antidota conclusi, tum quę electaria uulgo uocat, tum alia, sed in his priora, quę sapore sunt iucundo, post hęc amara, & hiera, & alia purgatoria. Sectione sexta descripsi catapotia purgatorijs his proxima uiribus, neque iucunda, & consistentia non mul-

A N N O T A T I O N E S

to duriora. Septima sectione trochiscos multo his duriores ac sicciores. Octaua autem pulueres quosdam omnium siccissimos. In admouendis præterea ordinem mutandum censui, ac olea, cæterorum materiam, omniumq; liquidissimam, & fere simplicissimam, usu frequentissimam, usu primam, non postrema scripsi cum Mesu. sed reliquis præposui sectione nona. Decima uero, his consistētia & uiribus propinqua uigentia, adeo ut sepe olea uocentur. Undecima autem sectione cerata ex precedentibus, & cera constantia, ac magna ex parte emplastrorum materiam. Postrema descripsimus emplastra, tanquam maxime composita & durissima. Habes rationem ordinis in hoc Antido. a nobis parum mutati. non modo in sectionum ordine, sed in plerisque etiam sectionum singularum compositis, ut lectio te docebit, quæ autem ratione id fecerim, facile tuiipse coniectabis, ut cur ex sine syruporum condita quedam incondita retulerimus, in syrupis, cur calidos, thoracicos, iunximus, in eclegmatis, cur uiribus finitimam, & in cæteris similiter. Ea tamen cautione prædicta mutauimus, ut nullam omnino Mesu. compositionem omiserim, aut truncauerim, sed omnes integras, uerbis tamen non paulo purioribus descripserim, licet interdum coactus Barbaras quasdam uoces retinui. Ipsas item libri totius particulas breuiores, quam ut libri nomen mererentur sectiones appellauimus, Hippo. in epidemiis, & Aristotelis in problematis $\tau\mu\mu\alpha\tau\alpha$: hoc est (ut Gaza in Aristote. uertit) sectiones, imitati. An uero probem omnes scriptas hoc libr. compositiones, siue a Mesu. inuentas: siue ex aliis corrogatas, dicere malo cum Gale. illas me ut antiquas, et multorum experientia probatas, recipere, & Gale. consilio satius esse multo usu, expertas, & confirmatas composi-

tiones sequi, quam nouasse fingere, cum praesertim metho-
 do summa si quis altius expendat, plurimas Arabum com-
 positiones conscriptas iudicaturus sit, quas uero paucas
 damnare conaberis. Si pauca quaedam Arabibus certissima
 receperis, in illorum sententiam omnino abibis, nullamque
 improbandam iudicabis. Li. 2. r. 43.
uic. acut. Quamquam enim harum multae
 usu exciderint, uitiosae ob id existimandae non sunt, aut Hip-
 pocratis pemptium & elleborum nigrum uitio uerteris,
 medicamenta illi etiam in morbus acutis ad corpus purgan-
 dum consuetissima quae ob uiolentam actionem hodie attin-
 git nemo. Et quod purgatoria medicamenta, antidota, em-
 plastra, unguenta trochisci, malagmata, acopa, myracopa
 & id genus alia, Dioscoridis Galei alijque celebribus medicis ma-
 gno in pretio habita, nunc omnino usurpari desierunt. Ut
 rerum quae uerborum, conditio quaedam similis & uicissitu-
 do sit. Quomodo enim de uerbis cecinit ille, sic nos de reme-
 dijs pronuntiare possumus, quod scilicet.

Multa renascuntur, quae iam cecidere, cadentque

Vsurpata modo medicamina, si uolet usus

Et ratio, Medicis duo praestantissima doctis

Instrumenta quibus querunt, carpuntque, docentque.

Quae uicissitudo in ijs Mes. compositionibus ubi conti-
 gerit, notas prope singulis adscriptas a nobis mutare cui-
 uis licebit. Adscripsimus autem opinor non temere notas
 huiusmodi, ne scilicet in obsoletis hodie multam operam col-
 locet bonus lector, quibus arithmeticorum neotericorum
 circulum nullius per se numeri indicem cernet praepositam

IN ANTIDOT. IOAN. MESVÆ

in reliquis esset diligentior, præsertim celebrioribus et usu frequentioribus quas asterisco et stellula quadam illustravi mus, uti quæ mediâ borum conditionem sustinent, cruce signavimus, ne verba hæc usitatum, inusitatum, toties mihi essent repetenda, usq; (quod nuper dixi) bonus lector in scripturis hodie consuetioribus operæ plus ponat, quam in dissuetis. Quas ob id veru uel obelisco confodiendas non cœ sui, quod non improbarem, quodque harum nonnullæ forte fortuna haud ita multo post asteriscos alijs rapiet. Tempestivum mihi iam videtur pauca quedam de mensuris et pōderibus Mesuæ consuetis dicere, ne quorundam novitas in audita lectori adhuc rudi aut imponat, aut sit remoramēto, Mensuris admodum paucis utitur Mesues, ut libra mēsurali sextario, quem κστ pro ξστ interpretis uocabat, mēsuræ. Pōderibus utitur fere Græcis, κστβτῖ α οὐγκῖ α, δῖ α χμῖ ρεαμῖ autem id est, scriptulo, raro gaudet nanque parva pondera exprimere per drac. unius partes tres quatuor s. 6. uel partem tertiam, quartam, quintam, sextam, utimur et aureo κστβτῖ α autem, id est, corniculum, κστ apocope interpreti uocabatur, ut Actuarius καρβούβιον appellat, quo nomine etiam hodie vulgus & Mesues siliquam ipsam appellat, grana circiter tria lupinis similia, sed minora in carne lignosa & dulci continentem. Horum granorum quodque grana hordei quatuor pendit, octo autem lentis, etiam κστβτῖ α Græcis, Mesuæ κστ quod in eo ponderum aliorum more per apocopem scriptum est, Latinis siliqua dicitur. κστ autem pro ξστ corruptum ab interprete puto, quod, etiam apocope pronuntiatur uocis Græcæ, ξστῆς enim Græcis dicitur, Latina uoce sextarius, in hanc detorta, ut λτγῶ ex libra iisdem detor-

ta est, ~~si opo~~ uero integrum est. Sextarius autem Italicus ut Galeno, sic Mesuæ usurpari uidetur, qui duas corylas seu he minas, seu libras mensurabiles, id est, uncias uigintiquatuor implet. Sed uariarum pondus efficit, ob rerum metiendarum naturam, uini enim sextarius capit unc. mensurales uiginti quatuor. Pendit autem librā & bessē, seu unc. uigin ti mel lis, sextariū duas lib. & semissem, olei sextarius unc. octo decim pendit. Vnius drachmæ partes due scilicet ex tribus, sunt scriptula duo, partes uero tres, scilicet ex quatuor sunt scriptula duo, & grana quinque, seu grana quadraginta quinque, quæ sunt partes tres granorū sexaginta, quot sunt in drach. Quantum autē pondus drachmæ tribuat, & quot drach. unc. impertiat, & quot uncias libræ, non perinde compertum est. Drachmam autem ipsi pondus minus aureo apertū est ex locis nō paucis in simpl. & in Antid. ubi elect. psyllæ dat a drach. tribus ad aureos tres, Elect. Hamech. a drach. ij. ad aureos. ij. & in catapotijs sæpe a drach. i. ad au reum unum, hoc est sesquidrachmam ut quibusdam uidetur ut alijs pondus granis quinque aut sex, drachma grauius, quale est nostri aurei solaris. Idem pondus etiam solidus, & cum Actuario ~~et ap~~ dicitur. Aureum autē scribit Mesues in hiera Archigenis a Paulo descripta, ubi tamē Pegulus sem per habet drachmam, id quod in alijs ex Paulo sumptis ob seruare licet. Quid quod Serapioni in probanda theriaca, aureus est pondus duorum lupinorum, & Auicennas in cu rando ascite dat catapotiorum quorundam aureum unum debili, drachmam unam forti. Alijs aureus in compositioni bus purgatorijs est pars septimæ unc. i, in alijs est sesqui drachma. Vnciæ autem drachmas octo cum Græcis non ui detur tribuere, Nam in hiera Ruffi scribit drachm. octo, ubi

ANNOT. IN ANT. IOAN. MESVAE

scribere potuit unciam unam, si illi drach. octo tribueret. In apozmate adianti albi sectione quarta fumarie unciam. i. mox addit, lupuli, uiolearum siccarum, ana drach. octo, cum scribere potuisset, ut alibi semel fecit, tantundem, uel oibus simul connumeratis subscribere ana, id est, æqualiter partikulam Galeno frequentem. In elect. Hamech, fenæ & aliorum unciam unam, polypodij drach. sexdecim, cum scribere potuisset uncias duas. In tryphera uero Persica myrob. flauarum unc. unam & dimidiam, cepul. Ind. ana unciam unā belliric. emblic. ana drachmas quatuor, hic pro unc. dimidia uidetur accepisse, ut proportionem quadam pondus diminuat. Neque unciam drachmarum nouem Mesuæ esse potes conuincere, cum in hiera sua scribat drachmas nouem, ubi dicere potuit unciam unam, si uncie drach. nouem tribueret. Mallem tamen cum alia Galeni pondera & mensuras sequatur, etiam cum Galeno uncie huius drachmas octo tribuere, non autem nouem cum imperitis quibusdam pharmacopœis, nulla eius autoritate, nec ratione probantibus. Pondera autem drachma minora uitauit, scriptulo tamen usus in Antidoto ex cocco baphica, & Antidoto aromatico Gabrielis, alias drachmæ unius partes duas, tres, quatuor, quinque, sex, dicere maluit, ut ante diximus.

F I N I S.

IOHANNIS
MESVAE·DA·
MASCENI
LIBER TERTIVS
DE ANTIDOTIS.

IACOBO SYLVIO
Medico interprete.

VM in cōmentarios nostros quā-
dam a nobis experta commemora-
tione digna coniecissemus, nobis vi-
sum est hāc in opus vnum ordine
idoneo cogere, cui titulū Grabadin
seu de antidotis fecimus, in quo me-
dicamenta expta & secretiora, scū a
nobis inuēta, tū ab his accepta q̄ ar-
tis medicæ arcana p̄scrutati sunt, ap-
pendio tradere dignū
existimauius. Hoc aut̄ opus totū in libr. duos. diuisimus.
Priore medicamēta describimus cōposita aliis celebriora.
Altero singulaz̄ corporis p̄tū morbos, p̄p̄iis cuiq̄ remediis
curare edocemus. Priorē vero ī sectiōes. xii. diuisim⁹, do-
Prima, condita. (cuiusq̄, harum
Secunda, sapas, iulepos, syrupos.
Tertia, elegmata, seu linctus.
Quarta, Decocta & infusa.
Quinta, antidota, quæ electaria vocant.
Sexta, catapocia, seu pilulas.
Septima, trochiscos.
Octaua, pulueres,
Nona, olea.
Decima, vnguenta.
Vndecima, cerara.
Duodecima, emplastra.

DE CONDITIS

SECTIO PRIMA.

CONDIVNTVR plantarum nunc ra-
dices, nunc furculi, & similia, nunc flores,
nunc deniq; fructus. De quibus oibus or-
dine nobis dicendum est. Primo autem
quibus modis radices varie condiri de-
beant.

Condire est *sapidum* & palato iucundum reddere, idq;
alimentis maxime conuenit, ad medicamenta uero transser-
tur, ambo autem saccharo uel melle, uel utroq; condiuntur
& dulcorantur, ut *gulæ* & *stomacho* sint grata, & diu ser-
uari possint integra, et recentibus proxima, non ut uires eis
nouas queramus, nisi quas saccharum, aut mel & coctio af-
ferunt, præterquam dum etiam aromata conditis ipsis ad-
miscemus. Condiuntur autem radices, teneri caules, furculi,
germina, flores, fructus quarundam plantarū, semina quo-
que non pauca, & cortices non modo fructuum, sed lignorū
etiam. Quæ uero condienda sunt, si ampliora sint, quam ut
uis condimenti coquendo, ad intima usq; penetret, uel si quid
intus alienum continent, in frustra prius secantur, & purgā-
tur intus, & si est opus, etiā foris, minora uero quanta sunt,
condiuntur. Conditā uero hæc nouisse ad medicum pertine-
re præter, Mesuen, abunde ex Gal. lib. alimentorum colli-
gere licet, atq; etiam ex lib. c. ph. p. Illic enim obsonandi, &
obsonia parandi artem medico necessariam ait, hic fructuū
aut potius ex his succorum uariorum condituram docet, q;
magni sit momenti alimenta uel medicamenta condimentis
egro iucunda facere, nihil aut parum minuta ipsorum fa-
cultate. Condiendi uero, seu ut uulgo loquimur, conficiendi

uocabulum latius nobis patet, ut etiam quæ igni clementer coquantur, & quæ sale & aceto seruentur, cōfici dicamus. Contra item conditi nomen neotericeis medicis in angustum sic est coactum, ut illius appellatione ea ueniāt sola, quæ cōseruis (ut uulgo uocamus) pulueribus cordialibus, saccharo multo miscentur in grumos exiguos & semisiccos. Quæ cōsistentia ægris est gratior, quam conseruarium per se, quam siccorum per se. Cur autem condita hæc prima statuerim, ac in his, ut sequentibus permultis, ordinem Mesuæ, nōnihil immutarim, rōnem in præfatione antidotarij abunde docui.

Eryngium cōditum renēs calfacit, uenerem excitat, flatus tamen ventriculi dissipat, sic autem conditur. Radices conditæ.
 Radices eius amplæ albæ, teneræ, a cortice cinericio & ligno interno purgatæ, in frustra pollicaris magnitudinis sectæ, vno caryophyllo humectato, & particula zingiberis humectati (ut mox in zingibere condito dicam) fartæ intus, vnde lignosa portio excisa est coquatur in aqua li pondere sacchari, & duplo * melle, vel melle solo sed triplo. coctis addatur aromatum pondus iustum. Datur * Saccharo re. cētiores.
 ab vncia vna ad uncias duas.

Cur simsecacul Mesuæ interpretatus eryngium, lege in nostris annotationibus in Antidotarium. Quæ uero aromata, & quanto pondere addi possint, ex sequentibus conditis colliges, quis & sine his solo melle aut saccharo, aut utroq; condita hæc radix fit odorata Dioscoridi, & gustu aromatico. Datur dormituri, mox etiam a cibo, & ante cibum tuto sumi potest etiam largiore mensura. Radices cynosorchis & serapiadis, & utriusq; satyrij similiter in eundem usum hodie condiuntur. Nam hæc omnes etiam Dioscoridi ad uenere præiores reddūt. Mesuæ aut hæc radices hoc mō cōdit.

LIBRI III. IOAN. MESVAE.

Diasatyrion analepticum & renutritorium phthiſſicis, hecticis vel aliter conſumptis & emaciatis, ſemen auget, veneremq; incitat. Accipit radicū ſatyrii plenarum & recentium lib. vnam, cere, coque exacte in lacte ouino dolci quantum ſatis eſſe videbitur, ad lactis coſumptionem. Poſtea cere piſtillo ligneo cum vnciis tribus olei recentis amygdalarum dulcium. Deinde ſyrupum ex ſucci bugloſſi cocti & deſpumati libris duabus ſucci pomorum dulcium vnc. xii. cum ſacchari optimi libris tribus coctum ſuperfunde, miſce percoquendo. Poſtremo ab igni depoſito iniſce cinnamomi drach. v. been albi & rub. ana drach. ii. ligni aloes drach. iii. croci, ſantalī flauī, tragacanthi, gummi Arabici, ozimi caryophyllati, cubebæ, macis, ana drach. vnam & dimidiam, repone vaſe vitreo. Da ab aureis tribus ad anteos quinque.

Gale. li. 5. ſimpl. Hoc inter eleſtaria confectionem de teſticultis uulpis appellabat Meſues. Rarū uſu eſt, nec ſalubre hecticis, aut alia febre laborantibus, niſi aromata tollas, quæ condito præcedenti etiam addi poſſunt ad uenerem plenius augendam. Venerē uero quæ excitant, humida ſunt ad ſecundum ordinem, calida temperata & flatulenta. Vult autem Meſues eam radicem ſumi, quæ ſuperior eſt ac plenior, non eam quæ flaccida eſt, & uetuſtior alterius ceu parens. Quantum autem utriuſq; uires differant, leges in Dioſcoridis cynoſorchi, ad renutriendū aut, datur unc. ſemiſſe mane horis duabus aut tribus ante cibū, ad uenerē uero, dormituris, aut et ante cenā.

Diasatyrion alterum ſemen auget ac promouet, ueneremq; arrecto valenter pudendo concitat. Accipit autem libram vnam radicū eryngii in aqua cicerum ſecunda coctorum, quæ cum radicū ſatirii plenarum & recentium vnciis octo, radicis raphani domeſtici vnc. tribus, radicis draconthii vnc. duabus terantur, & adiectis olei ſeſamini & butyri yaccini ana vnciis quatuor,

DE ANTI D O T I S. 88

exacte igni lento coquantur in lactis vaccini, vel ouini q̄titate sufficienti, ad iustam crassitiem, tūc adde mellis desponatilibras * sex. succi cepæ libram vnam & semissena p-
fecte coctum vbi erit, ab igne deposito adde hunc puluerē ** Tres tm bodie.*
scinci caudarum & lumborum drach. viii. seminis erucæ, nasturtii, pastinacæ, napi, asparagi, zingiberis, cinnamomi piperis longi, * linguæ auis, ana drach. quatuor, cum p̄di-
ctis misce. Postremo adde strobilorum depellatorum li-
bram vnam & dimidiam, pistaciorum depellatorum vnc. ** Semē ē fractui.*
x. cerebriorum passerum vnc. ii. misce oīa probe, aromati-
za drach. una moschi boni. Datur ab vnc. semiss. ad vnc.
unam, cum vino generoso & puro, sed paucio.

Mista hæc conditura quæ promittit, potēter præstat, nā calidis humidis flatuosis fere constat, qualia maxime sunt idonea Galeno lib. 5. simplicium, ad semen non solum augē dum, sed ēt promouendum. Cicerum aut decoctum secundum miscetur, quod flatu iuuat, & cum uretica sint, cætera ducūt ad partes genitiuas. Pro succo autem cepæ, mallem miscere succum bulborum, qui flatulenti sunt, & uenerem excitant Gal. lib. 6. simplicium, quod & Martialis innuit hoc disticho.

Cū sit anus cōiūx, cū sint tibi mortua mēbra.

Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.

Vel radices solæ ex aqua aut lacte coctæ, melle deinde cō diuntur, radices enim primo melle uix percoquātur, & mel coctione tam longa ureretur.

R Adix pastinacæ idem potest quod radix cryngii, & similiter conditur.

Conditur etiam ex melle & aceto elixa, sicq; in mensas non inutiliter uenit, alij quoque aliter. Radices etiam dauci, cari, sesari, raphani, panacis hortensis, apij, & similiter calidæ, in pituitosis hominibus idem præstant et tantum frixæ, uel ex iure carniū, aut cum butyro largo coctæ. Quin

LIB. LI IOAN. MESV AE

Eraparum et inaporum radices ex paucis aromatibus cōdite & sumptæ, uiribus sunt proximis, ari, draconthij, assatorū, bryoniæ, iridos, hermodactylorum, gentianæ, asphodeli, pæoniæ utriusq; radices cōditæ fuerint efficacissimæ. Elenij aut radix saccharo aut melle cōdita, ptes nutritorias roborat, obstructa liberat, pesti resistit. Hactenus radices domesticæ q̄s uires cōditæ hēant dictū ē, nūc exoticæ sunt dicendæ.

Zingiber cōditum intemperiem uentriculi frigidā & humidam sanat, & ab ea tardā & deprauatā coctionem quæ cibos in acidam cruditatem corrumpat. Viscerum lubricitatem corrigit, status dissipat, alimenti i hepar & corpus reliquum distributionem celerat, sic aut fit. Zingiberis recentis, si haberi pōt, sin minus, salte arte humectati pars una coquitur, ut eryngium cū mellis partibus tribus, & sacchari parte una. Sunt * qui zingiberis humectari, & eryngii portionem æqualem simul cōdiunt, sicq; delicatius. Quidam præterea condiunt aromatibus, alii aliter. Humectandum aut zingiber album, puæ, recens, aqua affusa primum, de nde arena obrutum, ut in cepulis, myrobalanis mox dicam.

* Neote
rici solo
saccharo
condiunt.
Nicolaus
Salernita
nus simul
condit,

Zingiber uiride, nobis ēt uulgo dī, q̄a recēs saccharo cōdiū, ob hæc delicatius affertur ex loco natali Arabia, et troglodytica i Aegyptū, et ide ad nos. Hyeme, et seni ē, et alr frigidis salubre, calidis natura aut morbo, et æstate, ē noxiū.

Deffuma
tū sit mel.

Diazingiber idem pollens quod zingiber conditum sic fit. Sacchari albi partes octo, mellis albi partes quatuor. Siccharum aqua & melle solutum coquitur quantum necesse, tunc zingiberis boni, albi, læpissime puluerati partes tres curiose m̄ sceantur.

Electariū hoc fuerit, ut uocat, tñ ob rei affinitatem & uiriū cōditis iuxit. Potes ēt saccharo i aqua soluto et cocto puluerē hūc cōphēdere, et i offas aut tabellas, ut uocāt, formare, idq; uētriculo frido fuerit salubre, et iſtationi discutiendæ.

Acoru

Acorus conditus cerebri & neruorum affectibus confert, conditur ut eryngium. Quin & singulis eius partibus duæ eryngii boni adduntur.

Acorus Indicus iam notior, & galanga maior dictus sumatur, non nostras palustris. Frigidis cerebri & neruorum affectibus saluber est sumptus, & ore diu retentus, qualis usus est rectus eorum quæ his capitis affectibus prodesse uolumus, ut inde uapor in cerebrum prompte tollatur. Idem pollet electarium diacorum à Mesue descriptum in sua praxi, capite de affectibus neruorum. Nostrum tamen acorum officinæ conditum habent, sed inutilem omnino censemus ad neruorum & cerebri frigidos affectus. Quapropter dammandus est atq; abiiciendus, ne posthac medici parum periti hallucinentur, & eius usu ægros prodant, ac in sumptum non necessarium coniiciant. 141

LActucarum, buglossi, cirsii, brassicæ, asparagorum, & aliarum herbarum multarum teneri adhuc caules, a multis hodie condiuntur saccharo, & iucundissime eduntur. *Sarcule conditi.*

Saccharum rosatum, ventriculum, & cor, & uiscera reliqua firmat, ipsorumque intemperiem humidam emendat, fit autem sic. Folia rosarum albarum uel rubrarum nondum perfectarum in umbra siccantur, donec ipsorum humiditas excrementosa resolua- *Flores cōditi.* tur, tunc in mortario lapideo, additur sacchari albi triplum, reponuntur uase uitreo aut uitrato pergamena, operculato mensibus tribus insolantur, in dies sæpe agitantur, soli anferuntur, seruantur. Sunt qui rosas omnino imperfectas condiunt, ut ualentius adstringant. Sunt item qui rosas non terunt, sed forficibus incisas cum saccharo manibus curiose confricant, post insolant. *Conserua rosarū hodie ex foliis rubris exiguatis n̄ siccatis duplo saccharo conditis, max exponitur et citra insolatum.*

Cum agat hoc loco Mesues de floribus saccharo aut melle conditis ad dulcorationem & conseruationem, rectius, ro

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

fas saccharatas aut mellitas appellauerit, & eodem modo uiolas, & flores buglossi, & rorismarini saccharatos aut mellitos, uel ut hodie omnes appellamus, conseruam rosarum, uiolarum, buglossi, rorismarini, quam saccharum, aut mel rosatum, uiolatum, buglossatum, rorismarinatum.

Quin & hodie aliter nobis fit horum sic appellatorum unumquodque. Nam rosis tantum rubris exunguatis recentibus tritis in mortario lapideo duplum sacchari hodie miscemus, mox citra insolatum reponimus, uase tamen non ad cumulum repleto, ut seruenti sit locus, nec foras exiliat. Saccharum rosatum fit saccharo soluto in aqua æquali rosarum albarum, uel melius in succo rosarum rubrarum exuatarum, & cocto ad iustam crassitiem. Id uero postremū uires quasdam aluum mouendi retinet. Sunt qui saccharum in aqua infusionis aut coctionis rosarum rubrarum sic carum solutum coquunt, sed hoc ut præcedens rubrum est, & tanto præstantius eo, quod ex aqua rosarum fit album, quanto rose rubræ etiam a Mesue albis præferuntur. Intemperiem calidam emendat, & partes, spiritusque a calore dissolui periclitantes cogendo firmat, præsertim recens, & sitim extinguit. Ob hæc febribus biliosis iam coctis prodest ad fescunciam, cum aquæ frigide triplo, initio autem obstructionum & cruda adhuc materia, nocet. Anti quatum uero sanguinis sputo et sequenti hoc sputum phthi si prodest, ut mulier quædam largo huius usu a phthi per sanata narretur quorundam testimonio. Idem aqua hordei dissolutum dysenterias lenit. Rosi tum siccis, tum recentibus, tum harum succo & aqua, ambarum quoque decocto uel infuso uarie utimur, ut in syrups præcipue audies, Rosas autem rubras intellige, nam albis non uti-

mur nisi distillatis, dum recentes sunt, quod sicca nihil oleant, contra quam rubra. Sunt præterea qui rosarum & aliorum florum conseruam faciant ex foliis florum purgatis non tritis, saccharo optimo & siccissimo puluerato alternatim instratis, deinde insolatis, eoque gratissimam. quod tritura floribus odorem fere aufert, uel saltem minuit.

Saccharum uiolatum bilis incendium sicimque extinguit, aluum subducit, fit ut rosatum, nisi quod uiole paulo diutius, & in umbra siccanda: & cum saccharo insolanda: *Conserua uiolatum*

Violarum humiditatem excrementosam siccando uult absumi, ut in simplicibus docuit, quanquam sunt qui putant ob id quod uim earum facilem resolui iudicant, minus diu siccandas in umbra, & insolandas.

Valentius refrig. rat quam rosatum, sed ingratius.

Fauces item & asperam arteriam lenit & dilatat, ob id biliose cynanchæ & pleuriidi salubre est, si per se paulatim lambatur, uel eius uncia una cum aqua hordei paulatim sumatur. Horum uiolæ nigræ seu purpureæ florum usus est etiam in melle uiolato, & syrupo uiolato multiplici. Flores uiolæ nigræ recentes cauda & uiridi ceu caliculo purgati in mortario lapideo triti duplo saccharo miscentur, mox ut conserua rosarum reponuntur, aut cum Mesuæ triplo saccharo aut melle. Efficacius fit saccharum & mel uiolatum ex uiolarum recentium succo, aut infusione multiplici.

LIB. III. IOAN. MESVAE

*Conserua
buglosfi.*

Saccharum buglossatum cor ipsum roborat, eiusque tremorem & lyncopen sanat, manicos & melancholicos iuuat, fit ut uiolatum.

Datur ad unciam unam per se, miscetur autem sepe alijs cardiacis, ut saccharo rosato, margaritis, cor alijs, & similibus. Similiter fit ex floribus boraginis etiam recentibus, & capitello cui inferuntur purgatis, in mortario lapideo tritis, addito sacchari duplo, aut cum Mesue triplo.

Saccharum rosmarinatum, cor, uentriculum, cerebrum roborat, flatus pellit, fit ut rosatum.

Fit ex floribus rorismarini, & harum partium intemperies frigidas suo calore corrigit, quo etiam flatus dissipat. Saccharum quoque cichoriatum fit seu conserua florum cichorii recentium ad partium nutritiarum intemperiem calidam, & obstructions. Fit item ex floribus persici chalogoga & hydragoga, ex floribus saluie ad frigidos affectus cerebri & neruorum, ex floribus geniste nostratis ad obstructions renum. In his sacchari condituris, & in sequentibus ex melle his respondentibus, singulis libris sacchari aut mellis adduntur rosarum, uiolarum, & aliorum florum uncie quatuor, ut triplum sit saccharum, & mel, hoc die autem fere duplum tantum miscent, ut sit ualentius, licet ingratius. Quinetiam flores capparis sale conditi seruantur & flores geniste nondum aperti aceto & sale seruati prius epulis capparum loco sumuntur magno successu, nec ingrato sapore.

*Mel sit de
spumati.*

Mel rosatum sic fit, foliorum rosarum, ut dictum est, in umbra sicca: orum partes duae in mellis boni partibus sex coquantur clementer quantum, oportet. Sunt qui foliorum loco succi eorum, & mellis portionem aequalem coquant. Alii foliorum & succi ana partem unam & dimidiam, mellis partes tres.

Folia rosarum & uiolæ flores, & bugloſi, & roriſmarini, ut ſaccharo, ſic melle condiri diximus, ut delicatiora ſint, & ſeruari queant. Viribus autem tantum differunt quantum mel & ſaccharum. Porro id mel roſatum nō modo hac conſeruæ ſeu electarij mollis, aut eclegmatis forma ſeruatur roſis tuſis, ſed etiam ſyrupi, cum ſcilicet colatum eſt. Primum genus mellis roſati Meſuæ ſunt qui appellant mel roſatum cum folijs, ſeu non colatum, ſecundum ex ſucco ſcilicet ac melle, mel roſatum colatum, tertium uero ex ambobus miſtum. Hic autem mel roſatum ex tritis roſarum folijs recentibus facimus. Id uero poſtea igni liquatum, linteoque percolatum, mel colatum uocamus. Rectius ex infuſionis multiplicis roſarum recentium, & mellis pari menſura in ſyrupi conſiſtentiam mel roſatum colatum coquunt, & quo plures ſunt infuſion. s, eo ualentius, ex roſarum autem ſiccarum infuſione non fiat, niſi medicus imperet. Secundam mellis roſati ſpeciem non ex æquali ſucco & melle cum Meſuæ coquit Aetius, ſed ſuccum roſarum exunguatarum melli triplum miſcet, ac inſolat, aut colatum coquit, cui affine eſt Dioſ. ex ſucco roſarum, & melle rhodomeli, quanquam quomodo fiat, & qua utriuſq; menſura, nō addat, nec diſſimile eſt Pauli rhodoſtaſtum ex duabus ſucci roſarum exunguatarum partibus, & una mellis coctis ſimul deſpumando ad partis quartæ conſumptionem.

Id mel roſatum colatum ex largiore ſucco, ut triplo, aut multiplici infuſione cum pauco melle liquidius & potabile, fluxiones calidas, & febres ardentes etiam in acceſſionis uigore datum larga copia, tempeſtiue & coctio iam morbo febres acutas ſæpe exemplo ſoluit ſudore, aut acrium & calidorum ſuccorum per aluum deiectione.

Mel roſa
tū Nicolai
bodie eſt
uſu fre-
quentius.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

rosatum utrunque in partibus nutritorijs pituitam, & terget (non enim hepar transcendit eius facultas) coctionemq; suo calore modico iuuat, affectibus autem solum biliosis insalubre est, ut mel. Idem sex matutinis a quibusdam datur uere ipso cum decocto ex uuarum passarum, anisi, glycyrrhizæ, adianti albi: ana unc. una, mastiches granis sex, ut pituitam probe apparet purgationi insanis, sed ægrotare timentibus, aut etiam tum ægrotantibus.

MEl uiolatum, buglossatum, rosmarinatum, fit ut rosatum, nisi quod rosmarinato sunt qui aromata adiiciant.

Mellis uiolati usus est frequens clysteribus, quoties abstergendum, refrigerandum, lubricandum, reliqua duo sunt rara, frequens tamen florum buglosi utriusque, & roris-marini conserua, quam prius saccharum buglossatum & rosmarinatum Mesuæ uocari diximus, pro floribus buglosi & roris-marini, saccharatis: seu, saccharo conditis.

Mel passulatum quod uocant, quod ex uuis passis calente aqua maceratis, coctis, colatis, ad mellis crassitiæ recoctis, fit, est frequens in Mesuæ compositionibus, ut eclegmate pineo, elect. diabryonias, id nos inter sapas reiecimus mel item emblicarum. s. myrobalanorum, hoc est, quo hæ sunt conditæ, & seruantur.

Conditum buglosi efficax & expertum ad cordis tremorem, stomachi imbecillitatem, deiectionis appetentiam, coctionem imbecillam, & foris: corruptionem recipit buglosi, menthæ siccæ, florum rosarum corticum, aut foliorum citri, ana unc. tres, ozimi caryophyllati unciam unam, trium generum cydoniorum, trium generum pomorum, ana unciam unam & dimidiam, serici cradi incisi, nucis moschatæ, zedoariæ: galangæ, been utriusque, sanctali citrini, croci, ana unciam unam & dimi-

*Tria hæc
gna sunt
acidū seu
acebū, dul
ce, dulca
cidum.
Crocus
largior.*

diam, ligni aloes drachmas duas, uini & aquæ ana lib. sex, mellis libras octo. aromatizetur moschi scriptulo uno: galiz drachmis duabus.

Semina quoque non pauca, si magna sint, interdum depellata: si parua, qualia tulit natura, saccharo ad sy *Semina condita*
 rapi consistentiam cocto his manu subinde motis, succussis, confricatis paulatim cochleari affuso incrustantur, & ceu tectorio quodam uestiuntur, quo modo citri corticem Mesues postea uestiet, succussa tamen solum pelui, non etiam manibus uersatum, & nos arancii corticem minutim sectum, & cinnamomi uulgaris itegimus, & caryophyllum, uocamusque saccharum aranciatum, uel cannelatum. Idem in cortice cucurbitæ fit, carbassatumque uocant. Inter semina uero fere incrustantur amygdalæ frequentius dulces cum furfure parum terendo siccata, pistacia, strobili, nuclei persicorum, prunorū, cerasorum, bōbaxis, coriandrum, anisum, anethum foeniculum, carum, cuminum: ami semen agni, cannabis, amomum, cardamomum, cardamum, cardamine, eruca, erysimum, sinapi, urticæ, cucumeris cucurbitæ, melonis, citreoli semina, papaueris albi semen, absinthii marini semen, q̄libarbotinam uocant, & semen contra lumbricos. Sed ex his minora manibus subiguntur, maiora pelui succussa integuntur saccharo primum: ut dixi, cocto, ad postremum paulo crudiore, ut læues & polita sint facie.

Frustus aut saccharo, aut melle, aut ambobus *Frustus conditi.*
 conduntur: interdum integri & cum seminibus, sed fere imperfectis: interdum seminibus purgati.

Ex fructibus siliquæ non paucæ adhuc teneræ & uirides ac molles, nōdū ob siccitatem lignosæ & ex uisce cōdiuntur sic ceratiū, cassiā Arabū, siliquā raphani: eruce, sinapis, leuicōi oīs, erysimi, cardamomi cuiusdā, a quibusdā cōdiri uidemus, ut gratiora sint, et uiribus imbecilliora, q̄ ante maturitatē decerpuntur. sic & siliquastrū pyramidale dum uiret quidā cōdiunt, nō expectata maturitate, p̄ q̄ rubet semine

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

plano, flauo iura crocante, feruidissimo turgida, uentriculo frigido saluberrima, zingiberis cōditis uice. Fructus uero alij quibus est plus carnis, frequentius condiuntur ut ab
 147 exteris sic a nobis. Externorum autem prius condituram declarabo, quod pauci sint, & quorum declaratio lucem afferet necessariam zingiberis condiendi prædictæ humectationi. De myrobalanis ergo conditis dicendum est, post ad fructus nostrates transibimus, in quibus sermo & prolixior, & nobis multo utilior est futurus. Nam myrobalani conditæ maioris, quam pro merito fieri hodie uidentur, quasi pars pretij sit eas e lōginquo uenisse, & ob raritatem apud magnates magis in pretio sunt, quam ob singularem aliquam facultatem, cum nihil aliud quam ualenter adstringere deprehendantur, ut taceā, quod alioqui cocti sunt difficiles, ut nescias an uentriculo coquendi sui difficultate plus ob sint, quam adstrictione roborando profint. Non addo, plurima ex adstringentibus, imo uerius omnia quatenus adstringunt, & proinde siccant, nonnullas uentriculi imbecillitates, ut quæ ab intemperie sicca proueniunt, ledere, ut Galen. libr. metho. 7. demonstrat. Quæ limitatione adhibita, sunt uera quæ a Mesue scribuntur, scilicet.

*Fructus
externi cō
diti.* **C**Epulæ myrobalani conditæ stomachum & uentriculum firmant, appetentiam inuitant, coctionem promouent, rationalem animæ partem uegetam reddunt & sensificam, quapropter uisum quoque clariore
*Eadē ipsa
rū cōditu
ra & hu
mectatio
ante i sim
p. ē scripta* & usu crebo iuuentutem diu tuentur. Accipiendæ uero sunt quotlibet humidæ & recentes si harum est potestas uel saltem arte & industria idonea humectatæ, quæ stylo passim punctæ coquantur ex aqua igni lento, donec tenerescant. His in asserem immittis

aqua exprimatur, Deinde biduo hydromelite mergantur. Deinde ignilento clementer coquantur, vase vitreo reco-
dantur, ac melle cui incocta fuerint, mergantur. Dantur
post sex menses. Arte autem sic humectantur. Infunde his
aquam plurimam, in sola dies octo: deinde separatim ob-
rue arena humida * quarto quoque die nouanda, aqua sa-
pe superfusa, donec tumefiant, & humectentur, idque vel i
dolio, aut alio vase magno fiat, vel in fossa quadam subter
ranea magna & loco humido. * Tere-
tio, isimp.
Mesue.

Cepula ex Aegypto condita in Italiam afferuntur, quia
uero cassiam olent, speciarum aqua madefactas rursus saccha-
ro condiunt. Humectatio autem earum, quam docet Mesues,
suspicionem quandam ingerit, recentes non fuisse Damasci
tunc temporis, nisi dicas. Mesuen addidisse hanc humectandi
rationem, ut etiam exteris consuleret, siccas fere recipienti-
bus. Hac autem arte possis fructus quoque alios sicciores re-
centibus similes reddere. Quinetiam pruna passa modice co-
cta, compuncta, in aquam frigidam mox coniecta, tumere mul-
tum uidimus, nec minus si quis ea passim puncta sine coctio-
ne aqua frigida biduo maceret, quod & uuae passae, & fru-
ctus alii, atque adeo pisces ipsi uerum testantur. Hydromeli
autem cui incocta sunt, his exemptis percoquendum est ad
aquae consumptionem, post eo melle mergantur, ut in cerasis
& fructibus alijs quos condimus, integros facimus, eos enim
quantum sufficit coctos eximimus ne urantur, aut distabescant.
Humorem deinde per se percoquimus cum saccharo in syru-
pi consistentiam, & fructibus uasi ad repositionem imposi-
tis superfundimus, sic enim fructus integriores manent, &
cocto probe syrupo fideliter seruantur. Vna mane ieiuno
dari potest singulis aliquot diebus. Placet enim sapore auste-
ro & per condituram dulci, & nonnihil aromatico. Quae

LIB. III. IOAN. MESVÆ

autem recentes sunt conditæ, sunt præstantiores, ac diutius
seruantur, quam post humectationem conditæ. Ventriculū
roborant ut austera reliqua, appetentiam inuitant succo sto-
macho, ut cætera adstringentia, & contracto, coctionem iu-
uant per uentriculi roborationem, & suo calore modico,
quem aromatica qualitas indicat, & saccharum, coctioq;
acquisiuit, facultatem animalem persiccatum uentriculum
synceriores reddit, ob id uegetiores. Nam lux sicca, aīa
prudentissima. Ventriculi autem maximus est cum cerebro
consensus, & affectus suos hæ partes inuicem cōes faciunt.

149 Proba autem coctione prima, si reliquæ non errent, corpus
belle nutritur, & iuuenili simile diu perseverat, neq; humo-
ribus excrementosis est obnoxium, nec inde orientibus mor-
bis. Vt enim siccitates aeris imbribus in totum sunt salubrio-
res, sic corpora sicca sunt a morbis ex putredine ortis tutio-
ra, quam humida, ut docet Gal. lib. p. feb. temper. & lib. me-
tho. 8. Ex his patet, quæ prius diximus, eas in pretio maiori
apud medicos haberi, quam sint meritæ, cum ex nostris fru-
ctibus non pauci, ut oliuæ Colymbades, ut nuces conditæ, ut
persica Corboliana, ut cydonia condita, ut pruna Damasce-
na, & Iorrana, & Dactylia quæ uocamus, si condiantur,
eadem præstare possint. Quibus si quid exiguum desit, ut
qualitas aromatica in his myrobalanis sane quam exigua,
per rosas, per poma dulcia & odora, & alia prope infini-
ta, impertiri prompte poterit.

In simpli.
bac p̄ditu-
ra aīa est
scripta.

Emblicæ myrobalani conditæ uentriculum roborāt,
eius substantiam & facultatem contrahendo, & in-
temperiem humidam corrigendo. Hæ autem aqua
affusa soli exponendæ donec tenerescant, & humectentur,
tunc expressæ, ut priores, hydromelite biduo macerant,
post igni lento coquuntur, coctæ ubi parum refrigerunt,

mellis albi quarta parte adiecta reconduntur. Sunt qui p-
terea condiant aromatibus, cinnamomo, xylaloc, carda-
momo, croco, moscho, gallia, & similibus.

Datur una semel tota diebus aliquot, ut superior. Hæ autem
tem due species quia sunt amplæ, ad condiendum sunt aptæ
& item flauæ. Ob id etiam conditæ afferuntur, raro bellere-
cæ, & nigræ recentes conditæ afferuntur, & uires habent a
Mes. adscriptas, ipse recentes aut illis proximæ, non autem
que ligno aut ueriu lapidi siccitate & duritie persimiles in
officiis habentur. Vide igitur ne opinione magis quam ue-
ritate adductus has myrobalanos tanti facias, & ægros quā-
tumuis opulentos sumptu parum necessario, ne dicam no-
xio, ipse oneres. Quam sim uerus, iudicare possunt, qui usu
harum multo, parum admodum profecerunt. His autem
si utendum sit, malle contusas accurate probare, quam
dentibus parum probe commansas deuorare, ne sua dura
substantia uentriculum ledant, & coctioni sui diutius resi-
stant adeo, ut ne horis quidem quatuor (quantum tempus ha-
rum coctioni tribuere solenne est) percoqui possint, & for-
san uix semicoqui. Nuces myristicæ, hoc est, unguenta-
riæ, uulgo moschatæ cum nullam moschi qualitatem olfa-
ctui præferant, recentes conditæ ad nos Lusitanorum nauig-
ationibus ex India conuehuntur, nostris iuglandibus am-
plioribus persimiles, cortice uiridi, carnoso, & alio lignoso
inter quos est macis, & sub lignoso ipsa nux moschata nobis
usu frequens ad uentriculi robur & intemperiem frigidam
conditam integram dono mihi iucundissimo dedit Bertran-
dus in summo Parrhisiensi senatu Præses consultissimus pa-
riter ac æquisimus.

LIB. III. IOAN. MESVAE

*Fructus
mostrates
conditi.*

CYdonia condita fluorem alui vomitumq; sistūt, vētriculum roborant, ob id & coctionem iuuant. Sic autem condiuntur. Cydonia ampla, nulla putredine vitata, depellata, intus purgata, in frustra idonea secta coque in iulepo multum aquoso, postridie in iulepo alio propemodū perfecte cocto percoque, aromatiza moscho, vase vitreo repone, eo iulepo cui incocta sunt superdato. Sunt qui ex melle coquunt, alii ex sapa, alii præterea condiunt aromatibus, alii aliter.

Cydonia utraq; intus & foris purgata, quadripartito diuisa, saccharo diuitibus hodie condiuntur, odorem, saporem & uim cydoniorum prope totam retinentia. Eadem quadripartito secta, diutius cocta ex aqua donec tabuerint, postea per linteum colata sine compressione, deinde cum saccharo percocta in cerati consistentiam, faciunt gelatinam cydoniorum, quod est reliquum, uiolentius comprimenti cochleari cretum, & cum saccharo percoctum, ad emplastri prope consistentiam, cydoniatum uile constituit. Si autem tam clarum illud quam crassum simul cernantur, cum saccharo ut prius percoquantur, Cydoniatum fit, quod oībus in usu est, quodq; ante epulas ad unciam unam sumptum aluū sistit, post epulas uero soluit, & uapores ad caput ex uētriculo attolli prohibet. Quæ uirtus est etiam ualentior cydonijs, & aliorum austerorum sub cineribus coctorum, sine saccharo sumptorum. Quorum ratio est initio lib. I. & ab finem lib. 2. alimē. & lib. simp. cap. 5. & lib. 6. sani. iuē. ubi diacydonium cydonijs conditis uiribus affine describitur. Nam appetentiā excitat, quibus ea languet, coctionem iuuat parū feliciter coquētibus. In summa, uentris robur conciliat, & uiscerum in eo omnium, ob id uomitum & fluorem alui cedit, sic autem fit. Accipe succi malorum cotoneorum dulciorū, et minus acer

horum, ac maiorum (quæ Asiatici strugia uocant, Galli cotonea foeminina) & mellis optimi ana sextarios Romãos duos aceti sextarium unum & semissem. Hæc cum super brunas modice coxeris & despumaueris, immitte zingiberis uncias tres, piperis albi uncias duas. Deinde rursus in simili igne recoques ad mellis crassitudinem stomachicis medicamentis debitam. Datur mediocris mystri mensura horis duabus, aut tribus ante cibum, uel aliquandiu post, uel ante coenam. Piper ad uncias tres, uel duas & semissem, zingiber autem ad unc. quatuor, si frigida intemperie laborat uenterculus, tolles omnino utrūq; si calida, si neutra adsit, piperis. unc. una, zingiberis uncia una & dimidia sufficiet, in qua media mensura componere satius est, in ipso autem usu si opus est, aliquid utriusq; adijcies, ualentius idem adstringit ex succo cotoneorum, quæ parua rotunda sunt, & absolute cotonea nobis dicuntur, Διά μύλων seu διά μύλων idem dicitur Galeno lib. 6. c. ph. p. hoc est, ex malis scilicet cydonijs, quæ absolute μύλα dicuntur, unde oleum μύλων id est, cydoniorum & emplastra μύλα, quæ colorē mali cydonii referunt ex æruginē uista lib. 2. c. ph. g. Malo cydonio mistum scammonium efficit ipsum cholagogum Galeno libro primo alimentorū, unde, opinor, Arabum consuetudo emerfit, scammonium in malo cydonio ut mitescat coquentium, & inde etiam cydoniatum Lugdunense scammoniatum.

Idem diacydonium a Mesue in
electariis sic describitur.

Diacydonium factum cum succo cydoniorum, appetentiam languentem excitat, venterculum & hepar roborat, coctionem iuuat & retentionem, cam ad-

LIBRI III. IOAN. MESVAE.

stringendo, recipit succi cydoniorum & mellis despumati ana lib.iii. aceti boni, puri lib.ii. coque igni lento continenter despumando ad mellis crassitudinem. Tunc insperge piperis longi, zingiberis, innaomi ana vnciam vnā, caryophyllorum, ligni aloes ana vnc. dimidiam, mosch. .i. partem tertiam. Fit interdum etiam cum aliis aromatibus, interdum sine aromatibus, pro varia vtetium necessitate. Fit et cum saccharo, alii quoque aliter parant.

*Si affectus
est frigidus,
desiderat.* **D**iacydonium aliud ventriculum firmat, coctionem iuuat, vomitum biliosum & pituitosum sistit, colorem corporis floridum efficit, recipit autem carnis cydoniorum in vino coctorum, & mellis despumati ana libras.iii. percoque igne lento, tunc adde cynamomi, caryophyllorum, cardamomi, galangae, ana drachinam vnā, cinnamomi crassi drach.iii. zingiberis, piperis longi, macis, ana drach.iiii. Si autem affectus est calidus, coquenda sunt cydonia cum aceti parte tertia vel dimidia, reddito interdum succo malorum granatorum acidorum pondere cydoniorum dimidio, interdum etiam succo cirri quarta parte ponderis ipsorum addito. Idque vel sine speciebus, vel cum spodi, oxyacanthes, rosarum rubrarum, trium santalorum, seminis oxalidis ana portione aequali, vel etiam cum aliis pro vario medicorum scopo. Aromatizant interdum moscho, interdum caphura, aliquando utroque, conditurque nunc saccharo, nunc melle.

Hoc duplex diacydonium ex electarijs huc iure optimo transtulisse mihi uideor, hodie succum hunc coctione & saccharo misto cogunt, uocantq; gelatinam r. m. perlucidam pulcherrimam, & gratissimam. Idem uarie purgatoriū fit ab eodem in electarijs, hoc modo.

253 **D**iacydonion cholagogum colico dolori, & aliis partium nutritoriarum morbis salubre, accipit succi cydoniorum libras. 3, mellis albi lib. 2. scammonii vnciam vnā & dimidiam, galliae bonae caryophyllorum,

DE ANTIDOTIS. 96

zingiberis, mastiches, piperis lōgi, cinnamomi, nucis moschatæ, ana drach. tres, misce simul oīa. Da ab aureo vno ad tres, si facere vis cholagogum simul & phlegmagogū, misce scammonii drachmas. v. turbith drach. xii. si solum phlegmagogū, abiecto scammonio, misce turbith drach. xxv. cnici excorticati, pondus scammonii, si bilem atram vis vacuare, prædictorum loco misce elleborum nigrum, vel epithymum. Quidam cum saccharo coquunt, alii quoque cum carnibus tantum, alii cum succo tantum, alii cum ambobus.

Diacydonium huic simile habet Nicolaus Salernitanus in usu frequentius, quam hoc, quod non nulli quoque parāt, sine aromatibus tamen potius. Diacydonium præter dicta Mesuæ est quadruplex in syrupis, & conditum cydoniorum, seu miua aromatica, hoc est, succus ad mellis consistentiam coctus, & multis aromatibus conditis, hoc modo.

Conditum ex cydoniis ventriculum, hepar, & cætera viscera roborat. appetentiam excitat, coctionem iuuat, uomitum & lienteriam sedat, medicamentum est celebre, ac expertum, accipit autem succi cydoniorum acidorum lib. uiginti, uini antiqui, boni lib. decem, coque igni lento semper despumando ad tertiæ partis consumptionem, cola, residendo clarescat. Claro adde mellis boni & despumati lib. sex, iterum coque dispumando, & in eo suspende nodulo ligata hæc aromata, cinnamomi, cardamomi ana drach. tres, caryophyllorum drach. duas, zingiberis, macis ligni aloes, mastiches ana drach. unam & dimidiam, croci drach. duas, omnia præter crocum parum terantur, & suspendantur nodulo ut dictum est, identidē fricando eum in ipso medicamento donec crassescat. Deinde aromatiza moschi drach. unius pte tertia, galliæ. 3 ii. sunt qui saccharum mellis loco miscent, & utrumque sine & cum aromatibus componunt.

*Miua cro-
tica.*

LIB. III. IOAN. MES VAE

*Minus sim-
plex.
Mel hic &
fideratur.
Tūc eadē
ppe est cū
priorē.
Minus ace-
tata.*

Conditum ex cydoniis alterum idem pollēs accipit succi cydoniorum libras centum, coq; in vase lapi- deo mundo igni lento ad dimidias, semper despu- mando, cola. horis circiter tribus resideat, claram partem exemtram, & uini antiqui libras quadraginta coque pru- nis ad crassitiem. Nonnulli loco mellis addunt saccharum, alii etiam aromata ingerunt, & aromatizant vt prius.

** Alij
40.*

Conditum ex cydoniis tertium acetatū idem pollet quod priora, præsertim si etiam calida intemperies adest, accipit succi cydoniorum libras * sexaginta, coquatur ad dimidias, percoque cum aceti albi libris. xx.

Mellis aut sacchari libras octo, aut circiter, hic quoque tacet, hæc diacydonio Galeni simplici est affinis.

*Vt valen-
tius robo-
ret adstri-
gentia au-
get.*

Conditum ex cydoniis quartum, accipit succi cydo- niorum acidorum lib. sexaginta, menthæ siccæ, & foliorum citri ana vnc. viii. foliorum rosarum vnc. iii. coque ad dimidias, cola cū vini albi antiqui libris. xxv. percoque addito melle, vel saccharo, cum, vel sine aroma- tibus, quidam item vini loci acetum incoquant.

Hæc omnia & præter ea iulepum & syrupus ex cydo- nijs idem pollent, & ὀξύμυλον Pauli lib. septem ex succi cy- doniorum sextarijs duobus, mellis sextarijs tribus; aquæ sextarijs sex, omnibus simul coctis ad tertiam partem, & expumatis. Hæc cum melle condita magis calent, & ter- gent, minus stomacho iucunda, cum saccharo contra. Dan- tur ad unc. duas, nunc per se, nunc cum aqua plantaginis, menthæ, rosarum, si aliud adstringenda est, postquam satis fluxit, aut purgata est, alioqui putres materiæ ab his sup- pressæ putridas febres excitarent.

Quamuis hæc condita inter syropos a Mesue scribatur, huc tamen potius transferenda iure censui, quod cuique est perspicuum,

perspicuum, tum præter hæc iulepum & syrupum habet cydoniorum, et succum cydoniorum liquidum & siccatum ut post in syruporum initio audies.

PYra condita, cor, & uentriculum roborant, condiuntur ut cydonia.

Pyrorum ut aliorum quoque fructuum magna est differentia, non in generibus solum, sed etiam eadem in specie, qua saporibus distingues; ex hisq; facultates iudicabis, ut lib. 4. simp. docuit Gale. Ex pyris præsertim acerbis, aut acidis, & fructibus similibus tot compositionum genera fieri possunt, quot ex cydoniis dicta, & ea cum saccharo, uel melle, cum, uel sine aromatibus. Ex his quoque iulep. & syrupus fieri potest, & succus horum liquidus & siccus seruari potest, eodem modo in fructibus prope reliquis, atque adeo in herbis ipsis facere possis. Est præter hæc syrupus de pyris, & succus pyrorum sole uel igni siccatus, ut in syrupis leges.

POMA condita cor firmant, syncopen & cordis palpirationem sedant, condiuntur ut cydonia.

Poma condienda sunt odora, hæc uero condita saccharo, partium principum intemperiem calidam siccam emendant refrigerante ui sua & humectante, odore autem etiam uitalem spiritum instaurant. Quam ergo syncopem et palpirationem emendent, ex his patet, quanquam deposito cortice & coctione odoris magnam partem deponant.

CONDITUM alterum de pomis salubre ad cordis & stomachi imbecillitatem, coctionemq; iuuandam, recipit carniū pomorum dulcium & redolentium intus & foris purgatorum, & in frustra incisorum lib. sex, sacchari albi boni lib. quinque, aquæ rosatæ lib. duas, ligni aloes drac. quinque, cantali statui drach. tres, caryophyllo-

Ex electa
rits buc
trāslatione

LIBRI III. IOAN. MESVAE

rum drach. quatuor, cinnamomi drac. quatuor & dimidia
ambræ drac. duas, moschi drac. unius partem tertiam. Eo
dem modo condiuntur poma acida & parua, & aromati
ca, & dulcia. Sunt præterea ex pomis syrupi quatuor, &
succus pomorum, ut cæter. siccatus, ut in syrupis dicemus.

Saccharo etiam condimus hodie cerasa, corna, uuam
oxyacanthæ, uuam ribes nostratis, & ex his ut ex cydoniis
& fructibus aliis gelatinam, ut uocant, coquimus, ex ribes
uero omnium gratissimam sanis & febricitantibus.

Perfica condita ventriculum calidum: & cor firmant
sitim sedant, oris fœtorem emendant, condiuntur
ut cydonia.

Hæc, quod frigida humida odorata sint, imbecillas par
tes has ab intemperie calida sicca roborant, sitim extinguunt
a calida, uel sicca, uel utraq; causa nasci solita, ut lib. I. simpl.
cap. 30. præcipue cum saccharo condita, ut lib. 7. simpl.
cap. de melle, odore præterea cor ipsum, spiritumq; uitalem
recreant, & oris odorem tetrum præcipue ex putribus in
uentriculo humoribus procedentem tegunt.

Coaditum ex persicis uentriculi ardorem mitigā
do ipsum roborat, sitim extinguit, tetrum oris
halitum emendat, accipit persicorum propemo
dum maturorum intus & foris purgatorum: & succi persi
corum aliorum ana lib. tres, sacchari albi libras duas, tere
perica in medullæ consistentiam, coque cum syrupo, ut
in condito ex cydoniis diximus. Vbi coctum erit, pulue
rizā super ipsum ligni aloes, santali flaui ana drach. duas,
cinnamomi, cubebe, macis, ana drac. quatuor moschi scri
prulum dimidium. Est cum sit sine aromatibus, salubre est
ac expertum.

Ut sitim extinguat, & aliter refrigeret, humefcet, tollen
da sunt aromata.

Conditum ex prunis uentriculi ardorem, & inde ^{Salubre,} ^{efficax et} ^{uicudum.} noxam sitim extinguit, febres mitigat, aluum fortificat, accipit carniū prunorum nigrorum, oblongorum, mediorum, subdulcium, elixatorum in aqua, cui portulaca incocta fuit, lib. duas sacchari albi lib. i. aquæ violarum lib. duas coque igni lento ad crassitudinem, reconde uitreo uase. Da ab aureis quatuor ad sex aureos.

Conditum ex sorbis uentriculum roborat, immodicam purgationem sistit, accipit carnis sorborū propemodum maturorum coctorum in aqua cui rosæ prius incoctæ fuerint, & cortices granatorum, libras quatuor, mellis, aut sacchari libras duas & dimidiam, coque ad crassitudinem, & reconde uase, da unciam unam.

Fluorem alui immodicum sistit ante epulas sumptum, presertim cum saccharo cōditum, malicorii uncie duæ aut tres rosarum uncie quatuor aquæ prius incoctæ fuerint.

Ex mespilis utrisque, & similibus fructibus idem fieri potest.

Citra condita uentriculum, corpus roborant, coctionem iuuant, oris halitum commendant.

Cortices citrorum tam magnorum, quam uolæ manus capere potest, carne purgati lixiuio claro mergantur dies nouem, murato ad diem quintum, post merge aqua clara, donec amaritudine deposita dulcescāt, tūc uase mundo, aqua fontis plurima coquantur, donec renescant, aquosa deinde substantia ab his expressa in uase lapideo mergantur uiginti quatuor horas, iulepo sufficienti ex saccharo albo & aqua tripla constante, post coquantur igni lento ad penidiorum consistentiam. Extracti ex hoc iulepo cortices, uasæ uitreo reponantur, superfuso singulis uicissim uelut incrustatis iulepo resato ad medio

LIB. III. IOAN. MESVAE

crem, seu sacchari candefacti crassitiem cocto. Sunt q am
bra & moscho aromatizant. Datur post mensem.

Conditi cortices hi in compositiones cardiacas ob id re
cipiuntur, quia cor roborant, & calefaciunt. Conditur et
cero quibusdam idem pollens, sed refrigerat, ut ambo si
mul condita sint temperata. Eodem modo condiuntur corti
ces aranciorum & limonum, quos uocant, quinetiam ipsi
fructus parui toti condiuntur interdum, uti uirentes mul
tum nuces, & amygdalæ, & alia pleraque.

Conditum citri, cor uentriculum, hepar roborat, co
tionem iuuat, oris gratiam commendat: fit ex cor
ticum, uel foliorum citri uncis quatuor, cydonio
rum uncis duabus, pomis quatuor odoris frustratim fe
ctis, maceratis biduo in uini antiqui libris octo cum pon
dere aromatum. Post aliquoties feruefiunt, & cum mellis
despumati, & sacchari albißimi, & aquæ rosarum ana
libris duabus, percoquitur in crassitudinem iulepi, aromati
zatur cum moschi granis quindecim, si autem recens, per
se bibendam est, multo parcius coquatur. Vel sit ex corti
cum citrei uncis septem, *buglossi uncia una & dimidia,
melissophylli semuncia: caryophyllorum aureis duobus, li
gni aloes aurei semisse, macerentur triduo, uini boni lib.
quatuor, post cum sacchari lib. duabus coque, aromatiza
galliz aurei semisse, croci granis quindecim: mastiches drac.
una, moschi granis decem.

* Alij
māba sic
ca.

Idem pollet quod prius, & appetentiam excitat, flatus
dissipat, pulsus cordis emendat, intemperiem frigidam cor
rigit, ob id huc ex syrupis transtulimus.

Conditum ex fructibus appetentiam excitat, & bi
lem flauam ex uentriculo deturbat, eiusque intē
periem calidam corrigit, accipit carnis cydonio
rum & pyrorum austerorum, & malorum acidorum ana
lib. unam, coque ex aceto forti, i quo rhus uigintiquatuor

DE ANTIDOTIS.

99

horis maceratus fuerit, deinde addita libr. una omphacit ex acinis cum seminibus multum diuque tritis expressi: & carnis sorborum immaturorum uacis quinque, omnia cum sacchari lib. quatuor. coquuntur ad mellis crassitudinem: tunc adduntur succi baccharum, oxyacanthæ unciz duæ, spodii, seminis oxalidis ana. ʒ. una, percoctum conde uase uitreo. Datur a drac. duabus ad. ʒ. tres cum aqua frigida & succo citri, aut succo ribes, aut alio eiusdē naturæ.

Efficax est ac iucundum, dari autem potest ab unc. una ad fescunciam, cum nullius in eo simplicis uires sint formidanda.

Conditum ex succo fructuum accipit succi cydoniorum iam cocti ad dimidias lib. duas, succi malorum syluestrium, & pyrorum syluestrium cocti etiam ad dimidias ana libram unam, uini antiqui lib. duas: coque ut prius cum, uel sine aromatibus, cum melle uel saccharo.

SECTIO SECVNDA DE SAPIIS, IVLEPIS, ET SYRVPIS.

BSOLVTA utcūque præter alia fructuum conditura, uel integrorum, uel incisorum, uel etiam curosie contritorum, ordine optimo consequitur, succorum ex ipsis, & floribus quibusdam herbisque tritis expressorum conditura, quanquā et horum etiam quosdam prius leuiter attigimus in saccharo & melle rosato, & aliis passim. Nec omnes succos huiusmodi semper condimus, sed quidam, qua-

LIB. III. IOAN. MESUAE

Vini pomati & pyratum. les sunt expressi, reponuntur ut uinum, omphacium, agre-
stium pomorum succus, quo uice omphacii septentrionales
populi uitium penuria utuntur, ut uini loco pyrorum &
pomorum succo similiter seruato, nisi quod omphacium
salem paucum ad sui custodiam requirit. Seruantur simili-
ter succus rosarum, uiolarum quibusdam, cydoniorum, li-
monum, granatorum, oxyacanthæ, uuarum, sed his uase ui-
treo conclusis. Similiter quoque seruari possunt fructuum
omnium succi, praesertim acerbiorum uel austerorum. Alio-
rum autem, ac herbarum succi seruandi, parua coctione et
residentia purgentur ante repositionem, in uasis pleyis, uel
oleo, si lubet, superfuso reponantur, sic fumarie, absinthij,
eupatorii, & aliarum quarundam herbarum succos quidam
hodie reponunt loco frigidior. Succos alios ante repositio-
nem mediocriter sole feruente uel igni siccamus, ut absum-
pta humiditate excrementosa feruoris & corruptionis au-
tore, integri feruentur, quales Mesue rob & robub appella-
tur, nobis uero sapa, hi uero sunt.

Sapa est succus a nobis tantum purgatus, & crassius
solis aut ignis calore.

Hos succos electarij molles, uel eclegmatis consistentiam
a uobis adeptos per consumptionem aquosæ substantiæ, sa-
pas uocauimus, uti Arabes rob & robub, quod illis absolu-
te pronunciatum, sapa Latinorum est, seu defrutum. Gre-
corum uero σιγαρίον καὶ ἑλμυξ, hoc est, uinum ad dimidias
uel tertias coctum. Quæ nō uino soli cocto licet utriq; tribue-
ri, forte q̄ ex succis uinū aut solū, aut frequētissime ad hāc
cōsistētiā coquerēt. Arabes tñ alios quoq; succos similiter
coxerint, & rob uel robub nō qdē amplius absolute, sed ad-
dito plantæ nomine uocant, nobis uisum est eorum imitatio-

ne eos ipsos sapa nominare non absolute quidem (ut uini succum sic coctum, haftenus appellatum scimus) sed expresso nomine rei cuius est sapa, ut sapa ribes, sapa oxyacanthæ, &c. sapa aut ipsa (cuius Mesues non meminit) uires habet maxime uarias pro uuarum ex quibus coquitur natura. Fere autem nobis ex uuis albis coquitur, ut sit dulcius, eadēq; coctione rubet anodyna est, condimentis magnam saporis gratiam conciliat, calfacit, quia uinosa, humectat quia nutrit, aluum subducit, quia dulcis, libro secundo rat. uist. acut.

Sapa ribes refrigerat, adstringit, ob id uentriculum calidum, & cor roborat, amborumq; feruorem, & inde natam sitim extinguit. biliosam uomitionem, & deiectionem sedat & alterat.

Succi ribes libræ decem coquuntur igni lento ad tertiæ partis consumptionem, colantur, subsidere permittuntur donec clarescant. Clarum deinde igni clementi percoquitur, aut insolatur ad iustam crassitudinem, qua seruari possit. Datur cum aqua frigida aut niuis, Succus herbæ oxalidis illi est facultate proximus. Sapam uero ex uuis dum coquimus, quantum ui expressum est, id totum percoquimus fere ad trium partium consumptionem, quod uina nobis magna ex parte ut cæteri terræ foetus sunt humidiora & aquosiora. Hæ autem sapa a Mesue descriptæ refrigerant, & adstringunt, & propemodum idem pollent, aduersus scilicet calidas intemperies, & inde natam partium imbecillitatem quibus abactis, temperieque natura seu sanitate restituta, robur facultatum partis in ipsa temperie situm, tanquam rediuuium recreatur. Quod autem sitis non a stomachi tantum, sed etiam cordis intemperie calida & sicca

LIBRI III. IOAN. MESV AE

fiat, docuit Gal. in arte medica, factam uero a caliditate, sapæ refrigerando extinguunt, siccando autem nouam excitarent, nisi aqua mista remedio esset. Sic grauata, & alia adstringentia in febribus & aliis affectibus calidis & siticulosis refrigerando sitim sedant. Quatenus uero siccant, sitim nouam mox excitant, nisi ex aqua succus eorum bibatur, eaque frigida uel niuosa. Adde quod hæc sapæ ob crassitatem bibi non possunt, nec prompte in corpus totum permeare. Quæ res necessaria est ad febrilis caloris alterationem & sitis naturalis extinctionem, quæ partibus inest omnibus, uel calfactis, uel siccatis, uel utraque qualitate alteratis & inanitis. Bilis præterea uomitum & deiectionem adstringit & alterat, siue seorsum hæc duo symptomata accidunt, ut in febribus sæpe, & in plurimis dysenterijs, siue simul, ut in cholera, morbo acuto, & ob multam & repentinam uacuationem bilis primum, sed aliorum deinde humorum periculoso. Si enim solus humor biliosus redundas & naturam grauans uacuaretur, tolerabile malum esset, at deprauato naturæ impetu, etiam benignus humor expellitur, & tandem sanguis. Ob id sistenda hæc uacuatio sumpto hoc condito, uel simili, paulo quidem ante cibum ad sistendam deiectionem, ad uomitum uero post cibum per se, uel cum aqua rosarum, plantaginis, & similiter adstringente. Cum autem bilis flaua sit omnium quæ in corpore sunt, calidissima, partes per quas permeat & excernitur, ignis modo urit, præsertim cum uisione malignior euasit.

Hanc calfactionem sapæ ribes alterat, & euincit refrigerando. Aiunt ex Syrie montanis, & ex Aegypto succum hunc frigidum siccum adstringentem ab arborum fructibus prunorum emulis expressum, nunc siccatum,

nunc liquidum, nunc saccharo aut melle conditum afferri.
Eius loco ex nostris ribes expressum coquimus cum saccharo in gelatinam, uel in syrupum.

Succus granatorum acidorum similiter fit, & potest.
Vinum granatorum est eius loco in usu.

Succus persicorum intemperiem ventriculi calidam inuat, sitim sedat.

Succus acidus citrorum, idem quod succus ribes.

Succus fructuum intemperiem calidam tollit, ventriculum roborat, vomitum & fluxum alui sistit, fit ex succi granatorum acidorum & acidodulcium, succi cydoniorum acidorum, succi pyrorum immaturorum, succi pomorum montanorum, succi mephili tricocci, succi acidi citrorum, omphacii partes æquales, merge his baccharum, oxyacanthæ, & rhois ana partem dimidiam, & fac ut in succo oxyacanthæ dixi.

Succus fructuum alius intemperiem calidam & sitim extinguit, aluum subducit, fit ex succi granatorum acidorum & acidodulcium, aquæ prunorum, aquæ ramar Indorum, parte æquali, succi acidi, citrorum parte dimidia, fac ut in ribes.

Pro acidis, dulcia uentrem magis molliunt, lib. primo sanitatis tuend. lubricando, sed hæc comprimendo.

Succus myrtinus ut succus ribes, in summa, omnis syrupus ex succis factus, si absq. melle & saccharo igne vel sole incrassetur, roboretur.

Hi succi prope omnes non modo fluxum alui sistunt, & dysenterię conferunt, & uomitui, sed etiam immodicis urinis, immodico fluxui mensiu, uomitui & sreatui sanguinis, intemperaturis calidis hepatis, renum, et aliarum partium.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Succi autem huiusmodi in usu esse desierunt, forte quod ægrius seruentur integri etiam siccati, quorum loco in usu frequentiore sunt syrapi omphacij, oxyacanthæ, ex cydonijs, granatis, acida parte citrorum, de quibus & cæteris syrapiis mox dicemus. Aequè uero desierunt syrapi Mesuæ idè pollentes, de prunis, pomis, pyris, cornis, succo rhois.

Rob de
agresta.

SVccus omphacon, id est, uuarum immaturarum, scilicet omphaciun, earundem est viriū, & pulsum cordis cohibet, sitq; modo eodem.

Omphacium succum uocant, & parant quidam, alij cū melle coquunt, appellantq; $\delta \mu \phi \alpha \kappa \omicron \mu \epsilon \lambda \iota$. Huius crassi omphacij meminit Gal. lib. 6. c. ph. p.

SVccus cornorum maturitati propinquerū idem pollet, ac similiter siccatur.

Rob berbe-
ru.

SVccus baccarum oxyacanthæ idem potest, & eodem modo paratur, vel baccarum eius siccarum lib. duar, omphacii lib. tribus triduo macerantur, manibus fricantur, exprimuntur, omphacium id expressum pcoquit.

Rob de su-
macb.

SVccus rhois, & mororum domesticorum, vel porius batiorum nondum maturorum, & cydoniorum, fit & valet vt prædicti.

SVccus pomorum, cor & stomachum roborat, synco- pen sanat, vt prædicti.

Poma acida uel acido dulcia eligantur, qualia sunt mala agria nobis dicta, uel syluestria, & immatura, quorum suc-

Sco Picardi & Normanni uice omphacij utuntur.

SVccus pyrorum similiter fit, & valet.

SVccus prunorum inflammationem exstinguit, sitim sedat, ventrem subducit.

Pro uaria prunorum natura uariam habet facultatem; ut prius in iulepis docuimus, hodie succus prunorum siccatus, & i casei formam coactus, mēsis quadragesimalibus circūfertur. Est etiam agrestium prunorum succus siccatus loco acaciæ nobis in usu, refrigerans, siccans adstringens.

Præter sâpas, succos magis siccatos, seruamus succum glycyrrhizæ, prunorum agrestium, aloen, scammonium, quod tamen, si liquor sit, præstantius est, quam succus ut in simplicibus docuimus.

Succus prunorum agrestium quo acaciæ loco utimur, sic paratur. Baccas pruni syluestris aqua in uase pauca aliquot diebus maceratas coque, cola, recoque donec crassescant, serua qua uoles figura, si uis in uasculis.

Vuas quoque passas aqua calida boris uigintiquatuor macerant, percoquunt, colo exprimunt, expressum ad mellis consistentiam recoquunt, & mel passulatum uulgo uocant a consistentia, colore, dulce, Ioan. Manard. in consilio de lepra, nos sâpam uuarum passarum in Mesuæ compositis.

S Apas syrupis præposuimus, quod hæc omnino sint simplices, nisi compositas ea ratione dicas, qua Galenus Syrupi.
Li. I. sim. aquam calfactam, syrupi aut oēs compositi, etiam si eorum permulti exemplo Dioscoridis & Galeni in alijs, a Mesuæ simplices dicantur, quod sint minimum medicamentosi, & parum multis consent. Simplex autem composito & natura & docendi ratione prius est. Syrupus uero est medicamenti forma liquidior, ex succis uel alijs plantarum partibus, cum humore aliquo percoctis & mellitis, uel saccharatis ad saporis gratiam, & custodiæ diuturnitatem. Syruporum copia quammaxima, et parum necessaria luxuria=

LIB. III. IOAN. MESVÆ

runt. Arab. cum longe præstaret succos medicis usibus necessarios uel synceros seruare, quibus seruari licet, uel siccatos ad mediocrem crassitiem, ut sapas ipsas prædictas, uel ex melle, aut saccharo conditos, reliquas uero plantarum partes siccas seruari donec utædi incideret necessitas, nisi si quarum adhuc uirentium facultatem expetimus, quam decoctio similiter condito seruare conueniat, sine tamen illa aliorum simplicium farragine. Quæ tamen syrupis polychrestis, & ad multos affectus efficacibus debetur quomodo theriacæ, mithridatios, et aliæ magnæ ueterum compositiones, numero simplicium præstantissimorum congerie sunt mistæ ob usus plurimos & maximos. Syrupi autem ab Arabibus inuenti sunt, ut uis plantarum alioqui euanida & lubrica, efficax diu seruetur, & fomentando (ut cum uulgo dicam) interdum increseat, interdum facultatem nouam pariat, utq; remedia huiusmodi ad manum sint, quoties utædi necessitas inciderit, sintq; utentibus iucundiores. Syrupus uero dicitur quasi Syriæ regionis σιρός, id est, liquor, ut Hermolao in unguento susino uidetur, alij Barbaræ uoci etymum aliud Græcum somniant, cum Actuarius & Simeon scriptores Græci non syrupum sed σιγαπιον uocent, & affinem ei potionem ζουδάπιον uel ζουδάπιν, quod alij iulapium, alij iulepum, uel iulebum, alij οὔδαρον. ceu uiolarum infusionem, malunt appellare. Porro inter iulepum & syrupum quod uere est apud Mesuem, sequens eius dictio docebit, ubi syrupi simplicis speciem facit iulepum, quamuis eidem iulepum multo magis coquatur, quam syrupus, adeo, ut humoris saccharo incocti uncia tantum una manet in libra iulepi, in libra autem syrupi uncia duæ. Simplicissimum item iulepum, ut ex uiolis, roseis, saccharo, aqua, ob id lymphidius & delicatius, quia tamē

coctum magis, aqua largiore, ut tripla, quadrupla, utendi tempore diluitur, syrupus tatum dupla, ut ex conditis præcedentibus, præcipue citris conditis patet. At huius ætatis medicis contra inoleuit consuetudo iulepos minus multo coquere, quam syropos, ne tam multa aqua egeant, utq; sint minus glutinosi. Quin & syropos aqua aliqua dupla solutos uocant hodie iulepos.

Syrupus aut simplex est, ut iuleporum species, vel ex multis compositus, ob effecta & plurima & maxima. Item syruporum aliqui sunt species oxymeitis, alii et aromata recipiunt.

Primum iulepa Mesuæ describam, quod conditis rosarum & uiolarum sint affinia. Deinde syropos ex succis fructuum conditis quibusdam fructuum consistentia & uiribus multum similes. Postea syropos ex succis herbarum, post eos qui magis sunt compositi. Syruporum autem simplicium, præsertim ex succis fructuum typus & imago quædam a Galeo delineata lib. 6. c. ph. p. ubi succum mororum, batinorum, pyrorum agrestium, cydoniorum, uini musti ex melle coquit, & item potiones quædam Græcis ἰδὲ α, ωφελεμα, προπόμενα, id est, suauia, utilia, præpotiones dicta, & alia quædam mox dicenda. Genus iuleporum, una est simplicium syruporum differentia, aliæ syruporum simplicium nomen usurpant.

Iulepum rosatum, febrium, thoracis, & ventriculi incendium, caloremq; flammæum extinguit, sitim inexplem sedat, recipit aquæ in aqua rosæ sunt maceratæ lib. quinque, igni lento coquendas cum sacch. lib. quatuor. Datur cum aqua frigida.

LIBRI III. IOAN. MESV AE.

Hoc iulepum refrigerat ordine primo, & leniter siccatur, & adstringit, ob id uenterculum, & hepar, & cor ignita, & a calore dissoluta roborat, tum refrigerando, ad temperiēq; reducendo, tum substantiam harum partium triplicem in unum cogendo. Idem etiam putredini febres gignenti resistit, siccitate subamara, & aromatica qualitate. Propterea in febribus pestilentibus est longe præstantius uiolato, ut quod uenenis, aerisq; corruptelæ sua qualitate aromatica resistit. In febribus quoq; somnum conciliat, tam per se refrigerando & humectando (nam cum aqua quadrupla sumitur) quam per accidens, dum uapores calidos, acres, ab humoribus putrentibus ad caput elatos, in somniam excitare solitos, adstringendo, & per frigus cogendo meatus prohibet. Quanquam & refrigerando putredinem in præsens remittat, eiq; ut dixi, aromatica qualitate resistat, sitim eadē ex causa sedare certissimum est, tum a calido, tum a sicco, tum a calido & sicco simul natam, quia rosas & aqua refrigerat, & humectat aqua, nec solum sitim animale in ore uentriculi sedat, sed etiam naturalem in singulis corporis partibus calfactis, siccatis, & inanitis, quam ætionem saccharum essentia tenuitate iuuat, & dulci sapore hepatis iucundo. Quo modo uinum uel acetum aquæ mistum sitim magis & citius extinguit, quam horum trium per se quodque, ut abunde probat Galen. lib. 1. sim. l. cap. 30. & alijs. Hoc iulepum ex rosarum rubr. siccaturum infusione aliquando in usu est, frequentius tamen ex infusione rosarum recentium, sed nomine syrupi, non iulepi, de quo mox. Hydrososatum Paulus ex coctislibris quatuor rosarum in aquæ sextarijs quinque et duobus mellis componit, Aqua uero sit optima, qualem Galenus describit primo sanitatis tuende, & ea (si ualenter est refri-

gerandum) prius calfacta, post niue uel aliter refrigerata, ut idem docet lib. method. 7. uel eius loco aqua destillata tuo proposito idonea. Potentius fiet hoc iulepum ex succo rosarum recentium uel etiam earundem infusione multiplici, et sacchari libris duabus.

Iulepum alterum rosatum fit ex aquæ rosarum libris tribus, sacchari libris duabus.

Id iulepum est hodie usu frequentissimo in febribus et fiti aquæ quadruplo mistum, quia suauissimum, paratu facilis et clarius quam præcedens. Id quia REGINO STRO. FRANCISCO in usu est frequenti, iulepum Regium a medicis Parrhisiensibus appellari coeptum est, idq; solum medici hodie in suis placitis absolute requirunt. Veteribus ignotum, rhodostagma seu aquam rosarum, et hunc sacchari usum nescientibus. Quibusdam uero unibræ sacchari in aqua communi clarificatæ adduntur aquæ rosarum uncie duæ, ut sit ex aqua rosarum pauca, et multa communi compositum, sed id inefficacius.

Iulepum violatum, febres, phlegmonas, pleuritidem, asperitatem gutturis & thoracis, tussim mitigat, fit ut iulepum rosatum.

Violæ enim siccæ aqua macerantur cui saccharum incoquitur, ut uiolatum unc. sint tres, aquæ sextarijs tribus, horis. 24. macerentur, colatum coquitur cum sacchari lib. tribus, uel aquæ ex uiolis recentibus destillatæ, uel infusionis uiolarum siccarum, aut potius recentium lib. 3. saccha. lib. tantum duabus, non tribus; quorundam more percoquitur ἰούλα πικρὰ græcis recetioribus dicitur, et ἰσχυρὰ actuatio

LIB. III. IOAN. MESVÆ

quod est ^{et} id est, uiolearum succus saccharatus. Paruarum autem est uirium ex aqua uiolearum destillata, quod tamen a plurimis hodie paratur & coquitur, minus quā syrupus refrigerat, humectat primo gradu, febribus acutis, tussi siccæ, affectibus calidis siccis parium thoracis, & uētris inferioris salubrius & somniferum magis, quam rosatum.

Iulepum de succo uiolearum fit ex succi uiolearum libris tribus coctis cum sacchari lib. duabus, similiter fieri potest ex succo rosarum, estq; purgatorium.

Id iulepum ex succo uiolearum & rosarum, & ceterorum est præstantissimum, quod plantarum succus ipsarum uelut quidam sanguis est. Iucundius est ex florum infusione, minus efficax, nisi multiplex fiat infusio, & flores recentes sint, incundissimum & maxime imbecillum ex aqua destillata, in febre ardenti, æstu stomachi aut thoracis, sitim inexplata. Ad idem ualet Actuario iofachar, id est, succus uiolearum cum saccharo coctus, bilis acrimoniam obtundens idemq; ob lentorem thoracis uitij est aptum, & aqua cum saccharo cocta. & aqua oribus nymphæ & saccharo cocta, bilis ardorem mire frangit, & refrigerat.

Infusio rosarum & uiolearum hoc fit modo, foliorum rosarum & uiolearum recentium libræ sex, horis octo macerentur libris quindecim, aquæ calfactæ, in vase terreo vitrato, stricti oris operculato, postea colantur. Eisdem aquæ iterum calfactæ, rosarum & uiolearum recentium tantundem immittitur, tandiu maceratur, colatur, id si uelis seruare, oleo affuso, & vase eodem bene operculato dies quadraginta insola, vocaturq; id mucharum rosarum, aut uiolearum.

Ex hac

Ex hac infusione fit syrupus rosatus & uiolatus ex infusione rosarum & uiolarum. Infusiones uero istæ seorsum faciendæ sunt, quanuis simul breuioris sermonis causa docentur, Possunt tamen simul infundi ana ut ambarum uires mistas habeat. Si uero quinquies rosæ uel uiolæ mutantur, aut etiam frequentius, & addito saccharo percoquantur, syrupus fiet rosatus uel uiolatus purgatorius, & eo magis quo plures factæ fuerint infusiones uiolarum uel rosarum omnium, maxime tamen purgatorias experimur quotannis, quas uulgus incarnatas a carnis per cutim colore, quæ omnium sunt odoratissimæ dum recentes sunt, cito enim odorem amittunt, & syrupus ex his purgatorius magis est recens, post mensem uero sextum paruarius est uirium. Eius ex infusionibus quinque sunt qui dant unc. sex, nos ex nouem infusionibus ad unc. duabus ad tres. Si autem ex una infusione, uel duabus fiat syrupus, est rosatus, aut uiolatus, absolute dictus. Post expressas autem rosas & uiolas, magna abiiciendum est & aliæ recentes quoque sunt immittendæ. Frequentius autem ne corrumpantur, eius infusi libræ quinque cum sacchari libris quatuor per albumina clarificatis, igni lento coquuntur ad syrupi consistentiam. Quod si infusionis & sacchari ana lib. quatuor cum Nicotiao sumantur, citius percoquetur. In febribus calorem extinguit, ob id sitim sedat, & uentriculum roborat. Huic affine est Aetij & Pauli hydrososatum est rosarum exunguarum libris quatuor in aqua sextarijs quinque, & mellis sextarijs duobus coctis ad tertie partis consumptionem, aut insolatis, sed cito corrumpitur, nisi loco frigidissimo seruetur. ὁ δὲ ῥοσάτων. Actuarij dosibus ab hoc parum uariat. Alii syrupum uiolatum, ut & rosatum ex succi uiolarum

libris tribus coctis igni lento, cum sacchari libris duabus ut iulep. ante scriptum componunt cæteris efficaciorē. Alij huius succi uncias .4. .6. .8. .12. cum sacchari libra una coquunt, ut in saccharo uiolato & rosato ex uiolis, et rosis integris. Alij penuria recentium uiolarum, aridas in-
 fuunt, aut coquunt, aut aquam ex uiolis destillatam co-
 quunt, ut ex omni iulepo syrupum faciant, maiore tamen
 coctione adhibita. Qui uero syrupus fit ex aqua destillata
 uel infusione uiolarum & rosarum siccarum, paruorum,
 est utrium. Contra uero ex infusionibus multis recentium
 uiolarum, uel rosarum albarum, rubrarum, præcipue au-
 tem (ut dixi) incarnatarum, aquas & bilem purgat, æsta-
 te salubriter ab uncis duabus ad uncias quatuor, sunt qui
 ad uncias sex, pauco anisi, aut fœniculi, aut cinnamomi
 addito, ne flatu in uentre moueat, & liquore idoneo. Præ-
 stantior autem multo est hic syrupus rosatus purgatorius,
 quam qui ab Auicenna componitur ex succi rosarum li-
 bris duabus, mellis libris quatuor, scammonij tosti uncia
 una, coctis ad spissitudinem. Si autem libræ infusionis dimi-
 diæ incoquatur libra una sacchari, minimum soluit noster
 syrupus, si libræ libræ, mediocriter, si infusi libri uni & di-
 midie sacchari libra una incoquatur, mire soluit. Coqui
 etiam cum melle in hyemem potest. Qui uero ex succo ro-
 sarum clarificato coquitur cum aqua portione sacchari,
 uncis tribus, etiam aluum comprimendo soluit, sed multo
 clementius, quam qui ex multis infusionibus rosarum re-
 centium. Qui denique ex infusionibus tribus rosarum
 siccarum fit syrupus, sic, ut rosarum uncie quatuor singu-
 lis aquæ colandæ libris iniiciantur, ualenter adstringit, &
 uentriculum roborat, a neotericis inuentus, & syrupus ro-

sarum siccarum appellatus.

Purgatorius quoque aquarum & biliosi succit fit syrupus ex .A. s. .6. infusionibus florum recentium perfici, idemque odorosus, saporis iucundi, modice calidus. Ex iisdem floribus saccharatis, seu cum saccharo contusis conserua, ut uocant, eodem modo purgatoria est, praesertim recens.

Vis enim ignea & purgatrix ab his omnibus facile uanescit.

Iulepus zizyphorum asperitatem gutturis & ruffim inuat, sputum tenue, quia incrassat, facilius expelli facit, *Iulep. ex iniubis.* ob id raucitati & pleuritidi confert, fit ex zizyphis magnis & pinguibus centum coctis in l. b. quatuor aquae ad dimidias, quae librae duae reliquae cum sacchari libra una percoquantur in syrupum. i. iulepum simplex.

Non est in usu, quamuis in hos affectus fuerit efficaciss. cum aqua hordei, uel adianti, uel communi. Eius loco in usu est syrupus zizyphorum post dicendus. Syrupus zizyphorum simplex ad catarrhum tenuem in pectus, ad spumum liquidius incrassandum modice, fit ex zizyphis centum coctis in aquae pluuiialis lib. quatuor ad dimidias, colatum percoquitur in syrupo cum sacchari lib. una, postea a compositus scribetur ualentior.

Syropus de prunis ualet idem quod syrupus de uio-
lis, & similiter fit.

Eius syrupi, ut prunorum, uaria est natura, si .n. dulcia sint, aluum subducit, eius autem loco Diaprunon simplex usurpamus, si austeria sint, aluum cohibet, nisi summis epulis sumptus, firmatis partibus uentriculi superioribus, deorsum pellat. Si acida sint, refrigerat, humectat incidit, tenuat, appetentiam excitat. Dulcacia uero Mesues uidetur intelligere, quae parum aluum subducant, & magis rec-

LIB. IIL IOAN. MESVAE

frigerent modo uiolarum.

Syrupus de pomis cor imbecillū roborat, eb id syn-
copen & cordis tremorem sanat, fit ex pomorum
dulcium & acidorum succi ana lib. quinq; coquen-
dis ad dimid. i consumptionem, deinde biduo residere per
mittentis donec clarescant. Tunc colentur, & cum libris
tribus sacchari fiat syrupus. Quidam huic succo nondum
per residentiam purgato immergunt sericum crudum coc-
co baphica recenti tinctum donec is rubescat, & cocci ac se-
rici facultatem receperit, isque est præstantior.

Syrupus de pomis simplex quibusdam in usu, alijs com-
positus post dicendus, magis. Efficacior erit, si poma dulcia
augeas, quod illa odore cor magis roborant, ut Pauli hy-
dromelum ex cydoniis odoris, & aliud ex solis dulcibus
pomis ostendunt, ut contra Serapio ex solis pomis acidis,
acida enim putredinem prohibent, appetentiam inuitant, si-
tim sedant, uentriculum post uomitum biliosum roborant.
Ne autem accipe sericum pannum ab insectoribus tinctum
in chermes cum alumine, & alijs, quod illud chermes a suc-
co baphicæ cocci sit diuersissimum, ut dicemus in syrupo
corticis citri. Hæ compositiones ex fructibus syrupi sunt,
quia minus coquuntur iulepis, aut affines, quia simplices
minus tamen claræ.

Syrupus de pyris uentriculum roborat, & cibum in
eo continet, fit ut syrupus de pomis.

Pro uaria pyrorum natura uariæ sunt eius uires, in
hunc autem adstringentia pyra, non tamen acerba, sed so-
lum austera aut subaustera Mesues acceperit, quæ refrige-
rando, & adstringendo uentriculum a calore imbecillum,
ut in febribus, roborat, & cum cibi tenax non sit, sed uomi-
tu, aut deiectione mox excernat firmat: retentrice, & oscu-

to uentriculi utro adstricto cohibet, In usu non est, tamen saluberrimus fuerit.

Syrupus de cydoniis idem pollet, & eodem fit modo. Dysenteriam hepaticam mire sanat, modice per cassia aut mammam uacuato corpore.

Sed ualentior est ex succo cydoniorum paruorum, quæ mascula uocamus, & quæ acerbiora sunt, quam ex succo struthiorum seu prægrandium, quæ femine uulgo dicuntur. Hoc recētiore qdā *μυροδαντον* & *μυροδαντον* *χένιον* uocant. Alijs miua cydoniorum simplex dicitur, licet postea Mesuæ scribatur miua sine speciebus & cum speciebus. Paulus etiam hunc hydromelum uocat.

Syrupus de persicis intemperiem calidam uentriculi, & inde natam sitim compefcit, orisq; foetorem, fit ut syrupus de pomis.

Syrupus ex succo persicorum præsertim minus humorum (qualia nos corboliana uocamus, quod in Corboli territorio & plurima & præstātissima proueniāt) profecto fuerit præstantissimus & multo utilior, non minus iucundus, quam persica ipsa condita, refrigerat, humectat, ob id intemperiem calidam sedat, & sitim, & odore iucundo tetrum oris odorem tegit, & epicrasim emendat, eum scilicet qui a corruptis in uentriculo humoribus, uel ulceribus excitatur, non eum qui a putredine humorum uel partium in pulmonibus, faucibus, ore tot, naribus prouenit, quia uel in has partes non fertur, uel in his uix momento manet, adde, quod qualitate aromatica putredini resistit.

Syrupus ex succo cucurbitæ febres ardentes biliosas que reliquas gutturis asperitatem, pleuritidem emendat, cucurbitam magnam maza inuolutam clibano coque eius expressi succi libras quinque cum sacchari libris

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

tribus percoque.

Nobilis quidam nostras, in peregrinatione Hierosolymitana Ioppe ardentissima febre corruptus, a medico Iudæo est confectum hoc syrupo persanatus, id obiter addendum putavi, ut lector intelligat multa in Mesuæ præstantissima medicamenta uelut neglecta iacere quorum usus est saluberrimus. Hic ergo sitim & uehementem febrium ardorem potenter extinguit magna frigiditate & humiditate. Gutturis hæc asperitas calidam & siccam expirationem per febres ardentes sequitur, pleuritis ab omni humore fit, frequentissime tamen a bile, ut apho. 33. libr. 6. ob id biliosis & calidissimis morbis pleuritidem biliosam tanquam acutissimam & calidissimam hic commemorat.

Syrupus de granatis acidis febres biliosas, & quæ ex pituitosis flammam multam inuehunt, iuuat.

Ex succo putificato granatorum acido dulcium, uel acidorum simul & dulcium, uel acidorum tantum, aut acidorum maiori portione, cum saccharo fit hic syrupus, ut præcedentes, quia refrigerat, humectat, & obstructa nonnihil liberat, essentiae tenuitate biliosis febribus est efficax, sed etiam pituitosis (quia sapor acidus etiam incidit) et præcipue multum inflammatis. Nam ut ligna uiridia ægre incenduntur, sic pituita putrenda uix uritur, ubi autem accensa omnino est, modo aliarum ardet, quod & Hippo. causus pituitosus & hybernus declarat. Syrupus ex succo omnis oxalidis, idem pollet, ut post leges. Paulus sicut parat ex partibus tribus succi granatorum & una mellis. Sunt qui sericum mergant purgant, putantes id magnam uim habere roborandi cordis.

Syrupus de granatis dulcibus, sitim, tussim, pleuritidem iuuat, fit ut prior, præstantior euadit si succo macerati;

Lib. 3. rat.
hic. acut.

sericum cocco baphica tinctum.

Sitim a sicco sedat, humectando minus eam, quæ a calido est, quod dulcia in uentriculo calido prompte in bilem flauam uertantur, & sitim inde exciunt, si uidelicet exa-

Et dulcia sunt ut mel, aliud autem sentiendum de minus dulcibus: Sunt enim in dulci sapore alijs ceu gradus quidam maioris & minoris ratione distincti, ut pituita dulcis in. 1. sit gradu, lac in. 2. glycyrrhiza in. 3. mel & sanguis dulcis in. 4. ob id mel quia summe est dulce, a calore uel suo uel

Li. 4. sim cap. 16.

alio prompte amarescit glycyrrhiza autem recens etiam diu coqui potest citra periculum adustionis, unde & ipsa Græcis ἀδύτος dicitur, quod sitim sedat, lac coqui diutius potest, pituita diutissime. Quatenus autem dulcia tergent, hic syrupus asperitatem gutturis lenit, si ab humore siccatissimo inaequale est, & humectando, si a siccitate exasperatum est. Quoniam item dulcia tergendo sputa promouent, in omni autem pleuriti de facili spueri est saluberrimum, et quocitius & largius spuitur, eo breuior et tutior est pleuritis. Cor præterea roborabit hic syrupus, si succo huic sericum crudum grano tinctorio, (κεράς, Mauri uocant) infectum immiseris, donec succus ruber euadat. Nam utrumque, sericum inquam & coccus baphica uim cordis roborandi habere creditur. Possit eadem ratione cæteris huius generis syrupis hoc ipsum misceri, non huic, et syrupo de pomis tantum.

Apba. 12. lib. p. li. 1. crisæo, & li. 2. purg. Syrupus acetosissimis citris. Vertiginibus biliosis. Venenis et resistit. Cola p. lin. reu sine ex. preston. Hoc aquo sum. i. oru. Elibus cæ. feruoris et putredinis. Gal. 1. simp.

Syrupus ex succo citri acido bilis fluxus, & febrium ab ea, aut uiscerum phlegmone ortarum ardorem flammam potenter extinguit, ac sitim uehementem, ebrerati resistit, uertiginem iuuat: febribus denique pestilentibus, præsertim conuulsione ætatis uenenoſa & pestilente opitulatur, sic fit, Succu citrorum acidi libras. 12. in uase uitrato coque igni prunarum lento ad tertiæ partis con-

LIBRI III. IOAN. MESV AE

sumptionem, cola residere donec clarescat per mitte. Clari succi libras septem percoque ad iustam crassitudinem cū iulepi clari & purgati libris quinq;. Aut si æstas est, in sola donec aquosa eius substantia consumatur.

Sapor acidus refrigerando uehementiam bilis potenter obtundit, præsertim mistus aquæ frigidæ, cum qua dupla huius syrupi uncie duæ propinantur, uel eius loco aqua buglossi, intybi, melissophylli, uel alia pro scopis uarijs, cor, uentriculum, & partes alias ab intemperie calida imbecillas firmat, & dum spiritus calore immodico tenuatos resolui prohibet, ac ipsorum putredini, & humerum, & aeris tota sua substantia resistit, per accidens naturam roborat, febresq; pestilentes, aut gigni prohibet, aut genitas emendat. Refrigerando item ac humectando (nam per se frigidus ac modice humidus, duplo autem aquæ assumpto utraq; qualitatem intendit) febrium maxime biliosarum incendiū compescit, & sitim ac somnum conciliat. Quoniam postremo uapores minuit extincto calore uaporem causam effectricem ebrietatis potio iam uino potente & uaporoso reprimit frigiditate. Qua de causa nonnulli, cum uinū meracius bibere cogantur, ob uentriculi imbecillitatem, ab eo ne caput uaporibus calidis tentetur, aquam superbibunt, alij pomū aut pyrum, aut aliquid simile postremum ingerunt, alij ore tantum ea continent, alij ore aperto respirant ut uaporem a uino calidorum pars magna cum expiratione foras exhalet, non deferatur in caput, ubi spiritibus mista pro suo impetu, erabūdo motu spiritus ipsos animales dimoueant, ut inde nobis appareant communia ebriorū symptomata. Inter quæ unumquoque est uertigo, cum scilicet omnia circumagi uidentur. Cui syrupus iste etiam suc-

Celsus.
Paulus.

currit, & misis quæ uapor nunc biliosus, nunc alius a uen-
triculo, uel etiam toto corpore elatus in caput, et spiritui ui-
sorio permiscus nobis mentitur. Qualia multa ieiunis qui-
busdam, omnibus uero febrem deposituris crisi per uomitū,
aut emorrhagiam narium accidunt. Citrea mala septentrio-
nalis Gallia cum desideret, hunc syrupum ex Prouincia, &
Gallia Narbonensi coemit. Possis tamen ex succo limonum
(quos plurimos, & integerrimos prædictæ regiones quotan-
nis transmittunt) isto non multo inferior em, magis tamē re-
frigerantem & penetrantem coquere, ambo præterea cor,
& stomachum roborant, & spiritus resolui prohibent, nec
malus fuerit ex succo arāciōrum indidem magna copia huc
anno prope toto delatorum.

Syrupus item acetosus simplex, & de granatis acidis, fa-
cultate reſrigeratoria huic est affinis, uiribus alijs longe in-
ferior. Iulep. clarum est saccharum aqua dissolutum, coctū
cum albuminibus clarificarum, uel iulepum accipe cū suc-
co citri factum, aut rosatum. Potes etiam sacch. lib. duas in
aque triplo ad penidiorum consistentiam coctas illi syrupo
incoquere, post insolare dies. 40. ut diutius seruetur. Si con-
tra bilem ſumitur mane dentur eius uncie duæ cum dupla
aqua, si ad ſitum & calorem febrilem, longe a cibo frequen-
ter die ſumitur uncij duabus cum aquæ quadruplo.

Syrupus ex corticibus citri stomachum firmat & oris
gratiam commendat. Corticū citri libra vna in aquæ
fontis libris. v. coquitur ad duarum librarum consum-
ptionem, & cum sacchari libra. i. percoquitur in syrupum
condiendum moschi granis quatuor. Alii corticem q̄titatē
iustam in iulepum probe coctum proſiciunt, & ſic delecta
bile. Quod si aqua cui cortices citri ſint incocti, ſericū coc-
co baphica tinctum macerari, præſtantiore euadet.

Lib. 3. 18.
et crisco.

Cortices
ſint recent.

Alij li. ij.
sacchari,
aliij. iij.

LIBRI III. IOAN. MESVÆ.

Cerebrum, cor stomachum, & reliquum etiam uentriculum, si frigida intemperie laborant, calore aromatico roborat iste syrupus, & cortex conditus, siue humidus, siue siccatus, diligenter mansus, & ore contentus, uel deglutitus. Nobis, ut dixi, citrorum desiderio non paratur, sed eius loco sæpe utimur eo syrupo, in quo ipsi cortices citrorum conditi seruantur. Quia uero est odore iucundo, tetrum oris halitum tegit, & obtundit, præsertim qui a corruptis in uentriculo humoribus effertur. Nam a partibus alijs ori uicinis odorem foedum, nec multum, nec diu dissimulat. Idem uitiū cortex citri conditus est efficacissimus, siue ore contineatur, siue etiam præmansus deuoretur, præsertim aere frigido, aut temperato, & in uentriculi intemperie frigida potius, quam alia quauis, nam manifeste calfacit. Odorem uero huius syropi aromaticum mæ scho addito auget, ut et partes principes ualentius roboret. Quamuis autem calidus sit, tamen pestilentibus morbis, & ueneno resistit, partes principes roborando. Ne autem accipe pannum sericū tinctum in chermes, rem a nostra natura & cocci alienam non solum per se, sed ob aluminis & aliorum tincturæ panni huius necessariorum mistam malignitatem. Miscetur hic syrupus sæpe alijs compositionibus ad cerebrum, cor, stomachum roborandum. Idem pollet conditura corticum citri liquida. Nam sicca minus est efficax, quæ sit corticibus in saccharum prope percoctum inieclis. Fieri similiter potest syrupus & conditura ex corticibus limonum & aranciorū, sed postremi, quod amariores sunt, aqua macerandosunt ante dulcorandi.

Syrop. de
acresca.

Syrupus de omphacio vëtriculum roborat, etiam prægnantium, ne aliarum partium excrementa facile re-

DE ANTIDOTIS. 110

cipiat, ob id cholera morbo medetur, intemperiem calidam ventriculi febres biliosas, sitim vehementem extinguit, venenis resistit. Fit ut syrupus ex succo citrionum, Nonnulli condiant caryophyllis.

Cholera morbus, fel lio Gallis, qd fel siue bilis vomit in simul et deiectione vacatur.

Refrigerat, & potenter adstringit, si ex uvis natura aut steris (quales uulgo nobis dictæ Burdegalenses) & immaturis expressum sit omphacium, ob id hic syrupus ad uncias duas cum uncis duabus aque coctæ & chalybatæ, ante cibum præsumptus, non modo deiectionem immodicam in cholera sistit, sed etiã omni dysenteria, præsertim biliosa, quæ frequentissima est, multum confert, purgato prius, si opus fuerit, corpore per rhabarbarum etiam tostum, uel aliud idoueuum medicamentum. Si autem paulo post cibum sumatur eadẽ aut propinqua mensura, uomitum immoderationem, & a cholera, & a causa alia cohibet, Quia uero refrigerat, siccatur, adstringit ut acetum, tribus his qualitatibus putredini resistit, ut sal duobus postremis, mel et saccharũ, & coctio a sole uel igne sola siccatione, ob id conditioni pessilenti usũ est frequẽtissi. omphacium. Ut aromatico sit odore, miscent nonnulli caryophylla, quibus multo aut paulo minus refrigeret pro caryophyllorum quantitate & uiribus. Paulus omphacu sextarios tres cum mellis sextario uno igni lento coquit, uel dies. 40. insolat, donec aquosa eius substantia sit consumpta, & ob id ὀμφακομένη appellatur. Actuarius ad eadem fit ex omphacij libra una, sacchari libris duabus, bilis ardorem et febrium magis refrigerando obtundit, nymphæo sacchar eiusdem ex florum nymphææ libris duabus in aqua parum coctis expressum, deinde percoquitur, cum sacchari libris duabus seruetur, et omphacium cum sale et omphacium succum cuius meminit Gale. lib. 6.

LIB. III. IOAN. MESVAE

com. ph. p. Fit ex omphacij coctione, & residentia purgati
lib. septem, & sacchari clarificati libris quinque, additis ea-
ryophyllorum drachmis duabus, aut circiter.

Syrapus myrtorum ventriculum & viscera alia robo-
rat, ob id fluorem alui antiquatum sistit, & tussim mi-
tigat, fit vt syrupus de omphacio prædictus.

Hæmorrhagiam omnem cohibet, sumptus cū aqua cha-
lybata, uel plantaginis, siue a pulmone est, siue ab utero, si-
ue renibus. Diabetem quoque reprimit, & omnem immodi-
cam uacuationem quia refrigerat, siccatur, adstringit. Eadē
opera omphaco sacchar præstat. Viscera ab intemperie ca-
lida imbecilla & soluta roborat, tussi a defluxu calido &
acri medetur dictis qualitatibus, & suo lentore uelut incru-
stando muniens fauces, ac guttur, fit ex succi myrtorum, id
est, myrti baccarum libris duodecim, coctis ad tertiæ par-
tis consumptionem, deinde colatis, & quiescendo purgatis
libris septem, quibus affunde sacchari clarificati libras. 5.
percoque igni lento in syrupum, uel si æstas est, in sola usq;
ad partis aquosæ consumptionem, sic Mesues & Serapio
componunt. Parrbisijs autem quod myrtos parum recentes
habemus, ex ipsis in aqua temperatis & coctis paramus,
sed imbecilliorē. Hic uē. ris fluorem etiam antiquum sistit
& sreatum sanguinis, quæ ut præstet efficacius astringen-
tium catalogum, rosas, rhoa, acaciam, hypocistidem, balau-
stia, oxyacanthia, baccam, mespila, carnem cydoniorum,
succum granatorum, mastichen, santala, ebur ustum miscēt
cum horum unum aut saltem pauca sufficiant. Myrteton
Pauli lib. 7. huic affine est, ex succi myrtorum sextarijs tri-
bus coctis, cum mellē sextario uno ad tertiæ partis consum-
ptionem semper despumando.

DE ANTIDOTIS. 111

Syrupus ribes (sic enim uocant Barbari, doctis ignotum fructice) uel Damasceni, uel nostratis calorem, febres biliosas, sitim extinguit, profluuium biliosum, uomitum, hæmorrhagiam sistit, cardiacis succurrit, appetentiam excitat exanthemata seu morbillos & uariolas sanat, in pestilentia est efficax, ebrietati resistit, uisum acuit, fit ut syrupus ex acida parte citrorum, cui uiribus æquale est. Ex baccis itē ribes rubentibus racematim cohærentibus in aqua coctis, et expressis, cum saccharo percoctis, fit cremor gelatinæ uulgaris similis, qualis ex cydonijs, cornis oxyacanthæ, uuis, gelatina uulgo dictas, quod gelu cōcretionem refert, sed hic omnium est gratissimus, & potest eadem, quæ syrupus, et sapa ribes prædictus. Quam uellem simplices herbarum succos ut fructuum, melle uel saccharo conditos & coctos, uel etiā igni aut sole siccatos seruari, potius quam sic uarie initio misceri, cum posset medicus utendi tempore pro suis indicationibus & scopis miscere. Est multum in usu, nomine syrupi de baccis myrti. Est alius syrupus myrtorum cōpositus post scribendus, frigidus est ac siccus ad primum gradum, mista etiam pauca caliditate aromatica.

Syrupus ex uuis purgatis prodest tussi & thoraci, fit ut syrupus zizyphorum.

Syrupus ex dactylis ventriculum adstringendo reborat, ob id uomitum, & fluorem alui sistit, fit ex dactylis enucleatis, tritis, coctis ad consumptionem duarū partium, deinde in syrupum percoctis.

Succo dactylorum caremus, uuarum abundamus, tamē cocto in syrupum non utimur, potest, qui uolet, componere, & composito ad dictos affectus uti. Quæ ex uino, & aceto, succis fructuum, cū melle, aut saccharo fiunt potiones, cōno-

LIB. IIL IOAN. MESVÆ

meli, oxymeli, oxyfacchar simplicia hic adscribi possunt, quia tamen multipliciter componuntur, in composito, syrupos distuli.

SYRUPVPI SIMPLICES
EX SVCCIS HERBARVM.

YRVPVS ex succo oxalidis febribus biliosis & pestilentibus saluber est, cordis & ventriculi flammam calorem extinguit, ipsaque roborat, sic ut syrupus violarum.

Syrupus item ex intybi succo ad hepatis intemperiem calidam, & obstructionem, accipit succi intybi purgati lib. octo, sacch. albi lib. quinque & dimidiam, coque in syrupum. Sic fiat syrupus ex succo cichoriorum, lactuce, portulacae, betae, brassicae, buglosi utriusque, eupatorii, absinthij, fumariae, hyssopi, menthae, marrubij, arthemisiae, & similium herbarum tam frigidarum, quam calidarum, & temperatarum. Possis etiam sacchari quantitatem succo aequalem in aqua aquali prunis liquare, & per pannum laneum colare mox percoquere, etiam ultra aquae consumptionem, ad consistentiam scilicet penidiorum, quae uocant, aut sacchari rosati, mox a prunis deposito saccharo sic percocto, succos huiusmodi residendo, puros paulatim miscere, parum coquere & seruare. Potes etiam succos parum coctos, residendo purgatos colatos simul cum saccharo uel iam clarificato, uel si mul clarificando sine aqua coquere in syrupum, sed coctione tam longa uis succorum, praesertim refrigerantium, prope tota corrumpitur, quod priori modo non ita accidit.

Quando autem in syrupum succus est coquendus, modo posterioriore prius residendo est purgandus, deinde ouorum albuminibus, postea cum melle, aut saccharo coquendus ad mellis crassitiem, aut circiter, ut seruari possit.

HAtenus syropos simplices & iulepos descripsimus, nunc compositos aggrediamur, primum refrigerantes fere, postea calfacientes & roborantes.

Syropos ex succis fructuum medicamentosis, praesertim refrigerando, & adstringendo, & obiter ex succis herbarum etiam calfacientibus, simplices explicuimus, compositi sunt, inter quos Mesues acetatum, ex aceto, aqua, saccharo recenset, quauis minimum sit compositus.

Frigidi autem hi aduersus biliosos affectus & sanguineos sunt efficaces, ut calidi ad pituitosos & melancholicos, nisi quibus melancholia feruet.

Primum autem compositos ex succis fructuum docebitur, quo ordine simplices prius sunt descripti.

Syrupus acidus ex prunis potenter refrigerat, ob id magnam sitim sedat, intemperiem calidam partium internarum cum febre, & sine febre extinguit, & ebrietatem, & uertiginem, & vomitum sistit cordis tremorem & syncopen sanat. Fit ex succi seu aquae prunorum acidorum, granatorum acidorum, & tamar Indorum ana lib. i. succi acidi citrorum lib. dimidia, cum sacchari lib. vna, igni lento coctis. Datur cum aqua frigida, vel aqua niuis. Si absque saccharo coquitur ad crassitiem, sapa quaedam fiet.

Aqua hic uel succus est, uel prunorum, & tamar Indorum decoctum, minus quam succus efficax.

Syrupus acidus de pomis, cor, & ventriculorum roborat, sitim sedat, fit ut Syrupus acidus de cydoniis.

LIB. III. IOAN. MESV AE

Syrupus alter acidus de pomis, ad tertianas exquisitas & ardentes æstivas, sitim ventriculi & hepatis intemperiem calidam, recipit succi malorum acidorum granatorum acidorum, vuarum agrestium, ana lib. vnam, aquæ rosarum, aquæ cui infusi sunt tamar Indi, & pruna, ana lib. vnam & dimidiam, succi intybi cocti & despumati, & aceri ana lib. duas, sacchari lib. viii. Cōditur a quobdā caphura. Datur cum aqua frigida, vel melonū hyemaliū.

Delicatus est ac utilis, ablata tamen caphura, Hi melones sunt citri forma & colore, in hyemem seruari soliti.

Syrupus alius acidus de pomis eadem promittens, recipit succi pomorum acidorum lib. vnam, succi acidii citri lib. dimidiam, iulepi boni lib. duas, Datur cū aqua niuis. Si maceraveris sericum cocco baphica tinctū, succis prædictis valentius corroborabit.

Sericum quidam malunt auferre, et morbis biliosis æstate feliciter usurpant.

Syrupus saporis de pomis ad melancholiam, & maniam, cor etiam exhilarat, accipit succi pomorum redolentium lib. * tres, succi buglossi domestici & sylvestris ana lib. duas, folliculorum sennæ vnc. quatuor, croci drach. duas, sacchari albi lib. tres. Fit autem sic, senna contrita, horis, 7 4, succis maceretur, semel deinde feruefiat, aut bis coletur, expressum post cum saccharo percoquatur in syrupum. Crocus autem panno lineo ligatus inter coquendum infricetur.

* Alij
quatuor.

Hic apud Mesuen est in praxi, capite de mania & melancholia sanguinea. Sapor uero hic rex fuit Persarum, cuius meminit Crinitus lib. 13. cap. 4. a quo, uel in cuius gratiam hic syrupus est compositus. Alius est apud Mesuen i cephalalgia

lalgia melancholica ualentior. etiam ad quartanas, & tie-
nam obstructum efficax, ex adiani albi, radicum & florū
buglosi domestici & syluestris, polypodii, epithymi ana un-
ci. una, folliculorum jennæ, sumariæ, chamæmeli, stœcha-
dos ana drach. septem, chamædryos, schœnanti, ellebori n̄
gri, ana drac. tribus, eupatorii drac. quatuor, succi pomo-
rum dulcium unc. octo, coctis simul præter epithymum, &
succum in aquæ libris tribus ad libræ unius consumptio-
nem, tunc adde epithymum, & parum coque, & cola, dein
de succum, & lib. duas sacchari, & percoque.

Syrupus acidus ex cydoniis, stomachum roborat, & na-
 turam calorem dissolutam, ob id vomitum cohibet, si-
 tim tollit, fit ex succi clari cydoniorum acidorum par-
 tibus decem, aceti parte una & dimidia, saccha. par-
 tibus duabus,

Rasis libr. 9. ad Almanforem huic similem habet syru-
pum ex cydonijs. Obserua hic pro succi quantitate inmodi-
ca saccharum parcius.

Syrupus acidus de succis fructuū, refrigerat: ob id si-
 tim sedat, ardorem bilis, & febrium, & phlegmones,
 aut intemperaturæ calidæ, cordis, uentriculi, hepatis,
 extinguit, recipit succi granatorum acidodulcium & aci-
 dorum ana partes tres, coque igni lento ad tertiz partis
 consumptionem, biduo clarescere permittit, eius partes
 duas cum iulepi partibus tribus, uel pluribus, uel pauciori-
 bus, percoque.

Syrupus acidus de succis & aquis fructuum uētriculum
 præsertim calidum roborat, ob id uomitum etiam p̄-
 gnantium, & fluorem albi biliosum sistit, recipit succi gra-
 natorum acidodulcium, cydoniorum, pomorum: pyroæ,
 mespilorum tricoccorum, singulorum parem portionem
 aquæ, cui rhus & uua oxyacanthæ incoctæ, sint partem
 unam & dimidiam, sacchari partes tres, coque in syrupū.

LIBRI III. IOAN. MESVAE

Fuerint hi syrapi etiam ad condimenta aptissimi, quæ appetentiam excitent.

Syrupus acidus ex manna febrî æstuantî & cum syncope confert, ac siti inexpletæ, tussî siccæ, uentriculi & hepatis inflammationem sedat, accipit mannæ uncias tres in succi intybi cocti & purgati lib. una, macerandas in uase lapideo. Deinde simul feruefiant, manibus fricentur, colentur, post cum aquæ rosarum, succi granatorum acido dulcium ana lib. una, succi quarum, agrestium, succi citrorum ana lib. dimidia, sacchari lib. tribus percoquitur.

* *Alij
sex, uel et
octo.*

Syrupus portulacæ ualentes refrigerat, ob id sitim, febrium ardorem, uentriculi & hepatis intemperiem calidam corrigit, accipit seminam portulacæ tritorum lib. unam, horis. 24. macerandam in succi intybi cocti & purgati lib. * quatuor, postea igni lento coque ad dimidias & tunc cum sacchari lib. duabus percoque in syrupum, additor interdum aceti lib. una, uel succi granatorum acidorum lib. una & dimidia.

Spes quatuor. seri.

Potest succus intybi cum succis alijs refrigerantibus coqui ad usus eosdem. Syrupus quoque intybi a Gentile scriptus refrigerat, humectat, obstructions aperit, intemperiem calidam hepatis, renum, emendat, bilis acrimoniam frangit, recipit succi intybi & lichenis herbae ana lib. tres rosarum, uiolearum, lentis palustris, polytrichi ana unc. dimidiam, adianti albi, hordei mundati, semium communium frigidorum ana unc. unam cum saccharo quantum sufficit, fac syrupum, aromatiza santalis albis & rubris, & uua oxiacanthes, cui si cinnamomum, lignum aloes, corticem citri aromatis gratia immittas, cor magis roborat, sed minus refrigerat. Est etiam in usu syrupus cichorii compositus a Nicolao Florentino ureticus, splenicus, melancholicus

uacuans, hepatis obstructionem liberans, recipit autem in
 tybi hortensis & syluestris, cichorii hortensis & syluestris
 ana. M. ii. fumariæ, cucurbitæ, lichenis herbæ lupi salictarij
 ana. M. i. hordei mūdati fructuū halicacabi . ana unc. iiii.
 glycyrrhizæ, trium adiātorum, asplenii cassuthi ana drac.
 sex, radicis fœniculi, asparagi apii ana unc. duas coque in
 aqua, cola, percc que addunt nonnulli lib. singulis rhabar=
 bari panno raro ligati unciam dimidiam, sæpe inter coquē
 dum exprimēdam, alium compositiorem habet Gulielmus
 Placentinus, simplex uero, aut simplici proximus, & mini
 mum compositus ratione bona efficax probatur mallemp;
 rhabarbari aut substantiam, aut expresionem syrupo sim
 plicem miscere utendi tempore, quam parandi, quod mi
 nus pretiosam, & efficacem magis portionem reddat.
 Quod si per hunc syrupum uis lienem aut hepar, aut renes
 purgare, præstabit multo syrupum simplicem miscere de
 cocto simplicium splenicorum, uel hepaticorum, uel nephri
 ticorum. Ex succo lactucæ, oxalidis, portulacæ, & aliarū
 similiter refrigerantium atque buglossi utriusque & reli
 quarum quoque herbarum uiribus saltem insignibus præ
 ditarum, possunt parari multo meliores, quam qui uul
 go sunt in usu.

Syrupus de cannis ad tussim, pleuritidem, sitim, utilis
 recipit succi granatorum dulcium libras duas . aquæ
 malorum dulcium, & aquæ cannarum, sacchari, aut peni
 diorum ana lib. unam & dimidiam.

Per aquas, succos intellige Mala uero dulcia nostratia
 substituiamus pro malis Mesuæ de Senitarum regione, alii
 mora, quibus fit diamoron, intelligunt.

LIB. IIL IOAN. MESVAE

* Alij
triginta.
* alij se
ptem.
* alij li.
duab.

Syrupus uiolatus pleuritidi & tussi a causa calida prod-
est, sic ex uiolarum unc. duabus, seminum cydoni,
& malux ana unc. una, zizypha, myxa ana * uiginti. cum
aquæ cucurbitæ lib. * sex coque ad tertiam partem, & cū
sacch. lib. * una & dimidia sic syrup.

Ad pleuritidem & alios affectus biliosos efficax ini-
tio, & augmento, refrigerat enim & humectat primo gra-
du, ob id iussim siccā iuuat, sitim sedat cum aquæ frigide
quadrupla, somnum conciliat uespere sumptus unc. duabus
cum equali aquæ portione, uel solus. Syrupus autem uiola-
tus absolute est, qui ex uiolarum infusione prædictus est,
hic uero dicitur syrup. uiolatus compositus.

Syr. capi-
is uener.

Syrupus adiantinus ad thoracis affectus calidos, & ui-
scerum obstructions, recipit glycyrrhizæ unc. duas,
ad. anti albi unci. quinque, tempera aquæ fontis libr. qua-
tuor, horis uiginti quatuor, coque ad dimidias, expres-
sum percoque cum sacch. clarificati aquæ adianti albi ana
unc. octo.

* Alij
centum.
* alij
drac. 5.
* Alij
sex.

Syrupus zizyphorum rauricati, tussi, pleuritidi con-
fert, sic ex ziziphis * sexaginta, uiolarum, seminis
malux ana * unc. quinque, adiati albi, glychyrrhizæ
hordei mundati ana uncia una, sem. cydoniorum papa-
ueris, melonis, lactucæ, tragacanthi, ana drachmis tribus,
coque cum aquæ fontanæ libr. * quatuor, & sacchari
lib. duabus.

Alij coquunt ad dimidias, colatum percoquunt in syru-
po cum sacch. libra una potius, quam libris duabus. Tussi sic-
cæ & asperitati arteriæ, oibusq; thoracis affectibus et flu-
xionibus calidis confert. Viribus affinis est uiolato, sed eo
minus refrigerat, ulceribus uesicæ etiam utilis est. minus in-
usu est hic compositus, quam simplex prius scriptus. Male

hic legebatur zizyphorum libr. x. quod libras decem interpretati sunt, pro lx. hoc est, sexaginta. Nam libris zizyphorum decem, &c. capiendis, aquæ libræ quatuor non suffecerint. Id addo, ut intelligas uitia contingere plurima ex notis ponderum, & numerorum, quæ nos ob id integra, aut prope dimidia scribimus.

Syrupus contra catarrhum calidum, coryzam, pleuritidem, tussim. recipit zizypha, & myxana centum, uiolearum, mānæ ana unciam unam, glycyrrhizæ, florum buglossi ana unciam, & dimidiam, sem. malux, cydoniorum, ana drach. sex, sacchari libras duas, succi mali granati dulcis libram unam, fiat syrupus.

Coqui omnia debent in aqua, nodulo ex seminibus imposito.

Syrupus papaueris ad catharrum & tussim causam insomniæ, ut præsertim ex capite papaueris albi & nigri, ana drachmis sexaginta cotis in libris quatuor aquæ pluuiæ, ad consumptionem librarum duarum & dimidiæ, tunc percoquantur cum sacchari albi, & penidiorum ana uncis quatuor.

Galenus in diacodio hunc terminum decoctionis nō uult tam longum in recentibus præsertim capitibus, quia uim perdit, sed donec ipsa capita coquendo tabescant. Potest fieri ex solo semine, sed præstat ex capitibus cum semine decoctis ipsum componere, quod in capitibus uis refrigeratoria sit insignior, ut indicat opium ex his præsertim nigris incisis, emanans liquor maxime omnium narcoticus. Hic syrupus simplex usu frequentior, quam sequens, catharrum calidum, tenuem, & acrem in asperam arteriam sistit, quia frigidity sua cogit, & crassum efficit humorem, ob id ad fluē

LIB. III. IOAN. MESVÆ

dum ineptiorem. In quem usum diacodion adhibet Galen.
caloris quoque incendium extinguit, somnum conciliat, si-
tim sedat, guttur lenit. Tussim quoque ab eodem catarrho
siccam finit, aut saltem mitigat, sicca autem est, quod nihil
materie tenuioris, & efflationem tussis materiam eluden-
tis expectoratur, et lentore suo gutturis asperitatem lenit.
Pro pluuiiali aqua quidam malum fontanam, et coquunt
ad consumptionem tantum libræ unius, uel unius et dimi-
diæ in formam iulepi. Capita autem papaueris sint recen-
tiora, quia frigidiora sunt, et diu minus coqui desiderant,
quam sicca, somnum quoque conciliat, tum p se refrige-
rando et humectando sumptus uncijis duabus hora somni,
tum per accidens mitigata tussi uigilias excitante. Eadem
ui sitim extinguit, a calido et sicco nasci solitam. Papaue-
ris nō nigri sed rubri legunt nōnulli, quod papauer rhæas
est Dioscoridi refrigerans, et omnibus suis partibus somnū
concilians, ne putes cum quibusdam ipsum anemonem esse
calidam herbam.

* Alij
30. & in
priori le-
gunt, uide
diacodiu
i ecclēzia-
ribus.

Syrupus papaueris ad tussim siccam, phthisim, catar-
rhum insomniæ causam, recipit papaueris albi & ru-
bri ana drac. * quinquaginta, adianti ana drac. quin-
decim, glycyrrhizæ, drac. quinq̃ue, zizypha triginta, semi-
nis lactucæ drac. quadraginta, feminis malux & cydonio-
rum ana drac. sex, coque in libris quatuor: aquæ ad dimi-
dii consumptionem colatum cum sacchari & penidiorum
ana unc. octo in syrupum percoque.

Alij papaueris nigri legunt, de quo nuper. Catarrhum
calidum, acrem, tenuem, in pulmones ruentem prohibet, in-
crassando, lenit asperam arteriam, somnum conciliat. Da

tur ad thoracis partium affectus cum aqua adiantorum, uel bechii. Semina muccaginosa panno lineo ligata, facultatem syrupo tradūt, muccaginem in linteo retinet, quæ syrupos minimum glutinosos redderet. Rarus usu est, frequentior simplex nuper dictus. Competunt etiam hisyrupi papaueris fluori alui & dysenteriae post totius purgationem, aut quia somnum conciliant, qui fluxiones sistit, & coquit, aut quod intemperiem calidam siccam intestinorum a materie fere biliosæ, aut melancholicæ affluxu emēdat. Diacodium et eclegma papauerinum in eclegmatibus dicenda, idem prope possunt. Hic adscripturus eram syrupos alios thoracicos, sed calidos, nisi ante compositos frigidos absoluisse præstitisset. De his igitur in fine syruporum agam, quibus continenter succedent eclegmata remedia, maxime thoracica & pulmonica.

Syrupus acetatus simplex materias calidas frigiditate, tenuitate uero crassas & glutinosas ad expulsionem apparet Galeno, etiam in partibus remotis, ad quas essentiae suæ tenuitate alia quoque medicamenta affectus in his contumaces uictura cœnuehit, humorem tamen melancholico sibi temperamento affinem iuuare non uidetur, recipit aquæ fontis libras quatuor, cum sacchari libris quinque coquantur in uase lapideo: ad dimidias semper despumando, carbonibus accensis, aut flamma exigua & sine fumo, tūc adde aceti albi clar: libras duas. Si autem ualentissimum uis, libras quatuor, si uiribus mediocri, lib. tres, & percoque in syrupum, datur ab unc. i. ad unc. tres cum frigida.

Affectibus biliosis saluber, quia bilem tenuitate et caliditate furiosam frangit, crassat, extinguit humores autem

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

crassos tenuat incidit, obstructions aperit, urinas mouet ac sudores. Quæ contraria potest, nimirum contrarijs cōstans substantijs etiam aceti ratione. Cum autem acetum sit frigidum siccum, uiribus maxime, & humor melancholicus frigidus siccus, & melancholia extincto iam calore frigida sicca Galeno dicatur, ob id humores & affectus melancholicos augere uidetur acetum, præsertim in mulieribus, quia uterum ledit Hippocr. lib 3. rat. uic. acu. & eius rōne syrupus acetatus tamen, quia hos humores et similiter crassos, lentos expulsionem apparat tenuando, incidendo, meatus aperiendo, saluber etiam est affectibus melancholicis ut quartanæ lib. primo ad Glauconem, & splenicis remedijs sumendis, & admouendis miscetur in methodo medendi et lib. 9. c. ph. p. putredini etiam resistit, ut acetum, ob id pestilentibus febribus est saluberrimus cum aqua buglosi. melissophylli, & alijs, partes principes roborantibus. Non abs re autem in uase lapideo, aut siliceo, aut terreo uitrato coquit. Nam acetum a uase æneo, æruginosum aliquid contrahit, & corrodens. Quod autem Gal. no autore hanc ei syrupo uim tribuit: rerum affinitate fecit. Id enim Galenus oxymelitis tribuit, a quo hic syrupus nullo differt, nisi q. mellis loco saccharum mellis speciem accipit, & quod crassius coquendo efficitur, quam Galeni oxymeli, ad diuturnā custodiam. Poteest tamen hic syrupus ut Galeni oxymeli parum coqui, estate præsertim, & fiet liquidissimus, clarissimus, iucundicissimus in hos omnes affectus, ut quotidie experimur, potius quam tantam crassitiem ex multa coctione natam aqua uel dulci, uel destillata dissoluentes, præsertim quibus affectibus mel timetur. Acetum autem album tenuius & potentius alio est.

DE ANTI DOTIS. 117

Syrupus acetatus cum radicibus bilem crassam & auul-
 su difficilem, ac pituitam icidit, terget, obstructa hepa-
 tis, lienis, renum, aperit, recipit radicem apii, fœniculi, anisi, ana-
 li, intybi ana vnc. tres, seminum apii, fœniculi, anisi, ana
 vnc. vnam, seminis intybi vnc. dimidia, hæc omnia igne
 lento coquatur ad dimidias in aquæ fontanæ libris decē,
 * tunc additis sacchari lib. tribus clarificetur, deinde acetū
 additur, quantumlibet pro scopis, vt dixi nuper, variis.

*Syrupus
acetatus
compositus.
Radice in-
tybi omittit
qda.
* Exps.
sumybi ē.*

Nam si imbecillum uis, aceti libras quinque addis, si ua-
 lentissimum, decem, si medium, libras septem, & dimidiam.
 Sed hic aceti modus atq; adeo primus, in hoc syrupo, & in
 præcedente nobis est molestus, præsertim quibus frigidus
 est uētriculus, quem ut cæteras partes neruofas acetum læ-
 dit. Ob id etiam Galenus mel duplum acetum miscet, et mel-
 li duplam aquam, Mesues quoq; aquam prope duplam sac-
 charo ubiq; miscet. Quinetiam sæpe sine aceto hic syrupus
 fit, & tunc de duabus radicibus sine aceto dicitur, quia ex
 radicibus quinque ureticis, apii, fœniculi, petroselini, rusci,
 asparagi, duas tantum recipit. Febribus pituitosis q̄ biliosis
 aptior est, quia modice calet, & ijs incipientibus, ut Bizan-
 tinus paulo ualentior procedentibus.

Syrupus Bizātinus ad iſterum, & febres putridas, bilio-
 sas, & phlegmaticas solutu contumaces, recipit succi
 intybi & apii ana lib. duas, succi lupuli & buglossi hor-
 tensis vel syluestris ana libram vnam, feruescant itemel, &
 purgentur eius succi clarificati lib. quatuor, igni lento co-
 quæ in syrupum, cum sacchari lib. duabus & dimidia. In-
 terdum acetum mensura succorum purorum dimidia i-
 coquitur, interdum rosarum vnciæ duæ, glycyrrhizæ, vnc.
 dimidia, spicæ nardi drach. duæ, semi. anisi, fœniculi, apii,
 ana drach. tres succis incoquantur, & vi mirus euadit.

Coquendo dispumentur et clarificentur, & coletur suc-

LIB. III. IOAN. MESVAE

ei. Si hunc vis obstructa potentius aperire, adde acetum album, apium, petroselinum, fœniculum, & alia uel splenica, uel hepatica, uel nephritica, aut ei iunge, utendi tempore syrupum de radicibus uel duabus, uel quinque.

Syrupus de .v. radicibus ad eadem efficacior, proxim⁹ uiribus syrupo Bizantino, incerti est autoris, accipit radicē apii, fœniculi, petroselini, asparagi, rusci ana vncias duas, coque in lib. sex aquæ fontis ad tertiæ partis cōsumptionem, expressum percoquitur cum sacchari lib. tribus, addendo ad finem aceti vnc. octo. Alii addunt decocto seminis apii, fœniculi, petroselini, ana vnc. vnam, & in lib. x. aquæ coquunt ad dimidiās. Expressum percoquit cum mellis potius quam sacchari libris quatuor.

Syrupus aceratus de succis herbarum, recipit succorū syrupi Bizantini partes tres, sacchari partes duas, aceti partem vnam.

Syrupus aceratus diarrhodon ad febres complexas, & eas, quæ formam corporis corrumpunt, obstructiones hepatis & lienis idem aperit, recipit succi intybi, apii, ana libras duas & dimidiam, radicū apii fœniculi, itybi ana vnc. duas, rosarum unc. vnam, glycyrrhizæ vnc. dimidiā, spicæ nardi drach. duas & semis, sem. apii, fœniculi, anisi, ana drac. septem, cum aquæ lib. sex coque ad duarum partium consumptionem, deinde cum lib. ii. aceti, & lib. trib⁹ saccha. fiat syrupus. Datur ab vnc. i. ad vnc. iii.

Affinis est Byzantino uiribus, nisi quod paulo est eo calidior, qui sequitur autem, multo efficacior & calidior.

Syrupus aceratus de succis herbarum cum aromatib⁹, obstructiones aperit, ob id febres putridas, & implexas, & morbos alios obstructioni succedentes curat, recipit succorum apii, fœniculi, intybi, lupuli, coctorū & purgatorum ana lib. ii. succi buglossi, lib. ii. & dimidiam, rosarū vnc. vnā, spicæ nardi drachmas tres, glycyrrhizæ vnc.

DE ANTIDOTIS. 118

ynam, seminum apii, foeniculi, anisi, rhabbarbari, eupatorii, absinthii, cassuthæ, ana drach. quinque, sacchari libr. ii. & dimidiam, aceti libr. duas condiantur galliæ aromaticæ drach. duabus.

Syrupus acetatus, cholagogus, & refrigeratorius, recipit pruna passa, myxa, ana centum, tamar Indorū libram dimidiam, myrobalanarum citrearum vnc. quatuor, succi rosarum recentium vnc. tres, mannæ, cassiæ, ana vnc. tres & semissem, sacchari lib. quatuor. Fac syrupū post adde aceti lib. ii. succi granatorum acidorum lib. vñ & dimidiam, percoque igni lento cum scammonii drach. sex, panno tenui illigatis, & sæpe confricatis.

Huius imitatione syrupus unius humoris uel plurium, uel omnium purgatorios ad præcautionem, uel curationē morborum, præsertim longorum, describunt medici. potiones multo iucundiores ægris, quam ipsa purgantia medicamenta, uel saccharata, uel liquore aliquo soluta, ut ad pituitā purgandā, ex radicibus foeniculi, apij petro. polypod. semi. anisi, aneibi, foeni. ameos, cnici, hyssopo, calamithæ, pulegio & similibus, cum agarico, turbith, & similibus, ad melancholiam, ex radicibus capparis, tamaricis, polypodij, lapathi, sapleno, phillide, adiantis, buglossis, lupo, fumaris, floribus cordialibus, epithymo, senna folliculis, & sero lactis, præsertim caprini.

Hactenus syropos compositos refrigerantes docuimus, nunc ad calfacientes morbis frigidis salubres transeamus, oxymelitis genera primum dicturi, si prius de aqua multa, & vino mulso egerimus.

Morbi frigidi sunt pituitosi & melancholici, præsertim a pituita insipida, uitrea acida, & humore melancholico

LIB. III. IOAN. MES VAE

Nam pituita salsa ex putredine aut bile mista iam calida ē, ut melancholia ex putrefactione, uel uisione sanguinis, uel humoris melancholici, uel bilis flauæ genita, quamuis actu frigida uidetur ut calx, sæx uini, uista tamen potestate calida est, ac ubi actu per nouam putredinem, uel causam aliā calida euasit, est ardentissima, & calcis, ac sæcis uistæ in morem urit, & cancrum facit sæpe ulceratum.

Aqua multa magnarum est virium ex maiorū nostrorum sententia, siquidem sitim sedat, affectus frigidos, præsertim cerebri & neruorum, & iuncturarum, iuuat, loco vini potum tussim humidam, puris, & pituitæ crassæ & lentæ expectorationem promouet, lauat, terget, purgat intestina, viscera, meatus urinariorum, ob id colicis prodest, & aluum subducit, calculum in viis urinae gigni prohibet. Fit ex mellis bōi (quod colore fit pallido, odore iucundo, sapore modice acri, & dulci consistencia crassi & tenuis, media, non uetus) libra vna aquæ fontanæ dulcis & claræ lib. octo in vase lapideo, vel vitrato igni lento coctis, & continenter despumatis, deinde pāno densio colatis. Quod si mox per se bibendum est, aquosius fiat, larga enim coctione crassatum, ut iulepus diu quidē seruatur, sed in partes remotas ægre penetrat, in bilemque ob multam dulcedinem facile vertitur, & ob id sitim auget, nisi largiore aqua mista dissoluatur, ut insipidū, aquæ modo, videatur. Alias quoque facultates coctio varia ei acquirit, quia parum coctum infiat, magis aluum subducit, minus nutrit: largius uero coctum, inflationem dissipat, magis nutrit, minus delicit. Addunt nonnulli aromata, zingiber, crocum, cinnamomum, macis, & similia, alii galliā niocharam, lignum aloes, & similia. Fit etiam ex mellis parte vna, aquæ fontanæ partibus octo, fermenti in his dissoluti uncis tribus, i singulas libras aquæ mellitæ, quæ vasi ligneo trade, relicto trium digitorum spatio vacuo, in quodum musti modo feruebit, recipias, ubi feruere desierit,

*Ad Paul.
et octupla.
Diosc. &
Auc. in
dupla.
Coquendo
ad grs q̄r
ta aut q̄n
ta cōsum
ptionem.*

obturato uase modo vini doliorum, tertio post mente fit potabile. Immitti possunt aromata panno lino ligata.

Μελιζαρον recens ὡς ἐσμὲν sepositū, ut seruetur, Dioscoridi dicitur, alijs confunditur pro aqua mulsa, seu mellita.

Melicratum male pro μελιζαν Mesuae interpretati dicebatur. Has vires hydromelitis ex Hippocratis & Galeni libris probare, quia est cuius procliue, si uel lib. praeceptue tertium rationis uictus acutorum, aph. 41. lib. 5. li. sanituend. & methodi medendi legerit, ob id sciens omitto. Ad dam tantum, inflationes, & tormina maxime excitare, q̄do in aqua tantum calfacta mel dissolutum est, qualem mulsam crudam. Serapio uult dari dormituae mulieri, quam concepisse suspicamur, nisi eius potui sit assueta. In arthridite calida, pro mulsa, aqua saccharata est praestantior. Quod si uel a mulsa, uel saccharata aqua post usum septem dierum aut vires nimis collabantur, aut uenter male coquat, ad uinum est redeundum, uel potius uinum mellis transeundum. Secundum hydromelitis genus est insuinitis partibus ualentius & generosius, & item quod uinum mellis uocat Plin. Vtrunq; enim colore, & calore, & saporis gratia uinum exoticum, quod Bastardum uocant, mentitur, estq; efficacissimum in affectibus cerebri, & partium neruosarum frigidis, paralyti, apoplexia, epilepsia, lethargo, colicis item, & nephriticis, & uentris inferioris intemperie frigida, seruaturq; utrunq; & ualentius euadit tempore & loco calido. Vires eius miraberis, si parum ante coxeris, & despumaue ris, deinde dies quadraginta, aut circiter, extra pluuiam soli uerno exposueris. Exposui etiam aestiuo, & autumnali, nec infeliciter, nisi quod semel in acetum longe omnium acerrimum abiit, quod sole non habuerat liberū, nec post serue-

Aph. 41.
lib. 5.

Libr. 14.
c. 17.

LIBRI III. IOAN. MESV AE.

factionem & insolationem fuerat operculatum. Fermentū non misceo, ut nec Plinius, id tamen accelerare feruorem, et augere acrimoniam certum est, quanta uero mensura sit miscendum, ex Mesuæ corruptis codicibus difficile est coniectare, hi enim unc. tres in libras centum aquæ, & mellis expetunt, alij in singulas libras aquæ, & mellis simul mistorum uncias tres fermenti miscent, alij ad mellis lib. unam, aquæ lib. octo, fermenti unc. unam Melicratum Hippocrati est noxium biliosis, & quibus magna sunt uiscera, Galen. etiam febribus colliquantibus, aquosius urinas & sputa magis promouet, minus aquosum aluum magis subducit.

O *το μελι* vinum mulsum, itemperiem frigidam ventriculi, hepatis sanat, flatus in eis & hypochondriis dissipat, oris odorem, cutis colorem commendat, fit ex vini antiqui boni lib. decem, mellis boni & despumati lib. duabus, addendo cinnamomi tenuis drach. quibque spicæ nardi drach. vnā caryophyl. zingiberis, ligni aloes macis, ana semunciam, cardamomi * drachm. duas, croci drach. vnā & semiss. cere negligenter, cola panno raro, aromatiza moschi drach. tribus.

*Li. v. san-
tuen.*

*Oenomeli
simplex.*

Oenomeli Gal. podagricis, arthriticis, nephriticis, & senibus, ex melle, & uino Sabino, aut simili, & petroselino componit, adiecta bethonica, & saxipago in nephriticis. Qui uero curiosius componunt, etiam spicæ nardi aliquid iniiciunt, hodie uero eidem magnam aromatum miscellam immittunt. Olim fuit usu celebre ad cerebri, neruorum, et aliarum partium affectus frigidos, sed id medicamentosius, quale hic scribitur, nunc magno harum frigidarum regionem incommodo in usu esse desijt, præter quam quod circa Natalem Christianum in Bacchanalibus vulgi regalibus, plebe-

cula ad palati gratiam, non ad intemperaturæ frigida propulsi-
onem, etiam largius bibit, & claretum uocat, magna-
tes uero pretiosius, οἱ δὲ κακχαῖς, parcio-
re tamen mensura, q̄
fere ex sacch. unc. quatuor, et cinnamomi unc. dimid. in lib.
uini singulas conficitur, & Hippocraticum uinum appellat
tanquam Hippocrate inuentore dignum, ob uirium & sa-
poris excellentiam, cui etiam mellis parum addunt quidam,
præsertim si uinum austerius, ad saporis gratiam, & colo-
ris, clarius enim euadit colatum. Vinum mulsum Dioscor.
fit ex uini ueteris austeriq; metretis duabus, & mellis boni
metræ una, alijsq; duobus modis parat, semper tamen sine
aromatibus. Vinum uero melitēs, ex musti austeri congys
quinque, mellis congio uno, salis cyatho uno, uinum autem
aromatites Diosc. longe diuersum est ab hoc Mesuæ mulso
aromatite, præsertim primum, nam secundum quadatenus
conuenit. Aliæ sunt eidem, & Actuar. uariæ uinorum condi-
turæ, ut absinthites, saluiatum, pycatum &c. Ex quibus ui-
num absinthites ad atrophiam ex uentriculi imbecillitate ef-
ficacissimum etiam Imperatorum experientia docet Gale.
lib. de Theriace ad Pisonem.

Oxymeli fit ex aqua, aceto melle, aqua uero miscet, ut longa coctione causa inflationis in oxymelite re-
soluatur, ut etiam proutius despumetur, ut deniq; Oxymeli
simplex
Gale. seu
acetum
mulsum.
medicamenti huius facultas ob aquosam substantiam in
corpus distribuatur, mel uero additur ad oppugnandā pi-
ritam. Ex melle autem & aceto mistis facultas quædā ter-
tia horum neutri tāta consurgit, certissima, & efficacissima
ad tenuandum, incidendū, resoluedum humore crassum,
lentū, uentricoli, hepatis, p̄sertim uero iuncturæ, & in fe-
bribus diuturnis, quarum materiā incidit, & coquit, fit ex
aceti parte vna, mellis partib⁹ duabus, aquæ p̄tib⁹ quatuor.

LIB. III. IOAN. MESV AE

Necesserianen est, interdum :ugere acetum, vt in syrupo acetoso diximus. Primum aute mel & aqua simul coquuntur, vbi despumata probe sunt, addito aceto percoquunt. f. semper quoq; despumando. Datur ab vncia. i. ad unc. iiii.

*Oxymeli
simplex
Galen.*

Iam quæ ex aceto (in quod uinum corruptione degenerat) fiunt compositiones, dicamus. Oxymeli Græcis, nobis acetum mulsum, crassa in uentriculo & uenis tenuat, lenta incidit, ac strenue teget, obstructa liberat, sine manifesto calore, ob id nec febres accendit, sputum euocat, sitim sedat aliq; per multa efficit Hippoc. lib. 3. rat. uict. acut. morb. Si tamen immodice utare, intestina rodit, nervosa ledit, tusim excitat, etiam in synochis tuto datur lib. ii. meth. Sic Galen. componitur lib. 4. sin. tuen. Aceti albi acerrimi lib. una. mellis optimi lib. duæ, aquæ fontis lib. quatuor, coquuntur simul ad tertiam, uel etiam ad quartam, spuma interim. detracta, quam si multam mel egerat, malum est, & ob id diutius coquendum. Optimum uero uel minimum spumæ euomit, & breuissimo tempore coquitur, & plurimum quartam partem eius, quod fuerat initio, amittit. Si uis oxymeli ualentius, misce tantum aceti, quantum mellis, aquæ duplo, quale est oxymeli Paul. lib. 7. Idem Mesues imitatus est in syrupo acetoso simplici, quem facit mitiorem aceti partibus tantum duabus mistis, ualentem uero mistis quatuor mediocrem deniq; tribus. Sed cum una omnibus mensura non placeat, quia hi acetosius, illi mellitius magis ament, pro cuiusq; palato miscatur. Aut si unicum uis, para imbecillius, cui medicus acetum addere utendi tempore, si opus erit, poterit. Si diutius uis seruare, coque perfectius, donec aceti & mellis qualitates plane fuerint unite, nec acetum adhuc crudum gustanti appareat. In syrupi consistent iam cum Mesue coquunt ea ratione

tione nostri pharmacopole, cum liquore aliquo dissoluen-
 dum, ut potabile fiat. Quod autem cum Galeno quadrisfa-
 riam coquitur ad tertiam, uel etiam quartam partem, pa-
 rum diu, ut dies octo uel circiter æstate præsertim, etiam si
 loco frigido condatur, seruatur integrum nam corruptio
 ne abit in acetum acerrimum, quod hydromeliti quoque ca-
 lido aere accidit, tamen longe est omnibus medicis po-
 tionibus idem uicundius, ut id etiam uino ægri pleri-
 que præferant, præsertim si paulo est aquosius, qua-
 le æstate & in febribus coquere soleo, aut aqua cocto
 mista parare. Fere autem aquæ pintis sex mellis libras
 duas igni læto despumio ut sit clarius, post acetæ quartaria
 tria incoquo, cætera, ut mox audies, persequor. Quia au-
 tem mel nostrum improbius est cinnamomo uulgarî, pau-
 co odoris & saporis gratiam augemus immiscendo, dum
 colatur, in lib. singulas ad drach. duas, et albuminibus ouo-
 rum sordem eius omnem cogimus, quam panno laneo, dum
 parumper refrixit, colantes secernimus, ut iam sit quam pu-
 rissimum, & uino albo simillimum, ubi mel album, & ace-
 tum album accepit, aut flauo, si mel flauum, & acetum uul-
 gare recipit. Oxymeli aliter coquit Diosco. & post cum Plî-
 nius. Oxymeliti ut hydromeliti incoquere potes quæ eius
 actionem intendunt, tenuantia, incidentia, tergentia, ut bys-
 sopum, thymum, satureiam, origanum, pulegium, calamin-
 them, & quæ ipsius uim ad partem affectam deducunt, ut
 asplenium, tamaricem, in obstructione lienis, eupatorium:
 cichorium, obstructo hepate. Vnde Paulo est oxymeli sple-
 nicum; & oxymeli calculosis efficax. Quineriam purgan-
 tia eidem incocta clementius & efficacius uacuant, ut cni-
 cus, agaricus, pituitam, epithymus, polypodium, chama-

Gal. de
 24. li. 1. 1.
 li. 1. 1. 1.
 ac. 1. 1. 1.
 ia. 1. 1. 1.
 typus qui
 da syrupo-
 rum.

LIBRI III. IOAN. MESVAE

dryis, chamæpytis, elleborus niger, melancholiam, rhabar-
barū, scammonium bilem flauam cortex. rad. sambuci, colo-
cynthidis, aquas, ut id unum pro omnibus prope tum iulepis,
tum syrupis esse possit, si quis cognouerit uti. Vnde & Me-
sue est oxymeli cholagogum, phlegmagogum duplex &
melancholiam uacuans. Id oxymeli qua ratione fit coquen-
dum, libro. 4. san. tuend. ut dixi, docetur, quas vires habeat,
ibidem & locis alijs permultis præsertim libr. 3. rat. uict.
acut. Vt uero mulla multum cocta est calidior, magis inci-
dens, tenuans, tergens, quia mel retinet largius, aqua in ua-
porem magna parte soluta, sic oxymeli, quod pharmaco-
polæ ad consistentiam syruporum coquunt, ut seruari pos-
sit, est potentius quam aquosius, & minus coctum, sed hoc
est gratius, & citius ob fluxilem consistentiam penetrat,
quam uim aceti tenuitas non minus, quam aquæ fluxilis sub-
stantia iuuat, ut libro. 1. simpl. Aquam uero, ut cætera hu-
mida iuuare distributionem docet Hippo. aph. 1. 1. libr. 2.
& Gal. initio libro. 4. usus part. Illud autem uix potabile,
nisi aqua uel cruda, uel alia diluatur.

*Oxymeli
diureticū.*

Oxymeli de radicibus, incidit, tenuat terget, ob id
obstructiones uentriculi, hepatis, lienis aperit febres
diurnas a bile crassa aut picuita iuuat, urinam
monet, fit ex corticum mundatorū & incisorum, radicis
apii, fœniculi, ana unc. duabus, semi. apii, fœniculi, anisi,
ana unc. una, macerentur omnia. 24. horis in uase lapideo
aceti libr. decem, aquæ libr. uiginti, coque ad tertiæ partis
consumptionem,colato adde mellis dimidium: igni lento
percoque.

*Acetū sit
albū et an-
tiquum.*

*Oxymel
cōpositū
5. rad.*

Vsu frequens procedentibus morbis, nam ineuntibus tu-
tius est oxymeli simplex, hodie uero frequentius fit, hoc mo-

do. Corticum rad. apij, fœniculi petroselini, yusci, asparagi, ana unc. duæ, sem. apij, & fœniculi ana unc. una, aque libris duodecim, & aceti lib. una macerantur, & ad dimidias coquuntur, expressum post cum mellis quantitate idonea percoquitur, alij loco seminum, radicis raphani unc. unam & dimidiam miscent, alij utrunque, alij neutrum pro scopis varijs, alij quoque sine aceto parant, & uocant syrup. de quinque radicibus sine aceto, sunt qui saccharum mellis loco miscent, ut minus caleat, & sit iucundius. Non modo ad affectus ex bile crassa, & pituita etiam crassa & lenta natos ualet, sed etiam ad melancholicos, ut febres quartanas, præsertim in declinatione. Valentius est quam oxymeli de duabus radicibus, & quam syrupus Byzantinus, etiam sudores mouet, si calidum bibatur, & corpus bene tegatur, præsertim cocta iam materia.

Oxymeli phlegmagogum fiet id prædictum, si iter coquendum medulla sem. cnici panno lineo raro ligata mergatur, & identidem cõfricetur. Potentius uacuabit si etiam turbitum cum zingiberis nodulo prædicto addatur.

Alios humores uacuare poterit incoctis simili liter simplicibus, quæ peculiariter illos humores trahunt. Potest uero poni in prædictam quantitatem Mesuæ, cnici medulla lib. una & turbitum uncie tres.

Oxymeli uacuans melancholiam recipit thymi, calamintesis, agarici, buglosii hortensis & errhatici, glycyrrizæ, ana unc. unam, polypodii unc. tres: chamædrios, chamæpytios, scæchados, spinæ albæ ana drac. quinque, uuarum passarum purgatarum libr. dimi-

LIB. III. IOAN. MESVAE

piam, macera. 24. horis, aceti albi, succi buglosi ana lib. duabus, & dimidia, aquæ lib. duabus, coque igni lento ad dimidias, colla, cum mellis lib. tribus percoque, inter coquendum autem epithymi iunc. una, ellebori nigri aurei tres nodulo ligata, mersaque sæpe confricentur.

*Humorem melancholicum & melancholiam expulsi-
oni apparat, & uacuat, in affectibus melancholicis mitissi-
mum & saluberrimum. Quod uero ellebori unc. duas reci-
peret, cum Manardo esset uehementius.*

O Xymeli ex ligustico ad pituitam crassam, lentam, putrem, obstructions hepatis & splenis aperriendas, urinam mouendam, recipit radicem apii foeniculi, petroselini, calaminthes, dauci, ana vnc. unam zingiberis, sem. ligustici, apii, foeniculi, anisi, cari eupatorii asari, absinthii, ana unc. semis. caryophyllo. galangæ, ana drac. tres, spicæ nardi drac. duas, coque in aceti libris decē ad dimidias, & cum mellis lib. quinque percoque.

O Xymeli ex calaminthe calfacit, incidit, terget humores crassos lentos, putres, ob id intemperiem frigidam uentriculi & hepatis corrigit, scirrhum, tlenis, & aliorum uiscerū dissipat, febres diurnas iuuat. Recipit rad. apii, foeniculi, intybi, ana unc. unam, schozu anthus drac. duas, sem. apii, foeniculi, anisi, ana drach. sex, calaminthes montanæ & domesticæ, spicæ, asari, casia mastiches, dauci, petroselini, ana unciam dimidiā, caryophyllorum, ligustici, zingiberis, galangæ, ana drac. duas: coque in aceti lib. octo: & aquæ lib. sex, ad duarum partium cōsumptionem, adde mellis despumati libras quinque, Datur ab vncia una ad duas.

A Cetum scillinum ueterum consensu & experientia est efficacissimum ad cerebri affectus frigidos & curatu contumaces epilepsiam, uertiginem, gin

ginas laxas & putres sanat, dentes confirmat, oris odorem commendat, foetore eius ualenter dissipato, partes respiratorias iuuat & expurgat, & musculos laringis roborat, ob hæc uocem claram efficit. Ventriculorum putridis humoribus deterfis expurgat, appetentiam excitat, coctionem iuuat, hepar, & lienem quoque expurgat, horumque dolorem leuat. Intestinorum, & uesicæ recentricem uim firmat, præfocationi ab utero, affectibus iuncturarum prodest, humores enim crassos tenuat, lentos incidit, & fluxiles ad expellendumque promptos reddit, & expellit interdum etiam bilem atram, corpus laxum & molle firmat, in iuuentute conseruat, a putredine uindicat, colorum bene efficit, sed usum multo emaciat, sic autem fit, scilicet laminas inter corticem & cor medias, acu lignea filo confuras tanto interuallo, ne se contingant, siccabis in umbra dies quadraginta, postea concisam cultello ligneo lib. unā dies alios. xl. insolabis in aceti boni lib. octo. in uase uitrato, stricti orificii, bene obstructo, postea colabis & uteris, si uero accelerare coegeris, sepeli uas in calido cinere, uel sabulo, non repente, sed paulatim, ut horarum spatio intercedente. Paulus uero, scillæ laminas recentes in aceto insolat a ueris initio, ad æstatis finem in uase uitreo probe obturato, & postea uitur. Darur ieiunis quotidie paulatim, donec ad fescunciam perueniatur.

Acetum scillites ueteribus frequens usu, bodie rarum per se, ob amaritudinem & acrimoniam mordacem, idq; multi cum melle, & fit oxymeli scillitum alij cum saccharo in syrapi formam percoquant. Id acetum incidit, tenuat, terget humores crassos, lentos, putres quales pituitosi & melancholici in omnibus corporis partibus, ob id affectibus ab eorum copia excitatis, & diuturnis conducit, epilepsiæ, uertigini, auditui obtuso, asthmaticæ, rauicati, familiaribus senectuti uitij, et cæteris ob hæc a moribus præcauet, & sanitatem tuetur, si per se sumatur, melius autem

LIB. III. IOAN. MESVAE

cum melle in syrup. Datur a drach. una ad drachm. octo mane cum aquis aut decoctis aptis, in affectibus autem thoracis paulatim ambatur. Si tamen æstas est, aut febris hecetica, uel alia adest, abstine huius usu ob scillæ caliditatem aqua ex aceto scillitico destillata est gratior, & efficacior. Vomitu etiam ualenter purgat humores in uentriculo crassos, lentos, putres, datum ad fescuntiam cum mellis aut sacchari rubri uncijis tribus, aquæ hordei cyatis tribus.

* Septē
Diosc.

Acetum autem scilliticum Dioscoridi & Paulo sic fit, scillæ candidæ purgatæ concisa segmenta lino traiecta modicis interuallis, ne se contingant, in umbra dies quadraginta siccantur, iterum purgantur, horum miua mergitur aceti boni sextarijs duodecim, sic: ut uas folia non tangat, deinde uase operculato probe insolatur diebus * sexaginta, post quos exempta, expressæque scilla abijcitur, & defæcatum acetum transfunditur, ac reponitur, ueteratum ualentius euadit alias eius compositiones tibi recenset Dioscorides, hæc consuetior. Cultro ligneo partes inter centrum & superficiem medias separant, acu etiam lignea consuunt quidam, ne ferrum tangat, quo uenenari opinantur. Partes autem medias etiam Diosc. lib. 4. preferre uidetur. Eodem prope modo hodie nobis fiunt ex floribus siccatis rosarum saluie, sambuci, rorismarini, acetum rosatum, saluiatum, sambucatum, rosmarinatum, uulgo authozatum dictum, & præter hæc, uuatum, ex uuis passis.

Coquitur
in syrupū
ut oxyme
li.

O Xymeli scilliticum humores crassos, lentos auulsu contumaces separat, ob id confert uentriculi & aliorum uiscerum affectibus hos humores sequentibus, rictum acidū sanat, & uesicæ mollificationem, seu urinæ incontinentiam fit ex aceti scillitici libris duabus;

mellis despumati libris tribus coctis despumando, ut in oxymelite diximus.

Efficacius est aceto scillitico & iucundius ad cerebri, pulmonis, uentricali, affectus pituitosos, aut melancholicos, etiam contumaces, nam humores hos dictis partibus et impactos educit. Compositum id quidam faciunt additis simplicibus compositi oxymelitis, aliter Paulus libro septimo compositius facit & efficacius, sunt qui huic aquæ libras quatuor addendas putent, quæ aceti sit dupla, ut in oxymelite simplici, sed cum mel iam sit despumatum, & acetum scillites paratum. Potes cum Mesuæ sine aqua coquere, ut Nicolaus etiam oxymeli compositum coxit.

○ Xymeli scilliticum de radicib² fit ut oxymeli apocyni de radicib, sed p aceto cōi accipit acetū scilliticum.

Id potentius multo incidit, tenuat, terget, obstructa aperit, in diuturnis quartanis, & quotidianis, quam oxymel compositum de radicibus.

○ Xymeli scilliticū Demo. epilepsiā, uertiginem, cephalalgiam, hemicraniā, cerebri, & pulmonis obstructionē ab humoribus ualēter impactis sanat. Recipit origani, hyssopi sicci, thymi, ligustici, cardamomi stœchados ana. 3. v. coque in libris tribus aquæ ad librum duarum consumptionem, percoque cum mellis libris duabus, mellis uuarum passarum libra dimidia, succi bryoniæ uncis quinque aceti scillitici libra una & dimidia, semper despumando.

Esset efficacissimum ad eos affectus quibus est destinatum, si quis ipsum coqueret, Oxymel Iuliani laudatum Galeno libro secundo ad Glauconem in podagra, Paulo libro tertio cap. 13. Tralliano in cephalalgia describit Paulus libr. septimo principio medicamentorum compositorum purgantium, i. parari dignissimum. Oxyrhodinō proprie

LIB. III. IOAN. MESVÆ

est mistum aceto rosaceum oleum, Gale. cap. octauo. libr. tertio simplicium, hodie etiam aquam rosarum miscent uaria singulorum mensura. Arculanus. Quoniam m. Illis & saccabri uires sunt finitimæ, ut docet Galæus libro septimo simplicium, tamen ueteribus cōsuetissimum erat mel, inusitatum saccharum, contra, quam Arabibus & neotericis, ob id Arabes Græcorum uelut simiæ ex saccharo per multa representarunt, quæ Græci ex melle pararunt, hinc.

*Syrupus
acetosus.
Mesuæ.*

Oxy saccharum simplex ex aceti libris duabus, aquæ libris quatuor, sacchari libris quinque, semper despumando igni lento percoctis, ualentius fit adiecta aceti libra una, ualentissimum libris duabus adiectis.

Nicolaus aceti uncias quatuor, succi granatorum acidorum lib. dimidiam, saccha. lib. unam miscet, morbis æstiuus & biliosis præstantius est, quam oxymeli. Oxosachar ex aceti lib. una, sacchari libris duabus sine aqua coctis ad bilem flauam & cephalalgiam calidam, maluit appellare, quod ῥοῦ ὀξύς acetum sit, ὀξύς ὀξύς ὀξύς acidus. Oxosachar e radicibus Actuarij bilem uisam, pituitam incidit, terget, obstructa aperit, hepar, lienem, renes, fit autem ex corticum radicis, fœniculi, apij intybi satiui, ana sextante, coquendo in aceti libris tribus, ad libræ unius consumptionem, deinde expressum percoquitur cum sacchari libris duabus. Simile, sed compositius eidem scribitur, initio serapiorum. Sumptum id uidetur ex syrupo acetoso cum radicibus Mesuæ, nisi quod hic aquam addit, & sem. apij, fœniculi, intybi, anisi, & ponderibus uariat. Oxy saccharum multo compositius facit Nicolaus ratione nulla, potes ut diximus quæ libet incoquere oxymeliti, sit oxy saccharo p scopis uariis.

*In potione
bus febris
citantium*

Oxofachar *ὄξυμυλῶν* Actuarij corpus refrigerat, stomachum roborat, cor & hepar aestate exhilarat, appetentiā inuitat, capit aceti felibram, succi cydoniorum libram unā, sacchari libras duas, coque ad iustam consistentiam. Sumptū ex syrupo acetoso de cydōijs Mesuæ, sed pōderibus mutatis.

Syrupus de calaminthæ, asthma, tussim antiquam, intemperiem viscerum frigidam, & splenicos, & * senes iuuat. Recipit calaminthes domesticæ & syluestris: ** Senibus fami- liares affe- ctus, et sple- nē durū.* ana vncias duas, ligustici, dauci, schœnu anthus, ana. 3. v. vuarum passarum purgatarum lib. dimidiam mellis lib. ii.

Quibusdam in usu est, ad calfaciendum, incidendum, tenuandum, aperiendum, tergendum obstructions viscerum, ob id splenem tumefactum minuit, cum aqua asplenij, uel phyllitidis, thoracem et pulmones expurgat cum aquis thoracis. Coquitur in lib. sex aquæ ad dimidias, expressum percoquitur cum mellis lib. duabus.

Syrupus de calaminthe alter, singultum, & vomitum à spicuita, vel bile flaua, crassa, sedat. Recipit succi calaminthes, & vini odori, ana lib. quatuor, succi malorū granatorum acidorum, cum sua pulpa interiori, lib. quinque, coque ad dimidias, biduo permitte, vt crassum subsideat, & clarum percoquatur in syrupum cū sacchari lib. quatuor, aromatizetur drach. duabus galliæ aromaticæ, i vase vitreo bene obstrueto, in sola dies quadraginta.

Quibusdam in usu est cum aqua menibæ & absinthij, parum calet, uentriculum, & hepar expurgat, & simul roborat. Fuerit igitur saluberrimus, tum etiam q. alimentum cū medicamento coniunctum habet, quod genus medicamento- rum Galenus maxime commendat. Nam calaminthe amara, acris, expurgationem prope sola facit, uinum putredini

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

resistit, vires eius & granatorum uebit, granata acida incidunt quoque, & tenuant, sed etiam roborat, saccharum dulcorat, & custodiam siccando iuuat cum igni & sole. Gallia iucundiores facit, & facultatum nostrum corpus dispensantium robur auget. Cum igitur sit paratu facilis, & magnarum uirium, in usu frequentiore habendus fuerit, nisi syrupo menthae uiribus proximo sis contentus.

Syropus absinthii ventriculum, & hepar roborat, ob id appetentiam excitat, recenter vim firmat, amborum dolorem sedat, & aliorum uiscerum molliificationem iuuat. Recipit absinthii Romani lib. semisem. foliorum rosarum uncias duas, spicæ nardi drach. tres, uini albi, antiqui, boni, odori, succi cydoniorum ana libras duas & dimidiā. in his macera horas uiginti quatuor prædicta, coque igni lento ad dimidias cum * mellis libris. ii. fiat syrupus efficax, & multa experiētia probatus. Vel absinthii Romani *.3. centū coquantur in aqua libris tribus * usq; ad partem tertiam, fricetur manibus, coletur, expressum cum mellis, & uini ana lib. i. percoquitur in syrupum.

* Aut
cū saccha
ri li. ij.
* Alij
unc. xij.
* Alij
ad dimid.

Hic autem simplex est, serapiū de absinthio Actuarij ab hoc est diuersissimum. Prior solus est in usu ad uentriculi, et hepatis, & uiscerum aliorum imbecillitatem etiam dolorificam, & cachexiam. Datur etiam in albo mulierum fluore, & ad febres biliosas iam procedentes, non multum calidas, ad ineuntes uero posteriores, & simplicior & aptior. Quāta autem uis sit absinthio Pontico (quem Romanū a Mesue uocari in simplicibus probauimus) in deturbāda bile flaua ex uentriculo, in roborando uentriculo, & hepate, Galenus in simplicibus, & methodo, in compositis partium medicamentis, & alibi passim abunde inculcat, ut non sit opus testimoniorū multitudinē eius facultatē demonstrare. Datur p se si

materia appetentiam ledens est frigida, si autem calet, datur cum frigidis.

Syrupus de eupatorio uentriculum, & hepar roborat, obstructions aperit, calore digerit: ob hæc, incipienti hydropi, hypochondriorum dolori, febribus antiquis, uentriculi, & hepatis formam corrumpentibus confert, flatus dissipat, intemperiem frigidam expugnat. Recipit radicū apii, fœniculi, intybi, ana unc. duas. glycyrrhizæ, schœnuanthus, cassiæ, absinthii, rosarum, ana. 3. sex, adianti albi, spinæ albæ, & Arabicæ, florum aut radicum buglossi, anisi, fœniculi, eupatorii, ana. 3. quinque, rhæbarbari, mastiches, ana. 3. iii. spicæ nardi, asari, folii, ana. 3. ii. coque in aqua lib. octo ad * tertiam, & cum sacchari libr. quatuor: & succi apii, & intybi quantitate sufficienti fiat syrupus.

* Pars
tio, tertia
cōsumptio
nem.

Hic syrupus quia calfacit, icidit, tenuat, terget, roborat partes omnes nutritorias, appetentiam excitat, coctionem firmat, obstructions in eis aperit, per urinas expurgat, intemperiem frigidam corrigit, propterea hydropem omnem ab hepatis, uel lienis primario affectu proficiscentem sanat, & inde natum cutis colorem plumbeum, cacochymiam itē, atq; adeo cachexiam dictarum partium uitio natam emendat. Cui malo succedit corruptio formæ uentriculi, & hepatis, & corporis reliqui per harum partium actionem toti corpori communem, habentium uitium, male nutriti. Expressum percoque cum sacchari clarificati libris quatuor, & succi purgati apii, & intybi, ana lib. duabus paulatim adpendis, ut in syrupo fumariæ maiori.

Syrupus de mentha uentriculum frigidum roborat, ob id nausæ, uomitum, singultū, fluorem arui sedat, recipit succi mēthæ lib. i. succi granatorū dulcium: & acidorū ad dimidias cocti lib. ii. mellis, uel sacchari libras iiii.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Vel succi cydoniorum mezorū & dulcium, succi grandiorum mezorū & acidorum & dulcium, ana libram. i. & dimidiam, in quibus horas. 24. macerā menthæ siccæ lib. vnam & dimidiam, foliorum rosarum vnc. duas, coque igni lento ad dimidias cum mellis, vel sacchari libr. ii. fiat syrupus aromatizetur cum gallia.

Vel accipit menthæ parum siccata libram unam, & dimidiam, rosarum rubrarum uncias duas, succi cydoniorum dulcium, succi granatorum acidorum, dulcium, acido dulciū ana libram unam, & dimidiam, coque igni lēto ad dimidias expressum percoque cū mellis, aut sacchari libra una, aromatizetur cum gallia Mesuæ. si autem siccior sit mentha, quia succorum plus ebibit, succos auge. Posterior est ualentior, & solus in usu cum saccharo, quia mitior est & gratior, quam cum melle. Ventriculū & uentrem reliquū inferiorem frigidū suō calore blando, & lenicula adstrictione roborat. Ventriculū uel dissolutū, uel a causa frigida imbecillū roborat.

Syrupus fumariz maior, ventriculū & hepar roborat, obstructions aperit, cutis morbos, præcipue ab humore salso vel vīto natos, ut pforam, lepram, impertiginem, serpiginem curat, recipit myrobalanos cepulas & citreas ana * .xx. florū, violarū, boraginīs, vel buglossi, violarū, absinthii, cassuthæ, ana. ʒ. vnā glycyrrhizæ rosarū ana ʒ. dimidiam, epithymi, polypodii, ana drach. septem, prunā centum, vuarū passarū purgatarū libram dimidiam, tamar Indorū, cassiæ fistulæ, ana ʒ. ii. coque in libris. x. aquæ ad libr. vii. consumptionem, & cum succi fumariz cocti & purgati, & sacchari ana lib. tribus, fiat syrupus.

* Alij
legunt .5.
20.

Ab uncis tribus ad uncias quinque uel sex sumptus, etiā purgat pituitā salsā, & bilem utranque istā, purga-

toria enim clementia & parua quantitate recipit, curat-
 tisq; cutis uitij colore commendat, ut apertis obstructio-
 nibus febres putridas, præsertim dictis humoribus natas,
 & icterum utrunq; sanat, ne putes hanc facultatem poste-
 riori a Mesue attributam, illi esse peculiarem, cum sit com-
 munis utriq; , ut morbum Hispanum iuuare, id quod ex ge-
 neralibus his facultatibus coniectare non est difficile, cum
 sit maior, compositior & potentior minore. Vterq; sumitur
 cum aqua intybi, buglosi, sed hic in multo usu est. Hic ob
 pruna, passas, cassiã, tamar Indos est crassissimus, proinde
 ingratissimus, & qui æque cito ut syrupus portulacæ situm
 ducit, atq; corrumpitur, nisi facta simplicium decoctione, co-
 quas in syrupum, succum fumarie despumatum & clarifi-
 catum, cum saccharo aqua fontis clarificato, tuncq; paula-
 tim addas decoctionem, semper coquendo, tandem uero cas-
 siam & tamar Indos ob substantiæ raritatem, & uirium
 imbecillitatem, parum diu coquendo, sed cum parui sit mo-
 menti, & tam operosa paratio et iniucunda, satius est omit-
 tere, ut syrupus epithymi ad eadem efficax.

Syrupus fumarie minor, hæparis obstructionem ape-
 rit, ob id icterum sanat, piritam saliam, & bilē uñā
 vacuat, proinde pforam, lepram, pruricum, & alia cu-
 tis vitia idē orta sanat, & corporis colorem floridum red-
 dit. Recipit myrobalanorum flauarum vnc. ii. violarum,
 cassuthæ, absinthii, ana vnc. vnam, coque cū libr. vii. aquæ
 usq; ad partem tertiam. Expressum cum succi fumarie co-
 cti & purgati, & saccha. ana, lib. ii. pcoque. Datur ab vnc. i.
 ad vnc. duas, Quidam scammonii vnciam dimid. panno li-
 neo raro ligatam, in eo suspendunt.

Hic potest eadem quæ prior, sed imbecillior est, nec usu
 frequens, assumpta autem scammonij facultate purgantior

LIBRI III. IOAN. MESV AE.

efficitur, ut uentriculum, hepar, lienem pituita salsa & bile utraq; uacuet, ob id icterum utrunq; sanat.

Syrupus de epithymo atram bilem & alios humores uastos uacuat; ob id morbos ex his nascentes: elephā-
tiam; cancerum; ulcera maligna; fistulosa; pforam; le-
pram, & xōgas præcauet curatq;. Recipi t epithymi boni
hortensis. 3. xx. myrobalanorum Indarum & citrearum;
ana. 3. xv. cassuthæ: fumariæ. ana. 3. x. thymi: calaminthes
buglossi: stœchados: glycyrrhiza: polypodii: agarici: myro-
balanorum emblicarum & bellericarum ana. 3. sex: rosa-
rum: sem. fœniculi: anisi: ana. 3. duas & dimidiam: pruna
uiginti: ouarum passarum purgararum uncias quatuor: ta-
mar Indorum unc. duas & dimidiam: sacchari libras qua-
tuor: sapæ lib. duas: fiat syrupus.

*Affectibus ex melancholia, uel pituita salsa, & alijs hu-
moribus uistis confert magis, quam syrupus fumariæ, quia
obstructiones aperit, & humores eos potentius apparat, et
expellit per aluum urinas, sudores, elementer tamen purgat
myrobalanis, fumaria, polypodio, prunis, tamar Indis, &
quia datur ad uncias duas cum aqua lupuli, fumariæ, bora-
ginis, intrybi, uel decoctione conuenienti, quod pondus si au-
geas, aperte aluū subducit. Sunt qui dant ab uncijs quatuor
ad uncias sex. Hic etiam ob pruna, passas tamar Indos, sa-
pam, crassus ob id & ingratus est.*

*Hunc etiam ad scabiem Neapolitanam adhibent, quam
inter melancholicos morbos recensent. Melior fuerit syru-
pus aliquis simplex, qualis est Saporis, uel alius ex asplenio,
& si uis, paucis alijs splenicis ad melancholicos affectus, nō
autem ex farragine simplicium melancholiam succumq; me-
lancholicum apparentium, aut purgantium.*

Syrupos de thymo calfacit: incidit: renuat: ob id oēm frigiditatem periculi thoracis: pulmonis: uentriculi: hepatis: & aliarum partium iuuat: & hyberno frigori resistit: recipit comarum thymi unc. duas: calaminthes: menthae siccae: ana. 3. quinque: seminis api: foeniculi: anisi: dauci ana semuncia: uuarum passarum purgatarum unc. quatuor & dimidiam: cum mellis lib. duabus fiat syrup. aromatizetur. 3. duabus galliæ.

In usu rarus est, tamen ad ea quæ promittit, est efficacissimus, modo thymus sit uel Creticus, uel ex locis editis et siccis & insolatis, & calaminthe mœtana, obstructa est liberata & menses mouet, sed omnium ualentissime syrupus sequens. Syrupus Artemisiae Matthæi Gradi, ad menses ciendos ex catalogo simp. menses mouentium, cum tamen singula, uel horum pauca sufficerent. Artemisiae manip. due, pulegij, calaminthes, origani, melissophyli, sampsuchi, sabinæ, persicarum chamædryos, chamæpitios, hyperici, centaurij parui, parthenij cum flore, rutæ, bethonica, buglosi, dictamni, rad. foeniculi, apij, petroselinij, asparagi, rusci, saxifragiæ, iridis, enule, rubiæ, pæoniæ, ana manipu. unum, sem. iuniperi, smyrni petroselinij, apij, anisi, gith, carpobalsami, cardamomi, costi asari, pyrethri, phu, calami aromatici, casia, ana unc. dimidiam, macera aqua fluuiali, coque ad dimidias. expressum percoque cum saccha. & mellis. q. s. Addi potest acetum simplex. Vel scilliticum, alij aliter parant, & syrupum parthenij, id est, matricariæ, uocant.

Syrup. scæchad. iuuat oēs affectus frigidos cerebri & nervorum, ut paralytin, epilepsiam, spasmodum, spasmodum cynicum, tremorem, recipit fior. * scæchad. 3. xxx. thymi. calaminthes, origani, ana drach. x. anisi, pyrethri, ana drach. septem, piperis longi drach. tres, zingiberis drach. duas uuarum passarum purg. unc. quatuor, mellis libr. v. * Arabica.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

*Sericus sit
pānus, aut
similis, s3
nō tinctus.*

Condiatur cinnamomi, calami aromatici, spicæ nerdi, croci, zingiberis, piperis nigri & longi, ana. 3.i. & dimidia, ligata in panno raro & appensa in syrupum. Datur vnc.i. cum aqua cui incocta sint & spica & rosmarinus.

Coquitur in libr. x. aquæ ad dimidias, expressum percoque cum lib. quinque mellis, aut si uis delicatius sacchari. Datur ab uncia una ad uncias duas cum aqua decoctionis, aut potius destillationis sumptum, & florum rorismarini. Syrupus hic pituitam horum affectuum frigidorum causam potenter tenuat, incidit, dissipat, siccatur, catarrhos frigidos consumit sumptus cum aqua sceniculi, melissophylli, uel decocto has facultates ferente in cerebrum, spinalem medullam, & nervosas partes, uentriculum præterea roborat. Alter huic diuersus Mesuæ scribitur in affectibus ueruorum, in usum non receptus. Est præter hos syrupos alius a Mesuæ in cephalalgia melancholica descriptus ad omnes affectus melancholicos, & splenicos, ut quartanam, & melancholiam, & prius dictos in syrup. epithymi saluberrimus. Recipit adianti albi, radicum & florum buglosi domestici & sylvestris, polypodij, epithymi, ana unciam unam, folliculorum sennæ, chamæpitayos, stœchados, fumariæ, ana drach. septem, chamædryos, schœnu anthus, ellebori nigri, ana drach. tres, eupatorii semunc. succi pomorum dulcium unc. octo. Omnia præter epithymum & succum; coque in aquæ libr. quatuor ad tertiæ partis consumptionem, post adde epithymum, & semel feruefiat, coletur, cum succo pomorum, & saccha. libr. duabus percoquatur in syrup.

Syrupus glycyrrhizæ tussim antiquam iuuat, thoracem & pulmones expurgat, recipit glycyrrhizæ vnc. ii. daianti albi vnc. vnam, hyssopi sicci vnc. dimid. horas vigintiquatuor

vingintiquatuor macera aquæ lib. quatuor, coque ad dimidias, expressum percoque cum mellis, sacch. penidiorum, ana unc. octo, aquæ rosarum unc. sex.

Est frequens usu initio pleuritidis, & aliorum thoracis affectuum, etiam si aquam rosarum recipiat, Nam in horum affectuum a fluxione proficiscentium initio modice adstringentia non modo sumi posse, sed omnino sumenda imperat Gale, lib. meth. 12. Et rhabarbarum, & electarium cui manus Christi nomen est, in usu quotidiano sunt contra tales affectus, quamuis ambo adstringunt, ut partes ob laxitatem ad fluxionem recipiendam opportune, ubi adstrictæ fuerint, amplius non recipiant, & roborata ualentius repellant nouam, & expellant ueterem materiam. Incipientibus itaq; thoracis & pulmonis affectibus frigidis et pituitosis, saluber est hic syrupus augescentibus & uigentibus, syrupus hyssopi, declinantibus syrupus præsiij, nisi magna expurgandi has partes necessitas, metusque suffocationis a postremo nos incipere coegerit, qui omnium ualentissime calfacit, incidit, tenuat, terget, expurgat, lenit, siccatur quæ omnia syrup. glycyrrhizæ præstat, sed moderatissime, ut tussim antiquam sanet tantum, quæ a pauca, nec crassa, nec lenta pituita excitatur. Syrupus autem hyssopi uiribus est in medio. Hic syrup. aperit, dilatat, terget partes præsertim spiritales, asperam arteriam, pulmonem, thoracem ad expellendumq; roborat.

SYrap. hyssopi asthma, tussim, dolorem thoracis & hypochondriorum inuat, recipit hyssopi $\frac{1}{2}$ medio Petroselinum addunt aliqui.
criter $\frac{1}{2}$ sicci, radic. apij, fœniculi, *glycyrrhizæ,
ana drac, decem hordei nudi unc. dimi. sem. maluæ, & cydoniorum, tragacanthi, ana drac. tres, adianti albi drach. sex, zizypha, myxa, ana triginta, uarum passarum pur-

LIB. III. IOAN. MESVÆ

gatarum drac. duodecim, ficus siccas, dactylos pingues, ana decem, penidorum alborum libras duas, fiat syrupus.

Huius syrupi & sequentis facultas nuper est declarata. Potenter præterea obstructions liberat, ut etiam in adultiscentibus renum calculos frangat sumptus cum aquis, aut decoctis ureticiis, quomodo ad affectus thoracis cum aqua scabiosæ, uel bechij, uel decocto thoracico sumendus est, subadstringit quoque dactylis, & sem. cydoniorum. Nec abs rependia exigit alba, hoc est, ex sacchara albisimo, et purissimo facta, non autem ex saccharo uel crasso: & pingui, uel rubro cum amylo & sublito marmori butyro. Nam ex his facta penidia ægre colantur, & impurum ac ingratum magis syrupum reddunt. Alias, quinque huius syrupi descriptiones habet Mesues cap. de tussi. Pleuritidem quoque, & obstructions uiscerum liberat. Coque omnia in libr. octo. aquæ ad libr. quinque consumptionem. Expressum in syrupum percoque cum libris duabus penidiorum alborum.

Prasii uide. Hys
sopus sic
sus.

Syrupus Prasii thoracem, & pulmones expurgat, pituita crassa, lenta, putri, & ab ea asthmata, antiquæ tussi prodest, quales affectus senibus & natura frigidis sunt frequentes. Recipit prasii unc. duas, hyssopi adianti albi, ana drach. sex, glycyrrizæ unc. unam, calaminthes, anisi, rad. apii, & foeniculi ana drac. quinque, iteos, sem. malux, & foenigræci, ana drac. tres sem. lini, & cydoniorum, ana drac. duas; uuarum passarum purgatarum uincias quinque, ficos passas pingues * quindecim, penidiorum, mel is boni despumati, una libras duas.

* Alij
sexdecim.

Syrupus hic pituitam crassam, lentam, putrem, ac plus ex pulmonibus, & thorace incidit, tenuat, terget, educi adiuvat leniendo, & aperiendo meatus, & uim expultricem roborando. Strenue enim sputum promouet in declina-

tione horum affectuum, si a fluxione pendeant, quam suo calore multo, si initio usurparetur, geminauerit, nisi, ut dixi, suffocationis a multa crassa, lenta materia periculum impenderet, Vacuata autem materia, quæ thoraci, aut pulmoni, & asperæ arteriæ angustiam pariebat, proindeque spirandi difficultatem, æger iam multo quam ante liberius respirat. Alias descriptiones duas habet Mesues capi. de asthma, sed inusitatas. Vsurpatur autem cum aquis prædictis, uel byssopi, uel alia thoracica. Coque in libris decem aquæ ad dimidiam, expressum percoquatur cum penidiorum & mellis despumati ana libris duabus,

SECTIO TERTIA

DE ECLEMATIS.

ECLEGMATVM
quædam sunt iucundia, in
fumentibus ingrata. In
utroque genere describam
ordine celebriora, ut salu-
briora in particularium mor-
borem curatione.

Eclegma, id est, lincius,
thoracicum & pulmoniz-
cum est præsidium, ex me-

dicamentis fere dulcibus, & tergentibus, ac etiam glutino-
sis, interdum amaris & acribus (quæ ualida sunt) parcius
coctis, quam electario liquido uel solido conueniat.

Hæc autem humore multo in rem præsentem idoneo
sunt diluenda, præsertim cum crassum & lentum pus,
aut pituita similis ex thorace, aut pulmonibus edu-

LIB. III. IOAN. MESVAE

cenda est. Quae enim consistentia fiunt, ut aspera, arteria affectibus quibusdam conuenire possunt, ita crassa & lenta thoracis & pulmonis excrementa magis moerentur, quam promoueant.

E Clegma ad gutturis intemperiem calidam, & asperitatem, & inde natam tussim, recipit glycyrrhizæ drac. quindécim, passiarum pinguium purgatarum unc. duas, zizypha, myxa, ana uiginti quinque, coque igni lento in aquæ lib. quatuor ad librarum trium cōsumptionem, adde cassiæ fistulæ unciam unam, colatum & femibus ac membranjs purgatum percoque cum penidiorum libra dimidia, sapæ vncijs quatuor, ad iustam crassitiē, tūc misce farinæ fabarum uncias duas, lambe, ut alia.

Huius loco eclegma papauerinum usurpetur, uel tragacanthi a Nicolao scriptum.

A liud nostrum idem promittens, recipit seminis papaueris drac. decem, glycyrrhizæ drac. septem, myxa uiginti, feminum psyllii, & cydoniorum, ana drac. quinque, coque libris tribus aquæ ad dimidii cōsumptionem, colatum percoque cum sapæ, & penidiorū ana uncijs quatuor, ad iustam crassitudinem, deinde misce tragacanthi, gummi, ana drac. quinque, papaueris albi, triū granorum, ana drachmas duas.

Tria semina, melonum, citrulli, cucumeris, ut in tryphera Persica. 4. sem. hæc tria, & semen cucurbitæ intellexit.

E Clegma papauerinum iuuat tussim, & gutturis asperitatem a catarrho calido tenui (quem sputum liquidum indicat) eum enim coquit, & crassat. Confert etiam febribus ardentibus, dolenti thoraci, pleuritidi. Recipit autē papaueris albi drac. uiginti quinque, amygdalarum dulcium depellatarum, nucleorum pineorum, gummi Arabici, tragacanthi, succi glycyrrhizæ, ana drach. decem. amyli, feminum portulacæ, lactucæ, cydoniorum

DE ANTIDOTIS.

131

ana drachmas quatuor, croci drachmam unam, penidiorum alborum uncias quatuor syrupi papaueris, præsertim albi, & nigri cum semine lactucæ, & uiolis facti, quantum sufficit.

In catarrho calido tenui (qualis est salsus, & amarus, & acer) in pulmonis procumbenti, & tussi inde sicca est efficax multum. Nam crassata ab eo materia expui potest quæ prius ob tenuitatem tusses eludebat, nec spuebatur, prohibetq; nouam affluere, somnum item conciliat, tum refrigerando, tum in febribus calidos uapores in caput tolli prohibendo, frigidum enim humidum est ad primum gradum, sumitur lambendo ad drachmas quatuor, hora una, aut circiter, a cœna, si somnus queritur, si uero materia tenuis in capite contenta est crassanda etiam hora una post prandium, ad prædictos uero affectus, horis quibuscumlibet, ante cibum tamen rectius sumitur, dicta prius quantitate, nec admodum sepe, ne uentriculum offendat, præsertim frigidum humidum. Cum syrupo papaueris sit hodie, non cum isto a Mesuæ hic obiter descripto.

Diacodyon Galeni simplex catarrhum a cerebro in pulmones tenuem, & inde natam tussim, & insomniam iouat. Sic paratur, capita decem papaueris magnitudine mediocri, & humidorum ac siccorum media, in aquæ * pluuiæ sextario uno macera { ad biduum, } si autem sint sicciora, diutius, si humidiora, horas uiginti-quatuor. Post coque ad ipsorum dissolutionem, seu ad duarum aquæ partium consumptionem, cola, & cum sa-
pædimidio prunis percoque, si catarrhus tenuis in asperâ arteriam, pulmones, thoracem, impetum minatur & insomniam. Tunc enim mel quia sua acri substantia tenuat materias noxium est, cum hæ sint nimis tenues.

* Vel si
tane per
tubos plu
beas non
defluetis.

LIBRI III. IOAN. MESSVAE

*Elkeyrbi
 zā uel suc
 cū eius dū
 coq̃tur mi
 scet Gale.
 Ad som
 nū cū sapa
 ē melius,
 ad sp̃utum
 cū melle
 Gal Duo
 Cochlea
 riamagna
 plus mi
 nus, p̃ ca
 tarribi nā
 atate, ae
 re, &c.
 Gana his
 frigidis
 minus, ca
 lidis plus
 datur &
 magno ca
 tarbo plus
 q̃ paruo.
 * Ra
 mich i tro
 ebiscis.*

Cum uero materia largior in pulmone, uel thorace
 collecta est tergenda, & tenuanda & habilis ad expuitio
 nem reddenda, mel miscendum, quod prædicta præstat,
 & præterea dormire facit, si ambo scopi concurrant, mel
 & sapa miscenda. Datur autem drachma unataut plus mi
 nus, si affectus postulat, ore retinetur, & quantum eius est
 salua solutum cum ea paulatim deglutitur. Si autem per
 id naturæ impetum uis sistere, & sanguinis reiectionem a
 uisceribus thoracis, cuique huius libræ misceris, acaciæ ru
 bræ, hypocisthidos, mirrhæ, croci, balaustii, ana drachm
 unam, * ramich drachmas quatuor, utere. Sunt qui dia
 codyum simplex loco mellis coquunt, cum penidiis, ali
 cum saccharo. Vbi autem affectus magnopere calidus est
 ac mordax, sic ex capitibus papaueris nigri ad quinqu
 ginta, interdum ex albo simul & nigro, addendo tunc lo
 co mellis penidia, aut saccharum.

Eclegma hoc uiribus & utendi modo conuenit cum pa
 pauerino. Est autem scriptum a Galeno lib. 7. c. ph. p. inter
 arteriacas antidotos, ubi uarias eius compositiones etiam
 ab eodem factas describit ad scopos uarios, aliqui enim dia
 codyum simplex componunt ex capitibus papaueris uiri
 dibus solis aquæ pluuiæ inditis, & donec intabuerint, co
 ctis, quibus abiectis mel Atticum solum immiscerent, perco
 quantque ad spissitudinem mediocrem, quæ lingi possit,
 quantum autem aquæ, capitum, mellis, post dicetur.
 Alii addunt crocum Cilicium, succum hypocisthid. &
 acasiam.

Capitibus papaueris centum uiginti, quidam aquæ sexta
 rios uiginti infundunt, ut quisque sextarius capita sex ha
 beat. Alij ut Crito, capitibus octingentis, sextarios octo
 ginta, ut quisque sextarius capita decem habeat. Alii sexta
 rio capita octo tradunt, Alij sextarijs tribus capita nescio

quomodo incoquant octoginta. Alij ut Heras, his tribus sextarijs capita centum uiginti. Galeno autem aqua hæc parcior tam multis capitibus iudicatur. Capita præterea papaueris uiridia Andromachus & Heras iniiciunt: capita uero papauerum syluestrium octingenta aquæ sextarijs octingenta Crito coquit ad tertias, exprimit, addit mellis libras decem. Quod si uarium magis placet, croci, myrrhæ, hypocisthidos, acaciæ, ana drachmas duodecim, thuris drachmas sex adde cū Critone, quorū nullum addebat Galenus. Heras coniecta capita in uas fictile aqua pluuiæ triduo macerat cum croci drachm. una nodulo ligata, coquit ad tertias, tollit ab igni, exprimit, percolat, addit mellis sextarium unum, coquit in duplici uase ad spissitudinem: tunc addit acaciæ rusæ, succi hypocisthidos ana drachmam unā. Addunt alij myrrhæ in passo solutæ drachmam unam: Galeno placet aqua simplicissima, sicq; parat, nullo alio addito. Soranus capitibus centū quinquaginta addit aquæ sextarios uiginti, sine maceratione coquit ad dimidias exprimit reliquias abiicit, addit mellis sextarium unum, & croci, myrrhæ, hipocisthidos, acaciæ, ana drachmam unam, obolos tres: quæ linteolo ligata suspendit in lebete cum melle coquenda, Damocrates papaueris syluatici, & quod non feritur, capita uiridia (quæ uod uas uocat) semen rubens, nondum nigrum habentia, iustæ magnitudinis, centum uiginti in ollam nouam oris lati indita aquæ pluuiæ sextarijs tribus uigintiquatuor horas macerat, igne leni coquit, muliū exprimit, addit mellis Attici libras tres, rursus coquit igne lenioris ad mellis Attici non liquidi spissitudinem refrigeratum uase uitreo reponitur. Datur mystri mensura sub noctem, aut die ore continetur, donec lique scat tunc sensim de

LIB. III. I. OAN. MESV AE

noetur. Galenus autem, ut sequitur, composito a se frequenter probato utendum censet. Capita papauerum medio-
cria decem (nam si grandiora essent, pauciora iniei oportet, si minora, plura) in aquæ pluuiæ uel simplicis sextarium unum, ut Crito, aut capita quindecim in aquæ sextarios duos, ut Soranus, aut modo inter utrunq; medio, cap-
octo uel nouem in sextarium unum conijce, macera, si hu-
midiora & molliora sunt, horas uigintiquatuor, si durio-
ra & sicciora, diutius uno die, etiam ad triduum, quod tē-
pus Heræ est perpetuum. Multum autem sicca, quia succi
modicum habent, reijce, ac etiam multum humida, præci-
pue ex locis humidis & palustribus, quoniam licet multū
habent succum, quia tamen crudus est, atque aquosus, in-
ualidus iudicatur. Finis autem coctionis sit, non tertiam
aut quartam, aut talem aliquam partem relinqui, sed cum
primum omnino intabuerint, ut eorum succum exprimere
possis, superfluum enim est amplius coquere. Miscebis
uero mellis Attici mensuram dimidiam, & coques igni
fumi experti ad mellis Attici consistentiam. Aquam
pluuiam quidam deligunt, quia in putridam qualitatem nō
mutatur, tibi abunde sit fontana, si pluuialis deest, eaque
pura, & omnis permissionis experta. Fugienda uero
quæ per canales plumbeos defertur, fœces enim aliqua
plumbi, & uitia in ea resident, unde & qui sedimentum
ipsius biberint, dysenterici fiunt. Datur dormituri in-
catarrho acri et tenui ex capite in asperam arteriam,
tusces excitante somnum prohibentes. Ad quem con-
ciliandum non modo diacodyon, sed etiam medicamen-
ta quæ opio constant, sepe coacti damus. Sed tunc dia-
codyon cum sapa, id est, uino cocto mellis loco, aut cū uino

*dulci, aut potius Thereo Creticoue coquendum, & aqua, de
nec ad dimidias peruenerit. Miscebis etiam glycyrrhizam,
aut si desideratur, eius succum ex Creta delatum. Mel autē
fugiendum est, quia cum sit natura tenuatis, fluxiones ipsas
admodum tenues intendit. Si uero multus humor in pulmo-
nem fluxerit, ut is prompte spuito excernatur, diacodyon cū
melle utilius est. Si autem & somnus conciliandus, & sputū
æque prouocandum est, ambo æqualiter miscenda. Si alterū
præpoleat, et maiore auxilio ob id egeat, plus eius quod re-
quiri, miscendum. Mensura uero mediocris est duorum co-
chlearium iustæ magnitudinis, augendo aut minuendo pro
corporis sumpturi magnitudine, ætate, parte anni, regione,
calidioribus, augendo, pro frigidioribus, minuendo. Hæc
paulo fusius ex Galen. lib. 7. comp. ph. p. tradidi, ut lector
intelligat tum uariam rationem componendi diacodyon me-
dicis ueteribus fuisse, tum q̄ fideliter & compendiose ex Ga-
leni sententiâ hanc compositionem, uariam eius conditurâ,
uires, quantitatem, utendi tempus, Mesues sit mutuatus.*

Diamoron phlegmonas oris partium, ut colunel-
læ, faucium, & eas a quibus impendet suffocationis
periculum, sanat. Fit autem hoc modo, succi mor-
rorum domesticorum, & * batinorum ana libra vna, &
dimidia, cum sapæ & mellis ana lib. vna, igni lento coquū-
tur ad mellis spissitudinem, reponuntur. Simplex hoc fit a
quibusdam, ab aliis, præsertim necessitate magna coactis,
adduntur aluminis, myrrhæ, croci, omphacii, ana portio-
nes æquales.

* Mora
rubi i sim
pli. nostris
succus p
sc icipiti
phlegmoe
e melior,
ga tuc re-
pellēdū, as-
lys eius tē
poribus cū
melle me-
lior, ut et
digerat.

Diamoron Nicolai usu est frequentius, hoc rarius, in
gargarizatu cum aqua hordei, uel plantaginis, uel rosarū,
uel alia ad oris phlegmonas. De Diamoro Galeni abunde

LIBRI III. IOAN. MESVÆ.

egimus libro quarto nostræ meth. Phlegmonæ uero suffocatorie sunt, cynanchæ præsertim, & quæ fauces occupant. Galenus quintam partem mellis miscet mediocri, ut sint succi lib. quinque, mellis lib. una, croci & myrrhæ ana drach. una & dimidia, omphacij drachma una. Myrrha, crocus coquant, præterea crocus repellit, ut rhus, alumen, omphaciū balaustium, malicorium, flos rosarū, galla, & alia adstringentia, quæ interdum miscet Galenus initio, ut in fine, ad cocta dissoluendum, sapā, nitrum, sulphur.

Diacaryon, id est, ex nucibus, a Græcis dictum, medicamentum est efficax ad catharrum acrem & tenuem a capite in asperam arteriam, pulmones, thoracem, à quo phlegmone, suffocatio, mors, impendet. Libræ quatuor succi ex corticibus nucum viridum, diebus canicularibus extracti, semel feruent, tunc mellis libris duabus additis, coquantur ad mellis crassitiem, idque medicamentum pueris, mulieribus, & natura humidis salubre est. Quod si phlegmones initium, adstringentium aliquid miscendum est, ut rosa, balaustium, si in statu, crocus, & myrrha, si in declinatione, nitrum, & sal hammoniæ, & similia.

Hoc diacaryon Galeni inuentum, vires habet easdem cum diamoro ad omnes oris phlegmonas, & cynanchas sed efficaciores, ut ex Galeno docui lib. quarto nostræ metho. in antidotis stomaticis.

Elegma de scilla, matetiam crassam, lentam, coctu difficilem in partibus respiratoriis, expelli facilem strenue reddit, & natam inde spirandi difficultatem, & thoracis dolorem leuat, recipit succi scillæ, mellis desputati partes conuenientes, coquendas ad elegmatis consistentiam. Vtere lambendo.

DE ANTIDOTIS. 134

*In fine li.
7.c.ph.p.*

Huic simile est eclegma Antonij Musæ ex Asclepiade, ad crassa, & lenta ex pulmonibus uacuanda, pleuriticis, empyis, asthmaticis, senibus salubre. Scillæ crudæ succum expressum cum mellis Attici eadem mensura prunis incoque. Da mystri mensura ante, & post cibum. Sed Mesues melli despumato miscet. Id eclegma calidum siccum ad secundum gradum, incidens, tenuans, tergens potenter, asthmaticis senibus, & cæteris pituitæ crassæ, lentæ, uel etiam puris copiam in pulmone, uel thoracis spatio habentibus. Calidis autem natura, uel ex febre nocet. Datur ad drachmas duas ieiunis.

Eclegma ad asthma, & tussim antiquam (humorem enim crassum tenuat) recipit scillæ assatæ drachmas quatuor, radicis ireos drachmas duas, hyssopi, prasiliana drachmanam unam, myrrhæ, croci, ana drachmā diuiniam, melle excipe.

Validissimum est, sed etiam ingratissimum, quia amaris & acribus prope omnibus constat, ob quæ multum etiam calet. Multo adhuc fieret ualentius, si radicem acri, aut dracontij reciperet, & mellis loco terebinthinam. Validum itē & ingratum, ex radice bryoniæ, quod quædam Mesuæ exemplaria hoc loco etiam habent.

Eclegma ex radice brionis idem pollet, eodemque modo paratur.

Eius compositio est in simplicibus capi. de Bryonia ante descripta, & quanuis in usu non sit, digna tamen recipi, præsertim quibus Gallie partibus scilla desideratur. Nos etiam sepe ex ari radice, & etiam dracunculii simile eclegma paramus, ualentissimum ad hos affectus, ut etiam in simplicibus docet Galenus.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

E Clegma sanum & expertum inuenimus ad tussim, raucedinem a frigore, vel pituita crassa thorace, aut pulmone comprehensa, recipit cinnamomi, hyssopi sicci, glycyrrhizæ, ana. 3. dimidiam, zizypha, myxa, ana trīginta, vuarum passarum a semine purgatarum, ficuū passarum siccarum, dactylorum pinguium, ana vnc. duas, fœniculi, lini, ireos, calaminthes, ana. 3. quatuor, coque oīa in
 * Li. 4. * aqua adlibrarum duarum consumptionem, colatum coque cum penidiorum libris duabus ad mellis crassitudinem, tūc adde nucleorum pineorum depellatorum. 3. v. amygdalarum mundatarum, glycyrrhizæ, tragacanthi, gummi Arabici, amyli, ana. 3. tres, ireos. 3. duas. Misce oīa probe, donec album fiat medicamentum. Datur a. 3. v. ad 3. x. & lambendo sumitur.

Hoc eclegma idem potest quod ex scilla, & pino, sed potentius incidit, tenuat, terget, est etiam gratius, minusq; calidum & siccum est, ut in fine primi gradus. Has autem vires habet a substantiæ tenuitate adianti, ficuum, & etiam calidorum, cinnamomi, hyssopi, ireos, sed a frigidis, uel temperatis fractorum. Ad drach. quatuor dedisse sufficit, si febris abest, et cœli caliditas, nec sumpturus calido sit tēperamēto.

E Clegma ex pulmōe vulpis, ad phthisin, recipit pulmo-
 nis vulpis siccati, lucci glycyrrhizæ, adianti albi, seminis fœniculi, ana. 3. iii. confice cum saccharo in
 * Bipin
 nella solus
 to, &.
 sufficenti cocto. Cum succo autem myrtino confectum ualentius roborat.

Id ex Mesuæ practicæ cap. de phthisi huc transtuli. Nicolaus Florentinus lib. 3. cap. de catharro, & coryza idem ad uerbum mutantur, hodie autem fit cum melle, licet Mesues, & Auic. cum saccharo parari imperent. Eius loco datur puluis pulmonis cum saccharo rosato.

DE ANTIDOTIS. 135

Eclegma de alijs Mesue in praxi cap. de tussi humida, recipit alliorum purgatorum libram dimidiam, coque exquisite in aqua cui cicer & hyssopus sicca ante sint incocta. Hec allia tere, cerne, hanc medullam percoque igni lento ad eclegmatis consistentiam, cum mellis & butyri ana unc. sex.

Eclegma phthisicis saluberrimū, sed etiam hecicis & aliter consumptis, pure & sanie pulmones purgat, & tussim lenit, recipit autem seminis papaveris albi, seminis lini torrefacti, spodii, croci, amygdalarum dulcium ana. 3. tres, amyli, tragacanthi, gummi, seminis cydoniorum, seminis citrulli, ana. 3. vi. seminis nasturtii torrefacti amagdalarum amararum, fabarum, ana. 3. i. & dimidiam, penidiorum, 3. lx. Hæ aqua fontana dissolutæ coquantur, deinde cætera misceantur. Datur. 3. ii. cum hydromelite.

Vellem nasturtium, & amygdalas amaras tolli, si hecica adest, & hydromeli ualde aquosum propinari.

Eclegma de amygdalis ad imtemperiem multum siccam pulmonis & thoracis, & tussim inde siccam, recipit amygdalarum dulcium & amararum, seminis lini torrefacti, nucleorum pineorum, anisi, tragacanthi, gummi Arabici sicci, & radicis glycyrrhizæ, ana. 3. i. & dimid. sacchari, penidiorū, ana. 3. tres, excipe mellis & succi fœniculi simul coctorum quantitate sufficienti.

Eclegma ex pineis nucleis, tussim antiquam, sputū glutinosum, asthma, & spirandi ex partium spiritalium angustia difficultatem iuvat, recipit vero nucleorum pineorum. 3. xxx. amygdalarum dulcium, auellandarum assatarum, tragacanthi, gummi Arabici, glycyrrhizæ, & succi ipsius amyli, adianti albi, radi. irecos, ana. 3. quatuor, carnis dactylorum fuluorum. 3. xxxv. amygdalarū amararum. 3. iii. sapæ, vuarum passarum, sacchari albi, butyri

LIBRI III. IOAN. MESVAE
recentis, ana drachmas quatuor. mellis. q. s. sume velut labendo vnc. vnam.

Eius eclegmatis semuncia ore contenta, paulatim deglutita, portione sui liquidiore in pulmones deerat, pituitamq; multam, crassam, lentam incidit, tenuat, terget, ob id habilem expui reddit, ac etiam pus. Quapropter pulmonis & thoracis affectus ab illorum quantitate, uel qualitate natos curat, ut empyema, asthma, spirandi difficultatem ob plenas pure uel pituita asperas arterias, & pulmonis carnes, peripneumoniam quoque & pleuritidem iuuat declinante iam febre, calfacit enim ad primū gradū, & siccāt. Præstantius aut multo fiet (ut dixi) si apozemate thoracico diluatur, uel ptissana uulgarī, aut decocto ordeī, uel brasicae, uel simili, uel hydromelite, uel oxymelite, nisi ulcus aut tussis adsit. Mel tabarzet album potius, quam cum Manard. succus ipse ex quo per cocturam fit saccharum, quod si album est, tabarzet quoque uocant. Serapio conficit cum melle. Farina etiā seminis lini torrefacti uel non tostī, cum melle, optimum est eclegma tussī puerorum.

Hæc eclegmata quæ etiam inuicem misceri possunt, pro scopis medici uarijs, hodie magna parte interciderunt, & ex hypoglottide alba, saccharo Cando, electario diatragecanthi, & syrupus pulmonicis, & thoracicis e re nata sūt a medicis, forte, quod antiquata hæc uires suas & saporis gratiam amittunt, uel quod compositis nō fidunt. Eclegma de allijs, brasica, radice ari, dracunculi, ireos, & alijs multo fieri possunt, quorum quædam in Nicolai antidotis postea describemus.

DE ANTIDOTIS. 136
SECTIO QUARTA

DE DECOCTIS,

ET INFUSIS.

AC seſſione quarta decoctorum,
& infuſorum differentias, quomo-
do in ſuperioribus, ordine deſcri-
bemus.

Apozema, id eſt, ſeruefactum et de-
coctum, ſit ex plantarum partibus,
præcipue radicibus, folijs, ſarculis,
floribus, fructibus ſeminibus, corti-

eibus, lignis, interdum etiam ſuccis, raro ex liquoribus, gū-
mis, reſinis, raro item ex animalium partibus, rariſſime ex
terreis, & metallicis corporibus. Coquuntur autem hæc,
nunc ex aqua, tum ſimplici, qualis fontana, pluuiæ, tum me-
dicamentosa, qualis ex plantis deſtillata, marina, ſalfa, ſul-
phureoſa, aluminosa, bituminosa, nunc ex alio humore, ut li-
xiui, uino, aceto, lacte ſero, uel quouis, in quem tamen hæc
medicamenta uires ſuas deponant, & humoris illius ſacul-
tatum aliquid aſſumant, quamuis magna parte abſoluta co-
ctione exprimantur, ac mox ceu inuilia abiſciantur. Ex-
primuntur autem horum quædam ualenter, alia clementer
alia ne tantillum quidem, pro rerum coctarum & humoris
in quo incocta ſunt natura & uario medici ſcopo, ut uerim
taceam colorum differentias, & coctionum, & contuſionū.
Quæ enim liquida malumus & parum ualentia, parū diu
cocta, non contuſa colo denſo, nulla aut minima expreſſiōe
excipimus. Cōtra uero quæ craſſa glutinoſa appetimus, diu

LIB. III. IOAN. MESVÆ

cocta, probe contusa propemodum tota per colum rarū uel transmittimus, uel exprimimus. Coquuntur quoque nonnulla multum, alia parum, alia mediocriter, non modo ob coquendorum naturam, ut in libro secundo de præparationibus medicamentorum ad pharmacopœos scribimus, sed ob medicamenti constituendi formam, & indicationes uarias. Infunduntur, seu macerantur eadem humore simili, sed fere calfacto cineribus calidis, uel sole, ut medicamenti uires proprius, et ualentius trahat, quanquam infusio imbecillius eas ad se alliciat, q̄ coctio, ob id diutius fit, & sæpe leui coctione adsoluitur. Infusa item colantur, sine expressione quidē imbecilliora sunt, sed tenuiora, & iucundiora, cum expressione autem ualentius, contra.

Apozema adianti albi sanguinem a mistis ipsi putribus materis purgat, clarumq; reddit, ardoremq; ipsius, ac bilis flauæ compescit. Adianti albi vncij, & dimidiam, fumarizæ vnciam vnā, lupi salictarii, violarum siccarum ana. 3. viii. pruna. xl. zizypha. xx. coque lib. tribus aquæ igni lento ad duarum librarum consumptionem, tunc adde cassiæ fistulæ purgatæ vnc. tres, tamar Indorum vnc. duas, mannæ vnciam vnā, rhabarbari boni .3. tres, frica manibus, & cola. Datur mane. Interdum loco aquæ coquuntur hæc in feri lactis caprini lib. quatuor.

Horum apozematum multa aluum subducunt, quædam leniendo, alia comprimendo, sunt etiam quæ attrahendo. Ob id autem quod parum sunt iucunda, propter crassitiem, & nigrorem, quodq; parum diu, ut ad triduum, seruari possunt, præsertim aere calido, parari hæc desierunt. Coquuntur autem nunc frequenter sine cassia, & tamar Indis, & id genus alijs. Huius dari possunt unciz sex.

Aqua

A Qua fructuū sanguinis & bilis flauæ feruorem reprimat sanguinem clarum facit, bilem clementer educit¹, pruna quadraginta, myxa zizyphana triginta, tamar Indorum uncias duas, cassiæ fistulæ uncias tres, mannæ unciam unam. Fiat ut diximus.

Proximum hoc superiori est ut materia, sic uiribus. Est tamen illud ob rhabarbarum, fumariam, adiantum paulo purgantius.

D Ecoctum fumariz sanguinem bile flaua, & adustis humoribus purgat, mundumq; reddit, hepatis obstructionem aperit, ac inde natum icterum sanat. recipit succi cichorii, intybi, lupi, buglossi ana uncias quatuor, succi fumariz unciam unam & dimidiam, quibus coctis & purgatis, adde myrobalanorum flauarum, & Indarum ana drachmas duas, passerum purgatarum tritarum unciam unam, tamar Indorum uncias tres. Fiat syrupus ut diximus.

Syrupus fumariz prædictus in usu est huius loco, ut syrupus thymi, stœchados, eupatorij, epithymi loco decoctionum eorum mox scribendi.

D Ecoctum thymi phlegmagogum, ob id senibus, & aliter pituitosis salubre, uentricolum firmat coctionem iuuat, flatu a uisceribus, & hypochondriis dissoluit, recipit thymi, cassuthæ, hyssopi ana unciam unam, passerum purgatarum drachmas * uiginti, cepularum emblicarum ana unciam unam, turbith drachmas quatuor, stœchados, polypodii ana drachmas quinque eupatorij, absinthij, anisi, dauci ana drach. tres, radicum apij, fœniculi ana drachmas septem, coque omnia in libris tribus aquæ ad librarum duarum consumptionem, cola, ad de colato turbith, agarici ana drachmam unam, zingiberis drachmam dimidiam, macerari noctem sine, postridie cola, & utere.

* Drac.
quatuor
Manard.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

D Ecoctum myrobalanorum bilem utranque, & pituitam purgans, recipit myrobalanorum flauarum, cepularum Indarum ana unciam unam, ramar Indorum unciam unam & dimidiam, fumarizæ drachmas octo, absinthii drachmas duas, pruna triginta, passarum purgatarum unciam unam, coque in libris tribus aquæ ad duarum libræ consumptionem, reliquæ libræ dimidio, uel circiter, adde cassiæ uncias duas, cum imbecillum uoles medicamentum, cum autem ualentius, cassiæ fistulæ unc. vna turbith. agarici ana drac. dimidiam. Præstantius fiet, si cum aqua casei coquantur.

D Ecoctum siœchados confert pituitosis affectibus ut febribus quotidianis, iuncturarum & nervorum dolori, & frigidæ intemperiei: recipit siœchados, origani ana drachmas quatuor. seminis ap: , tœniculi, eupatorii ana drachmas tres: schœnanthi, hyssopi ana drachmas duas, passarum purgatarum drachmas octo, turbith albi arundinacei drachmas quatuor, coque & utere.

D Ecoctum eupatorii hepatis, & lienis obstructionem, & inde nascentes dolores, & febres compositas iuuat, recipit eupatorii, absinthii, asari, spicæ, adianti albi, * cypero rhabarbari, fumarizæ, * spinæ albæ * Aegyptiæ ana drachm. quatuor, cepularum Indarum ana drachm. octo, passarum purgatarum unciam unam, coque & utere.

* Alij
Cyprii.
florum li
gustri.
* Bede
gar.
* Succo
ba.

D Ecoctum epithymi atram bilem uacuat, ob id affectibus melancholicis: ut cancro, elephantiasi, & cæteris cōfert, recipit autem myrobalanorum Indarum, siœchados, epithymi, passarum purgatarum ana unciam unam, cepularum fumarizæ ana drachmas quatuor folliculorum sennæ drachmas octo, polypodii drachmas sex, turbith drachmas quatuor, eupatorii drachmas quinque: omnia præter epithymum coquantur in aquæ casei libris tribus, ad duarum librarum consumptionem, & c

adde epithymum, & semel feruefac, cola: frica in eo ellebóri nigri drac. unam, agarici drac. dimidiam, salis Indici autem unum, utere.

Vtile in morbo Hispano, & ab eo ulceribus & doloribus.

Infusum aquæ casei, bilem flauam clementer educendo, sanguinem purgat, recipit foliorum rosarum recentium completarum unc. duas, rhabarbari boni autem unum & dimidiam, spicæ drachmam unam & dimidiam, rhabarbarum & rosæ parum terantur, & macerentur per noctem in feri lactis, præsertim caprini libr. duabus, cola, propina, penuria rosarum recentium fit interdum ex liccis.

Serum lactis per se sumptum, sanguinem reddit puriorem & frigidiorē, quod acrimonia sua subducatur aluum, id multo efficacius præstat maceratis in ipso per noctem rosis, lupulo, fumaria, sumique tunc potest uere singulis tribus aut quatuor matutinis ab uncis sex ad uncias octo. Si autem rhabarbarum simul infuderis, pondere sufficienti, ut ad drachmas duas aut tres cum pauca spica, uel schœnantio actionem celerante semel sumpsisse sufficit. Spicam ceu non necessariam, & ingratam tollis Manardus.

Infusum succi herbarum idem potens quod præcedens recipit succorum intybi, iupi, bugiosii, purgatorum ana uncias octo, in quibus macera corticum myrobalani flauæ unciam unam, rhabarbari boni drac. tres, tamarindorum unciam unam & dimidiam, castæ fistulæ uncias tres, fiat ut supra,

Infusum hieræ ventriculum & caput purgat, proinde amborum doloribus etiam assidujs & hemiplegiæ confert ac febribus antiquis, recipit hieræ &

LIB. III. IOAN. MESVAE

aloes ana drac. quinque, macera decocto eupatorii prædicto ad libram unam, in uase uitreo, insola dies duodecim aut plures, da singulis matutinis unciam unam, plus minus uti opus erit.

Infusum aliud hieræ purgans humorem crassum & melancholicum, ob id affectib² cerebri melancholicis salubre, recipit hieræ & aloes ana drachm. quinque, macera libr. una decocti epithymi ante descripti, utere ut priore.

Infusum tertium hieræ phlegmagogum, in aquæ decoctionis thymi libras duas.

Pulus hieræ picræ Galeni intelligitur, cui aloen pretereā addit, quā ratione Galenus aloes interdum drachmas centum, & centum ac uiginti, singulorum aliorum drachmas sex addebat, ut ualentior esset. Id infusum, anti- quatis affectibus aliter atque aliter pro uario scopo factū est utilius, quam aquæ balneorum naturalis potæ. Deco- ctum autem commune Italis, & Lugdunensibus est. ex par- tibus equalibus anisi, foeniculi passarum, glycyrrbizæ, myzorum, zizyphorum enucleatorum, adianti albi, prunorum, hordei mundi, quo medicamenta purgantia leniēdo, comprimendo, attrahendo dissoluunt, præsertim cælo, & morbo frigido. Calido autem utroque, dissoluuntur potius decocto partium equalium passarum, glycyrrbizæ uiolarum, hordei, prunorum enucleatorum seminum com- minium frigidorum purgatorum. in aqua simplici. In af- fectibus uero capitis frigidioribus priori decocto etiā stœ- chadum, uel maioranam, uel nucem moschatam addimus, thoracis autem hyssopum, dactylos tragacanthum, uel adiantum augemus, uentriculi cinnamomum, mentam, absinthium, mastichen, hepatis eupatorium, absinthium, li-

nis, tamaricem, cappares, asplenium, renum, & uesticæ, radices quinq; ureticas, uel semina communia frigida, si calidus est affectus, & in aliis partibus similiter ea miscemus decocto, quæ proprietate & particulari respectu eas iuuare sunt comprobata. Delectis tamen semper his, quæ gustatu sunt gratiora. Loco horum decoctorum medicamēta sæpe cum festinandum est, dissoluuntur aquis destillatis fœniculi, maioranæ, chamæpithyos, saluiæ, uini in frigidis cerebri & neruorum partium effectibus, aqua fœniculi, menthæ, absinthii, uentriculi, aqua absinthii, sumariæ, eupatorii, hepatis, aqua cichorii, intybi, & similium in calidis hepatis affect. asplenii, tamaricis, capparum, lienis, aqua hyssopi, prasi, scabiosæ, uerbænæ, thoracis, & pulmonis, aqua melissæ, boraginis, buglossi, rosarum cordis, Decoctum itē radicum quinque ureticarum elignatarum, & cicerum rubrorum saccharatum, aut mellitum, hepatis, lienis, renum, uesticæ obstructions potenter aperit, status dissipat, pituitā & humorem melancholicum incidit & tenuat. Aqua hordei bilis acrimoniam obtundit, obstructa aperit, sudorem mouet, & urinas, si calida bibatur, aluum lenit, sitim sedat somnum conciliat, si frigida.

Diacassia recipit succorum uiolæ, betæ, mercurialis maluæ, muralis herbæ ana quartarium unum succi absinthii pontici uncias duas, coque cum mellis quantitate sufficiente ad iustam crassitiem, tunc adde medullæ cassiæ librā.ii. Vtile catharticum pauperibus, etiam diuitum clysteribus percommodum. Ex succis autem componi malo quam harum plantarum decocto.

Diacassia triplex pro enematibus in Dispensario, sine autore certo.

LIBRI III. IOAN. MESVAE
SECTIO QVINTA
DE ANTIDOTIS,
 QVAE ELECTARIA
 VOCANT.

L E C T A R I V M quæ
 forma antidotarium dicitur, compo-
 sitio scilicet electa aliquot simplicia
 medicamenta comprehendens, id quod
 licet medicamentis omnibus compo-
 sitis commune est (omnia enim dele-
 ctis summa diligentia simplicibus p-
 fectissimis componi debent, non adulteratis, aut aliter vitia-
 tis & imperfectis) tamen ut antidotorum genus duplex cõ-
 tractum est usu neoterichorum, Alterum solidum & du-
 rum, reliquum molle, non tamen liquidum. Fit utrunque ex
 pulueribus maxime, ijsque uel saccharo, uel melle, uel utro-
 que comprehensis, addito etiam melle aereo, nonnunquam
 penidijs, quandoque miua, sapa. Quæ quidem ijs miscen-
 tur, non modo ut pulueres per illa comprehensi facilius de-
 uorentur, sed etiam diutius efficaces seruentur, & ut dul-
 corentur, præsertim qui sunt gustu ingratiore. Qui enim
 grati sunt, iusculis inspergi & condimento possunt, & sa-
 lis uice sumi, qualia sunt Galeno, diatrion per pereon, diacca
 laminthes, & quæ Mesues prima scribit. Possunt tamen
 hæc etiã ijsdem autoribus melle despumato excipi, uel etiã
 Arabium, & neoterichorum more, saccharo in aqua rei pro-
 posite idonea dissoluto, & ad iustam crassitiem cocto com-

prehendi, mox complanari, & in tabellas solidas, nunc quadratas, nunc quadrangulas, sed oblongas, nunc rhomboides secari quas uulgus lozengas uocat, ut oblongas manum Christi, a digitorum longitudinis forma. Qui uero pulueres sapore sunt ingrato magis, melle omnino uel saccharo, uel penidijs, uel miua, uel simili sunt dulcorandi, siue solidum, siue molle faciendum sit electarium, quanuis mel & miua mollibus sint fere destinata, ut saccharum & penidia duris. Sic ut pro uncys tribus pulueris aromatum; & aliarum specierum tritarum & cretarum, misceatur libra una, uel mellis, uel sacchari, uel utriusque ana selibra. Quo autem plus horum habet dulcium, minus est efficax, sed delicatius, ob id libra sacchari, ut loquuntur, syrupizati, & perfecte cocti, hodie unciam tantum unam pulueris specierum tenuissime triti & creti comprehendunt, alij etiam semunciam. sunt qui tantum drachmas tres uel etiam duas, quando delicatissimis hominibus scilicet tabellas solidas paramus. Creti addo propter amygdalas & semina alia gummi, quæ cum cribrari nequeant, non æstimantur, ob id in diatragacantho Nicolai quia pauca sunt creta, uncias tres pulueris miscemus uni libræ sacchari, licet gummi aqua uiolarum uel alia scopo idonea melius dissoluantur. Quæ uero electaria mollia tam grata palato quam ingrata paramus, mellis despumati libra una, & pulueris specierum tribus uncis, omnino temperamus. apud Mesuen & alios, nisi in alicuius gratiâ aut mel augemus, aut puluerem etiam uncia una minuimus cuius quanto plus habet medicamentum, tanto est ualentius, cum uis eius omnis a puluere perideat, cuius parua quantitas mellis, aut sacchari copia obtunditur. Mol-

LIB. III. IOAN. MES VAE

le autem sicco est efficacius, quia pulueris plus capit, melius feruet, egre expirat, proutius in corpus distribuitur. Quia propter uini libræ sacchari parum coctæ sunt, qui miscent hodie rhabarbari pulueris, uel alterius unicas quatuor; quinq; sex, palati uoluptate utcunq; neglecta, quando parū diu seruare libet, ac paucis tabellis magis medicamentosis æger gaudet potius, q̄ multis minus efficacibus. Id quod in electarijs quoque mollibus quidā hodie etiam faciunt. Nec fortasse alienum a ratione est, quod hodie sicco electario, quā humido minus puluerum miscemus, quod in subiecto sicco ualentiores appareant, præsertim cum maxima ex parte potentia sint calidi. Sunt autem qui pulueres electarijs utriusque parcius misceant, non de palato ægrorum solliciti, sed sumptum fugientes, præcipue cū puluis preciosus est, ut in electarijs cardiacis. Quam rē a medicis animaduerti quam diligentissime uellem. Alij preciosa medicamenta pondere medico appendunt, alia uiliora pondere (quod medicum quoq; sed grossum uocant) tā graui tamen ut uncijs suis duodecim (quot libra medica complectitur) æquet pōdus unciarum sexdecim, quot libra mercatoria & negotiatoria continet. Nec desunt qui drach. nouem unc. habet, & octo his preciosa, illis uilia appendentes, hoc se modo compositioni satis fecisse rati. Quam uero differentiam Arabistarum uulgus inter confectionem, hoc est, compositionem, omni composito medicamento conuenientem, & electarium sunt cōmenti, non seruant ipsi perpetuo, ut illa solum sit electarium solidum: electariū uero latius pateat, & etiam molle comprehendat. Quam nomīnū confusionem plane indicabat Mesuæ interpres, scribēs confectionem de baccis lauri, confectionē alkermes, conse-

tionem pilularum talium & talium, & alibi sæpe. Sed hæc nominum portenta ex Mesue de industria sustulimus, ut facie paulo terfior lectorem magis alliciat, & contentum reddat. Nec tantum dulcia, & amara sunt electaria, sed etiam acida, ut diaprunum, diatamar Indorum Nicolai, & quouis sapore prædita inueniuntur. Sed ad hos sapes duos, dulce & amarum, tanquam ad gratum, & ingratum Mesues reduxit, quomodo & odorum species omnes (quæ Galeno tot sunt, quot saporum sed non omnes nominate) a i suaueolēs, & graueolens, seu odorem gratum, & ingratum reduxerunt maiores nostri. Nec omittendum est, quod cæteris paribus electarium molle est, ualentius est sicco. hoc est, si pōdus idem specierum libra mellis ad molle, libra sacchari ad durum acceperit, potentius aget molle, quam siccum, etiam si mox a componēdo utrunque sumatur. Qua de causa hierā mellitam potentius purgare censuit Galen. lib. septimo methodi. Sed si utrunq. seruetur, quod dicimus apparebit euidentius nam electaria sicca initio sunt ualentiora, & quo diutius seruantur, quia uis eorum promptius exhalat ex corpore tabellarum tenui, eo imbecilliora euadunt. Molliā contra tempore in se mutuo agentibus ipsis simplicibus & patientibus a suo calore natiuo, tandem coquuntur illa sua uel fermentatione, tantarum uirium, ut medicamentum uires acquirat, non modo his quas recens habebat contrarias sed a simplicium omnium uiribus diuersas, unam scilicet uelut specificam formam nouam adeptum, id quod theriace et opiata multa alia medicamenta Sole clarius ostendunt quæ mox ut sunt composita, tam ualentes habent opij, & aliorū refrigerantium uires, ut stupefaciant, & tanquam partes mortificent, ubi uero post menses aut annos collisionem acce-

LIBRI III. IOAN. MESVAE.

perunt, nunc celeriores, ut si optimum recipit cinuamoniū
theriace, nunc tardiores, si deterius, iam calfaciunt, & quo
diutius seruata sunt uiribus integris, eo calidiora euadunt,
& suam uelut florentem ætatem ostentant. Tuncque non
modo calefaciunt pro simplicium suorum ratione, sed etiā
ualentius, & facultatem sortiuntur a forma acquisititia no
uam, ut cum ex maza feruendo euasit fermentum, uires a
maza diuersas omnino nanciscitur, & ex uino acetum, &
ex uino nouo uinum idem uetus, id quod Galenus in theria
ca abunde docuit. & in Antidoto Philonis libro methodi me
dendi. Vt molle item electarium sicco sit præstantius, nisi qñ
potentius siccandum, non mediocriter facit promptior ip
sius in corpus distributio. Vt enim potu quam cibo im
pleri est facilius, sic medicamenta quanto lenius trita sunt
& liquidiora, tanto celerius in corpus rapiuntur, tamen
pro cuiusque palato nunc illud, nunc hoc sumendum est,
nisi aliud intercedat, quod unum altero reddat utilius. Ele
ctaria autem tam solida, quam mollia non purgatoria, su
mantur horis duabus ante cibum, si apparare humores ex
pulsioni, obstructiones liberare, urinas, aut menses, aut su
dore mouere, crudos in corporis habitu succos coquere de
bent, horis quoque duabus ante cœnam sumi possunt, quæ
uero coctionem iuuant, partes nutritorias roborant, aut
etiam cor, illa mox ante uel post, uel etiam inter epulas su
mi possunt, uti & analeptica inter cibos fere sumuntur.
Quæ alimenti in corpus distributionem iuuant, absoluta
in uentriculo coctione. Id quod ex cibi ingesti quantitate,
qualitate, & tempore coniectabis adhæc uentriculi coctri
cis rebore aut imbecillitate cōsueta adhæc ructu nullam
alimenti prioris qualitatem referente, uentriculi tumore

*ram submisso, & noui alimenti appetentia. Quæ cerebrum
 roborant mox a cibo, uti quæ os uentriculi respiciunt, si=
 mul enim cum uapore ex alimentis elato, uis medicamenti
 sursum tolletur. Cerebrum autem roborantia quidam ex=
 hibent horis duabus a cœna, quæ appetentiam inuitant,
 paulo ante cibum, quæ flatu dissipant, cruditates & obstru=
 ctiones corrigunt, uentriculo uacuo tribus aut quatuor ho=
 ris ante cibum, quæ coctionem iuuant, etiam inter epulas,
 & paulo ante, aut paulo post cibum, aut etiam mox a cibo,
 sed cardiaca ore tenenda. Quæ item hypnotica sunt, pau=
 lo post cœnam, hora scilicet qua æger per sanitatem dormi=
 re consuevit, sumenda sunt eadem stupefacientia si ad dolo=
 rem sedandum, aut sanguinem sistendum, datur horis qua=
 tuor, quinque ante cibum stomacho uacuo. Purgantia uero
 mane horis duabus, tribus, quatuor ante cibum, pro me=
 dicamenti uiribus tardis, celeribus, & corporis humore
 multo, pauco, crasso, tenui, lento, liquido, pleni natura &
 morbi temperie. Ad annum seruari possunt, sed electarium
 quo utuntur Reges, ad dies tantum uiginti, aut triginta, nã
 rancescit facile. Pulueres autem miscendi melli uel saccha=
 ro modice refrigeratis, non autem multum adhuc calenti=
 bus, nam aromatum uires calor dissipat.*

LIB. III. IOAN. MESVÆ
ELECTARIA GVSTATV

I V C V N D A, T R I -
G I N T A S E X.

LECTARIVM de aromatibus
Galeno adscriptum, ad ventriculi,
& hepatis, affectus frigidos, ex pitui
ta crassa & flatibus natos efficac, fia
tus enim dissipat, coctionem iuuat,
ob id acidus ructus, nauseam, cibi
fastidium compescit, colorem cuti
floridum affert, canitię tardat, oris
& sudoris odorem commēdat, sed

hepar & renes immodice calfacit, ac inde semen & vene
rem promouet. Recipit autem ligni aloes crudi, rosarum
ana aureos duodecim, calami aromatici aureos quatuor,
gallię moschatę, macis, daronici, piperis longi, nucis mo
schatę, menthę siccę, spicę nardi, cassię, mastiches, cinna
momi, caryophyllorum, asari ana aureos tres, croci, car
damomi maioris & minoris, trium santalorum, rhabarba
ri, colli, cubebarum, zingiberis, seminis, fœniculi, & anisi,
& lygustici ana aureos duos, sacchari vncias sex. miuę aro
maticę vncias duodecim, mellis dispumati, quantum suffi
cit. Datur a drachmis duabus vsq; ad aureos sex.

Hoc medicamētum ex aromatum catalogo commistum
(unde nomen habet) ualenter calfacit, leniter adstringit, in
usu esse desijt, neq; ignauum fuerit etiam si cōponatur absq;
cinnamomo, uel calamo aromatico, cardamomo, semine libi
styci, simplicibus etiam hodie in Gallia desideratis, atq; etiā
sine reliquorum bona parte, quando singula prope idē pol
lent, calfaciunt enim, tenuant incidūt, tergent, quędam ad
hęc leniter adstringendo roborant. Hoc antidotum non esse

Galeni aperte declarant gallia moschata, nux moschata, macis, doricum, caryophylla, santala, rhabarbarum, cubebe, miua aromatica, omnia Galeno ignota, & sacchari usus infrequens, etiam si non id modo, sed alia non pauca tā simplicia, quam composita Galeno, uel ignota, uel indicta Mesues ex Galeno citet, nisi fortasse antidotarium aliquod falso Galeni titulo circumlatum uideri Mesues, & præter eū Auicennas, & Nicolaus medicus Salernitanus in Antidotario suo, tum magno, tum paruo Galenum per sepe citantes autorem compositionum ipsi indictarum. Quanquam certū esse magnum aliquod Antidotarium a Galeno scriptum, nō dum tamē Latinitate donatū affirmet Christophorus Georgius Florentinus, quod falsum esse præter dicta facile cōuincit, quod eius nusquam Galenus meminit, nec in numero, nec in ordine librorum suorum, nec libris duobus de Antidotis, homo alias eius rei studiosus maxime. Rhabarbarum huic inest parcus, quam ut purgare possit.

Electarium ex gemis ad frigidos affectus cerebri, cordis uentriculi, hepatis, uteri, efficacissimum, nam melancholicos sine causa manifesta tristes, timidos, solitarios iuuat, exhilarat, ad mores probos inuitat, emendat cordis tremorem, syncopen, ventriculum a frigida intemperiem imbecillum roborat, & coctionē tum eius, tum hepatis meliorem reddit, corpus bene coloratum, & odoratum efficit, ob sumptum. Regibus, & magnatibus magis in usu est. Accipit uero margaritarum albarum, 3. duas, * saphiri, hyacinthi, sardinis, granatorum, smaragdi fragmentorum ana. 3. vnam & dimidiam, zedoaria, doricum, corticum citri, macis, seminis oxymy caryophyllati ana. 3. duas coralli rubri, electri, limaturæ eboris ana. 2. vnius partes duas, ben albi & rubri, caryophyllorum, zingiberis, piperis lōgi, spicæ nardi, folii, croci, cardamomi ana drachmā.

* Ab
his non en
sortitur.

LIBRI III. IOAN. MESVAE

* *Ally*
succo.

vnā, rochilcorum diarhodon, ligni aloes ana drach. v.
cinnamomi, galangæ, zerumbet ana drach. vnā & di-
midiam, auri, argenti foliorum ana aureum dimidium,
moschi boni drach, dimidium, ambra drach, duas. Confi-
ce cum * melle emblicato & melle rosato colato ana, uel
etiam saccharo rosato si solidum faciurus es, non molle.
Datur ab auri semisse ad aureum vnū cum aqua buglos-
si, & vino odoro.

Sic parandum est hoc electarium ad frigidos dictarum
partium affectus salubre, ad calidos uero, & cum febre cō-
iunctos ablatis aromatibus componendum est, nisi datur
ut lib. 12. meth. Vinum calidum, odorum, tenuium partium
in syncope etiam cum febre, & a bile flaua stomachum mor-
dente, ubi uero succis & spiritibus ob tenuitatem, corporis
raritatem facile & multum difflatis fit syncope, uti nec ui-
num tenue, sic neq; hoc electarium conuenit, nisi ablatis aro-
matibus. Rarum est in tabernis, & si gemmis his facultas
aliqua dictis partibus roborandis apta insit, optimæ gem-
mæ sunt laeuigandæ, non fragmenta, et rasuræ quædācū ue-
ris gemmis solo colore affines, & earum uel purgamentum,
uel si gignantur in terra, & aluntur gemmæ metallicorum
modo (ut chymistis placet) gemmarum sunt uelut rudimen-
tum a natura excoli cœptum, nondum absolutum. Quanuis
autem hos gemmarum pulueres Græci ueteres non sumpse-
rint, tamen esse efficaces Arabum experientia probauit, nec
a Græcorum placitis abhorret, cum etiam integrum iaspi-
dem uiridem e regione stomachi appēsū, roborare ipsum
affirmet Galenus libro nono simpl. & margaritæ, & cor al-
lium uiribus non obscuris ualent. Auri uero & argenti fo-
lia, an ad decorem addantur tantum, & sumptum, ostenta-
tionemq; an uires præterea aliquas medicamēto, ut Mesues

DE ANTIDOTIS. 144

uult, afferant, docui in simplicibus zurumbet a zedoaria hic separat, id cum desideretur, zedoaria illi facultate simili duplum est miscendum. Cum emblicas recentes habere non possumus, quarum succo pulueres excipias, ut quidam legunt (ut in simplicibus dictum est, & post in coditis dicitur) ex siccis uino uel aqua probe maceratis succum exprime. Id electarium siccum & puluere Parrhisys hodie seruatur, potest tamen cum saccharo in aqua buglosi (cui infusa sint myrobalani; emblicæ) soluto percoqui in formam siccam, et siccari in offas quadrangulas, uel rhomboides, uti cum melle in electarium molle.

Electarium ex granis tinctoriis ad cordis palpitacionem, syncopen, mentis alienationem, seu desipientiam, incertorem sine causa manifesta, facultates. n. *Cöfectio
alkermes
vulga.*
nostrum corpus dispendantes mirifice roborat. Accipit ferici succo granorum tinctoriorum recenter tincti libram vnā, succi pomorum dulcium, & aquæ rosarum ana libram vnā & dimidiam, 24. horis macerandam, deinde paulisper his incoquendam, donec liquores isti rubeant. Quot expresso & abiecto serico coque cum sacchari optimi libra. i. & dimidia ad mellis crassitudinem, ab igne depositis, sed adhuc calētibz misce ambrae crudæ minutim cōcisa, 2. iiii. qua liquata, iunice puluerem sequētē, ligni aloes crudi, cinamomi crassi ana. 3. 6. lapidis cyanei loti, & pparati, margaritarum albarum ana. 2. ii. auri boni foliorum, 3. vnā, moschi laudatissimi scrupulum vnū. Datur ab aureo vno ad aureos duos & dimidium.

In simplicibus eadem hæc compositio in lapide cyaneo a Mesue describitur, ponderibus errore librariorum non parum deprauatis. Efficacissima multorum etiam Regum ac Reginarum in Gallia testimonio est probata, maxime in uiribus uel longo morbo fessis, & iam moribundis, uel ab

LIB. III. IOAN. MESVAE

eo reualeſcentibus, natura languet, etiam ſi quibuſdam maxime improbari audiam, dicentibus coccum baphicam ſolum adſtringere, & ſuo colore rubro ſanguinem, & ſpiritu ſimilitudinis ratione magis ad ſe diſtrahere, & diſſipare, q̃ cogendo firmare, præterea lapidem cyaneum uomitu et deiectione purgatorium, naturam turbare tantum, & humores melancholicos exagitare, ob quantitatem tam exiguam non uacuare. Quæ obiecto momenti non eſt maioris, quam de rhabarbaro in electario præcedeti, utrunq; enim largiore copia ſumptum eſt purgatorium, parciore uero, alia ſubſtantia roborat, purgatrice imbecilla ne mouet quidem corpus uel tantillum. Rationabilius obijcerēt, hæc purgatoria, cum inferiora ſunt ob paucitatem, uerti in humorem eum quem attrahere nata ſunt. Sed id uerum eſt, ubi ſola ſumuntur, non caſtigata aliorum hanc noxam prohibentium miſtione, διὰ κακῶν βλ. φικῶν id eſt, ex granis tinctorijs dici poſteſt. Sericum autem ruſum & crudum tingitur ſucco ex granis tinctorijs recentisſimis extracto, id triſuo ſiccatur maceratur uno die aquæ roſarum ſolius lib. tribus, uel aquæ roſarum & ſucci pomorum dulcium ana lib. una & dimidia, calfactum q; modice in uaſe duplici lauatur, exprimitur, expreſſus liquor cum ſacchari lib. una et dimidia percoquitur ad mellis craſſitiem, aufertur igni, & calido adduntur quæ Meſ. docet. Siccum idē medicamentū uſurpari hodie uideo.

Confectio
igni a.
loes.

Electarium xylaloes morbos cordis, ventriculi, hepatis frigidos ſanat, & partes ipſas roborat. Ob id cordis palpitationem, ſyncopen ſanat, exhilarat, coctio nem iuuat, ac inde & odore ſuo halitum oris commēdat, accipit autem ligni aloes crudi, roſarum rub. ana. 3. viii. cariophyllorum, ſpicæ nardi, macis, nucis moſchatæ, galliæ moſchatæ,

DE ANTIDOTIS.

145

moschatæ, cubebæ, cardamomi utriusque, mastiches, cinnamomi, cyperi schoenu anthus, zedoariæ, behen albi & rub. folii, serici crudi, margaritarum, coralli rub. succini, citri corticum & foliorum, ozymi caryophyllati, sisymbrii aquatici, menthæ siccæ, piperis longi, zingiberis, ana drach. quatuor, ambræ drach. unam & dimidiam, moschi scrup. unum, excipe melle emblicarum, & miua aromatzata. Datur a drac. una, ad drac. tres.

F Lecta. lætificans, Hamech filii Zachariæ ad affectus cordis, ventericuli, hepatis, quas partes etiam roborat, palpitationem cordis emendat, valenter exilarat, coctionem iuuat, proindeque oris & corporis reliqui odorem commendat, coloremque viuudum facit, accipit uero rosarum, ligni aloes, ana d. ac. sex, matris, nucis moschatæ, galliæ moschatæ, cardamomi utriusque, ana drach. duas, cinnamomi, croci, ana drach. duas & semiss. cyperi drach. quinque, caryophyl. mastiches, spicæ nardi, alari, drachm. tres. Excipe melle emblicarum aromatiza moschi granis quindecim, Datur a drachm. una, ad drachm. tres.

Lætificans compositio hæc apud Rasim (quem Hamech filium Zachariæ uocatum quidam uolunt) est lib. 5. continens, quibusdam tamen mutatis, alia eidem lib. 9. ad Almanf. cap. de melancholia, multo præstantior ista, alia etiã Mes. cap. de melancholia, alia Mes. & Nicolao ex Galen. (qua tamen lib. nondum legi) citata, alia denique Nicolao Salernitano usu frequens, Hic uero descripta, quanquam in usu non sit, tamen ad ea quæ pollicetur est efficax, harum omnium loco frequentius usu est elect. lætificans Conciliatoris differentia. 126.

E Lectari. ex citro, cor & uentriculum roborat, coctionem iuuat oris halitum commendat, flatu crassos dissipat, accipit autem corticum citri aureos vi

LIB. III. IOAN. MESVAE

ginti, caryophylli, ligni aloes, cinnamomi, macis, galangæ ana drac. duas, cardamomi, zingiberis ana drac. unam moschi drach. quinque; melle excipitur. Datur ad unc. quinque.

In usu non est, sed cortex citri saccharo tum liquido, tum secco conditus, ad cordis & uentriculi robur, & coctionem probiorem diligenter manditur per se, uel aliis mistus; odore enim aromatico & calore mediocri, & tota sua substantia dictis partibus confert, huncque sicci loco miscere presenti compositioni, ut sit suauior, nec minus efficax, praestiterit Moschi largior quantitas hic est, suffecerit enim scrup. dimid. Adhæc in dosi pro unc. quinque legerem drac. quinque.

Elect. dulce ex moscho, ad frigidos cerebri affectus sine febre, melancholiam & ei connatam tristitiam sine causa manifesta, uertiginem, epilepsiam, paralysin, oris torturam, seu spasmum κοινόν, cordis palpitacionem, pulmonis affectus: & spirandi difficultatem. Accipit autem croci, doronici: zedoariæ, ligni aloes, macis ana drac. duas, margaritarum alb. serici crudi usti; electri, corallii irubri: ana drac. duas & semiss. galliæ moscharæ, oximi citrati ana drac. duas & semiss. been albi & rubri, folii, spicæ nardi, caryophyllorum ana drac. unam, zingiberis, cubebæ, piperis longi, ana drac. unam & dimidiam: moschi scrup. duos. Excipe mellis crudi quadruplo, uase vitreo codæ, datur a drac. una ad drac. duas. Amara autem fiet: atq; ad prædicta efficacior, & præterea uentriculi humores & putres potentius absumet, si addantur absinthii, rosarum ana drac. tres; aloes lotæ drach. quatuor, castorii, ligustici ana drac. una, cinnamomi drac. una & semis.

Electarium dia moschu dulce, multis in usu est, amarum, ob saporis ingratitudinem, nulli humores ac spiritus

tenuat, atque purgat, principesq; partes roborat, Margaritarum, non albarum, sed ambarum quidam legunt, scilicet crassarum, & minutarum, uel integrarum, & perforatarum, quarum crassæ & integræ præstantiores sunt. Datur autem mane horis duabus ante cibum, affectibus quoq; cerebri pulmonisq; pituitosis confert, uertigini, paralyfi, appoplexiæ, epilepsiæ, asthmatis Secunda Actuarius compositio dia moschu uiribus eadem cum ista, licet simplicibus multis uariet, ut aliorum diamoschu. Usdem prope simp. constat elect. ex xylaloe, & idem promittit. Mel quadruplum erit, si pul. Creti unc. tres lib. mellis singulis misceantur, sit autem id mel purum, aut despumetur, Hodie autem electa, sit solidum ex sacch. cocti lib. una, & pul. unc. una. Confecticulatorum uulpis incondita reieciimus.

Elect. diagalanga, uentriculi & hepatis intemperie frigidam sanat, ob id coctionem inuat, ructus acidus compescit, & flatus crassos potenter dissipat, atque ab eis nasas inflationes, oris halitum commendat, ac gigni prohibet, accipit autem galagæ, ligni aloes ana drac. sex, caryophyll. macis, ligustici ana drac. duas, zingiberis macropiperis, piperis albi, cinnamomi, calami aromatici ana drac. unam & sem. calaminthes siccæ, menthæ siccæ, cardamomi, sem. apii, fœniculi, cari, anisi ana drac. unam sacch. albi unc. decem, mellis dspumati. q. s. Datur a drac. duabus ad aureos duos.

Nunc fere cum solo saccharo componitur, aut sicca sequatur, per se, aut cum uino decoctionis galange horis duabus ante cibum datur inflationemque potenter depellit. Vitanda æstate, & calidis naturis, ac morbis. Etiam radix sola hyeme in regione frigida commansa idem præstabit.

LIB. IIL IOAN. MESVAE

Elect, diarthodon commune uentriculum & hepar roborat, coctionem ob id iuuat, & dolorem horum a calenti & acri, ac mordente bile mitigat, accipit rosarum rub. drac. triginta, trochiscorum diarthodi, trochisc. ex spodio, glycyrrhizæ ana unc. dimid. caryophyllorum, trium santalorum, galliæ moschatæ ana drac. tres, spodii, croci, mastiches, ligni aloes ana drach. duas, asari, spicæ nardi indicæ, macis, cardamomi, sem. portulacæ, lactucæ, se. eos, scariolæ cucumeris, cucurbitæ, melonis, citrulli, margaritarum alba. ozimi caryophyllati, rasuræ eboris, tragacanthi, gūmi arab. ana drachm. unam, caphuræ drech. unam & semis. moschi. serap. dimidia excipe syr. rosato, & aqua rosarum, datur ad unc. dimid.

Gentili de Fulgineo & eius discipulo Thomæ de Garbo usurpatis. Alterum est diarthodon Abbatis a Nicolao de scriptum, alijs in usu. Elect. melle hoc fingere potes solidum prouario sumentis palato. Sunt qui hoc releuatis a febribus biliosis, ut tertianis nothis, esse saluberrimum dicant, quia totum uentrem inferiorem, atque adeo renes ipsos roborat, obstructa liberat, intemperiem calidam tollit, appetentiā excitat, & sumitur cū aquis dest illatis cichorii, eupatorij: &c. pro uario scopo, Si uero magis est refrigerandū recens componatur, & aromata uel tollantur, uel multum minuantur. ut cum elect. trium sant al. facultate multum cōueniat, hic autem syr. seu iulep. rosatus sit ex sacch. clarificato in aqua infusionis rosarum, & aqua rosata, & deinde percocto ad aquarum consumptionem, tuncq; reliqua sunt addenda, & fiat compositio, uel liquida, uel in bucellas. De hoc syrup. ante actum est. Alij libr. quinque aquæ rosarum feruentibus libr. duas rosarum recentium macerant, manibus exprimunt, idem opus iterum et tertio repetunt, deinde

tum sacchari clarificati libris quatuor aquam hanc percoquant in syrupum.

E Lect, aromaticum rosatum, cor, uentriculum roborat, appetentiam excitat, coctionem iuuat, nausæ & uomitum sedat, uiscerum humiditatem excrementosam, absumit, accipit autem rosarum rubrarum drach. unam & dimid. ligni aloes, macis, galangæ, caryophylli: zingiberis trochiscorum diarhodon, nucis moschatæ, galliæ moschatæ ana drach. duas & dimid. glycyrrhizæ rasæ unc. unam, cinnamomi drac. tres cardamomi, spicæ nardi ana drac. unam, syrupi rosati & syr. corticum citri quantum sufficit. Sūt qui aromatizant moschi scrup. dimidio. Datur a drac. tribus ad drac. quinque.

In usu non est licet intemperaturas frigidas efficacius sanat, quam quod sequitur usu frequentissimum.

E Lectarium rosatum Gabrielis, cerebrum, cor, uentriculum, atque adeo totum uentrem inferiorem roborat, appetentiam excitat coctionem iuuat, uentriculi humiditatem excrementosam & ab ea putredinem omnem corrigit, ob hæc reualescentibus & imbecillis mire subuenit, accipit uero rosarum rubrarum drac. xv. glycyrrhizæ rasæ drac. vii. ligni aloes, santalorum citreorum ana drac. tres, cinnamomi drac. v. macis, caryophyllorum ana drac. ii. & scrupula duo, nucis moschatæ, cardamomi, galangæ ana drac. unam spicæ nardi drac. ii. ambraæ scrup. duo, moschi scrupulum unū, syrupi * rosati, & syrupi cor
** seu tu lep. rosati*
 ticum citri quantum sufficit.

Omnes nutritorias partes, cor cerebrum roborat, uentriculi totius & stomachi imbecillitatem ab humiditate multa, & ab ea putredinem corrigit, appetentiam excitat, coctionem iuuat, conualescentibus & debilibus mire subuenit. Idem prope pollent apud eundem Mesuen descripta,

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

aromaticum minus, stomachicum rosatum, aromaticum moschatum, aromaticum caryophyllatum, aromaticum nardinum, & aromaticum Galeno a Mesue adscriptum.

In usu est frequentissimo, parum calet aere calido, & temperatura calida tutius est prædicto, sed fere cum saccharo in aqua rosarum soluto, forma solida coquitur, sicq; magis calet, ac siccatur, delectatur tamen, ac iuuat, Melle autem exceptum terget quidem magis, sed etiam fit calidius.

E Lect. rosatum minus, cor, & uentriculum roborat, & eorum status: & ab his inflationes dissipat, recipit enim rosarum rubrarum drac. decem, ligni aloes, santalorum citreorum, ana drac. duas, cinnamomi unc. dimid. mastiches scrupula quatuor: ambræ scrup. duo, moschi scrup. unum, syrup. rosati. q. s.

E Lectarium aromaticum moschatum cerebrum, cor, uentriculum roborat, ob id confert epilepsiæ, palpitationi cordis, & syncopæ: suffocationi quoq; ab utero, oris odorem commendat. Recipit ligni aloes drac. septem: cinnamomi crassi drac. decem, ambræ drac. tres: moschi scrup. duo, syrupi rosati. q. s.

E Lect. aromaticum caryophyllatum: cor, uentriculum & reliquum uentrem inferiorem roborat nau seam & uomitum sedat, status dissipat, putredinem humorum in uentriculo arcet, recipit caryophyllorum drac. septem, macis zedoariæ, galangæ, santali citrei, trochiscorum diarhodon, cinnamomi, ligni aloes, spicæ nardi, piperis longi, cardamomi ana drac. unam rosarum unc. dimid. glycyrrhizæ, galliæ moschatæ, ana drac. duas: folii cubebæ ana scrup. duo, ambræ, drach. unam, moschi scrup. dimid. Syr. de citro. q. s. Datur a drac. tribus ad drach. quinque.

Quibusdam in usu est, proximum uiribus aromatico Gabrieli prædicto, sed eo calidius, utendum uero præci-

que cocta & uacuata putri aut frigida ex dictis partibus materia. Quidam cum saccharo in aqua rosarum dissoluto electarium formant solidius.

Electarium aromaticum, nardinum, cor, uentriculum, hepar, renes, & cetera uiscera roborat, & uescam, coctionem iuuat, ob id oris, & sudoris odorem commendat, flatu dissipat, tamen ueneris appetitum excitat, respirationem facit liberiores. Recipit autem spicæ nardi drachmas duas, rosarum rubrarum unc. dimidiâ cubebæ, ligni aloes, macis, caryophyllorum, cinnamomi, folii Indi, anisi, corticum citri, trochiscorum diarhodon, & galliæ Sebellinæ ana scrupula quatuor : strobilorum, amygdalorum excorticatorum ana drac. quinque, gummi Arabici, tragacanthi ana drac. duas, moschi scrup. dimidium, syrup. rosati. q. s.

Hæc i trochiscis de clarantur

Elect. diacyminon uentriculum, & uiscera reliqua calefacit, coctionem iuuat, flatu in dictis uisceribus natos dissipat recipit autem cymini pridie in aceto macerati & siccati drac. decem, zingiberis, cinnamomi ana unc. dimidiâ. caryophyllorum ligni aloes: macis ana 3. ii. & dimid. galangæ, piperis longi, cardamomi ana. 3. duas moschi scrup. dimid. mellis despumati. q. s.

Diacymnon Nicolai minoris constat & usu frequens est, præsertim cum saccharo forma solida, quia gratius quam cum melle forma molli, licet inefficacius. Vtrunque flatu a pituita crassa aut frigidity natos dissipat, ob id colicos leuat, & singultum præfocantem ex plenitudine, præsertim flatuum crassorum, ructum acidum emendat, obstructa liberat.

Alteru electariu diaciminum ad eadem sed inefficacius, accipit cymini pridie aceto macerati, & siccati 3. uiginti, zingiberis, thymi ana drach. tres, piperis cinna-

LIB. III. IOAN. MES VAE

momiani ana drac. duas, ameos drac. unam & dimidiam foliorum rutæ siccorum, nitri rubri ana unc. dimidiam excipe melle despumato.

*Diospoliti
ci, lib. 4.
san. tu.*

Hoc affine est diospolitico Galeni, quod coctionem iuuat. flatu dissipat, hypochondria turgida & inflata cruditate & flatu liberat, si omnia tenuissime trita sint & cribrata, recipit cymini Aethiopici in aceto maxime acri macerati, post modice frictu vase fictili probe cocto. rutæ modice siccatae, piperis longi, ueri & integri uel albi ana, nitri dimidium, trita misce, siccis utere, uel melli curiose despumato misce. Si uero nitri par alijs pondus accepit, & crassius teritur, aluum subducit. Diospolites quasi Iouis ciuem dicas, uocatur Paulo, lib. 7.

E Lectarium Dianifon, intemperiem frigidam uentriculi a pituita cruda, uel etiam flatibus sanat, & rursim diurnam a frigida causa genitam, recipit anisi drachmas uiginti glycyrrhizæ, mastichis ana unciam unam, fœniculi, cari, macis, galangæ, zingiberis, cinnamomi ana drac. quinque, trium piperum, calaminthes, pyrethri, cassiæ ana drac. duas, cardamomi, caryophyllorum, cubebæ, croci, spicæ nardi ana drac. unam & dimidiâ sacchari uncias duas, mellis despumati. q. s. Diacymino calidius, cætera idem pollet.

E Lectarium Diambra, cerebrum, cor uentriculum, ac uentrem reliquum inferiorem calfacit & roborat: exhilarat, coctionem iuuat, affectibus uterinis, & omnibus alijs frigidis prodest, senibus ob id ac mulieribus salubre, recipit tero cinnamomi, doronici, caryophyllorum, macis, nu. moschatae, folii galangæ ana drac. tres spicæ nardi, cardamomi utriusque ana drac. unam, zingiberis drach. unam & dimidiam, sanctali: citrei, ligni aloes, piperis longi ana drach. duas, ambrae au-

reum vnum, moschi. 3. dimidiam, excipitur syrupo rosato, & aqua rosarum, datur aureis tribus, aut quatuor.

Vel cum sacchari libra una in aqua rosarum soluta, & pulueris unc. una fiat electarium solidum uel siccum, ut fere fit. Forma etiam solida cum saccharo in aqua rosarum soluto paratur, preciosum est, ac efficacissimum, spiritus & multos, & puros efficit, calorem natium senibus auget, mulieres ob intemperiem frigidam humidam, steriles reddit fecundas.

Electarium de cinnamomo coctionem iuuat, etiam pituitæ putredinem prohibet, distributionem alimenti in corpus promouet, recipit cinnamomi subtilis. 3. xv. cinnamomi crassi, cymini, enulæ campanæ ana vnciâ dimidiam, galangæ. 3. vii. caryophyllorum, piperis longi, cardamomi vtriusq. 3. zingiberis, macis, nucis, moscharæ, igni aloes ana. 3. tres, croci. 3. vnam, sacchari vnc. v. mellis despumati. q. s. vel sacchari læuissime triti duplo ad pulueres tenuissimos pondere excipiunt, & siccum seruant. Quidam moschi scrup. duo miscenc puluerando, ut cerebrum & cor magis roboret. Datur a. 3. i. ad. 3. ii.

Electarium de cinnamomo dulcem pituitam in uentriculo, & primis uenis coquens, et appetentiam excitans est inusitatum. Dignum tamen in usum recipi, præsertim si puluere illo saccharato esca specierum uocatarum loco cōdiatur.

Electarium de baccis myrti, ventriculum & hepar firmat, eorumq. coctionem iuuat, ob id lientericæ & dysentericæ hæpaticæ confert, recipit autem baccarum myrti tenuissime tritarum libram vnam, myrobalanorum nigrarum, bellericarum, emblicarum in aqua cydoniorum, & vino odorifero semel seruifactarum ana. 3. vii. seminum anisi cymini, apii aceto horis. 24. maceratorum & sicca-

LIBRI III. IOAN. MESV AE.

torum ana. 3.v. Additur id totum electario de aromatibus, excipitur mīua aromatizata. Datur cum syrppo decoctionis cydoniorum.

Electarium diacalaminthe Galeni, humores crassos & lentos tenuat, flatus etiam crassos dissipat, singultum inde natum vehementem soluit coctionem & alimentum in hepar & corpus reliquum distributionem peculiariter inuat, affectus partium ventris inferioris frigidos sanat, & rigores febrium, spinæ illita vrinas, & menses mouet. Recipit autem calaminthes fluuiialis & montanæ, feseleos, petroselinum, ligustici ana. 3.vi. zingiberis. 3.iii. feminis apii, summitatum thymi ana. 3.ii. piperis nigri vnciam vnā & dimidiam, melle despumato excipe, da ad drachmam.i.

Lib. 4. 4. f. 4. tuen. Hoc etiam Auicennas. 5. canone ex Gal. sumptum describit, idem cum Mesue, nisi q. pro thymo miscet xylobalsamū, sed uterq. a Galeni diacalaminthe recessit non modo pondere, sed etiam q. hic pro pulegio, calaminthe fluuialem communi Arabum errore scribit, & zingiber addit, cætera Galeno consentit, usui est interdum Italis. Quod uero Nicolaus describit, hodie magis est in usu.

Electarium diatrium pepereō commune stomachum & ventrem calfacit calore suo coctionem inuat, ob id ructus acidos curat, & compescit dolores ventriculi à pituita multa crassa, cruda, recipit trium piperum ana aureos. v. zingiberis thymi, anysi, ana aut eos duos, spinæ nardi, amomi ana aureum vnum, casia, asari, enulæ sicca, feminis apii & feminis feseleos, ana aureum dimidium, melle despumato excipe. Datur a. 3. i. ad. 3. ii.

Lib. 4. 4. f. 4. tuen. Hæc compositio ponderibus & multis simplicibus adiecit, quam damnat Gal. a Galenica differt. In usu est frequenter quibusdam, purgato prius corpore, calida sicca est ad gra.

DE ANTIDOTIS. 150

dum tertium, pituitam crudam & flatus ab ea crassos uacuatur, & gigni prohibet. Electaria de cydonijs, pomis, persicis, fructibus ad condita hinc transtulimus.

Anti. diacalaminthe Gal. n. lib. quarto sanitatis tuendæ, Diacala-
minthe. coctionem imbecillam iuuat, & alimentum in corpore distribu-
tionem, crassa tenuat, lenta incidit & terget, ciet menses &
urinas, flatus dissipat, rigores febrium arcet spinæ illitum.
Recipit calaminthes Cretensis aut ex regionibus editis pu-
legij Cretici, petroselinum Macedonici, seseleos Massiliensis
ana unc. duas, sem. apij, cacuminum thymi Cretici uel ex re-
gione alta & sicca ana unc. quatuor, libystici unc. sexde-
cim, piperis grauis unc. quadraginta octo. Quod lignosum
est ac durum, ex herbis abijce, & folia tenuissima & ui-
rentissima, & in summis herbis nata accipe. Flores item,
& cum his festucas herbarum minutissimas, omnia simul
tundantur, cribrentur tenui cribro, ut in totum corporis ha-
bitum maxime digerantur, & citissime siccum reponere, &
salis uice utere in obsonijs, ptissana & alijs uice piperis, uel
melle optimo curiose despumato excipe. Mesu. ac Nicolaus
paucis mutatis uel adiectis Galenum sequuntur suo diacala-
mento, & Actuarius, nisi quod pondera multum imminuat. Diatripe
recon.

Ant. diatrion pepereon, Gal. lib. quarto sanitatis tuendæ dā-
dum eis, qui male coxerunt, ob recens uentris frigus, & suc-
cum pituitosum, ac cruditatem in primis uenis habentibus,
recipit autem trion pepereon ana drac. quinquaginta, anisi
Cretici, thymi Attici, zingiberis nō pertusi ana drac. octo.
Hoc est simplicissimum minimumq; medicamento sum ac ex
parum uarijs compositum, simplicius adhuc, si tollas zingi-
ber, compositū magis, si anisi, thymi, zingiberis ana drach.
sexdecim misceas. Actuarius pondera mutat semen lini

LIB. III. IOAN. MESVÆ

addit, melle excipit, Alterum medicamentoſius ad fluxiones a capite in pectus, recipit ammi, ſefeli, libyſticum, enulam, ſpicam nardi, caſiam. Qualis propemodum eſt Meſue deſcriptio, niſi amomum, cinnamomum, aſarum, apij ſemē recipe ret, & ponderibus uariaret, melle deſpumato idem excipit. Galenus mellis non meminit. Eo adhuc paulo medicamento ſius eſt apud Nicolaum, ob additum melanopiper, leucopip, macropiper, maratrum, hyſſopum, crocum, trochiſcos hedicroos, bethonicam, rutam, ut interim ponderum uarietatem omittam.

Electarium de ſeminibus coctionem iuuat obſtructiones aperit, ob hæc lienteriam ſanat, & dolores viſcerum a flatibus excitatos placat, recipit ſeminum, cymini, aniſi, ſcœniculi, cari, dauci, ameos, apii, amomi, aceto horis. 24. maceratorum & ſiccatorum, ana. 3. vi. cinnamomi zingiberis, macropiperis, ſefeleos, galangæ, ana. 3. v. cardamomi. ſpicæ nardi, caryophyl. ana. 3. quatuor, libyſtici. 3. tres, melle deſpumato excipiuntur, vel duplo ſacchari adiecto puluis fit leuiſſimus.

Omnia loco ſpecierum uulgo dictarum uſurpantur, ſimile uiribus diacymino, ſed calidius, obſtruſtaq; ualentiùs aperit, eſt enim efficacifſimum, & quibuſdam in uſu. Quod a Serapione in Antidotario deſcribitur, parum ab hoc differt, plurimum autem quod Auicennas deſcribit. 5. canane, uti & quod Gal. & cæteri Cræci uocant διασπερμάτων.

Electarium de prunis ut cætera de fructibus, in condita reiectimus.

Electarium Regium, cerebrum, cor, thoracem, ventriculum roborat, ſtrobilorum excorticorum vnc. viii. amygdalarum ſimiliter purgatarum vnc. vi. ſacchari lib. quatuor, aquæ roſatæ libram vnā & dimidiā,

DE ANTIDOTIS.

151

olei amygdalarum dulcium recentis, & rosati, ana vnc. iiii.
cinnamomi. 3. viii. & semissem, caryophyllorum, & santali
citrei ana. 3. tres, ligni aloes. 3. quatuor, ambræ. 3. vnam
moschi scrup. dimidium.

Ab hoc tolle oleum, ne sit uomitorium si uti libet.

Electarium Regium alterum, idem pollet, nam ipsum
complet strobilorum excorticatorū vnc. sex, amygdalarum
dulcium etiam delibratarum vnc. quatuor,
aquæ rosarum lib. vna & dimidia, rosarum rubrarum vnc.
vna & dimidia santalorum citreorum drachmæ tres,
& dimidia sacchari lib. quatuor, ambræ drach. vna, moschi
scrup. semiss.

*Vsui esse potest sublatiis santalis fere ingratiss, aromatibus
etiam diminutis, & in eorum locum semine cucurbitæ
& melonum adito, uel alio, pro uarijs scopis.*

Electarium de oxalide Galeno adscriptum ad intemperaturam
calidam totius, ut in febre æstiuosa, vel solius ventriculi
aut hepatis syncopem, cordis palpitacione, ebrietatem
recipit xylaloes, cubebæ ana vnciam dimidiā,
rosarum rubrarum, coralli rubri, margaritarum albarum
santali citrei, auellanae Indicæ, ana. 3. ii. baccarum oxyacanthæ,
seminis citreoli, seminis cucurbitæ, sem. cucumeris,
ana vnc. semiss. sem. oxalidis, sem. portulacæ, & buglossi,
ana. 3. tres & semissem, spodii, electri, gummi Arabici, tragacanthi
ana. 3. tres, boli Armeni drachmam vnam & semissem,
caphuræ drachmam vnam, excipe suco citri aut omphacii
coctione inspissato, datur a drachmis duabus ad vnciam
dimidiam cum aqua frigida.

*Galeno id male tribui indicant santala & caphura, & auellana
Indica, cubebæ, spodium Arabum, id est, ebur ustū (nam
Græcorum spodium, id est, cinerula, metallicum est excrementum
pompholygi congener in corpus non recipiē*

LIBRI III. IOAN. MESVAE
dum) margaritæ nusquam quod sciam, Galeno appellatæ
uel usurpatæ.

ELECTARIA AMARA.

*Antiqua
et utilis
cōpositio.*

Theriaca antidotus diatessaron, id est, ex quatuor, ad
affectus frigidos, tum cerebri, vt epilepsiam, paraly
sin spasmus cynicum, id est, oris torturam, tum vē
triculi vt inflationem, & ab eo dolorem, tardam coctionē
tum deniq; hepatis, vt hydropem, cachexiam, obstructio
nem, præterea morsui scorpionis, & potioni veneni con
fert. Recipit autem gērianæ, baccarum lauri, myrrhæ, ari
stolochiæ rotundæ, singulorum portionem æqualem, tri
ta curiose omnia melle * despumato excipiuntur. Datur
ab aureo dimidio ad aureum vnum.

* Mel
sit quadru
plū ad spe
cies hic,
et in simi
libus.

Theriaca dicitur, quia ualet ad morsus ferarum, addito
ebore diapente faciunt Absyrus & Vegetius mulomedici,
iumentis seruandis saluberrimum, a circumforaneis pro ma
gna theriaca passim uenditur.

Theriaca antidotus Sarracenica magna, coctionem vē
triculi & hepatis suo calore iuuat, ob id status diffi
pat, humores in ventriculo, & aliis visceribus putres
absorbet, oris & corporis reliqui odorem & colorem com
mendat, lassitudinem tollit, sanitatem præsentem tuetur,
& morborum generationem prohibet, venerē auget, hæ
morrhoides sanat. Recipit autem myrobalanorum, cepu
larum Indarum: emb. bellericarum, citrearum ana drach.
v. cinnamomi, trium piperum, eryngii, folii, spicæ nardi,
cardamomi vtriusq; castiæ, lepidii, cyperi, apii, linguæ auis
caryophyllorum, behen vtriusq; zingiberis, ana. 3. duas,
nucis moschatæ, macis, sesami excorticati ana. 3. iiii. amyg
dalarum ambarum ana. 3. v. ligni aloes, mastiches, rhabar
bary, seminis fœniculi, ana. 3. ii. ozimi, menthæ siccæ, ori
gani Persici ana drachinam vnam & semissem. Myroala
ni fricentur cum butyro recenti, cæteræ species cum oleo
amygdalino, melle excipiuntur oīa, datur a fessquidrach.

DE ANTIDOTIS. 152

ad. 3. iiii. addunt aliqui turbich. 3. v. moschi. 3. vnius partē quartam, seu grana quindecim.

Tryphera Sarracenicā Nicolai Gallis ē usitatior. Tryphera autem, id est, delicatā, dicta uidentur per antiphrasim, sunt enim ob amaritudinem ingrata. Arabum inuentū esse ostendunt myrobalani, & alia quēdam, alij hominem iuuenem reddentes interpretantur. Annos duos seruant, possunt cum sacchari libr. una in unciam solidum fieri electarium.

Tryphera antid. moschata eadem promittit, q̄ prior sed imbecillius, recipit vero myrobalanorum, cepularum nigrarum. embl. bell. piperis nigri & longi, zingiberis, casia, spica nardi, ana. 3. v. seminis anethi, seminis porti, ana. 3. ii. seminis dauci, rosarum rubrarum, cinnamomi, nucis moschatae, caryophyllorum, ana drach. vnā & dimidiam, macis, cardamomi maioris, galangae, ligni aloes, moschi, ana, drach. vnam, seminis nasturtii drach. decem, excipitur melle despumato, datur a drach. duabus ad drach. quatuor, adduntur interdum scoriz ferri nutrita drach. duae.

Tryphera antid. Galeni eadem omnino promittit, recipit omnium myrobalanorum ana drach. decem, zingiberis & mastichis, cinnamomi, caryophyllorū ana. 3. leptem, galangae, spica nardi, asari, croci, seminis foeniculi, anisi, apii, ameos ana vnciam dimidiam: costi: piperis nigri & longi: casia ana. 3. tres: nucis moschatae, cardamomi vtriusq; macis: calami aromatici: ligni aloes ana. 3. ii. * behen albi & rubri: rad. piperis, cyperi ana. 3. tres & semissem: ambrae drachmam vnam: moschi scrup. * Alij fantali. vnum. fricentur myrobalani cum oleo amygdala. dulciū: melle despumato omnia excipiuntur. Scoriz ferri i aceto nutrita aliquando additur a Galeno ad mensuram oīum: vel dimidii. Datur a drach. vna ad duas.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Non esse Galeni, indicant simplicia Galeno indicta & incognita, myrobalani, ambra, moschus, galanga, caryophylli, nux moschata, macis.

Tryphera antid. minor Phenonis, ventriculum, hepatis, renes vesicam roborat, ob id fluorem alui, hæmorrhoidum, mensium, immodicum cohibet, sanguinis corruptionem & cruditates, & in ventriculo putredines humorum emendat, colorem bonum reddit, ac formam corrumpi coeptam vitium redimit, accipit autem myrobalanorum cep. Ind. beller. embl. nucis moschatæ, ana. 3. v. nasturtii, asari, origani, persici, piperis, thuris, ameos zingiberis, fructus tamaricis, spicæ nardi, scœnu anthus, cypari, ana vnc. dimidiam, scorix ferri diebus. 7. in aceto nutritæ. 3. xx. myrobalani, assentur in butyro vaccino, & cetera inuoluantur oleo amygdalarum dulcium, aromati zentur moschi. 3. i. melle despumato excipiantur. Post sex menses datur a. 3. i. ad drachmas tres.

Ex his omnibus sola ferri scoria & fructus tamaricis aperte adstringunt, spica nardi, & alia quedam imbecilliter. Eademq; multo plus calore suo, et essentia tenuitate menses ac hæmorrhoidas promouerint, quam adstrictione leuifecerint, ob id in hos affectus duos ea omnia tollerem, uel horum partem bonam, neq; solum pondus minuerem. Ad affectus alios frigiditati succedentes, & menses, ut uocant, albos esse possit salubris, non autem ad eos qui calorem sequuntur, nam putredo humorum & formæ corruptio, qualis in elephantiscis, calorem fere sequitur, rarius caloris imbecillitatem, licet hac mistione integra mirifice ualere ad mensium corruptionem & fluorem eorum, ac hæmorrhoidum immodicum usu suorum affirmet auctor Luminaris maioris. Scoria autem in aceto nutritur, dum eo diu maceratur, aliquoties mouendo,

mouendo, ut docemus in nutritione lib. 2. pharmacopœiæ.

TRyphera alia minor ventriculū & hepar firmat, lienteria confert & hæmorrhoidibus malignis, & formæ corruptæ. Fit ex myrobal. cepularum Indarum, beller. embl. singularum portione pari, hæ buryro uaccino inuolutæ fricentur, melle emblicarum excipiantur, aromatizentur moscho. Addunt alii, ciperi, thoris, asari, seminis apii & nasturtii, ana scrupulum unum, scorizæ ferri nutritæ partes.

TRyphera Persica, quod apud Persas experta sit contra febres acutas, intemperietem calidam ventriculi hepatis. Morbis omnibus ex humorum vitione natis confert, in Aestate pestilenti, & Autumno, sitim sedat, icterum calidum ex obstructione sanat, hypochysim a uaporibus biliosis uisui incommodantem discutit. Recipit autem succorum solani, intybi, apii, lupuli, purgatorum, ana libra. duas, Quibus immittre uisolarum recentium, aut siccarum libram unam, folliculorum sennæ, uncia duas, agarici, unciam unam, pruna Damascena, quinquaginta, cassuthæ, semunciam, myrobalanorum, cepularum, citrearum Indarum, fixarum in oleo uiolato, aut amygdalarum dulcium, ana drachm. duas, spicæ nardi, drach. tres, coque igni prunarum lento, donec libra unica supersit, cui iniice epithymi drachmas quadraginta. Myrobalai autem oleo amygdalarum dulcium mersæ, semel feruescant, tollantur ab igne, colentur. In parte colati dissolue tamar Indorum recentium uncias tres, mannæ fescunciam, pulpæ, cassiæ uncias quatuor, sacchari uiolati uncias duodecim, cola ut munda sint a seminibus, & aliis, in parte reliqua, & acetri libra una, coque igni lento sacchari albisimi libras tres. Adde quod prius in succis est dissolutum, misce, percoque ad mellis crassitudinem. Postremo adde papularum rhabarbari boni uncias duas, myrobalanorum citrearum fescunciam, cepularum & Indarum ana unciam unam, bellericarum, emblicarum ana drachm. quatuor, seminis sumarizæ

LIB. III. IOAN. MESVÆ

trochiscorum, diarhodon, matris, mastiches, cubebarum, spodii, santali, citrei, seminum quatuor, ana drac. duas, & dimidiam, anisi drac. iiii. spicæ nardi drac. duas, inuoluantur oleo uiolato, & reponantur uase uitreo. Datur aduincum cum aqua frigida, & succo intybi, uel solani.

Hæc antidotus tryphera, id est, delicata, usu rara est opinor quod simplicibus multo paucioribus nobis licet affectum idem assequi, præterquam quod componendi modus & longus est, & negotii plenus. Præterea myrobalanis recentibus caremus, a quibus uis plurima medicamento expectatur, quanquam & simplicia alia quamplurima recipiat, quæ bilem utranque, et præcipue atram, aut expulsionem apparent, aut etiam trahant, & uacuant, ut interim taceam mista refrigerantia non pauca, & quædam partibus principibus robur afferentia.

Diacurcuma magna uentriculi, hepatis, lienis, morbos frigidos, ob id diuturnos; sanat, & quæ his succedunt symptomata, obstructions, hydropem, cachexiam, colorem corporis foedum, humorum in uentriculo corruptelam, a flatibus crassis inflationem, dolorem quoque renum & uesicæ a causa frigida, uel obstructione mitigat, urinamque prouocat. Recipit autem croci, asari, seminum petroselini, dauci, anisi, apii, ana unc. dimidiam rhabarbari, mei, spicæ nardi, ana. 3. sex, costii, myrrhæ, casis, schœnu ænthus, carpobalsami, rubiæ, succi absinthii, succi eupatorii, olei, balsami, ana drac. duas, calami aromatici, cinnamomi, ana. 3. unam & semis. scordii, scolopendrii, succi glycyrrhizæ, ana. 3. duas & dimid. tragacanthi drac. unam, melle despumato excipitur. Datur a drac. una ad drac. tres.

Δι' ἐρυθρόδ' αὐοῦ Græcis potest uocari, nam curcuma est Arabicus, ἐρυθρόδ' αὐοῦ, id est, rubea, alijs placet curcuma esse chelidonium, a cuius calore flauo huic antidoto sit nomen,

uel corrupte pro διακρίνον quem capit largiorem.

Diacurcuma minor idem poilet, sed imbecillius, recipit spicæ nardi, myrrhæ, cassiæ, croci, schœnu anthus, costi, cinnamomi, ana, melle despumato excipiuntur.

Hæc ab usu recessit, & quæ maior, & minor, tam Auicē. s. canone, quam Serapioni in antidotario scribitur.

Diamorusia præstat quæ diacurcuma, nam affectus ventriculi: hepatis lienis frigidos proindeq; chronicos sanat, hydropem frigidam ventriculi intemperiem, ac inde natam crudorum succorum copiam & dolorem, recipit autem croci, acori, ana drach. duas, myrrhæ .3. iiii. baccarum lauri. 3. ii. & dimid. dauci, cinnamomi, cassiæ, cymini carmani, carpobalsami, schœnu zanthus, semipii, anisi, cardamomi, spicæ nardi, menthæ siccæ, marubii ameos, ana drach. unam, costi, trium piperum, ana drach. unam, melle despumato excipitur. Datur a drach. una ad drachm. duas.

Electarium hamorusia dicitur Auicē. s. can. & Serap. in Antidotario.

Dilacca magna ventriculum & hepar roborat, hepatis obstructions aperit, eius schirrum dissolvit, & ex his nascentem cachexiam & hydropem sanat, urinas mouet, lapidemq; renum & vesicæ frangit, recipit laccæ lotæ, rhabari, ana drac. duas, spicæ nardi, mastiches, schœnu anthus, costi, myrrhæ, croci, cinnamomi, bdellii, seminum apii, anisi, ameos, fœniculi, succi absinthii succi eupatorii, sabinæ, asari, aristolochiæ, gentianæ, hysopi siccæ, amygdalarum amararum, rubiæ, ana drach. i. & dimidiam, piperis nigri, zingiberis, ana. 3. iiii. myrrham & bdellium uino infunde, cætera tere, omnia melle despumato excipe. Dabis ab aureo uno ad apereos duos.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Διακχυρῶν Græcis diceretur, id gummi sæpe adulteratur, eoq; infectores passim utuntur, sericum colore Kerme sino tincturi. Hæc tutior est, quam diacurcuma. Lauanda autem hic lacca decocto schoenu anthus, & aristolochiæ, ut essentia tenuitate assumpta ualentius aperiat, calida pr. g. sicca secundo. Cymas, seu summitates schoenu sustuli, quod hæc cum floribus sumantur, quibus sunt inferiores.

Dilacca minor eadem potest, sed inefficacius, fit ex lacca lotæ, croci, costi, schoenu anthus, rubiæ, aristolochiæ longæ, glycyrrhiæ piperis ana. 3. i. & dimidia, rhabarba. 3. tribus, myrrhæ, bdelli, ana drac. i. mistis ut in priore.

Actuario describitur διὰ λαχῶν duplex, ex his duabus fere sumpta, ut hæc, & aliorum aliæ, ab usu recesserunt.

Elect. ex rhabarbaro, obstructione. potenter aperit & inde natos affectus, icterum, febres putridas etiã inueteratas, for max corruptionem sanat. Recipit rhabarbari, succi eupatorii, succi abinthii, ana drac. quinque, myrrhæ, croci, drac. unam, spicæ nardi, asari, castiæ: schoenu anthus, famariæ, sem. iiii, apii, amygdal. amara rum excorticatarum, ana drach. dimidiam, melle despumato excipe.

Elect. diacoston, obstructa uiscera liberat, & inde natum dolorem mitigat, hydropem gigni cœptum, perfici prohibet. Recipit costi amari, castiæ, cinnamomi, ana drachmas quinque, asari, drachmas quatuor, rhabarbari, schoenu anthus, seminum apii, anisi, ana drac. tres, croci, aristolochiæ, myrrhæ, ana drac. duas, mellis despumati. q. s.

Elect. a nobis inuentum: uentriculum & cæ. uiscera roborat, & calfacit, ob id linteriam, diarrhœan, dysenteriam hepaticam: & alios dictarum partium

DE ANTIDOTIS. 155

affectus frigidos sanat, & immodicam medicamenti purgantis uacuationem sistit, & hæmorrhoidas flatus quoque discutit. recipit ligni aloes, galliæ moschatæ, spicæ nardi, cyperi, calami aromatici, ana drac. duas, cymini Carmeni, aceto uigintiquatuor horis infusi & assati, drach. tres: seminis porri torrefacti drac. unam & dimid. emblicarum & bell. succo intybi infusarum & tostorum, nucis, moschatæ ana drac. duas & sem. sc. nasturtii tostorum drac. sex, sem. uuarum drac. quique, sem. myrti tenuissime tritorum drac. uiginti sex, balauitii, concharum uistarum, thuris, fructus tamaricis, ana. 3. ii. & sem. ameos. 3. tres. Tere omnia, & frica in uino odorato, & sicca: frica iteꝝ aqua cydoniorum, aut baccharum myrti, & sicca, iterum tere subtilissime, excipe miua aromatica, dantur drach. tres cum syrupo cydoniorum, aut myrtino.

E Lecta. alterum confirmans, uentriculum & uiscera alia roborat, fluorem alui a causa calida, uel medicamento nimis purgante sistit: appetentiam excitat, recipit nucleorum myrti leuissime tritorum uncia. i. & dimidiam, rosarum, spodii, rhu trium piperum, sanctali, balauitii, gummi assi, ana drac. unam & dimid. granorum granatorum assatorum drac. septem, coriandri infusi in aceto & assati unc. semis. seminis rosarum, sc. oxalidis, sem. plantaginis, ana drachm. duas, trita probe omnia fricantur ex omphacio, uel succo myrti, & aceto, siccanturque, excipiantur deinde miua acetosa. Dantur drachmæ duæ uel tres cum syrupo cydoniorum cidorum.

E Lect. alkanzi, uentriculum & hepar calfacit, & roborat, ob id appetentiam excitat, coctionem iuuat, flatus dissipat, uomitum pituitosum, & ab eo uirium dissolutionem emendat, recipit autem rosarum, costi, spicæ ana unc. dimid. florum granati syluestris unc. unam nucis moschatæ, calami aromatici, caryophyllorum, thiacis, cardamomi, ana drach. tres & semis. zingib.

LIBRI III. IOAN. MESVAE

drac. duas, myrobal. Indarum embl. bell. ana drac. sex granorum myrti lib. unam, balauftii, thuris, corticum citri fructus tamaricis ana unc. semis feruefiant femel omnia in uino generoso antiquo, post siccentur, feruefiant deinde femel in succo cydoniorum, exsiccenturq; in uase terreo uitrato, terantur tenuiffi, miua excipiantur. Datur drac. tres cum fyrupo cydoniorum.

E Lect. ex lasere ad febres antiquas, & circuitu repententes, ut quartanas quotidianas, somnum grauem, tremorem, uenenofos morfus, recipit liquoris Cyrenatici, piperis, myrrhæ, foliorum rutæ siccorum, ana unc. dimidiam, melle despumato excipe. Datur a drachma una ad aureumvnum in febre cum oxymelite per horam ante accessionem, contra uenenum cum uino calido.

Vtile est hoc electarium in declinatione uniuersali quartanæ, horis duabus ante accessionem, ad drachmam unam & dimidiam cum uino tenui calido. Malo opum Cyrenaicum uulgo, assam aromaticam (quam dictum beniuuin equidam putant) miscere, si proba habetur, quam Medicam, uel Parthicam uirus olentem, ob id assam foetidam uulgo dictam. Proba autem fuerit subrubra, splendida, myrrham referens odore, non porrum, & solutu facilis in album colorem.

*Confectio
anacardi
na.*

E Lecta. anacardinum ad uentris totius inferioris & cerebri affectus frigidos, sanguinem reddit puriorem, & inde spiritu animali reddito purgatior & tenuiore, sensus omnes apprehensionem, intellectum, & memoriam iuuat, coloremque uiuidum corpori tribuit. Recipit autem piperis nigri & longi, myrobalanorum, cepularum, embl. bell. Indarum. castorii, ana drachmas duas, costi, anacardi, melanthii, sacchari boni, ana drac. sex: cyperi drac. quatuor, tere anacardos per se, deinde alia excipe butyro uaccino & melle simul coctis portione æquali Datur

post sex menses ad drac.iii.cum aqua foenicoli & apii, quo sumpto, uitabis laborem, iram, coitum, ebrietatem.

Et cætera immodice calfacientia & uacuantia, quia calidi sunt solisq; multum frigidis securum. Nam spiritibus accensis, febres excitat diarias, a quibus sæpe transitur in putridas, uel hefticas, fere autem usurpatur ad febre excitandam in morbis frigidioribus. Datur autem post sex menses, cum scilicet uis anacardorum feruendo expirauit, ante nanque uti est periculosum. Ant. dianacardon Acti. ad uertiginosos, comitiales: difficulter spirantes, & ileos, menses pellit: incipientem hydropem, & cachexiam sanat, recipit anacardiorum, epithymi, acori, piperis, saxifragæ, mastiches, iridis, myrobalani singulorum quadrantem, croci, casia, folij, spicae nardi: mei, agarici, unci odori, rhei, singulorum fescunciam, aloes sextantem, caryophyllorum unciam unam, mellis quantum erit satis. Mel uero anacardinum, id est, cui incocti sunt anacardi recentes & relictii: usu frequens est, in compositionibus præsertim, ut post leges.

Hactenus electaria, nunc antidoti opiatæ scribendæ.

Antidotus Philonis efficacissima, & expertissima ad sedandos uehementes & lethales partium dolores, uentriculi: colic: hypochondriorum: hepatis: lienis, renum: uteri, excitatos a crudis humoribus, aut flatu crasso, aut amborum causa intemperie frigida, ualet etiam ad suffocationis periculum, singultum uehementem, urinæ difficultatem, ob hæc a morte imminente uindicat. Recipit autem piperis albi, hyoscyani albi: ana drachmas uiginti, op i drachmas decem, croci. 3. quinque, spicae, pyrethri, castorii, ana drachmam unam,

LIB. III. IOAN. ME SVAE

quadruplo omnium excipe, addunt aliqui moschi scrupulum unum. Datur quantitas ciceris, aut fabæ parvæ, cum liquore aliquo conuenienti.

Sic Philo medicus Tharsensis præstantissimus scripsit elegiaco carmine eleganti, sed anigmatibus de industria obscurato, apud Galenum libro nono comp. phar. secundum partes, nisi quod euphorbium habet, Mesues uero castorium, in cæteris & ponderibus idem sunt. Hoc fere primum anodynorum antidotorum celebre extitit. Huic autem quidam ademerunt, alij addiderunt, nonnulli etiam ponderibus euariantes, magnum fecerunt numerum antidotorum anodynorum principalium, quæ etiam antidoti colicæ uocantur, ab affectu maximos dolores experiente. Ex aromaticis tamen dictis medicamentis Philo solam nardum imposuit. Qui uero illius ætate extiterunt, alius aliud, nonnulli plura adiecerunt, ut schœnis anthos, cassiam, cinnamomum, amomum, costum, alij loco croci crudos humores et dispositiones crudas coquentes, alia etiam coquentia, myrrham, castorium, iniecerunt, alij etiam semina hæc, seseleos apii, anisi, cumini, dauci, petroselin, ameos, ut medicamenti amari suauitatem obtunderent, utq; medicamentum facilius distribueretur, & urinas moueret, & humores crassos, si essent, tenuaret. Hoc Philonis medicamentum, & similia, post annum a compositione sumenda sunt, ad annum usque decimum, ad quod usque tempus stupefaciendo sensum partis, dolorem tollunt efficaciter, post languidis sunt uiribus. Gal. lib. 12: meth. Dosis est adultis, auellanæ magnitudo, minoribus, fabæ, pueris, ciceris, cum potione cōueniēti. Quidam addunt moschi scrup. unum. Aetius, Paulus, Oribasius, Actuarius, Mesues, sic ut Philo componunt,

Gal. lib. 12

Paulus.

nisi q. Paulus, & Actuarius, & Mesues piperis albi iniiciūt
 drach. xx. Oribasius uiginti quinque, hyoscyami aut drach.
 xx. Mesues & Oribasius, sed Paulus drach. octo, & Mesues
 castorium pro euphorbio miscet, excipitq; mellis despuma
 ti lib. duabus. Philonis medicamentum aliud facit Mesues i
 opere medico, cap. de sputo sanguinis longe ab hoc diuer=
 sum, quod Persicum appellat. Hæc antidotus frigiditate i=
 modica neruorum spiracula (per que spiritus animalis sen=
 tiendi & mouendi uim transferens distribuitur) contrahit,
 & densat, ob idq; illi spiritui uiam præcludit, quomodo cõ=
 pressio uiolenta & diuturna neruorum a uinculo, sessione,
 innixu, tumore aliquo præter naturam. Vbi uero partes
 sentire desinunt, dolere nõ possunt, cum citra sensum tactus
 dolor non fiat, ut docet Hippocrates in lib. de Nat. humana,
 & Gal. lib. de elementis. Hac ratione dolores omnes sedare
 opium, & ex eo composita, dicitur, abusiue scilicet loquen=
 tibus, cum proprie anodynum si nequaquam. Hi uero do=
 lores, præsertim colici, sepe tam sunt uehementes, ut quos=
 dam syncope sustulerint, alios ad consciscendam sibi mortẽ
 impulerint, ob id Philonis antidotus a morte liberare dici=
 tur. Opiata, & ob opium stupefacientia medicamenta ante
 sextum mensem non utenda, post sex annos imbecilla sunt.
 De usu recto huius & similium Galenus abunde lib. 12. me=
 thodi, & aph. 31. lib. 6. Dolores oculorum, &c. & nos lib.
 3. nostræ methodi. Quamuis dolores hos a causa frigida pro=
 cedentes iuuat Philonis antidotus, tamen quia dispositionẽ
 horum causam auget, parum tuta est in his affectibus, nec
 adhibenda, nisi summa necessitate, in calidis uero dispositio=
 nibus dolores totius sedat, & horum sepe causas una abigit.
 Cum multis ex causis ex spirandi difficultate adueniat suffo

Lib. 12.
meth.

Lib. 12.
meth.

LIBRI III. IOAN. MESVÆ.

cationis periculum, id cui esse remedio hæc antidotus scribitur, uidetur esse, quod a cordis, aut pulmonis incendio prodit, ut æger scilicet efflare magis, quam expirare cogatur, & cito multum inspirare. Nec singultum ab intemperie frigida sedare uidetur, sed eum quem mordax, & calidus humor, uel piper, uel aliud excitauit, præsertim quibus os uentriculi est magis sensibile, qualem singultum Galenus sæpe se expertum ait. Vrinæ difficultatem intellige, quæ ob lotij mordacem multum acrimoniam fit, siue ea sit a pure, seu bile, seu arenulis, seu pituita salsa, seu calculo uesticæ, seu qualitate alia lotij mordente. Dum enim sensum uesticæ stupefacit, non doletur, sed periculosus est usus, quia ut uirium aliquid retineat, quando ad uesticam uentum erit, sumi uehemens, aut largum, et partibus quas permeat noxium, oportuit, nisi per meatum urinarium inijcias. Sed neque in his dispositionem sanat, sed datur ut quiescente interim dolore uires omnes multum prosternente per apprehensionem, spiritus animales conquiescant & somno etiam conciliato instaurentur. Quibus iam cõfirmatis, nec alijs dissipatis, æger possit dispositionis remedia sustinere. Eadem ratione in ardentibus, & mordentibus urinis semen papaueris, hyoscyami, & similia hodie miscent apozematis, conditis, & alijs horum remedijs. Alterum est Philonicum antidotum Mesuæ in sputo sanguinis, quod Persicum uocat, forte quod in Perside sit inuentum, quomodo Nicolaus suum Philonium uocauit Romanum, quod Romæ in usu celeberrimo fuerit. Præter dicta Philonij huius medicamenti opera, hæmorrhagiam omnem potenter sistit siue sputo fiat, siue uomitu, siue ex utero, uel hæmorrhoidibus. Somnum item conciliat, & per se refrigerando, & per accidens sopito dolore somnum

lib. 3. loc.
diff. cap. 7.

DE ANTIDOTIS. 158

interrumpente. Utendum uero nō est Philonium, nec aliud opiatum ante menses a compositione sex, & horis quinque ante cibum est sumendum, uacuo scilicet omnino uentriculo, & factis prius totius uacuationibus idoneis. Castorium omittit Galenus: Vide libr. 9. compo. ph. local. Pueris datur ciceris quantitas, debilibus, fabæ parue, grandioribus & robustis, auellane.

Alia Philonia antidotus descripta ab Hamech filio Zachariæ, earundem virium, recipit melanthii, castorii, piperis ameos: baccarum lauri: cymio: foliorum rutæ: calaminthes: opii: hyoscyami: cortic. rad. mandragoræ: partes æquales: melle excipe. Alii scribunt opii partes duas: croci partem vnā. Datur a drach. duabus ad aureos duos.

Videtur in hac descriptione crocus desiderari, quam coniecturam & suspicionem ingerit alia lectio, & certe si crocum, & alia habet æqualia, est præstantior. Priorem uero latius sum persecutus, quod hæc antidoti opiatæ medicum desiderant prudentem, non autem temerarium in dando, ubi opus est, neque formidolosum, si eius utendæ necessitas contigerit.

Zazenea frigidam intemperiem sanat, flatus dissipat: & sedat inde natos dolores ventriculi: calidum uteri: dentium: urinæ item difficultati medetur: & fecundas facit mulieres. potum: & pello cum lana & oleo liliorum collo uteri impositum. Recipit castorii: opii: piperis: macropiperis: galbani: costi: cinnamomi: phur: mei: dauci: asari: croci: æquales partes: excipitur melle despumato: aliis sapa. Datur aureus vnus.

LIB. III. IOAN. MESVAB

Purgato corpore, & cocta quadantenus materia, denti dolenti imponi potest ter quater die, sed non diu, ut per horam tantum, citraque deglutitione m, ne opium simul deuoretur. In sterilibus etiam ob uteri intemperiem frigidam, quæ semen extinguit, aphoris. 62. lib. 5. Pessô inditur semel in die per horas tres, aut quatuor, & alijs diebus aliquot sequentibus idem. Nam nouasse periculum est propter opium, cuius uim calida in partes deducunt, frangere omnino non possunt nisi tempore longo. Ob id totius, id est ab anno post compositionem secundo ad septimum, sed in dolore dentium a sexto mense usurpari potest ad sensum obtundendum. Marnardus hoc sæpe usum se contra hanc sterilitatem scribit non infelicitè. Alij Azarani antidotum, alijs egeteam, alijs sage neam uocant.

Athanasia magna, obstructionem hepatis & lienis liberat, dolorem sedat, tum dictarum partium tum vetriculi, renum, hæmorrhoidum, quomodo Philonium antidotum. Thoracem pulmonesque expurgat, ob id asthma & antiquam tussim iuuat, hæmorrhagiam, diarrhoeam, lienteriam antiquam dysenteriam cohibet. Hepar autem lupi, quod tota sua substantia morbos hepatis iuuat, huic mistum Galenus voluit. Nam recipit hepatis lupi, eupatorii, croci, myrrhæ, castorii, costi, cardamomi, ipicæ nardi, opii, papaueris nigri, hyocyami albi, cornu dextricaprae, vel (ut alii legunt) cerui, portiones æquales teredaterrantur, & alia in vino liquefiat, excipe omnia melle despumato, & post sex menses vttere ab aureo dimidio ad aureum vnum, cum vino dulci & grato, aut cum sapa & succo intybi, & apii.

Effecta antidoto Athanasie contraria tribuit Mesues, uti theriacæ, & alijs opiatis medicamentis. Nam quæ obstructionem liberant, hæmorrhagiam & uacuationes alias

ſiſtentibus ſunt contraria. Item ſenſu ſtupefaſto dolorem ſe
dare, & craſſa lentaq; ex thorace expectorare, cauſis pu-
gnant. Illud enim frigidi cogentis opus eſt, hoc calidi dilata-
tis, accedente ui tenuante incidente, tergente. Sed id facile re-
cipies, ubi medicamentum hoc, ut alia eius generis multa,
animalium more temperiem per ætates mutare didiceris,
ſed contrario illis modo. Nam animali a primo, calida ſunt
poſtremo, frigida. Hæc uero medicamenta primo frigida,
deinde calida euadunt. Eſſecta igitur frigoris efficit a
ſexto menſe ad annos tres, cum aqua plantaginis, intybi, ro-
ſarum, ab anno tertio, ad decimum, uicta iam frigidorum ui
a calidis, ſumpta cum uino dulci, ſapa, ſucco apij. Athana-
ſiæ antidoti, & ambroſiæ, paſſim meminit Galenus in libro
ſanitatiſ tuendæ, & methodo, in quibus theriacæ eas com-
parat ſed non deſcribit, niſi q̄ Mithridatiſ athanaſiam, an-
tidotum ab hac multum diuerſam, ſine hoc hepate deſcribit
lib. 2. Antidotorum, ob id, an hepar lupi athanaſiæ miſceri
uoluerit, compertum non habeo. Quid autem de hepate lu-
pi cenſuerit Galenus in hepatis affectibus, in noſtris ſimpli-
cibus abunde expreſſimus.

Cornu cerui & capræ uſta, & ſi opus eſt, lota idem pol-
lere docet Galenus lib. II. ſimpl. & lib. 4. c. ph. p. Athanaſia
autem. i. immortalis, dicitur, uel quod longo tempore effi-
cax perduret uel potius q̄ homines a morte, ex uenenoſorū
ictu, morſu, uel cauſa alia malifica uindictet, quæ uis eſt præ-
cipua Athanaſiæ Mithridatiſ, a qua uel ſimiliſta uideri pōt
denominata, quæ magna quoq; dicitur, q̄ pluribus conſtet
ſimplicibus, q̄ parua Serapioni & Halyetiam deſcripta, et
Auicennæ, ex quo hæc deſcripta eſt. Quæ autem a Nicolao
deſcribitur, eſt adſtringentior, & conſuetior. In Athanaſia

LIBRI III. IOAN. MESV AE

Pauli ex Oribasio sumpta, cornu nulla est mentio. Superstitiosum autem est dextrum potius quam sinistrum iponere.

Dia sulphur confert febribus diuturnis ut melancholicis phlegmaticis, thoracem ac pulmones purgat pituita crassa lenta pure, ob id tussim antiquam. & difficultatem spirandi inde natam leuat. Splenis duritiem minuit, & inde natum hydropem, vrinas mouet, calculū frangit, moribus venenatis, & potio iam veneno prodest. Recipit autem piperis albi & longi, ana drach. sex, sulphuris flauī, thuris, mei, hyoschyami albi, myrrinæ, styracis, cardamomi, ana drach. octo, rutæ, costi, castiæ, ana drach. quinque. opii, mandragore, ana drachmas tres, croci, drach. duas & dimidiam, melle despumato excipe, post sex menses vtere.

Fuerit hæc antidotus efficacissima ad ea, quæ pollicetur. Sulphur uiuum autem ubiq; Galenus prædicat, hic citreū, seu flauum, quod ignem expertum uidetur, quemadmodum & uiride, pallidum, & cineritium in cannas coniectum, & ab his formatum. Optimum existimarim, quod chymistæ sublimando (ut loquuntur) purgant & tenuant, odorisque & saporis insuauitate exuunt. Opera prope omnia hic adscripta sulphur solum præstat, ut vires eius legēti in nostris simplicibus patebit. Tamen quæ illi adduntur, actiones eius reddunt meliores, quorum plurima uenenis resistunt. Sunt & in eo stupefacientia quædam mista potius, ut aliorum ualenter calentium uehementiam frangant quam ut stupefaciant, ita, ut uis eorum paucorum sexto mense fracta, multis calentibus elanguerit. Magnam uero uim habet in dolore renum, & spirandi difficultate.

Confectio ex styrace, alui immodicum fluorem biliosum aut piruitosum sistit, tineastrum a causa frigida natum sanat. Recipit styracis liquidi, opii, asari, hyo

DE ANTIDOTIS. 160

Schyami albi, castorii, croci, myrrhæ, thuris, partes æquales, melle sufficienti comprehenduntur.

Per styracem liquidum a Mesue intelligi miscellam quādam grauem & somniferam putat Manardus ex Dioscor. & Gal. antidotis.

DE MEDICAMENTIS PURGANTIBVS COMPOSITIS.

MEDICAMENTA purgatoria sunt quædam aloë, alia colocynthide, alia turbith, nonnulla scammonio, alia alijs. De quibus ordine nobis dicendū est, primū de hieris.

Quædam non ab uno tantū simplici purgatorio purgandi uim obtinent, sed a pluribus. Quæ uero simplicia sint Mesuæ purgatoria, libro ipsius secundo docuimus.

Hiera picra: id est, amara Galeni, facultatibus multis insignibus efficax. Si quidem calfacit, tenuat, incidit, terget, siccat, obstructions aperit, humores, ac flatus prauos, crassos, lentos, poris corporis tanquam spōgiæ cauernulis imbibitos separat, digerit, expurgat commode. Magis autem purgatrix est cum aloë illota, sed minus roboratrix, contra uero quæ cum aloë lota paratur, minus aluum subducit, magis vētrem roborat, affectibus capitis, ventriculi, hepatis, renum uteri, iuncturarum, & cæterarum partium frigidis, mire confert, humorem ab his partibus frigidum, aut putrem vacuando. Recipit cinnamomi, massiches, asari, spicæ nardi, carpobalsami, croci, xylaloes, casæ partes æquales, aloës duplum pondus omnium. Quidam addunt schœnu anthos, alij absinthiū, alij alia. Quidam melle excipiunt, alij sine melle in trochiscos fingunt cum aqua bdellii, & tragacanthi.

Gal. lib. 9.
meth.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Antidotus hiera, id est, sacra ab operibus diuinis & mirabilibus, picra, id est, amara, ob aloen, uude & hiera di aloes etiam dicta est, Galeno describitur lib. 6. sani. tuenda, lib. 7. meth. & lib. 2. & 3. comp. ph. p. ad purgandum maxime ex uentriculo, intestinis, uenis mesaraicis bilem flauā, & pituitam non modo tenuem, tunicis uentriculi altius in-

Li. 7. met. farctam, sed promptius eam, quæ in eius spatio innatat. Cū autem uis eius purgatrix hepar non superet, qua ratione affectibus frigidis capitis, & aliarum partium tam remotarum cum Mesuæ conferet. Vt phlebotome a toto corpore uacuat, non primo, sed succedente in locum uacuati sanguinis alio sanguine ex reliquo corpore, sic uacuato per hierā uentre inferiore, successione quadam aliarum partium excrementa aut mole sua ruere, aut ui partium expultrice mitti uidentur, nec alienum fuerit ab hiera, si non ualenter, saltem leniter trahi, ut momento uacuandi semel accepto, ferri in uentrem perseuerent, quod in clysteribus paulo acrioribus sæpe fieri probauit Galenus. Quæ res tibi si non ad plenum satisfacit, in memoriam reuoca uentriculi actionem toti corpori communem. In quo si multa est excrementosa materia, ea chylo mista, in corporis dictas partes cum sanguine tandem distribuitur, & partes ipsas tali excremento onerat. Si uero contra excrementis omnibus his biliosis, pituitosis, putribus omnino uacuius est uentriculus, & perfectius coquet, & alimentum in corpus purum transmittet. Quo partes singulæ uelut recreatæ, et meliores redditæ, quod in se habent excrementosum coquent, si coqui habile est, aut si tota sua substantia est ab alendo iam alienum, excernent. Omitto uentriculi cum cerebro consensum maximum, et oculis. Vis igitur hieræ huius a Gale. non inuentæ (rā multis ante

ante ipsum annis celebrata est, ut ex lib. c. ph. p. colligere potes) sed usu crebo celebrata, est maxima. Sicque Romæ Gal. tempore parabatur, Cinnamomi, xylobalsami, asari, spicæ nardi, croci: mastiches Chiæ, ana drach. sex, aloes. 3. centum. Sed centum drachmæ ipsius, magna nimis mensura est uisa Galeno aliorum proportionem libr. 2. comp. ph. p. Ob id præstantius medicamentum feceris, si minus aloes injicias, ut drachm. nonaginta, qua tanquam optima, se usum Galen. asserit. Interdum drachmas octoginta miscebat, cum gratiorem. sed calidiorē uolebat, interdum contra etiam centum & uiginti, cum purgantem magis. Aloe Li. 7. met. autem non lota, magis uacuat, lota, magis roborat, uentrem minus uacuat, Crocum item parcius misceri uult Galenus, ut drachmas quinque, præsertim quibus medicamento utentibus crocum caput ferit odore, uti nobis ante misionem. His etiam suffecerint croci drachm. quatuor. Sex uero croci drachmas Galenus miscebat mulieribus male per menses purgatis, & aloes drachm. octoginta, & carpesium loco asari, interdum utrunque. Utebaturq; non in his solis quibus dolet caput per consensum stomachi ab humore bilioso morfi, sed etiam in his, qui suffusionum phantasmata & symptomata patiuntur ex simili stomachi affectu, et quibus aluus suppressitur, & quibus ructus est fumosus. Cinnamomi penuria inijce optimæ cassiæ duplum quæ nihil uirtute ab inualido cinnamomo abest, a generoso multum superatur. Quidam carpobalsamum loco xylobalsami, alij utrunq; alij etiam oxylaloen, cassiam, schœnu anthus addunt. Dosis Lib. 2. cū.
ph. p. li. 7.
metbo. summa est drac. unius cum aquæ cyathis tribus, minima est semidrac. alijs in medio pro ætate, corporis magnitudine, consuetudine seu minima est unius cochlearis parui medio=

LIB. III. IOAN. MESVAE

cris, duorū paruorū, maxima, duorū cocbleariū magnorū
tum aque temperate cyathis duobus aut tribus, aut in ca-
tapotia fingitur, Dat Act. a drachm. una ad drachm. duas.
Hodie eius sicca (quæ utilior est) etiam unc. dimid. cū drac.
una diaphoenici ex bydromelite etiam mulieri innoxie pro-
pinari uidimus Gal. item uel siccum puluerem exhibet uel
melle exceptum, ut gravior, duratior, purgatior, licet
tunc uentrem minus roboret, quia mel stomacho malum est
et roborantium uim dissoluit. Mes. puluerem tacuit, trochi-
scos expresit, alij quoque in catapotia fingunt, quod pro-
pter multam aloes amaritudinem egre puluis ex uino, uel
iure pulli, uel aqua hordei, uel alio liquore deuorari queat
nec multo facilius cum melle excepta est hiera hæc, siue bo-
lis deglutienda sit, siue liquore (ut puluis solet) dissoluta.

Adde quod catapotia ex hiera ob moram in uentriculo lon-
giorem a remotis partibus trahere magis possunt, mini-
mum, si potu deuoratur. Nam sic a uentriculo celerrime et
effluit, et expellitur. Si bolo autem sumitur, ut consis-
titia, sic mora in uentriculo, et uiribus in uacuando est me-
dia. In hac antidoto autem sola est aloë purgatrix, et
tam imbecilliter, ut uix hora post duodecima uacuare in-
cipiat, duretq; eius uacuatio interdum ad horas uiginti qua-
tuor. Quæ consuetudo est tardius et imbecillius uacuantium
cum ualentia mox uires suas exerant, et non multo post
terminent, nisi quantitate immodica hypercatharsin mo-
liantur. Cum autem Gal. hiera ad cinnamomi, mastiches,
asari, spice nardi, croci, xylobalsami, ana drach. sex addat
aloes. 3. centum, 3. una sicca probe purgat, cum uulgaris
officinarum hiera hæc sicca. 3. una et dimid. parum sit ef-
ficax, quod aloen ad omnia simplicia simul sumpta, duplā

tantum misceant, cum apud Gale fere sit tripla, nam pro aliorum sex ana drach. sex, quæ sunt triginta sex miscet Gale. aloes drach. centum, & interdum centum uiginti. Quæ uero Gal. hiera melle excepta est, unc. una mediocriter purgat, in qua sunt pulueris drach. duæ. Cum enim tribus pulueris uncis miscenda sit lib. una mellis, in tribus autem uncis drachmæ sunt uiginti quatuor in libra, uncia duodecim sequitur ut in qualibet hiera mellis uncia sint prope pulueris drach. duæ. Addidi prope, quod pulueres ipsi cum melle iuncti pondus augent.

Cur autem mellita Galeno purgatoria magis dicitur, quam sicca, leuiter attigi in Mesue aloë libro secundo,

Ab hac autem hiera uelut antiquissima incæpit. In quam xylaloe, & casiam inuexit, & pro xylobalsamo, carpobalsamum, A Etuarius autem pro spica, xylocasiam. Mel uero quantum species, ut unc. tres. Huic hiera, & alijs medicamentis, quorum aloë est basis, miscendum quidam contendunt, et hieram Iulio aut Iunio faciendum, in hordeo ^{Albucis} que sepeliendam uolunt per sex menses, ut fermententur. Aestas aliqui uires ei adimit, nec utendam ante hanc fermentationem seruariq; integras omnes hieras a sex mensibus ad annos quatuor.

Hiera Andromachi initio lib. 8. c. ph. p.

Schoenu anthus, xylobalsami, mastiches, croci, nardi Indici, asari, cinnamomi, singulorum drachm. sex, aloes lotæ drach. centum, simul leuigata reponito, datoq; ieiuno a cochleario uno ad duo, cum aquæ frigida, aut calida cyathis duobus ad quatuor, alij singulorum sex drach. octo miscent, alij aloes drach. octoginta, multi præter illa sex etiam schoe-

LIB. III. IOAN. MESVAE

nu anthus addunt. Asclepiades Andromacho consentit, nisi
 quod aloes simpliciter scribit, & horum simpli.unc, unam
 id est, drachm. octo, uel drach. septem & semissem miscet,
 & oxobalsamum pro xylobalsamo, & schoenu anthus
 omittit. Aloen quidam cum Andromacho lotam, alij illo-
 tam ponunt, cum lota minus aluum subducatur, quia multū
 uirtutis medicamentosæ lauando deponit, sed tunc conue-
 niet magis feбри non ualida. sed admodum remissa laboran-
 tibus, quibus etiam hieram ex aloē illota citra euidentem
 noxam multi dederunt, in alijs feбribus noxam maximam
 ex ea sunt experti. Nam aloē etiam lota est maxime aduer-
 sa his, qui intemperie calida & sicca laborant sine prauis
 humoribus, deinde his qui sicca & frigida, in totum his, qui
 ex solis qualitatibus partem aliquam habent uitiatam.
 Nam intemperies cum humoribus medicamentis illos ua-
 cuantibus indigent, quæ sine humoribus sunt, a medicamen-
 to ex aloē in marcorem omnino perueniunt. Vbi igitur hu-
 miditas praua uentriculi tunicas irrigat, picra ex aloē uiti-
 lis est, humiditatem uacuans prauam, quæ nauseam maio-
 rem aut minorem excitat. Eam autem noxiam humiditatē
 sola aloē uacuat sua ui purgatoria non ualente, sed quæ ex
 uentriculi regione quæ attingit, uacuare possit, si tamen lar-
 gior sit exhibitā, ad iecoris partes peruenit, non tamen ua-
 cuat totum corpus alaē. Hiera quoque ipsa ualet ad purgā-
 dum uentriculum prauis humoribus, præcipue tenuibus &
 biliosis, & coctionem impredientibus, iuuat etiam uentricu-
 lum intemperie humida citra humorem laxatum, ut liga-
 menta, seu nerui colligates articularum laxantur, omnium
 autem præstantiss. est remedium his qui bilem altius inter
 tunicas uentriculi receptam habent. Datur etiam tuto

phlegmone uentriculi iam cocta, post declinationem scilicet nullo autem phlegmonis tempore. Hieram picram alii habent siccam, alii melle non cocto modice exceptam, libr. 5. sanit. tuend.

Hiera Hermetis cum dracunculo maximiarum & certis est uirium ad cephalalgiam, hemicraniam, uertiginem, paralyfin, epilepsiam tremorem, spasmodum cynicum, dolorem colicum, nephriticum, uterinum, arthriticum. Vacuat enim humores tam tennes, quam crassos & lentos a capite, uentriculo: neruis, iuncturis & reliquis partibus. Recipit autem aloes unciam unam: trochiscorum Alandhal aureos octo turbith, agarici, dracunculi utriusque sicci, iridis. sagapeni, myrobalanorum, cepularum, citrearum, Indarum, ana scsquidrachmam, zingiberis, cinnamomi, mastiches, bdellii, ellebori nigri euphorbii: asari: casia lignea, salis Indi, castorii, croci, apii, ligustici, cocci, gnidii: stoechados, ana drachmam unam, scille assaræ drachmas duas & dimidiam, scammonii. 3. duas. Curiose omnia terantur, gummi & succi uino odoro dissoluantur, pulueres succo cucumeris agrestis comprehendantur. Siccentur iterum, eodem succo & pauco nucum oleo excipiantur & siccentur, postremo melle despumato omnia comprehendantur. Datur post sex menses a drachma una ad drachmas duas.

Descripta etiam Mesuæ in simplicibus cap. de dracunculo. Potissimum & efficacissimum est medicamentum, ubi remediis aliis mala hæc contumacia non cesserunt, Trochisci Alandhal inter trochiscos describentur, quos tamen tempore Hermetis nondum compositos scribit Manardus, sed sine testimonio. Hi autem colocynthidis loco in compositiones ueniunt tutius quam ipsa colocynthis, nisi hæc mistis probe castigetur.

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

Hiera Archigenis omnibus descripta, confert affectibus melancholicis & ex pituita crassa natis, ut uertigini, epilepsia, spasmo, hypochisi incipienti, uoci ob humiditatem multam rauca, dolenti aspera arteria, difficultati spirandi, pfora, lepra, & cæteris tuberculis a crassa materia nascentibus: aut seroso excremento: uentriculo, intestinis, mesaræo, utero a flatu dolentibus, aut prædictis humoribus. Datur aliquando potui cum ruta decocto, adiecto etiam castorio ad siliquas tres. Dolentibus autem spinæ, renibus, ilibus, inguinibus cum decocto apii ad ischiadem: & similes articulorum affectus cum aqua cæ taurii adiecto etiam electario: id est cucumeris agrestis succo: & colocynthidis pulpa, ad siliqua. quatuor. Morsus denique a cane rabido, ab hydrophobia, id est, aquis formidatis securos reddit data cum aqua abrotoni, præcipue adiecta drach. una pulueris cancrorum fluuiialium ustorum. Recipit autem pulpæ colocynthidos drac. duas praesi, floechados, ellebori nigri, chamædrios, scammonii, leucopiperis macropip. ana drac. duas, scillæ assatæ, euphorbii, aloes, croci, gërianæ, petroselini, hammoniæ, opopanacis, ana drac. unam: polii, cinnamomi, sagapæi, myrrhæ, spicæ nardi, schoenu antus, calaminthes montanæ, aristolochiæ rotundæ: ana drac. duas, melle sufficienti excipiantur omnia. Datur ad aureos quatuor cum decocto epithymi, & uuarum passarum mundatarum.

Hiera hæc ad uerbum ex Auicenna descripta longe est præstantissima, multo autem ualentior fiet, si colocynthidis pulpæ unc. duæ, aut drachmæ uiginti duæ miscantur, ut quidam codices habent. Quod ad hydrophobiam symptoma perniciosissimum eorum qui a cane rabido sunt morsu attinet, lege Gal. in libro de commodis theriacis. De puluere autem cancrorum fluuiialium ustorum mira. Galenus lib. undecimo simpl. prædicat ex Aeschione. Magni præ-

terea est facienda decoctorum ratio uaria pro uario affectu, ex quibus hieram propinat. His uero affectibus omnibus ualenter opitulari hanc hieram nemo inficiabitur, qui simplicium & plurimorum, & efficacissimorum eius naturam perpenderit. Doses tamen minuerem, quod his ferendis nostratum corpora sint imparia, Valet igitur ad congestam uel fluentem pituitam, aut melancholiam, & affectus omnes inde natos in quauis corporis parte, auribus dentibus, collo, &c. Eius loco quidam utuntur hodie hiera Logadij, quam Paulus, Aetius, Nicolaus, & alij plerique describunt. Ante tamen tutum harum hierarum tam potentium usum, apparanda est materia hoc est, tenuanda, incidenda, tergenda, fluxilis reddenda, & meatus sunt aperiendi, per quos est uacuandum, in summa corpus fluidum est faciendum, quod tuto & salubriter purgandum est.

Hieralogodii corrupte.

Aph. 9. lib. 2.

Hiera Archigenis Paulo aliter descripta, recipit praesii, agarici chamædryos, pulpæ colocynthidos, stœchados, ana aureos decem, opopanaxis: sagapeni, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi ana aureos quinque: cinnamomi, spicæ nardi, polij, croci, ana, aureos quatuor. Sicca terantur, liquores frangantur, hydro-melite infundantur, & omnia melle excipiantur. Datur ad aureos quatuor cum salis triti drachm. una, & aqua multa.

Aureos decem pro quinque scripsi, quod Paulus drachmas decem habet, Auicennas uiginti, Absurdum item esset in prima simplicium classe aureos quinque scribere; et in secunda similiter aureos quinque. Omnia enim illa simplicia si eodem pōdere conuenirent, una classe concludisset. Paul. præterea spicæ nardi subscribit myrrham a Mesu.

LIB. III. IOAN. MESVAE

omissam. Addit Paul. arida simul tundenda & incernenda, sed opopanaxem & sagapenum (quæ gummi male ab interprete Mes. uocantur, ut in simplicibus docemus) et myrrham contusa per noctem unam malsa in pila macerat. Postea læuigat, & siccis miscet. Melle deinde optimo excepta omnia, uase uitreo, uel plumbeo reponuntur. Hæc ratio omnium hierarum est communis, summus ipsarum modus est, denarii duo cum salis denario uno, & mellis heminis duabus, & aqua quanta satis est. Si uehementiores uis, quibus scammonium non inest, injicietur, & his singulis obulus. Hæc Paulus. Quæ Pauli uerba memouerunt, ut dictioni Mesuæ liquorum in hydromelite infusio- nem adderem.

Hiera, dia colocynthidos a Rufo inuenta, caput: vētriculum & corpus reliquum purgat humore crasso & lento, & atra bile. Ob id manix, melancholix, epilepsix, paralyfi, spasmo cynico. uertigini confert, ac ulceribus malignis, fistulosis, cancro, elephantix, flarus quoq; discutit: ventriculum roborat coctionem firmat. Recipit autē stœchados, agarici, chamædryos, ana drachmas decem, colocynthidos. 3. uiginti (alii legunt colocynthidos, trochiscorū alundahal, ana. 2. xxv.) sagapeni, opopanaxis, ana drach. octo, petroselini, aristolochiæ rotundæ: piperis albi, ana drachmas quinque, cassiæ drach. septem: cinnamomi croci: spicæ: nardis: myrrhæ: polii drach. quatuor. Myrrham uino infund: cætera tere & melle despumato excipe.

Stœchadem, agaricum, opopanaxem in hiera Rufi Ephesij medici præstantissimi, quæ etiam colocynthidem recipit, Paulus omisit, ponderibus præterea cum Mesuæ non consentit, multum autē in cæteris similes sunt hieræ Rufi a Mesuæ, Auicenna, & Paulo descriptæ. Hieram dia colocyn-

thidos Nicolai quidam parant, ego autem hieram diacolocynthidos, Antiochij, Paccij, a Scribonio descriptā, & mire celebratam, & post eum a Galeno in lib. c. ph. p. compo-
no & omnibus componēd imsuadeo, cuius uires sunt a Pac-
cio, Scribonio, & alijs probatæ. Ad lateris dolorem, epi-
lepsiā, maniam, melancholiam morbum, scotoma, cepha-
leā, suspirium, uocis abscissionem subitas præfocationes,
incubum, tetanum, spasimum cynicum, contusum corpus ex
ictu, lapsu, tremorem, paralyšin arthritidas, dolores spinæ,
mammarum duritias, cancrōsque earum, & ulcera in his ca-
coetibz, stomachi imbecillitatem, ructum acidum, inflationē
tormina, nauseam, stomachi saliuam, colicum dolorem, men-
ses suppressos ex decocto artemisiæ, aut dictamni. Has eius
uires Scribonius ex Paccij lib. ad Tyberium Cæsarem scri-
pto descripsit, & probauit. Constat autem stœchados,
marrubij, chamædryos, agarici, colocynthidos, singulorum
drach. x. opopanax, sagapeni, petroselini, aristolochiæ ro-
tundæ, piperis albi, singulorum drach. quinque, cinnamomi
spicæ nardi, myrrhæ, folij croci, singulorum drach. quatuor
opopanax & sagapenum uortario teruntur, adiecto melle
tenui, id est, q̄ liquidissimo, trita cætera & cribrata melle
ad comprehendendum sufficienti cum his excipiantur, uase
uitreo reponantur. Vbi autem affectus sunt curatu difficilio-
res, aut natura sua, aut ex diuturnitate, adde prædicto pon-
deri colocynthidis drach. xx. opopanax & sagapeni, sin-
gulorum drach. tres. Hoc autem medicamentum non solum
non nocet stomacho, sed etiam reficit eum, ac confirmat su-
pra omnem opinionem, hæc Scribonius, Datur puluis ex li-
quore aliquo, uel in catapotijs a scrup. dimidio ad scrup. ii.
cum melle uero a drachmis duabus ad drach. quinque. Hæc

LIBRI III. IOAN. MESV AE.

eadem est cum ipsa Rufi a Mes. scripta, nisi quod polium p folio, & castiam pro marrubio habet, & ponderibus nonni bil uariat. Hi trochisci Rufo incogniti fuerunt, uti & Gale. qui eo longe fuit posterior, ob id eorum loco sunt qui elate rium misceant. Hiera Legadij plus alijs bilem atram trahit, recipit myrrhæ, spicæ, scillæ torrefactæ, euphorbij, ammo niaci, bdelli, zingiberis, aloes, stœchados, hyperici, chamæ dryos singu. unciam, epithymi unc. duas, cinnamomi unc. iij. ueratri nigri fescunciam. petroselini semunciam, scrupu. ij. amomi, folij ndici, castiæ, piperis triplicis, castorei, opopa naxis, medullæ colocynthidis, sagapeni singul. semunciam, aristolochiæ drach. unam mellis modum, qui tibi nidebitur.

Hiera Lo
godio cor
rupte Ni
colao dici
tur, et ali
ter, q̄ hic
describitur

Aetuaris. Huic multum affinis est hiera Logadij scripta sic ab Aetio, pulpæ, colocynthidis drach. uiginti, scillæ assa tæ, agarici, ammoniaci, scammonij, corticis ellebori nigri, hyperici, singu. drach. una, epithymi, polypodij aridi, bdellij, aloes, chamædryos, castiæ marrubij, singul. drachm. octo, myrrhæ Troglodyticæ, piperis albi & nigri, cinnamomi, croci, opopanacis, sagapeni, castorei, petroselini, aristolo chie singulorum drach. quatuor, melle excipe, datur a dra chmis duabus ad drach. quatuor. Huic eandem facit Aetius hieram Galeni, nisi ponderibus differret, & præterea habe ret stœchadem, & piper longum, recipit enim pulpæ colo cynthidis drach. octo, scillæ, assatæ, agarici, ammoniaci, scā monij, corticis ellebori nigri, * stœchados, hyperici, ana drach. sexdecim, epithymi, polypodij sicci, bdellij, aloes, cha mædryos, marrubij, castiæ, ana drach. octo, in alio unc. duas myrrhæ Troglodyticæ, sagapeni, croci, aristolochiæ, pipe ris albi longi & nigri, cinnamomi, opopanacis, castorei, pe troselini, ana drachmas quatuor, mellis quod sufficit. Huic

* Eu
phorbij
ali.

Aetij descriptioni si adieceris poly, gentianæ, pulegij, spicæ nardi, iunci odorati, ana drach. quatuor, aut ex hiera Gal. ab A.uario descripta, aristolochiam longam, & zingiber sustuleris, & pro aiuga stoechadem, pro porro prasium, id est, marrubium scripseris, medicamentum habebis celebre triginta duobus constans simplicibus, ad contumaces morbos omnes efficacissimum, & tutissimū, ex hieris alijs Rufi, Antiochi, Iusli, Legadij, Archigenis, a Galeno excerptum, cuius meminit lib. 3. c. ph. p. & lib. meth. 12. Ab eo autem non fuisse descriptam miror, cum præsertim hiera dialoes lib. 2. & 3. c. ph. p. describat, & utroq; hiera diacolocynthis meminerit, nisi forte descripsit in lib. de com. ph. purgantium, quem aliquoties in opere prædicto pollicetur, nondum tamen usus nobis est. Aristolochiam tamen rotundam & longā habet hiera Iusli. Aliæ unciā ex tribus & hiera Rufi Aetio hēt chamæpitryn, huius rei dū hæc scriberē, me admonuit Sigisbertus medicus Rōæ doctissimus et diligentissimus.

Hiera nobis inuenta purgat vtrancq; bilem & pituitam, statum crassos cerebri, & ventriculi, & corporis reliqui dissipat, ob hæc visioni imbecillæ cōfert, ac cæteris affectibus causas illas sequentibus. Recipit aloës .3. xv. epithymi, costi, ana. 3. v. euphorbiæ, croci, spicæ nardi, chamædryos, ana. 3. vi. agarici. 3. ix. caryophyllorum .3. ii. calami aromatici, mastiches casæ, ana. 3. vii. xylobalsami (alii xylaloes) .3. iiii. piperis albi & nigri, gentianæ, amomi, ana drachmam vnam scammonij in malo cydonio cocti drachm. duas, mellis quantum sufficit. Datur aureo vno.

Diamanna nobis descripta celebris, præsertim ad febres acutas & multum ardentes. Nam cordis, ventriculi, hepatis, sanguinis intemperiem calidam, & feruorē, & sitim extinguit. Recipit mānæ bōæ, & recētis,

LIB. III. IOAN. MESVAB

** Alij quatuor.*
 cassiæ ana uncias quatuor, tamari Indorum immaturorū
 vnc. vi. medullæ cassiæ, sacchari uiolati vnc. xvi. succi inti-
 bi, apii, malorum dulcium, acidorum, & acedulcium,
 succi acidi citrorum, ana vnc. * tres. In quibus purgatis p-
 dicta tria dissoluē, cola, vt munda sint omnia. Præter hæc
 accipe radicem intybi, apii, ana vnc. tres, foliorum lupuli,
 adianti albi, ana vnc. duas, pruna passa centum, violarum
 vnc. unam & semissem, rosarum unciam vnā, spicæ nar-
 di. 3. tres, coque hæc libris tribus aquæ fontanæ ad dimi-
 dias, colato adde sacchari lib. tres, aceti boni libram vnā
 semel feruefiant. Adde colatum prius, & percoque ad mel-
 lis crassitudinem, postremo adde santalorum, citreorum,
 rosarum, spodii, succini, oxyacanthæ, sem. portulacæ, sem-
 mi. oxalidis, sem. melonum, citreoli, cucurbitæ, cucume-
 ris, ana. 3. tres, ligni aloes. 3. quatuor, cubebarum drach.
 v. caphuræ. 3. vnā, repone vase vitreo. Datur Aestate cū
 aqua frigida ab uncia una ad uncias duas.

*Operosa hæc compositio, & quæ paucioribus idem præ-
 stare posset, cui calida pauca miscetur, ut frigidis in corpus
 spargendis uiam parent. Pro folijs lupuli sume ipsius aspa-
 ragos, & prima germina, uel summa cacumina. Valenti-
 us si in libras singulas acceperit scammonij semunciam.*

E Lectarium aliud manne Galeno inuentum, cholago-
 gum, benignum & delicatum, ob id morbis omnibus
 biliosis salubre, recipit mannæ thuris & recentis librā
Diamāna unam in libra una succi rosarum rubrarum dissoluendam
 & coquendam sufficienter igni lento, tunc adde scammo-
 nii unciam unā, mastiches drach. tres. Datur uncia dimi-
 dia, compositum hoc celebre medicamentum. (inquit Gal.)
 ex simplicibus temperatura & proprietate maxime idoneis.

*Scammonium hic castigatum misceri quidam uolūt. Da-
 tur a drachmis quatuor ad drachmas sex, ubi a Galeno scri-*

batur, non legi. Si tamen legeris, mel aerium uocat, quod Mesues mannam. Nam ei, ut Dioscoridi manna thuris aliud est. Meminit huius Mesues in simplicibus de manna.

Electarium Alharif saporis iucundi, in ætate faciendū, purgat ventriculum, hepar & corpus reliquum, usu corpus uiuidum & iuuenile reddit, & seruat. Recipit vero myrob. citrearum, cepul. Ind. partes æquales, tere & cribra & oleum amygdalarum dulcium superfunde. q. s. in sola triduo, frica sæpe manibus, oleum nouum suffice quantum absumitur. Iterum eadem triduo continenter tere in aqua fontana, in qua sacchari partem decimam dissolueris, affusa identidem pauca aqua. Hoc fac, donec myrobalanorum sapor ingratus auferatur, post sicca in umbra. Accipe reliquæ huius massæ. 3. xv. turbit. 3. vi. anisi, mastiches, ana. 3. ii. spicæ nardi, semi. apii, ana. 3. vnam & dimidiam, violarum siccarum. 3. septem, sacchari albi, cā defacti ana. 3. x. Excipe melle despumato. Datur. drachm. tribus cum aqua calida.

*Vide ca. 3
myrobala-
nis.*

Alterum elect. Alharif earundem virium, præterea ventriculum roborat, & cæteras partes nutritorias frigidas, appetentiam excitat, coctionē iuuat, propter hæc colorem corporis, & odorem commēdat, iuuentutem tuetur, canos remoratur, & spiritibus tenuatis & purgatis visum & reliquum sensum omnem & cogitationem exacuit, venerem excitat. Recipit myrobalanorum, cepul. nigrarum, citrearum, ana partes duas, embi. beiler ana partem unam & dimidiam, tere, cribra, ut nuper dixi præpara. De hac massa accipe. 3. quatuordecim, turbit. 3. vii. zingiberis, cardamomi, mastiches, cinnamomi, ligni aloes, caryophyllorum, piperis cubebarum, galangæ, macis, semi. apii, ana sesquidrachmam, spicæ nardi scrupula duo, strobilorum, sacchari albi & candefacti ana. 3. xii excipe melle despumato. Datur drachmis tribus cum aqua calida.

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

Electarium Indum maius, purgat ventrem totū inferiorem, atq; adeo iuncturas, pituita etiā putri flatuq; dissipat, & affectib⁹ inde natis, dolori colico & nephritico, & ventriculi, & aliorum viscerum. Recipit cinnamomi, caryophyllorum, spicæ nardi, rosarum, * castæ, macis cyperī, ana. 3. ii. Santalorum citreorum. 3. ii. & dimidias ligni aloes, nucis moschatæ, ana. 3. ii. turbith boni, albi, gummosi arundinacei. 3. quinquaginta, sacchari, penidiorum ana vnc. xx. galangæ, cardamomi vtriusq; asari, mastiches ana sesquidrachmam, scammonij boni & in malo cydonio decocti. 3. xii. omnia cum oleo amygdalino fricentur. Post succi cydoniorum, & granatorum, & apii, & feniculi ana lib dimid. coque cum melle ad spissitudinē idoneam, & misce aromata. Datur ad aur. tres.

* Castia fistula itelr, ga elec. ē purgatoriu le niste ali quo idigēs Si vnc. iij. pulueris li bra mellis misceitur.

Potentius est diaphœnico, si neutrum acceperit scammonium aut si utrunq; equaliter acceperit, idemq; coctum ambo uel crudum. Grandioribus dari potest uncia una, pueris uero Mesuæ dosis. Huius drach. sex, castiæ drachmas tres, simul dabat Mangrdu ad reues expurgandos. Penidia miscent purgantibus uentriculum intestina, uenas magnas, ut buic & diaphœnico, non autem his quæ a remotis partibus attrahunt.

Electarium Indum minus eadē promittit, recipit turbith, sacchari ana. 3. centum, macis, piperis, zingiberis, caryophyllorum, cinnamomi, cardamomi, nucis moschatæ, ana. 3. vii. scammonij. 3. xii. misce cum melle despumato. Datur ad aureos tres.

Hoc minus est calidum, & simplicius, sed est ualentius ad purgandam pituitam, ac etiam bilem flauam, utrunque uacuat. Quamuis enim turbith phlegmagogus in hoc largior phlegmagogum hoc electarium magis faciat, tamen et maius etiam est phlegmagogum turbith adiuto a scammo-

nio bilem primo & per se purgante, sed etiam pituitæ uacuationem iuuante. Ob id electarium Indum si absolute scribitur, hoc minus, quia efficacius, & tam delicatum etiam sine melle, ut eius puluis possit cum iure sorberi, a multis intelligitur, estq; in usu frequentiore, quia efficacius pituitam expulsionem paratam, & bilem mistam purgat, & minus calefacit. Ob id salubre in quotidianis febribus, notis a mista bile. Potest dari ad drachmas quatuor, uel etiam quinque minus, ut maius ad drachmas sex, non solum aureos tres cū Mesue. Nam hic singulis mellis libris miscet pulueris uncias tres, nos tantum duas, quod si quis uncias tres misceat, ut hodie fit, dosi Mesue placet. Fere miscetur cassiæ, mannæ, & alijs imbecilliter uacuantibus, ad actionem earum celerandam & augendam. Manardus in affectibus renum sex drac. Indi maioris, & drach. tres cassiæ exhibet, ac robustis dat unciam integram, & dosim Mesue uix pueris sufficere ait. Si autem diu ante usum est seruandum, misce scammonium, si autem mox utendum, diagredium, quod uocant.

Pbisma.
gogum ab
turbis est
magis q
ob alie
cholagogu

Electarium diaphœnicum a filio Zesar descriptum, purgat clementer, & tuto humorem crudum & bilem. Ob hæc conuenit febribus complexis & diuturnis, dolori ventriculi, & colico, intemperaturæ harum partium frigida. Recipit autem $\phi\alpha\lambda\alpha\kappa\alpha\iota\ \kappa\iota\ \epsilon'\ \epsilon'\ \omega\iota$ id est, dactylorum fuluorum, aceto per triduum maceratorum drach. centum, penidiorum hordeatorum drach. quinquaginta, amygdalarum purgatarum drach. triginta, turbit drachmas triginta quinque, scammonii drachmas duodecim, zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ siccorum, cinnamomi, macis, ligni aloes, anisi, foeniculi, dauci, galangæ ana drachmas duas & dimidiam. Tere omnia probe, melle despumato sufficenti excipe. Datur ab aureis tribus ad septem.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Φουίκα' σ' α' ε' ε' ε' ε' lego, id est dactylos fuluos, quo colore sunt immaturi, ut maturi flauiores, aut iam nigricātes. Hāc autem Træcam uocem an recte diuinam a Mesue usurpatā, & ab interprete corruptam, lectoris candido iudicio committo. Neq; interpretatio Arabica familiæ mihi repugnat, Kbeyron enim (sic nanq; scribunt) immaturos aiunt significari, & ob id adstringentes magis. Sic tamen tamar Indorum kbeyron, id est immaturorum, ut interpretantur, qui licet sint species dactylorum syluestrium, tamen dum sunt immaturi et acerbiores, quales ad nos afferuntur colore fuluo, non sunt ut uinum α' ε' ε' ε' ε', id est, fuluum, igneum, mediū Hippocrati & Galeno dicitur, sed nigricant. Id potest uocari diaturbith, quanquam est aliud diaturbith in simp. ca. de turbith, multo hoc ualentius & periculosius, præsertim si turbith horis. 24. maceratum sit succo cucumeris agrestis, & scammonium acceperit. Viribus conuenit cum electario Indo maiore, sed clementius purgat & bilem magis per scāmonium, sed etiam non ignauiter pituitam per turbith, ob id febribus complexis, ut tertianæ noctæ ex bile flaua & pituita conuenit. Datur ad drach. quatuor per se. Frequenter cum casia & manna. Quidam diaphœnicon minus uocāt, cui immittuntur scammonij drach. xi. uel. xij. maius autem, cui induntur drach. eiusdem. iij. & xx. uel. iij. & xx. Descripta erat prius in simplicibus ex Zēzar cap. de turbith (basis enim eius est turbith & scammonium) eadem omnino nisi quod uno tantum die dactylos ibi macerat, & zingiberis, piperis longi, foliorum rūtæ siccorum ana drach. iij. scribit, aucta horum trium dosi, & omīsis simplicibus reliquis. Penidia autem & dactyli hic & in alijs purgantibus miscentur ut lentore suo purgantia retineant, ne in longin-

qua

qua prompte ferantur. Adde quod ibi penidiorum tantum scribitur, non ut hic penidiorum hordeatorum, quod interpretantur, ex saccharo albo & optimo cum aqua decoctionis hordei sex horas infuso & cocto ad iustam consistentiā. Drachmas scripsi, ubi Mesues ponebat partes, quod ita facilius intellectu esset descriptio, neque res mutatur, quanquā & Gal. & ueterū plerique pondus aut mensuram nomine partium indefinitam quandoque scripserunt, contenti singulorum simplicium proportionem. Potesq; pro drac. semunciam, uel unciam, uel selibram, uel libram, uel pondus aliud quoduis, sed unicum sumere. Magna ratione autem dactyli & in alijs adstringentia alia scammonio in uarijs purgantibus miscentur, sic enim rhu succum, carnem mali cydonii, carnem palmularum seu phoenicum myrta mastichem & similia scammonio, & aliis multis purgantibus adiecerunt quæ stomachum adstringendo roborarent, & grato sapore medicamenti abominabilem qualitatem tegerent, effectio autem quid possent purgantia monstrarent. In his enim substantia purgatrix exigua, sed ualidis prædita uiribus, mista alteri substantiæ plurimæ, sed imbecillæ, sumpta gustu non percipitur, agit tamen efficacius pauca hæc, quam plurima alia libro tertio simpli. capit. decimoquarto. Sic cydonijs scammonium recte misceri docet libro primo alimentorum. Crudum autem miscendum hic, quia per dactylos & aromata satis castigatur, & non impeditum, uaporibus longe transmissis a longinquis trahit, quam etiam penidia suo lentore turbidæ & scammonii substantiam in corpus distribui prohibent. Sauonarolæ tamen uapores ab his eadem uirtute præditos omnino non prohibent.

LIB. III. IOAN. MESVAE

Electarium ex psyllio cholagogum, ob id febriculis solutum contumaciis, acutis, & ardentibus, & cephalalgia, ac vertigini a bilis uapore nasceti, & ictero, & intemperiei calidae hepatis confert. Recipit autem succi buglossi domestici & sylvestris, intybi, apii, coquendo despumatorum, ana libras, duas, quibus misce uiginti quatuor horis cassia, anisi, folliculorum fennae, ana unc. semiss. adianti albi manip. unum, succi fumariae unc. tres, asari unc. quatuor, spicae nardi drachmas duas semel ferue fiant. Praeterea adde uiolarum uiridium, uel siccarum uncias tres, epithymi uncias duas, & semel quoque feruefiant cola exprime, colato psyllii uncias tres macera uiginti quatuor horis, in singulas radícula agitando, post ex primae totam muccaginem, in cuius lib. quatuor coque igni lento sacchari libras duas, & dimid. scammonii in malo cydonio cocti uncias, tres & dimidiam. Coctis omnibus his adde pul. trochiscorum diarhodon, & de spodio, & de rhabarbaro ana unc. i. trochiscorum oxyacanthiae unc. dimid. Datur a drac. tribus usque ad aureos tres Hamech. hoc electarium de trochiscis appellat. Addunt aliqui aceti lib. unam & dimid. alii uiolarum lib. unam.

Seminis psyllij drac. trium muccago sumpta soluit bilem lubricando, & calorem eius obtundit et suum, frigida sua substantia, ut ipsi uolunt licet Dioscoridi & Galeno tantum refrigerare dicatur. Scammonium crudum quidam miscent, quia coquendum, quod si coctum, iterum coquendum misces, leniet tantum medicamentum, non etiam soluet. Dari tuto potest ad unciam unam.

Elect. Episcopi excremēta statumque corpore toto educit, ob id dolorem colicum hypocond. iusturaz leuat renes & uesicā purgat, uenerē excitat. Recipit scammonii Antiocheni, turbiti albi: ana. 3. sex, caryophyllorum, cinnamomi, zingiberis, nucis moschatæ, embli. polypodii ana drachmas duas & dim. sacchari unc. sex, excipe melie despumato. Datur ab aureis duobus ad tres.

Hoc elect. Episcopi pro elescoph cum Auicennæ inter-
prete appellauimus, a quo tamen cardamomum & piper
huius descriptioni adduntur, cætera similis est. Vacuat bilem
scammonio, & pituitam turbith. Quidam eo utuntur ad
purganda corpora i lue Hispanica, in omnibus corporibus,
licet melancholicis minus conueniat, quam electarium Ha-
mech. In hoc uncia sex mellis cum æquali saccharo co-
cti sufficiunt. Si autem saccharum pulueratum uis insperge-
re, largiore tum melle opus est, ac dosi etiam ampliore.
Ex his speciebus, & saccharo confectæ placente nihil pur-
gant, interdum uis scilicet speciebus, est quando immedice
purgant, isdem simul male conmixtis. Potest tuto dari lar-
gius quam scribat Mesues.

Electarium. Hamech purgat bilem utranque, &
pituitam salam, ob id affectibus inde natis, impe-
tignini, pforæ, lepræ, cancro exedenti, & similibus *Confectio
Hamech
uulgo.*
mire confert. Recipit myrobalano. citrearum uncias
quatuor, cepularum, & nigrarum, rhabarbari ana
duas, agarici, colocynthidos, polypodii, ana drach. * sex-
decim, absinthii, thymi, fennæ, ana unciam unam (in alio
drachm. sex.) uiolarum drachm. quindecim, epithymi un-
cias duas, anisi, rosarum, fœniculi: ana drachm. sex, succi
fumarie libr. unam, pruna sexaginta, uuarum passarum
mundatarum uncias sex. Macera dies quinque sero lactis *
sufficiente in uase uitreo stricti oris, & obturati, semel de-
inde ferueant, manibus fricentur, & colentur. Colato
adde castie fistule purgatæ uncias quatuor, tamar Indo-
rum uncias quinque, mannæ uncias duas. Frica manibus,
cola, percoque ad mellis crassitiem cum sacchari libra una
& dimidia, scammonii uncia una & dimidia. Postremo ad-
de myrobalanorum, citrearum, cepul. Ind. ana unc. dimi-
belleric, embli. rhabarbari, seminis fumarie, ana drachm.

LIB. III. IOAN. MESVAE

tres, anisi spicæ nardi, ana drac. duas. Datur a drac. duabus usque ad aureos duos.

* Caprini in sereno acrimonia exuti. Ser. lactis lib. quatuor. Die sexto calefacta exprimantur. Alij expressum cū saccha. sesqui lib. igni lento sesquihora percoquunt, percocto addunt particulatim cassiam tamar Indos super cines calidos in unc. duabus expressi crudi dissoluta & colata, mannæ unc. tres infuscancia prædicti expressi solutas et colatas, idque faciunt, ne tria hæc coquantur, uti nec scammonium & reliqua.

Consuetissimum est hoc medicamentum in affectibus melancholicis, mania, melancholia, alphis nigris, cancro, elephantia, & cutis uitijis, psora, lepra, impetigine, quæ effesta Mes. peculiariter tribuit electario sequenti. Tuto datur uncia Manardo ad pruritum, maniam, melancholiæ morbum, elephantiam psoram, lepram. Scammonium h'c crassius tritum quidam uolunt, ut coctionem aliquam sustineant ad malitiam eius castigandam. Si autem coctum esset (quod $\delta\alpha\chi\sigma\upsilon\delta\iota\omicron\varsigma$ quasi lachrymulam Græci recentiores appellant, Arabes corrupte diagredion) non coqueretur, ne uim purgatoriam perderet. Eodem modo in elect. rosato, in his enim crudum scammonium miscetur, quia coquendo corrigitur, & his quæ diu seruantur ante usum, in cæteris scammonium coctum ponatur.

Elect. alterum Hamech purgat melancholiam: & vitios humores alios, ob id confert mania, melancholiæ, uertigini, obliuioni, & uitijis cutis, qualia sunt psora. i. scabies, lepra: alphi. i. morphea cancer: elephantia, impetigo. Recipit myrobalanorum nigrarum cepularum, epithymi, ana. 3. 50. fumariz, absinthii, ana. 3. xx. thymi, calaniches, polypodii, agarici glycyrrhizæ, buglos.

DE ANTIDOTIS. 171

fi ana. 3. x. sicchados, chamiedryos, chamæpityos, spinæ albæ, anisi, ana. 3. v. pruna zizypha, myxa, ana septuaginta, uuarum passerum mund. lib. unam, coque in aqua sufficienti ad partem tertiam, in qua igni lento ad mellis crassitatem percoque sapæ lib. duas, mellis lib. unam, scammonii unc. duas. Datur a drac. tribus ad drac. sex.

Alij legunt a drachm. duabus ad drach. quinque. Indæ myrobal. nigris addebantur, cum tamen eadem sint Mesue in simpl. ob id sustulimus. Hoc in usu non est, tamen esse possit loco superioris, quo maxime utimur hodie ad luem Hispanicam. Ακανθαυ λευκήν Diosco. & Gal. id est, spinam albam cum omnibus Arabum interpretibus, in locum bedegar suffecimus.

Elect. rosarum cholagogum clemens, ob id salubre biliosis affectib⁹, arthritidi calidæ, cephalalgia calidæ, uertigini, oculorum dolori, ictero. Recipit aut succi rosarum rubræ perfectarum libras. iiii. sacchari li. i. & dimid. manæ puræ & recentis unc. sex scammonii Antiocheni unc. i. & dimidiâ. Coque flamma lenta ad mellis crassitudinem: adde tunc trochis. spodii unc. i. galliæ, croci, ana. 3. ii. troch. oxyacanthæ drach. quatuor reponere uitreo uase. Datur ad drac. quinque.

Eo in formandis catapotiiis (quæ aggregatiua uocant, et de hermodactylis minora, & a Mesue inuenta) utendū est, non elect. de succo rosarum, alias in usu est raro, ut Nicolai elect. de succo rosarum est usu frequentissimum. Hoc tamen celebre est, ac delicatum.

Diarhodon Alexandri Tralliani cholagogum citra molestiam cephalalgiam; arthritidem, uertiginem, oculorum dolores, icterum, & ceteros affectus calidos & biliosos mire leuat. Succi rosarum rub. lib. una, scammonii unc. una, agarici semuncia, piperis drachm. una. Mellis unc. sex

De succo rosarum.

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

cum succo coque ad crassitiem, tunc prædicta cætera leuiganda. Alterum eiusdem ex succi rosarum unc. tribus, scammonii unc. una, lactis tithymali drac. tribus mellis Attici lib. una, de podagricis, istericis tertianarijs, oculorum doloribus tuto dari, quia citra angorem purget, prædicat. Aliud ex Nicolao & Mesue descriptum nobis ad diſcios affectus, coque sacchari lib. unam & dimid. in succi rosarum rubrarum lib. tribus ad mellis crassitiem, tunc adde scammonij unc. unam, trium santalorum ana semunciam, galliæ moschatæ, trochiscorum oxyacanthæ ana drach. tres, mannæ unc. sex, caphuræ scrup. unum, forma tessellas, aut cum melle sacchari loco coque & serua. Rhodomeli catharticum Actuarii ex succo rosarum, scammonio, agarico, melle.

Alphese.
ra.

E Lecta dicitur Hyacynthi ac Democriti, cerebrum & nervos purgat excrementis, quod id epilepsiæ, paralyſi, uertigini, & alijs cerebri & nervorum frigidis affectibus medetur. Recipit radices bryoniæ purgatæ & tritæ libr. dimid. sapæ, uuarum passarum lib. quatuor, scillæ assiatæ, strobilorum depellatorum, ana sescunc. nucis moschatæ cardamomi, macis, zingiberis, ana drac. duas, caryophyllo, pipæris longi, stœchados, ana drac. unam & dimidiam, fœleleos, salis gemmæ, galliæ, ana drac. unam, spicæ drach. semis, agarici drach. tres. Datur post sex menses ad drachmis duabus ad drachmas quatuor.

Prius descripsit omnino similiter in cap. de alphese: id est, uite alba, seu bryonia, ubi dosim drac. quinque scribit quamuis etiam drac. sex esse possit.

Diaturbith Mesuæ idem promittens, hic non repetitur. Potes tamen si utendum tibi est, ex simplicibus requirere.

Electarium *δια κόκκων κυνιδίου* hydragogum, in hydropre efficacissimum, recipit foliorum thymelææ præparatorum, partes decem, carnis cydoniorum in aceto coctorum & sacchari, ana partes octoginta, manna partes quadraginta, olei ex cocco gnidio partes duodecim, saccharum & manna dissolvantur in feri lactis, cui infusus erit agaricus, partibus triginta, misce carnem cydoniorum, coque igni lento ad mellis crassitudinem: Pulvis foliorum thymelææ mistus prædicto oleo reliquis addatur. Dantur drac. quatuor.

*Almeze.
rean.*

Violarum medicamentum in ascite uirorum robustorum tantum experiundum. Oleum hoc prius descriptum est, atque hoc electarium in simpl. cap. de thymelæa, præparanda autem folia ut in cap. eodem docuit. & postea docebit in alkekengi. Cydoniorum partes septuaginta in simplicibus scripsit, & mannæ partes sexaginta. Hoc autem contigit ob notas uel ablatas, uel luxatas, uel transpositas.

Nam. lxxx. id est, octoginta, si unum. x. tollas, manent septuaginta, & xl. id est, quadraginta si transponas, lx. id est, sexaginta fient. Vtrobique igitur simile pondus est scribendum.

Electa. alsebran pituitam & melancholiam purgat, & aquas, recipit alsebran boni, myrobalanorum citreorum, ana unc. duas, trita & creta mergantur succo sceniculi, & inioleantur dies quinque, affundendo sæpe succum nouum, siccatum reponere uase uitreo. Datur a drachm. una ad drachm. duas cum saccharo, & aqua calida.

Hanc attigit in simpl. cap. de alsebran, id est, esula, ubi succum intybi, uel portulacæ, uel similiter frigidum expetit, ut hoc loco legendum non esse sceniculi suspitio sit uehemens.

LIB. III. IOAN. MESVAE

E Lectarium de eupatorio, ad icterum & hydropem incipientem, recipit succi eupatorii, rhabarbari, ana drachm. quatuor, croci drach. duas, laccæ, seminis cassuthæ, cacuminum schœnu anchus, sem. citreoli, cucumeris, portulacæ: succi absinthii, ana drac. tres, scammonii in cydonio cocti drac. duas & dimidiam, tere curiose. Datur aureo uno cum lacte camelarum, aut aqua casei alcherigi. Quod si calor adest, succo solani: aut intybi, aut volubilis reprime.

*Per uolubilem, lupum salictarium, id est, lupulum intel-
lige, aliæ enim uolubilis species nimis calent. Eupatorium
est agrimonium, potest dari etiam maior mensura, semen
cassuthæ non colligitur, an colligi possit observa.*

*Alkek-
gi.*

D iaphysalidon, efficacis. ad hydropem & cachexiā & affectus hepatis, lienis, iuncturarum: lubricitatē partium nutritoriarum formæ corruptionem hæ morrhoidas. Recipit succorum lupi salictarii, intybi, apii purgatorum, ana libras quatuor. In quibus myrob. citrea- rum, cepula. ana drach. duodecim, emblic. drachm. quin- quaginta, Indarum, bell. ana drach. octo, agarici, ireos, ana drac. decē, absinthii, cassuthæ, rad. apii, fceniculi, anisi ana drach. quatuor: uuarum passarum mundatarum drachm. octoginta, coquantur igni lento ad consumptionem dimi- dii succorum: frica probe manibus, cola. Vni huius parti, adde tamar Indorum, cheyron, & cassiæ fistulæ ana unc. octo, mannæ unc. tres, cola, & munda. Alteri succo parti adde penidiorum hordeatorum libras. iiii. misce omnia si mul, bis feruefiant, tunc adde olei sesamini recentis unc. xv. percoq; ad mellis crassitudinem, ab igne depositis ad- de troch. diarthod. troch. de eupato. troch. de absinthi. tro- ch. de rhabarba. ana unc. i. & dimidiam, ireos unc. i. agari- ci, foliorum thymeleæ nutritorum in aceto ana aure. octo scammonii, succi eupatorii, succi absinthii: croci, laccæ

lotæ, myrobalan. citrearum, cepularum, ana aureos quatuor, belleric. embli. Ind. ana aureos tres, spicæ, anisi, ana aureos duos, turbith vnc. sex cum olei thymelææ tribus vnciis, omnia prius inuoluta, prædictis misceatur. Datur à drach. tribus ad drach. quatuor cum aqua intybi.

Quibusdam in usu est ad ascitem, & corporis colorem cineritium, & plumbeum & hepatis, cachexiam, quæ hydropis est initium. Hic per uolubilem potius cum Manardo intellige lupulum, quam eam, quæ uitibus circumplexa fert campanulas, lactariam & purgatricem, quam Mesue interpres intelligit. Cum saccharo uel melle confici potest, bis in mense sumpta, multos hydropicos sanauit. Trochisci diaphysalidon Pauli septimo ab hac compositio diuersi.

Electarium Diacydonites cholagogum & phlegmagogum, colicos affectus & alios partium nutritoriarum iuuat, recipit succi cydoniorum libras tres mellis libras duas, scammonii fescunciam galliæ; caryophyllorum, zingiberis, mastiches, piperis longi, cinnamomi, nucis moschatæ, ana drach. tres, misce. Daß ab aureo vno ad aureos tres. Si uis cholagogum fieri & phlegmagogum, adde scammonii drac. quindecim, turbith drach. duodecim. Si uis tantum esse phlegmagogum, omisso scammonio misce turbith drach. vigintiquinque, cnici excorticati drach. quindecim. Si bilem atram uis eo vacuare, prædictorum loco misce elleborum nigrum, aut epithymum aut polypodium, melle vel saccharo excipitur, sit cum cydoniorum, nunc succo, nunc carnibus, nunc ambobus simul.

Id non est in usu, sed quod a Nicolao scribitur. Electarium Indum utrunque & diaphœnicum phlegmagoga sunt etiam in febribus clementia. Diamanna, & electarium de succo rosarum Nicolai etiam in febribus sunt cholagoga idonea.

LIBRI III. IO AN. MESVAE.
SECTIO SEXTA
 DE CATAPOTIIS,
 SEU PILVLIS.

*Pil. alo.
phaginz.*

ATAPOTIA aromatica nobis inuenta, vetriculum, cerebrū, & sensoria humoribus crassis, putribus, pituitosis purgat, & idem naturum dolorem dissipat, vetriculū roborat, coctionem eius inuat, recipiunt cinnamomi, cubebæ, ligni aloes, calami aromatici, macis, nucis moschatæ, cardamomi, caryophyllorū, asari, mastiches schœnu anthus, spicæ, carpobalsami, ana vnc.ii. absinthii sicci, rosarum, ana. 3. v. terantur, parū coquantur in aquæ libris * duodecim ad duarum partium consumptionem, fricentur tunc manibus, & colentur, exprimantur. Accipe aloes bonæ libram vnam, laua sæpe in scutella lapidea vitrata cum aqua pluuia, siccetur, ipsi affunde decocti prædicti circiter lib. duas, tere in sole, deinde ipsi aloem misce, myrrhæ, mastiches: ana drach. v. croci drach.ii. tere curiosè: prædicti decocti reliquum ipsis affunde, tere donec siccetur: fac catapotia ciceris magnitudine, Datur a drach.

* Alij
6. alij 4.
lib.

*Auget potius aloem
Menard
Sunt q. la-
uat succo
brassicæ,
alij aqua
cui diu
f. 4. 3. fuit
rhabarba-
rum.*

ii. ad aureos. ii. Interdum aloes tantum vnc. iiii. indimus. Interdum aloes lauanda aqua myrobalanorum: tunc datur a drach. iiii. ad drach. viii. coquatur autem in ea aqua, deinde siccetur: postremo lauanda aqua aromatum: ut diximus: sunt enim salubria hæc catapotia.

Καταπόσιον Græcis ἀπὸ καταπίω, est medicamentum quod integrum deglutitur, vulgo pilula uocatum, a parie pile figura. nullo angulo uentriculum ledente & habili simul tangi multis uentriculi partibus. Fieri autem catapotia possunt, tum ex prædictis omnibus antidotis, tum

ex alijs mox declarandis. Purgantes uero materiæ hac forma fere concluduntur, uel ut facilius deuorentur, etiam saccharo, folijs auri, carne fructuum non autem pelle, uel alio quopiam simili intesta, uel ut mora in uentriculo longiore diutius agant, a remotioribusq; in ipsum, & intestina humores uacuandos attrahant. Massa enim durior qualis est catapotiorum ægrius a uentriculo comminuitur, ob idq; tardius agit, liquida uero contra confestim uacuant, et simul uacuuntur. Quæ horum in medio sunt, tempus ad actionem mediocre requirunt. Propterea quæ cito agere uolumus catapotia, damus admodum mollia et parua, præcipue quibus imbecillus est uentriculi calor. Catapotia diu seruanda ex aqua aliqua sola, aut succo solo ne formaueris, quod citius siccentur, uel situm contrahant, nec uires simplicium cohibent: sed syrupis actionem catapotiorum iuuantibus, uel alio & glutinoso, & iucundo humore. Catapotia sunt inuenta, ut semel deuorentur (unde & nomen habent) ne suo sapore ingrato linguam uitient, utq; diuturna in uentriculo mora, à remotis etiam partibus attrahant. Cum uero ferè sint ualentibus simplicibus composita, initio febrium cruda adhuc materia non sunt danda, quia mouent & agitant, nec uacuant. Vnde symptomata sequuntur à Gal. scripta apho. Concocta medicari. Ne. j. danda sunt emaciatis, et uentriculum habentibus imbecillum, ut à quo non sint dissoluenda, & in actum reducenda à quibus si sumpta sint cochlearia tria iusculi multum calida sorbeantur. Si autem ob duritiem non dissoluantur, uomitu reijciantur. Nisi quæ in his sunt elementissima, & mollissima, & minime dehorantur, qualia aromatica communia, mastichina, & alia quædam, de quibus post. Catapotia Thomæ de Garbo secre

ῥῶκκια
ē: vocari
Græcis ait
Manard:

LIB. III. IOAN. MESVÆ

ta his affinia ad affectus cerebri, spinæ, neruorum contumaces, a materia frigida, crassa, lenta, præsertim sub finē morborum. Cubebarum, nucis moschatae, cinnamomi, spicæ, anisi earpobalsami, schœnu anthus, mastiches, asari, caryophyllorum, calaninthes, ana drach. duas, turbith, colocinthis ana drachmas tres, myrobalanorum omnium ana drach. duas, agarici, sennæ, ana drachmam unam, aloes pondus omnium cum succo menthæ.

Catapotia stomachica, pituita & bile flaua ventriculū, hepar, caput, sensoria, iuncturas purgant, recipiunt hieræ picræ. 3. vii * trium myrobalanorum, ana. 3. tres, agarici. 3. ii. turbith boni. 3. x. epi. hymi Creæsis, anisi, ana. 3. ii. & semissem, salis Indi. 3. ii. absinthii, scamonii, ana. 3. iii. fac catapotia cum penidiorum. 3. iii. & succo cichorii, dantur drach. duæ.

* Cepulæ
larū, cire
arū, Ind.

Sumuntur ad drachmam unam & dimidiam, tantum coctione uentriculi absoluta ad affectus pituitosos præsertim, sed etiam biliosos & melancholicos. Horis quatuor post sume iusculum lauatorium, & hora una post prandē, sed parcius, quin & drachma unica mediocriter purgant hiera picra Galeni, myrobalani flauæ, nigræ, cepulæ.

Catapotia stomachica alia cerebrum, & ventriculū corruptis humoribus purgant, ventriculū roborant, coctionem iuuant, appetentiam excitant, hieræ picræ. 3. x. trium myrobalanorum, absinthii, ana. 3. ii. mastiches, anisi, bellericarum, emblicarum, agarici, ana. 3. iii. & semissem, zingiberis. 3. ii. caryophyllorum, salis gemmæ, schœnu anthus, ana. 3. i. turbith. 3. xii. confice cum succo absinthii. Da drachmas duas uel tres.

Possunt dari tantum a drach. una. ad drach. unam & di

midiam, ut prædicta, nam corpora regiones frigidas habitantia, quia pituitosa, alba mollia, minus ualentia ferunt medicamenta, quam corpora nigra sicca, dura regiones calidas, ut Aegyptum, Aethiopiam colentia, Gal. in lib. c. ph. g. Catapotia autem ex puluere solius hieræ picræ. Galeni cum melle rosato, uel syrupo rosato, uel alio formata idem prænt q. hiera ipsa, & ad drachmas duas sumi possunt. Catapotia Rufi ex aloes unc. duabus, croci myrrhæ, ana unc. una, cum uino albo aromatico, uel potius syrup. limonum, uel succo citrei formanda, illis proxima sunt uiribus. Pro croco autem ammoniacum, thymiana miscet Paul. lib. 3. cap. de pestilentia ex Rufo. Sunt enim contra pestem salubria, præsertim additis uncis duabus boli Armenicæ & aloë, si æstas sit, lota in aqua intybi & rosarum. Nam uenter, intestina, mesarum, hepar, cerebrum purgant humore putri, bilioso aut pituitoso. Dantur mane ieiunis drach. una.

Catapotia stomachica alia idem pollementia, recipiunt trium myrobalanorum ana. 3. iii. rosarum massiches, ana. 3. ii. cardamomi, ligni aloes, santali citrini, cabex, caryophyllorum, schœnu anthus, nucis moschatæ, ana. 2. ii. rhubarbari vnciam semissem, turbit. 3. septem, aloes pondus omnium, comprehendente omnia uino odoro.

Catapotia stomachica alia nobis inuenta, uenter & caput expurgant, quouis tempore sumi possunt, recipiunt turbit. 3. x. massiches 3. iii. rosarum. 3. iii. aloes bonæ pondus omnium, comprehendente succo absinthii.

Materiam pituitosam, putrem, præcipue aquosam ex uentriculo & cerebro uacuant a. 3. i. ad drachmam unam, & semissem.

IIERI III. IOAN IISVAF

CAtapotia stomachica alia, caput & ventriculum purgantia, recipiunt aloes. 3. vi. mastiches, rosarū, ana. 3. ii. compone cum succo solani.

Hæc ostendunt hieram picram Galeni tribus his simplicibus absolui posse, sed minus efficacem, ut ante docui.

CAtapotia stomachica alia recipiunt myrobalanorū flauarum, aloes, turbith ana. 3. x. rosarum spicæ, mastiches, ana. 3. ii. & dimidiam, anisi drachmam vnam & semissem salis Indi, croci, ana drachmam vnam, misce cum succo absinthii

Hæc ob myrobalanos flauas, bilem flauam leuiter uacuant.

CAtapot. diarrhodon, ventriculum firman, coctionem iuuant, oris odorem commendant, recipiūt trochiscorum diarrhodon, absinthii, ana. 3. v. summitatum schæru anthus, mastiches, ana. 3. ii. salis Indi. 3. vnam, aloes bonæ pondus omnium, comprehende aqua foliorum citri.

Pituitam, præsertim tenuem & putrem, a ventriculo uacuant, & ut aloes etiam bilem.

*Pil. aggregatiua
mukoru
affectu.*

CAtapotia polychresta uobis inuenta, ob idq; sic appellata, q; sint efficacia ad multos affectus capitis, ventricul, hepatis, purgāt enim ex his & sensorijs pituitam, & bilē vtrancq; , quapropter febribus antiquis, complexis, & inuicem complicatis commodant, recipiunt myrobalanorum flauarum, rhaharbari, ana. 3. quatuor, succi eupatorii, succi absinthii, ana. 2. ii. scammoni Aethiopi cheni in pomo cocti drachmas quinque, cepularum Indarum, agarici, colocynthidis, polypodii, ana drachmas. ii. turbith, aloes, ana drachmas sex, mastiches, rosarum, salisgemmar, epithymi, anisi, zingiberis, ana drachmam. i. * electarii rosarum quantum sufficit ad comprehensio-

** à Mes.
nō Nicol.
scripti.*

nem. Fiant catapotia crassa, da a drachmia vna ad aureum vnum.

Humores tenues & calidos potius quam pituitosos, crassos, frigidos, uacuant a toto corpore. sed præcipue a dictis partibus. Dantur cocta iam materia & iam mista in febribus heterogenibus inuicem complicatis. Sūt etiam salubria purgationi uerna. Dantur hora una ante diluculum. Omnium pilularum quibus utimur, has maxime excellētes scribit Manardus, & quia tutiores, & efficaciores, per aggregatiuas absolute scriptas intelliguntur.

Catapota polychresta maiora, pituitam crassam lentam purgāt, & inde natos affectus, colicum, arthriticum, ischiadem, podagiam, vētris totius inflationem, præter hæc hæmorrhoidas sanant. recipiunt bdellii, myrobalanorum nigrarum, emblicarum ana. 3. quatuor, turbiti boni & electi drachmas. xiii. feminis apii, sceniculi anisi, carui, ameos, origani, rosarū, lepidii Indi, ruræ agrestis, hermodactyli, talis Indi, mastiches, hammoniaci, ana. 3. vnam, cinnamomi, cardamomi, acori, spicæ, croci, * ca
siae, ana. 3. semiissem, sagapeni. 3. iiii. colocynthidos drach.
tres, penidiorum alborū drachinas quatuor, aloes drach.
xv. commisce cum succo brassicæ, manibus tuis oleo ias-
meno inunctis.

* Li.
guæ, seu
cinnamo-
mi vulg.
ris.

Catapota polychresta minora, pituitam & bilem utranq; a ventriculo: & capite purgant, obstructiones hepatis liberant, ipsumq; ac ventriculum roborant, febres antiquas, pruritum, viscera, & maligna } inuuant, recipiunt myrobalanorum flauarum, nigrarum, emblicarum, ana drach. iiii. mastiches, anisi succi eupatorii, absinthii, rosarum, ana drach. ii. rhabbarbari drach. v. hieræ picæ drachmas duodecim, confice cum succo apii. Da drac. duas cum aqua calida.

Catapota ex eupatorio maiora, obstructionē hepatis liberāt, & istæq; ide ortū sanāt, ac dolorē & febres circuitu repetētes, recipiūt myrobalanorū, flauarū succi eupatorii succi absinthii, ana. 3. iiii. rhabbarbari drach-

LIB. III. IOAN. MESVÆ

mas tres & semiss. mastiches drachmam vnam, croci. 3. semiss. aloes. 3. v. forma cum succo intybi. Dantur. 3. duabus cum sero lactis.

Bilem liquidam & tenuem, & hos affectus inde natos sanant drachma una & dimidia, etiam sine sero lactis.

C Atapot. ex eupatorio minora idem potentia, recipiunt myrobalanorum flauarum, rhabarbari, succi eupatorii, aloes, ana partes æquales, comprehendere aqua apii, uel intybi. Da drachmas duas.

C Ataporia ex rhabbarbaro uacuāt humores crassos, lentos, multum putres, & inde ortas febres antiquas & ex aliis quoque humoribus, sanant & hepatis dolorem, ac hydropem incipientem, recipiunt rhabbarbari drach. tres, succi glycyrrhizæ, succi absinthii, mastiches, ana drachmam unam, myrobalanorum flauarum drach. tres & semissē, seminis apii, fœniculi, drach. semiss. trochiscorum diarhodon, drachmas tres, & semissem, hieræ picæ drachmas. x. excipe aqua fœniculi. Da vespere drachmas duas, cum sero lactis.

Obstructiones hepatis aperiunt, & bilem, pituitamq; putres præsertim, purgant.

C Atapot. ex rhabbarbaro alia ad hepatis & lienis obstructionem, & hydropem, recipiunt rhabbarbari drachmas septem, ammoniaci, sagapeni, bdellii ana drachmas. x. cancam, drachmas octo, opopanacis. 3. quatuor, thymelææ, gummi, ana drachmas quatuor, turbith drachmas. x. spicæ, polii, aloes, ana drach. v. mastiches drach. duas, myrobalanorum flauarum drachmas decem, dissolue lachrymas uino, & forma. Dantur d. achmis duabus cum aqua casei.

Catapo. Imperiata his affinia, bilem & pituitam ex nutritorijs partibus uacuāt. Rhabbarbari unciam unam, aloes unc. duas, turbith, agarici, folliculorum fenæ, quinque myrobal.

Vnica. 3. sufficit, sunt. n. 15. ge valētiores prioribus.

robal cinnamomi, amomi, cardamomi, caryophyllorum,
zingib. macis, nucis moschate, zedoarie, cubebe, xylaloes,
croci, anisi, mastiches, spice nardi, mellis aerij, ana scrup.
unum, cum syrupo rosato, aut uiolato.

C Atapor. ex haliacabo a nobis inuenta, ad febres
diuturnas ex humoribus nariis ortas, obstructio-
nem hepatis soluunt, & inde ortum dolorem, &
incipientem hydropem, recipiunt absinthii & succi eius,
& succi eupatorii, aloes, myrobalanorum flauarum, masti-
ches, croci, rhabarbari, cancamini loti asari, anisi, * cassie, se-
minis fumarie ana drac. duas, hieræ picæ drac. tres, confice ** Lique*
cum aqua solani. Da a drac. una aureum unum & semis *ut prius.*
sem. Si autem rusis est cum febre, pone uenarum glycyrr *Eadē mi-*
rhizæ pondus dimidium ad omnia. *stione in*
tussi cū fe-
bre pores
in alius plu-
ris facere

Solanum id, cuius aqua aut succo uult comprehendere,
sunt qui putant esse haliacabum solani speciem, & inde
nomen his impositum, alioqui haliacabum non reciperent
nisi male haliacabum omissum causeris, aut titulum corru-
ptum pro alchindi, uel alio.

C Atapo. Philagrii ad febres antiquas, recipiunt tro-
chiscorum diarhodon trochisco. de rhabarbaro.
ana drac. quatuor, succi, eupatorii, spine albæ, ana
drachmas duas, absinthii drac. unam & semissem, myroba-
lanorum flauarum, seminis cassiæ, turbiti, ana drachm.
quatuor, agarici, aloes, ana drach. octo, salis Indi drachm.
unam & semissem, confice cum aqua fœnicuii. Da drach-
mas duas.

C Atapotia Inda Haly ad affectus melancholicos,
cancerum, elephantiam, albos nigros, curatu diffi-
ciles, melancholiam morbum, & inde ortum ti-
morem & mororem & quartanam icterum splenicum
splenis dolorem recipiunt myrobalanorum nigrarum, el-
lebori nigri, polypodii, ana drac. quinque, epithymi, fœ-
chados, ana drac. sex, agarici, lapidis cyanei loti, colocyn-

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Unica. 3. satis est. tpidos, salis Indi, ana drac. quatuor, succi eupatorii, spicæ, ana drac. ii. caryophyllorum drac. i. hieræ picæ. 3. xii. fiat massa cum succo apii. Dan. or a. 3. duobus usque ad aureos duos cum aqua casei. Salubria sunt experta.

Humorem melancholicum & melancholiam istam purgant. Icterus splenicus est, qui niger Galeno dicitur initio libro. 6. locorum affectorum, quod splenis uitio fiat, facdos & pallidos colores in puellis, nubilibus præsertim uulgo appellamus, licet etiam uiros occupet. Inde autem uocatur, uel quia in India celebrentur, uel a sale Indo, qui niger est eiusque loco ruber utendus est, non saccharum candefactum. Idem pollicentur pilule fumarie Auicennæ, ad pruritum enim, scabiem, & affectus alios ab ista materia natos ualent, recipiunt autem myrobalanorum citrearum, cepul. Indarum, scammonij, ana drac. quinque, aloes, drac. septem, tere omnia non multum subtiliter, aqua fumarie irrorata, in sola ad mediocrem siccationem, secundo, & tertio idē fac, post sicca perfecte, & repone.

CAtap. Hermetis ex trochiscis colocynthidos, ad cepha'zam & hæmicranîā difficilem, & affectus neruorum, & iuncturarum, recipiunt trochiscorum colocynthidos, drac. duodecim, hieræ drac. septē, mastiches drac. duas, salis, gemmæ, aureum unum, ladani boni unciā unā, omnia præter ladanum & mastichem tere, & cribra, mastiche nero pulueretur cum paucō oleo nucum, quo species tritæ illinantur, deinde cum ladano misceatur in mortario pistillo calido fiant catapotia crassa. Da drac. semisse ad drachmam unā.

CAtapotia alia ex eisdem trochiscis efficacia ad affectus cerebri, neruorum, & iuncturarum pituitosos, recipiunt trochiscorum colocynthidos: drac. decem, salis gemmæ, drachmam unā, ladani drachmas duodecim, olei rosarum, quantum sufficit.

CAtapotia ex colocynthide, ad affectus pituitosos & melancholicos, ut alphas curatur difficiles, & in diuturnorum dolores, recipiunt colocynthidos drac. sex, myrob nigrarum & flauarum, sagapeni, bdellii, sarcocollæ, ana drac. v, aloes drach. septem, melanthii: cumini carmani, origani, perlici, * nasturtii albi, salis gemmæ, absinthii Romani: ana drac. unam, infunde lachrymas * aquæ porri, & cum cæteris finge massam. Dantur a drac. unam ad aureum unum.

* Thlas
speos Ma

* Id est,
succo.

Pituitam crassam, lentam a cerebro, & partibus omnibus nervosis potenter trahunt drac. una in fortibus, parum tuta sunt per se, cum alijs parua portione misceri possunt alium humorem uacuantibus, & ab alia parte, si his scopis erit aliquando seruiendum.

CAtap. ex sarcocolla, alba sunt, pituitam uacuant, ob id pituitosis affectibus commodant, recipiunt sarcocollæ drac. tres, turbiti: drac. iiii, colocynthidos, drac. unam & senissim, zingiberis: tantundem, salis gemmæ, drac. unam: dissolue sarcocollam in aqua rosata, hisque alia comprehende.

Violenter pituitam crassam & lentam trahunt, parum tuta usu, nisi parua dosi in ualentibus, & cum alijs mista, descripta sunt etiam in simp. cap. de sarcocolla.

CAtapotia fœtida maiora, uacuant pituitam crassam crudam, ob id conferunt affectibus inde natis, arthritidi, podagræ, gonagræ, dolori spinæ & aliarum iuncturarum, uentriculi, colico, alphis elephantia, albaras, recipiunt sagapeni, hammoniæ, opopanacis, bdellii, colocynthidis, rutæ agrestis, aloes, epithymi, ana drachm. quinque, hermodactylorum, esulæ, ana drachmas duas, scammonii drachm. tres, cinnamomi, spicæ: croci,

LIB. III. IOAN. MESVAE

* *Vni.*
ea. 3. suffi
est. castorii, ana drachmam unam *turbith drac. quatuor, zingiberis drac. unam & semissem, euphorbiæ drac. unius partes duas, dissolue lachrymas aqua porri, & finge massam. Dabis drachmas duas.

Catapotia hæc arthritica, & *δυσώδεια* pituitam crassam, lentam, a cerebro, iuncturis, & partibus alijs remotis trahunt utenda potius in fine morborum pituitosorum, ut paralysis. Dantur drachma una. Fœtida uocantur, quod castorium, rutam agrestem & liquores graueolentes recipiant potius quam quod putres humores uacuent.

Catapotia fœtida minora idem pollentia, recipiunt sagapeni, hammoniæ, opopanacis, bdellii, myrrhæ, ana drachm. quinque, turbith drachm. decem, colocynthidos drachm. sex, fiant ut priora. Dabis drachm. duas.

Quod paucioribus constant simplicibus dicuntur, tamen minus tuta sunt quam priora, quia minus correctæ sunt simplicia, fortibus dari possunt a scrupu. duobus, ad drac. unam.

Catapotia sagapeni pituitam lentam purgant, ob id iuuant paralyfin, spasmus, dolorem iuncturarum, dorsi podagram frigidam, recipiunt sagapeni, hammoniæ, bdellii, opopanacis, aloes, castorii, rutæ agrestis, ana drac. ii. colocynthidos drac. tres. Fac massam cum aqua porri.

Pituitam crassam lentam, expulsiõni paratam, a cerebro, spina, & alijs partibus nervosis potenter educunt. 3. una tutiora tamen sunt fœtida maiora.

Catapotia ex sagapeno, ad ischiadem, podagram, & reliquarum iuncturarum dolorem, ac etiam ureri, mensesque promouent, recipiunt sagapeni

hammoniaci, opopanax, bdellii, ana drac. duas & semiss. seminis apii, ameos rutæ agrestis, anisi, ana drach. unam: acori, lepidii Indi, calamintæ, folii, centaurii, polii, costæ salis gemmæ, ana drac. semiss. aloes, drac. sex, colocynthis dos, drac. quinque, fac massam, utere.

Catapotia coctia pituitam a cerebro & alijs nervosis uacuant, ob id conferunt dolori capitis frigido, seu pituito= so, sic a Mesue describuntur in praxi, recipiunt pul. hieræ picæ Galeni drac. decem, colocynthis dos drac. tres & tertiam partem drac. unius scammonii, drac. duas & semissem turbitæ, stœchados, ana drac. quinque, cum succo absinthii forma, dantur drac. una. Adscripsimus his quod usu sint frequentia.

Catapotia Galeni ex aloë idem præstantia, recipiunt colocynthis dos & succi absinthii, ana partem unam, ^{Lib. 1. cō. pb. p. & li. 14. met.}

aloes, scammonii, singulorum partes duas, mastichen Chii & bdellium, ante etiam miscebat Gal. sed postea sustulit.

Dat undecim ciceris magnitudine adulescenti bene habito.

Paulus autem lib. 7. medullæ colocynthis dos, aloes succi absinthii, singulas partes, scammonii partes duas miscet, ac fingit ^{κόνιον}, hoc est, granula erui magnitudine, datq; undecim, unde uulgo pilulæ coctiæ dicuntur. Aliter Rasis Gra

^{di} Nicol. componunt Gal. item lib. 5. methodi ad varias ex ^{cr}ementorum species pilulas suas commendat ex aloë, scammonio, colocynthide, agarico, bdellio, gummi Arabico, nō ^m descripta singulorum mensura.

CAtap. euphorbii, pituitam frigidam, crudam, ad nervos fluentem uacuant. ob id conferunt paralysis, recipiunt, euphorbii, colocynthis dos, agarici, bdellii, sagapeni, ana. 3. ii. aloes. 3. v. finge cum aqua porri. Dantur a drac. semis. ad drac. unam.

Non utenda nisi in necessitate magna, idq; in robustis.

LIBRI III. IOAN. MESVAE

*Pil. meze
recon.*

CAtapo. ex thymelæa, ferofum excrementum ualenter purgant: seu aquas, ob id hydropem iuuant: recipiunt foliorum thymelææ aceto infuforum & ficcatorum. 3. v. myrobalanorum flauarum, drach. quatuor cepularum. 3. tres, forma cum māna, & tamar Indis aqua intybi folutis.

Dantur a drac. i. ad scrup. quatuor in afcite. Valide. n. purgant aquas: tutius autem rhabarbaro, aut catapotijs rhabarbari m̄fcuntur.

Pil. lucis.

CAtapotia optica maiora, uifum roborāt & augment excrementa uacuant, corpus fanum feruant, fumptis hista cibo abstinere non est necesse, recipiūt rofarum: uiolarum, abfinthii, colocynthidis, turbiti, cubæ, calami aromatici, nucis mofenatæ, fpicæ, epithymi carpobalfami, xylobalfami, fefeleos, feminis rutæ fchœnu anthus, afari mastiches, caryophyllorum, cinnamomi, anifi, foeniculi, apii, cafiæ, croci, macis, ana. 3. ii. myrobalanorū flauarum, cepularum Indarum belleri. emblic. rhabarbari, ana. 3. iiii. agarici, fennæ, ana. 3. v. euphragiæ. 3. sex, aloes, pondus omnium, comprehende fucco foeniculi. Dantur a drac. duabus ad drac. tres.

Pituitam a cerebro & oculis uacuant, ob id oculorum morbos inde natos curant, adhæc uiforium fpiritum roborant, augment, puriorem reddunt, fic uifionem iuuant. Optica, id est, uiforia, seu cum uulgo, lucis inde dicta. Hæc roborat Manardus in pituita educenda coccijs, in bile, aureis pilulis.

CAtapotia optica minora idem pollentia, recipiunt xylobalfami, carpobalfami, ana drac. unam, chelidonii, drac. v. rofarum: uiolarum: abfinthii, euphragiæ, ana drac. tres, fennæ, epithymi, myrobal. flauarum, cepularum. Ind. bellericarum, emblic. agarici: colocynthidos, fchœnu anthus, lycii, lapidis cyanci, ana drac. duas &

semis. aloes, pondus omnium: finge cum succo fœniculi, aut chelidoni.

Minora hæc sunt uocata, quod paucioribus constant simplicibus, uiribus enim ualentiora sunt prioribus, præsertim ad purgandam melancholiam magis, quam pituitam, cum illa contra pituitam potentius purgent, quam melancholiam.

CAtap. ex agarico, thoracem purgant pituita crassa & putri: q̄b id antiquæ rusti, & asthmatici confecerunt, recipiunt agarici, drac. tres, radices ireos, præsi, ana drac. unam, turbith, drac. v. hieræ picræ, drac. quatuor, colocynthidos, sarcocollæ, ana. 3. ii. myrrhæ, draci. misce cum sapa. Da drac. duas.

Trahit etiam a capite & iuncturis, & peripneumoniæ etiam conferunt scrup. quatuor, sine myrrha sunt Auicenna cap. de asthmate.

CAtap. ad febres biliosas, & morbos ex bile flaua, & sanguine natos, recipiunt myrob. flauarum, & Ind. emblica, seminis fumaricæ, casturhæ, ana drac. ii. foliorum rosarum seminis citruli, rhabarbari, ana drac. ii. alii rhabarbari drac. sex, scammonii in cydonio cocti, drac. i. & semis. alii drac. duas, & semis. succi eupatorii, succi absinthii, ana drac. duas agarici, drac. duas & semissem, hieræ picræ, drac. octo, mellis cum casia fistula, tamar Indis, & succo intybi misti, quantum sufficit. Dantur a drach. duabus ad aureos duos.

Tuta nō sunt i magnis febribus.

CAtapotia ex turbith aurea dicta, bilem & pituitam citra molestiam purgant, hepar & uentriculum roborant, coctionem iuuant, recipiunt turbith boni drac. xvi. aloes unc. i. & semis, mastiches, rosarum, ana. 3. septem, myrob. flauarum, drac. x. croci drac. tres, confice cum succo absinthii.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Nomine aurearum pilularum medicis ueniunt quæ a Nicolao describuntur. Hæ autem turbithicæ his appellantur Mesues sine Zingibere parat, ut sint mitiores, & minus longe trahant, Zingiber enim turbith actionis uim talem impartit.

C Atapo. ex turbith alia idem potentia, recipiunt tur bith, myrobalan. flauarum, aloes, ana. 3. x. masti ches: rosarum: spicæ: ana. 3. ii. & semis. anis. 3. i. & semis. croci drac. unam, fiat massa ut prius. Alii addunt sa lis Indi drac. duas.

C Atapotia ex lapide cyaneo, ad affectus melanco licos, & bilis uista natos, recipiunt lapidis cyanei lo ti. 3. sex: epithymi, po. ypodii, ana. 3. octo, scam mo nii, ellebori nigri, salis Indi, ana. 3. ii. & semissem, agarici drac. octo, caryophyllorum, anis, ana drac. quatuor, hieræ picræ, drac. quindecim, misce cum succo intybi. Da drac. duas cum aqua casei.

Cancro, elephantiasi, quartana, tuto & sine molestia purgando conferunt a. 3. una ad. 3. unam & semis: atram bilem purgant ualentius quam indæ.

Nō paran
tur. q̃a la
pis Arme
nus de fide
ratur Ma
nardo:

C Atapotia ex lapide Armeno, melancholiam, & bi lem uistam multiplicem utranque clementer uacuant, ob id morbis inde natis conferant, recipiunt apid. s Armeni loti & præparati, hieræ picræ, ana drach. quinque, epithymi, polypod. i, ana drachm. octo, scam mo nii in cydonio cocti, drac. tres, caryophyllorum, drachm. duas, salis Indi, drachm. unam & semissem, confice cum succo solani.

Rarius usurpantur, quam prædictæ, quia impotentius purgant, licet clementius. Actuarius habet pro polypodio: agarici drac. quatuor, & ponderibus uariat: Alexander

picrae, epithymi, agarici, scammonij, ana scrup. quatuor, lapidis Armeni loti, drach. quatuor, caryophyllorum grana uiginti, in alio exemplari scammonij scrup. duo, lapidis Armeni scrup. quatuor, in alio ana scrup. quatuor. Mesue in cephalalgia melancholica accipit aloes drach. quatuor, scammonij, drach. quinque, caryophyllo. drach. unam.

Catapotia ad catarrhum, coryzam, tussim, aliosq; his succedentes affectus, recipiunt myrrhæ, drachm. vi. thuris drach. v. opii, hyoscyami, ana drach. quatuor; croci drac. vnam & semissem, radicum linguae canis, drac. quatuor & semissem, forma massam. Da a drachm. semissem. ad drach. unam;

Pilulae de cynoglossa alijs dicuntur, tenuem destillationem sistunt, sed parum tute sunt, ut alie stupefacientes. Alias ex Alexandro in eundem usum describit Mesues cap. de catarrho, quas cum succo cynoglossi conficit, Alexander uero cum aqua in qua opium sit dissolutum;

Catapotia ex bdelliō maiora ad fluxū hæmorrhoidum & ulcerum in eis: & ad menses immodicos, recipiunt bdellii, drach. xii. ameos, drach. iii. cepularum, Ind. beileri. emb. * pectinum visorum, succini, ana drach. ii. & semissem, infunde bdellium * sacco porri, & forma massam. Dantur a drach. ii. ad aureos duos.

* Conocharū, aoliu auellænarū, alia ueneriarū i. radicū acori leogumi.

*Humore melancholico & usto per intestina clementer his catapotijs uacuato, deriuatio fit ab hæmorrhoidibus, et ulceribus intestini recti, quæ usti humores illi erodendo excitarūt, & ab immodica per uterum uacuatione, & uim re-
tentricem hepatis, ac lienis imbecillam roborant;*

* Vel decocto, uel destillata aqua porri secti tis, & no trasplata ti.

LIBRI III. IOAN. MESYAE.

C Atapotia ex bdellio minora, idem pollentia, recipiunt myrobalanorum, cepularum, Indarum, emblicarum, & belleri. ana. 3. v. bdellii. 3. xv. Forma ut prius.

C Atapotia de bdellio alia nobis inuenta, idem pollentia, recipiunt myrob. nigrarum, emblicarum, belleri. ana. 3. v. bdellii. 3. x. scorix ferri, seminis porri ana. 3. tres, coralli usti, succini, pectinum vstorum, ana drach. vnam & semissem, margaritarum, drachm. semis. Forma ut prius.

Omnes pilule ex bdellio ualent profusioni sanguinis ex ano. non autem his, quas cæcas hæmorrhoidas uocant. In maioribus, cortices auellanarum ustos, uel radicem aliquã stypticam uſtam cape, pro uenarum seu pectinum. Vltimæ ad fluorem immodicum sanguinis per sedem, uel uterum, uel os sunt efficacissimæ.

C Atapotia ex opopanace, ad paralyſim, spasmum cynicum, gonagram, podagram, & aliorum articulorum dolores, morboſq; partium neruoſarũ frigidos, recipiunt opopanacis, hermodactyli, ſagapeni, bdellii, ammoniaci, colocynthidos, ana. 3. v. croci, caſtorii myrrhæ, zingiberis, piperis, macropiperis, caſiæ, myrobalano. ſauarum, belleri. embli. ana. 3. vnam, ſcammonii. 3. duas, turbith. 3. iiii. aloes. 3. xii. infundant lachrymæ aquæ braſſicæ, & cum his fac maſſam. Dantur a. 3. vna ad aureũ vnum cum aqua chamæpytis.

Vacuant a cerebro neruoſiſq; partibus pituitam craſſã, ſed etiam melancholiam, & bilem.

C Atapotia ex hermodactylis maiora, ad podagrã, & dolores frigidos aliarum iñſturarum, recipiunt hermodactylorum, aloes, myroba. ſauarum, turbith, colocynthidos, bdellii, ſagapeni, ana. 3. ſex, caſtorii, ſarcocollæ, euphorbii, opopanacis, rutæ agreſtis, apii, ana

drachm. tres, croci, drach. vnam & semissem. Forma cum succo brasice.

Pluribus constant simplicibus, suntq; composita magis, ob id maiora uocant. Hec, ut sequentia quedam, cathartico rosato Mesue excipiunt.

Catapota ex hermodactylis minora, ad podagram calidam, recipiunt hermodactylorum. 3. v. scammoni. 3. ii. & semissem, myrobalanorum flauarum. 3. tres, rosarum. 3. ii. aloes. 3. x. Forma * cum cathartico rosato. Da drach. duas.

* Elect.
rosarum
Mes. non
electa. de
succo ro-
sa. Nicol.

Materiam ex iuncturis biliosam presertim uacuant, sed pituitosam, ob id calide arthritidi conducunt, sed etiam frigide.

Catapota ex hermodactylis a nobis descripta, recipiunt hermodactylorum, aloes ana. 3. v. n. myrobalanorum flauarum, turbith, ana. 3. iiii. zngiberis. 3. ii. forma cum electario rosato. Da drach. duas.

Catapota Sebellia, obstructions ventriculi, hepatis lienis sanant, & hydropem, materiamq; vacuant. recipiunt spicæ Indæ, drachmas. v. spicæ Romanæ drach. duas, rhabarbari, agarici, epithymi, ana drach. tres, costi, mastiches, chamædryos, amomi, ana drach. tres, croci drachm. duas, myrrhæ, cinnamomi, caryophyllorum, schoenu anthus, ana drachmam vnam, aloes drach. x. eū vino antiquo forma. Da drachmas duas, cum vino.

Materiam biliosam, pituitosam, melancholicam, ex dictis partibus obstructis uacuant, & aquas hydropicorum, ad scrup. quatuor sumpta, ab inuatore Sebellia quidam dici opinantur. Hastenus Mesue catapota, præter quæ alia quedam usurpamus, qualia sunt communia omnibus di-

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Ala, ab Almanfore scripta cap. de præcautione a peste, recipiunt autem aloes drachmam unam, myrrhæ, croci, ana drachmam semissem cum uino tenui, odoro, fac massam. Datur uentriculo uacuo ad drachmam unam, etiam ad consuetam opera ituro, ob id sine custodia scilicet cubiculi uulgo dicuntur. Aestate autem aloë lauanda præstantiora fuerint, si boli Armonicæ drachmam unam acceperint. Vacuant a uentriculo, mesaræo, hepate, excrementa pituitosa, biliosa, putria, & absumunt, partesq; dictas roborant, ob id a peste seruant, quia corpus siccant, uacuant, a putredine, uindicant. Catapotia ex fumaria Auicennæ, ad scabiem, recipiunt myrobalanorum flauarum, cepularum, Indarū, ana drach. quinque, aloes drach. septem, scammonij cocti, drach. quinque puluerentur omnia, & cum succo fumarie comprehenduntur, siccantur dies aliquot in umbra, forma offam, & omnino sicca, & iterum in mortario puluera, & iterum simili succo comprehendere, & sicca, iterum puluera, succo comprehendere, & forma massam. Soluunt humores acres, biliosos, pituitam salsam, & alios adustos, a quibus pruritus & scabies. Dantur ad scrupula quatuor.

Catapotia Bechica, ad tussim siccam cum caliditate & asperitate faucium, & gutturis, recipiunt succi glycyrrhizæ, sacchari boni, ana drach. decem, amyli, tragacanthi, amygdala. dulcium depellatarum, ana drachmas sex, excipe mucagine seminis cydoniorum, fac catapotia in ore tenenda. Fiunt autem hodie forma trochiscorum, inter quos repetentur. Mesues sic describit in practica. cap. de curatione tussis siccæ. Fiunt etiam ex benedicta, & item ex hiera picra Galeni catapotia, quæ a remotioribus trahant, quam dum hæc melle excepta sumuntur forma molliore.

Catapotia mastichina Petri de Ebano Conciliatoris, uē-
triculum, cerebrum, uiscera reliqua, oculos, uterum putri-
bus humoribus purgant, & roborant, accipiunt autem ma-
stiches, drach. quatuor, agarici albi, drachmas tres, aloes,
drachmas decem, cum succo arthemisiæ, uel syrup. stœcha-
dos, uel sapa formantur pro uario medici scopo. Catapotia
Asseieret dicta Auicē. in cephalalgia, recipiunt pul. hieræ-
picræ Gal. unciam unam, mastiches, myrobala. citrearum,
ana semunciam, aloes uncias duas, cum syrup. stœchados
formantur.

SECTIO SEPTIMA DE TROCHISCIS.

Ροχι'σκος κυκλι'σκος ἀγρι'σκος, Græ-
cis omnibus, & alio quoque dimi-
nuiuo τροχι'σκιον, κυκλι'σκιον, De-
mocrati dicitur medicamentum
quoduis in formam rotule, orbi-
culi, pastilli, qualis est semini lupi-
no, coactum. Eius generis sunt an-

tidoti cephalicæ, oticæ, ophthalmicæ, arteriæ, & hypo-
glottides multæ. Trita simplicia humore conuenienti subi-
guntur, & in pastillos digeruntur, utendi tempore ex uino,
aqua alio quouis liquore congruenti soluti. ebibentur, uel
admouentur, uel alijs miscentur. Trochisci enim quidam ma-
gnis compositionibus miscentur, ut theriaci, bedychroi, scilli-
ni theriacæ in ea dicti, alipta moschata, gallia moschata,
diarrhodon, & alij permulti alijs, de quibus hic agendum,
uti & de his, qui interdum per se usurpantur, interdū alijs

LIBRI III. IOAN MESVAE

miscentur, quidam sumuntur, alij illinuntur, alij iniiciuntur.

IN hac sectione septima de trochiscis, eos præcipue describemus, qui tum a maioribus nostris, tum a nobis hunc inuenti, quosque experti sumus.

Trochiscorum sequentium usus est rarus, præter quam in magnis compositionibus, ut theriace, qui autem seorsum usurpantur, puluerati, ut quando compositionibus miscentur, ex uino, uel iure, uel aquis distillatis quidam sumuntur alij i cote medica liquore idoneo soluuntur, alij aliter in usum ueniunt, pro uarijs ipsorum uiribus, uaria partis & ulceris forma & situ. Fiunt autem trochisci, id est, rotulae, uel cylindri, id est, circuli, uel artisci, id est, pastilli, seu parui panes, consistentia dura, forma lupuli, aut paulo altiore, ponderis fere drachmæ unius, quo facilius ad diurnam conseruationem siccantur.

TRoch. galliæ moschatæ, cerebrum, corq; roborat, oris atq; adeo corporis torius odorem commēdat, compositionibus alijs miscetur, recipit xylaloes, crudæ, bonæ, deidæ, partes. v. ambra, partes duas, moschi boni, partem vnā, glutinis, tragacanthi * & aquæ rosaræ quantum sufficit ad ea comprehendenda. Fiant trochisci si gura folii myrtæ, sigillentur, uasæ vitreo reponantur. Alii ambra in uasæ vitreo dissolunt oleo balamino pauco, ac eo cætera comprehendunt.

* In ab
rosariis so-
uti.

Potest huius drach. una multis consequenter matutinis ex uino, uel iure, uel aqua destillata idonea sumi, ad roborem uentriculum, hepar, & partes alias nutritorias longæ morbo fractas. Possunt idem in electaria solida cum saccharo, uel liquida cum melle recipi, ut horum unc. duæ, si delicatius, uel tres, si efficacius uis medicamentum, sacchari uel mellis libram unam habeant. Electarii autem huiusmo-

di sumitur unc. dimid. ut prius. Afferri ex Oriente, sed male paratam dicit Manardus.

T Roch galliæ Sebelliæ, ventriculū, cor, hepar, imbecilla roborā, in alias compositiones magnas immittuntur, recipiunt foliorum rosarum recentium, humidarum, se aperire incipientium vnc. vnam & dimidiam, tere curiosissime in mortario lapideo, tūc ipsi aloes bonæ, caryophyllorum, gummi, spicæ Indæ, ana drachmam vnam & dimidiam; santali citrini, drach. duas ramich, drach. ii. omnia minutissime trita commisce, & cōtere diem vnam cum rosis, aliquoties affundendo aquam rosatam infusionis gummi Arabici. Postremo aromatiza moschi drach. unius paribus duabus, ambrae & caphurae ana auro dimidio. Forma trochiscos, & sigilla.

Recipitur in aromaticum nardinum, Sunt tamē qui eius loco troch. galliæ moschatae miscent.

T Roc. galliæ aromaticæ, veteribus celebratissimus ad cerebrum, cor, ventriculū, hepar, ceterasq; partes nutritorias roborandas, nervosq; imbecillos itū firmat, celebribus deniq; compositionibus miscetur recipit autem emblicarum exollatarum, vnc. quatuor quæ parum tritæ triduo in vase vitreo probe opercolato macerentur lib. dimid. aquæ rosatæ, cui prius rosæ siccæ, & cortices citrorum sint iāmersi, infusq; deinde aquæ rosarum prædictæ infusionis vnc. quatuor præterea immitte, & postridie tātundem, donec emblicarum virtus aquis sit impressa. Tunc accipe ligni aloes drach. octo, ramich vnc. vnam & dimid. rosarum, caryophyllorum ana drach. decem, spicæ Indæ drach. tres, santali flauī aromatici drach. quatuor, gummi Arabici drach. sex, tere tenuissime, & cū prædicta infusione emblicarum paulatim adiecta misce, & finge trochiscos, sigilla, aromatiza caphurae & moschi ana drach. i. ambrae drach. ii. serua vitreo vase.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

T Roch. galliæ magnæ, seu regalis, ventriculam, cor,
hepar, cæterasq; partes nutritorias roborat, appetē-
tiam excitat, coctionem iuuat, recipit succi dactylo-
rum immaturorum, lib. unam quæ semel feruſiat, cola,
in ea coque ad mellis crassiſiem, gallarum recatium curio-
ſe tritarum, vnc. tres, deinde roſarum rubrarum, vnc. vnā
cardamomi, ſeminis fraxini, caryophyllorum, nucis mo-
ſchatæ, maſtiches, ligni aloes, ana drach. vii. & dimidiam.
cinnamomi drach. iij. ſantali ſtavi drach. v. croci drach. di-
midiam, gummi Arabici drach. i. tere, cribra, miſce prædi-
ctis, extende ſuper marmor oleo amygd. vnctum donec
ſiccentur, terantur tunc tenuiſſime, moſchi aureo dimidio
aromatizentur cum aqua roſata, ſiant trochiſci parui, ſic-
centur in vnbra.

T Roch. diarrhodon, efficaciffimi ad febres pituitofas,
antiquatas, aliis implexas, formam corrumpentes,
ventriculi dolorem leniendum, & humores ipſi ad-
hærentes detergendos, recipiūt foliorum roſarum rubra-
rum aureos ſex, ſpicæ aromaticæ, ligni aloes, ana aureos
duos, glycyrrhiæ aureos tres, ſpodii aureum vnum: cro-
ci aureum dimidiū, maſtiches drach. duas cum vino al-
bo fac trochiſcos drach. unius pondere.

*Hos trochiſcos Meſues ſuis compoſitionibus magnis mi-
ſcet. Nicolaus autem ſuos diarrhodon his diuerſos ſuis.*

T Rochi. de roſis, ventriculum & hepar firmāt, humo-
resq; ab illo detergent, ob id phlegmaticæ febrī cō-
ducunt, recipiunt foliorum roſarum, drachmas. x.
glycyrrhiæ drach. v. ſpicæ aromaticæ, drachm. ii. & dimi-
diam, uino albo excipe, ſi purgatorios vis, adde ſcammo-
nii drachmas tres.

*Dantur ad uentriculi & hepatis, & aliarum partium
nutritoriarum imbecillitatem ex morbo longo, & intempe-
rie frigida, humida, febres antiquas, hyd. opis inuū. Quæ-
uis*

uis autem diarbodon significet de rosis, tamen hoc loco differunt, ut apud Galenum, & alios leucacantha, & acantha leuce, chalcanthum, & chalchu anthos, aphronitron, & aphros nitru, & alia pleraque, ob aliquam differentiam nunc coniuncta, nunc diuisa.

T Roch. de rosis & eupatorio, obstructionem hepatis probe leuant, & inde nascentes, icterum, febres antiquas, & aliis complexas, recipiunt foliorum rosarum, drac. octo, spicæ, rhabarbari, glycyrrhizæ, ana drac. tres, spodii. 3. unam & dimidiam, succi eupatorii drac. x. cum manna fac trochiscos.

T Roch. de rosis multorum scriptis celebrari, efficaces ad multos affectus: præsertim ad uentriculi dolorē, malam coctionem, febres antiquas, hydropem incipientem, & illos maxime, quibus forma corrumpitur: recipiunt rosarum drachmas quatuor: ligni aloes, drachmas duas, mastiches, drachmam unam & dimidiam, absinthii Romani, cinnamomi, spicæ nardi, casia lignæ, schœnu anthus, ana drachm. unam: cum uino antiquo, & aqua decoctionis radicum, fac trochiscos drachmarum duarū.

Radices sunt ureticae quinque intelligendæ, rusci, asparagi, apii, petroselini, fœniculi.

T Roch. Ramich. uentriculum, cor, hepat imbecilla firmitat, & lubrica uiscera ac intestina, choleram morbum sistit, acrimoniam obrundit, animum reddit tranquillum, omnem hæmorrhagiam cohibet, ob quam naribus sanguine fluentibus stando impellitur, aliis medicamentis miscetur, recipit oxalidis uncias sexdecim, semel feruefiant cum rosarum uncia una: baccharum myrti, uncias duabus, cola, his misce gallarum recentium curiose tritarum uncias tres, coque iterum. Deinde pulueriza super ipsa foliorum rosarum unciam unam, santali flauī unciam

Troc. Ramich. Arab. b. id. mista ex gal. liis etruis passis, ut qdā iterp. tan. ur.

&

LIB. III. IOAN. MESVAE

unam, & quartam, gummi Arabici, unciam unam, & dimidiam carniū rhois, spodiāna drach. octo, omphaciū, drac. septem, succi baccarum myrti multum tritarum, uncias quatuor, ligni aloes caryophylloꝝ, macis, nucis moscharæ, ana drac. iiii. misce omnia simul, & extende in scutella lapidea usque dum siccentur, post tere minutim, & cum caphuræ aureo uno, & aqua rosarum fac trochiscos paruos, sicca in umbra. Sunt qui loco succi oxalidis sumunt succum cydoniorum immaturorum, quidam quoque aromatizant moschi drac. unius quarta parte.

In multas compositiones recipitur, propter quas solas quibusdam paratur, illas compositiones usurpantibus. Ramich autem Serapioni gallia est, aut gallie materia. Gallie autem uidentur trochisci quidam prædicti uocari a gallis fructibus, quas fere recipiunt, aut per se aut per trochiscos ramich, qui gallarum uncias tres recipiunt.

Gallia autem moschata cur sit appellata, non uideo, cum nec gallas, nec ramich accipiat, ramich autem nescio an ex rumice Latina uoce corruptum est, quem largissimum hæc compositio recipit.

Trochisci caphuræ, ad febres ardentes bilis & sanguinis feruorem, uentriculi & hepatis intemperie calidam, & ab his sitim inexpletam, icterum, quoque, ac phthisim & hecticam conferunt, recipiuntque foliorum rosarum drachmas quatuor, spodii, glycyrrhizæ, ana drachmas duas, santalorum flauorum, drachm. duas, & dimidiam, croci, seminum melonum, citruli, cucumeris, cucurbitæ tragacanthi, gummi, spicæ, ana drachmam unam, ligni aloes, cardamomi, amyli, caphuræ, ana drac. unius, partes duas, sacchari albi, & mannæ, ana drachmas tres, comprehende mucagine seminis psylli, & *
aqua rosarum.

* Extra
sta cum suc
co rosarum.

Ut præcedentes parantur, non quod per se usurpentur, sed quod in alias compositiones ueniant. Spicam tamen & crocum, xylaloen, & cardamomum, & etiam saccharum, mannam, febribus acutis noxia tolle, si contra ipsas his es usurus. Trochisci albi, seu collyrium album Rasis his affines sublati calidis, recipiunt cerusæ lotæ, drachmas decem, amyli drachmas quatuor, gummi Arabici, tragacanthi, ana drachmas duas, caphuræ drachmam dimidiã. Fiant trochisci sic, gummis aqua rosarum solutis addatur reliquorum puluis tenuissimus.

Fiant trochisci a medico utendi in collyria sicca, uel humida.

T Roch. rhabarbari, ualent ad hepatis obstructionem, dolorem, tumores præter naturam, affectus inueteratos eiusdem, & hydropem, & isterum, & formæ corruptionem, recipiunt rhabarbari boni, drach. decem, succi eupatorii, amygdal. rû amararum, ana drac. quatuor, rosarum, drac. tres, spicæ, anisi, rubiæ, absinthii, al. r. feruinis apii, ana drac. unam, fac trochiscos ponderis unius auri.

Quibusdã sunt in usu ad frigidos, & pituitosos, ac etiam biliosos affectus hepatis, quibus corporis habitudo seu forma cachexia corrumpitur, ut in hydropicis & istericis & cæteris cachecticis, ob hepatis deprauatam actionẽ.

Dantur drachma una ex aqua aut uino, pro affectuum & aliorum indicantium natura. Ad comprehendenda aut oia, ut trochisci fiant. succo eupatorii largiore opus est. Troch. ex rheo. Indico Actuarii sunt his affines, ponderibus tamen uariant.

LIB. IIL IOAN. MESVAE

T Roch. spodii efficacissimi in febres acutas uentriculi, & hepatis inflammationem, & sitim uehementem, recipiunt spodii, drachmas quatuor, rosarum rubrarum, drachmas septem, seminis portulacæ, succi glycyrrhizæ: ana drac. ii. cum mucagine sem. psyllii: fac trochiscos drac. unius, utere cum succo mali granati. Sunt qui addunt seminum quatuor, gummi Arabici, tragacanthi, croci, ana drac. unam & dimidiam.

T Roch. spodii alii, cum semine oxalidis ad febres biliosas cum alui fluore ualent, inflammationem uentriculi & hepatis, & sitim continuam sedant, recipiunt rosarum rub. drac. duodecim, spodii, drachmas decem: seminis oxalidis, drachmas sex, seminis portulacæ, seminum coriandri aceto maceratorum, & torrefactorum pulpæ rhois, ana drachmas duas & dimid. amyli assib: balaustrorum, baccarum oxyacanthæ, ana drac. ii. gummi Arabici assib: drac. unam & dimidiam, comprehende omphacio, utere cum aliquo succo adstringente.

Fluorem alui & dyscenteriam iuuant, uel poti drachma una cum aqua plantaginis, aut uino austero, aqua chalybata iugulato, si febris adest, uel drachmis duabus clystere iniecti, purgato tamē prius corpore per rhabarbarum torrefactum, uel simile, & intestinis clystere alio ante detersis, sitim uero & febrilem ardorem extinguit cum aqua intybi, cichorii, uel alia.

T Roch. oxyacanthæ, febres ardentes extinguunt, ac sitim uehementem, recipiunt baccarum oxyacanthæ, aut succi earum, succi glycyrrhizæ, seminis portulacæ, spodii, ana drac. tres, rosarum, drach. sex, spicæ, croc. amyli, tragacanthi, ana drac. unam seminis citruli, drach. tres & dimid. caphuræ: drac. dimid. cum manna fac trochiscos.

TRoch. oxyacanthæ alii, ad intemperiem calidam, fluorem alui: hepatis dolorem, recipiunt baccharum oxyacanthæ drac. duas, spodii, mastiches, xylaloes: galliæ, spicæ, seminis oxalidis, ana drach. unam, rosarum: drac. quinque, gummi drachmas tres, cum aqua rosarum fac trochiscos.

*Rarior usu hic, quam superior, amborum loco fuerit
nua oxyacanthæ condita.*

TRoch. absintii, obstructions uentriculi & hepatis: & ab his dolorem, & febres antiquas tollunt, dictas partes, reliquasque nutritorias roborant, appetentiâ excitant: recipiunt rosarum, absinthii: anisi, ana drach. ii. rhabarbari, succi eupatorii, asari, apii, amygdal. amararum spicæ, mastiches, folii, ana. 3. i. fac trochiscos cum succo in tybi. Da cum succo herbarum.

Scilicet absinthii, eupatorii, apij, aut cum aqua ex ipsis destillata.

TRoc. eupatorii, obstructionem & tumorem præter naturam hepatis & lienis sanant ac inde natas febres antiquas, & harum rigorem, icterum incipientem hydropem, recipiunt mannæ, succi eupatorii, ana unc. i. rosarum, unc. dimi. spicæ, drac. tres, rhabarbari: asari, anisi, ana drac. ii. spodii, drac. tres & dimid. cum *herbarum succis forma trochiscos, & cum iisdem utere.

* Eupatorii.

TRoch. anisi, obstructions hepatis, & alios eius morbos, & inde natas febres antiquas sanant, recipiunt anisi, eupatorii, ana. 3. ii. seminis aneti, spicæ, mastiches, folii, absinthii, asari: apii amygdalarum amararum, ana drac. dimidiam, aloes drachmas duas, compone cum succo absinthii & apii. Da cum syrupo acetoso & succo herbarum.

LIBRI III. IOAN. MESSAE

TRoch. anisi alii ex decem simplicibus, hepatis uisita,
& inde natas febres antiquas, & quartanas, & for-
mani corrumpentes sanare sunt a ueteribus proba-
ti, recipiunt anisi, succi eupatorii. ana drac. quatuor, masti-
ches, spicæ, apii, absinthii Romani, asari, folij, ana drac. i.
amygd. amararum drac. i. & dimi. aloes bonæ, drac. iii. con-
fice cum decocto absinthii.

*Materiam crassam tenuant, obstructions hepatis et lie-
nis liberant, status dissipant.*

TRoch. cancami, ad obstructions hepatis & lienis, &
inde natas febres uarias antiquas, & ascitem, urinas
mouent, recipiunt cancami mundati, succi glycyrr-
rhizæ, absinthii, oxyacanthæ, succi eupatorii, rhabbarbari,
aristolochiæ longæ, colli, asari, amygdalarum amararum,
rubizæ, anisi, apii, schoenu anthus, ana drac. i. fac trochiscos
ponderis drachmæ unius.

TRoch. terræ sigillatæ nostri admodum efficaces ad
sputum sanguinis, cum aqua plāraginis poti ad fluo-
rem uero sanguinis e naribus fronti illiti ad menses
immodicos, utero injecti, uel pubi illiti, ad mictum sangui-
nis, in uesicam injecti, & ad alias hæmorrhagias, parti san-
guine fluenti impositi, recipiunt sanguinis draconis, gum-
mi Arabici assu ramich, foliorum rosarum, & seminis ea-
rundem, amyli assu, spodii, acaciæ, hypocisthidos, lapidis
hæmaticæ balauitii, boli Armenicæ terræ sigillatæ, fuma-
riæ, coralli, succini, ana drachmas duas, margaritarum,
tragacanthi, papaueris nigri, ana drac. unam & dimid. por-
tulacæ assæ, cornu cerui uiti, thuris masculi, croci, ana. ʒ.
cum aqua plantaginis fac trochiscos. Da cum aqua infusio-
nis spodii, gummi boli Armenicæ, spicæ, ad sputum san-
guinis ex thorace aut pulmone reiecti, cum aqua portula-
cæ sumitur, ad excoriationem, cum succo cydoniorum,
uel alio adstringente, ad hæmorrhagiam partium infer-
narum iniicitur cum aqua bursæ pastoris. Cogimur iter-

dum his trochiscis addere opii drach. duas, aut plures, aut pauciores.

Troch. sphragidis Lemniæ, seu sigillati terræ Lemniæ in fluore sanguinis e naribus, ex succo plantaginis & oui albumine soluti, fronti, & temporibus applicantur in mensibus immodicis, coxis internis, & lumbis. Sedenagi autem (quod hic habebat interpres) quidam non fumariam, sed cannabis semen intelligunt, quod euphisitidem a ij dictum uolunt.

T Roch. colocynthidos in hieram Hermetis, & compositiones alias iniciendi loco colocynthidos, recipiunt pulpæ colocynthidos albæ & lenis, & seminibus purgatæ, drachm. decem, forcipibus incidantur, & fricentur cum uncia una olei rosati, fac trachiscos cum muccagine ex tragacanthi, gummi, bdelli, ana drach. sex aqua rosarum dies quatuor maceratis, sicca in umbra, tere iterum curiose, & cum eadem muccagine forma rursus trochiscos, & utere.

*Tr. albæ
dal.*

Nec hiera Hermetis, nec hi trochisci etiam in simplicibus Mesuæ descripti usurpantur, salubriores tamen quam ipsa colocynthis sunt.

T Roch. santalorum, ad febrem ardentem, ventriculi & hepatis intemperiem calidam, & sitiem, recipiunt trium santalorum ana drac. octo, ipocistii, seminum, cucumeris, cucurbitæ citruli, portulacæ, boli Armenicæ, ana drac. iiii, rosarum, drac. lex, fac trochistos cum aqua portulacæ. Da cum lacte acido, aut onophacio, aut succo acido citri, aut succo ribes.

T Roch. santalorum alii idem præmittentes, recipiunt santalorum flauorum. 3. ii. gummi Arabici, seminis citruli excorticati, ana, 3. i. seminum lactucæ portulacæ & iiii

LIB. III. IOAN. MESVAE

laccæ, tragacanthi, succi glycyrrhizæ, ana drach. dimid. Fac trochiscos, utere ut prius.

TRoch. Hamech, sedant inflammationem, uentrem leniunt, thoracem purgant, recipiunt foliorum uiolarum hamidi & sicciorum mediorum, aureos duodecim, turbiti albi & gummosi, aureos sex, succi glycyrrhizæ, aureos tres, mannæ, drac. tres, fac trochiscos. Dantur aurei duo cum saccharo, aut pulpa cassie fistulæ, his interdum coacti addimus scammonii drac. duas.

Drachmis duabus purgant aquas & pituitam crassam flatusq; dissipant. Si autem scammonium acceperint, etiam bilem purgant sesquidrachma dati, Trochisci de uiolis in turbiti, & capite de asthmate istis sunt finitimi.

TRoch. cyperi, corruptionem: malamq; coctionem uentriculi, & inde natum oris foetorem salubriter, & certo emendant, recipiant zingiberis, cardamomi, nucis moschatæ, cubebarum, macis, caryophyllorum, galliæ gummi Arabici, ana aureum. i. corticum citri, massicæ fiorum schœneu antus, cyperi, spicæ cinnamomi, emblicarum, extremitatum myrti, ana aureos duos, sunt qui addunt moschi ceratia duo, fac trochiscos cum melle uato, utere cum uino odoro post purgationem & uomitum.

Horum trochiscorum drachma una post uacuationem materiæ in uentriculo putris & corruptæ, suo uapore retro expirationem corrumpentis, odorem foedum emendant, tum quia coctionem iuuant aucto calore nativo, & uentriculo ab his roborate, tum quod odore aromatico etiam cor & cerebrum roborante, oris halitum foedum tegunt. Multum tamen calent, ob id æstate suspecti, & quibus hepatis est calidius.

T Roch. ligni aloes, ventriculum, cor, hepar, imbecilla roborāt, ob id ualent ad oris foetorem, pulsū cordis, & syncopem, hydropem, recipiunt ligni aloes, rosarum rubrarum, ana. 3. ii. mastiches, cinamomi, caryophyllorum, galliæ, spicæ, macis, nucis moschatæ, cubearum, cardamomi maioris & minoris, corticum citri, pastinacæ, ana. 3. i. & dimidiam, moschi, ambræ, ana. 3. i. partem sextam, fac trochiscos cum melle vuato. Da cum uino odoro & aromatico.

T Roch. capparum, ad splenis duritiem & flatum eius dissipandos, recipit corticem radicis capparis, seminis agri, ana. 3. vi. melanthii, calaminthes, acori, amygdalarum amararum, nasturtii, hammoniæ foliorum rutæ, aristolochiæ rotundæ, succi eupatorii, ana. 3. ii. cyperei, scolopendrii, ana. 3. i. puluis horum omnium comprehendatur hammoniaco aceto dissoluto. Datur aureus vnus cum uino, cui incocta sint, radix capparis, cortex fraxini, & cortex tamaricis, aut extremitates ramorum eius & cortex salicum. Sunt qui ualentius efficiunt duplicato hammoniaco.

Materias crassas melancholicas tenuant, lienis & hepatis obstructions liberant, sicq; duritiem eorum sanant, flatus crassos indidem & ex partibus alijs dissipant. Dantur ieiunis cum uino tenui, uel aqua asplenij. Cortex salicis adstringens, parum scopis propositis conuenit.

T Roch. electri, omnem hæmorrhagiam sistunt, recipiunt succini, aur. vi. cornu cerui vsti, gummi vsti, corallii vsti, tragacanthi, acaciæ, hypocisthidos, balustii, mastiches, cancam, papaueris nigri assi, ana aut eos duos, thuris, croci, opii, ana aureum vnum & dimidiam, fac trochiscos cum mucagine seminis * psyllii.

Δι' ἡλε' κτεροῦ, seu ex succino, fluxum sanguinis praesertim a thorace, pulmōe, hepate, renibus, utero, hæmorrhoidibus drach. una sumpti cum aqua, aut succo plantaginis, uel pō-

uq; 7. ca. 7.

*Aqua
feruente
macerat.*

LIBRI III. IOAN. MESVAE.

lygoni, uel similium, aut uino granatorum, aut omphacio non salso, aut uino austero imbecillo, & aqua pluuiæ chalybata. In dysenteria quoque clystere inyciuntur corpore purgato per rhabarbarum, uel alio comprimendo uacuato. Paulo autem fiunt troch. dialectru ex psyllij unc. quinque, mastiches, electri, scobis, iridis, croci, ana unc. quatuor, uel cum Gal. Oribasio, Actuario. 3. xxx. opij, unc. ij. uel cū Oribasio & Actuario. 3. xv. cætera apud hos sunt eadem, nisi q. Actuarius scobis loti recte addit. Nam lotus arbor siccatur, adstringit decocto suorum ramentorum in aqua aut uino, & Gal. li. 7. simpl. ut pilos fluentes cohibeat, & fluxum mu- liebrem, dysenteriam, cœliacum affectum.

T Roch. halicacabi, ad renū & uesicæ ulcera, & natā inde dysuriam, recipiant baccarum, halicacabi. 3. iii. semi. citruli, melonis Indi, cucurbitæ, ana. 3. iii. et dimidiam, boli Armenicæ, gummi Arabici, thuris, sanguinis draconis, papaueris albi, amygdalarum amararum, succi glycyrrhizæ, tragacanthi, amyli, nucleorum pineorum, ana. 3. vi. semi. apij, succini, * boli, hyoschyami, opij, ana. 3. ii. Da. 3. i. cum iulep. aut cum hydromelite.

* Sino-
pidis, uel
miltis,
cu ma-
re Ma-
ard.

Hi trochisci διαφυσσαλις & ω, id est, de halicacabo, conueniunt ardori urinæ quam uocāt ab ulceratis renibus, ureteribus, uesica, meatu urinario pluribus continenter diebus assumpti cum iulep. rosato uel hydromelite, uel uino austero imbecillo. Nam ulcera tergent, glutinant, & cicatrice tegunt, & urinæ acrimoniam ulceribus mordacem mitigant, strigmenta cum urinis mucosa & dolorifica obtundunt. Possunt etiam sine opio parari. Alia est compositio Pauli et Actuarij, magna parte cum hac conueniens. Haftenus trochisci Mesuæ. Trochisci ex agarico fiunt ex ipsius puluere cum uino albo, cui zingiber fuerit infusum, uires habet aga

DE ANTIDOTIS. 190

rici, sed tutius agit, minoreq; uentriculi noxa. Trochisci li. 14. me.
 dia glauciu Gal. ad phlegmonas mediocres, non pulsatiles,
 incipientes præsertim aurium, oculorum, & erysipelata ici
 pientia, & oedemata, et aureum ulcera. Glaucium ex aqua
 pluuiæ diligenter tere, forma pastillos, addita gummeos par
 te. xij. aut. xv. si fragilius fuerit, quam formari possit. Tro.
 Andronis, Pasionis, Polyidæ multiplex lib. c. ph. g. & Paulo Libr. 3. c.
ph. p.
 lib. 7. Tro. dia opiu Gal. ad aurium inflammatarum dolorē
 magnum, & implicabilem, recipiunt castorij per se leuiga
 ti accurate. 3. i. opij in sapa dissoluti. 3. i. si dolor sit uehemen
 tissimus, si minor est. 3. dimid. tempore utendi dissolue sapa
 ex musto (hoc. n. magis mulcet dolorem, quam uinū dulce)
 in consistentiam, quæ clystere auriculario possit auribus in
 fundi. Tro. bechici tussim ab arteriæ asperæ siccitate & cali
 ditate leniunt, in catapotijs dicta recipiunt succi glycyrrhi
 zæ, sacchari optimi, ana. 3. sex, amyli, tragacanthi, amygd.
 dulcium, ana. 3. iij. cum succo sem. psyllij, uel sem. cydoniorū
 forma. Tro. albi idem pollentes, ex gummi tragacanthi, in
 aqua rosarum dissoluti, & saccha. albiss. q. s. Si insomnia ad
 est, misce sem. lactucæ, & papaueris, ana. 3. i. et in catharro
 acri. Mirū est uulgus catapotia uocare has hypoglottidas,
 & arteriacas antidotos, cum lupini forma fiant uti cætera.
 Etiam si Mes. harum autor pilulas uocet, aliæ sunt bechicæ
 Alexandro pag. 120. Quamuis catapotia et bechica inueni
 tur, qualia sunt hæc Galen. lib. 7. com. ph. p. dolorem leniē
 tia, somnum conciliantia, & sanguinem spurcibus salubria,
 styracis ur. c. i. opij, myrrhæ, ana semunciam, passo dissoluta
 finge in catapotia, erui magnitudine danda dormituro.

LIB. III. IOAN. MESVAE
SECTIO OCTAVA
 DE PVLVERIBVS,

PVLVERES odorati tenuissimi, & compositi, cum liquore aliquando bibendi, Arabibus Suffus dicti, usu hodie rarissimi.

P Vlois ligni aloes, vetriculi humiditatem immodicam siccatur, status dissoluit, coctione iuuat, recipit ligni aloes vnc. dimidiam, galliæ aureum vnum & dimidium, saccha. albi, vnc. unam & dimidiam, potatur. 3. iiii. cum miua.

Cum miua simplici, uel aromatica, & aqua fœniculi, uel menthæ, uel absinthij horis duabus ante cibum, & si uis, uespere hora somni.

P Vlois ligni aloes alius cor, & ventriculum roborat, oris odorem commendat, coctionem iuuat, recipit ligni aloes. 3. iiii. cardamomi, menthæ siccæ, spicæ, marrubii, cyperi, corticis citri, ana. 3. ii. galliæ, schœnu anthus, ana. 3. i. mastiches, anisi, apii, ana. 3. ii. sacchari pondus omnium. Da cum miua.

P Vlois diarhodon, intemperiem ventriculi frigidâ corrigat, ob id, dolorem inde natum sanat, ipsumq; roborat, recipit trochiscorum diarhodon, mastiches, ana. 3. iiii. succini, menthæ siccæ, ligni aloes, ana. 3. ii. & dimid. Da. 3. unam cum uino odorifero.

Humores in uentriculo superfluos, etiam putres, frigidus, flatuosos absorbit, coctionemq; adiuuat.

P Vlois aromatum ventriculum roborat, coctionem iuuat, status dissoluit, halitus gratiam commendat, recipit anisi aur. xii. seminis fœniculi, aureos qua-

DE ANTIDOTIS. 191

tuor, glycyrrhizæ zingiberis, ana aureos tres, caryophyllorum, macis, cinnamomi electi, galangæ, galliæ moschatæ, ana aureos duos, ligni aloes, corticis citri, ana aureom vnũ & dimidium, moschi boni. 3. unius quartam, sacchari albi ad pondus omnium, sacchari candefacti, dimidium pòdus omnium. Datur aureis duobus cum vino bono.

P Vltis impinguare expertus, recipit farinæ cicerum infusorum lacti dulci, & siccatorum, & iterum infusorum lacti & siccatorum, ac tertio, deinde coctore vnc. vi. oryzae frequenter lotæ, vnc. ii. tritici, & hordei excorticatorum, & sape lorum, & siccatorum, & sape lacti infusorum & siccatorũ, ana vnc. iii. amygdalarum dulcium, vnc. v. papaueris, panis albi bis cocti, seui ana vnc. quatuor, sacchari albi, libram vnã, tere. Da sorbendas i dies mane vnc. iii. coctas cum lacte, aut aqua cicerum.

Conuenit emaciatis etiam lacte, & decocto cicerum dissolutus hic puluis, ad uenerem quoq; ciendam facit.

P Vltis baccharum myrti, ad uentriculi & aliorum viscerum imbecillitatem, recipit baccharum myrti, & granorum granatorum acidorum tostorum, ana 3. xx. cymini Carmani aceto. 2 4. horas infusi, & siccati, coriandri sicci similiter infusi & siccati, & torrefacti, polentæ succi mespilorum immaturorum, ceratiorum, rhois, glandium, ana. 3. x. acaciæ, hypocisthidos, ana drachmas quinque, confice & da.

Diarrhoeam, lienteriam, & omnem uiscerum lubricitatem siccando & adstringendo, ualenter corrigit.

P Vltis ad tussim, & thoracis dolorem, recipit amygdalarum dulcium, sacchari ana uncias duas, seminis fœniculi unciã unã, tere. Da cum iulep. { scilicet violato: & aqua adianti. }

Hi pulueres recipi possunt in electaria mollia & dura mellita, uel saccharata. Puluis Gale. lib. s. methodi, oem

LIBRI III, IOAN. MESVÆ

hemorrhagiam etiam ex arteria sifuit, recipit thuris partē unam, aloes partis unius semissem, utendi tempore cum oui albumine subige ad mellis crassitiē, pilo leporis mollissimo excipe, uasi ipsi & ulcetri liberaliter impone, lanam eodem medicamento madentem super hæc applicat Aetius. Guido Gauliacus pilos incidit, & alijs miscet. Alij præter pilos miscent bolon Armeniam, sanguinem draconis, mastichen, terram sigillatam, succum plantaginis addunt, & stupis excipiunt. Puluis Auicennæ inspersus, carnem gignit ab raso crani offe, & ulcere suppurato, etiam si crassa meninx appareat, recipit sarcocollæ, thuris, ireos, sanguinis draconis, myrrhæ, aristolochiæ longæ, ana fiat puluis.

Multis in usu est, sumptus ex Gal. li. 3. meth. & ex catagmaticis in lib. de compo. phar. g. Puluis ex limatura chalybis aceto aliquoties macerata & siccata, sumptus. 3. i. & dimidia cum sacchari uncij duabus, ieiuno sumptus, humiditate excrementosam & putrem uentriculi, hepatis, lienis, et aliarum partium nutritoriarum absomit, obstructions liberat, ob id saluberrimus est ictero utriq; & incipienti hydropi, cachexiæ, cacochymia, coctionem ob id iuuat, & appetentiam inuitat, ablatis scilicet causis prostermentibus. Alumen rupis ustum, ulceribus omnium partium putridis, fistulosis, uel aliter maleficis confert, & multo magis si ante ulcera lauentur, & foveantur aqua uel lixiuio, uel uino quo puluis iste maceratus sit, & colando remotus. Chirurgis in usu multo est.

Turbith drachma una, hermodactylorum, drachma dimidia zingiberis, scrup. unum, sacchari, unciam dimidiam. Da drachmam unam & dimidiam ieiuno cum iure pulli, uel alicuius pituitam a partibus remotis purgat, ob id

DE ANTIDOTIS. 192

saluber est affectibus iuncturarum. Cymini drach. due cum uino calido a ieiuno diebus aliquot sumptus, curat coli cum dolorem, & prohibet.

Puluis contra pestem usitatis.

Recip. radic. tormentillæ, dictāni, tunici, scabiosæ, red. buglossæ, ana unc. semiss. sem. citri & acetosæ, ana. 3. iij. coriandri præparati, sem. portulacæ, rasuræ eboris, ana. 3. ij. coralli utriusq; ana. 3. i. semis. rosarum rubrarum. 3. unam terræ sigillatæ ueræ, unc. semiss. boli Armenicæ ueræ, unc. duas, fiat puluis.

Pul. elect. de bolo.

Recip. omnium santalorum galangæ ligni aloes: cinnamomi: corall. rub. rosarum rubrarum: se. melonum: ana. 3. semiss. rad. tunici & tormentillæ, ana. 3. tres, rasuræ eboris, cornu cerui; ana drachm. semiss. nucem moschatam unam, macis, cubebæ, ana drachmam unam, anisi, marathri, zingibæ, ana grana quindecim, se. acetosæ, citri, iuniperi, bombacis, caryophyl. ana drach. semiss. boli Armen. drach. duas, fiat puluis.

Dosis ad
pestē, Do-
li Arme.

3. ij. cum
aqua ros.
unc. ij. ni
ni unc. se
mis.

Puluis contra lumbricos.

Recip. se. contra lumbricos unciam unam, lupinorum, unciam semiss. absinthij, drach. duas, cornu cerui usti, drac. unam semiss. Fiat puluis.

Penidia ex Bulcasi in Seruitore usitatis.

Sacchari boni, si uis puluerizati, libras duas aqua dulci, aut hordei mersas cum mellis uncis duabus, nisi saccharum sit dulciss. & ne id candefiat (qua fini etiam syrup. interdum miscetur) coque prunis in uase æreo stannato potius,

LIB. III. IOAN. MESV AE

quam terreo uitrato. quoad fila inter digitos ducat, & manus non inquinet, affundenda paulatim oleum amygdalarum dulcium, uel commune, subige in marmore, quod eodem oleo illeueris. Deinde in clauo parieti affixo, longo, curuo, tanquam funem aliquem nunc trahere, nunc rumpe, nunc duplica, quoad omnino albescat, calido loco serua, ut sit diutius tractabilis, forcipibus diuide in offas exiles, oblongas, uel in quam uoles figuram finge cum pul. amyli.

Alij oleum ratum adhibet marmori, in quo subiunguntur.

Quidam ex melle solo coquunt, alij ex mell. & sacchar. portione equali uel inaequali. Addunt nonnulli aquam rosatam, & caphuram, ut sint temperatiores.

Pineolatum uulgatum.

Saccharo in aqua rosarum dissoluto, probe clarificato, & cocto, nuclei pinei mundati refrigerati conduntur.

Aliqui hos, praesertim recentes, aqua calente parum diu maceratos perficcant, priusquam aut condiant, aut compositionis medicamentis misceant, ut acrimoniam, & quandam substantiae densitatem stomacho noxiam adimant Auic. consilio. In pineolato autem abunde corrigi uidetur, ut hac maceratione non sit opus.

Pu l. pro epithemate cordis.

Recip. Florum buglosi, boraginis, melissae, ana manip. semiss. santalorum omnium rosarum, rub. ana drach. duas, daronici, been albi et rubri. carabae, ossis de corde cerui, ana scrup. quatuor, corticum citri se, oxalidis, ligni aloes, caryophyll. ana drach. unam semiss. croci, scrupul. semiss. marg. drach. semiss. moschi. grana tria, camphorae, grana sex, fragmentor. lapil. omnium pretiosorum, drach. unam, corall. utriusque spodij, ana drach. semiss. trita per se misce.

Pul.

DE ANTIDOTIS. 193
Pul. cordialis ex iisdem, uel sic.

Recip. coralli utriusque sigilli Lemnii ueri. ana unc. se-
 miss. rasuræ eboris, cornu cerui. ana drachmas duas, mar-
 ga. drachmam unam, coriandri præparati, spodij, rosarū,
 ana scrup. duos semis, oxalidis, fragmentorum prætiosorū,
 ossis a corde cerui ana drachmam semis, sacchari, unc. tres,
 folia auri & argenti, ana uiginti quinque, per se trita pro-
 be, serua.

Pul. uiolarum odorus.

Recip. rad. iridis Florentinæ, lib. quatuor, maioranæ sic-
 cæ, quart. unum, calami aromatici, unc. tres, rosarum, uio-
 larum, ana unc. quinque, caryophyllo, unciam unam & se-
 mis moschi, drachmam unam.

**Pul. alexipharmacus ex
 cordialibus.**

*Pul. bea-
 ear dicus*

Ex bolo Armenica cum aceto præparata, semine rutæ,
 doronico, carabæ, cardui benedicti semine, xylaloe serico cru-
 do, rad. tormentillæ, dictamno, tunico, scabiosa, croco, am-
 bra, moscho, pul. diamargæ. fiat pul. uel cum syrup. de ribes
 opiata.

Pomum ambræ.

Recip. styracis, calamitæ, unciam unam, caryophyllo.
 drach. duas, beniouin, unc. semis, ambræ, drachm. semissem,
 moschi, grana quindecim, pul. uiolarum dicti. q. s. cum aqua
 rosarum cogatur.

LIB. III. IOAN. MESVAE
 S E C T I O N O N A
 D E O L E I S.

L E V M multis fit modis, nūc expressione, nūc impressione cum materiā in ipso macerata, incocta, qualitatem suam & vires in ipso relinquunt; nūc resolutione cum materiā heterogenes in corpore conclusa, & velut concretæ, vi caloris separantur opera precipue chymistarum, de quo genere quātum

licet, agemus, plura autem si audire cupis, chymistas præceptores tibi adhibe, & cum illis uersare. Primum autem dicam oleorum, quæ per expressionem fiunt, naturam & facultatem, ac extrahendi modum, postea de cæteris, si per Dei gratiam mihi uita dabitur.

Inter admouenda medicamenta composita, simplicissimum & usu frequentissimum est oleum simplex & compositum: ex eoque & aliis quibusdam fere reliqua constant unguenta, cerata, emplastra. Primum itaque de oleis dicere statui, postea de unguentis natura, consistentia, & uiribus tam propinquis, ut etiam hæc sæpe clea uocentur, *μύρον μέλιτον καὶ μαστίχινον, καὶ ἄλλα διὰ τὸν* initio libr. 7. methodorum primum non multo post, & alibi oleum uocat, nisi melinum, id est, cydonium sit unguentum, & simul oleum, ut rosatum, & alia pleraque. Tertio loco de ceratis, quæ iam consistentia duriores sunt, & emplastris omnium durissimis proxima. Oleum maxime proprie succus est pin-

guis ex oliuis tritis expressus, uel immaturis, quod omphacino ob id et omotribes, id est, acerbum & crudum est appellatum idemque refrigerans & adstringens est, uel niaturis quod oleum commune dicitur, ac utrunque uel insulsum est uel salsum, & illotum uel lotum idque ad salem tollendum, uel ut fiat albius, uel morsus expers, Vtrunque item uel recens est, uel antiquatum, & ex hoc uel illo agro, ut Sabinoprope Romam laxat, tenue est, præsertim uetustum.

Quæ olei communis differentiæ diligenter sunt obseruandæ, ut medicamentorum ex his compositio iustior fiat, nam facultatibus secundum has differentias multum uariant, ac composita quibus miscentur, plurimum immutant.

Has igitur oleorum differentiæ, præsertim omphacinum & commune, recens & uetus, domi serua (nam insulsum lotionem cum libet, prompe reddideris (ut cum postulat usus, medici opinionem nunquam frustreris. Oleum secundo loco abusiue succus est oleaginus & fluxilis, ex quibusdam tritis, tum fructibus, tum seminibus, ut nucibus regijs, auellanis, moschatis, amygdalis utrisque, nuce Indica, anacardis, balano myrepysica, nucleo persicorum, præcocium, cerarum, prunorum, pistaciorum, strobilorum, napi, sinapis, cannabis, lini, ricini, staphidos agricæ, cnici, citri, arancij, pomorum pyrorum, cucumeris, cucurbitæ, melonis, citreoli, & alijs prope infinitis pinguem in nucleo ipso uel semine ceu medullam sortitis. De quorum quibusdam post agetur. Non enim sunt omnia hæc in usu. Huic generi proximū est balsamelæon & petrelæon, ut post audies. Illa duo genera sunt simplicia, nec illis educendis ac exprimendis aliud misceri consuevit, præterquam quod pauxillum aquæ quibusdā extrahendis miscetur, ut alijs oleum commune paucum. Est

LIB. IIL. IOAN. MESVAE

his affine genus tertium, quod est humor quidam oleaginus ignis uehementia extractus, humido etiam substantifico sæpe mistus, idque opera chymistarum inuentum, siue id oleū in capitellum sursum tollant, siue in uas subiectum mox defluat, quale ex liquoribus succis multis, gummis, resinis, cera, melle, lignis, resinosis permultis educitur. Quartum genus oleorum est omnino compositum ex simplicibus in oleo communi uel alio maceratis, insolatis, incoctis, quod genus quia latissime patet, de eo nobis pluribus est agendum, non modo propter huius multitudinem, sed uariam quoque in multis componendi rationem, quæ est propemodum uncia cuique prædictorum generum. Adde quod oleum philosophorum, & alia quædam mista sunt, et in tertium simul & quartum genus incidunt. De primo genere tanquam omnibus perspicuo nihil dicemus, de tertio pauca quædam hodie consueta, de secundo & quarto dicendum nobis est, quantum rei propositæ scopus exigit.

DE OLEORVM GENERE SECVNDO.

LEVM ex amygdalis dulcibus asperitatem gutturis, pulmonis, & partium cæterarum etiam externarum lenit, duriciem, que omnem ac siccitatem iuncturarum, & partium aliarum emēdat, ob id impinguat hecticis confert, semen quoque augeat, ardorique vuluæ & urinæ iniectum commodat. Fit autem hoc modo, Amygdalæ dulces cortice lignoso, & cute membranosa purgatæ, plurimum teruntur, in offas coguntur, horis circiter quinque loco calido continentur, uel in uase duplici hora una coquantur, aut sub calente arena, aut ci

DE ANTIDOTIS. spoi 9

nere, sacculo inuolutæ & panis: aliquandiu fouentur. Post ea rursus steruntur, & sacculo conclusæ torculari exprimuntur; uel tritæ amygdalæ in uale quomodo maza subiguntur in aere calido, pauca calida identidem affusa. Hisque modis oleum exprimes largius torculari, quod affere inferno sit cauato & deciuu uersus emissarium, superno autem pro cauitatia magnitudine & forma gibboso, ut undique ceu sigillo quodam amygdalæ æqualiter exprimantur.

Id oleum ex amygdalis dulcibus iure optimo primum omnium a Mesue describitur, quod sit tam alimentum (nutrimur enim solis dulcibus libro. 4. simp. cap. 9.) quam medicamentum ad multa efficax blandissimum, usu frequentissimum consuetissimum, gratisimum, & uelut quidam typus aliorum oleorum generis eiusdem. Ab eo igitur tanquam notissimo & utilissimo rectissime inceptit. Asperitas gutturis & pulmonis una est insita, & ex partis essentia profecta, brunchiis enim, quæ sigmoides sunt cartilagine cõstat tota hæc arteria, unde τραχηα id est, aspra cognominatur, Græcis eam ab arteria læui ita separantibus. Cum uero eadem intus sit læuis admodum, sanis hominibus ob membranæ cartilagineas illas et ipsarum ligamenta utraque integrentis naturam, interdum aspera sit ac inæqualis, siue rugosa fiat ob siccitatem, siue eius superfici ei humor aliquis largior quam pro ipsius natura insideat, & ibi inæqualiter affigatur & siccetur, unde tussis: raucitas, & sæpe etiam spirandi magna difficultas, interdum ægre curabilis præsertim dum ut cucumæ terreum excrementum accreuit, & œnophoro sordes crassa, sic ei pituita tandem agnata tenacius in hæsit. Hanc autem secundam asperitatem, quæ sola est præter naturam, oleum amygd. dulcium sanat.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Nam humectat siccitatem, (ut oleum commune in ferro rubiginem omnium maxime emollit) & suo lentore siccationi nouæ multum resistit, præterea inequalitatem explet quomodo succus portulacæ glutinosus in hæmodia. Sed paulatim id uelut lambendo est deglutiendum, non affatim deuorandum, ut paulatim eius substantiæ portio in asperâ arteriam deerret. non eam modo quæ collo anteriore sita est, sed quæ eius portio ramosis propaginibus pulmonum substantiam totam, cum duobus alijs uasorum generibus intertextit, quas pulmonum nomine uidetur Mesues intellexisse, quauis pulmonum quoque essentiam æquabiliter magis & mollem, mediocri lentore reddat, etiam citra nutritionem, quomodo pinguis frictio cutem, ob id recte addidit, corrigere asperitatem partium aliarum etiam externarum. Nam hac in re oleo communi non fuerit inferius, mirum ni etiam superius, ob essentiae tenuitatem, qua uidetur commune oleum uincere. Ob quam, non ob solam saporis gratiam, hodie & colicis, & nephriticis potui datur ad unc. unam, cum uini aromatiteos aut similis fescuncia, aut uncijs duabus, pleuritidi & alijs thoracis affectibus prope omnibus illinitur, & collo uteri uel dolenti. uel sicciori, quam ut extendi facile possit, quantum foetui pariendo satis esse possit. Quibus igitur cutis est asperior ob excrementorum ad eam expulso- rum naturam, uel ob siccitatem, quæ atrophie, ætati, uiscerum intemperiei calidæ, & siccantium usui superuenit, his oleum id saluberrimum est. Quam eius facultatem doctæ mulieres, cutim hoc oleo erugant. Duritiemq; omnem emendat. cum. n. modice digerat, quia temperate calidum est, durum tensione seu repletionem mollit uacuata per resolutionem eius materiæ parte aliqua. Cum uero sit moderata

Lib. 9. sim
pl.

Li. 2. et. 3
san. tue. et
li. 12. uet.

Duritiæ &
mollit. tri-
plex li. 5.
simp. cap.
3. 4.

te calidum, ut dixi, et durum concretionem a frigido excitata
 molli, fusa et colliquata e a materia quam frigus coagu-
 lauerat, Cum denique humectet etiam secundo gradu, ut
 etiam postea fusius docebo, durum siccitate (quod maxime
 proprie durum appellatur) molli, ac humiditate delibutum
 tractabile reddit. Ob hæc iuncturis podagricorum, et nobis ar-
 thriticorum emolliendis salubriter illinitur. Siccitatem partium
 ex atrophia, et iuncturarum et ex itinere multo aut labo-
 re alto, illitum corrigit etiam potentius, quam oleum cœ,
 præterquam si quod essentia est admodum tenuis, quale Gal.
 ubique Sabinum prædicat. Adhibendum uero cum frictione
 molli, aut mollis et duræ ut multæ et paucae media, quæ
 poros rarefaciat, et corpus calidum reddat, ob id paratius
 ad oleum id tenuandum et attrahendum, quod plane corio-
 rum concinnatores declarant. Corium enim crenatis assu-
 lis, et falcatis malleis, et flamma rarefaciunt, mox oleo et
 adipe calido largiter imbuunt. Quod autem eam siccitate-
 tatem sumptum id oleum corrigit, planissimum est, quia Li. 3. rēp.
 alimentum est. Omne enim actu nutriens, corpus calfacit
 et humectat. Nec solum corpori humidum dat alimentum,
 sed etiam mediocriter diuturnum, ob mediocrem illum len-
 torem, qualis in cremore ptissanæ, et oleo communi. Quæ Lib. 7. sim
pl. et apb.
18. lib. 2.
Dise.
 enim cum lentore coniunctam habent essentia crassitiem,
 ut suilla, diuturnius alimentum corpori exhibent, quam
 quæ lenta sunt modice simul essentia tenuioris. Impin-
 guat uero non solum quia plenius nutrit, sed quia substan-
 tiam corpori tribuit parum igneam et aeream, quæ mul-
 tum habilis est per tunicas uasorum exhalare, et in adi-
 pem concrefcere partium spermaticarum contactu. Ra-
 tiones aliæ et causæ obesitatis huc afferri possunt ex lib. 6.

LIB. III. IOAN. MESVAE

sanit. tuende. & libr. 14. meth. & libr. 2. temperamento-
rum. Nec solum adipem gignere, sed etiam carnem, natum
est id oleum, quia ob dulcedinem prompte ab hepate trahi-
tur, & in sanguinem bonum mutatur, quo partes omnes
abunde nutriantur. Hæc addidi, ne putes tantum corpus ex-
ternum impinguare, si illinatur. Nam id corpus ab alio est
pingue, non proprie, & in sua essentia. Hæcicis & aliter
consumptis: hac de causa est saluberrimum. Cum enim his
facultates omnes non solæ naturales sint imbecillæ, male co-
quant, nisi alimentum coctum & distributum est facile, quale
est id oleum ob essentiae tenuitatem coqui paratissimum, &
distribui. Quamquam distributionis celeritatem hepar in-
tendat ob eius dulcedinem. Adde quod etiam alimentum
dat corpori, quod aliquandiu furori febrilis in hæctico ca-
loris resistat, ut cremor ptisanæ. Ad hæc cum calore sit
temperatum, omnem intemperiem corrigit & cum humi-
dum sit ad secundum ordinem, hæcticis febribus est saluber-
rimum, non modo sumptum, sed etiam cum oleo uiolaceo
mediocrem illum calorem obtundente, illitum spinæ. Se-
men auget, ut omne alimentum modice calidum & humi-
dum, præsertim si plenius alat, quæ omnia huic oleo inesse
ante ostendimus, & fortasse etiam semen promouebit, præ-
sertim ex recentibus amygd. aliorum fructuum recentium
modo, semicocta humiditate abundantibus, quam ob crudi-
tatem & lentorem esse nonnihil flatulentiam, nihil miri
est, sed flatuum uim exiguam facile frangit uinum aroma-
tites, ne sumptum colicos dolores, aut nephriticos flatibus a
se excitationis geminet. Ardorem uteri & uesicæ etiam hodie
uulgus appellat, cum menses aut muliebre profluuium, aut
urina, calore, frigore, acrimonia, morsuq; alio quouis par

Li. 1. feb.
cap. 2.

Li. 5. sim.
pl. ca. 20.
& 22.

tes, quibus continetur, aut per quas uacuantur, lacerant, & tandem ulcerant, quam affectionem Gallorum uulgus eadem ratione coctionem uocat, sibiq; aliquam partem coquere ait cum materijs mordacibus, aut alia ulcerante causa lacepsitur. Tales affectus adsunt cacochymis mulieribus & uiris ex putri pituita, & sepe ex calculo, etiam ex pure ex arenulis, ex adusto in hepate & uenis, uel renibus, lotio. Affectionem hanc oleum hoc tollit sumptum, sed imbecillius quia in partibus quas permeat, alteratur, et multis alijs misceatur, potentius autem iniectum in uterum quidem, $\mu\tau\epsilon\gamma\alpha\chi\epsilon\tau\epsilon$ in uesicam uero, fistula aenea uel potius, ut nunc argentea, quam uulgus ob id $\sigma\upsilon\varsigma\gamma\gamma\alpha$ appellat. Lenit porro ardorem hunc quatenus & $\epsilon\pi\iota\kappa\rho\alpha\sigma\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$ est (quod multis alijs qualitate insigni carentibus, & aliam uehementem obtundentibus est commune) & $\epsilon\pi\lambda\alpha\sigma\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$, meatus ipsos tanquam quodā tectorio illinens, ne corpus attingat humor ille mordax. Qua etiam causa in dysenterijs multum mordacibus et dolorificis, cremores & muccagines, et butyrum, & id genus alia glutinosa iniicimus, sed etiā crassæ essentiae potius, ne corrumpantur facile. Quæ in capacitatem intestinorum prompto iniiciuntur, in meatum uiri urinarium ob angustiam & obliquitatem geminam, & uix longitudinem (quæ iniectiois impetum frangit & frustratur) iniici non possunt, cum etiam tenuia ægre iniiciantur, nisi siphunculo in meatum altius immisso excipiantur, & uelut deducantur. Quod meatus latera in se concidunt, et a sphinctere arctius undiq; constringitur, quo tempore urina non redditur. Ob id liquidissimum iniiciendum, & tepidum, & meatu urinario per balneum, uel alium quendam fotum dilatato, adiuuante, ut dixi, argentea uel aerea fistula prius meatui immissa. Mediā

LIB. III. IOAN. MES VAE

inter hæc duo naturam collum uteri obtinet, si rectitudinē & capacitatem intestini recti, obliquitatem uero & angustiam meatus urinarij in uiris spectas, nam meatus colli uteri omnium trium est breuissimus. Quod si in meatum mulieris urinarium eadem affectio inciderit, ratio eius eadem ppe habenda est, quæ & uteri, nisi quod graciliore est opus tubo. Hæc uero de corruptis intelligenda sunt. Quando nec uirgines his uitijs sunt obnoxie, præsertim fluxui muliebri, nisi quæ religioni monasticæ addictæ ex uita sedentaria, & magna parte ociosa pituitam putrem, largam, huius mali causam frequentiore[m] collegerunt. Hæc de facultatibus olei amygdalarum dulcium dicenda putauī, ut tãquam iter indicarem ei, qui in cæteris eius medicamentis idem præstare uoluerit, statuimus enim cætera læuiter, & uelut canis e Nilo attingere, locosq; tantum indicare, ex quibus possit qui uolet, rem ipsam pro dignitate interpretari. Depellat amygdalas, ut purius & syncerius sit oleum, & largius. Terit curiose easdem, ut iutus mersa humiditas promptius à apertum proferri possit, ut autem copiosius exprimatur, calfacit. Nam ut uetustate nuces & nuclei omnes oleosi magis a calore natiuo percocti euadunt, sic etiam ignis uel Solis calore semicrudæ humiditatis coctio acceleratur, aut saltem eo calore tenuata, liquata, fluxilisq; magis reddita, foras tracta oleosa humiditas promptius & largius exprimitur, quantoq; hic calor est ualentior (modo oleum urēdo nō absumat) tanto expeditius. Ob in uase duplici & sub calente arena, aut cinere hora una calefuisse satis est, in aere autem calido, quinque horis est opus. Porro calefiunt amygdalæ uase duplici, impositæ scilicet postquam tritæ sunt uasi uiereo, in uas aliud aquam calentem continens insidenti, ne

gnis aut aquæ contactu, & mistione oleum uitiatur. Sacculo autem, uel stamine uulgarî, & pannis inuoluuntur, & eadem ratione, & ne his materijs amygdalæ conspurcentur etiam per sacculi inanes poros facile ob tenuitatem incidentibus. Sed in uase duplici calefecisse fuerit satius, quod hoc modo empyreuma, hoc est, uel ignis substantia, uel qualitas amygdalis minus misceri possit, & uitrum resudantem ex amygdalis calfactis succum non ebibat, ut sacculus, panni, arenæ, cineres, bibula omnia. Adde quod possit tutius calorem intendere in uase duplici, quam cineribus, aut arenis, calore sicco magis urentibus, & consummentibus. Postremo uisu per uitrum & aquam corpora diaphanea coniectare potes quando satis incaluerunt, & oleosæ sunt redditæ, quod indicium conuolutis & sepultis in cinere, & arena, amygdalis habere non potes, nisi recluseris. Neq; tunc in offas uelut panes quosdam cogere oportet, sex mox a mortario, ut tritæ sunt, in uitrum transferuntur. In aere autem calido mora longior non modo rufat purgatas, & tritas amygdalas sed etiam odoris gratiam, & saporis nonnihil dissipat, nisi etiam uitreo uase per calidum aerem calente includantur, tunc enim præstantius fuerit, sed cum plerunq; sit opus celebritate nec hodie paretur potabile id oleum, nisi in affectum præsentem, & urgentem, tot horarum inducijs frui non licet. Multo minus aqua paulatim affusa largior hic succus & fluxilis magis est reddendus, cum hoc modo compositum sit, & uerius hydrelæum, quam syncerum oleum. Ob id uase duplici calfaciendum potius est, quam igni ipso, quam aere, quam affusa calente aqua. Qui modus hodie magis in usu est, licet minus, diu coquant, opinor ob præcipiendæ necessitatis occasionem, qua etiam fit, ut amygdalas etiam non de-

LIB. III. IOAN. MESVÆ

pellatas, sed electas, & recentes mox terant, deinde quarta horæ, parte, aut etiam minus diu in uase duplici calfaciunt, post exprimunt, ex libra scilicet amygdalarum una unciam olei purissimi, aut sextantes tres, sine drach. sex. quod si magna recalfacias, unciam alteram extrahes. Sunt qui ut properent magis, tritas in sartagine frigunt, sed parcius & ingratius, tostamq; substantiam redolens oleum exprimunt. Alij mola trusibili per candelarios exprimunt, sed ignobile, quale ex nucibus, lino spermo, & similibus. Exprimit autem Mesues torchulari inferne cauo, superne gibberoso, ut exquisite & equaliter amygdalæ sacculo cannabino, uel stamine uulgari concluso comprimantur, quomodo in articulis omnibus cavitās est, & ei æqualis ossis oppositi condylus, ut motio sit exquisita, non ob angustiam impedita, aut ob laxitatem incerta & errabunda. Cum tamen id torcular undiq; amygdalis contiguum uiam non det emananti olea liberam, cavitatem totam occupante partim amygdalarum mole, partim gibba ass. ris superioris parte, mihi nō admodum probatur. Rectius fuerit asserem supernum omnino, æqualem & planum esse, & infernum, sed hunc ambitu circinato sensim cauari, ut in hunc uelut canalem oleum undiq; diffuat, & inde ob insitam grauitatem in emissariū parte decliui maxime excauatum. Qualia sunt nobis uinari torcularia. Quamuis hodie adhuc Mesuæ torcular multis in usu esse uideo, etiam ex ferro albo infernam cavitatem imitantibus, cum uel olea exprimunt, uel capos & perdiceas affas, uel triticum uirens tritum ad condimenta, uel alia. Torcularis tamen plani & caui meminit Mesues in oleo laurino. Vtrog; tamen torculari expeditum magis hodie est prelum libros colligantium, ob id usu iam frequentissimo, ligna

enim sunt duo quadrata, fere sagina, aut tiliacea, longitudine tricubitali, crassitie palmi, in extremis cochleatim pertusa, transuersis per hos cochlearum uelut capreolos, & cin= cinnos clauiculis insertis, quæ ferro tortæ ligna illa dū ad= ducunt, quod in medio est, ualenter premunt, dum abducūt, cum pressa liberant. Amygdalas igitur probe tritas sacculo cannabino nouo, aut stamine uulgarī calfacto inuolutas, as= ficula etiam calfacta utrinq; muniunt, post dictio prelo tra= dunt, contrahunt prelum, & firmant, exprimuntq; in uas subiectum oleum aere quantum licet calidissimo, ut prope ignem luculentum, uel si Aestas est, in sole. Sacculo autem opus est, ne amygdalæ diffuant, ac dissiliant, quomodo dū prelo uinario solos uuarum acinos abiectis pediculis euul= so, sunt pressuri, aut tela noua includunt, aut festulas lecta= tim intersternunt. Tale enim cannabina noua firmitate sui facile amygdalas cohibet, preliq; uiolentie resistit, minusq; est bibula, & adhuc hac minus stamē uulgare, ob pili capri ni, quo contextitur, soliditatem. Vtrunq; autem cum sit rarū per nexuum interualla oleo uiam præbet, substantiæ amygdalarum uiam negat. Sunt qui horum loco etiam cilicio utū tur ex seta equina contexto, quod prædictis non cesserit, nisi quod propter panni huius crassitiem amygdalæ minus sen= tiunt uim preli, & oleum multum in magnis huius panni inanitatibus pigrum cessat. Prædicti uero panni tenues pre= lorum uiolentiam intercipiunt quidem, sed non cludunt, ac per mediam breuius amygdalis recipi permittunt. Quod si depellare amygdalas libet, cultello potius, quam aqua uel calida, uel frigida effeceris, ne ob aquæ missionem oleū lar= gius, sed aquosius & ingratius reddant. Adde quod calida uirium aliquid dissipat. Non probo eos, qui frigendo pellem

LIB. III. IOAN. MESVÆ

adurunt, postea rudi sacculo confricant, & depellant, quod partim urant, partim dissipent earum succum nobis expetunt. Ex his iam expressis, magna in panem coactū sub ciueribus coctum, panis loco esse possit.

Quod autem oleum amygdalarum dulcium quotidie uē dunt officinæ ad litus partium dolentium, fit ex integris amygdalis, & magna ex parte ob uetustatem magis oleosis issq; mola trusatili, aut tractili contusis, & cilicio inclusis, et per candelarios expressis, cuneo ualentius adacto, quo etiā ex nucibus exprimunt. Ob id etiam oleum nucum redolet his expressum, oleum amygdal. dulcium & amarorū. Hæc de modo extrahendi oleum ex dulcibus amygdalis fusius sum persequutus, quod is sit, utilissimus, & huic oleo, & cuiuis alij ex nucleis, uel seminibus extrahendo, de quo postea paucis cum Mesue est agendum, si prius adiecero huius olei compositionem parum diuersam Græcis autoribus fieri.

Diescori.

Quæ exempla nobis in rem præsentem commodare non parum poterunt, & Mesuæ lucem non mediocrem conferre. Semodius ex amygdalis dulcibus uel amaris repurgatis & siccatis, pistillo ligneo in pila leniter tunditur in offas, & aquæ feruescentiæ sextarius adijcitur. ubi uero hora dimidia humorem hauserit, uehementius quam antea tunditur, mox tabellis premitur, & quod digitis tergentibus hæserit, concha digitis affricta excipitur. Pressis nucibus his, rursus aquæ hemina inspergitur, quā ubi ebiberint, similiter exprimantur, singulas heminas reddunt singuli modij. Pistillo ligneo, non ferreo terēdas obserua, in mortario autem æreo terminus interdum, & lapideo. Vides præterea aquam affundi, quæ succum illum liquidiores reddat & paratiorem ad exprimendum. Sed id ibecillius multo fuerit, etiam si postea

oleum aquæ innatans colligas . Nam sic mistum est aquæ, ut ab ea omnino absolui non queat, qualiter dum aquæ lauādo oleum si immodice agitur, omnino misceri scribit Gal. Satiū fortasse fuerit, si largius oleum expetis, oleum commune tritis amygdalis miscere, quam aquam. Id quod in plerisque parum oleaginis ob naturam uel siccitatem facere cogimur. Verboſius de oleo amygdalarum dulcium egimus non modo propter dictas prius causas, sed etiam quod eius componendi, modus multis ſequuturus est cōmunis, & qui modi oleo amygdalarum amararum ab alijs traduntur, hos Meſues fere oleo amygdalarum dulcium tribuit. Paulus enim amygdalarū unc. duas in olei dulcis sextario uno ponit, & coquit in uase duplici, & Dioſcor. sextarijs amygdalarum cocto addit cotylas duas, aquæ, & ſemihoram dimittit, deinde attritione facta maiore, cotylam aquæ iterum miscet, idq; oleum ex amygdalis amaris ſcilicet uile Dioſcoridi ad uteri dolores, præfocationes, euerſiones, aſthmata, calculoſos, egre meientes, nephriticos, adhibet, ut nos hodie ex dulcibus expreſſum, & recens potui damus in colico dolore & nephritico ad unc. unam, cum uncia una ſemis, aut uncijs duabus uini albi.

Oleum ex amygdalis amaris, obſtructa aperit, ſtatus reſoluit & diſſipat, etiam in aurium tinnitu, & tono auditum efficiere obruſum, aſperitates lenit, neruorum dolorem mulcet, duritiem mollit, panum faciei delet. Extrahitur ut oleum ex amygdalis dulcibus præcedens.

Adhibet uero Dioſcor. ad uteri affectus, dolorem, præfocationem, euerſionem, & nephriticos, difficulter meientes, calculoſos, aſthmaticos, lienosoſ, rugas & ephelidas faciei,

LIB. III. IOAN. MESVÆ

quas pani nomine interpres Mesuæ uidetur intelligere, aut lentigines faciei, quas etiam idem oleum tergendo delet. Caudum igitur cum sit ad primum ordinem, ac humido & sicco temperatum, & amarum, nullam peculiarem habere facultatem uidetur, sed amaris omnibus communem calfaciendi, incidendi, tenuandi, digerendi, potenter tergendi, nullum animal nutriendi, sed contra potius enecandi, præsertim lumbicos. Quibus facultatibus ea præstat, quæ ipsi Mesues rectissime tribuit. Nam tenuando & tergendo obstructions expedit, flatus uel in auribus frigidis natos, uel aliunde in ipsas ruentes, calore suo, & tenuandi ui ac digerendi dissipat, auditumq; ab his flatibus per aures tinnientibus difficilem, meliorem reddit, asperitates uero lenit tergendo humorem inæqualitatis causam. Neruosi generis frigidos affectus, & ab his dolores calore tenuante et digerente sanat, ac durum tensione mollit & concretionem, minimum iuuat durum siccitate. Isdem rationibus sumptum & iniectum frigidis uteri & aliarum partium affectibus prodest, tenuando quoque ac tergendo calculosis & asthmaticis, crassam pituitam incidendo, tenuando, tergendo, & si a sola intemperie frigida est asthma, calfaciendo mire iuuat, linctum si recens est, & bonum, & thoraci illitum, præsertim toto corpore prius uacuato, si uacuatione egerè uidebitur.

Oleum χαρίων id est, ex nucibus Regiis, flatus etiā crassos dissipat, tumores discutit, nervis attritis, uel punctis, præsertim cum calce lota confert; scabiem emarginat. Fit ut oleum amygdalinum.

Gal. lib. 7.
simp.

Oleosum quod parte uesca nucum præsertim uetustarū facile exprimitur, tenuium est partium, per balitum digerit,

rit, siccat sine morſu. Ob id neutrota, id eſt, neruorum puncturas & uulnera quædam eo ſanant, gangrænas quoque, carbunculos, ægylopaſ ſunt qui eodem percurât, quod uſtis earum nucleis tribuit Dioſco. Si uero ex recentibus eſt nucibus expreſſum, etiam ſubadſtringit, & ſemicoctæ humiditatis adhuc aliquid retinet, quæ in uiridibus fructibus erat plurima. καὶ τὸν ὀλεὺν uim habet eandem quam balani- non. Doctè igitur & ex Galeni ſententia ſcribit Meſue ſtatus diſcutere calore: tenuitate eſſentiæ, ui reſolutrice, id qđ experientia quotidiana probamus in dolore colico a flatibus. nam iniectum cum uino generoſo, aut ſumptum potenter ſtatus diſcutit, & dolore tenſi uo liberat. Eadem ratione illitum. tumores diſcutit. Vi autem digerente & ſiccante ſiue morſu puncturas neruorum, & attritum, & ſcabiens ſanat id quod ut potentius præſtet, calcem lotam miſcet, quæ ſiccat ſine morſu, & digerit, & cum ambo tenuis ſint eſſentiæ, in ulcus totum permeat, non hæret in aditu modo adſtringentium & emplaſticorum, quæ facultates ſiccantes ſine morſu, & digerentes, quantum proſint punctio neruo docet Gal, lib. 6. methodi, & lib. 3. c. ph. g. & quo tempore utiles.

O I cum ex auellanis nucibus, dolores neruorum & arthriticos ſedat. Fit ut præcedentia.

Cum ἀντρονάκου, id eſt, nux tenuis pontica auellana & Præneſtina quoque a locis ubi luxuriat dicta, ſit terreæ magis & frigidæ ſubſtantiæ, quam Regia, tamen nonnihil caloris habet quo reſoluit, eſtque anodyna, & ſua ſicca ſubſtantia humoris arthritici portionem abſumit. Ne credas Meſue interpreti hoc calidum ſecundo gradu affirmanti,

LIB. II. IOAN. MESVAE

caryinum autem primo in quo siccum esse possit, hoc a substantia falsa & nitrosa, illud a terrea cruda. Addit Rasis in suo Antidotario contra uenenum & morsus serpentum ualere. Quam facultatem nucibus Regijs tribuunt Dios. in nucibus, & Gal. lib. de euchymia & cacoehymia. Bili quoque utiliter in articularijs morbis addit Manar.

Oleum ex chrysolymis, aurium, ani, hæmorrhoidum dolorem sedat, tumores prædictarum partium & uulnere digerit: linguæ impedimentum corrigit.

*Manar. Di
stigit ta-
me Gal. i
asimētis.
Nuclei p-
cocti ut
amygdala-
rū dulces
quidā alie
amaræ.*

Oleum ex nucleis malorum aureorum (quæ etiam Armeniaca & præcocia dicuntur, suntque generis persicorum) mordet, aperit, resoluit potentius quam oleum amygdalarum amararum, ob id hæmorrhoidas siccas aperit, & uacuatione facta dolorem lenit, præsertim quod ex orû amaro nucleo extrahitur. Nam ex dulci est imbecillius. Resoluta item materia in auribus, & alijs partibus tumefactis collecta, mitescit dolor, modo fluxionis initium non sit, nec corpus ac caput plenum. Vulnerebus autem præsertim magnis, aut in parte sensu exacto prædita, ut neruo, superuenire tumores, & phlegmonas abunde docet Gale. libr. 6. metho. & lib. 3. c. ph. gene. & Aph. 2. li. 5. Conuulsio ex uulnere lethalis est. Linguæ autem impedimentum τσαύλωσις id est, balbutiem a multo humore natam, intelligere uidetur Mesues, quam id oleum, & ortui neruorum septimæ coniugationis linguam mouentium, & ipsis faucibus foris illitum, & ore retentum, incidit, tenuat, terget.

*Aph. 32.
lib. 6.*

Oleum de persicis obstructions aperit, aurium: & sedis ab hæmorrhoidibus dolores ac tumores sanat, uermes necat. Fit ut prædicta.

Oleum ex nucleis persicorum, quod amari sint, idem

pollet quod oleum ex amygdalis amaris, facultate scilicet amaris omnibus communi præditum, calfaciendi, tenuandi, incidendi, digerendi. Quo fit ut amarorum omnium more tollat obstructions uenarum mesaraicarum, hepatis, lienis, renum, sumptum, sed etiam admotum, ut nuclei ipsi esu uel potu ex uino sumpti Aurium dolores omnes a materia lenit ipsius per resolutionem uacuatione, quo scilicet tempore digerentibus utendum est, cum cessauit fluxio & corpus, atque adeo caput est purum. Si uero sint ab intemperie calida sicca dolores, per se exacerbant, contraria intemperaturas corrigit. Idem iudicium de sede ab hæmorrhoidibus dolente, modo inflammatio, & ea incipiens, uel augescens, aut uigens non adsit. Rimis etiam sedis mederi docet Rasis in antidotario, & cephalalgie, quam scilicet causæ dictis similes excitant, quomodo oleum ex urendis nucibus exudans rimas labiorum & manuum sanat. Tumores omnes digerit ubi fluxio constitit, nec adeo crassa, lenta, impacta est materia. Frigidus præsentius iuuat quam calidos. Amara omnia sumpta & admotum lumbricos & uermes reliquos necare & educere totius substantiæ contrarietate demonstrat Gal. lib. 4. simpl. non solum quod nullum animal plane amaris nutriatur.

Oleum balaninum terget, expurgat, obstructa liberat, auri iniectum, tinnitui, surditati, dolori confert, strumas hepatis, & lienis scirrhum mollic, & digerit, affectibus frigidis neruorum & iuncturarum, spasmo, arthritidi medetur, albos, lentigines, uares, maculas cicatrices nigras, & reliqua cutis sordida uicia corrigit; aluum potu soluit, sed stomacho aduersatur. Fit ut amygdalinum.

Oleum de bono

LIB. III. IOAN. MESVAE

Li. 6. sm.

Balanus myrepfica, id est, unguentaria dicitur quod unguentarij utatur eius carnis succo plane inodoro, ob id apto ad odorem omnium recipiendum, ut insipida cucurbita omnibus saporibus, coloris expers cornea, & aqua suscipiens coloribus. Expresso autem succo reliquæ terrestres ac duræ, sunt amaræ & subadstringentes, ob id incidunt, tergent, contrahunt, & stipant, iouthos, lentes, ephelin, pruritum, psoram, lepram, achoras, exanthemata sanant lienem & iecur duratum liquant cum farina lolij, erui, uel alia siccante admota. Carnis drachma cum melicrato pota est vomitoria, & sæpe largiter per aluum subducit. Viscera omnia, maxime hepar & lienem ex oxycrato pota expurgat, cicatricibus decorem affert. Id oleum, siue succus nucum ex nucleo huius balani frequenter hodie exprimitur. Oleum balaninum maculas repurgat, lentigines, uaros, & cicatrices nigras, aluum soluit, stomacho aduersatur, contra aurium dolorem, sonos, & tinnitus auxilio est cum anserino adipe instillatum.

Disc.
terua.

Oleum de

Oleum *κικινου* Latinis ricininum, stans crassos dissipat, pituitam crassam & lentam renuat & incidit, & dolenti ab his uentriculo, tenuibus intestinis, colo confert, hydropem iuuat porum, clystere iniectum uel illitum.

Disc.

Achoras, aurium dolores, scabiem, fœdas cicatrices, sedis phlegmonas, uteri euerisiones & occlusiones iuuat. Aucen. s. can. addit lentigines & panos delere.

Oleū ebat
themī.

Oleum de cnico, obstructa liberat tergetque, ob id ictero dolenti a materia frigida uentriculo, colo, thoraci, pulmone confert, hisque partibus expurgatis uocem ciaram reddit.

Huic Diosco. tribuit vires olei ex cocco gnidio purgato
 & tuso, sed imbecilliores, hoc est, aluum potu purgandi.

Oleum ex nucel Indica dolori nervorum confert,
 thoracem & pulmonem lenit, & inde claram vo-
 cem facit, impinguat etiam, & sperma auget.

Id oleum Græcis indictum, conceptui valere creditur.

Hodie ad seminis iucrementum fere usurpatur.

Oleum de cerasis arthritico dolori mire confert,
 terget, ac expurgat, ob id calculum a renibus &
 vesica expellit, panos, lentigines, & cætera cutis
 fœde vitia delet.

Id oleum vires habet aliorum ex nucleis aut seminibus
 amaris expressorum, qualia sunt persicorum, amygd. ama-
 rarum, chrysomelorum.

Oleum ex nucleis cerasi sylvestris eadem præstat
 sed efficacius.

Oleum ex seminibus citri & arancii, dolori arthri-
 tico, & succedenti tumori confert, lapidem re-
 num & vesicæ expellit, fit ut prædicta.

Idem est in pestilentia alexiterium, & lumbricos necat
 potum & illitum.

Oleum ex pistaciis & strobylis hepatis & renum
 dolores potenter lenit, hepar impinguat, sper-
 ma auget potum, sed stomacho nocet. Fit ut
 prædicta.

Forte oleina substantia, quod oleis omnibus & pin-
 guibus est commune, tota tamen sua substantia stomacho
 amicum videtur usu quotidiano

Addit Rasis tussum & thoracis dolorem mitigare, et in-
 temperiem frigidam emendare.

Oleum laurinum ad partium omnium cerebri, Ol. de bac-
 nervorum, tricolorum, ventriculi, coli, hepatis, cis lauri-
 lienis, renum, uteri, affectus frigidos, & dolore Diosco-
 Mes.

LIB. III. IOAN. MESVAE

his succedentem, sic fit, Baccæ lauri maturæ & recentes, teruntur in pila, ex aqua in lebere coquuntur, post torculari plano, non cauo exprimuntur in uas subiectum in quo aquæ supernatans oleum colligitur. Affusa calente aqua iterum terantur, & exprimantur torculari cauato, colligatur oleum & reponatur.

Id oleum est calidum, essentiæ tenuis, aperit, mollit, discutit, ob hæc intemperaturam omnem frigidam solam, & cum pituita, uel flatibus sanat, & ab his colo dolenti chylistere infusum, mire prodest, ut spinæ dorsi illitum, paralyti et horrore febrili, tum oibus neruorum uitiiis, algoribus, lassitudinibus, catarrhis, aurium doloribus, renum frigidis affectibus. Alij parte æquali oliuarum maturarum mista, & ambobus simul eritis, oleum laurinum exprimunt, sed imbecillius, aliter mistis alijs componi docet Dioscor. Simplex utilius idem censet, & quo recentius & uiridius colore, amarissimum est & acre. Ex Gallia Narbonensi utriusque uti commune aduehitur, unguento similis, quam oleo.

Oleum ex baccis uiridibus, terebinthi, uulnera glutinat, spasmo, tetano, duritie neruorum confert ob hæc multis emplastris miscetur.

Mirum est Dioscoridi hoc refrigerare & adstringere cum calidum sit reuera & modice adstringens. Fit ut laurinum.

Oleum lentiscinum ex baccis lentisci, stomachum, partes neruosas, iuncturas laxat, & musculos roborat, fit ut laurinum.

Scabiem iumentorum, & canum sanat, pessis, acopis, leprarum medicamentis est utilissimum, sudores cohibet.

Inepte scincus pro scbino legitur. Nam e scinco oleum si fiat compositum est, neque horum aliquid præstaret.

Oleum mastichinum e mastiche, gummi lentisco recente Diosc.
trita exprimitur, mediocriter calfacit, adstringit, emollit,
ad omnia uulue uitia efficax, stomachi prominentem duri-
tiem, cœliacorum, dysentericorumque cruciatus leuat, fa-
ciem emaculat, & colorem nitidum facit optimum. Myr-
teum e baccis myrti nigræ syluestris, aut satiuæ maturis be-
ne tritis ex aqua coctis similiter exprimitur. Dioscor. uero Duplex ē
meo p bar
baccis re.
dētibus et
maturis
oleo i coo
ctis, et al
terū modi
camētofi
ex Nicol.
succum ex folij myrti alterutrius mollissimis tussis expres-
sum cum oleo omphacino coquit, uel cum oleo & aqua de-
inde quod supernatat oleum concha colligi iubet, adfirin-
git, siccatur, ob id epuloticum est, achoras sanat, & sedis ri-
mas, sudores compescit. Potentius est et compositus, si mali-
corum, cupressum, cyperum iuncum odoratum cum Diosc.
recipiat. Efficacius est amarum oleosum, uiride translucens
olens myrtum. Myrteum aliud est Mesuæ in tertio genere.

B Alfamelxon, id est oleum balsami plantæ cubitalis
aut bicubitalis, rutæ agrestis similis, cortice cuius
partem orientem spectante scarificato & vulnera-
to lachrymæ pingues destillant, ipsius scilicet balsami pin-
guedo. Alii plantæ huius surculos Vere incunte in pila te-
runt, in aqua coquunt, torculari exprimunt, oleumque
balsami uocāt. Sunt qui surculos tritos in oleo ueteri dies
quadraginta insolant, in uase duplici coquunt, exprimunt
surculos novos tritos immittunt, secundo & tertio, colāt
& recondunt.

Oleo ueteri die uno maceretur xylobalsamum carpobal-
samum recentissima, post arte chymistica o'eum extraha-
tur, fuerit non ignobile, uel xylobalsamum recēs in oleo ue-
teri diebus quadraginta insoletur, uase duplici coqua-

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

tur. Vires huius olei ab omnibus tam laudati a Mesue ta=
ceri mirum est, calfacit enim, humectat, tenuat, digerit, ter=
get, glutinat. Glutinandi hæc facultas ueteribus indicta, fa=
cit ipsum hodie pretiosum. Cætera ex Gal. in simpli. docui,
notæ huius in Diosc. opobalsamo. Id rarissimum, & ob id
pretiosissimum. Quapropter Petrus, de Ebano, Gulielmus
Platearius, Bartolomeus Montaguana oleum balsami com=
posuerunt, uiribus uero balsamo nihil cessurum. Alij folia,
& semen, & lignum huius plantæ oleo insolant dies qua=
draginta, exprimunt, & seruant, sed uiribus opobalsamo
id multo & inferius.

Oleum sesaminum impinguat, semen auget, aspe-
 ram arteriam lenit, & uocem ob id claram red-
 dit, multorum præterea oleorum aliorum est
 materia: extrahitur ut amygdalinum, nisi quod prius se-
 men sesami excorticandum sic est. Id semen ab excremen-
 tis purgatum, aqua parum salsa irrigetur, manibus frice-
 tur, iterum irrigetur, donec madescat: siccetur, modice as-
 setur, sacco aspero multum diuque confricando excor-
 ticetur: corticibus expurgetur molatur in farinam, oleum
 exprimatur, ut ex amygdalis. Ex eodem semine non ex-
 corticato, sed affato & molito in farinam, oleum quoque
 extrahitur ut prius.

Id semen quod agros emaciat, in Italia feri d: sijn, ob
eiusque penuriam oleum sesaminum desideratur cuius loco
amydalarum dulcium oleum substituatur, oleum id clarũ
candidum, & usu cum cibis delicatissimum.

Oleum lini: spasmus, duritie neruorum & iunctu-
 rarum hæmorrhoidibus, sedis phlegmonis & ri-
 mis confert, ac dolori pulsatorio.

Fit ut oleum sesami, sed lini semen non excorticatur, nervorum dolores sedat, viribus proximum est oleo chamæmelino, quibusdam in usu est uice olei communis. Quidam pleuritidis oleum lini dederunt linctui aut potui, non sine utilitate. Paratur hodie a candelarijs & olearijs molitoribus non a pharmacopolis. In moletrinis quoque aquaticis pauca aqua affusa extrahitur ad usum lucernarum. Manard.

Oleum papaverinum impinguat, asperam arteriam lenit, febrium ardorem mitigat, & insomniam, fit ut oleum ex semine lini.

A febrium enim uapore calido sicco uigilias tollit, somniumque frigiditate & humiditate conciliat, fronti, auribus, naribus, temporibus illitum. Compositum autem oleum papaveris post scribendum est usitatus. Hyoscyaminum oleum ex semine albo hyoscyami recente, sicco, calida aqua sparsim insolato, trito, a Diosco. exprimitur ad aurium dolores, pes sis etiam miscetur, ad emolliendum utile.

Oleum ex semine lactucae idem pollet quod papaverinum & eodem fit modo.

Oleum ex semine cucurbitae cucumeris, melonis citreoli, phlegmonis vicerum, & ab his febribus ardentibus confert, urinae ardorem ualde mitigat. Possunt ex singulis horum per se extrahi, vel pluribus, uel omnibus simul, excorticatis tamen seminibus sesami, seminam modo. Ex pluribus aliis cum seminibus, cum fructuum nucleis, & fructibus, olea eodem modo exprimi possunt, quae vires eorum ex quibus separantur retinent, & a nobis omittuntur.

Quale est raphaninum, melanthinum, sinapinum, canabinum, staphidis agriae. Quae etiam fieri possunt seminibus ipsis tritis & coctis cum oleo, et cum succo aliquo vires

LIB. III. IOAN. MESVÆ

corum augente, uel, si est opus, remittente, uel saltem fouente, & olei adustionem ac seminis prohibente.

DE TERTIO GENERE
OLEORVM.

Funt & olea per impressionem, quæ ipsis oleis uelut habili cuidam materiæ aliorum medicamentorum uirtutem a sua ipsorum forma proficiscentem inferit, quomodo sigillum formam suam materiæ cupiam ad eam suscipiendam habili imprimit. Hæc autem uariis sūt modis, quos Deo adiutore, tradituri sumus.

Oleorum genus tertium facultatem recipit uariam ex incoctis sibi uarijs simplicibus, propterea id iam est compositum, non amplius, ut priora duo genera, simplex, id Pauli ^{μυσκός} id est, unguentarium dicitur, est illi simplex, id est, parum medicamentosum, & paucis mistum. alterum compositum & medicamentosius.

Oleum rosatum completum roborat, resoluit comode, lenit, & sedat, fitq; ex oliuis maturis, & foliis rosarum completarum, rude uero inflammationes extinguit, roborat, cogit, densat, fluxiones sistit, & materiarum per corpus fluxū cohibet, dysenterias potu insigniter iuuat, & fit ex oliuis immaturis, & foliis rosarum nondum apertarum. Hoc autem modo fit, Folia rosarum rubrarum recentium trita quantitate sufficienti, oleo ex oliuis, uel sesamino recenti, & aqua fontana aliquoties loto, macera in uase uitreo obturato, diebus septē insola, coque tribus horis in uase duplici. Expressis foliis et abiectis, noua immitte, insola iterum dies septem, coque ut prius, tertio idem fiat. Deinde aquæ infusionis rosarum dictæ in syrupis quantum est oleum: misce, opercula, insola dies quadraginta, post excola, iterum diu insola. Aliter quoque paratur magis resolues ex succi rosarum & aquæ

*Hi .4. modi
di cōs
utrique ro
sati dīia.*

infusionis rosarum prædictæ, una parte una, olei sori & parati, ut dixi: partibus tribus, foliorum rosarum contusarū quantitate sufficienti, hæc omnia in uase uitreo insola, ut dictum est, post coque, tota rosarum permixta, insolat: ut diximus de permutando succo: & aqua infusionis rosarū: idq; bis fiat. Postremo oleum solum cum succo rosarum: & aqua infusionis earum: in uase uitreo insola dies quadraginta: uel amygdalas dulces purgatas: curiose tritas foliis rosarum tuis misce in offas: quas i aere calido hons uigintiquatuor serua: tere: & subige continenter in mortario affusa pauca aqua infusionis rosarum calente: tandem torculari exprime oleum: uasi uitreo impositum operculo: & insola: quarto modo cum sesamo excorticato sic qualiter cum amygdalis: sed rudi rosato sunt amygdalæ completo autem sesamo.

Prima olei rosati compositio multis est in usu, Parisiensibus autem compositio Nicolai in ipsius Antidotario diebada. Paulus rosarum rub. exunguatariū unc. tres olei omphacini sextario immittit uasi operculato, ne expiret, dies quadraginta insolat, super tabulam reponit, alij non insolant, sed pnteo imponunt, alij terra infodiunt dies quadraginta. Tres unguenti rosacei compositiones Diosc. Rosas quidam integris folijs, alij exunguatis, alij etiam forcipibus incisis, alij tuis oleo impositas igni coquunt, colant, seruant, alij dies quadraginta insolant in uase uitreo operculato, sine coctione, insolatus etiam in uase duplici est præstantior. Oleū rosatum ueteres nominare consueuerunt, quod absq; odoramentis paratum est, quorum si aliquid huic inditum fuerit, non oleum, sed unguentum rosaceum nominant, in fine lib. 2. simp. Oleum rosatum optimum conficitur ex rosis solis, sine frōdibus, quæ plurimæ oleo omphacio sine sale parato plenius imbuantur, & infundantur Vere, aut ineunte Aestæ=

Li. 6. sm.
Li. 1. et. 2.
c. pb. 3.

LIBRI III. IOAN. MESVAE.

3.c.pb.p.
li.3.c.pb.
p.inicio.

te. Post annum autem uetus est ac inutile. Id oleum uim quādam repellentem habet, & repellentem, & mitigatoriam, & discussoriam, seu repellit, coquit digerit omnia hæc mediocriter. Huic oleo quidam spissamenta adiiciunt, ut id diutius sit odoratum. Oleum rosatum audio fieri odoratissimū putrefactis mense uno rosis sub fimo in uase bene operculato. Eadem ratione ex mastiche uulgari, & rosis incarnatis & moschatis, & similibus fieri posse confido odoratis. sine ullius olei mixture.

Oleum chamæmelinum, genus omne neruorum roborat, fluxionesq; inhibet vi sua modice adstringenti, moderate resoluit, ob id dolores sedat. Fit ut oleum rosatum, sed ex oleo maturo, aut resano, ut dixi, extracto.

Paulus florum sine albis folijs recentium, siccatorum uiginti quatuor horis uncias duas sextario Italico impōit, uas tegit linteo simplici, ut transpiret, & quadraginta diebus insolat, post bene obturato uase reponit, ex siccis folijs in uase duplici costis est imbecillius. Calidum temperate ad primum tantum gradum uergit, humido sicco temperatum.

Oleū chamæmelire
frigerat,
& dolorē
capitis ab
astu mi-
nuere dī
i.2. c.pb.

P.

Initio colici, artbricici, & aliorum dolorum est præstantissimum, quia parum repellit, & modice digerit, cum ualenter digerentia plus nouæ materiæ in partem alliciant, quam ueteris inaniant. Si tamen uehemens est fluxionis impetus, adstringente magis opus est. Vires laxandi tantum quibus fe-

Obres prohibet, non est adstringendi Gal. ei tribuit. Leum meliloti, uiribus est chamæmelini, & eodē modo componitur.

Oleum uiolatum, itemperiem calidam extinguit ob id phlegmonas omnes remittit, ac inde pleuriticos iuuat, asperitatem arteriæ & pulmonis,

& thoracis lenit. Fit quomodo rosatum, sed ex oleo uiridi, uel amygdalino, uel sesamino.

Oleum $\epsilon\alpha\tau\alpha\upsilon$, id est, ex floribus uiole nigræ uulgo Martiæ, frigidum, humidū, tenuis essentia, lenit, & modice aperit, clystere infusum ardorem febrium mire sedat. Quibusdam placet hoc admouendum esse tantum phlogosi, & intemperaturæ calidæ soli, ut rosatum intemperaturæ calidæ cū humorum affluxu. Hepatis & renum caliditatem mire sedat cum aceto pauco, succo lactucae, santalo albo et cera exiguâ. Si oleum uiride est, omphacinon, seu ex oliuis immaturis expressum, ut uideri potest (tale enim, uel aliud lotum frigidis oleis conuenit) amygdalinum uel sesaminum ablutione in aqua refrigerante uires olei omphacini accipiant. Paulo fit hoc oleum ex uiolis purpureis uel croceis, uel leucoio, insolat autem exacte operculato uase, ne transpiret, tantum dies decem, uiolis interea ter mutatis, additque demum uiolas siccas. *V. quæritur
Santalum.*

Oleum anethinum digerit, ob id dolores sedat, cōfert rigori febrili, spinæ, & partibus neruosis. iunctum accessionis niriō, phlegmonas & scirrhus resoluit, somnum, item cōciliat, & cephalalgiam mitigat. Fit ut oleum chamæmelinum,

Flores anethi forcipe exacti ex oleo dulci dies quadraginta insolantur. Paulus comæ florum anethi uno die siccate unciam unam sextario olei imponit. Diosc. anethi comæ libras duas, & uncias octo in libris octo olei, & unc. nouē uno die insolat, post exprimit & reponit. Nam magna in hoc mensura florum hoc tempusculo satis uirium suarum oleo impertit, articulorum dolores Dioscoridi sedat, utrūq;

LIB. III. IOAN. MESVÆ

mollescit & referat.

li. 4. fa. tu. Oleum anethinum, ex anetho maturo & uiridi in uase duplici coctum, succos, nec crassos, nec lentos in cute & carne residentes digerit. In uase duplici autem coquendum id,

li. 6. sim. & Sicyonium, & chamæmelinum etiam docet lib. 12. metho. Anethum in oleo coctum, oleum facit anethinum digerens, dolorem sedans, somnum concilians, crudos & incustos tumores coquens. Est enim temperie propinquum pus mouentibus & coquentibus medicamentis, uisi quatenus illis est paulo calidius & tenuius, ob idq; digerens. Viride autem capiendum, quia humidius, minus calidum, & ob id magis concoquit, & somnum conciliat, sed minus digerit.

l. 12. me. In oleum relaxās non adstringens, præcipue antiquum, immitte anethi quod uidebitur satis, mox ubi in uase duplici tantisper calfeceris, dum mediocriter uim herbæ imbiberit exprime, & reponere.

Oleū liliorum. **O**leum liliorum calfacit, resoluit, ob id a frigore dolores thoracis, uentriculi, coli, uteri, renum, uesicæ sedat, lenit, & coquit. Fit ut oleum chamæmeli, sed ex liliorum floribus quod croceum est, abiciatur. Compositum item ex foliorum lili uncis octo, mastiches, calami aromatici, costi, carpobalsami, ana vnc. i. caryophyl. cinnamomi, ana vnc. sem. fle, croci drachmis tribus. Omnia præter liliorum folia aqua sufficiens e. 24. horis macerentur, semel aut bis ferueant. Tunc inice olei dulcis, uel sesamini, lib. duas, & additis lili floribus, in uase uitreo itola dies 40. post colatum reponantur.

Oleum irinum ex floribus ircos similiter factum, calidius, tenuius, ob id altius penetrat, & ualētius resoluit, liliorum uero magis sedat, lenit maturat. Irinum oleum terget, tenuat, coquit, resoluit potēter, ob id a frigido dolores aurium, hepatis, splenis, uteri, articu-

lorum sedat phlegmonas coquendo suppurat, materias thoracis & pulmonis coquit, strumas dissipat, & alios tumores duos, spasmus emendat, & narium foetorem. Sic fit, Radicum ireos libram. i. florum eiusdē, libras. ii. aquæ cui incoctæ sunt aliæ ireos radices, quantitatem sufficientē olei dulcis, vel sesamini quantum sufficit, in vase duplici coque, radices & florum folia noua imitte prioribus expressis & abiectis, ut in oleo rosato.

Oleum sambucinum lenit, cutim expurgat, nervos roborat, eorumq; doloribus confert. Fit ut rosatum.

Ex floribus sambuci factum, dolores sedat, ex medio autem cortice ambusta sanat, fit etiam ex floribus iasminum, quod sambucinum Arabes uocant, chamæmelino aut sequenti uiribus proximum.

Oleum leucosii lutei tenuat, digerit, ob id dolores, thoracis, renum, neruorum, iuncturarum, sedat, fit ut chamæmelinum.

Paulus horum florum exūguatorum unc. tres olei sextario immittit, in uase exacte obturato. x. dies insolat, ter mutat, ubi reponendum est, alias bene siccas adiungit.

Oleum papaueris intemperiem calidam sanat, & inde ortum dolorem, somnum quoque conciliat. Fit ut uiolatum ex floribus, sed etiam capitibus & foliis papaueris albi mitius & tutius, nigri stupefaciendo efficacius.

Oleum de foliis lactuæ idem pollet quod oleum papauerinum.

Oleum nymphaearum vires habet uiolati, & eodem fit modo.

Refrigerat tñ magis quam uiolatum, minus quā papauerinum, hypnoticis, & intemperaturam partium, ut renum, calidam sanantibus utiliter miscetur, & ueneris

LIBRI III. IOAN MESVAE

lentiginem prohibet genitali iunctum. Oleum nymphaeatum Rasis in Antidotario describit, refrigerando mitigans cephalalgiam febrilem a uaporibus sursum elatis, & delirium inde, uel ex phrenitide natum, ardori orinae, ulceri renum et uesicae commodum illitum, uel clystere iniectum. Fit autem ex floribus albis, non flauis, in oleo omphacino dies quadraginta insolatis.

Oleum cucurbitae nymphaeato uiribus par, & eodem paratur modo, sed hoc ex floribus cucurbitae, & succo rase carnis eius, & oleo.

Cucurbitino autem oleo prius ex seminibus expresso fiat, tunc multo est frigidius, ac humidius.

*Oleū menu
faris.*

Oleum melinum, refrigerat, adstringit, ob id ventrem totum inferiorem, & nervos laxiores cogendo roborat, sudores immodicos sistit, fit ex carnis cydoniorum præmarurorum, cum cortice & seminibus tritorum, & succi eorum portione æquali in olei omphacini modo sufficienti diebus quindecim in uase vitreo insolata, deinde horis quatuor coquatur in uase duplici, caro & succus mutetur, & rursum in seletur, & coquatur, ut diximus, his aut ter, postremo colatum recode.

Oleum id facultatem uentriculi & intestinorum retentricem adstringendo roborat, & qualitate aromatica coctionem iuuat, ob id lienteriae, diarrhoeae, dysenteriae multum salubre est, praesertim, biliosa, sed bilis parte iam uacuata, clysteribus iniectum per se, uel cum mastichino, myrteo, rosato. Spinae etiam illitum & thoraci, sudorem immodicum uires deficientem sistit.

Paulus cydoniorum lanugine bene tersa cum corticibus incisorum

Paulus cydoniorum lanugine bene terſa cum corticibus inciſorum unc. tres in olei omphacini ſextario inſolat dies quadrageſima. Si ſuccum cydoniorum oleo incoquis, ſic crepitat & agitur, mirabile uifu, ut oleum omne tandem uale excutiat. Ob id uafe duplici coquendum eſt ſimul, ne uires cydoniorum empyreuma uitiet. Succus autem ex his largior extrahitur, ſi ferramento ſegmentis quibuſdam exaſperato (rapam uocant) deradantur potius quam ſecentur minutim, aut terantur.

Oleum myrtinum, cerebrum, nervos, cor uentriculum roborat coquendum ut melinum.

Id oleum adſtringit quantum cydoniorum, ſed ſiccatur potentius. Alterum prius in ſecundo genere per expreſſionem baccarum myrti recentium docuimus. Oleum ex oleo & myrtis, aut myrti ſucco compoſitum, adſtringit ſolum a myrtis, digerit ab oleo, Galen. libr. 1. c. ph. p. & libro. 2. c. ph. g.

Oleum ex pomis mandragoræ inflammationem omnem extinguit, ſomnum conciliat. Fit ex ſucci horum pomorum maturorum, & olei ſeſamini partibus æqualibus in uafe duplici coctis ad ſucci conſumptionem. Succi tantundem ſuffice coque ut prius, idem tertio fac, & reconde.

Gallis interdum ſic paratur, aliter Nicolao in Antidotario.

Oleum enulatum caſfacit, tenuat, digerit, ob id affeſibus neruorum, uteri, ueſicæ frigidis prodeſt, ac febrium rigori, & colo a ſtatibus dolenti. Radices enulæ ruſas, ſucci aliarum enulæ radicum, olei ſeſamini portionem æqualem in uini odori parte dimidia, coque ut diximus in oleo melino. Compoſitius & ualentius fiet, ſi oliorum lauri, cardamomi, ſpicæ nardi, calami aromatici

LIB. III. IOAN. MESVAE

O mastiches, ana sexram partis unius addideris.
 Oleum ex cinnamomo & sabina, & pulegio, idem
 pollet quod enularum, & eodem fit modo.

*Tria in Mesuz de his capita in unum iunximus, oleum
 cinnamomi Diosc. elegantur paratur, fieri etiam ex nostro
 pseudo cinnamomo potest. Quod uero & sabina fit, dolores
 amorbo Hispanico mire sedat, cutisq; sceditatem corrigit.
 Sed quod & pulegio, ciendi menses uim magnam obtinet.*

Oleum rutaceum calfacit, tenuat, digerit, ob id late
 rum: renum, uesicæ, uteri dolores a frigida causa
 sedat, fit ut myrtinum.

*Ex foliorum et succi rutæ ana portione equali, oli om
 pha. q. s. insola dies quindecim obturato uase, post coque in
 uase duplici horis quatuor, exprime, hos bis aut ter itera,
 Rutaceum & illitum & clystere iniectum colicum dolore
 quem chamemelinum & anethinum mitiora non sedarunt,
 placat, uacuata prius parte materiæ, neruosas partes a fri
 gido lesas ualde roborat, paralysi confert, spinæ inunctum
 obstructions aperit inflationem potentius dissipat, si ex ru
 ta sicca ter uel quater mutata perficiatur. Nam in uirente
 succi excrementosi multum inest.*

Oleum nardinum benedictum calfacit, tenuat, di
 gerit, modice adstringit, proinde affectus omnes
 frigidos & flatulētos cerebri, uētriculi, hepatis,
 lienis, renum, uesicæ, uteri magnopere iuuat, naribus inie
 ctum caput purgat, corpori. colorem & odorem commē
 dat. Spicæ nardi unc. tres, uini & aquæ ana unc. duæ & di
 midia, olei sesamini lib. dimidia, coquantur in uase dupli
 ci lento igne, horis circiter quatuor, frequenter mouēdo.

Vel spicæ nardi unc. tres, sampsuchi unc. duæ, xylaloes
 enulæ, foliū Indi, calami aromatici, foliorum lauri, cyperi,
 schœnu anthus, cardamomi, ana unc. una & dimidia, ante

*Gal. i suo
 dolore co
 lico.*

quam terantur uino & aqua sufficienti, & olei sesamini libris sex mergatur, coque nase duplici igni lento horis sex singulis horis mouendo. Vel spicæ nardi unc. quatuor, sty raris, cayophyllo. ana unc. tres, nucis moscharæ, unc. v. olei balsami, uncias sex, olei sesamini, lib. quatuor, coque ut prius horis quinque.

Prima compositio est nobis frequens & efficax etiã ad aurium tinnitus & dolentes ipsius flatus, & omnem neruorum intemperiem frigidam. Oleum nardinum calfacit, *Li. 6. sani.* potissimum ubi largius accepit amomum. Id olim Laodiceæ in Asia duntaxat præstantissimum fiebat, nunc etiam in alijs fit urbibus. Secunda & tertia Mesue compositio si simplicia suppetere uera, est efficacissima, sed unguentum uerius est quam oleum. Oleum autem sesaminum quia desideratur, uice eius oleum dulce substituitur, paruo aut nullo errore, Nam Mesue aliquando scribit olei sesamini uel dulcis.

Oleum mastichinum, cerebrum, nervos, iuncturas, uentriculum hepar corroborat, tumores du ros lenit, dolores sedat, sic conficitur, Mastiches uncia tres, olei sesamini sextario coquuntur in uase duplici. Vel mastiches vnc. iiii. uini, unc. iiii. alii octo olei rosati li. una, in uase duplici coquuntur ad uini consumptionem.

Secundum est solum in usu, quia præstantius priore, cui cum Paulo oleum omphacinum miscetur potius, quam sesaminum, nisi quando studium maius esset duritias molliendi, & dolorem sedandi, quorum neutri omphacinum per se conuenit. Est autem utrunque simplicissimum medicamentosius, ac uarium magis, & unguentum uerius, quam oleum Paulus describit, Facultatem uentriculi coctricem & retentricem roborat illitum in lienteria, ob id salubre. *Mi-*

*Auic. 5.
can. bet de
scrup. pri
mam.*

LIB. III. IOAN. MESVÆ

nus multo calet, siccat, obstructa aperit, quam nardinum, nec minus adstringendo roborat. Oleum mastichinum ex oleo rosæ & uino antiquo ad partium lasitudinem et imbecillitatem fit Mesuæ in fine suorum canonum cap. 12.

Lib. 5. c.
p. 1. m

Oleum mastichinum & lentiscinum recens in uase duplici calfactum, anodynum est phlegmones in gingiua. & lingua, oris tunica & cute.

Oleum ex styrace calfacit, ob id confert dolentibus a frigore renibus, uisceræ, utero neruis, musculis, tendonibus, iuncturis, Styracis uncia tres, uel si ualentius uis, quatuor, in olei sesamini libra una coquantur, ut in mastichino, & colatum reponatur.

Oleum styracis huic simile scribitur Auicē. 5. can. & Serapioni in Antidotario, ad scabiem est efficax, præsertim addita parte octaua ellebori albi, diuersum Dioscoridi.

Diuersum duplex Mesuæ ex styrace liquida in curandis affectibus neruorum, aliud etiam Nicolai. Styracini olei meminit Dioscorid. in styrace, sed an simplex sit uel mistum non docet.

Oleum costinum calfacit, obstructa aperit, neruorum genus roborat, ut neruos, musculos, tendones, ligamenta, uentriculum, præter hæc hepar & capillos, canitiem ob id moratur, & corporis calorem ac odorem commendat. Costi amari uncia duæ, casia: uncia una, samplichi summitatum uncia octo, uino odoro, quantum sufficit, biduo infundantur, deinde cum olei sesamini libris tribus coquantur horis sex, ut nardinum.

Si uera costi radice fiat, omnibus neruosi generis affectibus frigidis confert calore uebementi, ut etiam paraly sin ac uebementem rigorem spinæ illitum iuuat, Capillos etiam te

nacius affigit: & mucoso humore canitiem accelerante consumpto, canos prohibet.

Oleum cyprinum partes neruofas roborat capillos a canitie vindicat, fit ex florum cypri uncis quatuor coctis in olei ueteris unc. decem, ut rosarum florum penuria, folia cum modico uino uis mutata coqui possunt in dicta olei mensura. Oleum de alkana.

Quod oleum cyprinum duplex Paulo describitur, uerius est unguentum, ut Diosc. suffecerit Mesue descriptio. Lib. 2. c. ph. p.
Oleum cyprinum & lentiscinum magis calfaciunt, quam myrteum, et modice astringunt.

Oleum sampsuchinum calfacit, roborat caput & neruosum genus omne: fit ut oleum myrtinum. Oleū d'sam psucho.

Rasi. in Anti. acopum est, seu lassitudini utile, & morbis cerebri & neruorum frigidis prodest. Ob id spiritus in balneo inunctum paralyfin iuuat, & spasium cynicum uulgo torturam oris, naribus iniectum, ut auribus immissum, a flatu tinnitum dissipat, menses ciet, morsui scorpiionis prodest. Potentius fiet ac odoratius, si comis sampsuchiter quat. & mutatis, in uase duplici coquatur. Paramus in nullos usus alios, quam ad emplastri meliloti compositionem. Sampsuchinum Diosc. ab hoc diuersum.

Oleum ex thymelæa hydropi confert, ac ulceribus malignis, cutis sceditatem terget, foliorum mezereon unc. iiii. aquæ libra una. 24. horis macerentur post coquantur in olei sesamini unc. octo, & lactis dulcis & recentis uncis sex, ad aquæ & lactis consumptionem, colatum reconditur. Ole. ex mezereoo.

In simp. cap. de mezereo prius est aliter, descriptum. Id umbilico admotum, aluum subducit.

LIB. III. IOAN. MESVAE

Oleū sericinum.

Oleum de thymo, renum, uesicæ, ilium dolori confert, urinæ difficultatem leuat iniectum in sedem, uel meatum urinarium. Thymi unc. quatuor, zingiberis unc. una & dimid. aqua dulcis sufficiens, succi extrematum thymi, unc. quatuor olei sesamini unc. quatuor. decim, coquantur in uase uitrato ad aquæ & succi consumptionem. Vel succi thymi, olei sesamini, lactis uaccini recētis ana lib. duæ, penidiarum albarum unc. quinque, Zingiberis albi unc. i. & dimid. coquantur usq; ad succi & lactis consumptionem Hoc eadem potest quæ prius, & præterea roborat dictas partes ac iuncturas, earumque dolorem lenit, colorem bonum reddit, uenerem excitat.

Id oleum cur Mes. hic ex Serap. in Antidotario sericinū uocet, non uideo. Potest earundem prope uirium fieri eodem modo ex hyssopo, quod quidam hoc loco per albasch. a Mesue intelligi uoluit.

Ole. de cucumere asinino.

Oleum σικυώνιον. id est, de cucumere agresti, epilepsiam, hemicraniam, & alios cerebri affectus frigidis naribus immixtum leuat, & strumas, & surditatem, panum & cicatrices nigras delet. Oleum sesaminū in succi cucumeris agrestis maturi quantitate æquali coquitur ad succi consumptionem, uel succi radicum ipsius, & aliarum eiusdem radicum tritarum ana lib. dimidia, cum oleo sesamini lib. una coquitur ad succi consumptionem.

Paulus radicum eius uncias duas coquit in uase duplici cum oleo sextario uno. Alterum idem compositum efficit unguento proximum. Hoc sæpe utitur Gal. in libris comp. medicamentorum, præcipue secundum genera, sed etiam secundum locos, & aliquando in methodo. Eius uero compositionem ab eo promissam nusquam legi ἀπὸ τοῦ σικυῶντος ἀγρίου, a cucumere agresti est utique dictum σικυώνιον. Diosco. uero σικυώνιον ἀπὸ τοῦ σικυωνίας, quæ regio est Peloponnesi, in qua laudatissimum fiebat. Aliter omnino componi-

tur, & sine radicibus cucumeris agrestis, a qua illud calfacit, tenuat, digerit, hoc uero aut temperatum est, aut subfrigidum, quanquam id quadantenus calfacere, & feбри ac neruorum uitijs prodesse, sceminisque faciei nitorem conciliare scribit Dios. Elaterium uero ex fructu per maturitatem flauescente sine expressione extrahitur, siccatur ut scammonium. Post sex menses utendum.

O Leum de pomis citreis uel aranciis ad iuncturarum colorem. Poma hæc duodecim matura integra in olei sesamini lib. duabus, aquæ fontanæ & marinæ ana. q. s. coque in uase uitrato ad aquæ consumptionem. Iterum in aquæ dulcis lib. una & dimi. cum penidiarum albarum unc. octo, coque ad aquæ consumptionem. Datur ab unc. una ad unc. tres, cum potu, cibo obsonis.

O Leum croci neruos & uterum roborat, amborumq; dolorem sedat, durities dissipat, coloris gratiam efficit. Croci unc. i. mirrhæ puræ unc. dimid. diebus quinque aceto macerentur, die sexto toto cardamomi drac. nouem simul macera, septimo cum oleo lib. una & dimid. coquantur igni lento ad acetī consumptionem loco acetī sunt qui uinum supponant.

Dioscorides aliter præparat ad somnum conciliandum etiam phreniticis, si odoretur, aut naribus infricetur & ad clausuram uteri suppurat, uulcera purgat, etiam maligna Paulo est aliud, ut pretiosius, ita præstantius.

O Leum ex piperibus inuat morbos neruorum frigidos, ut paralytin, spasnum, spasnum cynicū tremorem, epilepsiam, adhæc ischiadem: & cæteras arthritidis differentias, & uteri, cœli, renum, uesicæ affectus frigidos, quia calfacit: tenuat, terget ob id obstructions aperit calculū frāgit. Trium piperum ana unc. tres

LIBRI III. IOAN. MESVAE

cépularum, beller. embi. Ind. ana drach. quinque, radicū apii, fœniculi, ana drac. tres & semis. sagapeni, opopanax, hyoscyami albi, ana drac. duas & semis. turbith. boni albi drac. duodecim, zingiberis drac. tres, surculorum hyssopi recentium, foliorum rutæ uirentium, ana manipulum unum, parum trita coquantur ad tertiam partem in aquæ libr. uiginti quatuor, coletur cum ole. cicini heminis duabus, percoquatur ad aquæ consumptionem. Addunt alii irreos drac. sex, thapsiæ drach. duas, anisi, cardamomi, ana drach. unam & dimid. calami aromatici drac. duas & dimid. spicæ nardi drachm. unam, expressionis hyssopivel thymi sextarios tres. Ponit potest loco cicini oleum irinū uel leuconi lutei, uel amygd. amararum, uel omnium simul quatuor ana hemina dimid.

Hoc describitur Auicen. nomine olei alchechengi. hyoscyamus præsertim tam paucus, hic otiosus uidetur, ut mendis suspitio sit uehemens: Validum fuerit hoc ol. etiam potu Mediolani Vsurpatur.

Oleum ex euphorbio iuuat maxime frigidus cerebri & neruorum affectus: cephalalgiam, hemicraniam, lethargum, naribus immisum, articulorū quoque & hepatis, & splenis dolores illitum iuuat. Euphorbii unc. dimid. in olei leuconi lutei, & uini odori ana vnciis quinque coquitur ad uini consumptionem. Vel staphidos agriæ: struthii, ana unc. dimid. pyrethri drac. 6. succi calami cnes montanæ unc. unam & dimidiam, costi, drac. decem, castorei drachm. quinque, triti triduoque macerata in uini odori libris tribus & dimidia coquantur ad dimidias, de inde frica multum diuque manibus, & cola, cum olei leuconi lutei aut sesamini libra una & dimidia percoque ad uini reliqui consumptionem, tunc in sperge euphorbii recentis & albi tenuissime triti drach. quatuor: & miscendo coque.

Idem potest quod ol. de piperibus, sed calidius & siccantius, fugiendum utrunq; in principio dictorum affectuum, nisi uehementer frigidi sint. Secundum efficacius etiam Auic. describitur. s. can. ex oleo & solo euphorbio parciore, largiore parat Gal. lib. 2. c. ph. p. pro uario scopo. Olei libræ uni immitte euphorbij ualidi, hoc est, recentis & albi semini, uel (si uetus est euphorbium, ut bimum, trimum, & iā pallidum aut flauum) drach. sex, si sensus in auribus uel parte alia est acer, minus semuncia ut drach. tres, si obtusus, ualidi euphorbij unc. dimid. uel drachmas quinque, præsertim si affectus est contumax, ut alopecia. Idem pollent piper, ceppa, allium, ruta oleo incocta in frigidis aurium & aliarum partium affectibus, ut in hemicrania a causa frigida. Oleum cui libanotis, id est, rosmaris incocta sit, uel radix betæ albæ uel cucurbitæ agrestis, uel cucumeris agrestis, uel bryoniæ, uel alibæ, efficaciter euaporat, ubi hæc qualitatem & uires in oleo tenui non adstringente dimiserunt. Ol. ex mētha uiridi repellit, exsiccatur, roboratur, digerit lib. 2. c. ph. p. Pisselæon seu picinum oleum Diosc. componitur.

Gil. f. li.
2. c. ph. p.

Li. 4. s. m.
tuend.

Oleorum genus tertium facimus non modo eis plantarū prædictas partes incoquendo, sed etiam animalia medicamentosa, id quod exempla sequentia docebunt.

Oleum vulpinum ad podagras, reliquasq; arthritidis species, ac dorsi, renumq; dolorem est efficacissimum. Vulpe integra tantum exēterata, in aquæ fontanæ & marinæ ana sextario uno, olei antiqui clari sextariis duobus & dimidio cum salis uncis tribus coquitur ad aquarum consumptionem, & vulpis artuum dissolutionem. Postea aquam dulcem (cui hyssopi, & anethi herbarū ana man. unus incoctus sit) affundæ vasi, & cum dictarum herbarū ana lib. una recoque ad huius aquæ consumptio-

LIB. III. IOAN. MES VAE

nem. uel vulpes in aqua fontana & salsa cum herbis dictis sine oleo percoquatur, ad carniū vulpis & artuum dissolutionem. Aqua hæc ad focum uel balneum partium affectarum est efficax.

Id oleum ad neruosi generis & iuncturarum affectus omnes frigidos ob calorem mediocrem est tutissimum etiam initio & efficacissimum. Paul. uiam uulpem oleo incoquit, & bodie nonnulli uiuam ubi exenterarunt, semispirantem adhuc oleo incoquunt. Vulpes autem bene habita, qualis per uindemias uuis nutrita, & impinguata, ætatis mediæ esto. Quid enim uirium a uulpecula recens nata & strigosa expectare possis? Grandior enim quia calore est acriori, humores habet calidiores, & ob id excrementa omnia acria, & partium omnium naturam ualenter digerentem, ut nec urinam, nec uentrem inferiorem contempserim. Additur coquendo interdum salvia, rosmarinus, iuniperus, anethum, origanum, maiorana, & tunc uulpiū est unguentum.

*Oleum de
serpētibz*

Oleum ex uiperis cutim expurgat, impetigines sanat, fit ex uiperarum nigrarum integrarum lib. duabus, ad carniū dissolutionē coctis igni lento in olei selamini sextario uno & dimid. in uase terreo uitrato angustii oris exacte obturato, ne illius noxio uapore offendaris, ubi refrixerit, uitreo uase reponatur, penna partibus affectis illinatur.

Si abscissis capite & cauda uiperæ (quales theriaca postulat) oleo incoquantur, etiam elephantiasis fuerit salubre.

Oleum ex scorpionibus, lapidem renū & uesicæ frangit & expellit, lumbis, pubi, perinæo illitum, aut per meatum urinarium iniectū, fit ex scorpionibus uiginti, uel paulo pluribus, aut paucioribus i olei amygdal. amararum lib. duabus insolat. mense uno in uase uitreo probe obstrueto. Vel aristolochiæ rotundæ, gentianæ, cyperi, corticum rad. capparis, ana unc. vna, in

olei amygd. amararum sextario uno diebus, xx. insolatur in uase uitreo operculato, deinde scorpiones a. x. ad. xv. oleo iniice, obtura, insola iterum mense uno. Egressus e balneo aut in seisu calculosus illo unguatur in tribus dictis partibus, & in meatum urinarium iniiciatur portio eius exigua horis singulis, est mirabile. Quidam priore, alii posteriore ceu efficaciorē uti malunt.

Paratur etiam nūc oleo antiquo additis simplicibus medicamentis contra uenena laudatis, fitq; oleum mirandarū uirium contra uenena omnia & pestilentiam. Scio hominē hoc solo munitum quantumuis sēuam pestilentiam nihil facere. sed eum & seruos suos una secum uisentes pestilentia affectos, incolumes seruari, & sola unctione quosdā a seuisissimis uenenis potis liberatos. Prius ob scorpiones frigidū est, posterius ob aromato calidum & efficacius, non ob horum calorem & essentiae tenuitatem (quibus aperit, incidit, tenuat, terget, perrumpit) sed etiam totius substantiae scorpionum proprietate, & ut loquuntur, forma specifica, qua utrunq; calculum renum & uesicae frangit illum tantum lūbis, si in renibus est, si uero in uesica, pubi, perineo, & iniecta etiam tum pauca in meatum urinarium.

Oleum ex ranis refrigerat, ob id podagram & alias arthritidis species calidas mitigat, & incendium febrium ardentium fronti & temporibus illitum, quando etiam somnum conciliat. Caput ranarum antiquarum selibra in uase uitreo bene obturato, cū sextario dimidio olei sesamini coquitur ad capitū dissolutionem, uti oleum ex uiperis.

Hoc oleum etiam hodie parant, ob id tantum, quod sit necessarium ad emplastri de ranis compositionem a Ioanne

LIBRI III. IOAN. MESVAE.

Vigo descriptam. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu. Neq; enim frigiditas i eo magna esse potest ab his capitibus coquendo coctione tam longa, & in oleo sesamino, alteratis. Rectius, meo iudicio, ranæ uirides in syluis crebræ, unguibus reptantes in altissimas quasq; arbores, et sub noctem brexâtes (uox enim earum unica est brex) oleo uiolato, uel omphacino, ad hos usus incoquerentur. Quas manibus uiuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes, croissets, uulgo dictas, quarum meminisse uidetur Gal. lib. 10. simpl.

Oleorum genus quartum a sapientibus multis descriptum hodie chymistica arte magis perficitur, uim quandam in cōcreto & composito occultam manifestante. Hæc nāq; ignis uehementia ex liquorib. gummis, resinis, melle, saccharo, cera, oleaginam quandam substantiam separat, & in capitellum attollit, nec minus ex plantis pinguibus, ligno guaiaci, iuniperi, pini, larice, cedro, & id genus alijs, præterea ex platarum, atq; adeo animalium partibus omnibus ipsum uelut gluten terreæ substantiæ, humorem insitum, pinguem imputribilem maximæ, ut ignis secretum nunc sursum attollit in capitella, uel utriculos, uel deorsum in subiectum aliquem catinum præcipitat, rem omnibus alijs remedijs plane diuiniorem, si Vstadio in cœlo philosophorum, & Gebero, & ueritati credimus, quanquam hodiæ sunt idiotæ quidam magnorum tamen Medicorum nomine se uenditantes, qui id ipsum ceu nugatorium calumnientur, ut alia prope omnia pulcherrima ipsis ignorata, solas (ut uocant) receptas scribere, nulla tamen ratione scientibus. Adde quod metalla quædam chymistis in calcem uersa, in oleum funduntur. Sūt qui terrea quoque corpora ut lateres ignitos oleo incoquunt,

ut vires oleo ipsi præstantissimas acquirant. Ad Mesu.
redeamus.

Olea per resolutionem variis sunt modis, virium sa-
pe mirificatum. De quibus scribunt fusius, qui rerū
occulta manifestant & deregunt. Sapiētes tibi om-
nino legendi & imitandi, si famæ illorum maximæ es cu-
pidus. Mihi vero Dei spiritus largitate & gratia, nūc panca
quædam, sed mirabilia illorum oleorum effecta percen-
se sufficiat.

*Cōposita
n. quædā
uelut i ele-
mēta sua
segregāt,
quorū id
quod igni
respondet
maxima
rū ē viriū*

Oleum de ouis experiētia plurima probatum est cu-
tim expurgare, imperiginem, serpiginem, & alia
cutis vitia psanare, capillos regnere, vlcera ma-
ligna & fistulosa curare. Vitelli ouorum elixando durato-
rum triginta, aut circiter, manibus friati, in sartagine ter-
rea plumbeata frignantur igni mediocri, mouendo cochlea
ri ligneo, aut terreo, donec rubescant, & oleum ab his re-
soluatur, quod pressi cochleari largius remittent, vel adē
vitelli elixando indurati mola frangantur, deinde in offas
tundantur, & torculari exprimantur, quale in oleo amy-
gdalino explicuimus, & oleum destillabit, vel ipsi vitelli cor-
pulentio uasi imponantur, oleumq; in capitellum ignis vio-
lencia tollatur, qualiter oleum philosophorū post dicēdū.

*Cutis fœditatem mire aufert, ac cicatrices, præcipue in
ambustis relictas, fere autem grauitèr olei, minus tamen po-
stremum sublimando destillatum. Pilos auget Serapioni
in Antid., aurium, dentium, sedis doloribus, & alijs plerisq;
sedis affectibus, Rasi in Antid.*

Oleum ouorum Nicolai.

*Vitellos ouorum elixorum frige igni lento prunarum
in patella ferrea, semper mouendo rude ferrea, donec probe
assentur, calidis. linteo forti. oleo amygd. dul. madefacto ex-*

LIB. III. IOAN. MESVAE

prime. Poteſt etiã alembico deſtillari, ut ol. philoſoph. Meſu. Satiuſ eſt uitelloſ crudoſ frigere, cochleari, aſſidue mouere donec aſſati, & cochleari preſſi, uaſe inclinato reddãt oleũ, quod phiala cõditum, etiam diu integrum ſeruatur, ex. xx. uitellis extrahes horis duabus unc. iij. aut circiter.

Oleum ex frumento, impetigines, & cutis aſperitates curat Frumentum inter duas laminas ferreas mediocriter ignitas ſi prematur, hoc oleũ remittit. Vel tritum excorticatum uaſe ſublimationis deſtilletur, qualiter oleum philoſophorum.

Cutis aſperitates a ſiccitate natas lenit, & humectat, & cæteras cutis infectioneſ emendat. Raſi etiam in Antidota. deſcribitur.

Oleum ſinapium ſalubre affectibus frigidis, lethargo obliuioni, dolori quem frigida intemperies parit. Fit ut oleum de frumento.

In uſu eſt id oleum, ſed factum ut oleum amygdæ. Phœnigum, id eſt, rubrificationem, ut ipſum ſinapi tritum in cute excitare poteſt.

Oleum iuniperi emendat cutis infectioneſ, ſerpiginem, cancrum, ulcera maligna, qualia, quæ in tibiis & cruribus quorũdam, malum mortuum recentioreſ uocant. Sermentis iuniperi tenuibus uas uitratum oris anguſti reple, laminam ferri tenuem foraminib⁹ multis in cribri triticeĩ modum pertuſam ori toti applica lora eandem cum ore tum dicti uaſis, tum alterius minoris e. iam uitrari oleum excepturi, quod terræ ubi infodetis, igne luculento maius alterum iuniperi fruſtula capiẽs, circunda horis duabus, ſicq; oleũ in uas minus deſtillabit.

Hac arte oleum ex pineis nucleis ad erugandam mulierum cutem, ex ligno Guaiaci, & potentius ex ligno ſancto

ad morbi Hispanici dolores ac ulcera (quibus & oleum iuniperi & genistæ, & fraxini, & similium prodest) & lignis alijs, præsertim pinguibus, ac succulentis, ut fructibus, baccis, seminibus. Vas autem maius esse possit metallicum, aut si uitreum est, uel siliceum, probe totum luto sapientum muniatur, sigulinum autem, quia rarum est, oleo foras exhalanti uiam daret, ob id uitratum sit intus. Infernum autem uas ac receptorium uitreum esse potest, ambitu non lutatū, modo sit paulo crassius. Potest & metallicum, potest denique terreum esse, modo sit uitratum, alioqui oleum id tenuissimū hac illac per uasis poros diffueret. Multo minus fouea intra terram parietes terra figulari paratos habente (quod Mesue imparabat) recipi tuto id oleum possit. Adde quod neque minus uas terræ infodere est necesse, si uelut area aliqua possit carbones et ligna sustinere, quibus uas maius est circundandum.

Oleum fraxininum splenicos iuuat, præter id potest quæ oleum iuniperi, & eodem sit modo.

Id oleum hypochondrio sinistro illitum, & potum, splenis obstructions potenter liberat, duritiemque emollit, ac digerit.

Oleum ex gagate sacratū, dæmoniacis, epilepticis, paralyticis, spasmicis, tetanicis, arthriticis, ab utero suffocatis saluberrimum, conceptumque adiuuat. Fit ex gagatis lapidibus quomodo oleum iuniperi, uel sublimatione mox dicenda.

Gagates lapidis ater, odore bituminis dum uritur, tumores in genu diuturnos dissipat, et sinus siccando contrahit, cruenta uero ulcera præcipue glutinat. Hic multus nobis est in corallis, maxime precarijs, et ita magnus sæpe, ut salina

Gale. li. 9.
simp.

LIBRI III. IOAN MESVÆ

mibi duo sint iustæ magnitudinis ex solido gagate. Cum autem eo sit multo uilius bitumen, et uiribus aut ipsæ aut ualidioribus (ut ex gagatis Galeni bituminis commercio cum odorem & fortasse reliqua sortitis colligere licet) tentari posset ex ipso oleum quod largius fluet, præsertim si recens est bitumen, cum ipsum sit terræ ipsius uelut adeps, & olei uice utatur accolis lacus Asphaltitæ, & locorum aliorum bituminosorum. An uero epilepsiâ iuuare possit oleû istud, iure ambigi potest. Cum enim non ita tenuet ac digerat, sed utrumque mediocriter præstet, quid spei ab hoc esse possit, nisi siccando, aut sua tota substantia iuuare dicatur? Nam odore illo bituminis tetro epilepsiam magis prodat ut myrrhæ, galbani, cornuum, ungularum, pellium capræ, & hirci iussius, quod uero de dæmoniacis scribit Mesues, superstitiosum est, a Christianoq; homine alienum.

Oleum philosophorum (quod etiam oleum sapiëntiæ & perfecti magisterii, & benedictum, & diuinum, & sanctum quidam vocarunt) ueterum omnium consensu effectibus secretis non paucis est efficacissimum. Nam calfacit, siccatur, essentia tenuitate in altum penetrat, digerit. Proinde materiam omnem excrementosam consumit. Ob id epilepsiæ, paralyti, uertigini, obliuioni, & lienis, renum, uesicæ, uteri, neruorum, articulorum omnium, & reliquarum partium neruorum doloribus frigidis maiorem in modum confert.

Oleum phi-	{ Naturale,	{ Minerale.	{ Subalbum,
losophorum.	{	{ Marinum,	{ Optimum.
	{ Artificiale.	ex insulis &	{ Subrubrum,
		scopulis.	{ medium.
		fluens na-	{ Subnigrum
		phtha dictum,	{ & crassum,
			{ pessimum.
			Arte

Arte uero sic fit, lateres ex terra rubente multum antiquatos in frustra comminutos carbonibus non fumantibus accende, donec igniti rubeant, tunc concha, oleo roris marini, uel antiquo claro plena extingue & quoad eius fieri potest, oleo imbue, sicca per se in casulis, post minutissime tere, & uasi per sublimationem destilandum trade, luto chymistarum id cum capitello committe, carbonibus in fornace accēsis coque donec oleum destillet in phialam uitream, naso imo capitelli agglutinatam, quam exacte obstructam reconde & serua, quanto enim antiquius, tanto ualentius.

Oleum philosophorum, scilicet chymistarum, qui se suis scriptis ubique & quotidiano sermone philosophos appellant, & quod mireris, solos se philosophos affirmant, quod rerum maxime abditarum, & in terræ uisceribus retrusarum naturam scrutentur, metallorum in terra generandorum & augendorum rationem intelligant facultates corporum terreorum accuratissimæ uestigent, ita q; corpora in elementa sua dissoluant, rem plane arduam, & operosam, sed si ubique certa esset, omnino admirandam. Si enim quo difficilior rerum aliquarum pulcherrimarū & præstantissimarum est inuentum, eo sit præclarius, quis non uidet eos laude cumulatisima dignissimos, qui nostris sensibus abscondita ex Blutonius regno sic eruunt in apertum maximo non tantum sumptu, sed etiam ualitudinis periculo? Quando hæc omnia ceu Plutonius antro effusa halitum edunt crassissimum, & omni uiuo animali (si pyraustas excipis) pestilentem atque adeo plantis ipsis noxium. Quam rem exemplis prope quotidianis chymistæ probant, & aurifices & typorum literariorum fusores. Hi enim uapore hydrargyri, & aliorum tetro & crasso derepente suffocantur, aut

LIB. IIL. IOAN. MESVAE

paulatim uitiatō cerebro neruorum maximam imbecillitatem sustinent. nisi latiore infumibulo halitum foras educāt, qui arbores propinquas uelut fulmine afflatus tabescit. Sed in hoc hominum genere impostura hodie est omnium maxima, praesertim cum metallorum generationem & trāsformationem corrasis alicundae aureis, uel nummis, uel torquibus, dolo malo frustra conātur. Sed de his fusius quam pro re proposita, satis in praesens sit nouisse aquas et olea chymistarum industria singulari secreta; maximarū esse uirium, & essentiae tam tenuis, ut olei cuiusdam gutta fortuito illa, ipsa in lectum, stragula eius multiplicia culcitrās momento penetrarit, asseresq; fundum lecti sternentes ufferit.

Oleum uero istud de lateribus tam tenue est, ut momento latissime spargatur, si manui infundatur, eam cito penetret. Oleum balsami est multo tenuius. calidius, & in affectibus frigidis efficacius, urinam mouet, lapidem frangit, uermes enecat, aurium tinnitui a flatu crasso, paralyti, spasmocynico, ischiadi, gonagrae, podagrae, & ceterarum iuncturarum doloribus prodest, potum aut iunctum, sed parua eius portio aquae affectui aptae mista bibatur. Fuisse uero Mesuen factionis chymistarum studiosum, loca in Antidotario isto non pauca plane declarant, uoces chymistis solennes, qualis est, perfectum magisterium, de suo lapide philosophico frequenter dici solitum, & sublimatio, & alembicum, & id genus alia. In montanis Mutinae loco Gibium uocant, liquor certis temporibus manat (oleum montis Gibij uocant) in uaria loca cum magna utilitate ipso recte utentium.

Naphtha Babylonij est bituminis colamē album quoddam, aliud nigrum Dioscorid. A Rasi in Antidotario &

Albuchasi in libro qui Seruator inscribitur, ubi lateres novos, qui aquam nondum senserint, praefert, quia oleum melius imbibent, & eos in frustra uncia unius diuidit, in uase uitreo aut uitrato, sed probe lutato ita componit, ut eius pars tertia maneat uacua, & ignem oportet fieri primo leuorem, sed qui fundum uasis attingat, paulatim augeri, primo exhibit aqua, deinde oleum per se colligendum, ut resinam, terebinthinam, lignum Guaiaci, & alia multa destillamus. Oleum etiam chamæ, & nardinum, etiam benedictum dicitur Mesue, sed hoc praestantissimum, & quibusdam petreleum uocatur. Sic ex ladano, cera, liquoribus gummis, resinis, ossibus, medullis, & aliis ut diximus, pingui humore abundantibus, potest sublimando trahi oleum. Calx integra oleo communi restinguatur, alembico uitreo destilletur manabit oleum ossi corrupto idoneum.

Oleum balsami Petri de Ebano cap. de cordis affectibus loco ueri opobalsami miscendum theriacæ, mithridatio, curcumæ aureæ Alexand. Recipit myrrhæ, aloes, spicæ nardi, sanguinis draconis, thuris, mumiae, opopanacis, bdellij, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, croci, mastiches gummi Arabici, styracis liquidæ ana drachmas duas, ladani succi castorei ana drachm. duas & semiss. moschi drachmam unam & dimidiam, terebinthinæ pondus omnium tritis miscetur, alembico destillatur, ut aqua rosarum seruatur. Succus illius cerosus, quo testes castoris abundat Dioscor. legere malo, quam cum quibusdam sicci. Tale enim exuccum & exanimatum est. Aliud earundem uirium, Gulielmi Placentini, myrrhæ, carpobalsami, nucis Indicæ ana unc. dimid. hyperici drachmas duas, tere leniter, misce olei uncias quinque, uel terebinthinæ unciam unam & dimidiam,

LIB. III. IOAN. MESVÆ
in fine moschi grana quinque, ambre grana tria, olei de
lateribus unciam unam, fiat ut oleum rosatum.

Oleum tartari Petri Argillatæ
ad faciem tergendam
et erugendam,

Tartarum dolii lateribus adherens, album potius quam
rub. puluerizatum, aceto maceretur, post inuoluatur pāno
lineo, & deinde stupis aqua humectatis, ponatur sub cineri-
bus, deinde tribus diebus scutellæ imponatur decliui, destil-
labit humor quidam subrufus.

NIC. Oleum tartari lateribus dolio-
rum alhærentis.

Tartarum id ex uino generoso tritum, linteolo inuolu-
tum aceto albo forti bene madesac, sub cineribus calidis co-
que, dum nigrescat, iterum tere, in uase inclinato serua
dies octo loco frigido, donec in oleum resoluatur. Id si non
fit, exprime, & serua, eodem modo facit Mesues oleum ouo-
rum. Satius est calcinatum tartarum, manicæ Hippocr. ut
uocant, impositum, & loco frigido locatum sinere, donec in
uas subiectum fluxerit oleum. Oleum sulphuris sic fit,
sulphur ignem non expertum, uel flauissimum inter uren-
plano, quæ dum fumum crassum remittit, excipiendum campana ui-
etrea aut silicea. In qua ex uapore crasso oleum concretum
destillat in uas planum capax, in cuius medio sulphur ua-
sculo conditum uritur. Alijs trito sulphuri per aquam ui-
tæ incensam ignea consumitur substantia, post reliquum de-
stillatur ut oleum philosophorum. Alii sulphuris flauī, te-

Satius est
marmore
ēponere
aut uitro
plano, quæ
nihil olei
exhibet sae-
culo iſero-
ne acuto.

rebinthinæ ana ꝑunc. tres, olei rosati libr. una coquunt igne lento cum uini odori unc. duabus ad uini consumptionem.

Oleum de hyperico mirabile, summitatum hyperici unciæ tres infundantur triduo in uino odorifero. q. s. post coq. in uase duplici bene obstructo. fortiter exprime, hypericum nouum similiter macera, coque, exprime, adde terebinthinæ uncias tres, olei antiqui uncias sex, croci scrup. coque ad uini consumptionem. Hoc oleum incerti auctoris Galenus Li. 6. sim. tamen uinum austerum, in quo folia androschænu, uel ascyri (quæ species sunt hyperici) cocta sint, uulnera etiam grandia glutinare scribit, & hypericum calidum siccum. tenuium partium ischiadicis utiliter bibi quibusdam. Ex quibus & reliquorum hic mistorum uiribus, collige id oleum roborare, digerere, & tenuare, ex substantiis enim contra-
rijs componitur. Oleum de capparibus, Corticum rad. capparis uncia una, ireos agriæ, tamaricis ana unc. dimi. olei communis lib. duæ coquantur in uini uncijs quatuor, ad uini consumptionem, coletur, condatur. Splenem durum comminuit, usu quotidiano probatiss. Galeno acceptum fer-
tur in libr. ad Glauconem, ubi tamen non inuenitur. Oleum m. scelinum. Oleum moscatum recipit olei communis libras sex, lilij, folij, spicæ, costi, mastiches ana unciam unam & dimidiam, styracis calamitæ, croci, myrrhæ, casis, lignæ, xylobalsami, ana drachmas sex. caryophyllorum, carpobalsami, bdellij, ana unciam dimidiam, nucis Indicæ drach. duas, moschi drachmam unam, uini odoris uncias sex, coque in uase duplici, tria leuiter omnia ad uini consumptionem. Moschum ta-
cuit Manlianus, a quo tamen uocatum ait, dicitque coquen-
dum ad aquæ consumptionem, cum tamen aquæ in descri-
ptione non faciat mentionem, sed mucilaginis unciam unā.

LIB. III. IOAN. MESVAE

vel drachmam unam, res plane incerta, male itē tribuit G
leni Antidotario. Id oleum pomis odoratis cogēdis est apti
fi. adhuc roborat, calfacit resoluit.

Oleum castorei ad frigidos affectus partium omnium,
praesertim nervosarum, ex castorei, styracis, galbani, eu
phorbii, castae, croci opopanax, carpobalsami, spicae nard
costi, ana drachmis duabus, cyperi, schoenu anthus, piperis
longi & nigri, sabinae, pyrethri, ana drachmis duabus &
dimidia, olei lib. iiii. uini albi & boni lib. duabus coque om
nia ad uini consumptionem, exprime, serua.

Oleū sam
baccinum

Oleum iasminum moderate digerit, odore est iucundo,
fit ex uncis duabus florum iasmenorum in olei lib. una in
solatis dies quinque, coque igni lento, exprime, serua phia
la uitrea, vel silicea.

Oleum ad puerorum tormina expertum. Olei anethi
& chamemeli ana uncias sex, olei rutae, myrrhae, stactes,
ana uncias tres, pul. cymini, uncias duas, semel feruefiat, co
letur, seruetur. Atramentum uulgare fit ex aquae locali
bus sexagintaquatuor, gallae tritae libris sex coctis ad di
midii consumptionem, tunc adde gummi Arabici libras
quatuor chalcanti triti libras tres misce. Atramentum
sutorium, quo hodie sutores & coriorum concinnatores co
ria mox denigrant, dolia decocto furfuris calente, aut se
cūdo feruefacto magmatis cereuisiae implent, miscent ferra
menta rubiginosa, scoriam ferri, gallam, chalicanthum, &
id genus alia post dies octo aut circiter inspersum corio mox
siccatur, & denigrat.

SECTIO DECIMA DE VNGVEN.

T I S.

NGVENTVM abuten
di medo uocatū est, quia para
tibus affectis inunctum & illi
tum diutius ob crassitiem &
lentorem hæret, quam oleum,
tamē sunt proxima, ob id lau
rinum uel oleum, uel unguen
tum maius nominare bis lib.

i. c. ph. p. in alopecia, & un
guentum oleumue melinum, & c. tamen oleum rosatum ad
unguento rosato separat lib. 3. simp. cap. ult. Nam oleum
rosaceum est, cui odoramenta non sunt iniecta. Cui autem
odoramentorum aliquid iniectum est, non oleum, sed unguē
tum cognominant, hæc Gal. Vnguentum tamen etiam cum
cerato magnam habere affinitatem docet Gal. lib. 4. sanita.
tuendæ. Quodcūq; (inquit) oleum, cui medicamenta alia, ut
betæ albæ radix & similia incocta uires & qualitatē suam
tradiderint, unguentum fiet, si in id, ut loco melius hæreat,
inieceris uel ceræ solius partem quartam, uel etiam resinæ
partem duodecimam, uel strobilum, pineam, abietinam,
terebinthinam, aut humidam pini resinam, aut eam, quæ in
fistilibus habetur, aut *Phrygiæ*, id est, frixam.

Vnguentum palmeum ad uulnera cruenta, tu
mores pestilentes, & exituras, ulsa, rupta
contusa, & inde nata ecchymemata, reci

Bb iiii

LIBRI III. IOAN. MESVAE

pit olei ueteris, lithargyri, ana libras tres, axungiae ueteris purgatae a membranis & sale, lib. duas, chalciteos, unc. quatuor, liquatis igni axungia & oleo, in uase stannato: asperge lithargyrum & chalcitin, mouendo continenter tribus palmae ramis recentibus, & coque ad iustam crassitudinem, iniecto ipsi inter coquendum ramo palmae uno recenti minutim conciso. Vel lithargyri auri, librae tres, adipis porci purgatae sale & membranis unc. quinque, chalciteos uiridis uncias quatuor, cum ramis palmae uel cannae radice moueantur.

Est idem cum Galeni emplastro diachalciteos.

Vnguentum diaphoenicon ulcera cruenta, fistulosa: pituitae salsae, maligna, & dyssepulotica glutiat, herpetas, tumores pestilentes, & qui ex humoribus uariis consistunt sanat recipit adipis ceruini & uitulini antiqui mundi & colati ana libram unam & dimidiam chalciteos uncias quatuor, olei antiqui & lithargyri puri, ana libras tres, chalcitis & lithargyros leuissime trita & creta cribro tenuissimo, post oleo paulatim affuso simul terantur, addito deinde adipe igni lento coquantur semper mouendo palmae ramis recens sectis & excorticatis, quorum extremum ubi contactu medicamenti & ignis siccus euaserit, novos substitue, iniectis etiam tum ipsi unguento segmentis recentibus ramorum uirentium.

Vnguentum id Galeni est emplastrum διαχάλκιδος, descriptum lib. t. comp. ph. g. Recipit axungiae porci uetustae a membranis per liquationem & colationem purgatae libras duas, olei ueteris & lithargyri triti & creti, ana libras tres, chalcithidos leuigatae uncias quatuor, misce in mortario omnia paulatim. Post coque in cacabo, &

moue statim ab initio rudicula tāquam spatha ex ramo maiusculo & recentissimo palmæ, qui parte qua emplastrum tangit, ubi aruit, mox præcidendus est, aut parte opposita moueatur, aut ramus nouus sufficiatur. ubi cerati crassitiē affectum fuerit, iniice fragmenta excorticata germinum palmæ tenerorum, ut horum succus in medicamento maneat, coque donec digitos non inquinet, nunc uinum, nunc acetum additur pro uarijs scopis. Omnium præstantissimum, si quis parare recte, & parato probe uti scierit. In quos affectus autem ualeat, & quo utendi modo huic illi affectui proficit, abunde ex Galeno initio emplastrorum docemus. Eo quotidie utimur emplastri formæ, quam oleo nunc myrteo, nunc alio, nunc succo plantaginis, brassicæ, aut alio molimus pro scopis uarijs. Palmæ autem ramorum & germinū (a quibus $\Phi\omega\kappa\iota\upsilon\nu\eta$ & $\mu\pi\lambda\alpha\sigma\tau\epsilon\omicron\varsigma$ Galeno et diaphœnicon bis & palmeum toties Mesuæ dicitur) penuria, quercum, aut prunum, aut cydonium, aut sorbum, aut lotum, aut mespilū substituo. Vides quantum a Galeno descuiuerit Mesues, scilicet ceruino & uitulino adipe pro suillo, cuius pondus his duobus æquat, cætera consentit.

Vnguentum diaphœnicum Arabum descriptione
 ulcera dysepsilota & cacoethea carne implet, & cicatrice tegit, fistulas & caneros curat, & ossa humida glutinat, recipit foliorum leucōii lutei, saluiæ, oxytriphylli, * acori ana libram unā, tere accurate, affunde olei rosati aut myrtei, adipis antiqui ex epiploo uituli liquādo & colando purgati, ana libras duas & dimidiam, in uase lapideo macerentur dies nouem, tunc myrrhæ, aloes, ana aureis nouem, sarcocollæ aureis septem tritis & cretis adde succi plantaginis longæ, aut uini albi (in quo herbarum prædictarum ana uncia quatuor coctæ fuerint) quantum

* *Memo
 dū hic su-
 spicatur
 Manar. q.
 acori folia
 cōpōnibus
 misceri nō
 legerit,
 nec hic bñ.*

LIB. III. IOAN. MESVAE

Insufficit ad ea dissoluendum, permitte dies. vi. Deinde herbas cum oleo & adipe bis feruefac, cola, & exprime oleū & adipem, huius expressi libras quatuor & dimidiā lichar-

* *Alias gyri puri leuissime triti libras* * tres, * chalciteos vncias
4. 3. & di quatuor, coque ut prius, & moue ramo palineo, & seniel
mid. feruefac usquedum color medicamenti mutetur, tunc ab
** Calcā* igne sublatū continenter moueat, donec paux frigescat, tūc
thum aly. coque mucaginem myrrhæ, aloes, sarcocollæ in vino albo, uel succo plantaginis longæ, & paulatim affundas prædictæ mitioni, pistilloq; ferreo omnia moue, donec probe misceantur, & perface coctionem ut in priore. Addunt quidam arnoglōssæ, præsertim longæ, libram unam.

Descriptio hæc operosa multum est, neq; maiorum quā prædictæ uirium, aut tam paulo maiorum, ut ob exiguitatē contemnatur, in nulloq; sit usu. Adhæc acori folia parum cōuenire uidentur. Oxytriphylon etiam in unguentum quoddam uiride postea recipietur.

Vnguentum Arabicum idem quod prius pollens, recipit ex foliis herbarum earumdem ana librari vnā & dimidiā, olei myrtini, adipis uitulini antiqui, ana unc. ix., myrrhæ, aloes, ana. 3. xij. sarcocollæ. 3. ix. dissoluantur in uino, aut succo herbarum, ut proxime diximus, herbæ quoque curiosæ terantur. Affunde his oleum adipem, & mucaginem, & chalciteos aureos tres, coque omnia igni lento ad mellis crassitiem, utere in turūda uel platysmare. Species aliquando, æstate præsertim, dissoluuntur succo plantaginis longæ non amplæ experientiaq; mirabile sit medicamentum.

*Cōsistētia
 & vnguenti
 nō ē plāstri
 quo noīe ī
 terpij mā
 le dicebat.*

Vnguentum mirabile relatum ad Nicodemum, vlcera putrida & fistulas purgat, carne implet, glutinat, cicatrice tegit, putredinem arcet, recipit myrrhæ, aloes, sarcocollæ, ana unciam unam, mellis despumati uncias sex, uini albi boni quantum sufficit, coque igni le-

ro ad spissitudinem. Quod si ulceri caro supercreuerit, adde unguento calciteos unciam dimidiam. Unguentum alterum eiusdem, Myrrhæ, aloes, ana. 3. ix. uini albi. q. s. tritis tenuissimæ uinum paulatim effundæ, semper miscendo usq. ad mellis crassitudinem, utere. Addunt nonnulli chalciteos sesquidrachmam, alii olei myrtini & uini portionem paucam uicissim miscent.

Hoc linamenta in ulcus mittenda oblini possunt, sunt et empl. duo diaphœnicon Mesuæ. Hoc ad antiqua ulcera & fistulas quidam chirurgi utuntur addita chalcitii.

Vnguentum magnum καὶ σ. ω. ulcera maligna, pu trida, fistulosa, sordes & carne mortua purgat, carne implet, glutinat, & cicatrice regit, recipit autē hammoniacy unc. unā, bdellii, thuris masculi, aristolochiæ sarcotollæ, ana. 3. v. myrrhæ, galbani, ana unc. dimid. lithagryi. 3. xv. aloes, opopanax, ana. 3. ii. et semissem, æraginis. 3. iii. resinæ, 3. quatuordecim, ceræ albæ vnc. ii. olei quantum sufficit hammoniacum & bdellium aceto soluenda, lithargyros terenda, & cum oleo coquenda, donec liquefiat. Tunc depone ab igni, & dum modice refrigerit, misce hammoniacum & bdellium aceto soluta, redde igni coque ad iustam crassitiem, tuncq. reliqua permisce.

Descriptioni huic prope est eadem unguenti Apostolorum descriptio apud Auicennam quinto canone. Recipit enim ter. bintbinæ, ceræ albæ, resinæ, hammoniacy, ana drachmas quatuordecim, opopanax, æruginis ana. drach. duas, aristolochiæ longæ, thuris masculi, bdellii, ana drachmas sex, myrrhæ, galbani, ana drachmas quatuor. lithargyri drach. nouem. Hammoniacum & bdellium & galbanum aceto soluta coque in olei libris æstate duabus hyem. tribus, ab hac enim cogitur, ab illa liquefit, quo nomine 4

LIBRI III. IOAN. MESVAE.

chirurgis hodie usurpatur. Idem gratiam Deo ob facultatē eius mirificam uocat Antonius de Ianua. Petrus uero Argilata a Mes. dicit craseos uocari, dum coquendo ad iustam crassitiem ceu *κρᾶσις* quandam peruenerit, mollit, terget, glutinat.

Vnguentum craseos paruum, vlcera tam vetera q̄ noua terget, carne implet, glutinat, cicatrice claudit, recipit aristolochiæ, ireos, sanguinis draconis, hammoniæ, sarcocollæ, ana unc. dimid. lithargyri lauigatæ vnc. v. coque lithargyrum cū ol. lib. una, donec liquefiat, tunc cætera, ut diximus, misce.

Hoc paruum mollit, terget, glutinat, sarcoticum magis est quam magnum.

*Vnguentū
aristochile*

Vnguentum cyclamini magnum, relatum ad Alexādrum, illitum stomacho, uomitu purgat, hypogastrio autem inunctum, aluum deiecit, ob id hydropicos mire iuuat, ferolum excrementum large uacuādo, uermes quoque necat & educit. Adhibetur non potentib^{us} sumere medicamentum purgans. Recipit succi cyclamini lib. tres, succi cucumeris agrestis lib. unam, olei irini lib. ii. butyri uacini lib. unam, pulpæ colocynthid. unc. quatuor, polypodii unc. sex, euphorbii unc. dimid. sicca hæc tria, tere & macera dies octo succis & oleis in uase uitreo angustioris bene obstrueto. Post semel feruefac, cola, deinde adde sagapeni aur. v. myrrhæ aureos duos, prius autē duo hæc aceto dissoluantur, quanto est opus, coque mouēdo ad succorum prope consumptionem. Tunc adde ceræ unc. v. felis uaccini aureos. v. feruefac simul donec cera liquatur. Tunc insperge paulatim puluerem hūc scammonii, aloes mezerei, colocynthidos, turbith, ana aur. v. euphorbii aureos duos, salis gemmæ aur. tres, piperis longi, zingiberis chamæmeli ana aur. duos, misce diligenter.

Vehemens est, parumq; tutum, nisi in robusto corpore; aut bydropico. Illud enim ob uirium robur medicamento uehementiam contemnet, hoc seroso multo in uentre excremento obtundet, eiq; uacuato utilitatem afferet non mediocrem. Easde uires Gale. cyclamino soli tribuit, ut parum opus esse uideatur tanta turba medicamentorum etiam ualentissime purgantium. Parua eius portio misceri potest clysteribus apoplecticorum. Lienem efficaciter minuit. Sunt qui succū ebuli addunt. Quo loco Alexander Trallianus (quem hic ut alibi passim Mesues citare uidetur) nondum comperi. Alexander autem Benedictus Hermolai seculo uixit, ne quis eū putet citare quēquā. 16.c. Multa eius generis ex omphalica recēset cathartica. In simp.c. arthanitæ bis aliter describit;

VNguentum cyclamini paruum, splenis tumores etiā scirrholos dissoluit, & strumas, recipit succi cyclamini, succi glutinosi ex radice silicis extracti, succi ebuli ana unc. ix. succi summitatum tamaricis vncias duas, olei irini lib. ii. œsypi. 3 v. hammoniæ, bdelli ana. 3, unam & semissem, aceti. q. s. ceræ flauæ unc. vi. corticum rad. capparis vnc. unam, & semis. spicæ nardi unc. semis. Fiat ut prius.

VNguentum ex panno lineo Heben Zazar mirabile ad ulcera maligna, fistulosa, carne implenda, recipit opopanax unciam unam, rasuræ pāni linci tenuis, puri, antiqui unc. semis. uini & mellis, & olei rosati, uel myrtini ana unc. v. lithargyri, aloes, sarcocollæ, myrrhæ, ana. 3. duas & dimidiam, tere paulatim, affundendo nunc uinum, nunc mel, nunc oleum. Adduntur quandoq; chalciteos drachmæ duæ.

Ol. d. lino
Auc. 2047.

Pannus lineus per se ulcera siccatur, ut etiam quedam uulnera recentia glutinet. Pro parte unciā scripsi, et pro parte

LIB. III. IOAN. MESVÆ

tertia uncia drach. duas & dimid. & pro quarta. 3. ij.

Vnguentum ex cantharidibus causticum, phœnigmon & uescas excipit, ulcerat, alphas, pannos, leigines, cutis maculas delet, recipit cantharidon recentium, 3. x. axūgiæ porci vn. v. & dimid. tere simul, dies septem marcescant, post coque cola, serua uitreo uase.

Possis protar anhel, seu albariel, ut quidam legūt (quos cantharidas interpretamur) campas, pityocampas, uel bubrestes miscere.

Vnguentum rosarum phlegmonas, erysipelata, herpetas sedat. cephalalgiam calidam & uentriculi ac hepatis icemperiem calidam mitigat, sic fit, Axūgiæ porci probe lauatur nouies aqua calente, & toties frigida, deinde teratur cum ea portio æqualis rosarum rubrarum recentium, quæ marcescant cum ea dies septem, funde igni lento, cola, rursus tantundem rosarum recentium cum ea tere, quæ dies etiam septem cum ea marcescant, funde ut prius, & cola, tunc affunde succi rosarum dimidium, sol. amygd. dulcium par. es. sex, coque igni lento ad succi consumptionem, reponere. Si inter coquendum iniicias parum opij in aqua rosarum soluti, ualētius fit, præsertim ad infomniæ leuamen.

Eodem modo ex uiolis & nymphaeæ flore, & alijs uel frigidis, uel calidis, uel etiam odoris fieri potest. Hæc componendi ratio ex Dioscoride profecta uidetur, dicente adipem odorandos. Non enim adipem per se, sed ijs odoribus imbutos intellexit. Cum enim temperatus sit adeps & inodorus, ad continenda calida, frigida, odora, est aptissimus, uti oleū balaninum Galeno. Opium stupefaciendo dolores placat, somnumq; stupidum & grauem refrigerando & uelut spiritus animales glaciando facit, id unguentum est præstau-

tissimum sine opio. Id enim addi potest ubi eius utendi necessitas inciderit, nisi forte maioris coctione & tempore vires eius frangere. Tunc enim dimidio compositi incoquere opium aqua rosata solutum possis. Adeps membranis ante est ex-acte purgandus. Mallem ad colandum liquare in vase duplici, quam igni lento. Oleum omphacinum aut rosatum miscueris opio, amygdalino magis refrigerabit, minus prompte altius intro vi sua permeabit.

Vnguentum violatum idem pollet, præterea pleuriti & thoracis inflammationi prodest, fit ut rosatum.

Id ad vires prædicti adiecit, quod violæ tota sua substantia sunt pulmonariæ & thoracicæ, ut inde composita conserua violarum, syr. violatus, mel & saccharum violatum, et id genus alia.

Vnguentum papaueris, dolores a calida causa mitigat, fit ut duo priora ex capitibus papauerum albi & nigri, & axungia.

Capita papaueris matura & recentia sumantur potius quam siccata, ut humiditate frigida agant, non sola prope modum frigiditate, ut in Diacodio prius ex Galeno & alijs docuimus.

Vnguentum basilicon magnum, ulcera phlegmonie carentia, præsertim partium nervosarum, terget, carne implet, recipit ceræ albæ resinæ, pini, sepi uaccini, picis naualis, thuris, myrrhæ ana, olei quantum sufficit. In alio ceræ unc. vi. picis, vnc. tres, aliorum ana vnciam vnam & dimidiam.

Alij etiam terebinthinam addunt uulneribus glutinandis efficacissimam, alij etiam ichthyocollam sed cum caleat id medicamentum (ut ex simplicium temperatura & modo perspicuum est) legendum in Mesue censuimus cum

LIBRI III. IOAN. MESVÆ

Christophoro & Manardo, quibus non est calor, præsertim cum Auicennas canone. 5. sic etiam scripserit, & Serapio in suo Antidot. quanuis utriusq; descriptiones binæ ab hac nō= nihil uariant.

Vnguentum basilicum minus, recipit resinæ, picis, ceræ ana, olei quantum sufficit.

Idem pollet quod præcedens, sed imbecillius, nam

minus calet, terget, glutinat, quam magnum, ob id recentibus capitis et neruorum partium uulneribus et ulceribus fuerit aptius, flauum est colore, magnum nigricat. Basilicon tetrapharmacon Pauli recipit ceram, resinam, colophoniam, picem, adipem taurinum, æqualia. Gal. solum resinam, non addita colophonia, adipem taurinum, aut uitulinum Celsus, Cuius loco Mesues & Guido Cauliacus oleum miscent quantum est necessarium.

Vnguentum id basilicon Galeno tetrapharmacon & Paulo dicitur, calfacit, humectat, dolorem sedat. Pus mouet ut abunde Gal. docet lib. 4. 5. & 13. meth. & initio lib. 3. c. ph. p. Cum quo idem est Macedonicum solo thure, quod præterea recipit, æquale, diuersum lib. 13. metho.

Vnguentum ex bdellio, epilepsiam, paralysin, spasum, cæteros neruorum affectus frigidos ac scirrhosos iuuat, recipit bdelli 3. vi. euphorbii, sagapeniana. 3. quatuor, castorii. 3. tres, ceræ. 3. xv. olei iasminī, aut leucoii lutei 3. x. bdellium & sagapenum dissoluantur aqua ruiæ agrestis, cætera cum aqua calida uniantur, & fiat vnguentum.

Id vnguentum potenter mollit ac digerit, ut etiam spasum iam diuturnum, & neruorum iuncturarumq; topbos ac nodos dissipet, multis ob id in usu est creberrimo.

Alterum

Alterum idem pollens recipit castorii drac. duas
pyrethri, euphorbii, staphidos agriæ, zingiberis,
sinapis ana unc. dimidiam succi & radicū } aspho-
deli & rutæ agrestis ana uncias quatuor, cum succis omnia
uniantur, deinde coquantur cum ceræ unc. quinque, olei
rosæ uncis uiginti, ad succorum cōsumptionem, coletur
reponatur.

Vnguentum philagrios, spasmus & paralyfin iu-
uat, recipit ceræ unc. tres, cæsypii, succi rutæ agre-
stis ana unc. duas, euphorbii, piperis, hammoniæ *Vel myr-*
croci, thuris, castorii, terebinthinæ, opopanax ana drach. *rba turie*
duas, *styracis liquidi drac. duas & dimidiam. *vis.*

*Hi pro olibani uoce vulgi ex Græco tum articulo, tum
nomine confarcinata, i. thuris, quidam legunt olei balsami.
Pro styrace liquido, id est, myrrha stacte, poni potest myr-
rha purior, si inuenitur.*

Vnguentum aureum uulnera certo & salubriter
glutinatur, recipit ceræ flauæ unc. sex, olei boni lib.
duas & semis, terebinthinæ unc. duas resine pineæ
& colophonæ ana unciam unam & dimidiam, thuris, ma-
stiches, ana unc. unam, croci drac. unam.

*Id unguentum ab auri pretio & colore, est enim præ-
stantissimum. Miror quosdam colorem hūc illi a cinnabrio
uulgari tribuere, cum illud non recipiat. Resinæ, colopho-
niæ pro una re legi potest coniunctim, uel pro duabus, res-
na scilicet pinea, & colophonia, quæ ex Colophone Asiæ
minoris urbe afferebatur.*

Vnguentum ex cerusa sanat ambusta, erysipelata,
scabiem siccam, & ulcera calida (ut quæ bilis uisa
& pituita salsa excitant) recipit cerusæ, lithargy-
ri, ana unc. sex, plumbi uisi, scoriz æ argenti, ana unciam di-

LIB. III. IOAN. ME SVAE

midiam, mastiches, thuris ana drac. duas & dimidiam, olei rosati, & aceti albi, ana. q. Tritis omnibus in mortario, affunde paulatim nunc oleum nunc aceto, semper mouendo donec pinguescant, uelut nutrita. Si argento uiuo eget affectus eius, adde drachm. v. & etiam si opus est, æruginis drachm. duas.

Hoc unguentum est rarum usu, in eius locum receptum est unguentum hoc album, seu potius emplastrum de cerussa, Cerusæ lotæ unc. duæ, olei rosati. q. s. Fiat unguentum in mortario crudum. Alii cerusæ, & olei rosati portionē equalem coquunt ad emplastri consistentiam. Valentius sit. sed mordax, pauco addito aceto, Sunt qui siccantius reddunt, etiam lithargyri adiectis uncis duabus, & caphuræ drachmis duabus, & albuminibus duorum ouorum, & aceto pauco. Intemperiem calidam sedat, ulcera & excoitationes a calore solis (ἐκ τῆς ἡλίου δυνάμεως, Græci uocant) strictiore calceo: inuere, equitatione, frictione, coitu cum impura muliere, nascatur, nisi uirus malignitatis Hispanicæ insit. Si item ulcera sunt profunda, aut in parte nervosa, uitabis ab aceti acrimonia morsum.

Vnguentum sericinum utile ad ulcera putrida, excoitationem, uisionem, sic fit, adde unguento cerusæ prædicto serici drac. i. & dimidiam, aloes, myrrhæ, ana unciam dimidiam.

Vsu narum est, tametsi efficax sit, efficacius futurum, si se ricum ustum pro crudo acceperit.

Vnguentum de melle & busidâ di. **V**nguentum Aegyptiacum magnum, ulcera antiqua & fistulosa terget, carne mortua & putredine expurgat, recipit æruginis aureos quinque, mellis aureos quatuordecim, aceti acerrimi aureos septem, coque

igni ad iustam crassitiem. Addunt aliqui thoris masculi tri
ti aureos duos & dimidium.

Id unguentum usu admodum frequens, ualentis sine sa-
niem siccatur, sordem deterget, carnem absumit, præsertim
si oleo caret, ac uiride sit ob crudam æruginem. Si uero co-
cta simul est, rubrum sit, & moderatius unguent. nec ægros
terret, præsertim si oleum acceperit, quanquam crudum
cum hoc non sit mitius. Nam æruginem recipit largio-
rem, cui oleum in partes penitiores aditum parat, uide me-
lina ex æruginē usta lib. 2. c. ph. g. Diuersum ab Aegyptiis
& fuscis emplastris in fine libr. 3. c. ph. g. descriptis. & ab
Aegyptia fabas Aegyptias recipiente lib. 3. comp. ph. p.
Ex Gale. tamen lib. 3. metho. & lib. 2. c. ph. g. de uiridibus
emplastris sumptum est.

Vnguentum tripharmacum sarceticum & epuloti-
cum, lithargyros læuissimè tripus, oleo uicissim &
aceto paulatim affusis in mortario, mouetur ad iu-
stam crassitiem. Vel lithargyri, aceti ana unc. i. olei unc. ii.
coque igni lento ad crassitiem.

Vnguentum de lithargyro, & emplastrum tripharma-
cum Gallis uulgo dicitur. Gal. lib. 2. c. ph. g. facit cum hy-
dreleo, & oxeleo, & œnelæo, docetq; ibidem usum crudi
lithargyri.

Alij lithargyri nunc crudi, nunc aqua rosatum loti, unc.
tres, aceti unc. i. & dimidiam, olei rosati. q. s. terunt in mor-
tario sine cera, ut unguentum de cerusa. Vtrunque coquen-
do etiam fit cum pauca cera ut solidius & tenacius eua dat
sed minus tunc refrigerat. Prodest scabiei, & cutis ulceri-
bus, ut unguentum cerusæ primum. Vtrunque triphar. Me-
sue est in usu. illud expertum, hoc coctum quidam uocant.

LIB. III. IOAN. MESVÆ

Vnguentum pforicum Alexandri, pforam, id est, scabiem sanat, impetiginem a picuita salsa, cutis asperitatem; & alia cutis uicia terget, recipit cerusæ, lithargyri pforici, aloes, croci, cadmiæ argentariæ, argenti uiui extincti; ana portionē æqualem cum oleo oleandri, & aceto quantum, s. Fiat sicut unguentum de cerusa.

Oleander Diosco. dicitur nereon, alijs rhododendron, Latinis sosandrium. Pforicum Diosc. fit ex chalciteos partibus duabus, cadmiæ parte una, tritis cum aceto, Gale. autem ex chalciteos partibus duabus, lithargyri parte una, Mesuæ uero aliter.

Psoricum medicamen compositum ad fistulas, caneros; scabiem siccam, lepram, carnis putridæ incrementum, recipit lithargyri albi, chalcanthi, ana partem unam, æruginis partem dimidiam, terantur die uno in sole æstiuo cum aceto acerrimo paulatim affundendo. Deinde in uase uitreo probe obstructo condantur sub fumo diebus quadraginta.

Vnguentum ulcera sanans antiqua, dysepulotica, recipit aloes, myrrhæ, ana partes æquales, tere cū succo absinthii, chelidonii, plantaginis, ad mellis consistentiam; ex linamento adhibe.

Hoc sine oleo & cera fit in usu non est, tamen est efficax, & paratu facile. Efficacius multo reddit Mesuæ cap. de aloë, si paucus sanguis draconis misceatur.

Vnguentum ad scabiem expertum, axungię uncias quinque olei laurini, argenti uiui, ceræ puræ, mastiches, thuris albi, ana unc. ii. salis communis nuc. octo: succi plantaginis & fumarie, q. s. Ceram & axungiam nouam membranis purgatam, & oleum laurinum cum succis coque simul in uase stannato donec liquecant

tunc adde pul. salis mastiches & thuris; cum percoctū erit, & ab igne ablatum, adde argentum uiuum salua extrinsum, & pauco olei laurini, ipatha diu misce. Illinitur uespere ad dies octo.

Suspectum est ob argentum uiuum, praesertim prope partes principes, hoc si sustuleris, tutum erit, neque inefficax.

Vnguentum citreum.

Recip. chrysocolle uncias duas, caphurae drachmam unam, coralli albi unciam semis, amenti dulcis unc. unam, umblici marini, tragacanthi, amyli, ana drach. tres, marmoris, crystalli, anthalis, dentalis olibani albi, nitri, ana drac. duas, ierse, serpentariae, unciam unam, cerusae uncias sex, tragacantho & umbilico marino simul tritis, cetera deinde cum histerantur, cernantur panno tenuissimo, axungiae porci recenti sine sale libra una semis. & sepi caprini uncia una semis. & axungiae gallinae uncia una, simul in uase duplici liquatis & colatis, addantur semper mouendo rudicula pul. praedicti, praeterquam chrysocolle & caphura tunc addenda, cum omnia simul feruebunt, quando ab igne tollenda, & semper agitanda, donec refrigerint. In una libra pul. sint librae octo axungiae colatae. Succus acidus duorum aut plurium citreorum malorum. Vnguenta haec si lassitudinem tollunt, *μυροκοπια*, & interdum absolute *ακονα*, uocantur Gal. lib. 4. sanit. tuenda, quale hoc illi est celebre. Li. 2. sanit. Acopum ex abietis semine ad coquendum, aut per balitum digerendum, succos in carne, & tota corporis mole congestos, crudos, uel acres, ad omnem lassitudinem, uel spontaneam uel alia ratione contractam, Abietis seminis exacte

LIB. III. IOAN. MESVAE

maturi (quale septembri mense in Italia colligitur) contusi,
 ut citius oleum sua vi & qualitate inficiat, modium Itali-
 cum quolibet anni tempore (nihil enim in ea re est discrimi-
 nis) iniice in olei relaxantis (quale in Italia est Sabinum, ali-
 bi uetus) heminas Italicas, seu libras quinque & uiginti,
 maceretur dies minimum quadraginta uel potius tres, qua-
 tuor, & etiam multo plures menses. Tunc semen expressum
 abiice, oleum linteo percola. Ei utpote iam pariori misce-
 re libras quatuor, resinæ abietinæ, resinæ pineæ, ana un-
 cias quatuor, uel harum desiderio terebinthinæ. Coques ue-
 ro commodius in uase duplici, aut igni lento pruniarum nō
 multarum. Acopum seu myracopum ^{ἄκωπος ἢ ῥαῖς αἰ γὰρ ποὺ τὸν}
^{ἀκῶνα}, ex populi nigræ floribus, ad eadem efficax. Ex flori-
 bus populi adhuc conuenientibus, sed modice tritis, modius
 Italicus immittitur in libras quindecim aut uiginti olei Sa-
 bini, aut alterius tenuis citra adstrictionem, moue quotidie
 potissimum cum sol feruebit, & in domo calida repone, ce-
 lerius ita uis & qualitas populi in oleum migrabit. Post
 duos aut ternos menses floribus expressis & abiectis, oleum
 habes digerens per halitum sine morfu ullo, non minus quā
 abietinum. Addere potes ceram & resinam quantam abie-
 tino. Si uero oleum expressum est crassius, & qui eo usurus
 est, liquidiore medicamento delectatur, quinta uel etiam sex-
 ta ceræ pars suffecerit. Si uero seminis abietis & florum po-
 puli macerationem expectare non potes, oleum cum semini-
 bus uel floribus contusis mistum iniice in aquæ uel uini (si af-
 fectus adest podagricus uel articularis) partem quartam
 uel quintam, ne iniecta torreantur, aut oleum uisionem odo-
 re referat. Percoque igni lento, donec aqua aut uinum to-
 tum coquendo uanescat. Quidam curiosius id parantes in

uase duplici coquunt. Succos non crassos, nec lentos in cute et carne residentes dissipat, ut oleum chamæmeli, anethi, rosmarini per se uel cum cera & resina.

SECTIO VNDECIMA DE CERATIS.

CERATVM a cera dicitur, quæ forma Græcis κηρός uel κηροῦ, a cera & oleo, quibus cera miscetur, ut det materiam, quæ minus propte diffluat. Quod etiam Gal. innuebat lib. 4. san. tuend. cum succos non crassos, nec lentos ad cutim residentes digerit oleo sampsychino, præsertim hyeme & regione frigida, per se, uel cum cera & resina, præsertim cum super unctum corpus manere diutius studes, quod si liquidius uis, auge oleum, minue ceram, & alia corpus & materiam præbentia, Cum in ceratis scribitur ceræ quantum sufficit: oleum sit quadruplum ad ceram, ut si recipiat olei unc. ij. misce ceræ unc. dimid. Si uero scribatur ceræ parum, sit eius sexta, aut septima, aut octaua pars ad oleum, ut linimentum sit liquidum uerius quam ceratum, idque magis & minus pro Medici scopis. Quæ. n. plus hnt ceræ, eo solidiora sunt, quo minus, tanto liquidiora, nisi aut longa coctio, aut succorum largior mistio, ceræ modo duram reddat compositionem. Sit ob id liquidius ceratum, cum sicca multum, & multa sint miscenda.

Ceratum cæsydatum Gal. emollit & digerit tumores duros hepatis, splenis, uteri, neruorum, iuncturarum, & aliarum partium: etique anodynum,

LIBRI III. IOAN. MESVAE

recipit ceræ flauæ uncias tres, olei chamæmeli & irini ana unc. sex, mastiches unciam unam spicæ nardi drac. duas & dimid. croci drachnam unam & dimidiam, terebinthinæ unciam unam, resinæ unc. semis. cæsypi drachmas octoginta. Cæsypus uero sic extrahitur, lanæ ouium succidæ, libre circiter sexaginta aqua calida horis octo merguntur, semel fruesunt, exprimuntur: colatum reliquum igni lento in uase stannato percoquitur semper ad mellis fluxilis crassitiem, fundum mouendo lata radícula lignea, ne uratur.

Ceratum quod ex cæsypo fit: notum omnibus medicamentum lib. 4. meth. Vfus cerati eius & similium rectus fuerit, siue parti affricetur, siue tela exceptum imponatur per horam unam ante pastus, & calidum sit hyeme, æstate tepidum, tamen id in usu non est. Paulo aliter cæsypum colligit Dioscori. lib. 2.

Ceratum cæsypi ex Philagrio eadem potens, croci drac quinque, bdellii, mastiches, hâmoniâci, aloes styracis liquidi, ana drac. septem, ceræ flauæ libr. unam, terebinthinæ unc. unam & semis. medullæ cruris uaccini, adipis anseris, ana drac. quindecim, cæsypi libram unam & dimid. olei nardini, q. s. Bdelliam hammoniacum aloë dissoluantur in aqua, in qua fœnugræcum & chamæmelom sunt macerata, & cum aliis misceantur in unguentum. Post Philagrium addiderunt succi scillæ uncias tres, sepi uitulini drac. quindecim, thuris unciam unam, & in alio rectius ceræ quartaria tria.

Potentius est priore ad emolliendas durities ex morbo Hispanico, etiam ualentioribus quibusdam interdum adiectis, & si necesse est, etiam uulgari cinnabrio, quod argento uiuo et sulphure simul ustis constat.

Ceratum cæsypatum ex Paulo idem pollens, recipit hammoniâci drachmas decem, bdellii drach. quinque, styracis liquidi, uel myrrhæ stactis. 3.

DE ANTIDOTIS. 229

quatuor, croci sesquidra, aloes: mastiches, thuris ana. 3. ii.
& dimidiam, ceræ. 3. tres, sepi & medullæ vituli ana. 3. iii.
œsypi. 3. xl. olei irini q. s.

*Apuđ Paul. lib. 7. alia huic multum diuersa legitur cera
ti huius descriptio.*

CEratum santalinum phlegmonas & intemperatu-
ras omnes calidas uentriculi hepatis, & partiū alia-
rum potentissime extinguit, recipit rosarum. 3. xii.
santalorū rub. 3. x. santali albi & citrini ana. 3. vi. boli Ar-
menicæ. 3. vii. spodii. 3. quatuor, caphuræ. 3. ii. ceræ albæ
3. xxx. ol. rosati libram unam, misce, cera & olei si lauen-
tur, fiet præstantius.

Vsu frequentiss. est hoc ceratum apud quosdam nomine
unguenti, minus tamen refrigerat, quam titulo pollicetur,
opinor quod quæ pro santalis miscentur, ligna sunt calida,
& caphura & spondium parum frigeant, mirum ni etiam
caleant, quod utrunq; multas partes calidas habeat, et illa
sit arte supposititia. Sūt quid ut sequens cerat. Gal. refrige-
rans parant, liquando scilicet ceram cum oleo in uase dupli-
ci, deinde ubi refrigeratū est, aqua frigida manibus aut ru-
dicula diu agitant, postea dictos pulueros miscent.

CErat. Galeni ualentius refrigerat, febribus ardenti-
bus & cephalalgia calenti, & cum pulsu dolorifico
saluberrimum, fit ex ceræ albæ unc. i. olei rosaci ex
omphacino facti unc. * quatuor, aquæ fontis frigidæ, q. s.
ad multum diuq; lauandum & subigendum ceratum, qd
tandem ex aceto albo, pauco, claro, similiter subigendū ē.

* Vel
3. Gal. li.
10. metho.

*Ceratum album sepe dicitur quibusdam unguētum, fiat
autem omnino in uase duplici, & sit recens. Eo Gale. erysi-
pelata & phlegmonas pudendorum initio mitigabat, et sic*

LIB. III. IOAN. MESVAB.

Li. x. met.

parabat libro. 10. method. Medicamentum omnium quæ hu-
meſtant & refrigerant ſimpliſſ. quo etiam ad eryſipelata et
phlegmonas pudendorum utor initio priuſquam depaſcens
aliqua putredo appareat. Cere optimæ Albæ Ponticæ, uel
ex Atticis extractæ fauis, elota unciam unam, olei omphaci-
ni, id eſt, crudi citra ſalem, tenuis (quale Sabinum eſt) unc.
tres, uel uncias quatuor, ut humidum ſit ceratum, cum uti
uoles, liqua in uaſe duplici, deinde cum modice coiuit, refri-
gerando, mittendo uas in quo eſt cerat. in aquam frigidissi-
mam cum admodum erit refrigeratum, miſce in mortario
paulatim tantum aquæ frigidiffimæ, quantum in ſe mollien-
do poterit accipere, cui ſi addas acetii admodum tenuis &
clari, & albi paululum, magis refrigerans & humeſtans
medic. efficies, haſtenus lib. 10. method. De hoc Galen. li. 10.
meth. 10. & lib. 1. ſimpl. c. 6. et li. 6. ſani. tuen. ubi acetii uice
ſubigendo manibus diu in mortario, miſcet ſuccum ſemper
uiui ſolani, cotyledonis, pſyllij, polygoni, tribuli, portulacæ
laſticæ, & ſimilium. Id autem ceratum ubi incaluit, tollen-
dum eſt, nam calfactum recalſcit. Ego inter duas telas ex-
tenſum intemperaturis partium calidis tepidum applico,
hora poſt dimidia auſero, aliquandiu poſt parti reddo, ſi
opus eſt, quotidie autem nouum nouæ telæ impono, priore
nimis ſiccato. Sic enim dum libet, tollitur & redditur, nec
pars iuncta ægro tædium adfert.

Cerat. Galen. ſtomachicum, ventriculū & hepār
roborat, horum dolorem a frigido lenit, apperenti-
ā excitat, coſtionem inuat, recipit roſarum, ma-
ſtiches, ana drac. v. ginti, foliorum ſiccorum abſinthij dra-
chmas quindecim, ſpicæ nardi drach. decem, trita tenuiſſ.
ceræ unc. quatuor, olei roſati libram unam & ſemiſſ. li-

quentur hæc igni, & aqua rosarum diu lauentur, iterum
 liquentur & lauentur uino ueteri & austero, & succo cydo- Hæ lotio-
 nes liqds
 reddūt ce-
 ratum.
 niorum, & aceto pauco, post misceantur reliqua, & fiat
 ceratum.

Ceratum hoc stomachicum apud Gale. nondum legi, sed
 .i. quo assidue uitor, inquit Gal. initio lib. 8. c. ph. p. & lib. 8.
 metho. & post eum Paulus, recipit autem unguenti nardi-
 ni optimi, cere Pōnice amaræ, uel alterius Pōnice, uel Tyr-
 rhenicæ (quæ alba est ablutione) uel alterius odore & pin-
 guis, sed lotæ, ana unc. Romanam unam, seu. 3. viij. estate ue-
 ro cere tantum. 3. septem, liqua in uase duplici, refrigerato
 deinde & raso adde aloes, mastiches, pulueris mollissimi
 ana. 3. unam, uel paulo amplius, non tamē ultra sesquidrac.
 Quod si maiore est astringitione opus, cum scilicet tanta est
 imbecillitas, ut ne cibum quidem continere possit, auge ma-
 stichen ad sesquidrach. uel adde omphacij tantundem, uel
 absinthij succum, uel utrumq; & præter hæc interdum hy-
 pocysthidem, & cœnanthen, id est, uitium syluestrium ger-
 men cum floribus, & succum rhois. Sed dum ceratum confi-
 cis, hæc miscenda ante aloen & mastichen, tuncq; cere &
 nardini unguenti pondus pro reliquorum portione augen-
 dum, ut si quatuor ex alijs drach. colligantur, cerati nardi-
 ni unc. sint quatuor, cere quidem duæ, unguē. nardini etiam
 duæ. Præstantius fiet si spicati unguent. uel foliati sumptuo-
 rum Romæ medicamentorum aliquid addas. Potes etiam
 loco nardini mastichinum uel melinum optimum & re-
 cens miscere. Quod si uenter intus uritur, ita ut affe- Li. 8. met.
 ctus phlegmonæ similis in eo consistere uideatur, fiat ce-
 ratum ex oleo melino cum cœnanthe uel hypocythide, uel
 balaustijs, uel Παλμυλάριον, id est, palmularum carne, & alijs

LIBRI III. IOAN. MESVAE.

que uentericulum refrigerare & firmare sunt idonea. Ad rem uero presentem commodissimum semper diliges, intentus dictis scopis. Mes. autem in suo, pro aloë rosas folia uero absinthij, pro succo, spicam nardi cum oleo rosato, pro unguento nardino ponit, horum tamen dosi ut mastiches immodica. Potest tamen parari ad robur stomachi in febris aut ipsius phlegmone. Quod ex Gal. citat Nicolaus, emplastrum formam habet, & simplicia permulta non esse Galeni acute declarant.

CEratum diapente, spasmum, & nervorum iunctura rumpit tumores duros. & nodulos lenit, accipit ceræ flauæ vnc. tres, styracis liquidi. 3. tres, terebinthinæ * Z⁴⁰⁰ vnc. vnam mucaginis * ichthyocollæ, uel gummi hederæ, ol. irini. q. s.

* Z⁴⁰⁰
nath.

Rariss. usu. Ceratum erit hoc ueterum, si plus olei accipias, recentiorum, si minus.

CEratum Alexandri, uentericulum & ventrem reliquum inferiorem roborat, ab hisq; daritiem dissipat, recipit comarum absinthij, thuris, ana. 3. x. hammoniæ, styracis calamitæ, ana. 3. xii. spicæ nardi. 3. tres, ceræ vnc. quatuor, ol. chamæmelini. q. s. Hammoniacum & thus vino horis. xxiii. macerentur, ol. & cera liquentur igni, reliqua trita & creta inspergatur.

Mediolani in usu est frequenti, dignum quod etiam alibi usurpetur, Cera ex oleo liquata, hammoniacum uino. 24. horis maceratum, & ad mellis crassitiem coctum, per se miscetur, deinde pul. tenuis. adduntur. Quod si styrax et thus pingua & mollia sunt, etiam dissoluenda.

Alterum eiusdem ualenter scirrhus dissipat, articulorum & nervorum omnium dolores & affectus diuturnos a frigido natos, & contractiones, & pa

DE ANTIDOTIS. 231

rallyſin, & torturam, recipit caſtorii, euphorbii, piperis lō
gi & nigri, ana unciam unam, hammonia opopa. gal. ana
unciam unam, & ſemiſſem, medullæ cruris cerui &
vaccæ, ana vnc. ii. terebinth. unc. vi. ſtyracis liquidi vnciam
vnā, adipis gallinæ & anatis, & anſeris, & porci, ana vn-
ciam vnā & dimid. ceræ libram vnā ol. veteris, nardi-
ni, irini, laurini, chamemelini, leucoii lutei, olei naptici ana
vnc. viii. ol. baſſami unc. iiii. vini veteris, q. ſ. ad macerandū
medic. ſicca. Efficacius fit, ſi addas cetypi vnc. quatuor.

*De naph-
tha Dioſ.
3.º de balis*

*Eſt efficacis. & magno ſucceſſu in uſum uenerit ad diſ-
ſipandum tumores duros & articulorum dolores, præcipue
a lue Hiſpanica.*

Ceratum Andromachi, ventriculum frigidum ro-
borat ne excremēta aliarum partium tam prom-
pte recipiat, affectus neruorum & iūcturarum fri-
gidos, ut duritiē, dolores, tumores, quos diſſoluit, ſi dige-
ri ſunt habiles, aut coquit, & ſuppurat, ſi maturari poſſūt.
Recipit ſtyracis vnc. ſemiſſem, maſtiche vnc. i. & ſemiſſ.
folii, ſpicæ nardi ana. 3. iiii. & ſemiſſ. euphorbii. 3. iiii. cynna-
momi. 3. vi. ceræ albæ. 3. xx. ol. balanini vnc. viii. ol. baſſa-
mi. 3. xv. Fiat ceratum,

*Haſtenus cerata in Antido. Meſ. id autem ex ſuo Graba-
din, cap. de ſpaſmo.*

Ceratum de euphorbia ad ſpaſmū, recipit olei cin-
namomi, aut ol. antiqui lib. unam. ceræ flauæ vnc.
duas, euphorbii recentis vnc. unam, fiat ceratum
pro parte conuulſa mirabile.

Quod autem eſt Gal. ceratum de euphorbiu, recipit ceræ *Li. 8. met.*
unc. iij. euphorbij unc. unam, ol. Sabini, uel alterius ex oliuiſ *Libr. 2. c.*
maturis lib. unam, fiat ceratum ſimpliciſſimum ad dolorem
capitis a frigore, ad ueterem hemicraniam, iſchiadē a cau-
ſa frigida, non calida.

LIB. III. IOAN. MÉS VAE
 Ceratum ad hernias ex pelle arietina,
 D. Arnaldi de uilla noua.

Recip. Lithargyri, auri opij, sedenezi, sang. draconis, bo-
 li Arme, mastich. hammoniæ, mumiæ, galbani, thuris, co-
 sti, lumbricorum terrestrium, ana drach. semis. picis naualis
 picis Græcæ, id est, colophonie; ceræ albæ, ceræ rubæ.
 ana drachmam unam, radicum soldaginis maioris, radicū
 soldaginis mediæ, radicum soldaginis minoris, ana. ʒ. iij.

DE EMPLASTRIS.
 S E C T I O D V O =
 D E C I M A.

Libr. 1. c.
 pb. g.

Paul. 7.

Μπλαστον φάρμακον ἀπὸ τοῦ ἐμ-
 πλαττεῖν, id est, fingendo & formā
 do, & literam ex etymo non habet, &
 tamē assumpto etiā ἢ ἐμπλαστῆς,
 ὡς κέντρων ἢ κετῶν μιλωτῆς ἢ ἀ-
 ληεὺς ὡς αὐτὸς dicitur Gal. & suæ tē
 pestatis hominibus prope omnibus

usum prævalentem & consuetudinem sequentibus, cum iā
 tum & lingua Attica permultum a proprietate sua descuiis-
 set. Medicamenta emplastris debita sunt terrestria, ut metal-
 lica, lapides terræ species flores, cinis, conchæ. Plantarum
 partes, ut oleamenta, lacrymæ, succi, liquores. Semina ue-
 ro & herbarum folia, & radices paucas recipiunt, tamen
 empl. ex lini semine, & ab herbis βοτανικὸν & farinas satis
 frequentes: Coquantur empl. quousq; manus non amplius
 inquinent. Empla. & metallica, ut lithargyrum cerusam re

Idem.

ciunt. Prius hæc oleo & aceto, succo, aqua, uel alio liquore adscripto sine igni nutriantur, & crassescant in mortario, uel sartaginis fundo, sphaerico, spatula, uel pistillo continenter mota. Si adhuc pingua alia empl. debentur hæc ipsa pistillo calido uel in lebetæ super ignem lentum spatula semper mota, ne uasis fundo metallica hæreant, probe ad iustam usque crassitiam metallicis ita nutritis misceantur. Quod si gummis quoque opus est, liquabilia liquentur, solubilia soluantur, puluerabilia puluerentur, ut suis locis patebit, & postrema decoquendis alijs misceantur spatula semper mota postremo etiam ponantur & flores, herbe, radices. Flos croci manus emplastro misceatur migdalas & offas formantibus. Sunt tamen quedam metallica, & terrea lapideaque in fine miscenda, ut æs ustum, cinnabrium uulgare, erugo, flos, æris, squama æris, sulfur auri pigmentum, magnes bolus Armenia, terra sigillata. Coquatur autem omne emplastrum ad acetum uini, aquæ succorum, uel aliorum liquorum consumptionem. Succus crassus & siccatus aliquo liquore solutus imponantur postremo, cum scilicet emplastrum frigere incipit. Succus autem uirides in emplastra de Ianua temperentur oleo, deinde gummis liquatis ambo misceantur & coque igni. Herbe uirides in emplastro gratia Dei & alio macerentur uino. Gummi liquata eodem uino coquantur ad uini consumptionem. Emplastrum molliuisse, & subegisse licet cum pul. uel liquoribus, ut oleo apostolicon, ceroneum, oxycrocinum, diuinum, contra rupturam, & diachylon, ut succis, empl. de Ianua, ut late, empl. gratia Dei. Sanguis humanus & uiscum quernum in empl. contra rupturam misceantur pistillo calido, & coquatur uiscum in decocto pellis ueruecinæ recenti non depilata, nec calce codita.

LIBRI III. IOAN. MESV AE

*Diachylō
albū etcōe
Lithargy-
ros si laue-
tur, a bius
emplastrū
fiat.
Oleū item
ablutione
albescit.
* Ex la-
pide durif-
ji. uel areo
mortario.*

EMp. diachylon, scirrhus hepatis, lienis, uentriculi, & aliarum partium, ipsas etiam chœradas & durities reliquas emollit, & iuuat. Recipit Muccaginis, sem. fœnigræci, sem. lini, rad. althææ ana lib. unam lithargyri plumbo & scoria purgati tenuissime triti lib. i. & dimidiā ol. antiqui claril. tres. Lithargyrum & oleum diu & multum in mortario * lapideo patillo ferreo subigatur & misceantur, post igni lento coque, spatha semper agitando, donec hæquetur lithargyrum & crassescat. Exime igni, paulatim frigescat, postea his succos per se parū coctos affunde, permisce & recoque igni ad iustam crassitiem, Valerius resoluit & maturat, si addatur pulvis ireos magis itē anodyno, si muccago melliori præsertim feminis accesserit. Præstantius quoque fiet, si loco olei communis irinum & chaniæmelinum acceperit.

Id emplastr. usu est frequentissimum, pul. ireos unc. una in lib. unam. massæ emplastr. addi potest, uulgoq; id diachylon ireatum uocatur. *χυλὸς* hoc loco cum Gal. est succus is, quem a mucci narium aut uisci similitudine muccaginem aut uiscaginem uocare possis potius, quam cum uulgo mucilaginem, & nos ita uocabimus fuga ambiguitatis, cū succus nobis ut *χυλὸς* Galeno etiam sit, qui ex tufis herbis exprimitur, quo significato nobis post accipietur. Scirrhus albos & nigros mollit ac digerit, reliquias furunculi duras dissipat, ulcera etiam duritie coniuncta glutinat.

Muccagines in emplastro diachylo hodie non coquuntur. Est id emplastrum Auicennæ prope ad uerbum. Describitur & a Galeno secundum Democritum. Alterum est *διαχυλὸν* Pauli ex lithargyri lib. 6. olei æstate lib. 7. hyeme. 8. seminis fœnigræci sextario dimidio, seminis althææ libr. iij. hæc duo in aquæ sextarijs. xx. bulliant, donec lib. iij. remaneant, adde oleum, & coque donec ampullæ cessent, insper-

ge lithargyrum, & coque igni lento.

Emplastrum diachylon magnum, scirrhos emollit & digerit, & inflationes. Recipit lithargyri putris, triti, creti, libram unam, olei irini, chamæmelini, anethini, ana unc. octo, mucaginis ficuum pinguium, uuarum passarum, ichthyocollæ, seminum lini, & fœnigræci, succorum ireos & scillæ, cœsyphi, ana. 3. xii. & semis. terebinthinæ unc. tres, resinæ pini & ceræ flauæ ana unc. ii. misce ut prius, donec crassescat.

His si accesserit bdellii, sagapeni, hammoniæ ana unci. una, diachylon gummatum uulgus appellat. Aliquando est in usu, frequentius tamen eius loco emplastrum de mucaginis, ex mucaginis seminum althææ, lini, fœnigræci, corticis medii ulmi, ana unc. quatuor & dimid. olei chamæmelini, lilij, anethini, ana unc. una & semis. hammoniæ, galbani, opopanax, sagapeni, ana unc. dimidia, croci drac. duabus, terebinthinæ unc. duabus, ceræ nouæ unc. uiginti. fiat emplastrum. Paulus ab hoc, simplicibus & eorum quantitate, ac modo componendi plurimum uariat, nam miscet lithargyri lib. sex {Oribasius duas} olei, si æstas est, lib. septem, si hyems, lib. nouem, fœnigræci, lini seminis ana semisextarium, {Oribasius sextarium} althææ, {Oribasius althææ radicis} libras tres, althæa & semina in * uiginti aquæ sextarijs coquantur, quousque inde mucaginis libræ quatuor exprimantur, & miscentur oleo, simulque coquantur, dum bullire, & ampullas tollere desierit, id est, ad mucaginis consumptionem. Post hæc argenti spuma tenuissime trita inspergitur, omniaque simul igne non acriter excoquantur, usque dum digitos intinctos non inquinat. *Διαχυλῶν* Galenus ex Democrito scribit & ex Menecrate, ex lithargyri libris duabus, axungie antiquæ libr. quatuor,

*Manar. al
thea semi
nis legit.
* Gal. i
sextarijs
aqua octo.*

LIB. III. IOAN. MESVAE

olei antiqui, lib. quindecim. Addit aliquando lib. unam
radicis altheæ. Ab utroque simplicibus & eorum quantita
te uariat Alexander, componendi modo cum Paulo consen
tit. Lithargyri triti lib. quatuor olei communis lib. septem,
ceræ li. una resinæ piceæ unc. sex. mucaginis, seminis psyl
lij libræ tres, quam sit extrahes, in aqua fontis sextarios sex
immitte, psyllij triti unc. tres, macera uiginti quatuor horis,
post ridie igni lento coque ad crassitudinem, calidissimam
cola (nam mox a frigore concrevit ad durefcit) eius libras
tres immitte cacabo, calfac, rursus cola, lithargyrū tenuis
sime tritum misce, oontinenter moue igni lento percoque,
donec digitos adhæsu non inquent, sublato ab igne cacabo
ceram, & resinam iniicies, & ubi digitos non contamina
bit, tunc pile infundito, rudicula mollito. Sed in componen
di modo olei mentio non fit.

E Mplastrum διαχλωδον paruum tumores, calidos di
gerit & maturat, recipit li. hargyri uncias sex, olei
ueteris clari libram unam, mucaginis psyllii unc.
iii. mucaginis semi. hyoscyami scunciam, mucaginis
semi. lini & nard. malux ana unc. ii. Fiat ut primum. Est fre
quentissimum usu, & efficacissimum ad mulcedam intēpe
riem calidam: quod per se psyllium & hyoscyamus præstant
& siccā dum digerēdamq, q̄ cætera simplicia præstant.

E Mplastrum de baccis lauri, uentriculi, intestinorum
hepatis, renum, uesicæ, uteri, & partium aliarū do
lorem a flatibus aut intemperie frigida ortum pla
cat. Recipit autē thuris, mastiches, myrrhæ ana unc. i. bac
carum lauri unc. ii. cyperi, costi, ana unc. dimid. mellis cola
ti quātum ad ea comprehendenda sufficit. Si aut cyperi se
scunciam misceas, & sterus capræ aut uaccæ siccū ad pon
dus omnium, ad hydropem fit mirabile.

In colico dolore a flatu & pituita salubriter calidū uētri

imponitur uacuata plenitudine, & clystere quoq; inijcitur unc. i. ad seſcūciam, cum cæteris eodem pertinētibus, infla- tionem quanuis. i. a flatu tēſionem & tumorem eadem rōne iuuat. Mel calidum. i. liquatum alij legūt pro colatum, ip- ſumq; largius addēdum eſt, ſi ſtercora miſces, quantum. ſ. omnibns capiēdis erit ſatis. In uſu eſt ubiq; ſed uſu frequen- tius eſt electariū de baccis lauri, ex foliorū rutæ ſiccorū. 3. x. ſemi. ameos, cari, dauci, melanthii, cumini libyſtici, bacca- rum lauri, piperis nigri & longi amygdalarum, origa- ni, acori, caſtorii ana. 3. ii. opopanacis. 3. iii. ſagapeni. 3. iiii. quæ trita melle cocto ad pōdus oīum excipiuntur. Diuer- ſum ab his malagma d' iā d' αβνι d' ων. i. ex baccis lauri, nitro Lib. 9. c. ph. p. rubro hammoniaco, cera, reſina picea, pice brutia.

Emplaſtrū uētricolum & hepar calfaciens & robo- rans, recipit ligni aloes, abſinthii, gummi Arabici, maſticheſ, cyperi, coſti, zingiberis ana unc. ſemi. ca- lami aromatici, thuris aloes ana. 3. tres, caryophyl. macis, nucis, moſchatæ, galliæ moſchatæ, cinnamomi, ſpicæ nar- di, ſchænu anthus, ana. 3. i. & ſemi. excipe miua aromatica & tpe utendi cum panno intenderis, ſuffices ligno aloes.

In uſu crebro non eſt, tamē fuerit efficaciffimum in uen- triculi & hepatis intemperie frigida, aere præſertim frigi- do. Nam calidis natura & æſtate eſt nocentiſſimum. Alij eius loco utūtur cerato ſtomachico prius deſcripto, alij aliā nescio quam ſequuntur deſcriptionem.

Emplaſtrum de gallia, uētreſ totum inferiorem ro- borat adſtringendo & calfaciēdo, quare henterias, diarrhæas, dyſenterias iuuat a cā frigida pductas.

Recipit autem galliæ moſchatæ ſchænu anthus ana. 3. i. & ſemis, ramich, rhois, acaciæ, hypocyſthidos, ladani, gallarum non perforatarum, calami aromatici, roſarū & ſeminis earū ſantalorum alboꝝ & rubrorum, maſticheſ,

LIB. IIL IOAN. MESVÆ

xylaloes, caryophyllorum, spicæ nardi, thuris, costi, myrrhæ, cyperi, absinthii, ana drachmas duas, terantur accurate omnia, deinde panis biscocti drachmæ tres, dactyli sicci duodecim, uigintiquatuor horis macerentur in succi foliorum myrti & lauri, & aquæ rosarum, & vini austeri ana uncia una & dimidia. Hæc læuiga, & excipe miuæ aromatizatæ uncis tribus uel quatuor, & additis gummis Arabici assati drac. septeni coquantur igni lento ad mellis crassitudinem. Quibus in mortario diu permisce puluerem prædictum, donec totum fiat viscosum, tempore utendi sufficitur ligno aloes panno illicum.

Rarum usu præterquam in Gallia, ubi repertum quibusdam uidetur, & inde uocatum, aliis autem a trochiscis galliæ moschatæ quos recipit. Ramich compositio quædam est in trochiscos reducta. Si succum foliorum menthæ promyrti, ut quidam codices habent, misceas, calidius non multo minus adstringens medicamentum euadet. Leuigare aut ut Græci λευαίειν, est sicca in puluerem tenuissimum. humida autem curiose terere & frangere, qualia hic male interpretes terere iubet tanquam in puluerem. Nam in puluerem abire non possunt, nisi siccata, aut largæ sicciorum copię permista.

Emplastrum alterum de gallia ad affectus eosdem, sed a causa calida perfectos: recipit galliæ, ramich, foliorum & seminis rosarum, rhois, santrali albi & rubri, spodii, sanguinis draconis, electri, balaustii, capitum granatorum, hypocythidos, acaciæ, corticum mandragoræ, ana drac. duas, caphuræ drachmæ semissem, ter e omnia tenuiter, ad hæc polentæ, baccarum, myrti: gummi arabici assati, tenuissime tritorum, ana unc. dimidiam, macera in succi uuarum agrestium unc. una, succi capreolorum, uitis agrestis unc. duabus: succi extremitatum myrti & aceti, ana *unc. quatuor, quibus adde miuæ acidæ unc.

* Aliq
unc. unc.

duas uel tres, & coque igni lento ad glutinosam crassitiē. Tunc pulueres prædictos his diligenter misce. Ex hoc portio alutæ illita tempore utendi suffiatur xylaloc.

Rarissimum hic usu est, quod opinor in his regionibus frigidis & uictu non modo largiore, sed etiam ob cœli inclementiam crudiore utentibus, uenter, intemperie frigida fere laboret, haud temere calida, qua ratione & hyeme pituitam in nobis augeri ex Hippocratis placito demonstrat Galenus lib. de natura humana, etiam si uentres ut hyeme, sic in regione frigida sint calido innato, calidissimi.

Tamen ob componendi magnam difficultatem ad artis suæ specimen candidatis, per sepe ipsum archipharmoni imperant.

Emplastrum relatum ad Andromachum, podagrā, gonagram, ischiadem, & reliquos articulorum dolores antiquos, ac eorum tumores & laterum, scirrhumq; splenis & hydropem iuuat. Recipit autem sepiarictum, picis, ana drac. octodecim, gummi pini unc. octo sandarachæ, auripigmenti, aluminis scissilis, calcis uiuæ, ana drac. tres, hammoniæ unc. duas hammoniacum super ignem dissoluatur uino rubro, cique adde olei libr. duas & reliqua probe puluerata.

Auic. s. can. idem describitur. Auripigmentum rubrum est sandaracha Dioscorid. & Gale. rarum Citrinum uero speciatim auripigmentum seu arsenicum naturale, non factitium. Arsenicum album addit Auic. in doloribus a luc Hispanica est efficax.

Emplastrum altecum Andromachicausticum, recipit aquæ ardenti (quæ est aqua saponis) libras quatuor, seminis orizæ & frumētī excorticati anavnc.

LIB. III. IOAN. MESVAE

vii. macera in uase vitreo bene obstruato, donec granis dissolutis totum fiat mucosum, serua, sed diebus singulis ligneo baculo moue, & obtura, exceptum corticæ auellanae uel arundinis, uel fera petrusa, & parti admotum tribus horis, aut eo plus cauterii uice ulcerat, & urit.

In causticorum usu partis natura diligenter expendenda est, ne altius aut latius quam opus est, uis cauterii recepta uel effusa, illesas partes aut sensu exquisito præditas, aut uasa magna attingat. Expende item præter cauterii uires, etiam carnis habitudinem. Nam dura, densa, sensu obtuso prædita, qualis fere fossoribus, nautis agricolis, bauiulis inest, ualentior ferre potest, contraria etiam mitioribus ualde offenditur in corporibus delicatis, candidis mollibus qualia puerorum, spadonum, mulierum, et quorundam uirorum. Medicamenta uero caustica quæ solida sunt, ut ex calce uiua & sæce uini usta, ut agunt tardius, tamen agunt diutius, si longa actione est opus, & minus prompte disfluunt. Aqua ardens hodie fit alumine, sale petrae chalcitidis destillatis, ut ars chymistarum docet, alij alia miscent.

Triticum & oriza putredine acrimoniam acquirunt, seu essentiae tenuitatem, sed cum sint mitiora, aquæ ardentis uehementiam nonnihil obviunt. Hæc enim si legitima est etiam laminas tenues auri, argenti, & aliorum metallorum paucis diebus in calcem deurendo dissoluit.

Emplastrum sinapinum Democriti ad podagram, gonagram, ischiadem, ipsamque arthritidem, ostocoponem, micraniam, obliuionem, lethargum, si a causa frigida proficiuntur, sinapi cum aceto tritum diu miscendum cum æquali portione pinguium ficuum aqua calente horis uiginti quatuor maceratum, & ita expressarum ut nihil in his humoris sit reliquum. Si ualentius uis, duplum

sinapi misceto, si imbecillius, etiā triplum siccum. Admotum parti collatur, priusquam ulceret, nisi etiam ulcerandi est necessitas, ut materia profundior foras trahatur, & uacuetur. Penuria sinapis, stercus caprinum pridie aceto maceratum (quod etiam ad hydropem, & splenis duritiē & dolorem est efficax.) Addantur interdum stercus columborum agrestium, enulæ radix, semen nasturtii, baccae lauri. Tuncque non soli hydropi & tumori splenis confert: sed etiam reliquorum uiscerum affectibus frigidis & flatulentis.

Efficax fuerit hic sinapismus, & δυνάμεις, id est, rubrificatio in affectibus pituitosis & profundis, ut ischiade, iā tamen declinante. Cum enim potenter attrahant, non modo ex parte, sed ad partem periculosa sunt hæc remedia in corpore plethorico aut cacochymo, ante exquisitam uacuationem. Eiusmodi remediorum per sinapi, thapsiam, uel eius loco semen nasturtii in uetustis & frigidis, & profundis, & contumacibus affectibus frequens est usus apud Galenum in metho. & lib. comp. ph. p. Stercore columborum agrestium etiam in uentris affectibus longis crebro se usum ait Aetius. Efficax idem est paralysi, lethargicis & soporosis affectibus, epilepsia, uertigini, mania, capiti admotum, asthmati, orthopnoæ, tussi antiquæ, catarrho antiquo, thoraci. Valentiùs multo ulcerat sinapi tritum, & per se admotum, ut Gal. docet lib. 3. temper. quam aceto fractum et obtusum. Ablato autem sinapismo, partem ablue, si dolet multum ab ampullas, cremorem, uel succum mal. uel fœni græci ex linteo impone, superdato splenio ex cerato rosaceo cum cerusa. In paralyticis autem quia non sentiunt, crebro pars tergenda, & obseruandum sinapismi effectum, ne plus quam oporteat, in partem agat.

LIBRI III. IOAN. MESVAE

EMplastrum ex fermento descriptum a Democrito. Fermentum est mulorum emplastrorum. & aliorum ignium remediorum materia, idque quo est uetustius, eo praestantius. Fermenti & mellis portio aequalis, uisci querni pars sexta, hammoniacy in aqua foenigracy aut lacte arboris mori, & pauca face olei ueteris dissoluti pars octaua miscentur, fitque emplastrum spinas & surculos extrahens, ac etiam ossa fracti cranii, meningibus infixae etiam profundius. Vel fermenti pars ana, succi merthe & absinthii ana pars dimidia, aceti, aut succi, uuarum agrestium, aut extremitatum uitis, aut cydoniorum pars quarta, macis, caryophyllorum, ligni aloes, massiches, spicae foliorum rosarum, absinthii sicci pars octaua drach. unius misce, igni coque in emplastrum, quod uentriculum & hepatis admotum aperte iuuat. Vel fermenti adhuc acidi pars una: succi intybi, aut solani, aut uuarum agrestium, aut cacuminum uitis, & aceti ana pars dimidia, farinae hordei pars tertia, trium santalorum, foliorum rosarum, spodi, faufel, id est auellane indicae, trochisci diaglaucii, boli Armeni ana pars sexta, succi porrulae, & muccaginis psyllii quantum ad comprehendenda haec sufficit. Emplastrum id hepatis & aliorum uiscerum phlegmonas mire compefcit. Vel fermenti, mellis, olei, lactis muliebris, uitelli ouorum pares portiones, coquit & maturat phlegmonas, abscessusque rumpit his. Si bdellium & hordei farina misceatur spinas extrahit, idque ualentius, si his dissoluta galbani pars dimidia iungatur. Valentius item facit nitri naturalis sexta pars, stercoreis columbini & gallinacei ana pars quarta. Vel fermentum ex aceto & sale coctum, hepatis & lienis affectibus multis est saluberrimum. Nam ficum hammoniacy bdellii portio aequalis fermenti praesertim aceto dissoluti pars dimidia foliorum rutae & fructus tamaricis, et nitri ana pars quarta, simul bene mista, lienis tumorem admotam mire dissipant. Quod si excrementa uiscerum sicca sunt, fermentum sulphur, sal, cinis, sarmetorum uitis mista & admotam id praestabunt, idque ualentius, asphalro addi-

to, ualentissime autem euphorbio. Hæc Democritus, & p. cerea non pauca de facultate fermenti ueteribus expertissima, quæ omnia narrare prolixum fuerit.

Horum effectorum partem plurimam fermentum per se efficit, ut etiam spicula ex ossibus euellat, ualentius autem hæc præstat, mistis his quæ uel calorem eius remittunt, uel intendunt, aliasq; facultates. Ad rumpendos autem abscessus, id est, phlegmonas suppuratas, uel etiam abscessuum genus alterum in his, qui ferrum metuunt, aut quibus ferrum non est tutum, ob neruos aut uasa insignia propinqua, uel isto uti potes, uel eo quod Paulus scribit ex fermento, axungia, sale, resina, pice, cera, aphronitro, hammoniac, melle, sapone.

Emplastrum filii Zachariæ, iuncturarum tophos ac nodos duros mollit, dissoluit, & crassa lentaq; pulmoris & thoracis excrementa expectorare magis habilia reddit. Recipit ceræ flauæ, medullæ cruris vaccæ, adipis anatis & gallinæ, mucuginis seminis lini partes portiones, olei lini. q. sufficit, ualentius facit addita mucago althææ & fœnigræci pari portione, & oleum leucotilatei loco olei lini, uel cū eo. Efficacius quoq; reddes, si œsypum & ichthyocollæ mucaginem addideris.

Id emplastrum ad scirrhus omnes partium omnium emolliendos mirabile, si omnia hæc acceperit. Nam prius est imbecillius, præsertim si multa est durties, & corpus durum ac densum.

Emplastrum diaphœnicon ventriculum & hepar firmat, ob id lienteriam & dysenteriam hepaticam adiunat. Empl. diæ
pb. calidū
Dactyli sicci quadraginta, panis biscocti drachmæ. v. biduo macerentur vino odoro, post cum dactylis tere pulcrum carnis cydoniorum in vino coctorum vnc. v. natū

LIB. III. IOAN. MESVÆ

deinde misce ceratum ex ceræ vnc.ii. & olei rosati & nardini, ana vnc.iii. factum, tundendo in mortario permisce. Postremo mastiches, thuris, absinthii Romani sicci, ana. 3. duæ, & semis, aloes, ligni aloes, macis. calami aromatici, spicæ nardi, myrrhæ, acaciæ, galliæ, ramich, ana. 3. una, ladanii. 3. duæ, tundendo iterum perfecte misceantur. Vtendi tempore suffiatur, xylaloe, priusquam parti admoueat. Satius autem fuerit mastichen & ladanū ceræ & olei prius miscere, postea vt dictum est, emplastrum facere.

Thomas de Garbo cydonia in uino austero infra modū cocta misce, & gallam quercus, non galliam. Si autem seruatum duruerit, molliendum oleo de spica, uel mastichino, uel cydoniorum, pro morbi natura. Εἰς πολλὰ τοῦ φαρμάκου διὰ χαλκίτιος Galeni, ab his maxime diuersum est, ut diximus in unguentis.

Libr. 1. c.
pb. 2.

Empl. dia.
pb. frigid.

Emplastrum diaphœnicon Alexandri, ventrem totū inferiorem, ne aliarum partium recremēta suscipiat roborat, coctionem iuuat, ob hæc uomitum, choleram morbum, lienteriam, dysenteriam hepaticam iuuat, recipit dactylorum maturitati propinquorum unc v. panis biscocti unciam unam, carnis cydoniorum in uino austero coctorum vnc. unam & dimidiā, styracis, mastiches, ladani aqua semunciam, acaciæ, omphacii, florum labrutæ, rosarum, santalorū, cicreorum myrrhæ, xylaloe, ramich, ana semunciam, ceræ unc. iiii. olei ros. vnc. xv. uini austeri quantum sufficit ad infundendum infundenda. Suffi xylaloe utendi tempore.

Emplastrum hoc & sequens in Alexandro Tralliano non lego, sed lib. quarto in podagra emplastrum phœnicinum ex palmularum uncis decem coquendo dissolutis in olei uncis octo æstate, hyeme undecim.

Emplastrum Alexandri ex alijs, uentriculi & reliquorum uis erū affectus a flatu aut pituita crassa, & lenta natos, abscessumq; uentriculi & hydropem incipientem iuuat, accipit spicarum alij mandatarum unc. iiii. & dimid. styracis, bdellii, aloes ana unc. iiii. terebinthinæ unc. iiii. axungia porcinæ, adipis anseris ana unc. v. mastiches, thuris, ana. 3. vnam & dimid. euphorbii unc. i. & dimid. croci unc. dimid. ceræ flauæ unc. xii. ol. nardini & uini odoriferi, quantum sufficit.

Emollit, ac discutit, estq; anadinum, coctionem adiuuat, roborat partes præsertim frigida intemperie laborantes.

Empla. Aristarchi, uentriculi & aliorum uiscerum intèriem frigidam, flatu, humorem frigidum & inde natos affectus hydropem, inflationem, laterum resionem dolorificam, corrigit. Recipit ceræ flauæ unc. l. terebinthinæ unc. vi. axungia porcinæ recentis, adipis anseris medullæ cruris uaccæ, ana unc. iiii. bdellii, myrrhæ, thuris, styracis, opopanax, aloes, mastiches, ana unc. i. & dimid. hammoniæ unc. iiii. colophonæ unc. vii. aluminis unc. i. spicæ nardi. 3. vi. folii calami aromatici, euphorbii, baccharum lauri, ana. 3. vii. olei balsami libr. i. ole. nardini & uini odori quantum sufficit.

Interpres Mesuæ multis in usu id affirmat, cocta scilicet iam materia, & magna ex parte uacuata, Mediolanensibus scilicet. Nam Ticini quæ urbs est uicina, usu est rarius. Hic prorsus inusitatum est. quanquam sit ad molliendum & digerendum quam præcedens ualentius.

Emplastrum Oribasii ad tumores etiam dueros hepatis, lienis, chœradas, recipit lithargyri unc. dimid. ceræ unc. i. resinae unc. v. hammoniæ unc. iiii. ladanum unc. ii. aristolochiæ, thuris, galbani, cassuthæ, ana unc. i. & dimid. aloes unc. i. olei antiqui, & aceti scyllitici q. s.

LIBRI III. IOAN. MESVAE.

Oribasii esse non uidetur, quod eius tempore cassuthæ uox fuerit ignorata, aut error subest.

EMpla. alterum Oribasii idem pollens, recipit hāmoniāci in aceto scyllino duos dies macerativnc. duas læuiga per se, postea, tere cum cerato ex ceræ flauæ unc. ii. olei chamæmelini & irini, ana vnc. quatuor, croci. 3. v. Si pro aceto scyllite succum apii habeat, spinæ ex linteolo impositum, rigori febrili confert.

Quia hic succus digerit potentius, acetum, scylli. magis incidit, tenuat, mollit, utrunq; in usu esse desit.

EMplast de meliloto, mollit duritiem omnem uentriculi, hepatis, lienis, uiscerum, & reliquorum. Recipit meliloti vnc. vi. florum chamæmeli, comæ absinthii, sampsuchi, fœnigræci, baccarū lauri, rad. althææ, ana. 3. tres, sem. apii, ameos, cardamomi, ireos, cyperi, spicæ nardi, casia, ana sesquidrach. hammoniāci. 3. x. styracis, bdellii, ana. 3. v. terebinthinæ vnc. unā & dimid. ficus pingues xii. septi caprini, resinæ ana unc. ii. & dimid. ceræ unc. sex, olei sampsuchini, & olei de spica. q. s. aquæ, cui incocta sunt fœnumgræcum, chamæmelum, melilotus, quanta erit satis exquisita aliorum infusioni.

Anisū g. dā addit.

Clementius emollit & resoluit flatu, & alias materias ex uentriculo, hypochondrijs, & partibus alijs, quam emp. Aristarchi, ob id est ab eo incipiendum, siue lenire dolorem siue tēsum laxare, siue plenius discutere tibi est propositum. id ubiq; usu est frequētiss. Diuersum ab hoc malagma Asclepiadis est διὰ μελιλωτῶν apud Gale. Nardi Gallicæ, cyperi, myrrhæ, ana drach. decem, ameos, cardamomi, croci, terebinthinæ ana drach. octo, meliloti, hammoniāci, ana drach. quadraginta, cyphæos sacrați drachm. sexdecim, ceræ mina una, uini odoriferi hemina una, ad stomachicos hepatico

Libr. 8. c. pb. p. ei. 6 vide locū.

uiscerum dolores. Aliud Andromachi $\delta\iota\alpha\ \mu\epsilon\lambda\iota\lambda\omicron\tau\omicron\nu$ ibidē paulo post. Huic sile habet Paulus, sed hammoniaco & aceto caret, ponderibusq; uariat. Vera melilotus desideratur. Manardo. Radicis alibæe substantia miscetur, nō muccago. Ficus teruntur cum decoctione ista, & colantur. Bdelliū & hāmoniacum, ut styrax, pñt puluerari, uel decoctionis istius unc. ij. dissolui, colari, coqui ad aquæ consumptionem. Huic decocto formatas iam offas parūper immittere solent. Olei unc. dimid. sufficit ad cōprehendēda, sed durius mox et friabile euadit. Vidi factum cū duabus olei uncijis molliculum et tenerū, sed adhuc fragile. Vidi ēt ex unc. 6. admodū flexile, et ductile. Si primū sequaris modū, utendi tpe oleo est mollicdum. Oēs in modi pro uarijs scopis sunt optimi, ut Gal.

Mistura vulnera sanans, recipit caryophyllatæ, radicū artemisæ, pimpinellæ, chamæmeli, pentaphylli, folioꝝ uiolæ nigræ, herbæ uet̃i, caulis rubri, cānabis summitatum rubi. ana inanip, unum, rubiæ, pōdus horum oīum, coque oīa uino ad dimidii consumptionem cola, cum mellis tertia parte recoq̃, rursus cola & serua.

Hanc misturam uetusti Mesuæ codices non hñt, uti nec quæ sequuntur tria unguēta, duo palmea, & tertium ad scabiem. Neq; emplastrum est, sed potio, cuius exemplo aliæ coquantur, quæ uulnera recentia & ēt pessima ad desperata ulcera sole sanant. Caryophyllata nostra, esse uidetur leucocium ueterū. Cotyledon herba uenti uulgo dicitur, alijs legitur herba uitri i. parietaria. Brassica rubra cōmēdatur in id, uel lege caulis rubri, ut brassica & rubus uelligātur.

FINIS TERTII LIBRI IOANNIS
MESVÆ DE ANTIDOTIS.

INTERPRAETATIO LOCUM ALI

QVOT IN MESVAE ANTI-
DOTARIO QVIBVSDAM
OBSCVRARVM, ORDI
NE ABECEDARIIL.

A

DIANTVM album, capillus ueneris, Adiantum nigrum, polytricon.

Aerugo in unguento cerascos legendū & alibi passim, vt etiā apud Guidonē Cauliacum, non flos æris, qui alia res est.

Albateche in trochiscis diaphysalidum; cucumer magnus, auguria dictus Man.

Alphi albi & nigri Græcis morphea, etiā Guidoni Cauliac duplex.

Alteil, id est, rorismarini flores, legitur in elect.

Alcāsi forte pro alchi, id est granatum syluestre. Ob id balustium scripsissem, quod est flos granati syluestris, ut cyrinus domestici, nisi ut Plinio, sic vulgo balustii nomen utriq; nūc esset commune. Alchilil mauult legere Manard. quod Arabibus est granatum syluestre.

Alusulfumen in tryphera Galeno tributa seu radix, seu lignum piperis est cum Serapiōe & Auic. eius loco ponat piper album, nam duo alia piperis genera iam recepit, uel ocymum, quidam textus hanc dictionem non habent.

Ambra Arabum seu Græcorum recentiorum ambar, quibusdam Latinis succinū Orientale dicitur, res est noua, minoris certe facienda uirorum bonorum iudicio, qua æstimatur, an uero sit sterus, aut semen pilcisi, aut ma

INTERP. VOCVM ALIQVOT MES. 240

ris seu fungus, uel aliud quod mare i littora cruciat, pa-
rum hodie est compertum, cal. sic. 2. g.

Ambra cineritia. vulgo grisea expetitur.

Anacardi ex Sicilia montibus ignis afferuntur, calidi sic-
ci. g. quarto. Ob id anacardina compositio ante sex me-
ses non utenda, ut anacardorum uis coquendo & fer-
mentando interea obrundatur, in qua compositione ca-
storium pro tundebedusch, & melantium pro burungi
reposuimus ex Serap. Auicen. Haly in sua compositio
anacar. quanuis burungi excorticati scribat Rasis ad Al-
manso. in lumbricis, semina enim melanthii quanuis ra-
ro excorticentur, possunt tamen excorticari. Si autem
malis melissophyllum, uel erysimon, uel erucam agre-
stem, cum Manardo supponere, parui refert, cum hac
omnia facultatibus conueniant.

Apozema thoracicum decoctio pectoralis.

Aqua mulsæ seu mellita, Græcis hydromeli & melicraton
dicitur.

B

Balsami loco, recipe terebinthinæ lib. duas, ole. com-
munis lib. 3. ol. laurini unc. xvi. cinnamomi unc.
ii. euphorbii, caryophyl. baccarum lauri, gummi
hederæ, sagapeni, galbani, hammoniæ, opopanacis,
ana anc. i. thuris, mastiches, ana. 3. ii. terenda terantur,
& alambico destillentur igni leni, Gui. Pla.

Batina mora sunt, quæ ex bato, hoc est rubo leguntur, nō
longe lateq; serpenti, & spinis hamatis horrido, sed al-
tero minori ac mitiori mora parua, non nigra, sed cæ-
rulea ferenti.

Bcen album & rubrum, radices olim ex Armenia delatæ,
nunc in Italia et inuentæ, sed uel aliæ, uel deteriores.

Bolus in trochiscis Halicacabi multos, sinopica, lutum car-
pentariorum, uel pictorum quibusdam putatur, macra
Auicen. dicta.

Buglossum calidum pr. g. hum. secundo, corroborat, aspe-
ritatem arteriæ & pulmonis lenit.

LIBRI III. IOAN MFSVAF

Buglossum domesticum seu hortense, & satium Mes. est borago, sylvestre uero seu erraticū, est buglossum vulgo dictum, ut censuit in Mesuen Manardus.

C

CAlaminthe agrestis est montana, vulgare calamē tum, uel, ut aliis placet, nepetha vulgaris, hortensis autem seu domestica, est mentha.

Calaminthe fluuijalis in diacalaminthe est verum menthastrum, nō mentha aquatica, aut potius male interpretis p. pulegio uerrit, calaminthe uero mōtana seu nepetha est Manardo herba cataria.

Calamus aromaticus quem officinæ proferunt, licet radix potius uideatur, & rei fortasse alterius, tamen a ueri calami uiribus haud ita multum recedit. Ob id eius loco usurpari queat, modo non sit teredinosa & cariōsa.

Calamus aromaticus desideratur, eius loco radix quādā, non calami illius, nec Indica res uidetur, quod uili uendatur, & sæpe recens multum cernatur.

Caphura res noua, gummi Arabum ualde frigidum putatur, quod aut omnibus in manu est factitium uidetur, & calidum, ac incidens, an uero Simeon caphuram nomine ambaris intellexerit, uiderit Manard², mihi enim ambram ut Actuarius & alii quidam neoterici Græci, uiderit potius pinxisse. Est autem caphura frigida, sicca ordine tertio.

Cardamomum Græcorum quanquam hodie ignotum uideatur, tamē quod cardamomū maius seu granum paradisi, seu aliud, eo planius nec ignauius quod hodie asferri coeptum est, quod item minus producit, uiribus aromaticis insignibus est prædictum, ut ueri loco esse possit, & fortasse in quatuor illa Plinii genera ex his aliquod incidere poterit etiam si Manardus triplex cardamomū se affirmet uidisse, quorum nullum putauit uerum Cardamomum. Nā ob historiæ Dioscoridis breuitatem, iudicium de his est difficile.

Cardamomum scilicet maius, quia præstantius.

Cardamomi

Cardamomi genera duo requirit in elect. iustificante, & ali-
bi, quæ etiam si non sint, semina ab officinis producta,
tamen ignaua non sunt, & pro cardamomis recipi
possunt.

Cardamomi nomine quidam maius simul & minus reci-
pi uolunt.

Casia, scilicet lignea, seu vulgare cinnamomum.

Casia in purgantibus fistularis, nigra, cathartica intelli-
gitur in aliis uero casia Græcorum, quæ est vulgare cinna-
momum, casia lignea & aromatica officinis dicta obstru-
ctiones aperit, præsertim hepatis, menses potenter
mouet.

Cassutha herba est amplexi caulis, que linum amplexitur
& suffocat, ob id uulgo podagra lini dicitur. Linodera
Theophrasti uidetur multum similis uocato nunc epi-
thymo.

Ceratia, seu xyloceratia, uulgo carrubiæ, Latinis siliquæ,
sunt siliquæ edules, saporis casia, nigra, dulces, magis
rudine fabæ in quibus semen minus quam casia. Ponde-
ris granorum hordei * octo. Ob id sæpe pro hoc pon-
dere sumitur. * al. 4

Chamæpitys seu abiga, seu aiuga pro iua.

Cinnamomum adhuc desideratur.

Cinnamomum crassius uomitoriis medicamentis miscen-
dum quidam putant, quod uomitorium his sit, aliis au-
tem tenue.

Cinnamomum tenuius, quia melius crasso, quod darfeni
Mes. appellat, electario de cinnamomo, & de cydoniis,
nisi cum Manardo per darfeni apalathum maioris intel-
ligere, quod tamen darisaban Arabes uocant, licet Auē-
zoar darfeni cinnamomum nigrum & odorem ualde,
& Auerrois. s. colliget canellam subtilem, dulcem &
aromaticam.

Cinnamomum uulgare duplici compositionibus miscen-
dum ob eius imbecillitatem, uero enim caretus.

Citrus seu citreolus, est cucumeris species, citrum colo-

INTERPRAETATIO

re & forma æmulata.

Colleticum glutinans, uulgo consolidans.

Conchæ teste in elect. nostro paruarum concharum coopercolata; aut potius onyx odoratus, blatta Byzantiavulgo dicta.

Corallium rubrum est melius albo, & album cæteris, in Pachyno Siciliæ promontorio plurimum crescit, idque mari extractum, aere mox durefcit, frig. primo gradu, sic secundo, stomachum tota suâ substantia roborat, non sumptum modo, sed appensu admotum, nauscam quoque & uomitum, & hæmorrhagiam sistit.

Cori item mire roborat, spirituum resolutionem in febribus prohibet.

Costus amarus tantum Græcis est, Macro cum Serapione, & quibusdam alijs Arabibus etiam dulcis, hodie ignoratus.

Crocus nobis Arabica noce zahafaran, parum corrupta safran dicitur.

Cubebæ nobis usu frequentes baccæ sunt aromaticæ, Serapioni autem oxymyrsmes, id est, rusci fructus Auicennæ carpesia, id est, festuæ, quædam, de quib⁹ in simplicibus.

Cydonia præsertim matura, odore ualenti calorem aliquem declarant, sunt tamen frigida humida primo gradu.

Cydonium uel coroneum acidum seu immaturum, dulce maturum, dulcacidum medium, sic in plerisque fructuum generibus.

Cyminum Carmanum pro Carmenum uerti, id est, ex Carmania regione Persidi proxima, ex qua per sinum Persicum in Arabiam & Syriam prompte conuehi poterat, ut ex Aethiopia per mare rubrum.

Cyminum autem carmanum seu ex Carmania regione præfert Mesues, Galenus Aethiopicum. Ne autem putes Carmenum, ut male est uersum, sefeli

esse cum quibusdam, quod adiectiua singularis numerari producit.

D

D Actylos fuluos seu rufos uerti, quoties chari uocabantur, quod suspicio erat id uerbum esse corruptum *κίρ' ῥ'όν* enim Græci & *πρ' ῥ'όν* uinum, & alia appellant, id est, igneam, rufam, pallidum, giluum, clarum, uolgo, & pailletum, & rufum dicitur.

Darseni seu cinnamomum quidam electum cinnamomum intelligunt. Si uero utrunque simul compositio postulet, tenue & crassum miscent, ut heil, seu cardamomum, s. malus, si utrunque exprimitur, maius & minus est miscendum.

*Lib. 9. c.
ph. p.*

Darseni in electario aromatico moschato, & alibi cinnamomum crassum uerti. Manardus esse mauult aspalathum, quem Arabes *darisahan* uocant, præstantius est cinnamomum. Quod si cinnamomum & darseni scriptura postulet, ut in electario de cinnamomo, auge quantitatem, & pro crasso tenue, seu præstantius miscere fuerit rectius.

Daucum male corrumpit uulgus in bancia, eius loco capere possis pastinacam hortensem, sed cum imbecillior sit largior, iniicienda medicamentis.

Doronicum, radícula est aromatica, alba, odorata, etiam priscis incognita, officinis hodie notissima.

E

E Clegma linctus, loch.

E *Ἡλεκτερον*, id est, succinum, seu gutta succina & succulæta officinis carabe, & cacabre, uolgo galloz ambra, absolute dī, gūm: pini Septentrionalis esse, hodie est certissimum, calidum primo gradu, sicum secundo, cor & uentriculum roborat Auicennæ, ob id cardiacis, & corde trementibus confert, nauseam & vomitum sedat, prauos in uentriculo humores gigni phibet.

INTERPRAETATIO

Epuloticum uel *syauloticum*, cicatricem generans.

Eupatorium est *agrimonia*, quod autem *eupatorium* uocabant, licet Græcis ind. scdm uideatur, tamen speciosa, & sapore amaro liberandis obstructionibus idonea fuerit.

F

Fausel fructus adstringens, priscis incognitus, auellana Indica uulgo dicitur.

Fausel est auellana Indica Serapioni, nuci moschatæ similis, forma pyramidis, insipida, eius desiderare loco miscetur *santalum rubrum*, & *coriandri recentis* dimidium.

Flos rosarum est illud crocatum in apiculis mediâ rosam implentibus, quibus siccatis nonnihil exiguum nigrum semini simile etiam apparet.

Folium absolute, & folium malabathri hodie parum cognita sunt, eorum tamen loco mihi non displicet prægrâde id folium tribus ceu nervis per longum eius discursantibus firmatum, est enim aroma odorum admodum gustatu, & acre.

Fragmenta pretiosa: scilicet *saphiri*, *hyacinthi*, *sardinis*, *granati*, *smaragdi*.

G

GAlanga radix nunc notissima, apud Græcos nondum lecta.

Gallia, seu gallia moschata, Gallia Sebellina, trochiscorum nomina sunt, quibus raro per se utuntur, sed in alias compositiones ueniunt, lege in trochiscis.

Gallia simpliciter, & siue addito pro trochiscis galliæ moschatæ, cur autem galliæ sint dictæ, in trochiscis leges.

Gluten alumbac in unguento basilico & aureo pro *cerebinthina*.

Gluten uero *alzana* in *diachylo ichthyocollam* uertimus, id est, piscium colam, quanquam sunt qui uiscum quo

I

Iris pro lilio cœlesti.

L

Lapidum quinque pretiosorum, saphiri hyacinthi, sardinis granati, smaragdi fragmenta, cor multum iouare creduntur, ob id cardiacis miscentur. Vires autem roborandi stomachi in iaspide uiridi, si probauit Galenus, potuerūt Arabes horum quinque lapidum uires in cordis affectibus probasse, quos ob id posteritas est sequuta. Saphirus Albertō melior ex cæruleo flauus seu cæruleus ex porpureo puluere aureo in tersus, seu nubibus obscuris & subrubris, ob id subobscurus est melior perspicuo. Hyacinthus Serapiceni optimus est ruber, a fulgure & peste seruare creditur, si uel ipse gestetur, uel quidpiam eo signatum. Sardis Albertō ruber, crassus, transparens, paruus, cui si candor ceu unguis miscetur: sardonix dicitur, exhilarare & ingenium acuere creditur. Granatus eidem est ex genere carbunculorum, rubet modo balustii, transparet, cor exhilarat tristitiam pellit. Smaragdus quo uirentior eo melior, exhilarat. libidinem arceat, hemitritæum iuuat, epilepsiz resistit. Hi singulatim terendi sunt super lapidem Porphyrium, aqua rosata aut buglossi pauca identidem affusa.

Lepidium pro scitarago Indo substituiumus.

Lepra in Mesue uidetur accipienda more Græcorum pro cutis uitio, & squammosa scabie, ut pсора pro fursurosa. Nam passim ut Græci pсорæ iungit lepram, & in elestu. secundo Hamech pсорam, lepram, & elephantiam recenset, quæ est Græcis, quod uulgo lepra.

Leucacantha, id est, alba spina Græcorum, accipienda pro

INTERPRAETATIO.

bedegar Arabum, non autem spongiola in Cynosrho-
do inuenta.

gnum aloes, seu xylaloe, seu *αγάλλωχον*, sit crudum co-
ctum enim nullarum est uirium & inodorum, Arabi-
bus enim id coquere odoris excipiendi gratia morem
esse scribit Cassius Fœlix, aquamque ab his in usus mul-
tos feruari. Ob id Mesues ligni aloes crudi mentionem
facit frequentem: quod si quando crudum non addat,
intellige.

Lignum aloes crudum in igni diu durat inconsumptum,
ob glutinosam humiditatem, quam coquendo super-
narentem separant institores, & mox aquæ fundum
petit.

Ligusticum Manardo radice sola uisum, hodie agnosci cœ-
pit, sed multo diuersum ab eo, quod uulgus in eius lo-
cum substituit, licet uiribus non differant, ut ligusticū
Dioscori, & Smyrnum, quod uulgare leuisticum legen-
ti patebit.

Lingua anis in cōfectione testiculorum uulpis, & alibi Se-
rapio, intelligitur lingua passerum auicularum salacis-
simarum, recentiores semen fraxini foliaceum in lin-
guæ speciem figuratum, amarum, intelligunt, cui uiam
calculos in renibus frangendi etiam tribuunt.

Lingua bonis Græco sermone buglossa uocatur Ma-
nardo.

M

MAcis Arabum, & macer Græcorum, diuer-
sas res esse in simplicibus probauimus,
etiam si Manardo & aliis quibusdam idem
censetur.

Macis nucis moschatæ cortex medius inter externum
crassum, cortici crasso & uiridi nostrarum nucum si-
millimum, & corticem alterum nigrum, durum, cor-

tici quoque ligneo nostrarum nucum persimilem, sub quo est ipsa nux moschata, ne cum multis putres idem esse, quod macer solius coloris & odoris affinitate turpiter hallucinatis, non aduertentibus matris corticem esso tenuissimum, admodum calidum, nihil aut minimum adstringentem, macer uero crassam corticem, calido & frigido temperatum, admodum adstringentem. Quæ scilicet notæ tanquam fidelissimæ & ualentissimæ a Galen. ubique plarimi sunt, ut color & odor minimi.

Maiores, id est, efficaciores, uel pluribus simplicibus constans Mesuræ compositio dicta, Galenæ composita uocaretur, ut minor simplex, ut diatrion pipereon simplex & compositum.

Margaritæ in conchis ostreorum generi similibus Plinio inueniuntur. Vidi & in conchis myrtulorum maris interni, sed paruas. Dos autem eorum omnis in candore, magnitudine, & orbe & pondere, integræ item & perlucidæ perforatis, rufis, obscuris sunt meliores. Cardiacæ putantur a tota substantia, & sanguinis prope cor putredinem prohibere, cordis intemperiei calidæ & hinc nato tremori prodesse, quia frigidæ siccæ primo gradu, ob id febricitantium & imbecillorum remediis miscentur.

Marmacur in diamorusia marrubium est, uel melissophyllum, quod marmacur esse quidam potius putant. Cum uero plantæ hæc duæ sint faculæ, e proxima Galeno, sed marrubium frequentius & efficacius, id accipiendum est.

Marmacur in pul. altero ligni aloes, quidam nō marrubium, sed ma. oranam intelligunt, alii melissophyllum uel citratum ocymum.

Mastiche sit alba, ampla, pura.

INTERPRETATIO

Medium granatum seu dulcacidam uerti pro mizumi; quod id etiam pro *μεσογ*, id est, medium putau de-
prauatum. Nam inter acida & dulcia tantum, quæ
simul dulcia sunt & acida, sunt media.

Mel aerium seu aeromeli cum multis mannam in Mes.
semper appellamus.

Mel tabarset quidam mel rosidum itelligunt, seu man-
nam cuius loco mel album aut saccharum bis coctū
poni potest.

Mel emblicarum in elect. de gemmis, & ligno aloes, est
mel album, quo uelut syrupo myrobalani emblicæ
conditæ seruantur in simpl. Mes. & in conditis sectio-
ne prima. Aliis melemblicarum myrobala. fit ex ip-
sarum pertritatum unc. duabus, in aquæ communis
lib. duabus infusis diebus octo, post coctis ad dimidii
consumptionem, colatis panno lineo & ualenter ex-
pressis, in expresso coque mellis boni lib. .i. coque ad
liquoris consumptionem.

Mel Mes. album fere præfertur, Vt etiam hodie Lugdu-
nensibus & Narbonensibus: Gale. autē fiamum proba-
tur, nec alibi fit mentio, etiam si ceram Ponticam na-
tura albam nouerit, non solam Tyrrhenicam lotio-
ne albatam.

Mel, passularum, id est, in quo bullierint uuæ passæ us-
que ad liquationem. Manardo uidetur in loch. de pi-
no, aliis lapauarum passarum est, ut in conditis dixi-
mus. Aliis mel uuatum, id est, passulatum sic fit, uua-
rum passarum unc. quatuor, ex aquæ puræ lib. una
coquantur ad aquæ consumptionem, ualenter ex-
primantur. Huic expresso adde mellis despuma-
ti duplum, percoque quantum opus, uase uitreo re-
pone, sic uel myrtatum facere possis, ut docet Nico-
in Diacodio.

Mel uuatum id interdum uocamus passulatum, quod
passa sint præter uuas pruna, & alia, multa nolui in-
de mutuari denominationem.

Mentha, hortensis intelligitur, & ea siccata, tunc enim ualde
lentiôr & odoratiôr.

Μέσω, in fructibus præsertim corruptum opinor in muzum, ut granata musa pro μέσα, id est, media, nec scilicet acida, nec dulcia, sed inter hæc media, seu acido dulcia, quinquam sunt qui dulcia intelligent.

Μέσω quod Arabes muzum corruperunt, medium inter dulce & acidū, qualia pruna in diaprūno requirūt.

Miua, & miua aromatica, & aromatizata, & cum speciebus est syrupus, vel conditum ex succo cydoniorum, ob id etiam sæpe dicitur miua cydoniorum, de qua in conditis.

Melo Iadus est uiridis, oblongus, magnus, botheca vulgo dictus, aliis anguria, nunc hic frequens.

Myrrha bona inuentu difficilis.

Myrrha stactæ, styrax liquidus.

N

NAbath uel anabath in puluere baccarum myrti Scrapio uidetur intelligere forba, uel illis similes fructus facultate, qualia sunt mespila.

Nabet uerti in conditis, & in confectiōe alhalif, saccharū vulgo candum vocatum, alii potum ex ficis; dactylis; & saccharo esse uolunt, alii aliud.

O

Osypus corrupte cum Pauli exemplaribus hyssopus humida.

Oleum balaninum, oleum de ben Mesuzæ.

Oleum cicinum, seu ricininum, oleum de cherna.

Oleum amygdalinum, dulce.

Oleum sesaminum, ex semine sesami calidum hum. pr. g. desit parari, quia sesaminum Italia olim largissimum, hodie desideratur. Eius loco sumatur oleū recens amygdalarum dulcium, non rancidarum.

Oxyacantha est berberis.

Oxytriphyllon alleluia in diaphœnico unguento secundo & uiridi.

INTERPRÆTATIO

Ozimum, id est basilicum quoddam, vulgo caryophyllatum dicitur ab odore caryophylli, alterum ab odore citri citratum est melissophyllum, calidum secundo gradu, cocta difficile, sed aliorum coctionem iuuat, obstruentum hepar aperit, naribus impositum, vel succo, vel aqua attractum, pituita purgat cerebrum, ut betonica, corroborat & cerebrum.

Ozimum autem caryophyllatum basilicum semine flavo, aromatico, cardiaco, calido, foliis parvis magis quam basilicum, semine nigro, & foliis latioribus praditum quibusdam videtur.

P

PEdines pro cōchis supposui, quales a sancto Michaele & sancto Iacobo peregrini afferūt, idonei ad hæmorrhagiam Auiſen. can. 3. fen. 21. Idem pōt teſtæ limacum, purpurarum, buccinarum, Manardus. in id probat magis *xxv*as, id est, vngues odoratos, vulgo blattras Byzantias.

Penidia uocem nobis incertæ originis cum vulgo retinemus, & alias quasdam, quod pro his, licet Barbaris, innotis, nouas & obscuras subſtinere nō eſt, licet pleraſq; appellationes nouas dedimus, quod proprie magis, & rei naturam perfectius exprimentes uiderentur, *dyōis* autem, id eſt, datio, quamuis Græca ſit uox, & vulgo medicorum uſu frequens, quia tamen Græcis in eam ſignificationem, pro medicamento ſcilicet ſumendi quantitate non uſurpatur, nec Latinis, uerbum dare malui eius loco ſubſtituere.

Petroſelinum uerum ex Macedonia quia deſideratur, & vulgare hoc eſt imbecillius, dupletur uel eius loco ponatur oliuſatrum.

Petroſelini uel in loco ſemen oliuſatri Manard.

Piantago longa in diaphcenico vnguento, uel maior eſt, uel lanceolata.

Polenta eſt farina hordei recētis torrefacti, ſauich Arabib⁹, Poma dulcia frig. pr. gr. hum. ſecu. ſi odora ſunt.

Pyrethrum hyeme legitur, seruat^{ur} annis. v. non sit foraminulentum, nec dum frangitur, puluerem edat.

R Asura eboris frigida sicca, cardiaca est, foecundas ex sterilibus mire facit Auicennæ.

S Accharum Mesuz albiſſimum probatur, utitur & saccharo coctione candefacto, aut uerius in cryſtalli modū per coctionem per se uel in syrupis glaciato. Saccharum aut zucorum Arabum esse alias probauimus. Saccharo autem Mesues, ut Græci ueteres, raro utitur, quod tum erat minus frequens, nunc contra saccharo, quia gratius, omnia dulcoramus, & siccando seruamus.

Saccharum recens cal. hum. pr. gr. uetus sic. pr.

Sanguis draconis Serapioni & Auicennæ & succus herbæ achilli dictæ Dioscoridi, Lusitanis huc larga copia deferentibus, est succus quædam arborum.

Santala nostraria, & ex his elect. trium santalorum, sumpta & admōra, reuera calfaciunt, ne iis ceu refrigerantibus postea utaris. Nam uera santala desiderantur, cum uulgaria sint cedra uerius.

Santala si qualia scribuntur sunt, refrigerant quæ uero proferunt officinæ, calent.

Santala frig. 2. gc. sicca 1. rubra frigidiora, omnia cardiaca & aromatica, sed siua magis, quia odoratiores.

Sarcoticum, carnem generans, vulgo incarnans.

Sardis, seu Sardius lapis, vulgo corneolus dictus Manard. putatur.

Satyriorum testiculos duos conditos si uir ante coitū sumptis, marem generari, si foecunda est mulier scribit ex Rasi Nicol. Florentinus lib. x. cap. de sterilitate, unico uero deuorato, foetum nasci cum unico teste.

Sanich & λφ. r. a. polentæ.

Scamoniū in malo cydonio, uel alio similiter grato & adstringente coctū (quod Gal. innuit lib. i. alim.) pōmo, uerius suauium multum impertit, ob id quod ibecillius ma-

INTERPRETATIO

net, quale miscet elect. Indi maiori, ubi pomum absolute scribitur, quod cydonium significat Græcis μήλο, unde oleum μήλων Gal. passim est cydoniorum, & emplastrum μήλων lib. 2. comp. ph. gen. id est, rufa, & coloris mali cydonii, & δια μήλων pro δια κωδωνίων, ut in fine lib. 6. Iani. ruen. Crudum autem purgatorium magis est, ut si elect. Indum maius, & diaphœnicon scammoniū ambo vel coctum, vel crudum accipiant, Indū est purgans. Si uero in Indo scammonium sit coctum in diaphœnico, crudum (ut Mes. uoluisse videtur) diaphœnicum est purgans. Cum scammonium absolute scribitur, ut in h. era Hermetis in elect. Indo minori, in diaphœnico, si ualens uis medicamentum, crudum misce, præsertim cum frigidis, crassis, adstringentibus, gratis, uis eius obtunditur, ut dactylis in diaphœnico, prunis in diapruno, cydoniis in cydoniato Lugdunensi, succo rosarum in elect. succi rosarum. Neq; per hæc adstringentia, vis eius a longinquis attrahendi prohibetur, quia cū aromatum uapores & substantia uis quædam scammonii purgatrix ad illas perrepat.

Scariola p. seriola, sonchi species minus spinosa Manardo uidetur, aliis a seride, id est, cichorio nomen deprauatum. Vt ut est, cum omnia hæc cichorii sint differentiæ uiribus affines, unum pro reliquis capi potest.

Schœnu anthos, uel schœnanthum, ut chalcu anthos & chalcanthum (licet duo hæc differant) cuius flos ad nos non affertur, sed herbæ palea.

Scolopendrium vulgo ceterach.

Seccacul Serapioni & Auicennæ radices zingiberis similes conditæ ex India deferebantur diuersæ ab eryngio, q̃ tamen eo loco capere malim, utpote uiribus cum seccacul conueniens, quam cum quibusdam sigillum beatæ Mariæ, cum aliis sigilli Salomonis, seu polygonati radicem cerebro geniculatam, graueolentem, sapore cotonei aut punici subadstringentem, subacrem, cum fastigiola quadam amaritudine Diosc. & Gale. Aliis est radix

In tryphē
r. a. Sarracē
cenica pro
seccacul
eryngii est
crispim?

- calcitrapæ** stellaris herbæ. In tanta opinionum varietate, pro **secacul** Indica radice, radicem eryngii condirem. *In draculo aloes unc. unam max colo. Cyas 3.8.*
q̄ **secacul** a Sarracenis uocari docet Nicolaus Salernitanus in diazingibere, hæc. n. etsi non sit eadem, tñ eadē præstat. Quæ uero siccitas non parua cum essentia reuinitate eryngio a Gal. tribuitur, hac præparatione facile uincitur. Quin & nonnulli hanc radicē calidā. p. g. humidam secundo dicunt, & a multis melle solo cōdita, ab aliis ēt cum aromatibus ad uenerem excitandā sumitur magno successu, etiam si ueterum nemo huius facultatis in eryngio meminerit.
- Scitargum** Indum, uerti lepidium, alii Iberidem esse malunt, sed hæ viribus parum uariant, ut etiam cardamū & cardamine pro his poni possint.
- Semen** rosarum quibusdam vñ id lanosum, q̄ in fructu est rubro oliuæ æmulo, qui rosas nō collectis succedit: qualis in cynosbato & cynosrhodo cernitur.
- Sericum** sit crudum, sunt enim qui nim eius cardiaca m coquendo aut macerando extrahunt, & sericum uelut ex animatum uiribusq̄ destitutum uendunt.
- Sericum** minutim concisum cū margaritis, uel aliis tritū, est efficacius cū Serap. q̄ uisum cū Mes. calidū siccū. p. g. cor roborat tota sua suba, spūm & sanguinem purgat, clarumq̄ facit, & facultatem eorum in unum cogit.
- Serū** lactis Gal. frig. humidū, q̄ aquosa eius suba largissima nitrosam superat, qua calidū est: terget, alios subducit ēt Gal. aqua Mes. calidum dī, ea aut si per noctē in aere steterit, exhalat eidem. Id uero Mes. appellat nunc aquā lactis uel ebutyrati, uel nō ebutyrati, & a cā aliqua p̄cetti, nūc aq̄ casei, q̄ p̄ formæ aut fiscelle raritates diffinit.
- Seseli** sumptum & suffitum, steriles ob uteri intemperie frigidā humid. ēt cum mā, fœcundas facit, id q̄ bruta duce nā facientia nos docuerunt, Serap. Auic.
- Spasmus** cynicus, id est oris tortura.
- Spica** nardi Inda, Romana uero Celtica. Spica absolute, spica Nardi Indica seu aromatica significatur, annos. x.

I N T E R P R A E T A T I O

siccio loco seruari posse affirmant.

Spina alba est bedegar, & spina Arabica est Incalia, cū uero his caremus, carduus benedictus, aut sabina, aut similes plantæ aperientes capiendæ.

Spodium Græcorum & Antispodium solum admouebatur, ebur uero usum quod spodium Arabibus: quorundam sententia est, etiam sumitur, & deuoratur, ac ex radicibus cannarum, myrto, olea, lentisco ustis, antispodia, id est, quæ pro spodio ponuntur. Græcorum autem spodium, id est, ciberula, quod in pauimento fornacum ærariarum recidit albicans, pompholigi simile, sed grauius & impurius intra corpus non recipiendum.

Strobili sunt nuclei pinei Gal. in simpl.

Syrax calamites calamis afferri desuit, siccus, tamen affertur.

Syrax scilicet calamites tanquam perfectior.

Syrax ruber vulgo est saxe styracis liquidi, hoc est myrrhæ sades.

Syrax uerus lachryma est, humiditatem non remittens, nisi dum manibus tractatur.

Succinum seu electrum est carabe.

T

T Amar Indi $\kappa\epsilon\gamma\epsilon\omicron\iota$, id est, fuluigales sunt ante maturitatem, per quam nigrescunt, imaturi ergo intelliguntur.

Thymelæa seu coccum gnidium, mezereon.

Thymelæa uerius esse mezereon, quam chamelæa, & semen eius coccum gnidium ex Dioscorid. & Mes. collatis deprehendes.

Tortellæ de seni, panis bis coctus.

Tragacanthum album frigidis medicamentis miscendum rufum ceu uetustate calidius, calidis. Illud autem frigidum humidum primo gradu gummi autem Arabicum

frigidum siccum.

Tuderi in triphera Galeno tributa, his horminum, est aliis anagallis, Mesues mens habet eius loco behen album & rubrum.

V

Venera in catapotis de bdellio maioribus Mes. ut Auicena, & Serapioni, pectines interpretati sumus, id est, conchas pectinatim striatas & implexas, quales peregrini plerique e Sancto Michael & locis maritimis pileo circumferunt, quas conchulas vocat catap. de bdellio a se inuentis Mesues.

Z

ZAzur in succo fructuum & alibi, est mespili genus prius in Dioscorid. aronia dictum, quod in Italia azarolum dicitur, Gallis ignotus fructus, ei loco mespilum nostrum pentacoccum uiribus proximum sumatur.

Zedoaria radix nunc vulgo nota, ueteribus uel incognita, uel alio nomine scripta.

Zizypha seu serica, vulgo iuiuba Gal. damnantur libro secundo Alim. tamē ea passa neoterici efficacia in pulmonicis remediis experiuntur.

Zurumbet quibusdam est zedoaria species, ut in simpl. diximus, Serapioni est arbor, Auicennae herba, in elect. de gemmis vtrunque petitur.

F I N I S.

INDEX PRAE- CIPUORUM CAPITULUM

LIBRI PRIMII.

D E medica- mētorum delectu, i- dicatiōe sū- pra ab ip- soꝝ ppria essentia pag 3. linea 1	E medica- mētorum delectu, i- dicatiōe sū- pra ab ip- soꝝ ppria essentia pag 3. linea 1	& moleste uacuante. 21
De medicamentoꝝ delectu, indicatione sumpta ab ipso- rum facultate 8.20	De medicamentoꝝ delectu, indicatione sumpta ab ipso- rum facultate 8.20	De medicamento immodi- ce uacuante. 21
De medicamentorum pur- gātium correctiōe. 12.4	De medicamentorum pur- gātium correctiōe. 12.4	Trochisci ad fluxum. 23
Medicamentoꝝ purgātium correctiō, per ipsorum tē- peratiuæ contraria 14.25	Medicamentoꝝ purgātium correctiō, per ipsorum tē- peratiuæ contraria 14.25	Electarium. 23
Medicamentoꝝ purgātium correctiō, per ipsoꝝ effectis contraria. 15.1	Medicamentoꝝ purgātium correctiō, per ipsoꝝ effectis contraria. 15.1	Curatio febriu' purg. super- uenientium. 27
De proportiōe medica. iui- uicem miscendoꝝ. 16.7	De proportiōe medica. iui- uicem miscendoꝝ. 16.7	Cephalal. post purgatio. 27
Quib⁹ modis ars medic. cor- rigit & coctiōis dīrā. 17	Quib⁹ modis ars medic. cor- rigit & coctiōis dīrā. 17	De uertigine post purga. 27
De lotionē. 18	De lotionē. 18	De uisus ibecil. post pur. 28
De infusione. 18	De infusione. 18	De uētriculi ibecillitate post purgationem. 28
De tritura. 19	De tritura. 19	De siti post purgationē. 30
Correctiō sytmatū, a sū- pro purgāte medicamēto nōdū vacuato excitato. 19	Correctiō sytmatū, a sū- pro purgāte medicamēto nōdū vacuato excitato. 19	De singultu post purga. 31
De medicamento illegitime	De medicamento illegitime	De dolore vētri. post pur. 31
		De ulceratis intestinis post purgationem. 31
		De cruenta deiectione post purgationem. 32
		De tēnesmo post pur. 32
		De lassitudine seu ibecillita- te corpis post pur. 32
		De puulsione post purg. 33
		SIMPLICIUM MEDICA- mētoꝝ index libri. 2.
		A Bīnthium. 44
		Adiantum. 48
		Agaricus 54
		Aloe. 35
		Aristolo chia

INDEX

Aristolachia	77	Ricinus	78
Armenus lapis	39.38	Rosæ.	61
Asaram.	49	Agapenum.	78
B Alanus myrepica	62	S Salis genera.	65
Bellericæ.	38	Sarcocolla.	67
Bryonia.	75	Scammonium.	51
C Astia fistula	40	Scilla.	57
Centaurium.	60	Senna.	65
nicus.	62	Serum lactis.	42
Colocynthis.	55	Stoechas.	44
Cacumer agrestis.	59	T Amarindi.	41
Caneus lapis.		Turbith.	53
Cyclammas.	76	Thymelæa.	71
Dracunculus.	73	Thymus.	46
E Leborus.	79	V Iolæ.	43
Emblica.	38	Volubilis.	50
Epithymum.	46		
Esula.	72	INDEX LIBRI TER	
Eupatorium.	45	tii, de antidotis.	
Euphorbium.	69	CONDITA.	
Fumaria.	45	A Cori.	29
Genista, seu spartum.	79	Buglossi	91
H Ermodactylus.	57	Cepularum myro	
Hysopus	48	balanorum.	92
I Ris.	58	Cydoniorum.	94
Ius gallorum.	49	Cydoniorum aliud.	96
M Anna.	41	Cydoniorum alterum.	96
Myrobalani, Citri-		Cydoniorum tertium.	96
næ nigræ, & In-		Cydoniorum quartum.	96
dæ.		Citrorum.	98
Nitrum.	37	Citræcorum alterum.	98
Opopanax.	66	Diacydonium factum cum	
P Olypodium.	70	succo cydonierum.	95
Pruna.	56	Diacydonium aliud.	95
Psyllium.	47	Diacydoniū cholagogū	95
Rhabarbarum.	48	Diasatyriion analepticū.	87
	38	Diasatyriion alterum.	87

INDEX

Diazingiber.	88	Pomorum.	101
Emblicaræ myrobalanor.	93	Prunorum.	101
Eryngii.	87	Pyrorum.	101
Fructuum.	92	Rhois, & mororum dome-	
Fructuum aliud.	98	sticorum.	101
Fructuum succi.	99	Ribes.	100
Mellis rosati.	90	IVLEPI	103
Mellis uiolati.	91	R Osarum.	103
Pomorum.	97	R Rosarum alterum	
Pomorum alterum.	97		104
Perficorum.	97	Rosarum & uiolarum.	104
Perficorum alterum.	97	Violarum succi.	104
Prunorum	98	Violatum.	198.8
Pyrorum.	97	Zyzyphorum.	106
Radiciſ pastinacæ.	88	SYRVPI.	111
Sacchari rosati.	89	A Bſinthii.	125
Sacchari uiolati.	90	A Acerum ſcillinum	
Saccha. bugloſſati	90		117
Saccha. roſmarinati.	90	Aceratus ſimplex.	116
Seminum.	92	Aceratus cum radicibus	117
Sorborum.	98	Aceratus de ſuccis herba-	
Surculi conditi.	89	rum.	117
Zingiberis.	88	Aceratus de ſuccis herbarū	
SAPAE.	99	cum aromatibus.	117
S Apa quid.	99	Aceratus cholagogus, & re-	
S Baccarum oxyacanth.		frigeratorius.	118
	101	Aceratus diarhodon	117
Citrorum.	101	Adiantinus.	114
Cornorum	101	Adiātin ^o alter thora.	119
Fructuum.	101	Aqua mulſa.	118
Fructuum alia.	101	Byzantinus ad iſterum &c.	
Granatorū acidor.	101		117
Myrrinz	101	Calaminthe.	125
Omphacōn, id eſt, uuarum		Calaminthæ alter.	125
immaturarum	101	De cannis.	114
Perficorum	101	Contra catarrhum calidum,	

INDEX

coryzam, pleuritidem tuf	Papaueris ad catarrhum & sim.	115	tussim cām insomniā.	115
Corticum citri	101	Papaueris ad tussim siccatam		
Cucurbitæ.	107	phthisim, catarrhū insom-		
Cydoniorum.	107	niæ causam.	115	
Cydoniorum acidus	113	Persicorum.	101	
Dactylorum.	111	Pomorum.	101	
Epithymi.	127	Pomorum acidorum	101	
Eupatorii.	126	Pomorum alius acidus.	106	
Fumaria maior.	126	Pomorum aliter acid*.	111	
Fumaria minor.	127	Pomorum	106	
Glycyrrhizæ.	128	Pomox acidox aliter.	111	
Granatorum dulcium.	107	Portulacæ.	113	
Granatox dulcium.	101	Prasii.	129	
Hyssopi.	129	Prorum.	106	
Mannæ acidus.	114	Quinque radicum.	17	
Menthæ.	226	Saporis de pomis.	112	
Myrtorum.	101	Stœchados.	128	
Oenomeli, id est, uinū mul-		Succi acidi citri.	101	
sum.	195.12	Succi ozalidis.	182.16	
Omphacii.	201	Succox fructuū acidus.	101	
Oxymeli scilliticum.	123	Succorum & aquarum fru-		
Oxymeli scilliticum radici-		ctuum acidus.	101	
bus.	124	Thymi.	128	
Oxymeli scilliticum Demo		Violarus.	114	
criti.	124	Vuarum purgatarum.	111	
Oxymeli uacuaus melan-		Z z y p h o r u m .	114	
choliām.	122	ECLEGMATA	131	
Oxymeli ex ligustico.	122	A Mg d a l a r u m .	133	
Oxymeli ex calaminthe	122	Ad asthma & tuf-		
Oxymeli phlegmagogum		sim anti.	134	
	122	Bryoniæ radices.	134	
Oxymeli de radicibus	121	Diakaryon, id est, ex nuci-		
Oxymeli ex aqua acero,		bus.	133	
melle	120	Diacodyon.	131	
Oxyfacchæ simplex	124	Diamorum.	133	

I N D E X

Ad gutturis intēperiem ca-	130	Aromaticum moschatū	147
lidam &c.	130	Aromaticū caryophyll.	147
Papauerinum.	130	Aromaticum nardinum	148
Papauerinum aliud.	130	Athanasia magna.	158
Phthificis saluberrimū.	135	Baccarum myrti.	149
Pingorum nucleorum	135	Cinnamomi.	149
Pulmonis uulpis.	134	Citri.	148
Scillæ.	133	Confirmans.	256.33
Adtusim expertum, &rau-		Διά βρωνας Democriti	171
cedinem a frigore uel pitui		Diacalaminthe.	149
ta crassa.	131	Διά κόκκου κινδία	171
DECOCTA	136	Diacosten	154
A Pozema adianthi		Diacurcuma magna.	153
albi	136	Diacurcuma minor.	154
Aquæ fructuū.	137	Diacydones.	173
Eupatorii	137	Diacyminum.	148
Epithymi	137	Diacyminum alterum.	148
Diacassia	139	Diagalanga.	148
Fumariz	157	Dialacca magna.	154
Myrobalanorum.	137	Diamorisia.	154
Stœchados.	137	Diambra.	148
Thymi.	137	Diamanna autori descripta.	
INFUSA	138		166
A Quæ casei.	138	Dialacca minor.	154
Hieræ.	138	Dianison.	148
Hieræ aliud.	138	Diaphœnicum	168
Hieræ tertium.	138	Diaphysalidon	172
Succi herbarum.	138	Diarhodon commune.	146
ELECTARIA	142	Diasulphur.	159
A Lkanzi	155	Diatrion pepercon.	149
Alharif.	167	Episcopi.	169
Alharif altez	167	Eupatorii.	172
Alsebran.	171	Gemmarum.	143
Anacardinum.	155	Granorum tinctorioz.	144
Aromatum.	142	Hamech bilem purg.	170
Aromaticum rosatum.	147	Hamech alterum.	170

INDEX

Hamech lætificans	145	Tryphera antidotus minor	
Hierapicra	160	Phenonis	152
Hiera Hermetis	163	Tryphera antidotus alia mi-	
Hiera Archigenis oibus de-		nor	153
scripta	163	Tryphera persica	153
Hiera Archigenis Paulo ali-		Xyialoes	145
ter descripta	164	Zazenea antidotus	158
Hiera diacolocynthidos Ru		CATAPOTIA.	173
fi	169	A Garici	180
Hiera ab autore inuēta	165	A Aromatica autoris	
Indum maius	167		173
Indum minus	167	Bdellii maiora	181
Haferis	155	Bdellii minora	181
Mānæ Gal. inuentum	166	Bdellii autoris	181
A Mesuæ inuentum		Ad catarrhum coryzam, col-	
Moschi dulce	148	sim etiam	181
Oxalidis	151	Colocynthidos	177
Philonis antidotus	156	Diarrhodon	175
Philonis antidotus descripta		Euphorbii	179
ab Hamech	158	Eupatorii maiora	176
Pisyllii	169	Eupatorii minora	176
Regium	150	Ad febres biliosas	180
Regium alterum	151	Fœtida maiora	178
Rhabarbari.	154	Fœtida minora	178
Rosatum cholagog.	171	Halicacabi autoris	177
Rosatum Gabrielis	146	Hermetis ex trochiscis colo-	
Rosatum minus	247	cynthidos duplicia	177
Seminum	150	Hermodytylorum maiora	
Stryacis	159		181
Theriaca Antidotus diatella		Hermodytylox miōra.	181
ron	151	Hermodytylorum autoris	
Tryphera antidotus, Sarra			182
cenica magna	151	Inda Haly	177
Tryphera antidot ⁹ moscha-		Lapidis Armeni	180
ta	152	Lapidis Cyanei	180
Tryphera antidot ⁹ Gal.	152	Opopanacis	181

INDEX

Optica maiora	179	Gallix aromaticæ	184
Optica minora	179	Gallix magnæ	184
Phylagrii	177	Halicacabi	189
Polychresta autoris	175	Hamech	188
Polychresta maiora	176	Oxyacanthæ	186
Polychresta minora	176	Oxyacanthæ alii	187
Rhabbarbari	176	Ramich	185
Rhabbarbari alia	176	Rhabbarbari	186
Sagapeni	188	Rosarum	184
Sagapeni aliud	188	Rosarum & eupatorii	185
Sarcocollæ	178	Rosarum multorum scriptis	
Sebellia	182	celebratis	185
Stomachica	174	Santalorum	188
Stomachica alia	174	Santalorum alii	188
Bromac. alia	175	Sigillatæ terræ	187
Stomach. alia autoris	175	Spodii	186
Stomach. alia	175	Spodii alii	186
Stomach. item alia	175	PVLVERES	190
Thæmelæ	179	A Loes ligni	190
Turbith aurea	180	A Aloes ligni alius	190
Turbith alia	180	Aromatum	190
TROCHISCI	103	Saccarum myrti	191
A Bſinthii	187	Diarhodon	190
A Aloes ligni	189	Impinguare expertus	191
Aniſi	187	Ad tuſſim	191
Aniſi aſii	187	OLEA	194
Cancami	187	A Migdalæ dulciſ.	195
Caphuræ	185	A Amygdalarum amara	
Capſarum	189	rarum	200
Colocynthidos	188	Anerthinum	207
Cyperii	188	Aeullanæ nucum	201
Diarhodon	184	Baccarum uiridium terebin	
Eleſtri	189	thi.	203
Eupatorii	187	Baccarum lauri	203
Gallix moſchatæ	183	Balaninum	202
Gallix Sebellinæ	184	Balfamelæon	204

INDEX

Καρυύνον, ex nucibus regis	Nymphæatum	208
338.15	Quorum	215
Ceraforum	Papauerinum	206
Chamæmelinum	Papaueris p̄pressionē	208
Chrysomelorum	Perficorum	201
Κίκινον Latinis riciniū	Philosophorum	216
Cinnamomi & fabinæ & pu	Piperum	212
legii	Pistaciorū & strobiloz	203
Cnici	Pomorū citreorum uel aran	
Costinum	ciorum	212
Cyprinum	Pomorum mādragoræ	209
Croci	Ranarum	214
Cucurbitæ	Ricininum	202
Cucurbitæ seminis	Ruraceum	209
Enulatum	Rosatum completum	205
Euphorbii	Sambucinum	208
Fraxininum	Sampfuchinum	211
Frumenti	Scorpionum	213
Gagatis sacratum	Seminū citri & arāci	203
Iricum	Sesaminum	204
Iuniperi	215 Σικωδύον	
De lactucæ foliis	Sinapinum	215
Lactucæ seminis	Stryacis	210
Laurinum	Thymi	211
Lentiscinum	Thimelææ	212
Leucolii lucei	Violatum	208
Liliorum	Viperinum	213
Lini	Vulpinum	213
Mastichinum	VNGVENTA	220
Meliloti	Agyptiacum	225
Melinum	Arabicū, idēq; diaphœ	
Myrtinum	nicum arabicū pollēs	221
Nardinum bñdictum	Aureum	225
Nucis Indicæ	Basilicon magnum	224
Nocleorum cerasi sylue	Basilicum minus	224
ris	Bdellii	224

INDEX

Cantharidum	223	Galenī stomachicum	
Cerūfæ	225	Ocſypatum	228
Κεράσιος magnum	222	Ocſypatū ex phylagrio	228
Κεράσιος paruum	222	Ocſypatum ex Paulo	228
Cyclamini magnum	222	Santalinum	229
Cyclamini paruum	223	ENPLASTRA	231
Diaphœnicum arabū	221	A Lexād. ex aliis	238
Diaphœnicum	220	Aristarchi	238
Ad Nicodemum relatū mi-		Andromachi clauſticū	235
rabile	221	Ad Andromachum relatum	
Palmeum	220		239
Pāni linei Hebē Zazar	223	Baccarum lauri	233
Papauiris	224	Diachylon	232
Philagrios	225	Diachylon magnū	233
Pollēs idē q̃ unguentum ex		Diachylon paruum	233
bdellio	226	Diaphœnicon	237
Pſoricum alexandri	226	Diaphœnicon	237
Pſoricum medicamen cōpo		Fermenti Democr.	237
situm ad fiſculas, &c.	220	Galliæ	234
Rofarum	223	Galliæ alterum	334
Ad ſcabiem expertum	226	De meliloto	238
Sericinum	225	Oribasii	238
Trypharmacum	226	Oribasii alterum	238
Violatum	224	Sinapinum	232
Vlcera ſanans	226	Vētriculum & hepar caleſa-	
CERATA	228	ciens	234
A Lexandri	230	Vulnera ſanans	238
Alexādri alterū	230	Zachariæ filii	337
Andromachi	231		
Diapente	230	F I N I S.	
Euphorbii	231		
Galenī ſantalinum	229		